

ఆనూరి మణింగంటి
చేంకటసరసింహాచార్య ప్రణీతము

తాలాంక నందినీ పరిణయము

సంపాదకుడు .
శ్రీరంగాచార్య

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాదమి
కళాభవన్ - సైఫాబాదు
హైదరాబాదు 4

ఆసూరి మణింగంటి
వేంకటనరసింహాచార్య ప్రణీతము

తాలాంక నందినీ పరిణయము

సంపాదకుడు :
శ్రీరంగాచార్య

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి
కళాభవన్ - హైదరాబాదు
హైదరాబాదు 4

TALANKANANDINI PARINAYAMU

A Telugu classic by Asuri Maringanti Venkata Narasimhacharyulu (19th Century A. D.). Edited by Sri Srirangacharya, Lecturer, Sri Venkateswara Oriental College, Palem, Mahaboobnagar Dist, Andhra Pradesh.

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి,

హైదరాబాద్-500 004

ప్రచురణ : ౧౦౩

ప్రథమ ముద్రణ 1980, ప్రతులు 2000

వెల రూ॥ 12-00

ప్రతులకు :

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి,

కళాభవన్, సైఫాబాద్,

హైదరాబాద్-500 004.

ముద్రణ :

పద్మావతీ ఆర్ట్స్ ప్రింటర్స్,

హైదర్ గూడ, హైదరాబాద్-500 001.

Paper used for the Printing of this book was made available by the Government of India at Concessional rate.

తొలి పలుకు

ఒకప్పుడు లభ్యమై, ఇప్పుడు దొరకని కావ్యాలను ప్రచురించడమే కాకుండా, ఇంతవరకు అచ్చుకాని కావ్యాలను కూడా, వెలువరించాలనే ఉద్దేశం సాహిత్య అకాడమీకి ఉన్నది. ఈ దృష్టితోనే 'తాలంకనందినీ పరిణయము'న్ని ఇప్పుడు ముద్రించింది.

ఆసూరిమంగంటి వేంకట నరసింహాచార్యుల "తాలంకనందినీ పరిణయము" దాదాపు నూరేళ్ళ క్రితము రచింపబడినదే అయినా తొలిసారిగా ఇప్పుడు ముద్రణను అందుకున్నది. మరంగంటి వంశంవారు సంస్కృత ఆంధ్ర భాషలలో అశేష పాండిత్యాన్ని సంపాదించి అనేక సాహితీ ప్రక్రియారచనల్లో తమ ప్రతిభా పాండిత్యాలను ప్రదర్శించి సాహిత్యాన్ని, భక్తితత్వాన్నీ తెలుగులో ప్రచారము చేసినవారు.

'తాలంకనందినీ పరిణయము' రసవత్ప్రబంధం. అందమైన పదజంధాలతోనూ, చమత్కారజనకమైన శబ్ద, అర్థ అలంకారాలతోనూ, చిత్రబంధ కవిత్వాలతోనూ, చక్కని జాతీయాలతోనూ, మాండలికప్రయోగాలతోనూ, యీ కావ్యం ప్రౌఢ సాహిత్యాస్వరక్తులందరికీ ఆమెతలిస్తుంది. ఈ భూమిలో ఎందాకా రామాయణం ఉంటుందో, అందాకా ఈ కావ్యం ఉంటుందని గుండె నిబ్బరంతో ఈ కవి చెప్పుకున్నాడు.

దొరికినన్ని ప్రతులను పరిశీలించి ఈ కావ్యాన్ని పరిష్కరించి, చక్కని పీఠిక సమకూర్చి అందించిన శ్రీ శ్రీరంగాచార్యులకు అకాడమీ పక్షాన కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటున్నాను.

హైదరాబాదు,
1-9-1980.

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
కార్యదర్శి

తాలాంకనందినీపరిణయము

విషయసూచిక

౧.	అసూరి మరింగంటివారు	౧
౨.	వంశవృక్షము	౪
౩.	మరింగంటి కవులు	౫
౪.	వేంకటనరసింహాచార్యులు (గ్రంథకర్త)	౧౧
	కాలము	౧౪
	కృతులు	౧౮
	ప్రతుల వివరము	౧౮
౫.	కృతినమాలోకనము	౨౧
	కథాభేదములు	౨౨
	కవితా విశేషములు	౨౬
	వర్ణనలు	౩౧
	అనువాదములు	౪౨
	చిత్రకవిత	౪౩
	అలంకారదర్శిని	౪౬
	సామెతలు - జాతీయములు	౫౧
	పద ప్రయోగములు	౫౨
	అనుకరణలు - పోలికలు	౫౫
	సంశయములు	౫౮
	పరిష్కరణ	౬౨
౬.	కృతజ్ఞతలు	౬౪
	తాళపత్రాల ప్రతిబింబము	౬౫
	ప్రథమాశ్వాసము	౧
	ద్వితీయాశ్వాసము	౭౯
	తృతీయాశ్వాసము	౧౪౭
	చతుర్థాశ్వాసము	౧౯౯
	పంచమాశ్వాసము	౨౬౫
	షష్ఠాశ్వాసము	౩౩౧
	గద్యపద్య సూచిక.	౧ నుండి ౩౨
	సవరణలు.	౧ నుండి ౪

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

పీఠిక

సీ. “శ్రీకామినీమణి నీకు మోహపుటాలు
 వై కుంతనగరి దేవరకు ప్రాలు
 గాలిమేపరిదొరగారు నీపాదాలు
 పెగప్పినది మంచిపైడి శాలు
 గిరినెత్తి వ్రేల రక్షించె నీకొనవ్రేలు
 దనుజులమీద నీదాడికోలు
 నిగమాంతసంతతుల్ నీనిల్వలంగీలు
 పరులకుడిలు నీపక్కదాలు
 నీనిగారంపువలపు మన్ననిబోలు
 కోవిదస్తుతి నీకు తక్కులుమేలు
 కరుణదాసుని దైన్యంబు కడకుద్రోలు
 కేశవస్వామి! భాస్వత్తగేశగామి.”

అసూరిమరింగంటివారు—

తరతరాలుగా గిర్వాణాండ్రభాషావివరణలైన అనేకవిధములైన తమ రచనలద్వారా సాహిత్యచరిత్రలో సుప్రసిద్ధిచెందిన మణింగంటికవుల జన్మ స్థానము నల్లగొండతాలూకాలోని కనగల్లు గ్రామము (పూర్వ మీప్రాంతము ‘దేవరకొండసీమ’గా వ్యవహృతము) యింగంటికవుల కుటుంబాలు రానురాను అన్యప్రాంతాలకు వెళ్లి స్థిరపడినవి. ఆట్టి గ్రామాలలో మొదటిది హుజూర్ నగర్¹ తాలూకాలోని ‘యాతవాకిళ్ల’, ఈ గ్రామాన్ని నాటి మహమ్మదీయ ప్రభువు ఇబ్రహీం కుతుబ్షా పీఠికి ఆగ్రహారముగా నొసంగినట్లు గోధావధూటి పరిణయము (ముద్రణ 1958) శిల్పపిళ్ళరాయచరిత్ర² (అముద్రితం) కృత్యా

1. నేటి హుజూర్ నగర్ కు మొదటిపేరు ‘పోచమచెర్’ 1935లో నిజాం నవాబు ఈపేరు పెట్టి భర్తానా జాగీరచేసినాడు (మీ.నీలగిరిపత్రిక 4-12-1935) పైపత్రికలో ‘భర్తానా’ యథాతథంగా ముద్రించినారు.
2. దీనివ్రాతప్రతి డా॥ బి. రామరాజుగారివద్ద గలదు.

దురవలన తెలియుచున్నది. యాదవాకిక్లగాక, సూర్యాపేట, సూర్యాపేట తాలూకా నరసింహాపురం, మిర్యాలగూడెం తాలూకా ఆనుముల, జనగాం తాలూకాలోని మల్లంపల్లి, కల్వకుర్తి తాలూకాలోని కోనాపురం నేటికీ మరింగంటివారి నివాసగ్రామాలు. ఇవియేగాక ఈప్రాంతంనుండి వెళ్లి ఆంధ్ర ప్రాంత ములో స్థిరపడిన కుటుంబాలు గలవు. అవి విశాఖపట్టణం జిల్లా భీముని పట్నం, కృష్ణాజిల్లా మొఖాసా కలువపూడి, ఏలూరు తాలూకా టక్కిపురం, ఇవన్నీ మరింగంటివారుంటున్న ప్రాంతాలు గ్రామాలు.

ఇక వీరి గృహనామము మిక్కిలి విశిష్టమైనది శ్రీమద్రామాజులవారి గృహనామము ఆసూరివారే ! వీరి యింటి పేరును అదియే ! మొదట వీరు ఆసూరివారు. తరువాత మరింగంటి చేరి- 'ఆసూరిమరింగంటి' యైనది. ఈ పేరు వచ్చుటకుకూడా ఒక చిత్రమైనకథ- ఈ కవుల రచనలవలన తెలియు చున్నది. ఆ విషయమిది.

(ఈవంశంలో గ్రంథాలతో తెలిసిన మొదటికవి 'శతఘంటావధాన' సింగరాచార్యులవారు. ఆయన తన కృతులలో ఒకటైన 'దశరథరాజనందన చరిత్ర' 1 యను నిరోష్ఠ్యరామాయణము కృత్యాదిలో (౧-౧౫, ౧౬) తెల్పిన విషయ మిది. తరువాత వారు కూడా ఇదే విషయాన్ని తమగ్రంథాలలో తెల్పినారు.)

శేషాంశసంభవులైన లక్ష్మణాచార్యులవారు పన్నెండు వేలమంది త్రిదండ సన్న్యాసులు, ఏడువేలమంది ఇతరజనము, డెబ్బయి నాల్గువేల గురుజనము, లక్షమంది తిరునామధారులు-వీరందరూ వెంటరాగా శ్రీవైష్ణవమతస్థాపనార్థము బయలుదేరి ఆనుకూరును గ్రహించి-చెనటులను శిక్షించి-అష్టదిశలలోను శ్రీమతమును స్థాపించి- శ్రీరంగక్షేత్రమునకు విచ్చేసిరట. ఆ విధముగా వచ్చిన లక్ష్మణదేశికులవారిని చూచి- శ్రీరంగనాయకస్వామి-

-
1. ఈగ్రంథమును నావరిష్కరణ-వేరికతో ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య ఎకాడమీవారు (1978 లోను, 1979 లోను) ప్రచురించినారు.

కం. కంటీన్ లక్షణమునివరు
 గంటిం గూరేవదేశికస్వామి, మఱిం
 గంటి నదెవ్వరన- 'మఱిం
 గంటి' మహాన్వయము దనరె గణ్యం బగుచున్.

అనెనట—

(దశరథ ... ౧-౧౬)

అప్పటినుండి వీరింటిపేరు ఆసూరి + మఱింగంటి = ఆసూరి మఱింగంటి
 యైనది. నేటికీ వీరిలో మరిగంటివారు కొందరు, ఆసూరి మరిగంటివారు
 కొందరు, ఆసూరివారు కొందరూ గలరు ఎప్పుడభాగము మౌద్ధిగ్యగౌత్రులే.
 ఈతాలాంకనందిసీపరిణయమును పైగృహనామమునుగూర్చి—

కం. కంటిమి మిముఁ గూరేభులఁ
 గంటిమి మివెంటవచ్చు ఘనులెవరౌ మఱిం
 గంటి మని బల్క నది మా
 కింటికి పేరుంట నామహిన్ రహి కెక్కెన్.

(౧-౩౫)

తెల్పబడినది.

నేటికీ తెలంగాణలోని ఆచార్యపీఠాలలో మరిగంటివారిదే పెద్దపీఠము.
 వీరితర్వాతనే కందాళ, భట్టరు. పీఠాలు పేర్కొనదగినవి. 'తాతాచార్లగారి
 ముద్ర'వలెనే 'మరింగంటివారిముద్ర' కూడా ప్రభావవంతమైనది. శ్రీవైష్ణవ
 వానికి పుష్టిచేకూర్చిన వీరు సమాశ్రయణప్రదానంలోను, శిష్యసంచారంలోను
 నేటికీ అగ్రగణ్యులే! అటు కవిపండితులై ఇటు సంప్రదాయబద్ధులై తత్ప్రచారకు
 లైన వీరిని గూర్చి తాలాంకనందిసీపరిణయములో—

సీ. మంత్రమంత్రార్థస్వతంత్రమంజులబోధ
 చేత చేతనుల రక్షించినారు
 దీనావనకృపాన దీనాభిధానచిం
 తామణిఖ్యాతిచే దనరినారు
 కుంభిసీపరవాది కుంభిసీంద్రవిభేద
 కంఠీరవప్రభ గాంచినారు

శమదయాగూణరత్నసముదయాచాప్రిని

క్షీరాబ్ధిరునఁ గీర్తిఁ జెందినారు

నయవీలక్షణసత్వవినయగరిమల

మహిమహిమ గాంచి రభిలదిజ్ఞహితక్షీర్తి

సర్వచార్యకముఖమతదుర్విహోగ్ర

గర్వహరులు మణింగంటిపూర్వగురులు.

(౧-౩౮)

అని తెల్పబడినది.

ఇది ఈవంశమువారినిగూర్చిన సంక్షిప్తపరిచయము¹.

తాలాంకనందిసిపరిణయకర్తయైన వెంకటనరసింహాచార్యులుగారు కృత్యాదిలో తమ 'వంశావతారవర్ణన' (౩౧-౫౭) చేసినారు. దానిప్రకారము వంశవృక్షమిట్లు గలగు. ఈవంశవృక్షము దశరథరాజనందనచరిత్ర. గోదావధూటీపరిణయము²లో గల వంశవృక్షములు తేడాగా గలవు, సింగరాచార్యులవారిని ఈవంశీయులు గౌరవముగా పేర్కొని తలంతురు. కొన్ని తరాలు గడుచుటవలన వంశవృక్షములు వేర్వేరయినవి. సురతాణిపరిణయము³ (చారణాసి అచ్యుతరామకవి రచన) నందు రచయిత తమగురువులుగా మరింగంటివారి వంశవృక్షమును కొంత తెల్పినాడు పీనన్నిటిని సమన్వయపరచి చూచుట అవసరము. నాకు లభించినంతవరకు మరింగంటివారి వంశవృక్షమును చేర్చినాను. భావిపరిశోధకుల కిది తోడ్పడవచ్చును.

మరింగంటికవులు :-

1. వివరములకు చూ. 'దశరథరాజనందనచరిత్ర' వీతిక.
2. ముద్రణ 1958 సం. ఆసూరిమరింగంటి శ్రీరంగాచార్యులవారు రామగిరి (నల్లగొండ) మహిళాభక్తసమాజమువారు దీనిని ముద్రణ చేయించినారు.
3. ఈగ్రంథమును వేగుచుక్కగ్రంథమాలవారు 1932లో ప్రచురించిరి. సింహదత్తులు భాగవతుల నృసింహశర్మ, పరిష్కర్త వారణాసి అచ్యుతరామకవి. (రచయిత పొత్తుడు)

ఇక తాలాంక...కర్త తనవంశావళిలో తెల్పిన వానిని గూర్చియు అనంత
రము గలవారినిగూర్చియు తెలిసికొనుట అవసరము.

తన ప్రపితామహుడైన భావనాచార్యులవారిని గూర్చి-

సీ. తనదు వాక్తృధనిధాంతసూక్తులు జగ
ద్గురునకు ప్రజపంజరము లయ్యెఁ
దను రచించిన ప్రబంధకథాసుధానిధుల్
దాస్యకోటికి భాగ్యధనము లయ్యెఁ
దనుజేయు సంతతదానధారారుల్
పండితాళికి మెట్టపంట లయ్యెఁ
దనయశశ్చంద్రికాధవళరుక్తతి ధరా
తరుణి కై శిశువుషదామ మయ్యెఁ
దనదు జిహ్వించలంబు వాగ్దానిత కెపుడు
మంగళోత్తుంగమయన్పుత్రరంగ మయ్యె
ననంగఁ జెలువొందు విమతసంహతివిదారి
జనమనోహరి భావనాచార్యసూరి.

(౧-౪౦)

ఈవిధముగా తెల్పెను.

తన తండ్రియైన భావనాచార్యులవారు మిక్కిలి ప్రసిద్ధులు, వేదాంతశాస్త్ర
నిష్ఠాతులేగాక మహాప్రతిభావంతులని యీపద్యముద్వారా వ్యక్తమగుచున్నది-

సీ. శాస్త్రనిషిద్ధాన్యజనకాలకూటంబు
కుటిలకుతర్కాళి గుండెదిగులు
విజ్ఞానశూన్యదుర్విమతాళికిని మిత్తి
వెక్కురు - కు నుక్కుముక్కు గొయ్యి
వికటమాయావాదులకు రొమ్మ గాలమ్ము
బౌద్ధకాననబృహద్బానుమూర్తి
చార్వాకమతతమశ్చటభాస్కరద్యుతి
క్రూరజై నేభకంఠీరవంబు
సకలవేదాంతశాస్త్రప్రసంగపౌళి
సంస్కృతాఖిలసౌశీల్యసద్గుణాళి

కుటిలధ్వర్మదశై లేంద్రకటకపటల
చటులదంభోశి భావనాచార్యమౌళి. (౧-౪౭)

(దీనిలోని ౩.౪. చరణాలు. పంచదాటిశ్లోకాలలో ఒకదైన-
పాషండద్రుమషండదావదహన శ్చార్వాకశైలాశనిః
బౌద్ధద్వాంతనిరాసవాసరపతిః జై నేభకంతీరవః ...'
అనుదానికి అనువాదప్రాయములుగా గలవు)

ఈ భావనాచార్యులవారి తండ్రికూడా మహాప్రతిభావంతుడు, దురితాఘ
దూరుడనే బిరుదము గలవాడు, వాదిమతవిభేదనుడు, సంస్కృతాంధ్రద్రావిడ
కవితా సమర్థుడు. సదాచార్యసేవాసక్తి గలిగి-వచశ్శక్తిచే కుమతుల హృద్యే
దియై-వీతరాగుడైన యీనరసింహాచార్యులవారు సాక్షాత్ నరసింహుడేనట.
(౪౨.౪౩)

ఇట్టివారి పౌత్రులు అనగా భావనాచార్యులవారి పుత్రులే వేంకటరామవా
చార్యులు, వేంకటనరసింహాచార్యులు వీరిలో-వేంకట రామవాచార్యులు ప్రస్తుత
ప్రబంధకర్తకు అగ్రజులు వీరిని కవి ఘిక్కిలిభక్తితో వర్ణించినాడు. వీరి కృపా
కటాక్షమువలననే తను అభివృద్ధిచెందినా ననియు, కంటికి రెప్పవలె నన్ను కాపాడి
నాడనియు తెల్పుటయే గాక (౧-౫౩, ౫౪)

శ్లోషలో-

గురునియామకము చేగొని ధర్మదీక్షచే
యారామపదమునం దధివసించె
దానవారిప్రభాతతిదిగ్భరణజేసి
శంకరధర్మశాసనత మించె
కడుజడధిక్రోధగర్వం బపనయించి
మిత్రజాతస్నేహపాత్రతఁ గొనె-
సద్గుణఫలరసాస్వాదనామోదియై
యంగదాదిబహుకృతిం గ్రహించె
వాదకోవిదదుష్ప్రతివాదపంక్తి
ముఖవిభంగయశఃప్రాప్త ముదితుఁడయ్యె

చిత్రకావ్యుండు మౌద్గల్యగోత్రజుండు
రాఘవాచార్యుండు రెండవరాఘవుండు.

(౧-౫౬)

అని ప్రశంసించినాడు. దీనిపలన కవిగారిభక్తియేగాక అగ్రజునిగొప్ప తనముకూడా వ్యక్తమగుచున్నది. ఈరాఘవాచార్యులవారు కొన్నిగ్రంథముల చెప్పినారట. అవి యేవి లభింపలేదు. కాని అంత్యప్రాసతో సీసపద్యములలో చెప్పిన కేశవస్వామిశతకము¹ లభించినది. వీరి ప్రహేతులైన వేంకటనరసింహాచార్యులవారు తమ 'మాలతీవసంతము'లో వీరినిగూర్చి—

'...సంస్కృతాండ్రకవిత్వసాహిత్యచతురుఁడై
పరవాదిభీకరపటిమ గాంచి.

యంత్యనియమంబుతో భక్తి యవఘళింపఁ
గేశవస్వామిశతకంబు శ్రీశునెడలఁ
జెప్పె మఱికొన్నిగ్రంథముల్ చెన్నుమీఱ
సరసగుణహేళి రాఘవాచార్యమౌళి.'

(1-10)

అని తెల్పినారు.

ఈశతకమున ౧౦౮పద్యములు గలవు. 'కేశవస్వామిభాస్వత్థగేశగామి' యనునది మకుటము. శతకము చివరలో '—మనకే మనకేశవసేవ జేయుమా' అనుమకుటముతో 'క్షమావింశతి' పద్యాలు గలవు. ధారాశుద్ధిగలిగి చక్కనిపద బంధములతో నున్న యీశతకమునందు ఉద్దాఘాతసీపదాలు అంత్యప్రాసలలో చక్కగా ఇమిడినవి కవి తన భక్తిప్రపత్తులను వెల్లడించినట్లుగానే జీవితము నందలి బాధలను ఈపద్యములో వ్యక్తపరచినాడు.

పాపిష్ఠినరుల వెంబడి బడి యాచించి
యాశచే నశనాన్తి నై చరించి

1. మా-నావ్యాసము 'మరింగంటి వేంకటరాఘవాచార్యులు కేశవస్వామి శతకము' భారతి-1967 డిసెంబరు,

పుత్రకశత్రు లావులుగదాని ప్రమించి
కాని కార్యములకై కళవశించి
యతిపామరుండనై యఘములే యార్జించి
పుణ్యమే మెఱుంగని పుట్టు గాంచి
సల్పబునిసవని సాగక చింతించి
మంచిదోచక బుద్ధి మందగించి

దేవర నెఱుంగదగినట్టి తెలివి డించి
దిక్కుమాలిన నను కృపాదృష్టి గాంచి
సీవె రక్షించగావలె నేటినుంచి
కేశవస్వామి భాస్వత్థగేశగామి.

కారచనలోగల విశేష మేమనగా-కవి తననుగూర్చి-తనశతకరచనా
కాలమును గూర్చి వ్రాసినాడు. శతకరచయితలలో ఇట్లు తెల్పినవారు అరుదు.
ఆపద్యము లివి.

ఇది వృషాద్రిస్వామి పదభక్తినిరతుండ
తత్కృపాంబుమేధానిధుండ,
గురుతరచూర్ధ్వగోత్రసంజాతుండ
శ్రీవాసగురుపాదశేఖరుండ
ఇంటిపేరిట మఱింగంటివా రనుచుండ
భాస్వన్నుసింహార్యహృతకుండ
మహిభావనార్యకుమారాగ్రగణ్యుండ
వేంకటరామవార్యాంకితుండ

నేడు నాతొలనోము లన్నియును బండ
పూని శతకం బనెడు మల్లెపూలదండ
కూర్చి యర్పించితిదె నీకు మెడనునిండ
కేశవస్వామి'భాస్వత్థగేశగామి.

శతకరచనకాలమును గూర్చి—

శాకవాహనగతశకవర్షములు వసు
ఋషిగిరిశశిసంఖ్య రూఢి నడవ

ప్రభవాడిషష్ఠిసంవత్సరాంతస్థి
తానందనామాబ్ధ మవని గడవ
తలపగాదగు దాకతలను పేర్చెలనిండు
పున్నమరోజున బ్రౌద్దుబొడవ
కేశవపురచెన్న కేశవశ తకంబు
నిండి నామది నాత డుండి నుడువ.

తద్గుణస్తుతిమధురామృతంబు కడవ
గా భజించిన నరులఘోషముల గడవ
గలిగి కల్యాణకరణభోగములు గుడువ
కేశవస్వామి! భాస్వత్భగేశగామి.

దీనిప్రకారముగా శతకరచన అనందసంవత్సర, మార్గశిర శుద్ధపౌర్ణమీ
భద్రవారము. 1778 శ. సం.కు సరియగు తేది. 11-11-1858 అగుచున్నది.
పీఠిక ప్రారంభములో గల పద్య మిందలిదే!

చాలాకాలంక్రితము పరంగల్లునుండి వచ్చే 'మనోరమ' పత్రికలో ఈ
శతకము కొంతముద్రణ మయినదట.¹ అనంతరము రచయితప్రహేతులు వేంకట
రామానుజాచార్యులవారు 1961 సం. దీనిని ముద్రణచేయించినారు² (మంజు
వాణీప్రెస్, ఏలూరు) ఎన్నో తప్పులు పడినవి. (దీనిని చక్కగా సంస్కరించి
నేను త్వరలో విపులపీఠికతో ప్రకటింపనున్నాను). ఇందుండి ఒక్క పద్య ముదా
హరింతును-

సకలసురాసువుల్ బెకలించు సివాబు
నిభిలాగమము తెల్ల సీకితాబు
లలి జగత్త్రయములేలఁగ నెవ్వడు నవాబు
తుద నెవ్వడిచ్చు సీతో జవాబు

1 'మరింగంటికవులు'-30-9-1960 'అంధ్రభూమి' ప్రారంభ
సంచికలో డా. బిరుదురాజు రామరాజుగారి వ్యాసము.

2 ముద్రణకై వీరికీ శతకాన్ని మానాయనగారే వ్రాసియిచ్చినారు.
అయినా ఈ ప్రతినిగూర్చి ముద్రణలో ఏమియు తెల్పలేదు.

సీమానసమున జనించె సీమహతాబు
వై నతేయుడె సీసేవారి యాబు
కడముట్ట నిన్నెన్నగలదె నాకుపాబాబు
పుడమిలేడిక నన్నుతో ల్గరీబు

సీకు బ్రహ్మాండభాండంబు నిండుగాబు
యెల్లవేల్పులపొల్పు సీకే హీసాబు
సీకటాక్షేక్షణప్రాప్తి నాకు జేబు
కేశవస్వామి భాస్వత్తగేశగామి.

భావనాచార్యులగారు - ప్రైతకకర్తకు పుత్రులైన వీరు రచించిన గ్రంథములుగాని-వాని వివరములుగాని తెలియవు. వీరియొక్కపౌత్రులైన వేంకటనరసింహాచార్యులవారు తమ మాలతీవసంతములో -

హరికారుణ్యరసప్రసాదకవితాహ్లాదకచాతుర్యసం
భరితాధారమహాత్మభావరచనాపారీణసన్మానబం
ధురక్తిర్నివృత్తదీక్షితాద్యుతగుణస్తోమంబునన్ శ్రేష్ఠుడై
ధరవర్తింజెను భావనాహ్వాయుడు విద్యదైవభవోపేతుడై. (1-14)

అని మాత్రము తెల్పినారు. ఇట్టి వీరిపుత్రులే

వేంకటరాఘవాచార్యులు-మాలతీవసంతకర్త వీరి కుమారుడే. తండ్రిగారిని గూర్చి
ధరనా వేంకటరాఘవాహ్వాయుడు విద్యావైభవస్ఫూర్తి నె
ల్లఅకుం బ్రేమ ఘటిల్లజేయుచును బాల్యంబాదిశాస్త్రార్థ
ర్మరహస్యప్రతిబోధితుం డనంగ నైర్మల్యాత్ముడై శ్రీరమా
వరనామామృతసారసంకలితహృద్వాప్తిన్ విరాజితైడిన్. (1-16)

వ్రాసిరి. ఈరాఘవాచార్యులవారికి అయిదుగురు కుమారులు, ఇద్దరు బిడ్డలు-వారిలో పెద్దవారు -

వేంకటరామానుజాచార్యులవారు :- కృష్ణాజిల్లా 'మొఖాసాకలువపూడి'లో నివాసముగానుండి 1972 సంవత్సరమున 'కుధరవల్లి'లో పరమపదించినారు. వీరు 'భల్లాతకక్షేత్రమాహాత్మ్యము'ను పద్యప్రబంధముగా వ్రాసినారు, చక్కని కవితతో సుమారు 400 గద్యపద్యములుగల యీ రచన అముద్రితముగా

గండు. 1969లో కవిగారు దీనిని నాకు పంపించినారు, వీరే తమప్రపితామహుల కేశవస్వామిశతకమును ముద్రణ చేయించినారు, వీరిపుత్రుడు సీతారామస్వామి గారు ప్రస్తుతం నూజివీటిలో ఉన్నారు. ఈవెంకటరామానుజాచార్యులవారి సోదరులే-

వేంకటనరసింహాచార్యులుగారు :- వీరుబహువిధగ్రంథకర్తలు. సూర్యా పేటలో నివాసముగా నుండి 5-8-1961 న, పరమపదించినారు. వీరికృతులలో ప్రబంధ-నాటక-యక్షగాన-స్తోత్ర-శతకములు కలవు. కవిగారి శిష్యులు - అభి మానులు కొన్నిగ్రంథములను వారుండగానే ప్రకటించినారు. మరికొన్ని నేటికీ అముద్రితములుగా గలవు. వీరికృతుల నెంత సంక్షిప్తముగా సమీక్షించినను విషయవిస్తృతి యగునని-చానిజాబితా నొసంగుచున్నాను.

ముద్రితములు.

శతకములు-

౧. రాఘవశతకము
౨. గోపాలచూడామణిశతకము
౩. కళ్ళచెఱువుసీతారామశతకము
౪. శ్రీమత్తిరుమలాపురభోగసుందర సీతారామ
-చంద్రఅంత్యప్రాసశతకము
౫. మానసప్రబోధశతకము.

స్తోత్రములు

౧. గోదాదేవీస్తవము.
౨. శ్రీసత్యనారాయణ స్తోత్రతారావళి
౩. శ్రీఉద్ధుగొండలక్ష్మీన్యసింహస్తవనక్షత్రమాలిక.
౪. శ్రీకళ్ళచెఱువుసీతారామచంద్ర నక్షత్రమాలిక.

పద్యప్రబంధములు:-

౧. మాలతీవసంతము.
౨. సత్యనారాయణచరిత్ర.
౩. ఆచార్యస్మృతి.

నాటకములు:-

౧. . పద్మప్రహము, ౨. అనిరుద్ధవిలాసము, ౩. కూర్మనారాయణ చరిత్ర, ౪. సుమాలినీ పరిణయము, ౫. సుచిత్రాభ్యుదయము, ౬. ప్రద్యుమ్న విజయము (వీధినాటకము) సుందరీవిలాసము (ప్రహసనము).

హరికథ :- ౧. సత్యనారాయణచరిత్ర, ౨. రామానుజవైభవము.

అము/దిశాలు:-

౧. తిరుమలవేంకటేశ్వర/అంత్యప్రాసశతకము,

౨. నీలాసుందరీపరిణయము (ప్రబంధము)

౩. శశికళాసుధర్మస్థయము,

౪. లలిత (సాంఘికనాటకము)

ఇవి వీరి ముద్రితముద్రితకృతులు, కవిత్వము పూర్వకపుల ఫక్కిలో నున్నను సులభగ్రాహ్యముగా నుండును. వీరిపుత్రులు భువనోత్తమాచార్యులు గారు (14-7-1938). సూర్యాపేటలోని డిగ్రీ కళాశాలలో ఆంధ్రోపన్యాస కులుగా నున్న వీరు అనూచానముగా వచ్చుచున్న కవితావ్యవసాయమును సాగించుచున్నారు. వీరి కృతులలో 'యాదగిరిలక్ష్మీనారసింహప్రభు' శతకము ముద్రణమయినది. 'వేంకటేశ్వరశతకము, ఒక ఖండకావ్యము అముద్రితములుగా గలవు. శ్రీమాన్ ఆచార్యులవారు సంస్కృతాంధ్రములలోనేగాక హిందీ, ఆంగ్లభాషలయందును మంచి ప్రవేశముకలిగి కవిత చెప్పుదురు. వీరి చిన్నాయనగారు (వేంకటనరసింహాచార్యులవారి సోదరులు) వెంకటాచార్యుల వారు. వీరికి పురుషసంతతి లేదు. నల్లరు కుమార్తెలు గలరు. దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభ మహావిద్యాలయమునందు ప్రిన్సిపాలుగా పనిచేసి ప్రస్తుతము విశ్రాంతినింది విశాఖలో నున్నారు. వీరి రచనల వివరము తెలియదు. చెన్నకృష్ణమాచార్యులవారు:-వీరి కృతులగూర్చిన సమాచార మేమియు తెలియదు. ఇరువురు కుమారులు. ఇరువురు కుమార్తెలు వీరి సంతానము. పెద్ద కుమారుడు వెంకటరాఘవాచార్యులుగారు (జననము 1944) రెండవవాడు (సత్యనారాయణాచార్యులవారు (వీరిజననము 19౫9) ఈ చెన్నకృష్ణమాచార్యుల వారి సోదరులే.

లక్ష్మణాచార్యులుగారు (18-12-1910):- పీఠ తమయన్నగారి రెండవ పుత్రుడైన సత్యనారాయణాచార్యుల వారసుని దత్తుండినారు. 1933లో భీమని పట్నంబేరిన శ్రీమాన్ లక్ష్మణాచార్యులవారు కలముబట్టి ప్రౌఢకవిత చెప్పటం దెంత ప్రతిభగలవారో కాలకి గజ్జెగట్టి హరికథలను హృదయంగమముగా జనాకర్షణగా చెప్పి నైపుణ్యముగలవారు. పీఠ భీమపురిలక్ష్మీనరసింహప్రభు శతకము (1919 ముద్రణ) 'శబరీసపర్య' (1938 ముద్రణ) యనుకృతులు చక్కనికవితతో గలవు. అముద్రిత రచనలలో 1250 గద్యపద్యములుగల శ్రీసత్యసాయిచరిత్ర గలదు. ఇది రెండు భాగములు, ప్రథమభాగములో ఆవిర్భావము, లీలావిహారి, బాలబాబా, మొదలగు శిష్యులు ద్వితీయభాగమునందు అవతారవైభవము, ధర్మోద్ధరణ అనే శిష్యులకు లున్నవి. విద్యున్మాంల మయూరవృత్తమువంటి విశేషచ్ఛందస్సులు గలవు. ఇందుండి రెండుపద్యముల సుద్ధరింతును.

శ్రీకరమై సుధీకరవశీకరమై కవిపండితప్రజా
నీక మహర్షిశర్ గొలుచు సత్కృతకాన్తితమై చెలంగు ర
త్నాకరవంశ మొక్కటి ముకంబగు పెంపు గడించె కీర్తిల
క్ష్మీకమనీయకంటి మణికిలితహాటకహారమో యనన్.

మొఱసెన్ బ్రాహ్మణవేదమంత్రములు దీప్తుల్ చెందె దిగ్విధులన్,
విరిసెన్ మంజుల నీరజాతములు మాధ్వీకంటు మందారముల్
గురుసెన్ శారదచంద్రికాధపకపంక్తుల్ బర్పె న్నభస్థలన్
దురితౌఘంబు లణంప సాయిభగవంతుం డాంధ్రిపై నిల్వగా.

ఇది-ఈ కవిసోదరుల వంశములోనివారి పరిచయము¹. దీనిలో ప్రస్తుత

1. మరింగంటి నరసింహాచార్యులను కవి-సంస్కృతములో శతవైరి వైభవదివాకరము' అను అంకూరశాస్త్రగ్రంథమును వ్రాసినాడు. దీని ప్రతులు, మైసూరు, మద్రాసు-ప్రొఫెసర్లలిఖిత పుస్తకభాండాగారములందు గలవు. ఈ గ్రంథమును సూరి-మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ సంస్కృతశాఖలో శ్రీ సి. యస్. రాధాకృష్ణన్ పరిశోధనచేసి సిద్ధాంతవ్యాసముని వ్రాయుచున్నాడు. పర్యవేక్షకులు - ఈ శాఖాధిపతి శ్రీమాన్ డా॥ ఎమ్. నరసింహాచార్యులుగారు. (చూచి వ్యాసము, geneology of the Marimanganti Family. Annals of Oriental Research in the University of Madras Volume XXVII Part-1, 1978.

గ్రంథకర్త శాఖవారిని గూర్చిగాని, వారి రచనలగూర్చిగాని తెలియరాలేదు. ఈ కవి అన్నగారినుతునిగూడా పుత్రనిర్విశేషముగా భావించినాడు కావున ఈ వివరాలన్నీ ఈయబడినవి

ఇక - తాలాంకనందినీపరిణయకర్తయైన -

వేంకటనరసింహాచార్యుల వారినిగూర్చి తెలుపుదును.

ఈకవిగారు చరమదశవరకు కనగల్లులోనే నివసించినారు. అన్నగారి పుత్రుని పుత్రనిర్విశేషముగా భావించినను జీవితములో ముఖ్యముగా అంత్యదశలో మిక్కిలిబాధ లనుభవించినట్లున్నారు. ఈవిషయము లభించిన వీరిరెండు చాటు పద్యాలలో నొకదానిద్వారా వ్యక్తమగుచున్నది. ఆపద్య మిది -

శా. పెద్దల్లుం డొక నల్లద్రాఁచు ప్రియమౌ పెండ్లాము నాపాలితే
జిద్దాఖో రయె; కన్నత లైపుడు నాచేటే నిరీక్షించు, బే
హద్దొ కాపుర, మగ్రశిష్యజన మర్థాంధుల్ దయాహీను లే
ప్రొద్దుం తుచ్చులగూడియున్న సుతుఁ డప్పుఁ న్నప్పు చింతంప డ

స్వద్దోషంబుల నెన్నుచున్ వదినె నామాటంటె రొద్రాకృతిన్
హుద్దాహుద్ది బెనంగు, నన్నసుతుఁ డేయుక్తం బెరుంగండు, నే
నెద్దిం దోచక ప్రొద్దుటోక పొరుగిల్లే సొచ్చినన్ రంకులే
సిద్ధంబై పెరురద్ది భాసితెను, ఛీ! ఛీ! యిట్టి పాపం బిలన్
గద్దా'శ్రీ కనగంటివాసనను శీఘ్రంబే మృతుం జయవే!

అని వగచినారు. దీనిలోని 'అన్నసుతుడు' యుక్తాయుక్తవిచారణలేని వాడుగా తెల్పుబడెను. లోగా తెల్పిన మాటవినంతపద్యము ఇతనిని గొప్ప వాడుగా నిరూపించుచున్నది. మొత్తముపై కవిగారిబాధను తెల్పుట కీ పద్యము గలదు. అందుకే వీరిదే మరియొక చాటువు. దీని సందర్భమిది.

కవిగారు శిష్యసంచారమునకు వెళ్ళి తిరిగి వచ్చుచుండగా మార్గమధ్యమున వీరిని తనకు లడ్డగించి సంపాదించుకున్నవస్తువు లన్నింటిని దోచుకొనిపోయినారు. అప్పుడు చెప్పిన దీ పద్యము (దీనిలో 'పేర్కొనిన ఇందు ర్రిసీమ చామలపల్లి నల్లగొండతాలూకలో' గలవు. నలచరిత్రమువ్రాసిన సిరిప్రెగ్గడధర్మన ఈ ఇందు ర్రివాసియే.)

సీ. శ్రీలలిగిరిసీమలో నొప్పు కనగంటి
 పురము లోపలను కాపురమునందు
 మన మఱింగంటి భావనగురూత్తమ పు
 త్రకుడ నృసింహాభిధానకవిని
 యేను సంచారార్థ మేగి ద్రవ్యోపార్జ
 నం బొనర్చియు మహానందలీల
 మగిడి మాగృహముకై మార్గంబుగొని రాగ
 నిందు ర్తిసీమలోనం దనర్చు
 పెద్దాపురము జాను ప్రొద్దుండగా వచ్చి
 యచట నిల్వక నేగుసంతలోన
 తద్ద్రామకరణ మాతతత్కరోద్యోగి
 ఖలుడు చకిలము తిమ్మిగాడు గలడు
 నతడు నల్లరు దొంగ లంపఁగా వారలు
 చామంపలిగుట్ట చాలు గాంచి
 వెన్నాడి గనిపట్టి తిన్నగా మముబట్టి
 కన్నులు బిగగట్టి కడకు నెట్టి
 శుభ్రంబు లరువది శొంతి సవ్వాశేరు
 ఖండముల్ మూటలోగల వెన్నముప్పది
 కుచ్చాలు నొకపెద్ద పచ్చడంబు
 మైసూరుశాలు రుమాలు పట్టంచుధో
 వతులు మేల్కొటధోవతులు రెండు
 షకలాదు నొకటి కప్పాదేపతార్చన
 పెద్దెగట్టిన ధనల్ పట్టుధోతి
 కాళ్ళవెప్పుజొడు కావిదుప్పటిజోడు
 మంచి చొక్కముపైడి మాసమెత్తు
 ఆసలేకుండ చంద్రలాఠీసమేతు
 దోచుకొనిబోయిన కిరాతు ధూళిజేతు
 చచ్చు పెగజూతు వానిల్లు చిచ్చుజేతు
 మిత్తి నెగదోతు పైన బండెత్తివేతు.

అని-చోరు లపహరించిన చస్తువులను తెల్పి- శపించినాడు¹. కవిగారు-
తాలాంకనందిసిపరిణయమును వ్రాసి తాటాకుల నొక స్థలమునం దుంచగా
వారింటి పాడిబర్రె వచ్చి కొంత భక్షించినదట. దానికి వగచి మహిషిని శపించు
చోక పద్యమును చెప్పెరు. ఆ పద్యము లభింపలేదు గాని-నేటికీ మరింగంటి
వారికి మాత్రము బట్టెలు అచ్చిబాటు లేవు (బ్రతకవు).

ఇవి ఈ గ్రంథకర్త చాటువులు. ఇక-

కాలము.తాలాంకనందిసిపరిణయము తాళపత్రగ్రంథాలు రెండు లభించినవి.²-వీని
చివరలో ఈ క్రింది పద్యము గలదు-

కలియుగశాలివాహనశకంబులు వేదరసాచలేందు సం
ఖ్యలు జన నందు నాంగిరసహాయనభాద్రపదాసితాష్టమిం
గలితమృదుక్తి నీసరసకావ్యము పూర్ణముగా రచించె న
త్యలఘుఁడు శేషశైలశిఖరాగ్రవిహారి లసత్కృపామతిన్.

దీనిప్రకారము(వేదః.రసః.అచలః.ఇందుం)౧౭౯౪ శాలివాహనవత్సరము-
సరియగుక్రి.శ.1872అగును.(ఆంగీరస భాద్రపద బహుళఅష్టమి మంగళవారం
24-9-1872)రస అనినప్పుడుఁజేసినచో. ౧౮౬౪ క్రి. శ. 1842ప్లవసం.
అగును.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమునందు గల
తాటాకుపుస్తకము ౩ ఆశ్వాసము చివర

ఈశ్వరనామసంవత్సర నిజజ్యేష్ఠబహుళపాడ్యమీభౌమవాసరం సాయం
కాలం వరకు తాలాంకనందిసిపరిణయం తృతీయాశ్వాసము. శ్రీరామానివేకలపూ,
శ్రీహయగ్రీవాయ నమః శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీంజేయును' అని గలదు. దీని ప్రకా
రము 28-8-1877 తేదీ అగును ఆంగీరసలో గ్రంథము రచింపబడగా 5
సంవత్సరాంతర్వాత (ఈశ్వరలో) ప్రత్యంతరము వ్రాయబడినట్లు తెలియు

1. వివరములకు-చూ. చాటుపద్యరత్నావళి 60 పుట. 1979
ప్రచురణ. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య ఎకాడమి; సంపాదకుడు-
శ్రీరంగాచార్య.

2. ఈత్రులు వివరములు ముం దొసంగబడును.

చున్నది. మావద్దగల ప్రతిలో ఈవిధమైన వ్రాత లేవీలేవు) లోగా తెల్పిన 'కేశవస్వామిశతకము' శ. సం. ౧౨౨౨ క్రీ. శ. 11-11-1856 (ఆనంద సంవత్సర మార్గశిర పౌర్ణమి)న రచన ముగిసినట్లు తెలియుచున్నది. అనగా అప్పగారి శతకనిర్మాణము తరువాత 16 సంవత్సరాలకు ఈ ప్రబంధము రచింపబడినది. వీనన్నిటిని అనుసరించి చూచినచో-

శతకరచన-క్రీ. శ. 1856

ఈప్రబంధరచన-క్రీ. శ. 1872

తాలాంక-ప్రత్యంతరరచన క్రీ. శ. 1877

అగును. ఇచ్చట ఒక సంశయము—'కలియుగ-శాలివాహన-' ఇత్యాది కృత్యంత పద్యము. కవివ్రాసినదేనా? అని. ఎందుకనగా కవిగారి వంశ వృక్షము ననుసరించి తరాలవారీగా తరానికి 30 సంవత్సరాల చొప్పున ఆయి దవతరమునుండి అనగా సనత్కుమారాచార్యుల వారినుండి (వీరికిప్పుడు 43 సంవత్సరాలు) లెక్కగట్టినచో $30 \times 5 = 140$ అగును. 1967లో సనత్కుమారాచార్యులవారికి 30 సంవత్సరాలుండును కావున 1967లో నుండి 150 తీసివేసినచో 1817 క్రీ. శ. అగును. కవి యీప్రబంధమును 45-50 సంవత్సరాలమధ్య వ్రాసినాడని భావించినచో క్రీ. శ. 1867 గ్రంథరచనాకాల మగును. తరువాత కొద్దికాలములోనే అనగా 1872లో ఎవరో ప్రత్యంతరము వ్రాసుకొన్న వారే 'కలియుగశాలివాహన' పద్యమును వ్రాసినారేమో! ఈ నిర్ణయములబట్టి ప్రస్తుత ప్రబంధకర్త 1817-1880 మధ్యకాలమున నున్నవాడని నేను భావించుచున్నాను. ఇంతకన్న మంచి ఆధారము లభించినపుడు మార్పును అంగీకరింపవచ్చును. ఆదిరాజువారు కూడా ఈపద్యము ('కలియుగ...') కవిది గాదనియే అనుమానించిరి.¹

1. చూ. వీరివ్యాసము, 'తాలాంకనందినీపరిణయము-మరింగంటి వెంకటనరసింహాచార్యులు, 'తెలంగాణ' పత్రిక, సంపు. 4, సంచికలు 44-45 వ్యయ సం. వైశాఖ బి ౧౦, ఆదివారం, జ్యేష్ఠ ఖ. ౨ ఆదివారం. గోలకొండ కవుల సంచికలో క్రీ. శ. 1842 ఈకవికాలముగ తెల్పిరి (జరిగి వుట).

ఈకవికృతులు:-తాలాంకనందినీపరిణయము ఆశ్వాసాంత పద్యములను బట్టి చూడగా ఈకవి మరికొన్ని రచనల చేసినట్టు వ్యక్తమగుచున్నది. వాని పేర్లుగాని వివరములుగాని లేవు. ఈవంశమునకు చెందిన అనంతరకవులుకూడా ఈయనరచనలను ప్రస్తావించలేదు. ఇప్పటి కీయన

కృతులుగా- ౧ ఇందిరాలభాగవతము (యక్షగానము)

౨ తాలాంకనందినీపరిణయము.

అనునవి మాత్రమే గలవు.¹ 'గోలకొండకవులసంచిక' సమాచారము చూచిన ఈరెండు గ్రంథములు లక్ష్మణరాయపరిశోధకమండలి లో గలవని తెలియుచున్నది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారానికి లక్ష్మణరాయ పరిశోధకమండలివారిచ్చిన తాటాకుపుస్తకాలలో మరింగంటివారి రచనలు గలవు. కాని 'ఇందిరాలభాగవతము' మాత్రములేదు. దీని లిఖితప్రతి యొకటి డా॥ రామరాజుగారివద్ద గలదని వారే అన్నారు. ఈసమయములో నాకాపుస్తకము లభించనందున వివరా లీయలేకపోతున్నాను. రెండవది-

తాలాంకనందినీపరిణయము. ఇచ్చట దీనిప్రతులనుగూర్చి తెల్పి తరువాత గ్రంథమునుగూర్చి వ్రాయగలను.

ప్రతులవివరము :-

లక్ష్మణరాయపరిశోధకమండలినుండి ప్రభుత్వమునకుచేరి ప్రస్తుత మా గ్రంథాలయములో A.P.G. O.M.L. A.C.C. 4643 Call NoT. 3-194-ఈసంఖ్యతో నున్న ప్రతి శేషాద్రిరమణకవులు తెలంగాణప్రాంతములో పర్యటించి సంపాదించి ల.రా.ప. మండలిలో చేర్చిన అనేకామూల్యతాళపత్ర గ్రంథాలలో ఒకటి. ఇది వారికి కనగల్లులో శ్రీమాన్ ఆసూరిమరింగంటి శ్రీరంగా చార్యులవారిచ్చినది. దీనితోబాటు మరికొన్ని తాళపత్రగ్రంథాలుకూడా ఇచ్చట వారికి లభించినవి. ఈపుస్తకాన్నిమాత్రము ప్రతివ్రాయించుకొని తిరిగి ఈయగలమని చెప్పి తెచ్చిరట. కాని మరల ఈయలేదు. ఈవిషయమై ఆచార్యులవారికి శేషాద్రిరమణకవులకు బహిరంగలేఖలు నడచినవి², ఈప్రతి ఆధారముగానే ఆది

1. 'తాలాంకనందినీపరిణయము - ఒక పరిశీలన' భారతి. 1976 డిసెంబరు, శ్రీరంగాచార్యులు.

2. 'నీలగిరి' పత్రిక (4-12-1935. కయ. భాద్రపద శు. ౨. గురువారం. పుట. 9) లేఖలు, 1927. ఫిబ్రవరి 17 తేదీ. పై పత్రికలో ఆచార్యులవారు-'తాలాంక...' ముద్రణకై విరాళము 'వినుతి' చేసినారు.

రాజువారు తెలంగాణపత్రికలో వ్యాసమును వ్రాసినారు. 9-19-1969 సంవత్సరమున నేటిప్రతిని పీఠభూమిరావుపంపులుగాను పరిశీలించుచుండగా, వారింటిలో చూచినాను. అప్పు డిది పూర్తిగా-చెక్కుచెదరకుండా గలదు. ఇప్పుడు మొదటి యాకు లేదు. అంటే కృతిప్రారంభపద్యాలు పోయినవి, రెండు మూడు ఆకులు-చినిగి చిల్లులతో గలవు. దొరికినంతవరకు పద్యభాగాలను నేటి పుస్తకములో చేర్చినాను. (ఆవి ప్రత్యేక పద్ధతి అక్షరాలలో ముద్రణమయినవి) ఉన్నంతవరకీ తాళపత్రగ్రంథము ౧౨౬ ఆకులుగా రెండు వైపుల వ్రాయబడినది. ప్రతిఆకు ౧౭ అంగుళాలపొడవు, ఒకటిన్నరఅంగుళాల వెడల్పు గలదు. సగటున ప్రతి యాకుభాగములో ఎనమిదివరుసల వ్రాతయున్నది. (రెండువైపులకలసి ౧౬ పంక్తులు) ఈప్రతిని సంప్రతించి నావద్దలేని భాగాలను వ్రాసుకున్నాను. ఇది ల.రా.ప. మండలినుండి ఆం.ప్ర.ప్ర.ప్రా.లి. పుస్తకభాండాగారము చేరిన ప్రతి విషయము. ఇక

మావద్దగల తాళపత్రలిఖితప్రతుల విషయము

1958 సంవత్సరములో ఆ.మ.శ్రీరంగాచార్యులవారు మానాయనగారి కిచ్చిన పీ రెండు ప్రతులు ¹ (అప్పటికి కనగల్లులో మిగిలినవి ఈరెండు పుస్తకారే తాటాకుపుస్తకము ప్రథమాశ్వాసములో '... ఉద్దేశించిరంగదపాంగ' (౧-౧౦)

1. శ్రీమాన్ శ్రీరంగాచార్యులవారివద్ద ఎన్నో తాళపత్రగ్రంథాలుండేవి. వాటిలో ఎక్కువభాగము మరింగంటివారివే. వీటిజాబితాను గోదావర ధూటీపరిణయకీర్తికలో ఆచార్యులవారు చేర్చినారు. అతిశ్రమతో అనాడు గోదావరధూటీ పరిణయమును మాత్రము ముద్రించినారు. ఎందరో వీరివద్ద తాటాకుపుస్తకాలు తీసుకువెళ్ళి తిరిగి ఈయలేదు. నరిగదా కనీసం ఇంత ఆర్థికసాయమైనను చేయలేదు. దరిద్రదామోదరులైన ఆచార్యులవారు వారిచుట్టూ తిరిగినారు. ఫలితము చిక్కరేదు. మరణించేవరకు ఈవిషయాన్ని వారు చెప్పుకున్నారు. మానాయనగారు ఉద్ధరించి వ్రాసిన 'తాలాంక...' ప్రతినిచూచి ముద్రణమయినంతగా ముడ మందినారు. కాని ముద్రితప్రతిని చూచే భాగ్యం వారికి కలుగలేదు.

వచనమునుండి ప్రారంభము, ౧.౩.౪.౫.౬ ఆశ్వాసాలలో అటనట కొన్ని భాగములు పోయినవి(విరిగినవి. కొన్నిచిల్లులుపడినవి. కొన్ని ఆకులు గలవు) - కృతి ప్రారంభము ఈ మూడు పుస్తకాలలోను లేకపోవుట విచారకరము. మానాయన గారు దీనినంతా వేరే పుస్తకముపై 1961లో వ్రాసి పెట్టినారు. దానిననుసరించి తాటాకుపుస్తకమును మళ్ళీ చదివి నేనే ప్రతిని సిద్ధం చేసినాను. ఎక్కడెక్కడనా ప్రతిలో లేవో! ప్రభుత్వమువారి ప్రతిలోని పాఠాలు ఏవో తెల్పుట మిక్కిలి విస్తృతి యగును. ఈ గ్రంథములో ప్రస్తుతముగల ప్రింటు కన్న తేడాగా వేసిన భాగాలన్నీ నా ప్రతిలో లేవు. ప్రా. లి. పు. భాండాగార ప్రతినుండి చేర్చు కున్నవే! అనాడు కనగల్లు ఆచార్యులపా రీయకున్నా మానాయనగారు తెచ్చి సరిరక్షించకున్నా ఈ ప్రతికూడా మాయమయ్యేదేమో! ఇందుకు యశశ్శరీరులైన ఆచార్యులవారికి, రక్షించి లిఖించిన మానాయనగారికి నేను కృతజ్ఞుడను.

ఈ తాళపత్రగ్రంథముకూడా ౧౮ అంగుళాలు పొడవు ౧ ౧/౨ అంగుళాల వెడల్పు పత్రాలు ౧౩౨ కలిగియున్నది. వ్రాతదోషరహితముగా స్పష్టముగా గలదు (భాండాగార ప్రతిలో లేఖనదోషాలుండి స్పష్టత కొరవడినది).

ఒక నిఖితగ్రంథముకూడా దీనితోపాటు వచ్చినదని పైన తెల్పినను, అది వెనుకటిపల్పనైన కాగితాలపై $\frac{1}{4}$ సైజులో రెండు వైపులా నల్లసిరాతో ౧౬౩ పుటలుగా వ్రాయబడినది. 12-1-1929 సంవత్సరమున వీనిని వ్రాసినట్లు ప్రథమాశ్వాసము చివరలో ఉర్దూలో సంతకముచేసి (లేఖకుడు) తేదీ వేసినాడు. ఈ ప్రతి 'కాటంపు నిడుద శ్రీకారముల...' (౧-౧౫) అనే గునుకు సీసపద్యము సగము నుండి ప్రారంభమైనది. తృతీయాశ్వాసమునందు 'వనితరో యీ వనితలంబున-' (౩-౫౬) అనే రగడ 'వేటు కేటికొ' అను సంతవర కున్నది. మొదట చివరగల కాగితాలు పోయినవి. రెండు తాటాకుపుస్తకాలలోను దొరకని ఒకటి రెండు పద్యపాదాలు దీనిలో లభించినవి. పూర్తిగా తాటాకుపుస్తకమును చూచి వ్రాసిన దీ ప్రతి.

ఇవి 'తాలాంకనందినీపరిణయ' ప్రతుల వివరములు¹, నాయీపరిష్కరణలో వీనికే సంకేతము లుంచినాను.

1. డా॥ కోపూరు గోపాలకృష్ణరావుగారు B. A. చదువుచున్నప్పుడు (1948-49) నల్లగొండలో అ. మ. శ్రీరంగాచార్యులవారితో పరిచయమైనది. గోపాలకృష్ణరావుగారు రడుగగా వారు 'తాలాంక...' పుస్తకమును పూర్తిగా వ్రాసి యిచ్చిరట (కాని అ 'నిఖితప్రతి' నేటికీ దొరుకుటలేదు). ప్రైవిషయమును 13. 12. 68న. గోపాలకృష్ణరావుగారే స్వయముగా నాకుచెప్పిరి.

‘ప్రా’ — ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగార ప్రతి
(APGML, ACC 4643 call NOT. 8-194)

‘తా’ — నావద్దగల తాటాకు పుస్తకము.

‘లి’ — ఆద్యంతము లసమగ్రముగాగల లిఖిత ప్రతి (౧౬౩ పుటలు)

కృతినమాలోకనము — తాలాంకనందినీపరిణయము ఆరాశ్వాసముల
శృంగారసప్రధానప్రబంధము. లభించినంతవరకు ఆశ్వాసాలవారీగా గద్య
పద్యములసంఖ్య—

ప్రథమాశ్వాసము — ౩౨౧

ద్వితీయాశ్వాసము — ౨౯౩

తృతీయాశ్వాసము — ౧౭౮

చతుర్థాశ్వాసము — ౩౫౪

పంచమాశ్వాసము — ౩౩౩

షష్ఠాశ్వాసము — ౨౪౧.

మొత్తము ౧౬౨౦.

తాలాంకు దనగా బలరాముడు. అతని సుత శశిరేఖ, ఈమె పరిణయ
గాధను తెల్పునట్టి గ్రంథము కావున తాలాంకనందినీపరిణయ మనబడినది.

ఆంధ్రుల కత్యంతప్రీతిపాత్రమైన చుట్టరికము, మేనరికము. శశిరేఖాభి
మన్యులు మేనమామ మేనత్త పిల్లలు వీరిబాల్యముననే పౌరుల నోడిమాటగా
వివాహము నిశ్చయమైనది. మధ్యన కొంత అంతరాయము కలిగినను చివర
కుభయులకు వివాహము శుభాంతముగా జరుగును. శశిరేఖాభిమన్యు లీ వివాహ
కారణమున అచ్చముగా తెలుగువా రైనారు.

ఈకథను తెలుగులో అనేకులు అనేకప్రక్రియలలో వ్రాసినారు¹.

1. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ మరాఠీ శాఖాధిపతులు ఆఖాషలోగల
శశిరేఖాపరిణయములగుర్చి పరిశోధన చేయుచున్నారు. వారి పరి
శోధన ఫలితమున విశేషములు వెల్లడి కావచ్చును.

శశిరేఖాపరిణయాలగుర్చి అంధ్రవాఙ్మయసూచిక ౨౦౪-౨౦౮
పుటలు. అంధ్రవాఙ్మయ వాఙ్మయ చరిత్ర-పుటలు 166,
191, 214, 224, 228, 395.

డా॥ యస్.వి. జోగారావుగారు

తెలుగు జానపదగేయసాహిత్యము ౧౩౮, ౧౩౯ పుట,

డా॥ బి. ఠామరాజుగారు,

అద్దురుడు తీర్థయాత్రల నెపముతో బయలుదేరి - ఉలూపిని చిత్రాంగ దను వివాహమాడను. రైవతకోత్సవమునకు వెళ్లి సుభద్రను వరించును. తర్వాత ధర్మజుని రాజసూయము. మాయాద్యూతము రాజ్యవిసర్జన తెల్పుబడినవి. (ఈ సన్నివేశములలో విజయవిలాసము, మహాభారతసభాపర్వములను కవి ఆదర్శములుగా గ్రహించినాడు).

పాండవు లడవి కేగినప్పుడు సుభద్రాభిమన్యులు ద్వారకలోనే యున్నారు. (అప్పుడు అభిమన్యుడు బాలుడు) వీరిచ్చట నుండగానే రేవతికి శశిరేఖ జన్మించును. సౌభద్రునికే ఈ కన్యనీయగలనని బలుడు చెప్పును. మేనసంబంధము ముఖ్యమైనదని అందరు పలుకుదురు. శశిరేఖాభిమన్యుల యౌవనము, శశిరేఖ యంతః పురవాసము, ఇరువురి విరహము మొదలగునవి. విరహాగ్నికి తట్టుకొనలేక శశిరేఖ ఉద్యానవనమునకు వెళ్లుట, వనవిహారము, పుష్పాపచయము, (రగడలో) మన్న తార్చన-దూషణ-వర్ణనలు.

ఒకనాడు నారదుడు ద్వారకకువచ్చి శశిరేఖనుజూచి అభిమన్యున కీమె తగునని చెప్పి అనంతరము దుర్యోధనుని వద్దకు వెళ్లి లక్షణకుమారునకు తగినవధువు శశిరేఖ యని అచ్చట చెప్పి- కలహబీజమును నాటును.

బలరాముని వద్దనుండి లగ్ననిమిత్తమై విప్రులు రాగా బలుడు అందు కంగీకరించును. ఈవిషయము తెలిసి సుభద్ర అన్నవద్దకు వచ్చి- చిన్ననాటి మాట జ్ఞప్తి చేసికొని అభిమన్యునకే శశిరేఖ నీయవలయునని బ్రతిమాలును. కఠినవాక్యములతో పాండవులను వారి సంపదలను తాలాంకుడు నిందించుటే గాక- చెల్లెలిని పరుషోక్తు లాడును. ఆమె సహింపజాలక కుమారుని వెంటబెట్టుకొని పాండవులన్న యడవికి బయలుదేరి పోవును. మధ్యేమార్గమున ఘటోత్కచాభిమన్యులకు భీషణయుద్ధము జరుగును. నారదుడు ప్రత్యక్షమై వారి యుద్ధమును విరమింపజేసి పరస్పరాభిజాత్యమును తెల్పును. ఘటోత్కచుడు సుభద్రద్వారా విషయములను తెలిసికొని- శశిరేఖను తెచ్చి యిత్తునని వారికి చెప్పును. ఈ యుద్ధమునకు పూర్వమే- విశ్రమించుచున్న తల్లికి రక్షగానున్న అభిమన్యుని వద్దకు శశిరేఖ పంపిన పెంపుడుచిలుక వచ్చి, సందేశ మందించును. అందుకు ప్రతిసందేశమును అభిమన్యు డొసంగి, తప్పక, ఆమెనే వివాహమాడుదునని

చెప్పి పంపును (ఈశుకరాయబారసన్నివేశము హృదయంగమముగా నుండి శ్రీనాథ-సూరనల దలపించును).

మదోత్కచుడు మాయామహిమచే బలుని అంతఃపురమును చేరి 'కంకటిపై జలదాంత చంద్రరేఖాసదృశాంగి' వలెనున్న శశిరేఖను చూచి- మరదలిని ముట్టకూడదను ధర్మమువలన మంచముతోనే తీసుకవచ్చి సుభద్ర కప్పగించి తిరిగి తాలాంకునిపురమునేరి వివాహసమయమున అంతఃపురములో శశిరేఖగా నుండి మాట్లాడించినవారిని 'గొంగడిలో రాళ్ళువైచి గ్రుద్ది కరణి' జవా విచ్చి- వివాహసమయమున బహురూపముల ధరించి- లక్ష్మణకుమారుని పరాభవించును. తరువాత బలరాముడు జరిగినదానికి చింతించి కృష్ణునితో సంప్రతించి-అడవిలో నున్న సుభద్రవద్దకు వెళ్ళి బ్రతిమాలి- వారినందరిని తీసుకవచ్చి మహావైభవముగా వివాహము జరిపించును. అజ్ఞాతవాసములో నున్నందున పాండవులెవరును వివాహమునకు రాలేదు. అర్జును డింద్రలోకమునం దుండగా లేఖ ద్వారా ఈ విషయము తెల్పబడినది. తర్వాత పాండవులు (అజ్ఞాతవాసానంతరం) అభిమన్యునివివాహము చూడలేదని- ఉత్తరతో వివాహము జరిపింతురు. ఇది 'తాలాంక —'లోని విషయము.

దీనియందు నారదుడు నర్మసఖుడు, శుకము సన్నివేశనిర్వహణమునకు ముఖ్యులైనారు. ప్రారంభమున కలహమునకు బీజమును నాటిన దేవమునియే చివరకు శుభాంతముగా కథను ముగియజేసినాడు. శశిరేఖ అంతఃపురమునందలి పెంపుడుచిలుక అడవిలోనున్న అభిమన్యునకు ప్రియురాలి సందేశ మొసంగి అభిమన్యుని అభిప్రాయమును తననాయకురాలి కందించి యామె కుపశమనము కలిగించినది,¹ ఇక సుభద్ర రోషవతిగా అభిమానవతిగా తనపంతము నెగ్గించుకొనినది.² అన్నిటిని మించి మదోత్కచుడు శశిరేఖాభిమన్యుల వివాహము

1. శ్రీతాలాంకనందినీపరిణయము-శ్రీశేషం రామానుజాచార్యులవ్యాసము (భారతి. 1967 నవంబరు) దీనియందు శుకరాయబారసన్నివేశము విశదీకరింపబడినది.
2. బలరాముడు-సుభద్ర-వీరినంభాషణ నాటకీయతగా సహజముగానుండి మేనరికప్రాశస్త్యమును చాటుచున్నది (౪-౫౯ నుండి=౨ వరకు)

నిశ్చయించిన వేశకే జరుగునట్లు చేసి బలుని అలంకృతపట్టణము, అంతఃపురములను చిందరవందర చేయుట. అగ్నసమయమున నానావిధరూపముల ప్రదర్శించి అందరిని భయభ్రాంతుల చేయుట ఈసన్నివేశములు ప్రబంధములకు నిండుదనమును చేకూర్చినవి. శ్రీకృష్ణదుర్భేధనబలరాములపాత్రలు ఔచితీస్పృరకములుగా చిత్రింపబడినవి.

ఈ విధములుగా ముఖ్యములైన సన్నివేశములు కవి చక్కగా నిర్వహించి తనప్రబంధమునకు వల్లె చేకూర్చినాడు. ఇది

“యత్స్యా దనుచితం వస్తు నాయకస్య రసస్య వా

విరుద్ధం తత్పురిత్యాజ్య మన్యథా వా ప్రకల్పయేత్” అను నాలంకారికోక్తిని ఆనుసరించినట్టిది.

అప్పప్పుకవి ఈవిధమైన పద్ధతి ననుసరించలేదు. అందుకే ఆరచనయందు ఔచిత్యము దూరమయినది.

ఇవి ఉభయుల రచనలయందలి తారతమ్యములు. ‘తాలాంక...’ పూర్తిగా పరించినవారికి కవియొక్క ప్రతిభాదులు వ్యక్తమగును.

కవితావిశేషములు :- ‘కేవలకల్పనాకథలు కృత్రిమరత్నములు’ అను కవివాక్కును కళాపూర్ణోదయరచనద్వారా సూరన దూరముచేసినాడు. భారత-భాగవత-రామాయణములందు లేకున్నను వానితో సన్నిహితసంబంధమును గల్పించి అవి ఉత్పాద్యములైనను ప్రఖ్యాతితో మిశ్రకథవలెనే అనంతరకవుల రచనలు కొన్ని బయలుదేరినవి. వానిలో ఈతాలాంకనందినీపరిణయ మొకటి. దీనిపై భారత-భాగవతములు ప్రసిద్ధములైన అముక్తమాల్యద మనువసుచరిత్రములు కళాపూర్ణోదయమువంటి ప్రబంధముల ప్రభావము మిక్కుటముగా నుండుటయేగాక బిచ్చాణీయాదులగాలియు కొంత సోకినది. ఇట్టి ప్రభావభావితుడైన కవిప్రబంధమున కుండవలసిన చని అలంకారికులు చెప్పిన సర్వనియమములను పాటించి శృంగారరసప్రధానముగా ఈ కృతిని దిద్ది తీర్చినాడు. ‘వర్ణనానిపుణః కవిః’ అను దానిని సార్థకము చేసినా డనుటకు దీనియందు విపులముగాగల వర్ణనతో ప్రత్యక్షసాక్ష్యము. కవి దీనిని శృంగారరసప్రబంధ మనినాడు కావున విచ్చలవిడిగా శృంగారవర్ణనలు గలవు, ఇది కవిదోషము గాదు. నేడు మనకిపద్ధతి వైగటుగా దోచును. కాని మనుచరిత్రనుండి కందుకూరివారి రసికజనమనోభి

రామసువరకును ఈపద్ధతికి చెందిన రచనలే గలవుగదా! ఇవి పూర్వసంప్రదాయమున వుట్టి పెరిగినవాడు. ఎంత నిగ్రహించుకొనినను అతని సంప్రదాయము చావలేదు. పైగా రసరాట్టయిన శృంగారమును వదలలేక పోయినాడు. ఈవిధములైన వర్ణనలయందలి చమత్కారముల తెలిసికొనుట యనునది రసజ్ఞనిపద్ధతి. అంతేగాని నిందించి ప్రయోజనము లేదు. పైగా కథాభాగము తక్కువ. అందుకే వర్ణనలు తప్పనిసరి యైనవి. ఇట్టిపద్ధతికి వసుచరిత్రము మనకు గలదు.

ఈకవి సంస్కృతాంధ్రభాషాపారంగతుడే గాక— ఆనాడు మిక్కిలిగా వాడుకలోనున్న ఉర్దూ-ఫారసీభాషలు బాగుగా తెలిసినవాడని, రచనలోని పదప్రయోగములు సాక్ష్య మిచ్చుచున్నవి. అనర్గళకవితాధారతో మహాప్రబంధ నిర్మాణము చేసిన ఈకవి-అసామాన్య డనిపించక మానదు. వీనితోబాటు దైవ, గురు, పితృభ్రాతృభక్తి గలవాడు. తనయన్నయైన వేంకటరాఘవాచార్యుల వారిని 'రాఘవాచార్యుండు రెండవరాఘవుండు.' '—మాయన్న' వంటివాడు—అని చక్కని వర్ణించి— తన అభివృద్ధికి ఆయనే కారణమని సవినయముగా తెల్పినాడు.

ఆరు ఆశ్వాసములుగాగల ఈ కృతియందు కవి తన కవితాశక్తిని ప్రదర్శింపజేసినాడు. అందుకే శబ్దాలంకారములు, అర్థాలంకారములు పాశుగా గలవు. శ్లేష యనినచో కవి కెంత యిష్టమో ఆయావర్ణనలబట్టి చూచిన తెలియ గలదు. వీని యన్నింటికి తోడుగా-అష్టాదశవర్ణనలు, వసంతవర్షాశరద్ధేమంత ఋతువులు(మాత్రమే) చక్కగా వర్ణింపబడినవి. క్రీడలు, సాంఘికములైన ఆచార వ్యవహారములు చూపబడి జాతీయములతో కూడిన పద్యములు కలిగి సంభాషణలలో వినూత్నతను సంతరించుకొనినవి. ఆలంకారికులుచెప్పిన—పాకములు, రీతులు, వృత్తులు, శయ్యలు, ఇందు గలవు. మరియొక విశేషమేమనగా ఆముక్త మాల్యదవలె ఆశ్వాసాంతములందు తనను గూర్చి పద్యమును వ్రాసినాడు. రాయలు గద్య వ్రాయలేదు. ఈకవి వ్రాసినాడు గ్రంథములో బహువిధములైన చందస్సులను ప్రవేశ పెట్టినాడు. ఉదా. గునుకసీసము, రగడ మొ॥ సీస, గీత, చంపకోత్పలములను మాలికలుగా వ్రాయవచ్చును కాని ఈకవి ద్విపాదిమత్రేభము, విరోధాభాస (౧-౧౨౪) మఱియొక పంచపాది మత్రేభము (౨-౨౬౦) ల వ్రాయుటేగాక మరికొన్ని పంచపాదుల ప్రవేశ పెట్టినాడు! అవి. ౧-౧౧౩, ౧౨౦; ౨-౯, ౧౭౮, ౨౬౦; ౩-౭౯౪; , ౧౨౮, ౨౯౧; ౫-౧౯, ౧౩౨, ౨౯౩ సంఖ్యలు గలవి, కవి-తనకావ్యకన్యకను-

కవిత్వము అనువానిని వివరించినాడు. వీనన్నిటివలన కవికి కవిత్వముపై ఎంత శ్రద్ధాసక్తులుగలవో వ్యక్తమగుటయేగాక- తన యభిరుచిని సందర్భానుసారముగా ప్రత్యేకపద్యములలో వివరించినాడు.

ప్రథమాశ్వాసమున- పురవర్ణనసందర్భములో రథ-గజ-తురగ-పదాతి దళముల వర్ణించునప్పుడు-

ధారలఁ దగి సకలాలం

కారంబులు వడియొ కందగతిలక్షణవి

స్తారంబగు హయములు- శృం

గారఃవిప్రోక్తమైన కావ్యముఁ బోలెన్. (౯౦)

అని హయములగూర్చి చెప్పెను. పద్యధారాయుతమై- సకలాలంకార శోభితమై-వడి (యతి) గలిగిన కందపద్యగమనము, లక్షణములవలె- శృంగార రసప్రియుడై నకవి చెప్పినట్టి కావ్యమువలె- హయములున్నవి.¹ ఈవిశేషణములు అశ్వమునకును చక్కగా సరిపడును. మరియుక విశేష మేమన ఇది కంద పద్యము -పద్యములో 'కంద' గలదు. — ముద్రాలంకారము, ఈపద్యము చదువగానే - చరి గొండ ధర్మన- చిత్రభారతములోని

(1-24)

పదముల చొప్పును వడియొ

ప్పిదము నలంకారలక్ష్మి పేర్మియు దారా

స్పదభావము గల్గి శుభ

ప్రదమై హయమమరె సత్ప్రబంధమరీతిన్.

అనుపద్యము స్ఫురణకువచ్చును. కాని యిందు పద్యనామసార్థకత లేదు.

'తాలాంక...'కర్త ఇదే ప్రథమాశ్వాసమునందు చిత్రాంగదా వివాహ సందర్భమున-

1. కావ్యమును-కాంతతోనే గాక-గజ, అశ్వరాజ-ముతువిశేషణములుగా వర్ణించినవారు గలరు-చూ. ప్రబంధమణి భూషభము (1971 ము. 88-90 పుటలు)

మధురవృత్తులు రీతులు వృథుగుణములు
గలుగు కూతురునకు నలంకారము లిడి*
పాండుసుతునకు మలయవృజుం డొనంగె
కవిరసజ్ఞుకు కృతి నిచ్చు కావ్య మనగ.

(౨౦౮)

సందర్భమేగాక - పద్యమున పేర్కొనిన-వృత్తులు - రీతులు-గుణములు-
అలంకారములు - ఈగ్రంథమున గలవు. కన్యక అలంకార శోభిత. ఈకావ్య
కన్యకకూడా అనేకాలంకారశోభిత. (ఈకవియొక్క అలంకారములు ప్రత్యేక
జాబితాగా ఈయనై నవి). అట్లే-గుణాదులు సంపూర్ణము గలది, కావుననే రస
జ్ఞుడైన వానికి కృతినొసంగు కావ్యము అని-చిత్రాంగదను విశేషించినాడు.
కన్యావిషయమున అర్జునుడు, కావ్యకన్యావిషయమున వృషాచలేశుడు రసజ్ఞునుడు,
కావ్యకన్యావిషయమున వృషాచలేశుడు రసజ్ఞులు గదా!

ఇట్లు కవిత్వము - కావ్యమునుగూర్చిన విషయములు మరికొన్ని సందర్భ
ములలో గలవు (ఆపద్యసంఖ్య లివి-౨-౫౩, ౫౪, ౧౦౯, ౧౩౬. ౨౪౩. ౯-౫౮.)
ఈ కావ్యమున వర్ణనలు:- మహాకావ్యలక్షణబర్ణములై (అష్టాదశవర్ణనలు)
సందర్శించితముగా చేయబడినవి. విస్తరభీతికి వానిని వివరింపక రెండు మూడు
వర్ణనలను మాత్రము పేర్కొందును.

నిశాంతవర్ణన-

అంతటిలో కనుంగొనగనయ్యె రథాంగయుగీదురంతదుః
ఖాంతము సంతతాతనుసుఖానుభవశ్రమతాస్వకాంతబా
హాంతరసుప్తికాశ్రుతిపుటాంతరదుస్సహతామచూడకా
త్యంతనినాదపూరితదిగంతమునై న నిశాంత మెంతయున్.'

వనవర్ణన

చిరమాకండచయప్రశోభితమునై శ్రీయుక్తమై చంపక
స్ఫురితంబై లలితోత్పలావృతమునై సువృక్తగీతానునుం
దరమై యార్మచినోదమై గురుతరద్రాక్షరసామోదవృ
త్తరవోదీరిత మత్తకోకిలమునై దాఁబూనె గావ్యాకృతిన్¹.

1. ఈ కావ్యమునకు పై వర్ణము సరిపడును. మత్తకోకిల ఎనము
నందే గలదుకాని కావ్యవనియందు మాత్రము లేదు.

దారిద్ర్యము

చాపల్యాంకురమూర్తికారణము, భాషావ్యత్యయప్రాప్తిదు
ర్యాపారాశ్రయ మాప్రదూషితము - దైన్యాలాపజన్యంబు హృ
త్రాపోపస్మృతి బంధుసౌహృదవిఘాతంబైన దారిద్ర్య మి
ట్టాపాదించిన మిత్రులైన నెడబాయం జూచు టాశ్చర్యమే.'

ఇవి మచ్చునకు మాత్రమే. 'వర్ణనానిపుణః కవిః' అనునది ఈయనకు సార్థకమని ప్రబంధపతన మొనర్చుచారి కవగత మగు ననుటలో నెట్టి సంశయమును లేదు. వర్ణనలే కాక పద, అర్థ, భావ-చమత్కృతులుగల పద్యము లనేకములు గలవు. ఎన్నిరీతులు గుణములు పాకములు వర్ణన లున్నను చమత్కారములేనిది శోభ లేనిది గదా! అందుకే చమత్కారజనకం కావ్యం' అనినారు. ఈపద్ధతి ప్రస్తుత రచనలో బాగుగా గలదు. వానిని కొన్నిటిని విచరింతును:-

ద్వారకానగరవర్ణనసందర్భము. ద్వారకానగరమందలి ఆవరణము ఎత్తులో అన్నిటిని జయించి జయలక్ష్మిని వివాహమాడుటకు వెళ్ళగా మధ్యన అపశకునము జరిగి ఆగిపోయినదట. ఆ అపశకునమును-

ఆపుటభేదనావరణ మభ్రతలోన్నతిగాగఁ దూఁగి యా
గోపురసాలముల్ గెలిచి గొబ్బున దజ్జయలక్ష్మి పెండ్లికై
ప్రాపుకు బోవ నొంటి ద్విజరాజశశంబును దుర్నిమిత్తము
ల్లా పొడగాంచి యవ్వలకు దాటఁక నిల్చినరీతి భాసీలెన్. (౧-౭౮)

అని చెప్పినాడు. దీనిలో 'ఒంటిద్విజరాజశశము' గలదు. 'ద్విజ' అనగా బ్రాహ్మణుడు. శుభకార్యములకు పోవునపుడు ఒంటిబ్రాహ్మణుడు ఎదురగుట అపశకునమని కొందరిభావన. దానికి తోడు శశము = కుందేలు, మామూలు అర్థములో ద్విజరాజశశము = చంద్రునిలోగల (మచ్చ) కుందేలు, అని భావించుము. ఇట్టి అర్థచమత్కృతి దీనిలో గలదు.

ద్వారకానగరమందలి ప్రాకారము ఆకాశమునకు భక్తితో మంగళహారతి నిచ్చుచున్నదట. మరి దీని సామగ్రియేది? వానిని చమత్కరించుచున్నాడు.

బంగరుకోట పశ్చిమ ముపస్థితశాఖలు దీపముల్ తడు
 త్తంగబలాహకప్రతతి ధూమము లట్లు వెలుంగ ద్వారకా
 భంగురలక్ష్మి విష్ణుపదభక్తి నొసంగెడు మంగళార్తి నా
 రంగు బొసంగె మంగళతరంగవిళాము దీర్ఘసాలమున్. (౧-౮౧)

ద్వారకానగరలక్ష్మి 'విష్ణుపదభక్తి'తో 'మంగళహారతి' నిచ్చుచున్నదట. విష్ణుపదము అనగా ఆకాశము ('వియ ద్విష్ణుపదం-') విష్ణువుయొక్క పదము అనియును అర్థము. మంగళహారతి యనుటకు మంగళార్తి యని అచ్చమైన వ్యావహారికపదమును ప్రయోగించినాడు.

ద్వాదశరాశులలో 'మీనరాశి' గలదు. దాని కాపేరు వచ్చుటకు చక్కని కారణమును ఉల్లేఖించినాడు.

బలినదనాపగాంతరుషపంక్తులు భేయజలంబుఁ జొచ్చి యు
 జ్వలమగు కోటకొమ్మల విళాలవిదూపలరాజి నిండు వె
 న్నెలల గరంగు ధారలను నింగికి దా మెదురెక్క ఖఃస్థలిం
 గలిగెను మీనరాశిపరిభావరణంబుల నిమ్నతోన్నతిన్. (౩-౮౩)

రసాతలమందున్న చేపలు భేయజలములో చేరినవి. కోటగోడలపైగల చంద్రశిలలు కరిగి నీరు క్రిందికి జారగా అనీటికి ఎదురెక్కినవి. కోటగోడలు ఆకాశమునకు తగులుచున్నవిగదా! ఈ చేపలుకూడా వానితో ఆకాశమున చేరినవి. (మీనములగుంపు =)మీనరాశి అచ్చట ఈ ప్రకారముగా ఏర్పడినదట. ఇది ప్రాథోక్తి.

జూమికి 'రత్నగర్భ'యని పేరు గలదు. ('జగతీ రత్నగర్భా చ- 'అమరం) మన మూహించిన పద్ధతితో దీనిని రత్నగర్భగా కవి యూహించుటలేదు. ఇట్లు చమత్కరించి - నామసార్థక్యమును వెల్లడించుచున్నాడు.

పురవరసౌధపీఠుల నవోధలు వోమనగుంతలాడు న
 త్తటి చెయి జింది భూనిపతితంబగు రత్నములెల్ల పొరులే

ర్పరపక ద్రొక్కగా ధరణి పాదుకొనన్ వసుధావధూటి ని
వ్యరుసను రత్నగర్భయని వాడిరి లోకములోన 'పండితుల్.' (౧-౧౦౬)

ఆపట్టణమందలి నవోధలు రత్నాలతో వోమనగుంటలాట ఆడగా వారి
చేతినుండి జారిన రత్నాలు భూమిమీద పడినవి. పథికులు వానిని గమనింపక
త్రొక్కుచు పోవుచున్నారు. అవి యన్నియును భూగర్భము(లోనికి)న ప్రవే
శించినవి. అందుకే భూమి 'రత్నగర్భ' యైనదని పండితులు భావించిరట.
ఈ పద్యములో 'వామనగుంతలాట' పేరు తెల్పినాడు.

కవికి విరోధాభాసపై మక్కువ మెండు. వచనములలోను పద్యములలోను
దీనిని ప్రయోగించినాడు ఈ పద్ధతి తెలుగువారికి బాణుడు పెట్టిన భిక్ష.

అరిడిం జూడగ చిత్రకూటరుచిరామాష్టాదమో సీపురం
బరిడిం జూడగ చిత్రకూటరుచిరామాష్టాదమై యొప్పు సీ
హరినిం జూడగ... (౧-౧౩౧)

అని శ్రీకృష్ణుని-త్రిపాదవిరోధాభాసలో శ్లేషచమత్కృతితో వర్ణించినాడు.

అభిమన్యుడు చంద్రవంశ్యుడు గాబట్టి నామసాదృశ్యముతో చంద్రుడే
ఇతని ముఖముగా మారినాడట. ఆవిషయమును-

కనుఁగొన చంద్రవంశజుఁడు గావున తద్విధుబింబలీం యా
ననమున దత్కళంకరుచి నల్లనిమీసములన్, సుధారసం
బును మృదువాక్కులం దరుణపుం జిగివాతెఱ, నిండు వెన్నెలల్
తన చిఱునవ్వునం నొలయఁ దాఁ జెలువొందె మనోహరాకృతిన్ (౨-౬౪)

అనినాడు. చంద్రునిలో కళంకమున్నట్లు అభిమన్యుని ముఖచంద్రునిలో
నల్లని మీసము, మాటలలో సుధ అరుణిమ పెదవులపై చిఱునవ్వు వెన్నెల ఈ
ప్రకారముగా అభిమన్యుడు చంద్రునితో అభేదముగా గలడు. ఇందుకు కారణము
'చంద్ర'వంశ్యుడు గాబట్టి అని కవిభావన.

నడుము సన్నగా సున్నచని చెప్పుట కవిసమయము. ఈకవి అభిమన్యుని నడుము ఎందుకుసన్నగా అయినదో ఇట్లు తెల్పుచున్నాడు.

‘...సూనశరబాణ సంపీడ్యమానలైన

చేడియల దృష్టి తాకి కృశించె—’నట. ఇది ఇతని సౌందర్యము.

శశిరేఖకు యౌవనము పెకిలివచ్చినది. అందుకు నిదర్శనముగా ఆమె వక్షోజములు బయలుపడినవి. దీని నిట్లు చమత్కరించుచున్నాడు.

ఆయబలామణీతనుగృహంబున గాపురమున్న శైశవ

ప్రాయము నమ్మరుండు చలపాచితనంబున నిట్లు వెళ్ళఁగాఁ

ద్రోయదలంచి తోడుతనె దొంతులకుండ లురంపువాకిటన్

వ్రేయుగతిం గువంబులు నవీనరుచిం జనియించె బోఁటికిన్. (౨-౭౪)

అని- ఇంటియందు వస్తువులు పోసి పెట్టుకునే కుండలను దొంతుల కుండ లందురు. దొంతులుగా కుండ లుంచునది దొంతుల అట్ట(అర). ఇంటి నుంచి వెళ్ళగొట్టినప్పుడు దొంతులకుండలను బయటవేయుట కొందరిగృహాలలో పోట్లాటలప్పుడు మామూలువిషయము. ఇచ్చట మన్నులు డనేవాడు తన చలపాచి తనముతో శశిరేఖశరీరమనే గృహమున కాపురమున్న శైశవమును వ్యక్తిని వెళ్ళగొట్టి వెంటనే దొంతులకుండలను బయటపడవేసినాడట. ఆవాకిలియే శశిరేఖ ఉరము. ఆకుండలే ఆమె స్రవములు. ‘కుంభ స్రవి’యనుట కవిసమయప్రసిద్ధము, (కాని-కుచములు నవీనరుచిం జనియించె-’ననినాడు. జన్మతోనే అవి కుంభసామ్య మందునా? అనుమానము)

శశిరేఖ అవయవముల వర్ణించు సందర్భమున కవి కొన్ని వర్ణముల తోప ముతో ‘వర్ణచమత్కారార్థము’ను స్ఫురింపజేసినాడు. ఆపద్య మిది,

‘కంధరం’ బెదిరించి కచభరంబున కోడె

దెసఁ జెడి తనుదానె దిశలు బ్రాతె,

రహి‘కింకుకము’ పాణిరక్తి గైకొననోడి

యందంద పురివిచ్చి క్రిందఁగూలె

'ల'హరు లా', త్రివళితో సహజంబుగా నోడి
ప్రతికూల మెనయుచు భంగపడియె
'సారసం'భావనచ్చాయ నోపక నోడి
పగలు పెంపున పంకభరిత మయ్యె

మొదలు వర్ణచ్యుతిని బొంది తుదినురోజు,
వాక్య. మధ్యమ, హాస, సంపద, లభించె
'నన్యథా చింతితం కార్య మన్నచోట
దైవ మన్యత్ర చింతయే తస్యరణి'గాఁగ.

(౨-౮౮)

దీనియందు- ఆయా అవయవాలకు విశేషణములైన-కంధరము-(కచము నకు) కింశుకము-(పాణిర క్తిమకు) లహరులు(వళికి)సారసం-(ముఖమునకు)అను నవి గలవు. ఈ పద్యతిలో ఇవి-ఈఅర్థములకు సరిపడును. కాని-మొదలు 'వర్ణచ్యుతి' కలిగినగాని వీనికి ప్రాముఖ్యము వచ్చును. అందుకే-

'కంధరము'లో మొదటిపద్యము 'కం' చ్యుతిబొందిన-ధరము, ఇట్లే-'కిం' శుకము-శుకము, 'ల'హరులు-హరులు, సా'రసం అగును-వీని నిప్పుడు క్రమ ముగా చేర్చి-గీత పద్యమునగల విశేషణములను ప్రక్క నుంచినచో-మిగిలిన అవయవములు కూడా ప్రతిభాసించును. అవి యిట్లు-

కంధరము—కచభరము

ధరము—ఊరోజము

కింశుకము —పాణిర క్తిమ

శుకము—వాక్యము

లహరులు —త్రివళి

హరులు—మధ్యమము (సింహమధ్య)

సారసము —ముఖము (కమలము)

రసము—హాసము

మొదలు వర్ణచ్యుతిని బొందవలయును. లేనిచో ఈఅర్థము రాదు. అందుకే కవి అన్యథా చింతితం కార్య మన్నచోట-దైవ మన్యత్ర చింతయేత్'

అనినాడు. పద్మార్థవిషయములోను ఇది తగును (ఈపద్ధతిలోనే-౯౩, ౯౪ నెంబరు పద్యాలు గలవు)

ముఖమును చంద్రబింబ సదృశముగా చెప్పట ప్రసిద్ధమైన విషయమే. ఇట్టి దీనిని భంగాభంగశ్లేషలో కవి చమత్కరించెను.

ఘనచంద్రబింబసామ్యం

బని మోమును జెప్ప కైశికాంగ మధరముల్

ఘన, చంద్ర, బింబ, సామ్యం

బెనసెం గద యిట్టిచిత్ర మెందును గలదే ! (౨-౧౦౦)

దీనిలోని-ఘనచంద్రబింబమును, ఘన, చంద్ర, బింబ, అని విడదీసు కొని వీనికి వరుసగా-ఘన-కైశిక, అంగ-అధర-బింబ, విశేషణములను వేసుకొన వలయును. అప్పుడు ఘనచంద్రబింబము కైశికాంగ మధరములకు సరిపడును. అందుకే కవి 'ఇట్టి చిత్ర మెందును గలదే'-అని పాఠకునకు పద్యమందలి శబ్దచిత్రము'ను తెలివిడిచేయుచున్నాడు.

ఇట్టి ముఖమును-చంద్రు డనినచో రాత్రిమాత్రమే ప్రకాశము. నీరజమని నచో దివాభాగముననే కాంతి. అందుకే ఈరెండును కుదరవు. ఎల్లప్పుడు కాంతి మంశమగు నీముఖమును ఉభయమధ్యముగా అనగా అత్రముగా, జెప్పట మంచిదట (౨-౧౦౧).

తన నామసాదృశ్యమున్న శశిరేఖ చంద్రుని గ్రహింపక అచటి ముత్యాలను గ్రహించినదట. ఎందుకు? చంద్రుడు 'జడమలి', 'కళంకుడు'గదా! స్నేహమున కిట్టివారు తగరు (౨-౧౦౨).

భంగాభంగశ్లేషలో వర్ణవమత్కారమును జూపి ప్రౌఢోక్తులు పఠరించిన పద్యము లీసందర్భమున మరికొన్నిగలవు. విస్తృతి యగునని వివరింపక సంఖ్యల నొసంగుచున్నాను గమనించగలట. ౨-౧౦౮, ౧౩౦, ౧౨౧, ౧౨౨, ౧౨౩, ౧౨౪.

సంఖ్యల కూడికతో శశిరేఖ ముఖమును వర్ణించినాడు. ఆపద్యము

బాలిక కాపితామహుడు ఫాలతలఁబున వొంటుబెట్టియున్
మేలగు కర్ణయుగ్మ మెలమి న్నవకంబుల వ్రాసి భూయుగం
బోలి గనంబడం బదునొకం డిట ముప్పదిగా గణింపఁగా
నానలిమోము నిండునెల యామిని వర్ణనసేయు టబ్రమే. (౨-౯౮)

ఈమె ముఖము 'నిండునెల'వలె నుండుటకు ఇతరఆవయవముల 'కూడిక' కారణమట. ఆకూడిక ఇది-

ఫాలతలము- ౧ (ఈఅంకెలరూపము ఆయా అవ
కర్ణయుగ్మము- ౯, ౯ యవాలకువిశేషించురు)
భూయుగము- ౧౧

౧+౯+౯+౧౧=౩౦. కూడిక వచ్చును, నిండునెలకు ౩౦ దినములు గదా! నిండునెల యనిన అమావాస్య యగును. తగదు. ఇది విశేషణచమత్కృతి, నిండు-నెల = సంపూర్ణచంద్రుడు. అనిభావన చేసికోవలెను.

చంద్రోదయవర్ణన మనిన కవులకు మిక్కిలి ప్రీతి. వారికవితానైపుణ్యము నందు చూపి సంతృప్తి నందుదురు. ఎర్రన-శ్రీనాథ-పోతనలు-ఈవర్ణనమున పరాకాష్ఠత నందినారు. ఈకవియు సమయముచూచి చంద్రవర్ణన చేసెను. (౨-౧౦౫ నుండి ౧౧౧వరకు. ఇందులో ఒకపెద్దవచనము గలదు) ఆసందర్భములోని దొక చమత్కారపద్యము-

సరసమై వసుగంధప్రసక్తి బూని
శతభిషక్రిక్రియ మౌచు సత్కంగతిఁ దగి
వివిధరుజ్జుండలి హరించి కువలయప్ర
మోదము నొసంగె పూర్ణచంద్రోదయంబు-(౨-౧౦౯)

అని దీనిలో 'పూర్ణచంద్రోదయము' గలదు. చంద్రవరమైన యర్థము వాఙ్యార్థమున సులభము. కాని అట్లు కాదు, 'పూర్ణచంద్రోదయము' అనున దొక భేషధము. దాని రీతి దీనిలో నిట్లు గలదు. స-రసమై. రసమనగా పాదరసము.

వసు-బంగారము, గంధ-సుగంధద్రవ్యములు, శతభిషక్రియ - నూరు వైద్య (మూలికల) పద్ధతులు రీతులు, వివిధరుక్మండలి-అనేకరోగసమూహములు, కు-వలయ భూలోకము, -అనగా-పూర్ణచంద్రోదయమను ఔషధము పాదరసము బంగారు సుగంధద్రవ్యములు చేరి నూరువిధములుగా పుటపాకాదు లొనర్చబడి నది. అది అనేకరోగముల హరింపచేసి భూలోకమున సంతోషమును ఆర్జోగ్య మును చేకూర్చునది. ఇది దీనిలోగల వ్యంగ్యార్థము. కవికి వైద్యము, వైద్యపద్ధ తులు తెలియుననుట కీపద్యమేగాక, ౩-౧౩౪ సైతము గలదు.

సుభద్రాభిమన్యు లడవిలో వెళ్లచుండగా సుభద్ర మార్గాయాసము వర్ణింప బడినది (౪-౧౪౬ నుండి ౧౬౭ వరకు) ఆమె నడచి వెళ్లనప్పుడు-

ఎండకన్నును నీడక న్నెఱుంగకుండ
పాదముల ముద్దరా లొత్తఁ బఱుగునతికి
ఎండకన్నును నీడక న్నేకమగుచుఁ
బాదముల ముద్దణా లొత్త పధిగమించె (౪-౧౫౦)

అనినాడు. పద్యమందలి పూర్వభాగముసుభద్రరాజీనాసమునందలి సుఖము, ఉత్తరార్థము అడవిలోని బాధ గలదు. అంతఃపురములో ముద్దరాలు = స్త్రీ, చేసిన సపర్యవలన ఆమె అసూర్యంపశ్య యైనది.

అడవిలో ముద్దణాలు = ముద్దలుగా నున్న శిలలు, ఒత్తుకొనుచుండగా - బాధతో నడచుచున్నది. రేఫ-శకటరేఫలమార్పుతో ఈభావము స్ఫురించును.

పెండ్లికూతురును వివిధాలంకారములతో అలంకరించుట ఒక సరదా సంప్రదాయము. ఈకవిగారు మాత్రము శశిరేఖకు ఎన్నో ఆభరణాలుంచినారు. ఇవన్నీ తననా డున్నాయేమో! అందుకే మక్కువదీర కావ్యములోని కన్యకకు కూర్చి సంతోషించినాడు. అవి-

పాపెట బిందియల్, పసిడిపావడ లందియలు న్నెఱుంగు ని
ద్ధాపవడంబు చొకటులు దండెకడెంబులు బాజుబందు లు

ద్వీపితతారహారములు తేటగుకమ్మలు బావితీలు మి
న్మాపనిమేల్బులాకి రతనంబుల బేసరి దీర్చి రెంతయున్ (౫-౪౨)

నేడు వీటిలో ఏకొన్నిమాత్రమైనను మారుమూలపల్లెటూళ్ళయం దున
'వేమో ! అక్కడ లేకున్నను అంగడివంటి ఈపద్యముగలదు. దీనితో బా
౬-౧౪౩-

శశిరేఖను పెండ్లికూతును (అసలుపెండ్లికి) చేసినప్పుడు చెలికత్తె
తనివిడిర అలంకరించి-ఇట్లునుకొనుచున్నారు-

ఈపద్యలోచన హితమెఱింగి యొసంగు
కలికిరో యుదయరాగంపుచీర
యీమానిసీరత్న మామోద మౌనట్లు
హేమభూషణములు నిడవె తరుణి

యీసైకతశ్రోణి కిష్టమైయున్నట్టి
గురుహంసతతు లొసంగుమి శుభాంగి
యీకల్వపూరెమ్మ కిచ్చజెందిన చంద్ర
కావి యొసంగుమో కమలనయన

గ్రందుముత్యాలపందిరికింద నిందు
మానిసీమణి నీలతకూన నునిచి
చిలుకపీలుకలు బింబోష్ఠి జేరకుండ
కావలిగనుండు సొంకవగంధి నీవు.

(౬-౧౩౨)

ఈపద్యమునందు శశిరేఖకు విశేషణములు అలంకారవస్తువులు ఇట్లుగలవు,
పద్యలోచన-ఉదయరాగంపుచీర.

మానిసీరత్నము-హేమభూషణములు
సైకతశ్రోణి-గురుహంసతతి
కల్వపూరెమ్మ-చంద్రకావి

ఇట్టి ఇందుమానిసీమణిని ముత్యాలపందిరికింద నుంచి-బింబోష్టి యని చిలుకలు చేరరాకుండ చూడవలసినదని అనుకొనుచున్నారు. పద్యమునం దీవిధ ముగానే గాక-అంతరార్థము వేరుగా గలదు. విశేషణములకు- అలంకారములకు సామీప్యము సార్థకముగా నుండునట్లు-

పద్మ-ఉదయ; ఉదయకాలము పద్మవికసనమునకు.
రత్నము-హేమము; బంగారములో పొదిగినగాని రత్నానికి విలువ.
సైకతము-హంస, హంస సికతాతలమున విహరించును.
కల్ప-చంద్ర; చంద్రుడురాగానే కలువ వికసించును.
మృత్యాలు-మణులు, ఆభరణయోగ్యములు.

చిలుక-బింబము, అధరము బింబసమము కావున శుకబాధ. పైవిధముగా- ఆలోచించి అర్థసమన్వయము చేసికోవలయును. ఇదియొకవిధమైన పదచమ త్కృతి,

స్థాలీపులాకన్యాయముగా వీనిని చూపినాను. ప్రతిపద్యమునం దొకవిశేషము, చమత్కృతి, అలంకారము-కలవు. రసజ్ఞులైన పాఠకులు వానిని చవిచూతురని భావన.

కవియొక్క బహుముఖప్రజ్ఞ - లోకశాస్త్రకావ్యాద్యవేక్షణత్వము వీనిలో వ్యక్తమగుచున్నది. వివిధవిషయముల సూక్ష్మేక్షితతో దర్శించి వర్ణించినా డనుటకు-మరికొన్ని యుదాహరణములు; (పద్యసంఖ్యల నిచ్చుచున్నాను)
౨-౧౫౩, గంటమువ్రాత, కరణము, ౬-౧౭. లగ్నము. శ్లేష,
౬-౩౭, ౩౮, శుభలేఖ, ౬-౫౮. కావ్యములోని రసములు-
ఆటలు-౧-౧౦౬, ౧౦౭, ౧౨౦, అభిమన్యుని విద్యలు. ౨-౫౩, ౫౪, ౬౯.
కావ్యనామములు. ౨-౧౦౯, దేవాంగనలు. ౨-౧౨౭, ఉద్దాపదాలు. ౨-౨౦౮,
౪-౧౧౩, సంగీతము, ౨-౨౪౬, ౬-౧౨౨, సిఫాయిలు. ౩-౪, మందులు,
వైద్యము. ౩-౧౩౪, ౧౩౫, దోహదక్రియలు. ౩-౪౬, ఇక, ద్వారకావర్ణన,
ఋతు, సూర్య, చంద్ర, మన్మథ, యుద్ధ మొదలగు వర్ణనలు, శృంగారవర్ణనలు
సరే సరి, ౩-౬ లోని దోహదక్రియలు. 'అశోకా శ్చరణా హత్యా-' శ్లోకానికి

అనువాదము. నిరంకుశోపాఖ్యానమునందు-మన్మథుడు 'తురక'యైనాడు పెద్ద చంద్రుని-గోవధము సేయు తురకలదైవ మనినాడు ఈకవి, మన్మథుని-'ప్రబంధరృజుహదురీపాదుషాపి-' అని తురకలలో చేర్చినాడు.

మరియొక ముఖ్యవిషయ మేమనగా-కవి ఆయా సన్నివేశములకు దగినట్ల రసపోషణ చేసినాడు. ఎచటెచ్చట ఏయేరసము గలదో వివరించుటకన్న-ఈవిషయమున కవిరాసినపద్యము నుదాహరించుచున్నాను.

'చెలి నెత్తుకొనిపోయి చెలియాపు తానయ్యె
నన్న విస్మయరసం బావహించె
నాలక్ష్మణుండు దిగంబరుండై పాతె
ననిన హాస్యరసంబు ననుకరించె
రౌద్రజంతువులు కౌరవుల బ్రేర్చె నటన్న
సరణి భీభత్సరసంబు వొడమె
తమను కట్టండు నిందలు వచించె నటన్న
బెలుచ వీరరసంబు బిక్కటిల్లె'

తుదకు రాముడు కన్య నిత్తునని బల్కె
నన్న శాంతరసంబుమై చెన్ను మిగిలె
బెండ్లికి సుభద్ర నినుజూడ బ్రేమగోరె
ననిన శృంగారరసవంత కంత జెలగె'

(౬-౫౮)

అనువాదములు:- ఈప్రకారముగా అనేకములైన రసములు వర్ణన లీరచనయందుండి కొన్ని పద్యములు ప్రసిద్ధములగు శ్లోకములకు అనువాదప్రాయములుగా గలవు

'జగతిని కన్నియల్ వరుని చక్కదనంబె గణింతురు- '(౪-౪౬)
ఈ పద్యము.

'కన్యా వరయతే రూపం
మాతా విత్తం పితా శ్రుతం

బాంధవాః కుల మిచ్ఛంతి

మృష్టాన్న మితరే జనాః-’ అనే శ్లోకమున కనువాదము, ౫-౫౦
స్వప్నలబ్ధములైన సౌఖ్యసంపద లట్లు

లిఖియించు జలముపై లిపులమాడ్కి-’ ఈ పద్యముకూడా అనువ
దింపబడినదానివలెనే గలదు (నాకా శ్లోకము స్ఫురణకు రాలేదు.)

కవి విశిష్టాద్యైతి కావున-సమయానుగుణంగా విష్ణుపారమ్యమును ప్రవచించి
నాడు. అర్జునుని తీర్థయాత్రల పురస్కరించుకొని అతనిని విష్ణుక్షేత్రములలో
సంచరింపజేసెను ౧-౨౦౨-౨౦౮, ‘సర్వం విష్ణుమయం జగత్’ అనుదానిని
‘మనుషులు పురుషో త్రమఖ్యాతి దీపింప-’ (౧-౧౩౬) అను పద్యమునే వివరించెను
అటనట ఇట్టివి గలవు తనకవిత ‘గూఢశ్లేషశ్లేషశ్లాఘనీయ’మనినాడు (౧-౧౧)
అందుకు తగినవిధముగా గ్రంథమునందు పద్యములు గలవు (వీనిలో కొన్ని
వివరించ నైనవి)

చిత్రకవితః- సంస్కృతమునుండి తెలుగువారు గ్రహించిన కవితాప్రక్రియలలో
నొకటి ఈ ‘చిత్రకవిత’ ఇది-ఆశు - మధుర - చిత్ర-విస్తరములని
ప్రచార మందిరది వీనినే చతుర్విధకవిత లందురు తెలుగుకవు లీప్రక్రి
యలను కొద్దికొద్దిగా ప్రారంభించి యనంతరము పరాకాష్ఠదశకు చేర్చి
నారు ప్రత్యేకముగా నీ పద్ధతిలో గ్రంథములుకూడా రచింపబడుట
ఇందుకొక తార్కాణము నన్నయశ్రీనాథులు వీనిని పేర్కొనినను,
నన్నెచోడ, భైరవాదులు తమ రచనలో చిత్రకవిత(లో చేరిన బంధ
కవిత్యమును) చెప్పినారు¹ వీని నిందు వివరించుటలేదు.

1. చిత్రబంధ కవితలగూర్చి ప్రబంధరాజు వేంకటేశ్వరవిజయవిలాసము
వీరిక, సం. వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, ముద్రణ. 1977.
అం ప్ర సా. ఎకాడమీ, తెలుగుభాషలో ఛందోరీతులు- రాఫూరి
దొరస్వామి శర్మగారు 379 పుట. మరియు శ్రీరంగమహత్త్వము
భైరవకవి, (పుట C×VII-C × × వీరిక) సంపాదకుడు -
ప్రస్తుత గ్రంథపరిష్కర్త, ముద్రణ : 1979. అం. ప్ర.
సా. ఎకాడమీ.

తేలుగువారికి మొట్టమొదటి దశరథరాజనందనచరిత్రమను, నిరోష్ఠ్య రచన నందించిన కవి మరింగంటి సింగరాచార్యులవారు. ¹ (నిరోష్ఠ్యరచనకూడా చిత్రకవితాళాఖాంతగ్రంథముగదా) ఈవంశకవులు తమపూర్వుడైన సింగరాచార్యుల వారిని ఆదర్శముగా గొని తమ తమ రచనలలో చిత్రకవిత(కవిత్వబంధములు) చెప్పినారు నేటికి అముద్రితాలుగా నున్న మరింగంటి వారిబహురచనలలో శ్రీకృష్ణ శతానందీయము, శల్కపిళ్ళరాయచరిత్రము గలవు వానియందు చక్ర, నాగ, పుష్ప గోమూత్రికాబంధము లున్నవి

వీరందరిని చూచి కావచ్చు తాలాంకనందిసీపరిణయకర్త కొన్ని బంధముల చెప్పినాడు ఇవియే గాక సోష్ఠ్యత్ర్యక్షర, సోష్ఠ్యనిరోష్ఠ్య, నిరోష్ఠ్యపద్యములను కూడా రచించెను ఈగ్రంథమున-

౧ - ౩౨౧ పతాకబంధము,

౧ - ౩౨౨ ఖడ్గబంధము

౨ - ౨౯౩ నాగబంధము

౫ - ౩౩౦ సుమగుళుచ్చబంధములు గలవు

౧ - ౩౨౪ నిరోష్ఠ్యపద్యము

౩ - ౧౬౫ సోష్ఠ్యనిరోష్ఠ్యము

౪ - ౩౫౨ సోష్ఠ్యత్ర్యక్షరకందములు గలవు

వీనియందు ఖడ్గనాగసుమగుళుచ్చబంధములు ప్రసిద్ధమైనవి పతాక బంధము మాత్రము ఈకవిచిత్రకవితావైదగ్యమునకు పతాక యనవచ్చును దీనికి లక్షణ మెచ్చట లభించినదో నాపరిశీలనతో ఈబంధమునుగూర్చి ఎచ్చటను సమాచారము లభింపలేదు ధర్మసూరి సాహిత్యరత్నాకరమునందు గలదేమో అనిఅనుమానము ² దీనివిషయమై మిత్రులు సుప్రసిద్ధపరిశోధకులు

1 దశరథరాజనందనచరిత్రవీరికలోనిరోష్ఠ్యరచనాసంప్రదాయము, రచనలు గూర్చి వివరింపబడినది.

2. నావద్ద ఉస్మానియావిశ్వవిద్యాలయ సంస్కృతపాఠశాల వారు ప్రచురించిన 'సాహిత్యరత్నాకరము గలదు అది 1-వీతరంగాలవరకే ముద్రితము

శ్రీరావూరి దొరసామిశర్మగారికి(మహారాసు)వ్రాయగా సహజముగా వారికిగల చిత్ర కవితాభిమానముతో పరిశోధించి 'మీలేఖ నన్నెన్నో గ్రంథములఁ జదివించినది'. అని వ్రాయుచు పతాకబంధలక్షణము లక్ష్యము చిత్రము(మాదిరి)లను తెల్పినారు వారికికృతజ్ఞతల తెల్పుచు లక్ష్యలక్షణముల నిచ్చుచున్నాను.

మండపాకవారి ప్రబంధసంబంధనిబంధన గ్రంథమున ఈ పతాక బంధవిషయ మిట్లు గలదట-

'స్తంభాకారమునందుఁ బ్రాకృరణముం దత్రత్య వర్ణంబు లా రంభం బంతము నొనటల్ ధ్వజపటాగ్రం బట్ట యొనట్లు త చ్చుం భత్పార్శ్వములందు మధ్యపదముల్ శ్లోకాంత మాద్యంప్రేమికా గంభీరాశయు లిట్టొన ర్తురు పతాకాబంధ మందంబుగాన్.

ఇది లక్షణము, దీనికి లక్ష్యము-

రాకరాకత్తిరాకారా

రాజతాగగతాజరా

రాగాసారరసాగారా

రాకారాత్రికరాకరా!

ఈశ్లోకము నాలుగువరణాలు- అనులోమవిలోమములుగా గలవు. ప్రథమ పాదమును విలోమముగా చదివిన చతుర్థపాదము కాగలదు మండపాకవారు లక్షణమును తెనుగులోను-లక్ష్యమును సంస్కృతములోను చెప్పినారు. దొర సామిగారు వేసి పంపిన పతాకముతో ఈశ్లోకము సరిపడినది (అనులోమవిలోమ పద్ధతి-మరియు శ్లోకము గాబట్టి) కాని- ఇందలి పద్యము ఆపద్ధతిలో కుదురదు ఆపద్య మిది-

వేదపథప్రదర్శన! నవీనఘనద్యుతిదేహ! దేవదే

వా!దరసారధారణ!శుభప్రభవాభరణప్రదీప్త!దా

మోదర!వాదిభేదనదమోదయ! మానసవాసవాజరు

ద్రాదిమథావ! భావితపదాంబుజ!తాపసబృందమోదదా!

దీనిలో కొన్ని అక్షరములు మాత్రమే పునరావృత్త మగును అవి-ద,న, దే,ర,భ,ద,వా,భా, మోదదా-అనునవి, శర్మగారు వేసిన బొమ్మను ఆధారముగా గ్రహించి-కొంత సౌందర్యముగా నుండవలెనని పతాకమును వేసి పద్ధతిలో

చిత్రించినారు (ప్రథమాశ్వాసము చివరలో చూడగలరు) విజ్ఞులెవరైనను - ఈ బంధమునుగూర్చి మరికొంత సమాచారమును దెల్పిన కృతజ్ఞతతో గ్రహింతును.

ఇక - పద్యవిషయము - మూడుప్రతులలోను ఈ పద్యము ఇట్లే గలదు. యథాతథముగా బంధమున వేసినచో కుదురలేదు దీనిని కొద్దిగా మార్చినాను.

వేదపథ బదులు - వేదపద

వాదిభేదన ,, వాదభేదన.

బృందమోదనా ,, బృందమోదదా - ఇది నేను చేసిన మార్పు.

దీనివలన అర్థభంగముకాలేదు (వేదపథ - పద మాత్రముకొద్దిగా అర్థభేదమగును) ఇప్పుడు బంధము కుదిరినది బంధమువద్ద సవరించిన పాఠములతో పద్యము నొసంగినాను నేను సవరించిన అక్షరాలు బంధమందు పునరావృత్తము లగుట గమనింపగలరు.

మిగిలిన ఆయాబంధములందు పద్యములు యథాతథముగా కుదిరినవి, ఇవి సుప్రసిద్ధములై - ప్రచారమందిన బంధములు కావున వివరించలేదు

ఇక - ఈ గ్రంథమునం దాయా సందర్భములకు తగినట్లు గల అలంకారములు, సామెతలు జాతీయముల తెల్పుదును.

అలంకారదర్శిని

ఈ గ్రంథమునందు అనేకాలంకారములు గలవు. వాని నిచ్చట చూపుచున్నాను కవికిగల అలంకారప్రియత్వము వీనిద్వారా వ్యక్తమగును. 'అలంకారప్రియో విష్ణుః' గదా!

(ఇందలి సంఖ్యలు ఆయాఆశ్వాసాలలోని పద్యసంఖ్యలు, వచనములు కొద్దిగా నున్నను అవి ఎక్కువభాగము విరోధాభాసశ్లేషానుప్రాణితములుగా గలవు ఇందా వచనముల చేర్చలేదు)

ఉపమ - I అష్టా - ౩౬, ౩౭, ౪౫, ౫౧, ౫౪, ౬౫, ౭౦, ౧౧౮, ౧౨౪, ౧౪౬ - ౧౪౮, ౧౬౩, ౧౭౭, ౨౧౮, ౨౪౬, ౨౬౫.

[illegible]

III ಅರ್ಜಿ- ೮, ೨೩, ೩೯, ೫೦, ೬೩, ೮೯, ೧೦೪, ೧೦೫, ೧೬೭,
೧೭೦, ೧೯೬

IV ಅಕ್ಷ- ೧೪, ೧೬, ೨೮, ೪೮, ೧೩೪, ೧೩೭, ೧೪೮, ೧೯೫,
 ೨೫೦, ೨೬೦, ೨೬೧, ೨೬೬, ೨೮೭.

V ଚର୍ଚ୍ଛା- ଅ, ନଫ, ଏହ, ଅଠ, ପଠ, ଗଠ, କଠ, ଜଠ, ବଠ,
ତଠ, ଡଠ, ଦଧି, ଗଘ, ଗଗ, ଗଂ, ଗଃ, ଗ଄, ଗଃ,
ସପଥ, ସପଥ, ସପଥ.

VI ಅಕ್ಷ- ೭೪, ೧೦೨, ೧೦೩, ೧೦೬, ೧೦೮, ೧೨೨, ೧೨೩,
 ೧೨೪, ೧೨೯, ೧೩೦, ೧೩೧, ೧೩೪, ೧೩೫, ೧೪೧, ೧೪೫,
 ೧೬೨, ೧೬೫, ೧೬೯, ೧೯೭, ೧೯೯, ೨೦೨, ೨೧೪,
 ೨೧೬, ೨೨೭

అనన్యాయము-I ౧౨౨, ౧౨౩ IV ౧౧

ప్రతీపము-II ఎ38, ఎ39, IV 88

రూపకము - I ౨౮, ౪౨, ౪౬, ౪౭, ౫౫, ౭౧, ౮౦, ౮౧.

II ၀၉, ၁၀, ၁၁, ၁၂, ၁၃, ၁၄, ၁၅, ၁၆,
၁၇

III ౫౯, ౧౦౩, IV ౨౨ V ౩౩, ౨౦౪ VI ౧౨౯,
౧౪౬, ౧౫౧, ౨౨౦

వరిణామము-I ౪౦, ౧౪౪ III ౯, IV ౩౩౪

ఉల్లేఖము- I ౫౦, ౧౩౫, ౧౫౨, ౧౭౮, ౧౯౯, ౨౬౩, ౨౬౮,

II ౧౭౯, ౧౮౯

III ౫౮, ౬౦, ౯౮, ౧౦౧, ౧౦౬

స్మృతి-II ౧౪౮, ౨౧౧

బ్రాంతి- I ౧౧౧, III ౨౦, ౫౦, ౬౫, ౬౬, ౬౭, ౭౦ IV
౧౭౭ V ౧౭౦, ౧౭౧, VI ౧౪౫

సందేహము-I ౨౧౦, II ౪౪, ౮౭, ౧౦౧, ౧౦౨, ౧౬౨, ౧౭౫,
౨౨౪, ౨౨౯, ౨౩౧, ౨౪౨ IV ౨౦౯, V
౧౩౨, ౧౪౩.

అపహ్నుతి-III ౪౪, ౪౫, ౧౩౭, ౧౬౨.

ఉత్పేక్ష-I ౭౬, ౭౮, ౭౯, ౮౨, ౮౩, ౮౪, ౮౫, ౮౬, ౯౪,
౧౦౩, ౧౧౫, ౧౧౬, ౧౧౭, ౧౨౮, II ౧౭, ౩౪, ౨౫,
౭౩, ౭౪, ౮౨, ౧౫౩, ౧౫౪, ౧౫౨, ౧౭౬, ౧౮౮
౨౪౬, ౨౬౦ III ౫౨, ౭౩, ౯౩, ౯౫, ౯౭, ౯౯,
IV ౧౦౭

అతిశయోక్తి-I ౯౫, ౯౬, ౧౪౭, ౧౫౦, ౧౫౩, ౧౫౪, ౧౬౪, ౧౭౪,
౨౧౧, ౨౪౦, II ౬౮, ౭౧, ౭౭, ౮౩, ౧౧౮, ౧౩౨,
౨౦౮, ౨౧౯, ౨౨౩, ౨౬౮, ౨౭౫, III ౩౭,
౧౨౪, ౧౩౨, ౧౪౯, IV ౨౯, ౨౩౨, V ౧౩౬

తుల్యయోగిత-I ౧౬౯, VI ౦౦౯, ౧౩౨

దీపకము-V ౨౩౪

దృష్టాంతము-V ౧౨౮,

నిదర్శనము-II ౨౬౬, ౨౭౪, III ౯౨

సహాక్రీ-I ౧౭౬, II ౬౯, III ౯౦, ౧౦౦, VI ౧౯౮,

సమాసోక్తి-I ౨౮౯, II ౨౧, ౧౭౦, ౨౦౩, ౨౦౪, ౨౦౬, ౨౦౭,
౨౪౭, ౨౪౯, ౨౫౯, ౨౬౧, III ౯౪, ౧౭౨, VI
౨౧౦, ౨౨౩

పరికరము-III ౮౫, ౧౩౫, ౧౪౫, ౧౫౬, V ౪౯,

పరికరాంకురము-౮౧, ౧౩౯,

శ్లేష-I ౨౬, III ౧౦౩, ౧౦౯, ౧౪౪

పర్యాయోక్తి-I ౪౩, ౨౨౯, VI ౧౮౫, ౨౧౧

వ్యాజనింద-I ౧౦౦ III ౧౨౦

విరోధాభాస-I ౧౨౨, ౧౩౦, II ౧౮౫, IV ౧౫౦, ౧౫౨ VI ౧౦౪

అసంభవము-IV ౨౯౧, V ౧౪౧, ౨౭౨

అసంగతి-II ౧౭౮, III ౧౫౯, ౧౬౯

విషమము-I ౨౩౦, II ౨౩౨, III ౧౩, ౧౮, ౧౫౩, IV ౧౬౬

అధికము-II ౮౫

అన్యోన్యము-VI ౧౬౩

వీకావళి-IV IV ౨౦౧,

యథాసంఖ్యము-I ౧౩౭, II ౯౪, ౨౨౨, ౨౨౫, ౨౨౮, III ౪౩

పరిసంఖ్యము-I ౧౨౬

సముచ్చయము-I ౧౭౯, II ౭౫, ౧౧౬, ౧౪౬, ౨౭౧, ౨౭౨ IV ౬౬,
౧౬౫, ౧౭౪, ౨౨౧, ౨౨౪, ౨౩౯, V ౧౮౦

కారకదీపకము-V ౨౩౪

ప్రత్యనీకము-II ౯౪

కావ్యలింగము-I I ౭౮, ౭౯, ౧౧౦, ౧౨౭, II ౬౪, ౭౬, ౯౬,
౧౦౫, ౧౦౬, ౧౯౯, ౨౨౦, ౨౨౬, ౨౨౭, ౨౩౦,
III ౩౦, ౧౪౧, ౧౫౨, V ౩౨౪

ఆర్థాంతరస్యాసము II ౨౦, III ౬౯, ౯౧, IV ౧౨౯, ౧౭౩

ప్రాథోక్తి-I ౨౫౮, II ౧౬౨ III ౧౪౧, ౧౫౪

ముద్ర-II ౧౭౯, ౧౨౭

రత్నావళి-II ౯౦, VI ౧౭, ౫౮

శద్గుణము-VI ౧౩౬

అనుగుణము-II ౧౨౬, IV ౩౩౪

ఉన్మేలితము-III ౪౪, ౪౫,

వ్యాఖోక్తి-I ౯౧,

గూఢోక్తి-II ౭౮,

విప్రతోక్తి-II ౧౩౦,

లోకోక్తి-II ౪౭, ౪౮, ౪౯, ౮౮, III ౮౮, ౧౪౯, ౧౫౬ ౧౬౦,
IV ౨౦౩, ౨౧౩, V ౩౨౭

వకోక్తి-I ౯౦, ౯౬, ౧౦౦, ౧౦౫,

స్వభావోక్తి I ౧౩౦, ౧౭౩, ౨౨౫, ౨౫౪, ౨౬౬, ౨౬౮ II ౧౨,
౧౩, ౧౯, ౨౭ ౨౮, ౬౭, ౨౦౦, ౨౦౨, III ౬,
IV ౯౩, ౧౧౩, ౧౩౯, V ౩౮, ౪౩, ౧౨౪, ౧౪౬
౧౫౫, ౧౫౬, ౩౨౩, VI ౫, ౧౧౯, ౧౨౦, ౧౨౧,
౧౫౯,

ఉదాత్తము-I ౩౮, ౫౬, ౭౭, ౧౦౯, ౧౨౨, ౧౩౨, ౧౩౮, ౧౪౯, ౧౫౧,
౧౬౧, ౧౯౨, ౨౯౨, ౩౦౩, III ౨౬, ౪౮, ౧౫౧,
౧౬౮ IV ౬, ౮, ౧౩౦, ౧౯౯, ౨౧౬, V ౮౩,
౩౦౨, VI ౧౨, ౧౩, ౨౨౨,

నిరుక్తి-I ౫౭, ౧౦౬, ౧౩౬, ౨౦౧, II ౧౦౯, ౧౨౯, ౧౨౪,
౨౧౦, III ౩౪, ౪౦, ౪౨, ౫౫, ౬౮, ౭౧, ౧౩౪,
౧౫౫, ౧౫౮, IV ౨౭, ౨౦౦, VI ౨౧౨

విధి-II ౧౨౮

ఇవి యీ గ్రంథమునందలి యలంకారములు ఇక సామెతలు, జాతీయ
ములు

సామెతలు-జాతీయములు-సామెతలు కావ్యకన్యకకు 'ఆమెత'వంటి పన
వచ్చును సందర్భోచితముగా ప్రయోగింపబడినచో నివి కావ్యమునకు మరింత
శోభను చేకూర్చును, వీనివలన పాఠకున కుత్సుకత కల్గును ఈకవి ఇట్టి సామెత
లను జాతీయములను సంస్కృతలోకోత్తులను పద్యములలో చక్కగా నిమిడించి
నాడు.సందర్భోచితవివరణచేసిన విస్తృతయగుననుభావనతో కొన్నిటిని జాబితాగా
ఇచ్చుచున్నాను

- ౧-౨౩ నిమ్మకు నీర మెక్కు గతి
,,-౧౦౦ గుడపర్వతరీతి (దేవరకొండలో దేవర లేడు-బెల్లంకొండలో బెల్లం
లేదు అని దేవరకొండవైపు వాడుక)
౨-౪౫ రోళ్ళరోకళ్ళను పాడుట
౨-౪౭ యద్భావం తద్భవతి
౨-౮౮ అన్యథా చింతితం కార్య మన్నచోట దైవ మన్యత్ర చింతయేత్
౨-౨౬౬ అడవి గాసిన వెన్నెల
౩-౧౩ ములు వెడలిచి కొర్రెత్తికొను విధము.
౩-౬౨ మేలున చేరువార లోపికగొని యాపద గ్గులుగువేశల చెంతలకైన
వత్తురే ।
౩-౯౯ అప్పులందు బడిన యట్లు
౩-౧౧౬ శలగో శలగో యని
౩-౧౪౩ సర్వనాశాయ మాతుల
౩-౧౪౯ పాపీ చిరాయు

- ౪-౫౧ శుభస్య శీఘ్రమ్
 ౪-౧౨౩ సింగడు బుర్రడైన చందాన
 ౪-౨౧౩ ఈపచ్చమునం దన్నియు సంస్కృతోక్తులు
 ౪-౩౨౬ వెన్నముద్దకు మునుకోరటవచ్చి దూలములు గంకునాకో !
 ౫-౪౬ కలిబోసినయుట్లవంక కనుగొననేలా !
 ౫-౧౨౨ గొంగడిలో రాళ్లువైచి గ్రుడ్డిన గతి
 ౫-౧౪౦ కలమేన ప్రాణముండిన బలుసాకున్ మెసవియైన బ్రతికెద
 ౫-౧౪౩ పెద్దపెండ్లి చేసెదరేమో !
 ౫-౨౧౮ కొఱవిగొని నెత్తి గోకికొను
 ౫-౨౦౦ 'నూనియ నూవు లేకంబెకాని గాండ్లవా డొక్కరుడు తేరగాడు
 గాడె

౬-౨౧౯ మగవారు స్వకార్యదురంధరుల్ గదా !
 ఇవియేగాక-పద్యాలలో చేర్చిన లోకోక్తులు మరికొన్ని గలవు

పదప్రయోగములు-ఈగ్రంథమునందు ఉద్ఘాటారసీపదాలు బహుళముగా ప్రయోగింపబడుటయేగాక సంస్కృతాంధ్రపదములను కవి-ఆతిస్వతంత్రముగా వాడినాడు. పీనిలో కొన్ని విసంధులు మరికొన్ని ఆప్రసిద్ధప్రయోగము లున్నవి పరిశీలించగా కవి తననాటి సంఘమున నిత్యవ్యవహారములో నిలిచియున్న పదాలను యథాతథముగా ప్రయోగించినట్లు తోచుచున్నది కొన్నిటిని సవరింప వీలున్నను-కవిస్వతంత్రతకు భంగకరమని నే నాపని చేయలేదు పీనిలో నేటికి తెలంగాణమునందు వాడుకలోనున్న మాండలికములు కొన్నియున్నవి. కేశవస్వామిశతకములోగూడా పైపద్ధతులకు చెందినపదములు గలవు, దానిప్రభావము ఇతనిరచనపై గలదనుటకు పదములేగాక-పద్యమును గలవు (తాలాంక -' ౫-౨౦౦ కేశవస్వామిశతకమునకు పూర్తిగానుకరణ)

జాబితా ఎడమవైపు గలపదాలు గ్రంథములోనివి కుడివైపున్నవి 'ఇట్లుండవలయును'- 'ఈఆర్థమున ప్రయోగింపబడినవి' అనితెలియచేయుటకు నేనిచ్చినవి.

ప్రథమాశ్వాసము

(పద్యసంఖ్య)

౧౨౧	ధీకొను	= డిచ్చకొట్టు ('ధీకొట్టు' రూపాంతరమని శ.ర.) (కవి యిచ్చట డిచ్చకొట్టుకొను అటను తెల్పెను).
౨౨౨	అచ్చుతు	= అచ్చుతు, (కవి దీనిని వచ్చిప్రభానతీర్థ... అచ్చుతు' అని ప్రాసస్థానమున పెట్టినాడు)
౨౫౦	అరంగడె	= అర గడియ, అరగడె.
౨౬౪	ఉక్కుబొట్టు	= ఉక్కుబొట్టు, చుక్కుబొట్టు (చిన్న పిల్లలకు పెట్టుబొట్టు)

ద్వితీయాశ్వాసము

౧౪౪	వల్న	= వలన
౨౦౪	జలకము	= జలకము (౫-౩వ లోను ఈపదము గలదు)

తృతీయాశ్వాసము

౬౧	విచ్చలవిడి	= విచ్చలవిడి
౧౨౫	వినవిత్తు	= వినపువిత్తు
౧౫౫	పుట్టింట	= పుట్టినింట ఇట్టిపదము ౪-౧౪౪లో గలదు. (అప్పప్పకవి దీనిని బాగా వాడినాడు కేశవ స్వామి శతకమునను గలదు)

చతుర్థాశ్వాసము

	నై తాళీకుల్	= నై తాళికులు
౧౨	సుల్లభము	= సులభము, సౌలభ్యము, మార్పునకు మీలు కాని విధముగా ఈ పదము గలదు)
౬౨, ౧౭౫	కళవళము	= కళవళము
౯౩	బొటనవ్రేలు	= బొటనవ్రేలు

౬౪	కోసంబోక	= కోసుబోక, త్రోసుబోక
౧౦౨	గరివించి	= గర్వించి
౧౦౮	తల్లిదండ్రాదులు	= తల్లితండ్రు మొదలైనవారు
౧౫౬	ద్యయితవనము	= ద్వైతవనము (మార్పునకు వీలే లేదు)
౧౫౮	బచ్చోట	= ఒకచోట
౧౬౯	వైసు	= వయస్సు
౨౯౦	చీకట్లమయం	= అంధకారమయం, నిండుచీకటి
౩౦౬	తల్పు	= తలఁపు
౩౨౧	నాట్నుండి	= నాటినుండి (౫-౧౮౩ లోను ఈపదమున్నది)
౩౩౫	కామోలు	= కాబోలు

పంచమశ్లోకము

౩౦	పై నము	= పయనము (పైకము = పయికమువలె)
౩౫	విడిదిండ్లు	= విడిదియిండ్లు
౬-౧౧౩	విడిదిండ్లు	= విడిదియిండ్లు
౪౮	వెతావెత	= వ్యథకు వికృతి, వెతవెతలు
౯౨	ఒండొర్లు	= ఒండొరులు
౧౨౩	మదమేనుఁగు	= మదపు చేనుఁగు
౧౩౯, ౧౬౩	మొరోమొరో	= మొట్టో మొట్టో
౧౫౯	చెట్టాకుదుంపలు	= చెట్ల ఆకులు దుంపలు
౧౬౦	వెనుదోలు	= వెనుదవులు, = వెనుదగులు
౧౮౧	దిగీభ	= దిగిభ
౧౯౨	దీప్తి	= దీప్తి = పెద్దపులి
౨౦౦	తండోపతండ	= గుంపులు, గుంపులు
౨౨౨	బటానబయలు	= బట్టబయలు
౨౨౪	కుశిగుంపులు	= కుశిగుంపులు (బాధ శ్రమయని ౪ ౮)

౨౩౯ భవిష్యతి = భవిష్యత్, 'భవిష్య ద్దెలియన్' కావలె మార్పు లేము.

౨౬౬ చిట్టనచీకట్టు = చిమ్మచీకటి

౨౨౨ ప్రతికారము = ప్రతీకారము

౨౮౦, ౩౦౮ నివుగాక = నీవుగాక

౩౦౦ పరుఁ డవ్యయుండవు = పరుఁడు వ్యవ్యయుండవు

షష్ఠాశ్వాసము

౩౦ తండోపతండ = తండలుతండలు, గుంపులుగుంపులుగా అని,

౩౯, ౪౯ ద్వారావతి = ద్వారవతి

౪౮ ఉభయత్రలు = ఉభయత్ర

౧౦౯ ఆడాడ = అక్కడక్కడ

౧౯౦ నివు = నీవు

౨౦౦ మర్దున = మఱుగున

౨౦౨ త త్రలుమని = తాళుతాళుమని.

కవి ప్రయోగించిన పదములలో నివి కొన్ని మాత్రమే వ్యావహారిక పదాలతో సంభాషణాత్మకమైన పద్యములను కూడావ్రాసినాడు. అనాడు నిత్య ప్యవహారములో గల పదములను కవి గ్రంథస్థము చేసినందు కభినందింప వచ్చును, ఈ శబ్దముల సాధ్యసాధుత్వములను నేను నిరూపించదలచ లేదు. పీని తర్వాత

అనుకరణలు-పోలికలు . -

ఈ రచనపై తత్పూర్వముగల రచనల ప్రభావము మిక్కుటముగా గల దనుటకు ఆయా పద్యముల భావ, అనుకరణములేగాక పోలికలును గలవు. పూర్వకవితాశైలిని అనుకరింపక తప్పించుకున్నకవులు తక్కువగాగలరు ఆయా కవుల శైలిపైగల ఆభిమానము అందలి చమత్కారము అనునవి అనుకరణకు దోహదకారులు. 'అనుకరణ ఒక కళ' గదా !

‘తాలాంక -’ కర్తకు అనేక ప్రబంధపరిచితి, కావ్యానుశీలన గలదు. కావున -
వాటిప్రభావమునుండి తప్పించుకొనజాలకపోయినాడు

ఈ సమాలోకనములో నాదృష్టికి తగిలిన పద్యములను ఇతరకవుల రచనలలోని పద్యములతో సామ్య మున్నటుల భావించి వాని నిచ్చుచున్నాను. (‘తా’ తాలాంకనందినీపరిణయము, ‘రామా’ - రామాఘ్యదయము, ‘శశి’ ఆప్తప్రకాశి శశిరేఖాపరిణయము - అని గ్రహించునది మిగిలినవారి పేర్లు సులభావగాహనములు.)

అందు భవన్ముఖోదితమునై గనుపట్టు	తా-౧-౭౦
ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రం బని-	ఆంధ్ర మహాభారతము-ఆది
అన్యతు లనాచారు	తా-౧-౧౨౪
పరదార పరధనాహరణ	పాండురంగ-౪-౨౭౯
శరణాతప్రభవుండు నేర్పు దంరన్	తా-౧-౨౫౭
నేరెచేటి యసలెచ్చి నీరజాపు	మను-౨-౩౬
అకంకబిరుదాంకసుకపీంద్రు లొకవంక	తా-౧-౩౦౦
ఒకచాయ ననపాయ పికగేయ	మను-౨-౭
ఆపురిటియింటి మణిమయ	తా-౨-౨౫
ఆపురిటియింటి కుద్యద్దీపంబును	భాగ-౧౦-౧౧౪
పెదవిరాగం బెంచి పెఱమాట	తా-౨-౭౩
నాతెఱతొంటి కైవడి	అముక్త-౭
ఘనసింజుడన్ పురోహితుడు మానిని	తా-౨-౭౯
ఘడుడ నిర్విప్రుడు యవ్వనంబును తనూ	*బిల్వ-౨ఆశ్వా-౫౭ పుట.
గురుకుధరాభమైన	తా-౨-౮౦
వెలి బలితంపు గబ్బివలి	బిల్వ-౨-౫౭
హరుఁ డనేటి కర్షకుఁడు	తా-౨-౮౧

* బిల్వజీయము (బిల్వ) నకు పృథక్ పేరిని వేసినది పుట సంఖ్య (1942 ముద్రణ)

చెలిసింగారపుఁ బువ్వుదోట	బిల్లి-౨-౧౮
వలిగుబ్బ లధికమో	తా-౨-౮౨
చనుఁగవ బరువో	బిల్లి-౨-౫౮
సకలసుమాళి వాసనల	తా-౨-౮౯
నానాసూనవితాన	వసు-౨-౪౭
అటువలె యౌవన	తా-౨-౧౧౧
ఎక్కడినుండివచ్చెఁ దరళేశ్వణకున్	విజయ-౧-౧౦౪
మొలకతేనియ	తా-౨-౧౧౫
ముద్దాడవలదె యామోహనాంగుని మోము	విజయ-౧-౭౧
చిరమాకందచయ	తా-౨-౨౪౫
వనభూకన్యక	తా-౨-౨౪౫
తనకుం గొఁగిలి	విజయ-౧-౧౩౯
ధారాశుద్ధిఁ బ్రసీద్ధి గాంచి	రామా-౬-౧౩
కుముదకుట్టులముల కొనలు	తా-౩-౯౦
ఏవిహంగము గన్న నెలుగిచ్చుడును	మను-౩-౧౬
గగనేభేంద్రము	తా-౩-౯౭
తనువున నందకారపు	పారి-౨-౩౨
అహరంబుధిని ప్రదోషాగస్త్య	తా-౩-౯౮
ప్రథమసంధ్యాంగనాఫాల	భీమే-౨-౪౯
దినవారిరాశిమాపను మౌని	పారి-౨-౩౪
పెనుచీకటి మొగుళ్ళ	తా-౩-౧౦౧
వితతచకోరికా వితతి దాహముదీటె	తా ౩-౧౦౧
ప్రిదిలి కైరవదళ శ్రేణి	మను ౩-౨౩
కార్కొన్నకటికచీకటి	పారి-౨-౭౭
బుధనుతుండగక్షిరనిధి	తా-౩-౧౫౧
అవతంసంబపు పార్వతీపతికి	శృం.నై-౨-౧౨౯
తమినిబద్మిని నిదురించి	తా ౩-౧౫౧

కమ్మకస్తురిగుళికలు	పారి-౨-౬౪
తనయునితో సుభద్ర	తా-౪-౧౪౯
ఆకుమణుంగు పిందెయ్యి	పొండు-౩-౮౨
తామసం బెవరికి తగదంచు	తా-౨-౨౭౨
మాధవాగ్రజుఁ డాడు మాటలు	పాడు-౩-౮౨
సతతవంశానువ ర్తనోన్నత	తా-౪-౧౫౨
కానకకన్న సంతానంబు	రామా-౫-౧౨
శుక్రు డప్పరవధూ సంగీతసంస్తుతి	తా-౫-౬౮
నడిచె నిండ్రుఁడు కాహళులు మ్రోయ	వరాహ-౨-౮
తాపత్రయాభీలదావాగ్ని జల్లారు	తా-౫-౩౦౨
ఏసీగుణములు కర్ణేంద్రియంబులు	భాగ-౧౦-౧౭౦౧
పంచాస్యభోగ్యవస్తువు	తా-౫-౩౧౫
శ్రీయుతమూర్తి యోపురుషసింహమ	భాగ-౧౦-౧౭౦౧
తెలితెలివాఱెఁ దారఁల దీప్తులు	తా-౫-౩౨౩
వెలవెలబాఱె చంద్రుడును	భీమేశ్వ-౨-౪౮
నవఘర్మకణగణస్రవణకాశ్మీరాంగ	తా-౬-౨౨౧
ముహూరప్రయత్ననిర్ముక్తసీవీబంధ	తా-౬-౨౨౩
సహసానఖంపవ స్తనద త్ర	మను-౩-౧౧౬

ప్రథమాశ్వాసమునందు విజయవిలాసమును సభాపర్వమును-ఆధారముగా గ్రహించి కథను తెల్పుటే గాక-వర్ణనలు విజయవిలాసమునే బాగుగా అనుకరించినట్లు చదువుచుండగనే మనకు తెలియును కావున వానిని తెల్పలేదు ౩-౧౬౮ కోడికూత వర్ణింపబడినది, తెలుగుకవు లెందరో దీనిని ప్రత్యేకముగా వర్ణించినారు వారిలో నందిమల్లయ, ఘంటసంగనలు, పెద్దన, తిమ్మన రాజమరాజభూషణులు ప్రసిద్ధులు, ఈ పద్యముల పోలికలను నేనిందులో చూపలేదు

సంశయములు :-

గ్రంథములోని కొన్ని విషయములు ఎట్లు సమన్వయపరచుకొంద మని నను కుదురుటలేదు, అందుకే ఈశీర్షికతో తెల్పుచున్నాను.

‘ప్రమాదో ధీమతామపి’-ఒక్కొక్కసారి ఇది ‘ధీమతామేవ’ అనిపించును ఈకవి కొన్ని సందర్భాలలో ఎందుకో పొరపాటుపడినాడు. ఔచిత్యభంగములు కావించినాడు, మహాప్రబంధనిర్మాత కొన్నివిషయములలో పొరపాటుపడ వచ్చును, కాని ముఖ్యములైనవానికే ఈగతి దాపురించుట బాధాకరము

౧ తాళపత్ర-లిఖితప్రతులలో ఆద్యంతములయందును, తాలాంకసందసీ పరిణయము ’ అనిగలదు ఇది ‘నందినీ’ లేదా ‘నందనా’ కావలయునుగదా! నందినీ అనియే నేను మార్చినాను

౧-౧౧౦ పురవర్ణన సందర్భము, లలనలగీతములకు ముత్యాలుకరిగి కాల్యలలో ప్రవహించి చెఱకుగడలలోకి ఎక్కినవట. ముత్యాలు భస్మమగును కాని కరుగునా ? ఇట్లెవరైనా వర్ణించిరా ? అనుమానము

౧-౧౨౧ విరోధాభాసశ్లేషలతో కూడిన పెద్దవచనము, దీనియందు అష్టదిక్పాలకులను చెప్పినాడు, కాని నిర్పతి మాత్రము లేడు.

౧-౨౭౭ రాజసూయధనాహరణార్థము ధర్మజానుజాలు నలుదిక్కులకు పోవుదురు, ఆసందర్భములోని దీ పద్యము. దీనిలో క్రమభంగము గలదు సవరించినచో ప్రదక్షిణదోషము

౨-౨౨౯. శశిరేఖ యంగవర్ణన బాగున్నది. పరిశీలింపగా-పద్యము లోని విషయములకు-చివరచెప్పిన వానికి(సమన్వయము)క్రమము కుదురుటలేదు

అభిమన్యుడు తల్లిని సుదతీమణి ౪-౧౧౬ మిహికాకరాస్య ౪-౧౬౩, సుమసుకుమారగాత్రి ౪-౧౬౪, సుకుమారి ౪-౧౬౫ అంభోజాతపత్రేశ్వరా ౪-౩౪౧, అని సంబోధించుట ఎంతవరకు తగును (నన్నయగారు వినతను-‘పయోరుహానన’ అని-చై నతేయునితో అనిపించినాడుగదా!)

తన తండ్రులను అభిమన్యుడు కౌంతేయులు’ ౪-౧౬౫ అనును పాండవు లందరు కౌంతేయులు కారుగదా! ఘటోత్తచుడు కృష్ణుని స్తుతించుచు ‘చంద్రమయ చేల’ ౫-౨౯౯, అని సంబోధించును కృష్ణుడు చంద్రమయచేలు డెట్లగును?

బలరాముడు శశిరేఖను-“కన్నులకల్కి రమ్మనుచు గొఱిటజేర్చి నిజాంకసీమయం దున్నతినుంచి’-నట్లు కవిగారివ్రాత, కన్నులకల్కి-అర్థము ? తరువాత ఈపద్యములోని ఔచిత్యము ఆలోచించవలసినవే.

౫-౧౭౦ ఘటోత్కచుని భీకరమాయాకృత్యములకు వెఱచిన విప్రులు పరుగెత్తిపోవుచు అప్పుడు 'అన్యసుందరులను స్వభార్యలే యగుచు దాపునకేగి పయంటి లిగ్గుచు భయపడవద్దని చెప్పి వేరొకవాడలో గోడలచాటునకు తీసుకపోయినారట ఈసందర్భంలో శృంగారం, అందున పూర్తి అనౌచిత్యభావన, ఏమీ బాగులేవు

ఇన్నిటిని మించి మరియొక ముఖ్యవిషయముగలదు. అది శశిరేఖాభిమన్యుల వయస్సు.

౨-౩౯ లో, శశిరేఖ ౫ సం, అభిమన్యుడు ౭ సం, వయస్సు గల వారని తెలిపినాడు

పాండవులు రాజ్యాన్నివదిలి అడవికి పోవునప్పుడు అభిమన్యుడు చిన్నవాడు తరువాత శశిరేఖాజననము, పాండవులవనవాసము చివర అనగా ౧౨ వ యేటి చివరలో వీరివివాహము జరిగినట్లు కవిగారి వ్రాత అప్పటికి శశిరేఖ. ౧౨, అభిమన్యుడు ౧౪ సంవత్సరాల వయస్సులో నుండియుందురు నాయికా నాయకుల వర్ణన, విరహము, శృంగారప్రలాపములు చూచిచో వీరు ప్రౌఢవయస్కులనిపించుదురు ఇందు కొకకారణము, సనాతనధర్మము బాల్యవివాహము జరిపినా కవిగారిశృంగారకావ్యలక్షణము ముందుకు పరుగెత్తించి ఈ వర్ణనలు చేయించినది

మరింతలోతుగా పరికించినచో కల్పితమైన ఈ కథవలెనే, అభిమన్యుని వయస్సుకూడా అంధ్రమహాభారతము నిర్ధారణగా చెప్పలేదు సంస్కృత భారతము అది ౬ అధ్యాయము ౧౬ సంవత్సరాలు అభిమన్యునివయస్సు అని, తెల్పును యుద్ధమువరకు ౨౭ లేదా ౨౮ సం వాడు ఇతని ఆయుఃపరిమితి ౧౬ సం అనుకున్నచో వనవాసమునకు ముందు ఇతడు, రెండు సంవత్సరాల ఆరుమాసముంవాడు

ఇక, ధనుర్వేదాభ్యాసము ఉపనయనానంతరమే గదా ' గర్భాదేకాదశే రాజ్ఞే' అనుప్రకారము ౧౧ యేట ఇతని ఉపనయము జరుగవలయును అభిమన్యుడు సుకలధనుర్విద్యాకోవిదుడైన తరువాతనే అర్జునుడు ఖాండవవన దహనము చేసినట్లు (అది-౮౨౨౨) తెలియుచున్నది.

ఖాండవదహనము తర్వాత మయసఖానిర్మాణమునకు ౧౪ మాసాలు, తర్వాత రాజసూయము, అరణ్యవాసము ౧౨ వత్సరాలు, అజ్ఞాత ౧ సంవత్సరము, యుద్ధము ఆరునెలలు-వీనన్నిటిని బట్టిచూచిన అభిమన్యుడు ౩౦-౩౧ సంవత్సరాలు కడిగియుండును దీనికి సంబంధించిన సంస్కృతభారతకథను అగ్రాహ్యమనో ప్రక్షిప్తమనో నన్నయగారు గ్రహింప లేదు¹ ఇది అభిమన్యుని వయస్సు

ఈ కవిగారు మాత్రము బాల్యములోనున్న వీరిని శృంగారలక్షణ బద్ధులచేసి వర్ణించినాడు దాసేవల్ల కొంత వ్యత్యయము ఏర్పడినదని నాభావన.

౫-౧౦౬, ౬-౨౦ పద్యములలో బలరాముని 'సైనేయుడు' అని ప్రయోగించెను, ఇది శైనేయుడు కావలయును సాత్యకికి శైనేయనామమున్నట్లు సంస్కృతవాచస్పత్యమున గలది 'వైనతేయః' వలె సైనేయః, సిద్ధమగుటకు ఇతనితల్లి 'సేన' కావలయును ఈ పేరు ఎచ్చటనైనా గలదా?

౧-౨౯౬ రాజసూయయాగమయిన తరువాత మయుడు సఖాభవనమును తెచ్చియిచ్చినట్లు ఈకవిగారివ్రాత భారతపద్ధతి యిట్లు లేదు

బలరాముడు శశిరేఖను దుర్యోధనపుత్రున కీయదలచి వివాహప్రయత్నాలు చేయుచుండును లగ్నము ఆరు రోజులు మాత్రమే వ్యవధిగా నుండగా తన యునితో సుభద్ర అలిగి వెళ్ళి పోయినది దుక్కిణి సత్యభామ మొదలైన మ్రజనము ఏకమై రేవతిదగ్గరకు వెళ్ళి యడుగగా ఆమె

“...మనమున మత్కుమారి నభిమన్యున కీయక నన్యరాజనం

దనున కొసంగువారై శతధా కలనైన నెరుంగ నక్కటా - (౪-౧-౮౧)

‘భూనభము లగ్రసాక్షిగ-’ (౪-౧౮౨)

‘మదనసమానమూర్తి యభిమన్యుడె యిల్లట పల్లుడంచు (౪-౧౮౪) అని వచ్చిన స్త్రీలకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చును బలరామసుభద్రలకు ఇంత రభస జరిగినను లగ్నముసమీపించినచు రేవతికి తేలియలేదా?

1 అభిమన్యుని గూర్చిన సమాచారమునకు-ఆంధ్రమహాభారతనిఘంటువు (శ్రీఅబ్బిరాజు పూర్వవారాయణ 445-448 పుటలు, 1979 ముద్రణ అం.వ 9-సా ఎకాడశీ ప 9 చురణ.

ఈ విధమైన పొరపాట్లు గ్రంథమునం దున్నట్లు నేను సమాలోచన చేసినాను

పరిష్కరణ - రెండుతాళపత్రగ్రంథములు, అసమగ్రముగా నున్న ఒక లిఖిత ప్రతి వీనిసమన్వయము నాయీ పరిష్కరణ. ఏప్రతి ఎట్లున్నది పూర్వప్రకరణములోనే తెల్పినాను కృతి ప్రారంభము మాత్రము దేనిలోను లేకపోవుట బాధాకరము నావద్దగల తాటాకుపుస్తకమున లేనిభాగాలను హైదరాబాదు నందలి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమునగల తాళపత్ర ప్రతిలో చూచి వ్రాసుకున్నాను ఈ భాగాలు గ్రంథమున ప్రత్యేక పద్ధతి అక్షరాలలో చూపినాను

మూడు రోజులు తాళపత్ర గ్రంథాలయములో నాప్రతితో సరిచూచుకొనుటకు అనుమతించిన గ్రంథాలయ డైరెక్టర్ గారికి నాకు మిక్కిలిసాహాయ్యముగానున్న గ్రంథాలయోద్యోగి మిత్రులు శ్రీ విరట్ రెడ్డిగారికి కృతజ్ఞతలు తెల్పుకొనుచున్నాను

మూలప్రతులలో ౧-౯ తర్వాత అంతరాళమున చక్కంజూచి ౧-౨౪ హరిపదసక్తులు-౧-౨౫ సురుచిరవృత్త ౧-౨౬-తమకైతాము-౧-౨౭ అనే పద్యాల తరువాత-‘ఇట్లు శ్రీమద్వృషధరాధర-౧-౧౦, వచనమున్నది. ఈపద్ధతి- వ్రాయసగాండ్లు చేసినది కావచ్చు. ఎందుకనగా- కవి. “—సుకవి కుకవిజనంబులనమస్కరణపురస్కరణతిరస్కరణపూర్వకంబుగా బ్ర శం సించి—”(౧-౩౦) అని చెప్పినాడు. దీనిప్రకారము పైపద్యముల వరుస కలువలయునుగదా ! ప్రతులలో పైన నేనుదాహరించినట్లే గలవు కవిగారి. వచనమునకు (౧-౩౦) తగినట్లు వీనిని నేను క్రమపద్ధతిలో చేర్చినాను. చక్కగా కుదిరినవి. విజ్ఞులు దీనిని పరిశీలించురని ఆశింతును.

పద్యాలు కొన్ని అసమగ్రములుగా గలవు. వానిని అట్లే చేర్చినాను. చినిగిపోవుచున్న తాటాకులలో కొన్నినాళ్ళకు ఈమాత్రము పద్యశేషాలైన మిగులునట్లు లేవనే భావనతో దొరికినంతవరకు వ్రాసినాను

గ్రంథనామము, ఆశ్వాసాంత్యపద్యము గద్యములలోను ‘తాలాంక నందనీ—’ అనియే గలదు. దానిని ‘తాలాంకనందినీ’

అచ్చటచ్చట - కొన్నిపద్యాలలో దోషములు కరువడినవి. వానిని సరిజేసి పూర్వపారమును అధోభాగమున పేర్కొన్నాను

౫-౩౩౧-మాలిని. చివరిపాదము-చివరిభాగము 'వృషగిరిశ్రీరమేశా-' అని గణభంగముగా గలదు దానిని 'విస్తృతాద్రీంద్రవాసా' అని మార్చినాను

పద్యాలలో అక్కడక్కడ వ్రాతతప్పు బాగాగలవు వానిని దిద్ది సరి చేసినాను తేడా వచ్చే మార్పులను అచ్చట సూచించినాను కావున-ఆయాభాగాలను ఇచట పేర్కొనుట లేదు

ఇవి నాయూహకు తట్టిన సవరణలు - మార్పులు. కథ ప్రసిద్ధమైనదే కావున దానిని వ్రాయలేదు

ఈకవిశాఖ - అన్నగారిశాఖలకు చెందిన కవులగూర్చి - వారిరచనల గూర్చి తెల్పినాను. ఈ గ్రంథకర్త తరువాత గలవారిలో చాలమందిని గూర్చిన సమాచారము తెలియలేదు లభించినంతవరకు వంశవృక్షము నొసంగినాను తాళపత్రలిఖితప్రతులగూర్చి - వాని బాగోగులగూర్చి వివరించినాను ఈ సమాచారము ముందు పరిశోధనచేయువారి కుపకరించగలదని నా యాశయము

గ్రంథసమాలోకనమునందు అన్నివిషయములను వివరించి చూపినాను. సామెతలు, అలంకారాలు, అనుకరణలు కొంత విస్తృతియైనా పేర్కొనుటకు కవికి వానిపైగల అభిమాన గౌరవములు కారణములు

చిత్రకవితనుగూర్చి ఎక్కువగా వివరింపక వానిసమాచారమునకు ఆకర గ్రంథముల పేర్కొని విషయమును తెల్పి అచ్చటనే సవరణలుకూడా చేర్చినాను.

నేను పరిష్కరించిన ప్రతిగ్రంథమునకు పద్యసూచిక దానిలోనున్న కవిత్యబంధములను (సచిత్రములుగా) వేయించుచుందును ఎందుకనగా ఇప్పటికే ఈ బంధములపైపలువురికి అభిమానము తగ్గినది కొంతకాలముతరువాత ఇవి కూడా లభింపవు వీనివలన నాటికవులయొక్క ఊహాశక్తి, కవితానైపుణ్యములు వ్యక్తమగును. మనము వీనిపై మక్కువచూపినా మాపకపోయినా బాధలేదు కాని. నిస్సారములని మాత్రము నిందించుట తగదు

దాదాపు ౧౦౦ సంవత్సరాలకు పూర్వము ఇంతచక్కని ప్రబంధము వచ్చి వసుచరిత్ర, చంద్రికాపరిణయాదులను స్ఫురింపజేసినది మన యద్భుతమున పూర్తిగా శిథిలముగాకుండ నిలిచి నేటికి సాహితీ సూర్యలోకభాగ్య మంది నది దీనిని పరిష్కరించినందుకు నేను సంతోషించుచున్నాను

కృతజ్ఞతలు :—

ఇంతకాలముగా అముద్రితస్థితిలోనున్న మరింగంటి వారి మరియుక కృతియైన దీనికి సంపాదకత్వబాధ్యత నప్పగించి కృషిచేయు నవకాశమును గల్పించిన ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్యఎకాడమికార్యవర్గమువారికి అందు ముఖ్యముగా కార్యదర్శి డా. శ్రీ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారికి,

గ్రంథప్రకటన విషయమున నాకన్న ఎక్కువశ్రద్ధగలవారై తమ సలహాలనిచ్చి తొందరబెట్టుచు ఈపని చేయించిన డా॥ బిరుదురాజు రామరాజుగారికి,

గ్రంథపరిష్కరణసందర్భమున మిక్కిలి ఓపికతో సహకరించిన ఓప్పు తప్పరయ్య రసజ్ఞమూర్తియైన మిత్రులు శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తిగారికి,

పద్యబంధకవిత్వచిత్రాలను అందంగా చిత్రించిన మిత్రులు శ్రీ బాల కిష్టయ్యగారు

వీరందరికీ కృతజ్ఞతలు —

పద్యసూచికనుకూర్చిన అంతేవాసి - చిరంజీవి వెలుదండ నిత్యానంద రావునకు మంగళాశాసనములు నాయాకృషి సాహిత్యప్రియంభావుకులకు ముదమొనగూర్చిన సంతసింతును

“భానుఁ డెందాక నభ్రగతుఁడై చరియించు
చంద్రుఁ డెందాక తేజస్వి యౌను
ధరణి యెందాక సుస్థిరరూపమును జెందు
గగన మెందాక నూర్ధ్వగత మొందు
నుడుగణం బెందాక నడచు పేమాద్రిపై
జ్వలనుఁ డెందాక జాజ్వల్యుఁ డౌను,
మహిని నెందాక రామాయణంబు బఱంగు
ధర విభీషణుఁడు నెందాక నేలు

నిగమసారంబు లెందాక నెగడుచుండు
భూమిభారంబు నెందాక జూను నయ్య
నంతనామపణిశ్యరుం డంతదాక
బఱంగు తొలొంక నందినీ పరిణయంబు”

పాలెం 509 215

మహబూబునగరం జిల్లా

సిద్ధార్థి-ఫాల్గుణబహుళ దశమి

సోమవారము, 25-2-1980

శ్రీరంగాచార్య

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

తాలాంకనందినీపరిణయము

ప్రథమాశ్వాసము

(కృత్యాది)

ఉ.
.. .. విధేయుని చోర్జవ నిర్జితోగ్రదై
తేయుని దేవగేయుని
. . . . గతిత్రమచక్ర

౧

చం ... మతిన్ విరచనానుగతిన్ విమతింతు శ్రీరమా
వతిఁ గరుణారతిన్ సుకృతిపద్ధతి నీజగతిన్ సృజించి ను
స్థితీలయ నతీపతీ
... ..

౨

కం సారము, దాసామృతకా
సారము, దుర్వారవై రిచయనరదనలా
సారము, హతరక్షణం
సారము

౩

కం.
.....

దరము, సదాశ్రయదామౌ
దరము, మదీయాఘజనితదరమందరమున్

౪

గీ
.. ..
.. ..

గదను గొనియాడెదను మదఘదను గదను.

౫

కం.

.....

..... శుక వాల్మీకి వ

చశ్రీ వర్ణింతు ననయ సవినయ నియతిన్

౩

సీ.

.....

మహి వరాహీశనామభ్యాతి దీపించి

పంచాస్యముఖుతవ్రభ గణించి

.....

శుభాధారైకగరిమ గాంచి

స్థిరత రసాతలాధిపతియై దీపించి

యాభోగబలభద్రుడై రహించి

గీ. పాదుగ హరిస్వరూపమై యాదిచక్ర
రూపదశకంబు తనతో నిరూఢి దెల్పి

.....

.....

౪

గీ. ... తత్వసుహృదత్వసులభత్వసత్వ ...

..... బహుళగురుత్వపావ

నత్వస్వముఖమహత్వభార ...

.....

౫

గీ.

ప్రాంజలిప్రణతిప్రణామ మర్తి

హరిరమానంతశరుడసైన్యవరచక్ర

ముఖమహాయుధగురుకవిముఖ్యులకును

౬

⊕ వీనితర్వాత కొంతభాగము 'ప్రా'రో గ్రంథపాతము, మరల, ౨౪-౨౭ సంఖ్యలుగల పద్యము లున్నవి తర్వాత, ఇట్లు శ్రీమద్వృష ధరాధర —' వచనముతో ప్రారంభము, 'తా' - ఈ ౧౦ సంఖ్య వచనమునుండియే గలదు.

ఇట్లు శ్రీమద్వైష్ణవభాగవత సౌఖ్యవిహారిణుఁడగు వేంకటేశ్వరుని నుద్దేశించి రంగదాసంగనంగత ప్రభుజాతరంగాంగణమును ముగిసి, నాంతరంగానుషంగాభంగవైభవప్రసంగముఁ బ్రసంగించి, దేవగరుడ ప్రమానాధ విశేషప్రభావం బాశ్వాసించి, విష్ణాయుధపంచకాంచనహస్తస్త్రసత్వమునకు గురుత్వము గావించి, భగవద్గుణగణవిభవానుభవ ప్రభావాతిశయకృత దిగుచర్మ మద్వంతాచార్య పరంపరానుకంపా సంపల్లాభమున కభినివేశించి, సకలాంతరణ పచ్చప్రకరణ గూఢశ్లేషాశ్లేష శ్లాఘనీయ పురాణరచనాప్రపేణ ప్రమత్కిర్యూ ఘరంధర కవిపురందర వాఙ్మరందస్కంద దమందప్రధానమాధుర్యంబునకు విశ్వసించి, మవ్వకపదపుష్కల పుష్కకవితాపరిష్కారులగు దుష్కవుల నిరసించి, కలుషలతావితాన లవిత్రంబుగా పవిత్రజనస్తోత్రపాత్రంబు నొక్క చిత్రకథాచరిత్రంబు రమాకఃత్రాంకితంబుగ¹ యోచింపు మటన్న, నెఱిలో యని వివరింపుచు, తద్గుణానుభవపరాయణుండనై యొక పుణ్యవాసరంబున స్నిగ్ధ్రాపరచఁబడనై యున్న సమయమున -

౧౦

కం భాసురమగు నానిశి హరి
వాసరమున కేషగిరి నివాసరమేళం
తాసురపోషణుఁ డనవర
తాసురమోషణుఁడు సత్కృపార్థహృదయుఁడై

౧౧

సీ. శ్రీధరుం డరుణజపాధరుం డఖిలధ
రాధరుండును రుచిరాధరుండు,
సుందరుండు, ధృతోరుండరుండు, గుణాశి
కందరుండు నుతపురందరుండు,
పావనుం డసురాఽహితావనుం డాశ్రితో
జ్జీవనుం డమితనఁభావనుండు
తారకుండు త్రిలోకగౌరవంబు మహాప
కారకుం డసురసంహారకుండు

1 యోచించుతఱిని - అనవలెను,

- గీ. నెల్లతోకములకు గన్నతల్లిలీల
నుల్లసిల్లెడు కరుణామతల్లికేష్
ణోల్లసితనేత్రయుగ రమావల్లభుండు
గాననయ్యెను స్వప్నసాక్షాత్కరముగ ౧౨
- తే.గీ. తరణికిరణప్రకరణధిక్కరణరుచిర
విస్ఫురణతనుతేజఃప్రవీణ విభవ
లోకనానేకిసంభవోత్సేకభక్తి
కేత్యాగిడ్చి పునర్నమస్క్రియ తొనర్చి. ౧౩
- క. యోగ్యంబేమో మును,మ
ద్యాగ్యమునే శ్రీరమాధిపతిఁ గనుట మహా
భాగ్యంబై జన్మం బా
రోగ్యం బయ్యెనని బొగడ రూఢిఁ దలఁచితిన్ ౧౪

గునుగుసీసము¹

పరమయోగిహృదయశరణములగు చర
ణములు, తారాగణాభిముఖములు, న
ఖములు, తాబెళములకరణి నేవళములై
బొదలు ప్రపదములు, బొంకమైన
గమకంపు బంగరుకాహళికల హళా
హళిసేయు జంఘలు, తళుకు తిన్ని
యట వన్నియల మిన్నయగు పిఱుందులు, గజ్జ
నందిదంటల కడగంట గెంటఁ
గల మగంటిమి జాల్తోడలనడరు, బెడంగు
పిడికిటిలోననే నడఁగెఁ గన్ను
జెదటి బాపురె యన జెల్వగు లేఁగొను,
*చౌకుచౌకం జేసి

1 'గునుక సీసము' అని 'తా' ప్రతులలో గలదు

* మూలప్రతులలో ఈ పాద మింతే గలదు.

టక్కు బలచెడి బల్మితారంపు సడలు, స
 ల్పసు దొడ్డబిడ్డఁగాఁ గనిన నొడ్డ,
 తమ్మియు మినువాక తరఁగఁ బొరగఁ
 బడఁద్రొబ్బి యుబ్బు నిబ్బరపుఁ ద్రివళి
 యు, నిఖిలజీవప్రయుక్తబ్రహ్మాండభాం
 డంబులు తండతండంబు లగుచు
 నిండి బుళ్ళుక్కురని గదల నొడుగై న
 నుదరము రుచిరవిద్యోతమాన
 కౌస్తుభమణిదోలికగు హేలగతి కాపు
 రంబుఁ జేసెడి విస్ఫురదరవింద
 మందిరయైన మాయందిరచే నతి
 సుందరమైన వెడందబొమ్ము,
 చెలువైన చిన్నిచీమలబిచ్చార్లేరు ని
 గారంపు నూఁగారు గరిగరికడ
 రము, నధరదరము రమ్మకంధరము క
 రికరముల ననుకరించు బాహు
 పులు, కుధరశృంగములకన్న నెన్నిక
 యగు యెగుభుజముల సొగసు, మేల్మె
 ఱుంగు బంగరురంగు బొంగారు చేల చె
 అంగుల వలెవాటు రహి వహించు,
 య నారంగములన నూఁగారును దులకించు
 దరహాసచుబుకము, తళుకుటద్ద
 ములఁ గద్దరించు గోమున చాకచక్రమ్ము
 లగు ముద్దుచెక్కిళ్ళు, జిగిమిగిలిన

సాధుసుధామాధురీ ధురీజాధర
మును, చిన్మూఁబూసల మురుపు నీస
డించు పల్వరుస, మండితమణిఖచిత కుం
డలముల గీల్కొన్న దంబుఁగల చొ
కాటంపు నిడుద, శ్రీకారిములకు మొకా
రించుకర్ణములు, వర్ణితదయా ర
సార్ణవాకీర్ణ సంపూర్ణకటాక్షని
రీతములైన దృష్టిరజాత
యుగము, తొగమ గనిఁ దెగడు నగుమొ
గము, గములుగొను భృంగముల నమ్మ
గల యుంగరపు ముంగురుల మెఱుంగు, సహస్ర
కోటిభాస్కర నిరాఘాటకాంతి

తే గీ. మయకిరీటము. గలజగన్మంగళావ
తరణసంసేవ మద్భాగ్యగరిమఁ గంటి
హతసురవిరోధ ! విహృతాశ్రితాపరాధ !
జయరమానాధ ! శ్రీశేషతైలనాధ !

౧౫

కం. అని వారిజచాభుని నే
ననివారితభక్తియుక్తి నతినమ్రత నా
తనివారఁ బొగడఁగా నా
తనివారఁ గనుల దయామృత మొలుకం బలికెన్

౧౬

కం. అంకితము మాకుగా తా
లాంకతనూజానదుద్వహకభాస్థితి ప
ర్యంకగతి గావ్యరచనా
త్త్యంకరథము సేయు బాలకా సువిధేకా

౧౭

కం నాతనయునిగతి నెచు న
నాతనకవివాఙ్మిరుక్తి నాకృప నిత్తున్
పూతనయ ! విను మనిన కం
జాతనయను వాక్యములకు సంభ్రమమతినై . ౧౮

తే గీ. అప్పు డిటువంటి మధురవాక్యముల జూంటి
తేనియపనందివలె నంటి తెలుప, తొంటి
యింటి వేల్చెన మాతమ్మికంటిఁ గంటి
మేలుకొనఁదగు ననుకొంటి మేలుకొంటి ౧౯

కం కల యని వెరఁగున నెచ్చఁడు
గలయని శుభకారణానుకరణాకృతి ముం
గలఁ దోచె నెట్టి భాగ్యము
గలదో చర్చింప శౌరికరుణాదరణన్ ౨౦

మ. శుకవార్మీకిపరాశరాత్మజముఖాస్తోకప్రజీతప్రబం
ధకథాసారవిసోదఁడౌ హరి విచిత్రంబయ్యె గాదే మద
ల్పకృతిన్ గోరుట యజ్ఞభోక్తయగు లీలావేషి యా బీదవి
ప్రకులుం డెట్టిన ముష్టి మెక్కడె నతత్రాజైకపారీక్షదై ౨౧

కం. అనుట వృషాచలపతి న
న్ననుచు నెనయఁబూని కోరినట్టి కావ్యం,
బనుపమగతిఁ జేసి యఘం
బనుప మతిం దలఁతు శ్రీవిహారిన్ శౌరిన్ ౨౨

మ. కవితాకల్పనకల్పభూరుహసహజభావ్యాతిచే మధుర
ప్రవరానుగ్రహమే నిధానముగ గచ్చుటన్ రమాజాని స్వ
ప్సవశుండై కృతిఁ గోరె తన్నియమనప్రౌఢిన్ బుధు ల్మెచ్చ నీ
యవని నిమ్మకు నీర మెస్కగతి కావ్యం బూర్ణితం బయ్యెడిన్. ౨౩

మ. అంతరాశమున చక్కం జూచి యంచత్కృపా
మృతధారా వ్రో నివృత్తదోషముగ మార్మిన్ నిర్మలప్రాభవా
న్వితగాఁ జేతురు మత్కృతిన్ జగతి న.... ..
..... ౨౪

చం. హరిపదనక్తులుం, గువలయాప్తులు సత్పథవర్తు లౌచు ను
ర్వర నభివృద్ధి గాంచు ద్వీజరాజు లనందగు సత్కవీశ్వరుల్
.....
సరసత కీర్తించంద్రకల సాధుతరుల్ గురిపింపఁజేయరే : ౨౫

కుకవి నింద

చం. సురుచిరవృత్తనేమములుఁ బూడక హీనకథావ్రసక్తిచే
గురులఘువర్ణనిర్ణయముఁ గొంచెములేక పదార్థసంగ్రహ
స్థిరమతి సత్ప్రబంధరుచిఁ దేజక, శయ్యలు విశ్రమస్థలం
బరయక హీనజారులక్రియం దగు దుష్కృతులన్ గణింతురే ౨౬

మ. తమకై తాము వికల్పనార్థగతశబ్దంబుల్ దగం గూర్చి, ప
ద్యములుం గొన్ని సభన్ వచించునెడ¹ విద్యద్వంద్యుఁడుం బూర్వప
క్షము గావించిన నోరుమూటరు తమిం గన్నంబులోఁ దేల్చి టు
క్కుమనన్ మీటిన దొంగబం టయిన ప్రకృన్ మిక్కుగా
నుండఁడే ౨౭

ఉ. రామకవాఙ్మయై క్తి మధురస్వరపంచమచూక్తి రక్తిగా
గోమలలీలఁ బల్క విని గోకిలఁ గాకినిగా గణింతు రు
ద్దామనదర్థబోధ కవితారచనం బ్రకటింపకున్న వి
ద్యామహిమాఘ్న గౌరవగుణాఘ్నని మౌఘ్ననిగా దలంపరే. ౨౮

కావ్యప్రకాశి

చం. ఉరుతరకందవేణి, లసయత్పలలోచన, చంపకాంగి భా
సురతనుమధ్య రమ్యవళి సుందరవృత్తనితంబ గీతవి
స్తర, బహుమత్తకోకిల రసస్వరభాస్వర యైన కావ్యసుం
దరిని పృథాచలేశున కుదారత గౌరత ధారవోసెదన్

౨౯

ప అని యభీష్టదేవతాసుకవికుకవిజనంబుల నమస్కరణపురస్కరణ తిరస్క
రణపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించి యేతత్ప్రబంధనిబంధనప్రారంభధురంధ
రుండనై కృతిముఖాలంకారంబుగా మదీయవంశావతారం బభివర్ణించెద. ౩౦

(వంశావతారవర్ణన)

కం కల్యాణకరణగుణసా
కల్యుఁడు ముక్తివిజ్ఞవానుకరణతపస్సా
ఫల్యుఁడు సౌశీల్యుఁడు వా
త్సల్యుఁడు మౌద్గల్యుఁ డనెడు తాపసి యలరున్.

౩౧

కం ఆసూరికులవరేణ్యుం
దాసూరికులాధినాథుఁడై నిజతనుశో
భాసూరుఁ డగుచు విబుధన
భాసౌరమణిప్రభావిభాసురమహిమన్

౩౨

ఉ శ్రీరమణీమణీవిభుని జెల్విగు నమ్మునిగోత్రజాతుఁ డా
సూరికులావతంసుఁడు విశుద్ధతపస్వి యశస్వి సాధుభ
ట్టారకుఁ డాగమాన్వయవిడంబితమంత్రరహస్యదాన్యహృ
త్సారసుఁడై యతిప్రవరుసన్నిధి పెన్నిధిగా వసింపగన్.

౩౩

చం యతివతి యొక్కకాలమున నాకురుశేఖరసాధుభట్టరుల్
జితగొని సన్నిధి న్నడువ చయ్యన రంగనిసేవకై సుహృ

ష్టత జనుదెంచునంత గరుడధ్వజుఁ డాదరభావుఁడై మహా
చతురత నిట్లు బల్కె యతిచంద్రునిజూచి రసోచితంబుగన్. ౩౪

కం కంటిమి మిముఁ గూరేకులఁ
గంటిమి మీవెంట వచ్చు ఘను తెవరౌ మఱిం
గంటి మని బల్కు నది మా
కింటికి పేరుంటగా మహిన్ రహి కెక్కెన్ ౩౫

కం. ఆ నంబెరుమా శ్కృప ని
ట్లానతి నిడ నాటనుండి యస్మద్వంశ
శ్రీనిధి జగద్ధితప్రభ
బూని ధరం బిల్లచెఱుకుపోల్కెం బ్రబలెన్ ౩౬

కం వారలమహిమలు ద్రాక్షా
వారలహరు లట్ల నిఖిలవసుధాస్థలి దై
వార లసదార్యజనుల
వార లహా! యనఁగ గొంతవర్జనఁ జేతున్ ౩౭

సీ మంత్రమంత్రార్థస్వతంత్రమంజులబోధ
చేత చేతనుల రక్షించినారు,
దీనావనకృపానదీనాభిధానచిం
తామణిఖ్యాతిచే దనరినారు,
కుంభినిపరవాదికుంభిసింద్రవిభేద
కంఠీరవప్రభ గాంచినారు,
శమదయాగుణరత్నసముదయావాప్తిని
క్షీరాబ్ధియనఁ గీర్తిఁ జెందినారు

౧. గీ. నయవిలక్షణసత్వవిన్యయగరిమల
ఘృహి ఘృహిఘృగాంచి రఖిలదిజ్ఞహితక్తిర్ని

సర్వచారాచరముఖమతదిర్వహ్యోగ
గర్వహరులు మచింగండి పూర్వగురులు

౩౮

కం. ఆ మహనీయాన్వయజనుఁ
డై మహదంశమున భావనాచార్యుఁ డనఁ
గా మహిని వెలసె మత్స్రపి
తామహుఁ డనవరతసుగుణతామహిమ నాగిన్

౩౯

సీ తనదువాక్స్పృహసిద్ధాంతసూక్తులు జగ
ద్గురునకు వజ్రపంజరము లయ్యె
తనురచించిన ప్రబంధకథాసుధానిధుల్
దాస్యకోటికి భాగ్యధనము లయ్యె
తనుజేయు సంతతదానధారాసుధల్
పండితాళికి మెట్టపంట లయ్యె
తనయశస్సంద్రితాధవశరు క్తతి ధరా
తరుణితైశికపుష్పదామ మయ్యె

గీ తనదు జిహ్వోచలంబు వాగ్వనిత కెపుడు
మంగళోత్తుంగమణిన్పత్రరంగ మయ్యె
ననఁగ జెలువొందె విమతసంహతివిదారి
జనమనోహారి భావనాచార్యసూరి

౪౦

తే.గీ. అట్టికోవిదునకు కూర్మిపట్టి యగుచుఁ
బుట్టి సిరిజట్టిగొను ఒగజెట్టి మహిమ
లుట్టిపడ చెట్టవిమతులబట్టి మట్టె
దిట్టయగునట్టి నరసింహదేశిండు

౪౧

కం దురితౌఘదూరితుండను
బిరుదాంకుడు - వాదిమతవిభేదుండగు నూ
నరసింహార్కులు సాక్షా
న్నరసింహులుగాక దలఁప నరమాత్ముండే

౪౨

సీ. తగవాండ్రసంస్కృతద్రావిడకవితాస
మధ్యఁడై యేమహామహుఁడు జెలఁగె
శాస్త్రప్రసంగవచశ్చక్తి కుమతుల
కే దేశికుండు హృద్భేది యయ్యె
నిష్కారణకృపాపరిష్కారహృదయుఁడై
యేసూరిమణి చేతనేచ్చ దీర్చె
శ్రీసదాచార్యసేవాసక్తి సంతతం
బేగురుం డతిపీతరాగి యయ్యె

తే.గీ. శేషభూధరవర సర్వశేషిగుణ వి
శేషమహిమా ప్రవచన నిశ్శేషిత స్వ
దోషధిషణానుసక్తసంతోష లసద
శేషశుభసింధువరుఁడు నృసింహగురుఁడు

౪౩

కం ఆ నయమతికిని ధరణీ
శానయవచహితనిరూఢి నవసీస్థలి వి
జ్ఞానయశోధీన సుశో
భానవశోభితులు సుతులు ప్రబలి రిరువురున్

౪౪

కం. కలవేదశాస్త్రమహిమల
నిలవేదలచిలువ చెలువ మెనయుదు రన న
వ్వలవేఁ దలఁవఁగ నేటికి
నల వేంకటకృష్ణభావనార్యోత్తములన్.

౪౫

కం. వారిరువురిలో ననుజుఁడు
వారిరుహాక్షాదరప్రవర్ధితవిద్యా
చారయశస్సారవచ
స్సార్వదశ త్రిదశగురుఁడు భావనగురుఁడున్.

౪౬

సీ శాస్త్రసిషిద్ధాన్వజనకాలకూటంబు
కుటిలకుతర్కాళి గుండె దిగులు
విత్తానశూన్యదుర్విమతాఙ్కి నిమిత్తి
వెక్కరులకు నుక్కుముక్కు గొయ్య
వికటమాయావామలకు చొమ్మగాలంబు
దౌర్ధకాననబృహద్భానుమూర్తి
చార్వాకమతతమశ్చటభాస్కరద్యుతి
క్రూరజై నేభకంఠీరవంబు

తే గీ సకలవేదాంతశాస్త్రప్రసంగపాళి
సంభృతాఖిలసౌశీల్యసద్గుణాళి
కుటిలదుర్మదశై లేందకటకపటం
చటులదంభోళి భావనాచార్యమౌళి

౪౭

సీ భాషాసతీకచభరముపై వలఁగొన్న
తెలిపూవుదండలై తళుకుఁ దనరి
ఘనహలాయుధుసీలికాశపెందట్టిపై
శుభ్రాంశుకిస్ఫూర్తి చుట్టుముట్టి
ప్రమథనాథుని కంఠభాగంబునకు గంధ
పాటిరపంకమై ప్రభ నొసంగి
యోషధీశ్వరుని పెన్నుఁబమున వన్నెల
మగజాలపతకమై సొగసుఁ బొలిచి

తే గీ మహిని మానిన్యగతుల నిర్మలం జేసి
హారసీహారకర్పూరహారతార
పారదక్షిరడిండిరచారుకీర్తి
నలరె మౌద్గల్యభావనాచార్యకీర్తి

౪౮

కం ఆభావనగురుఁ డంబుజ
నాభావనతజనశుచిగసన్ ప్రథమశ్రీ
శోభావనధిగతిం గలు
షాభావనపీనహృదయుఁడై ధర నెగడెన్

౪౯

ఉ ధీమతి యాఘనుండు నలదీగెకులాభి జనించు శ్రీరమా
కామినిబోలినట్టి బుధకల్పకవల్లి, సతీమతల్లి, గం
ధామలపుష్పవల్లి, సుగుణౌఘమణుల్లల పాలవెల్లి స
త్రేమను రంగినాయకిని పెండిలిగా గొనె ధర్మపత్నిగాన్ ౫౦

తే గీ. తుంటవిల్తునిగను తమ్మికంటియదను
నంటియుండిన సిరివాలుగంటివలెను
గంటిలేనట్టి మా మణింగంటివారి
యింటి మణిమయదీపంబువంటి దయ్యె ౫౧

తే గీ. పృషగిరీశుకటాక్షసమృద్ధివలన
నమ్మహాదంపతీవరుల్ మమ్ము గనిరి
యిరువుఱ తనూజులను మాననీయకీర్తి
గలిగె తద్గౌరవ ప్రౌఢికతన మాకు. ౫౨

కక శ్రీమద్వైంకటరాఘవ
ధీమణియె మదగ్రజుఁడు-తదీయఘనకృపా
స్తోమముచే నేమముచే
జేమముచే మనితి నారసింహార్యుఁ డనన్ ౫౩

తే గీ. గురుతమోహారి సంతతకువలయాప్తుఁ
డురుకళానిధి సత్సంగతోత్సవుండు
విష్ణుపదసక్తకరుఁడు కవిప్రియుండు
వసుధ మాయన్న మాయన్నవంటివాఁడు ౫౪

సీ గురునియామకము జేకొని ధర్మదీక్షచే
నారామపదమునం దధివసించె
దానవారిప్రభాతతి దిగ్భరణఁ జేసి
శంకరధర్మశాసనత మించె

కడుజడభిక్తోధగర్హం బపరయింపి
మిత్రకానస్నేహహితతః గౌరె
షడ్గుణఫల రసాస్వాదనామోదియై
యంగదాదిబహుకృతిం గ్రహింపె

తే గీ వాదకోవిద దుష్ప్రతివాదిపంక్తి
ముఖవిభంగయఃప్రప్తాప్తి ముదితుడయ్యె
చిత్రకావ్యండు మౌద్గల్యగోత్రజుండు
రామవార్ముండు రెండవరామవుండు

౨౩

చం సరసగణాకరుం, దభిలశాస్త్రవివేది, మనోఽనుంచరుం,
దురుకరుణాకరుండు, వినయోజ్ఞులశీలుఁ దఖండకిరీసం
భరితుండు, రంగనాయకితపఃఫలమూర్తి మదగ్రజుండు నా
గరికత కంటితప్పపలెగాచిన వేంకటనారసింహుడన్.

౨౪

సీ నిరతాఖిలావనిభరితాఖ్యచే శేష
శైలవిఖ్యాతి నిశ్చయము గాదె
చేతనాఘవ్రాతఘాతనాధికవృత్తి
ధర్మాది యనుట వాస్తవము గాదె.
లోకావనాపాంగలోకనాథ్యుని మ్రోయ
గరుడాది యనుట సార్థకము గాదె
ఘనముక్తులకు మోక్షధనము కన్నులఁ జూప
నంజునిగిరి తథ్యమయ్యె గాదె

తే. గీ యట్టి వృషగిరికటకమహాగుహాంత
రాశమణిమయసౌధాంతరస్థుడైన
వేంకటేశ్వరునకు వేనవేలొనర్తు
కలితభక్తి పునర్నమస్కారవిధులు

౨౫

షష్ఠ్యంతములు

- కం. ఈదృశమహిమాతిశయ గు
జాదియశశ్వరధి కహికులాంతకరధికిన్
వేదపదామోదపదా
పాదకదామోదరునకు భవహరణునకున్. ౫౪
- కం. అంగీకృతరంగద్రణ
రంగజయరథాంగునకు విరాజత్కరుణా
పాంగతరంగసుసంగ (త)
శృంగారదృగంగణునకు శ్రీరమణునకున్. ౫౫
- కం హతదోషున కపరిమిత
ద్యుతిపూషున కమృతరసమధురభాషునకున్
మితరహితాహితజనతా
కృతినహితామోఘబలసుఖితవేషునకున్ ౬౦
- కం. చిత్రనుచరిత్రునకు తా
పత్రయతరుదాత్రునకు శుభక్రమణకృపా
పాత్రపవిత్ర జగత్త్రిత
యత్రాతకు గురుగుణత్రయాతీకునకున్ ౬౧
- కం పాథోధిజాపయోధర
భూధరతటనటదనల్పభువనధరునకున్
1 వేధోదితయాధాగమ
గాధాసమవిలనదర్శకలితస్తుతికిన్ ౬౨

కం. తృటితసమత్కటవిద్వై

టృటలికి పటుహాటకమయపటికసమమహా

కిటికి రమానికటికి వేం

కటమహిభృత్కిటికి పాణిమటితసుకటికిన్

౨౩

వ. సంతతనితాంత కల్యాణపరంపరాక్రాంత దిగంతవిక్రాంతం బగునటుల
నే రచియింపదూనిన తాలాంకనండినీపరిణయం బను శృంగారప్రధాన
ప్రబంధంబునకు కథాసూత్రప్రారంభప్రకారం ¹ బెట్టిదనిన-

౨౪

కథాప్రారంభము

కం. జనమేజయనరపతి భూ

జనమే జయజయకరప్రశస్థితి బొగిడం

గ నమేయదయాకీర్తుల

గన మేయెడ నితని కెనయగా నన నెగడెన్

౨౫

చం. అతఁ డతులప్రభావమహిమా ప్రిని సాత్యవతేయవాగుదీ

రితనిఖిలాగమాంత²సపరిష్కృతమైన పురాణకోటి సం

తతము తదీయశిష్యులు యథావిధిగా వినిపింప-విన్ను సు

స్థితనతి నీతినంయుతమతిన్ నుతికెక్కె కుతూహలోన్నతిన్.

౨౬

కం. ఆ యనఘుఁడు కృష్ణదైవై

పాయనమునివలన బొడము భారత మమృతో

పాయనముగ విని వైశం

పాయనజై మినిసుమంతపైలులవలసన్.

౨౭

1 బెట్టిదంటేని-‘తా’

2 సుపరిష్కృత-‘తా’

కం. వారలనలుపురిలోన న

పారదయాశీలు దుష్టభవనిర్మాలున్,

శారిపదభ క్తలోలు

స్మిరదవాగ్ధాలు పైలునిం గని బల్కెన్

౬౮

కం సారతరనిగమణోధిత

భారతములు వేరువేరు బలుకుటచే వి

స్థారతమిఁ దొలఁగె కుతుక మ

నారతము న్గలిగె మీదు నలుగురివలనన్

౬౯

చం. అందు భవన్ముఖోదితమునై గనుపట్టు మహాపురాణమున్

కొందఱు ధర్మశాస్త్రమని కొందఱు తాత్త్వికసంగ్రహంబు నా

గొందఱు నేతిహాసమని కొందఱు అనాదిపురాణమం చనిన్

గొందఱు వేదగూఢ మనుకొందురు భారత మానుపూర్విగన్.

౭౦

మ. విమలజ్ఞానము మూలకందము లసద్వేదాంతము ల్కాఖ లా

గమగాఢల్ మృదుపల్లవంబులును యోగన్యాసమే పువ్వసం

ఘములున్ గేశవభక్తియే సుమపరాగంబున్, మహాయోగిభృం

గములున్ వ్యాసవచోఽమృతాభ్యుదయమై కల్పప్రమం బట్టి ను

త్తమధర్మంబులు నిల్వనీడయగు నేతద్భారతామ్నాయమున్.

౭౧

కం. అటుగాన మీర లిటు మా

రట సాత్యవతేయుపరె పురాణముఖ నట

త్తటిసీతటనటదూర్మి

పటలప్రకటతరఘటన బలికీతిరిగదా !

౭౨

కం. అం దందము తాలధ్వజ

నందిని శశిరేఖ నందచందనభగినీ

నందనుఁడు పెండ్లియాడె న

నందనరిన గాఢ మఱి వినం దనరె మదిన్

౭౩

పం. మును పట సంపముగా
 పనిపించితి తత్కృతై¹ సపిన్ద్రాముగా
 మనమలరఁ చెలువు మ్మమలర
 పనముల సుధ లొలుక చౌనిజరకలతిలకా. ౭౪

చం. ఆర విని మైలుఁ దిట్టను స్వహృగణితో నభిమన్యురెవరీ
 తినియవివాహసత్కృతి యభివేధిగా పెనఁగోరి తేవు వా
 వనుఁడు పరాశరాతజానిపెట్టను నాకు లభించి ట్లు బో
 ధనపదగా నచింతు ప్రమదస్థిరబుద్ధిని యాలకింపవే ' ౭౫

ద్వారకానగరవర్ణన

మ. కల వక్రంకిషసౌధయాధవిహరి త్కాంతాజనారోకితో
 జ్వల గంగాతటిరీతరంగచయ చంద్రోలికామాలికా
 కలసక్రీడిత రాజహంసమిధునాక్రాంతింబుచా ద్ధారా
 విలసన్నామకరాజధాని చులరున్ పిత్రాంతసంపర్గతిన్ ౭౬

కం. ద్వారకపాటము కనక
 ద్వారకపాటాభిశోభితస్ఫుర్తిమరు
 ద్వారకనత్సారమహా
 ద్వారకమై యొప్పె లవణవార్షిధిరడుమన్ ౭౭

ఉ. ఆ పుటభేదనావరణ మద్రతలోన్నతిగాగఁ దూఁగి యా
 గోపురసాలముం గెలిచి గొప్పస తజ్జయలక్ష్మిపెండ్లిరై
 ప్రాపుకుబోవ నొంటి ద్వైజరాజశశంబును చుర్నిమిత్రము
 ల్లా పొడగాంచి యవ్వలకుఁ దాటఁగ నిల్చినరీతి భాసిలెన్ ౭౮

చం. తిరముగ కోటకొమ్మలను దీర్చిన సద్గరుడోపలంబుల
 న్నొరసి భుజంగరజ్జువులు స్రుక్క చికాకున నొంటి² కంటి తే

కొరిగి యహస్కరుండు భయమొందుట గాంచి విధాత మాన మొక్కొకరివంతుఁ జేసె నదికారణమే పదిరెండ్లు భాస్కరుల్ ౭౯

ఉ. బాపురె ! యర్థచంద్రుఁ డొకబాసికమై చెలువొంద దేవతా
దీప్తపవతీసువర్ణమణిదీపితకంకణమై దనర్చ తా
రాపటలంబు సేనతలఁబ్రాలుగ తత్పురరత్నసాలమా
గోపురలక్ష్మిఁ బెండ్లిగానె గొబ్బున ప్రాప్తసువర్ణసంగతిన్ ౮౦

ఉ. బంగరుకోటపల్లెర, ముపస్థితశాఖలు దీపముల్, తదు
త్తుంగబలాహకప్రతతిధూమము లట్లు వెలుంగ, ద్వారకా
భంగురలక్ష్మి విష్ణుపదభక్తి నొసంగెడు మంగళార్తి నా
రంగు ఖొసంగె, మంగళతరంగవిశాలము దీర్ఘసాలమున్ ౮౧

మ. పరిభాసీరమునం జనించు పిలసత్పంకేజినాళంబు లా
వరణావాలమువెంట డిగ్గి భుజగావాసంబునన్ వ్రేల న
య్యురగశ్రీతతి డోలికోత్సవములం దుయ్యాలజంపాల యం
చు రహిం దూఁగుదు రాసుగంధజనితాస్త్రోకానిలాభ్రాంతలై ౮౨

చం. బలిసదనాపగాంతర్ముషపంక్తులు భేయజలంబు జొచ్చి యు
జ్జ్వలమగు కోటకొమ్మలవిశాలవిధూపలరాజి నిండువె
న్నెలల గరంగుధారలను నింగికి దా మెదురెక్క ఖస్థలిం
గలిగెను మీనరాశిపరిభావరణంబుల నిమ్నతోన్నతిన్. ౮౩

మ. వియదాదర్శనమందుఁ దత్పురము బింబింపంగ దానిన్ సురా
లయమున్నా నటమానవుల్ సురపదుల్లా, నందు రాజున్ శచీ
ప్రియునింగా గురుతు ల్గణింతురు నభోపీధి నిరాలంబన
క్రియగా స్వర్గ మటంచు బల్కుట పుళక్కింగాక తథ్యంబులే. ౮౪

మ. మును శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకిరమణికిన్ ముత్తోకసంపత్తు లా
ననసీమం బొడసూపుటల్ పరులుగానన్ లేమి కిన్నేడుభూ

జను లెల్లం గన పట్టజాక్మతిని స్వేచ్ఛ స్వీల్చి తావిష్కమో
మన వప్రంబు దగెన్ సమస్తజనమోహప్రవృత్తు ల్లోగొనన్. ౨౩

చం. ఇక నొక రక్షకుల్ మనల కెవ్వరు లేమిని రాజరాచలం
చొకడును పెల్లగించె, మఱియొక్కఁడు మేరువు నొంచె,వింధ్య నిం
కొకఁ డటికాల రాచె,మఱియొక్కఁడు క్రౌంచ మణించె నంచు ద్వా
రక హరిచాటుగాంచు కుధరంబు లనం దగె రత్నసౌధముల్. ౨౬

చం. పురిపరిఖాయితాంబునిధిపుష్కలపుష్కర మెల్లఁ బీల్చి గో
పురతడినిం బడంగ పటుపూర్వకతులన్ వడి జిమ్మి తద్దనీ
శరముల బీల్చి యంబునిధి జల్లి వధూవరసంగమంబు ని
వ్వరుస నొనర్చి యప్పరి నవారణవారణరాజి రాజిలున్ ౨౭

సీ. అభ్రదంతిని ఢికిల్గని తాక బిచ్చెడి
కరడితుండంబు లాసంబు కెత్తు
కుంభజాకృష్టమహాంభోధి నిదె నింపు
సనుమాడ్కి మదధార నిరుమడించు
నిలమ్రోయ నేనొక్కచే చాలు కమరాపి
కరులేల నని ధూళి శిరము దాల్చు
నఖిలదిక్తతి నాలుగంగలలోఁ జూచి
వత్తు నం చనుమాడ్కి తత్తరించు

తే గీ. హిండదద్భుతతుండవచ్చొండదాన
మండితస్ఫూర్తి నప్పరినుండు మెండు
చండభండనరిపుకాండ భండనోగ్ర
తాండనోద్దండనటులు వేదండఘటలు ౨౮

చం. దురమున శాత్రవప్రతతి దోడ్పడకున్న మదారురోహకుల్
శరముల నేయ మజ్జవనచాతురికాశరపంక్తి రౌతు వె
న్నొరయక యున్నె యీ యపజయోక్తికి నెట్లు సహింతు మంచు దు
ర్భరత హయంబులున్ ఖరఖరంబుల రావులు గొట్టి భూస్థలిన్ ౨౯

- కం ధారలఁ దగి సకలాలం
కారంబులు, పడియు కందగతిలక్షణ వి
స్తారంబగు హయములు శృం
గారకవిప్రోక్తమైన కావ్యముఁ బోలెన్. ౯౦
- కం. తానుచైత్రశ్రవ మట తన
పై నొక వృద్ధశ్రవుండు బలురౌతట మి
న్నానెనని వేల్పుతేజిన్
ధీనిధిని హసించు ¹ హింకృతిన్ బురి హయముల్. ౯౧
- చ. తమ పదవేగమున్గొనిన తార్ద్యపదాహతిలో నణంగు నా
గములకు భీతి జెందు నునుగాడ్పులకున్ బురివిచ్చి కూలు సూ
నముల శరంబులన్ మరుఁ డణంచఁగ భీతిపహించునట్టి చి
త్తముల నధఃకరించి తర్పరితంబున మించి గమించు మోటముల్. ౯౨
- ఘ ఘనచక్రప్రభచే సువర్ణరుచు లాకాశస్థలిన్ నిండ చై
త్రనవస్ఫూర్తి నవక్రగామితము నుద్యత్పద్మరాగప్రభా
జనకంబై శరవర్షనాస్పదముగా ఛాయామనోహరమై
కనులం జూడఁగ భానుమండల మనంగా నొప్పె తేరు ల్పురిన్ ౯౩
- చం హరికులిశాతిబీతిని మహాబిని డాగిన శైలజాల మీ
హరిపురిలో సుపేంద్రుని సహాయబలంబున క్రొవ్వి యాపురఁ
దరుని వివాదుకుం బిలుచుదారి నవాతవిఘాతకేతనాం
బరపరహస్తసంజ్ఞల నభంబునకానె రథంబు లాపురిన్ ౯౪
- ఉ కేసరిమీసము ల్గుటలు గిల్చి మరల్చి పెగల్చి మేటియ
బ్బాసికరాసిదూసి శరభమ్ముల తొమ్ముల నెమ్ము లూడ్చి య
త్రాసత బెబ్బులిం దఱిమి ధట్టియు నెట్టియు కట్టి వ్రేతు రా
సీసపుగుండలపోలికను చిక్కటి మిక్కటి యొక్కటు ల్పురిన్ ౯౫

మ ఒకటిన్ రెంటిని పైటిపల్లెయల నెంతో హరి గర్జించె, యం
ధకునిం ద్రుంచెను, బొడ్డుపెద్దపునుకం దట్టించె, పూగోల బా
లకునిన్ భస్మ మొనర్చె, కమ్మెగముకేల్చావి న్నడిన్ గెల్చె, వా
దొక నక్షత్రపరాచతంసుఁ డిక మాయుడై యశున్ సైన్యముల్. ౯౬

సీ తనయాలు సాధ్యిని తలవాకిటనె యుంచె
నాబిజాతుండైన నలిసభవుఁడు
శ్రుతిహినుడైన వక్రగతి మెలంగె నహస్ర
ముఖుడైన భుజిగ నముదయవిభుఁడు
సత్రభుగ్వృత్తిచే సర్వభక్షకుఁ డయ్యె
పటుజాతవేదియౌ పావకుండు
కువలయద్వేషియై రవిపద్మసీప్రీతి
నలుపఁడే పుష్పిచేసంగమంబు

తే గీ వలచి విధిశేషశక్రపూషులకు వెగడు
పిలసదబుజునుపంపనచ్చొత్తి నిరత
బ్రహ్మచర్యవ్రతాది సంపత్కళాప్ర
దీప్రసుకరులు నప్పురి విప్రవరులు

౯౭

మ. చిరకావ్యప్రియసద్బుధుల్, వివదుదృష్టిత్యక్తసర్వజ్ఞులున్,
వరసత్సంగతసూరివర్ణులు, గురుప్రాప్తానుకంపాకళా
ఁగు లాత్రప్రతిభోగలై వివిధవిద్యాదక్షతన్ దారుణీ
సురు లపృట్టనామందు బ్రహ్మచిదులై స్ఫూర్తి నిర్వికంబించరే! ౯౮

సీ. మనుదధీశుండనేమాత్రమే పాకారి
హవ్యవాహుఁడు సంతతాశ్రయాశి
యా శమకుండు ప్రేతేశుఁడె నూహింప
కర్పరం డానాంబకాప్రియురండు
దీప్రనక్రాంతిహుఁ డప్రభుండు దలంప
ఘననాగభుగ్గుండు గంధవహుఁడు

భావింపఁగా నగైకావాసి ధనదుండు
గౌరీమనోహరి ఖండపరతుఁ

తే.గీ. డని యనూనబలస్ఫూర్తి నెనసి రచట
భండనోద్ధండవైరిప్రకాండకాండ
ఖండనాఖండ సత్కిర్తిహిండమాన
చండకోదండధరులు రాజన్యవరులు.

కాకా

చం. జనకుని భంగపెట్టి గురుశాపవిరోధము జెంది యాత్మమి
త్రుని సిరిగాంచి కుందుచు ప్రదోషమునంటి మయిం గలంకతన్
గని నిరతంబు సారసవనప్రతికూలత నొంది రాజుపే
రను జెలువొందె నొర యని రాజిలు రాజులు రాజమాత్రులే

గంం

చం. నవనిధు లింటగల్గు ధననాయకునిన్ శివభక్తుఁ డన్నచో
భవుఁడు దిగంబరంబున కపాలము చేఁగొని భైక్ష్యవృత్తికిన్
దవిలిన రాజరా జనుప్రథన్ గుడపర్వతరీతి గాంచె నం
చవిరతి గేలిసల్పుదు రహర్నిశ మప్పురి వైశ్యనాయకులీ .

గంం

సీ. తాను శ్రీనాథుడై తగు నిల్లు మంచంబు
గానక పాలేటిగడ్డ నిలిచె
పోలింపఁగ మహావిభూతివంతుం డాచు
నేకాలమును భిక్షమెత్తి బ్రతికె
వితతధనాధిపత్యత వహించి పిశాచ
సఖుని పంచ వసించె సంతతంబు
సిరిని తాఁగని యప్పుడే మునింగియు రాల
కట్ట మ్రోయుచు సరికట్టఁబడియె

గీ. ననుచు వికృతోక్తి లీలాప్రహాసములను
కేశవేశధనేశదునీశవరులఁ
గేలిసల్పుదు రఖిలాశ్రితాశికల్ప
వాటి యవ్వీటి మేటికిరాట్టకోటి.

గంం

ఉ పండితభాష్యరాసులు శుభం పొందుండు, ప్రేమ కామవా
పిండిని వ్రేయుముద్రలను విష్ణుపదీజల మంట పంకమై
మెండుగ తత్పరోజములమీఁదుగ జారిన పైడితమ్ములై
యుండెను పాదజుల్ భగిని కున్పుతిబంగ రొసంగరే భువిన్. ౧౦౩

ఉ. చాలిన పంటచే నొరుగు సస్యములన్ గననయ్యె నెట్లనన్
హోలికవృత్తి మమ్ము గనినట్టి మహిన్ ఖననం బొనర్చు శూ
ద్రాఁ మదర్థమేకద యటంచు తదంతరకైరవాక్షులం
జాలు మరందభాష్యములు జారంగ మూర్ఖిలువ్రాలు పోలికన్ ౧౦౪

సీ. కై దండఁగొనగోర్కెగలిగిన జేకొమ్ము
ప్రేకమ్ము చేనుంచి పలుకవలదె
పాటించె దిచ్చనుబంతు లిష్టందె నీ
వీబంధనపుమాట లింక విడువు
మఱినేమి శయ్యపైమాట లోకొనెదొ - చే
తోజాతకార్యమే తుది లభించు
మరుమాటలాడక ధర బొందుదెట్లు నే
డిక ప్రౌఢబోయె నింకేటిజాగు-

గీ. నమ్మికల గొట్టిజూచుట నయముగాదు
మంచితావులగోరంట మనసుగలిగె
ననుచు నునుజూడ్కులను మరుల్గొనుచు, కోడె
డొరల కిత్తురు చిత్రవై ఖరుల విరుల ౧౦౫

సీ వేమారు బ్రీతిమై వెలగఁ జేకొననిమ్ము
తెలవాటినందాక ఫలము గొనుము
పృథులకుచములు గప్పిన హేతు వేమి? వా
టిని జూడవలెనె వాడినవి గావు
తూఁగి నీ వాతెఱలోగల ఫల మిమ్ము
బలుకాటు ధరకొంట భరము గాదె

పడతి నీ సహకారఫలము చేకురు పెట్టు
మనసుగోరిని బండుగొనుటె సుఖము

గీ పొందుగానిమ్ము బైకోర్కె లొందె తరుణి
కొను మనంగ సుఖాప్తి చేకొన పటంచు
మదనకదనానుమోదసంపదలఁ బొదల
ముదిత లెప్పాట ఫలము లమ్ముదురు వీట ౧౦౬

చం. పురవరసౌధపిఠుల నవోధలు ¹వామనగుంటలాఁడు న
త్తణి చెయి జింది భూనిపతితంబగు రత్నములెల్ల పౌరు లే
ర్పరపక ద్రొక్కఁగా ధరణి పాదుకొనన్ వసుధావధూటిని
న్వరుసను రత్నగర్భయని వాడిరి లోకములోన పండితుల్. ౧౦౭

చం. పటుతరకంకణప్రకటభష్యనినాదమునన్ మహోర్మికా
పటలవిరాజమున్ విధృతభాసురపుష్కరవిభ్రమంబు ను
త్కటతరమంజుకోకనదకాంతివిశేషసముజ్జ్వలంబుగా
నట కమలాకరంబులగ్రినుం గమలాకరముల్ జెలంగెడిన్. ౧౦౮

సీ హల్లకప్రసవసంపుల్లసస్మల్లికా
వల్లికాతల్లజవేల్లితములు
నిండివరాచ్చమరందానుభవ సన్ని
శిందబృందానందకందశములు
బిసకాండమండలగ్రసనమ త్తమరాళ
రాజపజ్జానిలత్రాజితములు
నంభశ్చరస్మీనశుంభస్మహావాల
సంఘాతజలబిందుజ్ఞంభణములు

తే గీ. లలితకందర్పకేశీవిలాసకుతుక
పరవశత్రాంతచక్రదంపతి విలాస

సత్కుశలయశమ్మహౌ నరసిఁగఁ
రమ్ములు తిరమ్ముగలుగు పురమ్ములోన.

౧౦౯

చ లలనలు మేఘరంజ నకులాపనజేయఁ బయోదపంక్తిసె
నైలువడి ముత్తియమ్మ బురువృష్టి ధరం బడి తత్సుగీతవా
క్కలన గరంగి యాచెఱుకుకాల్యల తెక్కిన తొందిరూపులన్
మొలుచుటగాక తుంటలను ముత్తియమల్ జనియింప నేటికిన్.

౧౧౦

సీ తనతురంగం బున్న తావిదే యనుచునో
ముగుదలముఖబింబములను వెదకి
తనహయం బాశచే జను మృగతృష్ణయో
యని సతీనఖముఖమృణుల నెమకి
తనను ప్రేమోయువాహన మీదే యనియునో
లలనం నేత్రాంచలముల నరసి
తనహలంబుదనుగంధవ్రాప్తి యనుచునో
సుదతుల చనుగవల్ శౌచి చూచి

గీ పుడమి నెల్లను తనదు తత్తడిని గనక
బడలువడ దీరువెనుక నల్లడలు నెమక
గోరి యుపవనముల సేవదీర మెల్ల
మెల్లన జరించుచుండు సమీరఱుండు

౧౧౧

చ విరులఁ దొఱంగు పుప్పొడిని వెన్నెలకుప్పల నాడి పువ్వుదే
నెరసపుచెమ్మట ల్లరియ నేర్పలరం 'జెడుగుళ్ళ'నాడి క్రొ
మ్మొఱుంగుల చిమి జాచలువమేడల 'జీకురుబండ'లాడి క
ప్పురపు టనంటి గుంపులను బూచుల 'దాగిలిమాత' లాడి వే
సరి కడుదస్సి దూబటిలి సారసనేత్రల చన్నుదోయి క
ప్పురముల చల్వ చెమ్మటలఁజెంది జెలంగు మరుత్కిశోరమల్.

౧౧౨

సీ శ్రీగంధవనలసత్సంగంధ్యసుమనఃప
 రాగాంధకారభారమున బొరలి
 గంధసింధురదానగంధబంధురితపు
 వృంధయోభయపత్రసంధి వెడలి
 సంతతానూనవాసంతికాంతలతాంత
 తాంతవిశ్రాంతిచే సంతసించి
 సారకాసార విస్సారసారసవార
 చారుసౌరభపూర మారగించి

తే.గీ. యంగనాలింగనానంగసంగరప్ర
 సంగసంగతమర్మానుషంగసురభి
 తాంగుఁ డౌచుఁ జరించు పురాంగనాభి
 రంజనుండైన మలయప్రభంజనుండు.

౧౧౩

మ. పురసౌధాగ్రముందు ముగ్ధయువతుల్ పుంభావకేశీరితీ
 పరిరంభత్వర హారము లైగినచో పయ్యంట సారింపఁగా
 వరుసం జారిన మౌక్తికంబు లని విభ్రాంతాత్మలై దోయిటన్
 బరఁగం దారల నెత్తఁజూతురు దమున్ బ్రౌఢాంగనల్ నవ్వఁగన్.

చం. అతివలు సౌధపీఠుల విహారము చేయుచుఁ దత్సమీపసం
 గతసుమనోసరిత్కనకకంజము లాత్మసుసౌరభాపహ
 స్థితిఁ గను చోరులంచు నతిశీఘ్రగతిం దమదీర్ఘకేశపా
 శతతిని గట్టివైతు రళిర్ముంకృతుల న్నొరబెట్టి బెట్టుగన్.

౧౧౪

చం. సరసులయందు కోకనదసంఘములున్ విలసిల్లు తత్పురీ
 తరుణులనేత్రసంపద కధాకృతమై కనుమూయక న్మహా
 వెరపుననున్న మత్స్యముల వేకరుణింపఁగ తామ్రపత్రికల్
 బరువడి శాసనంబులుగ బంపినకై వడి యొప్పె మెప్పుగన్.

౧౧౫

౪౦ ఉపవనసంచర న్నృపవయోవనితాధరపాణిచారు కాం
 తిపటలబింబపల్లవ సుధీసముపాగతకీరకోకిల

స్వపయిపతత్రవాతపరిచర్చితపుష్పరజంబు నొప్పె న
య్యుపవసలక్ష్మి విష్ణుపదీనుంచెన యప్పటవాసమో యనన్.

౧౧౬

సీ గబ్బిసిబ్బెపుగుబ్బకవబంగరపుగిండ్లు
తరుణబాహుమ్మితుల్ తమ్మితుండ్లు
భువనమోహనమైన బొమలు సింగిణిపిండ్లు
తెలికనుంగపలు శ్రీదేవియిండ్లు
ఘనకటిద్వయము చొక్కపుజాలువా ఒండ్లు
తులలేని యధరముల్ దొండపండ్లు
తనుదీ ప్రి మీనకేతనుని పువ్వులచెండ్లు
వలచి దావలపించు తలిరుబోండ్లు

గీ. దొరల గిడిగిండ్లు మేడ లబ్బురపుటిండ్లు
యిండ్లమద్దెండ్లు బలువిటకొండ్ల దండ్లు
కలడ్లపండువుగల వెలయాండ్లపిండ్లు
వేడ్క విహరించుచుందు రవ్వీటియిందు

౧౧౮

సీ తమచంచలతలు నేత్రములను సంధించి
సతులైన ఘనతటిల్లలిక లొక్కొ
తమకరినతలు సుస్తనములందున మాటి
తరుణలౌ వజ్రపు త్తలిక లొక్కొ
తమవక్రతలు కుంతలములలోపల దాపి
కాంతలౌ శశిమయాఖంబు లొక్కొ
తమపొండురతలు హాసములలో దనిలించి
గరితలౌ తారరాగణములొక్కొ

గీ సకలలోకై కవంచనాధికతపఃప్ర
భావభావభవప్రభాప్రభవసిద్ధి
యోగధేయులు పల్లవభాగధేయు
లైన వేశ్యాంగనలు గల రతులగతుల

౧౧౯

వ. ఇప్పుగిది నొప్పులకుప్ప యగుచు నొప్పు నప్పురంబుచొప్పుఁ జెప్పనొప్పని మెప్పుగను కప్పురంపు పుప్పొడులకుప్పలం దొప్పు గొప్పయుప్పరిగల కప్పుతాతిప్పలందొప్పు కప్పురగంధుల కప్పుకొప్పులం జొప్పుడు కమ్మ విరిపుప్పొడులు గుప్పుగుప్పునం దెప్పదేలి, యమందకుందమందార నిష్కందమరందబిందుబృందమ్ముల నందంద నానందఁబులం బొంది, మందమందగిమనంబునం బొలయు ముమ్మరంపు కమ్మతెమ్మెరల తుటమ్ము లిమ్ముగా నత్రంకషశుభ్రమణిగణకిరణస్ఫురణభర్మహర్మ్య భాగవినిర్మలసముల్లసన్నవనవరత్నసంఘటిత వాతాయన జాతంబుల పలనం జొచ్చి, ప్రవీణవైణికావీణానూనతానగానమ్ము లనవద్యహృద్య వద్యాదివాద్యవైశద్యాలాపంబులు కర్ణకలాపంబులుగా నుచ్చస్థానంబుల మూర్చకయ్యా మిత్రవర్జ భేదచాతురీరీతులనుధారసధారాప్రధానమాధురీ తొళలపేశలంబులంగరపు తదవరోధవధూగాత్రఘర్మబిందుసందోహపరి శ్రాంతి నొందించు సుందరీబృందకరారవిందకలితకంకణకింకిణీమంజుశిం జారవంబులు విషమాపాయతాళమానంబులుగా చివ్వుచివ్వునన్ విసరు పువ్వును రటిల మవ్వంపుపిల్లవాయువులం గలసి మెలసెడిచిత్రంబుల వశి కృతగాత్రతై యవలోకించు సురసుందరీసందోహంబులం దనరు సాల భంజికాపుంజరంజిత పద్మరాగాధరవిలోకనబింబఫలభ్రాంతంబులై బాలర సాలఫలజాలంబులం బాసి గమకించి నిశితనాసాపుటంబులం బొడచి, చిత్రంబులనిరాశా యత్రంబులై శుకపికారావంబులం బ్రకటించుచు సౌధ వీధికాగారబహిర్భాగ రంగణవలమానమంగళతోరణప్రాయంబులై శ్రేణీ రూపంబులం బొలయు శుకనికర పక్షవిత్తేపణాఽక్షీణవాతజాతవిదూతసు మరణోపటలపయోధర భ్రాంత తాండవకేళివిలోలపురకామినీపరిపాలిత కేకీనికాయవిలసిత చంద్ర కాంత-మణి స్తంభసంభరిత శుంభచ్చాత కుంభ కుంభవిజ్ఞంభమాణమంట పప్రాకారగోపుర విటంక విరాజిత ప్రతిగృహ ప్రాంగణంబునై - వనుదే వనందనా వాసంబు గావున సాక్షాత్ త్రివిష్టపంబును కృష్ణవర్మపవిత్రంబు గావునరెండవవైశ్వానరపుట భేదనంబును హరికుమారసంచారంబు గావున నభినవపరుణనివాసంబును - మహాబలసంవృతంబుగావునఁ బ్రతిభటవాయు నగరంబును, ముకుందశంకమకరాంకకలితంబుగావునఁ బ్రతియలకాపురంబును. నిరంతరాఝానుషంగంబుగావున నపూర్వకైలాసంబును, దానవారి యుక్తంబుగావునఁ బ్రశస్తవైరోచనీహ స్తంబునై యుండె వెండియు. ౧౨౦

౪ ఆ నగరంబులో కనకహర్మ్యములం గల దారికల్ సువా
భానునితో స్వకీయముఖపంకజవైరము నెంచి ధీయటం
చాచంగ దాకినన్ నొసటియచ్చపుకస్తురెబొట్ట నంటఁగా
దాస కళంకి యొటయెగదా ! మఃః గావము వేరె హేతువున్ ౧౨౦

లయగ్రాహి. తుంగములు వై రిజకభంగములు విజయరణ
రంగములు మత్తమాతంగములు, శుభ
త్సాంఘములు నిర్జితకురంగములు, చిత్రగతి
చంగములు పారసితురంగములు, నుద్య
చ్చంగములు సంగరాభంగములు దుగ్ధితప
తంగములు కాంచనశతాంగములతో పా
రాంగణ మభంగురజయంగతసుసంగతి బొ
సంగె నతిమంగళతరంగము లొసంగన్. ౧౨౧

మ వరగంధర్వచయంబు పుణ్యజననద్వాసంబు లుద్యద్విజ్ఞో
త్కరగేహంబులు-కాంచనద్రుమములున్ గన్పట్టు నవ్వీట నే
వరగంధర్వచయంబు పుణ్యజననద్వాసంబు లుద్యద్విజ్ఞో
త్కరగేహంబులు కాంచనద్రుమములున్ గన్పట్టు నవ్వీటనే. ౧౨౨

సీ. మండితతారకామండలంబును బోలె
కవిబుధద్విజరాజకలిత మగుచు
చారుమహామేరుశైలరాజముఁ బోలె
సర్వజ్ఞ ధర్మప్రశస్త మగుచు
రామణీయకతుషారగిరీంద్రమును బోలె
వరసర్వమంగళావాస మగుచు
బంధురస్ఫురితకిష్కిండాపురము బోలె
నుతాలతాలసంవృత్త మగుచు

తే గీ. కమతరమగు స్వర్గలోకంబుఁ బోలె
లలిసదానందరందనోల్లాస మగుచు

సరసకాసారమునుబోలె పరమహంస
మోదనంబగు నప్పటభేదసంఘ

౧౨౪

సీ. అన్పతు లనాచారు లజ్ఞు లకృత్యకు
లనభిజ్ఞు లకృతజ్ఞు లనభిజాత్యు
లనభిమాను లదాను లల్పాయు లవగుణు
లవిలక్షణు లభాగ్యు లవికృతఘ్ను
లన్యాభిలాషు లమాన్యు లనారోగ్యు
లల్పు లనధ్యాయు లనుపకారు
లప్రమాణపాత్రు లతిదూష్యు లపరాధు
లశుభు లనాకారు లప్రళస్తు

గీ. లనతిథిప్రియు లతిచోరు లచట లేక
మిగుల నొగలను పగలను వగల యెగల
కుందుదు రఖండసంపద ల్నిండి యఖిల
తేజములఁ బూని ద్వారకారాజధాని.

౧౨౫

సీ. అజ్ఞానమెల్ల సుప్తావస్థలందునే
చాపల్య మింతులచతువులనె
పక్షపాతము ఖగప్రతతులయందునే
వక్రప్రవృత్తి భూవల్లికలనె
యతిజాడ్యతలు సతీగతిచమత్కృతులనే
బహుదరిద్రత మధ్యభాగములనె
వితతమూర్ఖులు గానవిద్యలయందునే
సయనబాష్పంబు లానందములనె

తే.గీ పీడతాడన లారతిక్రీడలందె
గాని గానఁగలేని యనూనమైన
సిరుల బొరలుచు నఖిలదిగ్గరులుఁ బొగడఁ
గరము తిరమయ్యె ద్వారకాపురము గరిమ.

౧౨౬

మ. సగరిన్ సౌధసౌఖ్యగ్రకర్షణత మేనం గప్ప రావృంగ నా
ఖగజైవాతృకఃఖయుగ్మము రాకన్నె ల్పిలోకించి మీ
త్రగతిం గుంతుమ నింపగా నరులదై రాజించెనేగాక
మృగధారింబలెనే దివాకరులను మేగించుబాటిల్చె. ౧౨౦

కం. తత్పుటభేదన మాసుర
హృత్పుటభేదనుడు జగదధిపడు గుణసం-
పత్పుటలుం దాఖండల
జిత్పుటరథుఁ దేలుచుండు శ్రీకృష్ణుఁ డనన్ ౧౨౧

కం. ఈత్రిభువనజనముల కతఁ
దే త్రాతయు నేత యభవుఁ డీశుఁ డనఘుం దా
చిత్రచరిత్రులు దశశత
నేత్రుం డయమాత్రమైన నేర్చునె తెలియన్ ౧౨౨

శా శ్వేతద్వీపమున నిర్వికుంఠ సగరిన్ శేషాహితల్పంబునన్
చేతఃప్రీతి నజాదులుం గొలువ లక్ష్మీహూమిసీశ ల్పదా
జ్ఞాతద్వంద్వనపర్యః జేయ సుఖుఁడౌ సాక్షాత్పరబ్రహ్మ మీ
రీతిం ద్వారకలో వినోదగతి పత్రించెన్ సుఖేచ్ఛారతిన్. ౧౨౩

మ. అరిదిం జూడఁగ చిత్రకూటరుచి రామాహ్లాదమా నీపురం
బరిదిం జూడఁగ చిత్రకూటరుచిరామాహ్లాదమై యొప్పె నీ
హరినిం జూడఁగ చిత్రకూటరుచిరామాహ్లాదుఁడుం గాడె య
వ్వరుసన్ భూజనపాలనక్రియకళావర్తిష్టుడై రాజిలెన్ ౧౨౪

సీ శ్రీస్తన స్తబకవిన్యస్తకస్తూరికాం
కస్తూతాస్తోకవక్షస్థలుండు,
తండోపతండసత్కండజాతభవాండ
మండితాఖండపిచండిలుండు,

సంగరాంగణసముత్తుంగవిహంగమ
 పుంగవాభంగతురంగముండు,
 నక్షిణకరుణాకటాక్ష వీక్షాదక్ష
 చక్షురంభోజవిలక్షణుండు

తే గీ సర్వపూర్వామరాఖర్వదుర్వహోగ్ర
 గర్వనిర్వాపణ మొనర్చి యుర్వి ధర్మ
 నిర్వహణధూర్వహుండై జనించినాడు,
 ఆఖిలకార్యచఁబుండు నారాయణుండు

౧౩౯

సీ. పుట్టుపిన్నతనానఁ బూతనజనుఁబాలుఁ
 గొసరి బ్రాణములతోఁ గ్రుక్కఁగొనియె,
 బసిగాపుతుటుము కుబ్బసమైన కార్చిచ్చు
 కసటుకారపుమందుగా గ్రహించె
 సుడిగాలిరక్కసు మెడమేడమీద ను
 య్యాలజంపాలగా లాలిఁ దూఁగె
 నిండుచల్లనిగాలితిండి కాళియునిపై
 దుడదుడవడి తప్పటదుఁగు లిడియె

తేగీ వింతగోవర్ధనాద్రిచే బంతులాడె
 లాలితాశ్చర్యబాలలీలావినోద
 మహిమహిమనొప్పు నమ్మహామహుని సద్గు
 ణములు వాఙ్మనసాగోచరములు భూప

౧౪౦

సీ. తనపూర్వభాగ్య సంతానంబని దలంచి
 నిండుపండువుగ నందుండు జెలఁగ
 దినదినాభివ్యక్తిగని మనుం డగుటకు
 మదిని యశోద సమ్మదము బొదల
 చారుజగన్మోహకారరూపము గాంచి
 వల్లపీయుల్లముల్ పల్లటిల్ల
 దీప్రలీలానూనుపప్రభాపము గాంచి
 యఖిలలోకము విస్మయమున జెలఁగ

తే.గీ మొలకవలె సౌకుమార్యమై మొగ్గరితి
 వృత్తమై, పుష్పముంబలె చికచమై, శ
 లాటువలె సీటుగల్గి, పలంబు గలిగి,
 మధురమై తేనెవలె మధుమధనుఁ దలరె.

౧౩౩

సీ. పరగ సందునితపఃఫలపు ముష్టిలవట్టి
 వల్లవీపల్లవభల్లమూర్తి
 గోపికానికరానుకూల కులన్యామి
 హితబంధుజనముల కింటివేల్పు
 చాణూరముష్టికప్రాణాశనీహిత
 కంసవిధ్వంసనకాలమృత్యు
 వఖిలమౌసేంద్రసదానందతత్వంబు
 తతిఖలప్రతతి కుద్దండదండి

గీ. పావనేతరమూఢమనోచికలుఁడు
 నరులకద్భుతసుఖజీవనప్రదాయి
 యగుచు లీలామనుష్యవేషగతుఁ డయ్యె
 కుటిలసంహర్త సాక్షాద్వికుంఠర్త

౧౩౪

సీ. మనుజులు పురుషోత్తమఖ్యాతిఁ దీపింప
 సతులు శ్రీకాంతసంగతిఁ జెరింగ
 నిభరాజములు కుంభినీశస్థితిని గోర
 హయములు హరిసమాఖ్యత పహింప
 రథములు పీతాంబరస్ఫుర్తిఁ జెలువొంద
 సరసులు చక్రభృతస్సరణిఁ దనర
 సుమలతావలి మధుసూదనస్థితి నొప్ప
 వనతితుల్ మాధవవ్యాప్తి నెసఁగ,

తే గీ సర్వమును విష్ణుమయ మను సరణిఁ దెలియ
 జనుల నవికుంఠతాభోగఘనతఁ దేల్చి

మొదల సారూప్యసామీప్యముల నొసంగి
తదనుసాయజ్యసత్ఫలాస్పదుఁడు నయ్యె.

౧౩౫

సీ. పాలేటితరఁగలపై డోలలాడు స
ర్వాంగంబులను జిడ్డునంటుకొను
శయించువేళ భుజంగరాడ్పూర్తార్
విషవహ్నిఁ గ్రాగిన వెచ్చఁదనము
జడదారిగమి చెంతఁజేరి పూజింపుచు
వినుతింప నోటివాసనల పెడును
బీదదాసరులు చప్పిడియుప్పుడుల్ బెట్ట
వాచవి న్మౌనఁగు నరోచకంబు

గీ. దీరెను యశోద పుడిసెడుతేటనీట
గోపికానీకచందనాలేపనమున
వల్లవస్త్రికిచాననవాసనలను
విప్రభామార్పితాపూపవితతివలన.

౧౩౬

సీ. శ్రీరహంశనుజన్య శ్రీరుక్మిణీకన్య
సాధ్వీజనలలామ సత్యభామ
చిత్తజవిజయ ప్రమత్త దంతిసుదంతి
తతమృదుగాత్రి మారాండపుత్రి
పతిహితోపేత జాంబవదాత్మనంజాత
చిత్రభోగానంద మిత్రవింద
లలితసద్గుణపేటి లక్షణాఖ్యవధూటి
నిఖిలకార్యాభినిర్మిద్ర భద్ర

గీ. దర్పకోద్యత్కురంగి రాధాలతాంగి
మొదలుగలచంద్రవదనల సదనములను
మదనకదనానుమోదసంపదలఁ బొదలి
షసుధ కంసారి సంసారివలెఁ జెలంగె.

౧౩౭

మ శరుణాసింధువు భక్తవత్సలసమగ్రప్రీతి జన్మించి యు
 ప్వరుసం బూతన, బండిరక్కనుఁ, దృణావర్తుం, బకున్ మద్దులన్
 బరునిం, బొండ్రకు, జైద్యునిన్, నరకునిం, గంసున్, మురుం
 ధరముం బాపి నిరంకుశప్రతిభచేఁ బాలించుచుండెన్ భువిన్. ౧౩౮

కం. ఈరీతి నష్టమహిషీ
 నారీతిలకములచే ననారతము నిజే
 చ్చారీతి మెలఁగుచును దన
 వారీతులనుడిపె నతఁ డవారితకరుణన్. ౧౩౯

కం. ఆలమ్మున మురనరకుల
 గూలంగ నడంచి తెచ్చుకొనినట్టి పదా
 ర్చేలాంగన లాలింగన
 లోలింగన దా ననంగయుక్తి నెసంగెన్. ౧౪౦

కం. గారామన గోరిన పని
 తారాజిని గలసి మెలసి తా రాజితె ని
 త్యారామసీమలందు వి
 హారామలచిత్రవృత్తి నత్యుత్సుకుడై. ౧౪౧

కం క్షుద్రారిమదవిదారుం
 డద్రీంద్రసమానధీరుఁ డభిఁసుఁగుణని
 ర్నిద్రసముద్రం డగు బల
 భద్రుం డగ్రజుఁడు నెగడె భద్రయశుండై ౧౪౨

చం తలప ననంతుడై మొదల దాన్యములెల్ల లభించి పిమ్మటన్
 సలలితరాఘవంద్రు ననుజమ్ముఁ ననందగి లక్ష్మణాఖ్యచే
 నెలకొని యగ్రజుం డలర నిత్యసపర్య లొనర్చి గాదె యీ
 యలఘుఁడు కృష్ణమూర్తి కిప్పు డగ్రజుడై చెయివొందె వేడుకన్. ౧౪౩

- కం తమ్మునియెడ నరలేని హి
తమ్ము నిగుడ సర్వసమ్మతమ్మున దమచి
తమ్ము లెఱంగి మెలంగిరి
తమ్ము నిఖిలసురలు సంతతమ్ము నుతింపన్. ౧౪౪
- చం. ఘనమణిలోన కాంతు లెడగాని తెఱంగున, బుష్పముల్ సుగం-
ధనిచయము లొలంగనివిధమ్మున, మర్త్యునితోడ నీడ యే
గునటుల, క్షీరసీరములకున్ హితమైన తెఱంగు రేవతీ
శునకును కృష్ణమూర్తికిని జొప్పడుమైత్రి గణించ శక్యమే. ౧౪౫
- ఉ. సంగరరంగవై రిజనచండపరాక్రమనిర్దళత్నదా
భంగురవిక్రమక్రమణబాహుబలాధికు లంగనిర్జితా
నంగులు యాదవాన్వయజనాధిపు లాబలభద్రకృష్ణు లు
త్తుంగయశోవిశాలపరితోషితు లౌచు జెలంగి రిమ్మహిన్ ౧౪౬
- మ. హరిపాదోద్భవయాట నగ్రజనకవ్యామోహతన్ దేవని
ర్హరిణిన్ గొఱిటఁ జీర్చినట్లు ధవళచ్ఛాయాంగముం దోప న
వ్యరుసన్ భానుసుతానుయోగమున నేవస్త్రింబు నై ల్యప్రభన్
ఘరణింపం బలభద్రుఁ డాయతభుజస్ఫూర్తి నివిడంబింపగన్. ౧౪౭
- ఉ. ఆతఁడు రైవతుం డను నృపాగ్రణిసూతను రేవతీసమా
ఖ్యాతను ధీసమేతను జగత్ప్రియపూతను రూపవిభ్రమో
పేతను, సత్కృతేతరవిభీతను, నిర్మలసచ్చరిత్ర సం
ఘాతను బెండ్లియాడె కనకంబును సౌరభ మందుకైవడిన్. ౧౪౮
- సీ. కమలమ్ము చెలువమ్ముగని దిమ్ముగొనజిమ్ము
నెఱిసొమ్ములకు సొమ్ము నెమ్మొగమ్ము
పగడంపు పగగుంపు నొగినొంపు చెలువంపు
జిగి కెంపు తులకింపు చిరుమోవి,

యరవిందములబృంద మరడింద పొలుపొందఁ
గలయందమున జెందఁ గలుగుకనులు
జతజక్కపలకెక్కు నుతికెక్కు గతినిక్కు
రుచినెక్కు దెదనెక్కు కువయుగంబు

తే.గీ. మించు మించుగమించఁగా మించుమేను
కరముదరమును దరము కంధరము భరము
మెఱుఁగుతఱఁగల బరఁగు బిత్తరపుతరులు
జడలమెకములసుడివడ నెగడు నడుము.

౧౭౯

మ. బలుఁ డారేవతితో నిరంతరము శుంభశ్రేణికామంచరం
బుల నుద్యానవనాంతరంబులను సౌంపుస్మీరు పూజాన్పులన్
బలభిన్నీలహరిన్మణీవిరచితప్రాసాదహర్యాంతరం
బుల కందర్పవిలాసవిభ్రమణసమ్మోదాత్ముఁడై వర్తింున్

౧౮౦

ఉ. వారికి ముద్దుచెల్లెలు సుభద్ర యనన్ లలనాలలామ శృం
గారసమగ్రసీమ కసుగందని పున్నమచందమామ వి
స్తారగుణాభిరామ తనుదామవినిర్జితహామ మోహనా
కారతటిత్రుధామ యనఁగాఁ దగె పల్కులతేనెలేమయై.

౧౮౧

గీ. సవరములనెంచు తనకు దాసవరులించు
బర్హములనెంచు టది కరం బర్హమనుచు
తమము గణులించు టదియె నుత్తమ మటంచు
కిప్పుఁగలకొప్పు భృంగాళి కప్పులొసఁగు

౧౮౨

కం. తొడలా రంభవిజృంభణ
లొడలా హేమప్రభావ ముగునాసీక జూ
పడు నాతిలోత్తమాకృతిఁ
గడువేడుక మంజుషోషగతిఁ దగె పలుకుల్

౧౮౩

చం. కనులబెడంగులున్ నగుమొగంబు మెఱుంగు పిఱుందురీవి చ
క్కని నెఱిసోగముక్కు గమకంబు గళం బధరంబు తెంపు మే

ల్పనుగవ పొంకము న్నడుముసన్నదనం బలబోటిసాటియా
వనితల మూడులోకములవారి నెగాదిగఁ జూడఁ గానమే. ౧౫౪

కం. ఆకాంతాతిలకంబున
కే కవ్వడిచే జనించు హితుఁ డభిమన్యుం
దాకామపాలనందని
గైకొన్న కళాక్రమంబు కడబడ వినవే. ౧౫౫

వ. కావున నిట్లఖిలజగద్వల్లభుండగు రమావల్లభుండు నందవ్రజసుందరీ
సందోహనయనారవింఛానందకందశత్పుందరతామందిరుండును, ఆనర్ఘ్య
మణిగణకిరణస్ఫురణదేదీప్యమానహారకేయూరకటక శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజ
యంతీవనమాలికాకుండలగైవేయప్రముఖదివ్యభూషణుండును, సహస్ర
కోటిభాస్కరనిరాఘటసుషమావిడంబితరథాంగ శంఖాసిగదాధనుర్ధరణ
చతుర్భుజవిరాజితుండును, నిఖిలజగత్పూజితుండును, సమస్తవస్తుజాతా
స్తోక వితరణప్రశస్తనిరస్తస్వస్తరుస్తోముండును, యదువృష్టిభోజాంధక
కులార్థవరాకాసుధాకరుండును, వడ్లుతైశ్వర్యసంపన్నుండును, దేవకీ
జరరశుక్తిముక్తాఫలుండును, షోడశసహస్రరాజకన్యాపరివృతుండును,
అష్టమహిషీసేవితుండునునై యుండె వెండియు — ౧౫౬

తే.గీ. అఖిలలోకాధినాథుఁడై యలరు శౌరి
నందనందనుఁ డగుచు నేడిండు మధుర
కూరసేనాదిదేశముల్ భూరిమహిమఁ
బూని పాలించె చుగ్రసేనానుమతిని ౧౫౭

తే.గీ. పుండరీకాక్షుఁ డఖిలబ్రహ్మాండనాథుఁ
డొండులేనట్టిమహిమ నఖండవైభ
వుం డగుచు నుండువార్త నీరెండుచెవుల
నిండ వింటివి దీని నటుండనిమ్ము ౧౫౮

కం. ఆకాంతవిశదకీర్తి సు
రేశబిలేశయకులేశు లెన్నఁగ నతిసం

కాశమును చిలుపుగల రుక్మ

దేశము గల దదియు మున్నుదెలిపెద పెగవే

౧౫౯

మ. అటపాండుక్షితినాధసంతతికి నిత్యావాసమై హోమవి
స్ఫుట సౌదాంతరభేదచాంబుజముభీషంభ స్తచాగ్రస్ఫుర
త్పటవాసప్రమదప్రమోదితసంభోభాగీరథీసీరజో
త్కటచంచద్రృమరీకదంబమగు నింద్రప్రస్థము న్నాసిలెన్.

౧౬౦

కం చంద్రప్రస్థరనిర్మిత
సాంద్రప్రస్థురితహేమసౌభోన్మతన
స్తందసురేంద్రపురప్రతి
నింద్రప్రస్థంబు దగె నహీనశుభగతిన్

౧౬౧

మ. పరిభాసాలిఖితావతాకధవచప్రాసాదరధారధ
ద్విరదోత్తుంగతురంగసచ్చటవితర్జిద్వారహర్మ్యాసర
స్తరుణీదాన్యధాస్ఫురిన్మణిగజోద్ధానంబులన్ సంపదా
కరమై యుండె పురంబు ద్ధారకిలెం గల్కాణసంధాయియై

౧౬౨

సీ. వావిదప్పువిధాతవర్తన నిందితు
రతిసదాచారులౌ నచటి ద్విజులు
ధనువునీడిన జామదగ్ని నెమ్మది మెచ్చ
రతిసాహసాంకులౌ నచటిన్మపులు
నాదిభిక్షునిమైత్రినలరు ధనదుని గేలి
నెగ్గింతు రచటి వణిగ్గణములు
చేబూనె హలము నిస్సీబలుండేమందు
రఖిలదాన్యసమృద్ధి నచట శూద్రు

కీ. లామహామేరుసదృశంబు లచటిరథము
లభ్రవిభ్రాజితంబులౌ నచటిగజము
లనిలవేగంబు మదిమెచ్చ వచటిహయము
లశనిశకలంబులను బొల్తు రచటిభూలు,

౧౬౩

ఉ. తీరిచినట్లులు నొగ్గనుఁదేరుబొమల్ కనుదోయినందు నిం
గారము తారలం గొలువఁగాదగు కంబుగళంబుడంబు నొ
య్యారపుఁజెక్కులుం దళకుటద్దము బున్నతబాహుమూలవి
స్ఫారదుచుల్ జెలంగ నెఱప్రాయమునందు కిరీటి రాజిలెన్. ౧౭౩

ఉ. సూన్యతజస్మభూమి తనుసుందరతానిధి ధర్మమార్గసం
స్థానము కీర్తివాస ముచితంబులతావు వివేకరాశి సు
జ్ఞానగృహంబు శాంతజనకంబు వివేకనిధాన మంచు స
న్మానతఁ గాంచె పొండునృపమధ్యమపుత్రుఁడు రాజమాత్రుఁడ. ౧౭౪

మ హరితో స్వర్గము కేఁగి భాండవవనం బాయగ్నిభట్టారకే
శ్వరు సంతుష్టి నొనర్చి తత్కరుణ భాస్వద్దివ్యగాండివకే
తురదాశ్వాస్త్రచయంబురుం బడసి దోడ్తో శౌరి కారుణ్యభా
పరతిన్ సర్గసుఖై కభోగముల దేవస్వామిలీలం దగెన్ ౧౭౫

తే గీ ఆతఁ డీరీతి సీలజారాటభాతి
దినదినంబును గళలెల్ల దేజరిల్ల
నిఖిలసుగుణము లొకతట్టు నిలిచినట్టు
సమధికప్రాభవముఁ జెందు సమయమందు ౧౭౬

కం ద్వారకలోపల సందకు
మారకసోదరిసుభద్రమంజులరుచిరో
దారకథల్కొరికదై
వార కరము వినియె మిత్రవర్గమువలనన్ ౧౭౭

ఉ కోరికచే భ్రమించు, సమకూడుటచే విధియంచు నెంచు, ౧౦
సారి గలం డటంచు ధృతి యాశదలంచుఁ జలించు గాంచు నే
మారు గృహించుఁ దాళఁ దరమా యని యెంచు భ్రమించు మించు వే
సారకె చేఁజలించు వెలిచక్క దనంబు గణించు చిత్తమా
ద్వారకయందు నుంచుఁధను దానె గమించదలంచుచుండఁగన్. ౧౭౮

తే గీ. దైవవశమున నొక్కభూదేవమాః

గోగణంబులఁ దస్కరుల్ గొని పళాయ
నంబు గొనిరంచుఁ దెల్పుఁగా నరుఁడు సాఘ
రక్షణైకాభిరతి సత్పరమున లేచి

౧౩౯

కం. పడి వెంటనడచి తస్కరు

లడుగంట నడంచి తెత్తునని ధర్మజ్ఞ మే
ల్పడ కింటనుండు ధనువున్
కడగంటం గని బిరాన గైకొని జనియెన్.

౧౪౦

ఉ. దొంగల సంగలోఁ గలసి దోర్బలశక్తి కరివ్రజంబుతో
సింగముభంగిఁ దూకి పటుశింజిని మ్రోయ గడంగి విక్రమా
భంగురసంగతిన్ విశిఖపంతుల వారలఁగూల్చి గోగణం
బుం గొని నిస్సహాయజయభూరియశోన్నతిఁ దెచ్చెఁ జెచ్చెఱన్

౧౪౧

కం. తెచ్చినగోగణములఁ దా

నిచ్చిన భూసురవరేణ్యుఁ దెచ్చిసప్రేమన్
మెచ్చి నయోత్తుల దీవన
లిచ్చి నిజాలయమునకు సుఖేచ్ఛం జనియెన్.

౧౪౨

గీ. ఇంటి కేతెంచి యర్జునుం డొంటిఁ దలఁచె

వింటికై యగ్రజుని పడకింటఁ జొచ్చి
యుంటి-నిటువంటి కాలుష్య మంటకుండ
పంటవార్లంటి వలఁగొంట గెంటు ననుచు

౧౪౩

కం మతికేను భూప్రదక్షిణ

గతికే నిశ్చయముసేయఁగా ద్వారవతీ
స్థితి కేఁగుటయు-సుభద్రా
సతికేళికి నిదియ యుక్తసమయం బుచున్.

౧౪౪

ఉ అన్నకు మ్రొక్కి-సీదుశయనాలయ ముద్ధతిఁ జొచ్చి మచ్చుపై
సున్న శరాసంబు గొని యొక్కధరామరగోగదాపహన్

భిన్నముజేసి విప్రునకు బ్రీతి నొసంగితిగాని పాపమం
చెన్నక సీగృహంబు జొరు నీయపరాధ మిక్కెట్లుఁ బాయునో. ౧౮౫

వ అనిన- ౧౮౬

కం తమ్మునితో ననలేక హి
తమ్మునిమిత్రమ్ము దుష్కృతమ్ములు జేయం
దమ్ముజొర వనుచు శ్రుతిజా
తమ్ములు మొఱవెట్టె సంతతమ్ము కిరీటీ! ౧౮౭

గీ దీని కొకమేర గలదు సుధీవరేణ్య! '
భూప్రదక్షిణమేబోలు గోప్రదక్షి
ణంబనుచుఁ దెల్పె మును పురాణమ్ములందు
వినయము లెఱుంగవే రాజతనయ! సనయ! ౧౮౮

తే. గీ. చెప్పినట్టుల నా మాట చెవిని నాట
మతిని దలపోయుమంచు సమ్మతి వచించు
నేర్పు చెలువొందు ధర్మజు నీతియందు
నెయ్య మింతైన గనక దానియ్యకొనక. ౧౮౯

చం. తలఁపు సుభద్రపైఁ గలకతమ్మున, ధర్మజుఁ డెన్నిధర్మముల్
బలికిన, భూప్రదక్షిణ నెపంబునగాని మనోరథంబు నా
కలవడదంచు నెంచి- తనయన్నకు మ్రొక్కి సుధీజనంబుచే
సెలవు గ్రహించి వర్ణిని వచింపఁ గమించెను శీఘ్రగామియై. ౧౯౦

కం అటుపురి వెలువడి గంగా
తటినిన్ రంగత్తరంగ తట సంగటనా
ర్భటినిం గాశీనగరని
కటినిం గని నిటలతట విఘటి తాంజలుఁడై. ౧౯౧

చం. తన పరివార యుక్తముగ తానములాఁడి యనేక తైర్థికా
జనములు ప్రాణమిత్రుఁడు విశారదుఁ డర్మిలి వెంటఁ గొల్వ మో

ననియతితోఁ జవించు నెడ నాగకుమారి యులూచి నాకన
తక్కునక బిన ప్రసూన ధళదాళధళాయతనేత్రిఁ గాంచియున్ ౧౯౨

ఉ. ఆదరహాస మామురిపె మా సౌగ సారుచి యావలస మా
హ్లాదము గొల్పుఁగా గని యయారె పయార మిటుంక మిటుండ పల్లె యం
చాదరలీల మెచ్చుచు మహామటు మాయల విద్యజే నరుం
ప్రోదిగ బట్టి వేఁగఁ గొనిబోయెను భోగవతీపురంబుకై. ౧౯౩

ఉ. ' అంతట పాకళాసని యొరయాపుఁగన్నులు విచ్చి జూచి య
క్కాంత యులూచి నాగకులకామిని గాఁగ నెఱింగి మోహవి
భ్రాంత దురంత కంతు శరబాధితుఁడై వలపాపలేక న
త్యంత కుతూహలంబున యధావిధి గూడె ననంగసంగతిన్ ౧౯౪

కం. ఆ పూప పాప జవరా
లాపాఠ్యన మోఘ పీఠ్యమది సద్యోగ
రూపాదితమై కడుమే
ల్గా పాపఁడు బొడమె నతఁ డిలావంతుఁ డనన్ ౧౯౫

ఉ. దానముహర్వికాస విడిత స్థిత మానసుఁ డెచు కూరిమిన్
దానము లెన్నియో సలిపి తైర్థిక సంఘముఁ జేరఁబోవ డెం
దాన ముదంబు సంధిలఁగఁ దద్భుజగాంగనఁ జూచి యట్లనెన్
దానము చిద్విషత్సుతుఁ డదభ్ర మహాభ్రరవభ్రమోక్తులన్. ౧౯౬

ఉ. నీరజపత్రనేత్రి విను నీవును నీసుతుఁ డేను తీర్థయా
త్రారతిదీర్పు పిమ్ముట పురమ్మునకుం జనుదెమ్ము మత్పురీ
వారము లాత్మ నెంత వలవంతల జెందిరొ ! పోయిపత్తు నం
చారసికుండు బల్కు సతియట్లనె జేరెను జాహ్నవీతటిన్ ౧౯౭

ఉ. అంత కిరీటిరాకకు నిజాశ్రితులైన విశారదాదు ల
త్యంతకుతూహలాభ్యుదయమంద యులూచి మనోహరాకృతిన్

స్వాంతమునం దలంపుచు హిమాద్రికివేఁ జనియుం దదీయప
ర్యంతధరిత్రిసేనవిడి యన్నియమించి యుదంచితంబుగాన్ ౧౯౮

ఉ. బంగరుకొండపట్టి తనపట్టపురాణిగ మేలుమేటి య
ర్థంగము భర్తనంటిన మహాసతి నిన్గనుభాగ్యశాలి యు
త్తుంగపవిత్రహారమున దొర్లనిబిడ్డనిగన్నతండ్రి చూ
డంగడుమానికంబుల కొటారము శీతనగంబు గాంచియున్ ౧౯౯

ఆ.వె అరయ సర్వమంగళావాసమై యొప్పి
హితవిభూతిచే నహీనకటక
రమ్యమగుచు నీధరాధరమ్మును గిరీ
శాఖ్య గనుటకేమి యబ్బురంబు ౨౦౦

సీ. తత్ప్రదేశంబునదగు నగస్యవటంబు
గాంచి యచ్చట నిర్గమించి వెడలి
రహి భృగుశృంగపారణ్యతీర్థము గ్రుంకి
నైమిశారణ్యమునకు గమించి
నారాయణస్వామి నారాధన మొనర్చి
యాప్రయాగకు నేఁగి యటఁ ద్రివేణి
సంగమంబున గృతస్నానుఁడై మాధవుఁ
బొగడి పంచక్రోశమునకు నేఁగి-

తే గీ కడలి మణికర్ణికను గ్రుంకి గయకు నరిగి
పొగడి శ్రీపురుషోత్తమంబునకు నడచి
శ్రీజగన్నాథశారి నీక్షించి కొలిచి
యాతలను గౌతమీనదీస్పాతుఁ డగుచు ౨౦౧

కం చని చని యనిమిషనాధుని
తనయుండు సమస్తపుణ్యతటిసీతతిమ
జ్జనదానవిధు లొనర్చుచుఁ
గనుఁగొని యాకృష్ణవేణికడకుం జనియెన్. ౨౦౨

- చం. పులినశ్రీకటి మీనలోచన లసత్పుల్లఁబజాతాన్య యు
జ్జ్వలచక్ర స్తని జీవనభ్రమణభాస్వన్నాభి చక్రాంగమం-
జులయాన త్రివశీతరంగ మధులిచ్ఛంభతక్తచాఽంధ కో
మలబింబాధర కృష్ణవేణి హరిరామాయీ సదీయైసదో ' ౨౦౦
- వ. అని వినుతింపుచు ౨౦౧
- కం. అటు తటుకున వెడలి మహా
త్కట శుభద మహాబలంబు గని గడఁచి రుచి
స్ఫుట పటల దిక్తటము వేం
కట మహిభృత్కటకమణికటమున విడిసెన్. ౨౦౨
- ఉ. శ్రీ తిరువేంగఁడప్పని భజించి పదంపడి కాంచికాపురీ
నీతనతాదరు న్వరదునిం గని మ్రొక్కి కవేరకన్యకా
శీతల వీచికా తుషిత చిత్త సనాథుని రంగనాథు స
త్యాతుర భక్త పూజ లిడి యవ్వల సేతువు గాంచి చేడుకన్ ౨౦౩
- తే.గీ. శ్రీ ధనుష్కోటి స్నానంబుఁ జేసి వెడలి
పదియు మూఁడవ నెలకు నప్పొందుసుతుఁడు
మహిని మలయధ్వజుం డేలు మణిపురమ్ము
చెంత నొక్కెడ నుపవనసీమలోన ౨౦౪
- ఉ. రంగదనంగమంగళతురంగి మెఱుంగుల మేలితావి సం
పంగి విలోలలోచన విభంగిత బాలకురంగి మోహనా
పాంగి కళానుషంగి రుచిరాభితరంగి మనోహరాంగి చి
త్రాంగద పేర నొప్పు మలయధ్వజు కూతురుఁ గాంచె దవ్వలన్ ౨౦౫
- సీ. కనుఁగొన దళకు తళుక్కుని దృష్టి లోఁదోఁచ
ఘనతటిల్లతిక యంచును దలంచు ౨౦౬

ఘనతటిల్లతకు నిల్కడ గల్గునే! నిండు
 వెన్నెలతేట యంచు స్తుతించు
 వెన్నెలతేట కీ వన్నెలా? వలరాజు
 చిల్కపటానితేజి యని గాంచు
 చిల్కపటాని కెమ్మెల నడల్లవె? రా
 యంద గాఁబోలు నం చతిశయించు

గీ నైన రాయంచ కలరు నీమేని సౌఖ్యగు
 మేని సౌఖ్యగును బూనిన బ్రాణమైన
 గుండనఁపుఁ బొమ్మ గాఁబోలు నిందువదన
 యనుచు వినుతించె తమినాటి యా కిరీటి. ౨౦౯

తే.గీ పడతి నడకకు మును గజపతియు నోడె
 హరిపతియు సూక్ష్మ మధ్యమం బందు నోడె
 సుదఁతి మెఱుంగైన వాడి వాల్చుపు తూపు-
 లరసి నరపతిలోఁబడు టబ్బురంబె. ౨౧౦

కం. విజయుం డాసతి మలయ
 ధ్వజు కూతురుఁగా నెఱింగి తమిచే నబ్బా
 భుజు పాలికావిశారదు
 నిజసుమనోరధముఁ దెలుపు నెట్టన బనిచెన్. ౨౧౧

చం. పనిచిన నాతఁ డర్థిజని పాండ్యపతిం గని బల్కె పాండుభూ
 జనపతిసూనుఁ డర్జునుఁడు చక్కని నీతనయన్ వనంబులోఁ
 గనుఁగొని యుద్వహక్రమణకౌతుక హేతుమనీషుఁ డౌచ మీ
 మనమరయంగ బంపె ననుమానముమాని యొనర్పఁగాఁ దగున్. ౨౧౨

కం. అని విని యెనలేని ముదం
 బును జెనఁగొన బల్కెఁ బాండుపుత్రునకును నా
 తఁకయసు సతిఁగా నొసఁగం
 బనివడె నిది యంతకన్న భాగ్యము గలదే ౨౧౩

కం. ఈకన్యకామణికి యిపు
డా కవ్వడిచే జనించునట్టి కుమారు-
న్నా కలిమికి రాజ్యమున క
నారుగతి నాదుఁ జేతు నని సమ్మతుఁడై. ౨౦౫

చం. అని యిటు లుత్సహించి శుభమైన ముహూర్తము నిశ్చయించి, మే
ల్లినరుపమల్ రచించి, విబుధప్రశస్తిం బిలిపించి, పెండ్లికూఁ
తునకు నలంకరించి, పటుశూర్యనినాదము మించి దిక్కులం
బెనఁగొన మేళవించి పురపీఠుల చిత్రము లేర్పరించెయిన్. ౨౦౬

చం. వరుస నవద్యహృద్యశుభవాద్యముఁ లెల్లెడ నిండి మ్రోయ క
ప్పురఁపుమెఱుంగు టారతులు పుణ్యవధూజను లీయ, వృద్ధభూ
సురవరు లాగమ ప్రథిత సూక్తుల దీవన లీయ, పాండ్యభూ
వరసుతకుం గిరిటికి వివాహ మొనర్చి రతిప్రమోదురై. ౨౦౭

తే గీ మధురవృత్తులు రీతులు పృథుగుణములు
గలుగు కూతురునకు నలంకారము లిడి
పాండుసుతునకు మలయధ్వజుం డొసంగె
కవి రసజ్ఞుకు కృతినిచ్చు కావ్య మనఁగ ౨౦౮

చం ఇటులం బెండ్లియొనర్పఁ బిమ్మట నరుం డిచ్చారతిం గొన్నినా
ళ్లట చింత్రాంగదకేశికారతిసుఖాయత్రాత్ముఁడై యుండున
ప్పట నయ్యంగన కందిపుచ్చుకొనుకేసం గర్భచిహ్నంబు లం
తట జూపదై నహస్కరాభ్యుదయప్రోద్యత్పూర్వశైలక్రియన్. ౨౦౯

క. తొమ్మిదినెల లీగతి నతి
నెమ్మదిగా గడచినంతనే శుభమౌ ల
గ్నమ్మిదియని వినుతింపఁగ-
నమ్మదిరాక్షికిని నయుఁ డపు డుదయించెన్ ౨౧౦

క తనమనుమని గనుఁగొని నం
తన యచుకంప పాండ్యధరణీపతియుం

దనదు హితాపత్యంబున

దనదు హితం బమరెనని ముదంబున జెలగన్.

౨౨౦

చం. అతనికి బ్రభువాహనుడు నా నొక నామ మొసంగి యద్భుతం
దతులితతద్ధరాతలమహాధి పతిత్వము వానికే దహో
త్రతవిధిగాఁ దదన్వయము రంజిలగా నిడి వారిచే సుహృ
ష్టత సెలవందుచు న్వెడలె చయ్యన దక్షిణతీర్థయాత్రకై.

౨౨౧

మ చనుచో పంచముఖప్రవాహ మగుచున్ సౌభద్రతీర్థంబు నా
జను దత్పంచకపుణ్యతీర్థములలో స్నానంబు గావింపఁ బో
యిన నందచ్చర లేవు రాది నొకమాసీశోగ్రశాపాహతిం
ఘననక్రాకృతి బూని తెత్తికుల మ్రింగం జొచ్చుట ల్లాంచీయున్.

కం తనచే శాపవిమోచన

మును జేకురు టెఱిగి తీర్థముల గ్రంథిడి యం

తను వామకరముచే తొలి

తనువామకరములు దాల్చి దరిబడవై వన్.

౨౨౨

చం. చనుగవపౌంకముం జిగురుచాయలవాతెఱు న్నెరాతఖ
క్కనుజిగిమేనులున్ సటువులై న పిఱుండులు ముద్దుమోములుం
గనుగవమేల్చెడంగులు చొకాటపుచక్కని సోగముక్కు లిం
పునజెలువొందువేల్పుఁ బువుబోడుల రూపముదాల్చి నిల్చినన్.

౨౨౩

కం అంతట నక్కంతలవృ

త్తాంతము నాద్యంతమరసి యతిమ్మదుభాషా

సంతతులన్ వీడ్కొలిపి య

నంతర మటవెడలి పశ్చిమాశాస్థలికిన్.

౨౨౪

ఉ. వచ్చి ప్రభాసతీర్థవనవాటికడన్నిడి ప్రాణమిత్రుఁ డా
యచ్చతుఁ బిల్వఁ బంప నతఁ డర్జును చిత్త మెఱింగి యిట్లనున్

పచ్చనభావ మేర్పడె సుభద్రను రాముఁడు రాజరాజుకే
నిచ్చెద నన్నవాఁడు సతి నేగతివై నను నీకె గూర్చెదన్.

౨౨౬

కం. అన విని వనజనయను మన
మున తనునెనరెనయ నునిచి పనుపనుకొనురీ
తిని వనిత నెవయు చనువును
వెనుకొను కపటత్రిదండివేషము దార్చెన్.

౨౨౭

సీ. భుగభుగవాసించు మృగనాభిఁ దుడిచి స
ద్యమలమృతోన్నీర్వృపుండ్రమును దీర్చి
పుటపాకగ్రాంగేయపటము సదల్చి కా
పాయవస్త్రము గదిస్థలి ధరించి
జ్యోవల్లికాటంక్రియావిధాయకమైన
దక్షిణపాణి త్రిదండ మూని
గాండివగుణకిణాంకంబైన డాకేల
సలింఘారితకమండలపు దాల్చి

తే గీ. వీరరసమెల్ల నిర్జించి విమలశాంత
రసము నేకిభవించి తారసిలునట్లు
(మనజగన్మోహనాకారుఁ డనఁగ నెగడు
విషయుఁ డవ్వేశఁ దాపసవేషి యయ్యె.

౨౨౮

కం' చెలులవిడి సస్యసించుట
లిలలో సహజం బటందు రీ చెలికై యా
శలఁజెంది సస్యసించఁగ
నలవడి యర్జునుఁడు రైవతాద్రికిఁ జేరెన్.

౨౨౯

కిం. ఈవిధి రైవతకాద్రివ
సీవాదీం జేర్చి హృదనియమముచే రా
త్రివరతాపసవేషను
ధీవరమృతి నుండు మనుచుఁ ధైలిఫి హరి జనెన్

౨౩౦

- కం. గోపాలాగ్రణి యంతటి
 తోపలనే బోయి పురములొపల జనులన్
 రేపే రైవతకోత్సవ
 మాపాదింపంగవలయునని చాటింపన్. ౨౩౦
- శా. నందుం డాదిగ యాదవుల్ మిగుల నానాజాతిజాతంబు గె
 విందప్రితికరాంగనాజనము వేవేల్ రాజకన్యాజనం
 బుం దేవేరులు రుక్మిణీప్రభృతులున్ భూషామణిస్మీతులై
 యందందం జనుడెంచి రప్పురములో నాబాలగోపాలమున్. ౨౩౧
- శా. ప్రితిన్ రైవతకోత్సవంబునకు శౌరిన్ గూడి రాముండు దా
 నేతేరం గపటత్రిదండికడ కెంతేనేర్పునం జేరి కం
 జాతాక్షుండు వినుముఁదై బలికె నోస్వామీ ! కృప స్మీరలీ
 చాతుర్మాస్యము మధ్యహంబుననె భిక్షం జేయ వేంచేయరే ౨౩౨
- వ. అని యక్కడలి బొడమిన జడుతపడతివడయుం డవ్వెడఁగు జడదారి
 యొడంబడునటుల మడతనుడువుల చుడివిన- ౨౩౩
- కం. అనుజుం డనుమాటకు బలుఁ
 డనుమతిఁ గైకొనఁగ నుత్సవాంతంబున నే
 తనుతనవారలతో న
 మ్మునిఁ దోకొని బోయి భవనమున వనవాటిన్. ౨౩౪
- కం నిలిపి, సుభద్రామణి న
 య్యలఘునకు సపర్యసేయునటు నియమించెన్
 బలదేవుఁడు మునులకు క
 న్యలెకా శుశ్రూషజేయనగు వారసుచున్ ౨౩౫
- కం. అన్నల యనుమతి నీగతిఁ
 గన్నియ శుశ్రూషజేయఁగా దొరకొనియెన్

మున్ను ధనంజయు నెనయ మ
ది న్నెగడు మనోరథంబు దీరు నటంచున్.

౨౩౨

సీ. ౧ ఆరుణపల్లవము లాదరణత నిడు-తన
యధరంబు సాటివి యన్న యట్లుఁ
౨ బుష్పముల్ దెచ్చి నేర్చుననిచ్చు తనసౌర
శాంగము కివి సాటి యన్నయట్లు
౩ రసఫలంబులు దెచ్చి యొనఁగును తనమధు
రాలాపముల సాటి యన్నయట్లు

తే.గీ. విమలపత్రపుటంబుల విధుశిలాడి
పాత్రలను నించి, వినయసంభ్రమత మించి,
భక్తి సేవించి విజయుండు పతియుఁ గాఁగ
గోరియానారి రాజడదారిఁ చేరి

౨౩౩

సీ చారునఖద్యుతుల్ చరణారుణచ్ఛటల్
గలసి కుంకుమగంధ మెల కొసంగ
మంజీరశింజినీరంజితధ్వని శుకా
రావంబుతోడ బేరజము లాడ-
వార్లన్నులమెఱుంగు వాఁడిచూపులు దిశా
తతుల పువ్వుల వసంతంబు లాడ
పాణిపల్లవరుచుల్ పటుకంకణధ్వనుల్
కలకంఠములకు విందులకుఁ బిల్చి

తే గీ. ఘంటికాకాంచి లేఁగొనునంటి మ్రోయ
బలుని యచుమతితోడ నవర్కఁ జేయ
మనసు భద్రముగా వేగమున సుభద్ర
భక్తితోఁ జేరె మాయాతపస్వికడకు

౨౩౪

కం. ఇటు లాకుటిలాలకన్యప
ఒటి కభ్యర్చనలు నలుప నలుపఁగ మునిహృ

త్పుటము దీటమెల్లవిడి యం

తట నేనర్జునుఁడ ననుచుఁ దగఁ బలుకుటయున్.

—౪౦

మ. మునుపే వాసవి రూప చిహ్నముల నాపుల్ జెప్పఁగా విన్నరీ
తిని యహ్మోనికి గాననయ్యెనని సందేహింపఁగా తథ్యమ
య్యె నటంచు న్నునుసిగ్గు దొంతరలు నయ్యేణాక్షికిం దోడుగా ౨౪౦
జని యభ్యంతరసీమఁ జేరె తను సంజాలాహతస్వాంతయై.

తే.గీ. అన్న యెడ రుక్మిణి సత్యలన్ని చిన్నె
తన్ని వెన్నునిచే మున్ను విన్నకతన
కన్నె కన్నుల విలుకాని బన్నములను
సన్నగిలనీక శిశిరముల్ గొన్ని బన్ని.

౨౪౨

చ. నరునకు భోజనోపకరణ ప్రముఖార్చన లాదరించి త
త్పరిణయ కార్య సంఘటన బంకజనాభుఁ డొనర్చ మేచకాం
బరుఁ డిది విన్నచో సమయ భంగ మొనర్చు నటంచు హస్తినా
పురమునకుం బ్రయాణమయి పోయె నిజాగ్రజుతోడ గూడుకన్.

సీ తన మంత్ర వరులతోడను సుభద్రార్జునో
ద్యహరహస్యములు యుక్తముగఁ దెలిపి
కేవలహిత సాత్యకీ యుద్ధవాదులఁ
దగు కార్యముల జాగ్రతల నమర్చి
నేర్పు మీఱఁగ రుక్మిణి సత్యభామల
హితశుభక్రమణసంగతి విధించి
కవ్వడితో లగ్నకాలంబు కిడె వచ్చె
ద నటంచు నభయ ప్రదాన మొసఁగి

తే.గీ. జనని యెడ నుంచి సుముహూర్త సరణి నెంచి
లలి సుభద్రార్జునులకు నలంకరించి
హితపురోహితు లతికుతుకత ధరించ
విధి విధాగతిఁ బెండ్లి గావించి మించి,

౨౪౪

సీ. కుచకోకముల మైత్రి గొనంగ తాదై పచ్చు
 పూమం డనంగ తాళిబొట్టు గట్టి
 కల్యాణ లోకనాగత మనచ్యుత వృష
 తృటలంబనా దలఁబాలు వోసె
 తనమన్మథవ్యథల్ తరళాక్షి చెవితోన
 జెప్పనేగినమాడ్కి చెట్టఁబడ్డె
 నీకాలిగోరున కేకాంతసరియన్న
 భావంబుగా సప్తపదము లానె

తే.గీ. భీషణత మున్ను దన్ను దపింపఁజేయ
 మేదికందర్పశరవహ్ని మ్రింగునట్లు
 దోప హోమాగ్ని నాత్మ నారోపణంబు
 సలిపె సమయోచితము జూచి సవ్యసాచి.

౨౪౫

తే గీ అంతలోన సుఖద్ర హృదంతరమున
 గొంత సంతసమంది యొక్కింత చింత
 నన్న రాఁడాయెనని యనుకున్న తఱిని
 చెల్లెలి మనంబుఁ గని దారసిల్లె శౌరి

౨౪౬

ఉ. అత్తటి శేషహోమదివసాంతమునన్ ఫలశోభనోత్పవా
 యత్త మొనర్ప మోదమున నర్జునుఁ డంగనతో దినత్రయం
 జిత్రజుకేళిలో మణితస్కృతహావవిలాసవిభ్రమో
 పాత్రమనస్కుఁడై ప్రముదితాంబుధిలోఁ దగ నోలలాడుచున్.

౨౪౭

సీ. తనువుననంటు చందనకర్ణమము నాఁటి
 భసితాంగరాగసంపదను దెలుపఁ
 దశకుకుంకుమజిల్క మొలకాటి మునుపటి
 కాషాయవిశ్రుసంఘటన దెలుప
 నుదుటిముత్రైఘ్నసరు లెదనొత్తుటలు నాఁటి
 సలినాక్షమాలికోన్నతిని దెలుప

ఫాలంబు నంటి తత్పదనఖరేఖలా
మృతోన్నిర్వృపుండ్రసమృద్ధిఁ దెలుప

తే.గీ నంగజానందయోగాంతరంగుఁ డౌచు
ప్రేమనధరామృతాతిధ్యభిక్ష మెసఁగి
యోగియౌ గాక కామసీభోగియౌ య
నంగ వెడలెను దత్కేశికాంగణంబు. ౨౪౮

శా. ఈలీలన్ సుఖవార్ధినిం దనిసి లక్ష్మీశుండు వీడ్కొల్పుఁగా
చాలాప్రేమను రుక్మిణీముఖనతుల్ స్రవకృందన స్వర్ణప
స్రాలంకారము లిచ్చిపంపిన బురం బర్ధిన్ బ్రవేశింపఁ జో
నాలో కొందఱు సీరపాణిహితు లుద్యతౌక్యపసన్నుడై. ౨౪౯

ఉ. దొంగవలెన్ సుధద్ర నదె దోకొనిపోయె కిరీటియంచు ను
త్తుంగబలాంగులై తనునెదుర్కొనువారి నాధను
శృంగఁడు పుష్పసంభృతనిషంగుఁ డబంగఁడె తోనగెల్చి య
బృంగి శుభాంగితో జనియె భంగజయంగతపేటి వీటికిన్ ౨౫౦

కం నానావిధవాద్యంబుల
నూనగతిన్ మ్రోయఁ బురజను లెదుర్కొనఁగా
సూనాస్రకోటి రుచిరన
వీనాంగుఁడు తత్పురప్రవేశం బాయెన్ ౨౫౧

కం. సతిపతు లీరీతి ననా
రతము హితము దోప సౌఖ్యరతి మెలఁగుతఱిన్
కతిపయదినములకును త
త్సతి కతికుతుకతను నెలమసలె సలలితమై. ౨౫౨

చం తనువు చెమర్చసాగె, కనుదమ్ముల ముచ్చు ఘటిల్లె వేవిశు
ల్లనఁబడె చన్మోనల్ నలువుఁ గాఁదగె చెక్కులు వెల్లనయ్యె భో
జనము లసహ్యమయ్యె గతిజాడ్యత గాంచెను. మంటిపెల్లలఁ
ధున దుదిమించె జిట్టములుదోచె కటిం బెగడయ్యెఁ బోటికిన్. ౨౫౩

కం ఈ పిల గర్భచిహ్నుఁ

లాలోలవిశాలనేత్రికంపదఁగ సము

త్తాలానువేలసుషమా

జాలారుణవిలసదుదయశైలము బోలెన్.

౨౫౪

ఉ. అంత లతాంతపేశలఖభాంగి సమస్తజనుల్ కుతూహల

స్వాంతులుగా నవగ్రహశుభాకలితాద్భుతలగ్నమందు శ్రీ

కాంతజయంతనైషధన్యకాంతవసంతమంజులా

క్రాంతమిరంతబాహుబలరంతు దిగంతరకీర్తివంతునిన్.

౨౫౫

స్వర్గర. కనియెం బుత్రుం బవిత్రుం గలుషచయలతాఖండనోద్దండదాత్రుం

ఘనగాత్రు జైత్రు న్నచ్చరిత్రుం గలితదరహసత్కమకంజాతనేత్రున్

జనమిత్రున్ శత్రున్సకలబుధనాభాతసంఘాతమిత్రున్

జననాధస్తాత్రపాత్రుం బటులరిపుఁసజ్జ్వలికావీరిహూత్రున్.

౨౫౬

మ. శరజాతప్రభవుండు నేర్పు దనరం జాంబూనదం బందు భా

స్కరబింబంబును సానబట్టి రజముం జల్లించి రాకాసుధా

కరసారంబును బిందుచుం బడునుగాఁ గైజేసి మర్దించి శం

బరవైరిం బడి యచ్చునొత్తి సృజియింపం బోలు నబ్బాలునిన్.

౨౫౭

సీ. కురువంశవల్లికాంకుర మీతఁడని కోర్కె

దనరఁగా ధర్మనందనుఁడు జెలఁగ

నాపదుద్ధరణహస్తాలంబ మీ యప

త్వం బని భీముఁ డుత్సాహ మంద

స్వర్గాపవర్ణసంసర్గహేతువె పుత్ర

సంతాన మని సవ్యసాచి యలర

బాలకుండిక్షణభాగధేయ మటంచు

నకులుండు సహదేవునకు వచింప

తే.గీ. నిమిల ననుకంపఁ జనకుల కేర్తరింపఁ

బొల్పు దీపింపఁ గౌశుకంబున నిలింప

వరులు విరులను వర్షింప సిరుల బెంపఁ
దరమె వినుతింపఁ బడఁతి కాతఁడు జనింప.

౨౫౮

కం. నెనరున గుంతీసతి దా
గనుఁగొని గనుగొనల వివిధగతులన్ మతులన్
జనువనుఁగుల్ బెనఁగొనఁగన్
మనుమని మను మనుచు దీవెనెల నిడి వేడ్కన్

౨౫౯

కం నరుడుం గన్నకుమారుని
పురుఁడుం గణుతింపఁగలఁడె భువనత్రయి న
మ్మరుఁడుం గలఁడేమో యని
బురుఁడుం గావించి రఖిలపుష్పాంగనలున్.

౨౬౦

ఉ. రన్యుఁడు కల్పకప్రతివదాన్యుడు విశ్రుతరాజులోకమూ
ర్ధ్వఁడు డనారతాశ్రితశరణ్యుఁడు రూపవిలక్షణైకసౌ
జన్యుఁడు దుష్కరారిజయసైన్యుఁ డితం డగుగాక యంచు స
న్మాన్యుఁడు ధర్మసూరుఁ డభిమాన్యుఁ డనన్ మహదాహ్వయం బిడెన్.

సీ. సకలాగమాంతభాసకళాప్రిచే బృహ
స్పతిరీతిని మహానుభావుఁ డగును
నిఖిలాస్త్రశస్త్రప్రముఖనీతి చతురత
పరశురామసమప్రభావుఁ డౌను
సంతతాత్మజ్ఞానసంసర్గను సనత్కు
మారునిగతి జగన్మాన్యుఁ డగును
కమనీయసుందరాకారగౌరవమున
కండర్పకోటిసంకాశుఁ డగును

తే గీ. ననుచు దీవించి ధర్మజుం డతిశయించి
దానము లొనర్చి జాతకోత్సవ మొనర్చె
బ్రియము మొనదేం నిధిఁ గన్న బేదలీల
నుల్ల మిగురింప నభిమన్యుఁ డుద్భవింప.

౨౬౧

సీ. తలనంటి మేనజొబ్బిలంగ జము రూపిసి
 సకలాంగములు దిద్ది చక్కనొత్తి
 జలకముల్ గోర్యెచ్చజలములచే నార్చి
 తడిబోవఁ గర్జరంధ్రముల నూది
 చలువసన్నపు పుట్టములమేన దడియొత్తి
 పట్టుపొత్తుల మెత్తపడక నునిచి
 నునుపైన కాటుకఁ గనుదమ్ముల ఘటించి
 బొమలుదీరిచి యుక్కబొట్టుఁ బెట్టి

తే.గీ. పొడిఁగిటను జేర్చి పాలిచ్చి బుజ్జగించి
 తెంపురవచెక్కడంపు నిద్దంపు సొంపు
 నింపునుయ్యాలలోన నిద్రింపు మనుచుఁ
 బాటఁబాడుచు నూచి రాపట్టినపుడు.

౨౬౩

సీ. కనుతెప్పలిడక చక్కనజూచు తనకూర్చి
 తండ్రిని గను బురందరుని బోల్కి
 పాలబుగ్గలపెంపు బరఁగును దనకుల
 స్వామిబుట్టిన దుగ్ధజలధిలీల
 కరము లల్లనజూచి కదలించు తనవంశ
 కర్తయై తగుసుధాకరునిమాడ్కిఁ
 బుడమినిల్యడి తప్పడుఁగుల నిడు బలి
 మథనుఁడౌ తనమేనమామ పగిది

తే.గీ. వైభవగభీరరుచిరకృపాభిరతులఁ
 దేజరిలునంచు నికవేరె తెలుపనేల
 ననుచు బుధులు సుతింప నయ్యతివబెంప
 చిన్నిబాలుఁడు ముద్దులఁ జేయుచుండు.

౨౬౪

సీ. తొద్దెపైపికిలిబంతులుజూడఁగా సాగె
 మొగమెత్తి పొరలి బోరగిలసాగె

భద్రకేకయమత్స్యపతులతో భుజబలో
ద్ధాముని భీముఁ బ్రాగ్భూమి కనిపె

గీ. నంత చతురంగభూతలాక్రాంతమనుజు
కాంతసంతానదుర్మదధ్వాంతతాంత
కాంతికాంతనిశీధిసీకాంతులన దు
రంతవిక్రము లగుచు సంతంత వెడలి.

౨౭౬

కం. ప్రాచీనదక్షిణప్రత్యగు
దీచీభూభాగదుర్మదీభూతధరి
ప్రీచక్రేశులధైర్యసు
ధీచతురత గెలిచి వారలతిత్వరితగతిన్.

౨౭౭

చం. నలుదెసలం జయించి నరనాథులచే తగు
జ్వలతరనూత్నరత్నగజవాజితాంగభటాంగనాంబరం
బులు శిబికంబులుం గనకభూషణము ల్గొనిదెచ్చి ధర్మజుం
డలర నొసంగి మ్రొక్కి వినయాన్నితులై వచియించి రున్నతిన్.

౨౭౮

కం. మీపంపున గాడే రిపు
భూపాలుర గెల్చి జయముఁ బొందితిమి భవ
తోపాసురూపమై దగు
చూపున కెవఁడైన ప్రవేలు జూపం గలఁడే !

౨౭౯

కం అని వినయమునను తము దె
చ్చిన ఘనకనకమణిధనవిశేషములను స
య్యన నొసఁగిన నవియు సుయో
ధను నందుకొనంగ నాజ్ఞ తగ నియమించెన్

౨౮౦

కం. గంభీరనిధి యుధిష్ఠిరుఁ
డంభోరుహనాభు నియమ మటుగొని సవనా

రంభోరుమతిని తత్త

త్సంభారములుం గ్రమానుసరణతఁ గూర్చెన్

౨౮౦

సీ ఆఖిలా ర్జునమనోహరపస్తుసంచయం

బెజిఁగి గోరినరీతి నిడఁగ గద్దు

షడ్రసోపేతభోజనచిత్రవైఖరుల్

వడ్డింపఁగా గంధవహతనూజుఁ

బద్మాక్షు నిఖిల సపర్యల నొసగూర్చి

సరసబాయకనిల్వి సవ్యసాచి

క్రతుసమయోచితార్జిత శుభద్రవ్యముల్

ద్రేమఁ దెప్పించి యిప్పింప నకులు

గీ గురుబుధద్విజ దేవభూసురుల నరసి

పూజ గావింప సహదేవు పుణ్యసతుల

భక్తి నర్పింప ద్రుపద భూపాలపుత్రిఁ

దగ నియోగించె నీరీతి ధర్మనూతి

౨౮౧

సీ వ్యాస వైఖానస వాల్మీకి వరతంతు

వాలఖిల్య వసిష్ఠ వామదేవ

కౌండిన్య గశ్యప కపిల కౌశిక కణ్వు

కవన కవ్య క్రతుజ్ఞ కవల కాండ

గాధేయ గాంధార గౌలస గార్గేయ

గౌతమ గాలవ గర్గ గవయ

మైత్రేయ మౌద్గల్య మాండవ్య మాగధ

మధు మతంగ మరీచి మందపాల

తే గీ. శక్తి జమదగ్ని జాబాల ఛంద వ్యవన

సాంఖ్య జైమిని శాండిల్య సనక సరశ

బక భరద్వాజ భార్గవ భరతముఖ్య

మునుల రావించి విద్యుక్త మనుసరించి

౨౮౨

- ఉ. మేరుచతుర్దిశాకలితమేదినిపాలనధుర్యులై స సౌ
 పీర విరాట చోళ కురువీర వరాంగ కళింగ వంగ కా
 శ్రీర మరాట యావనక సింహళ గౌళ పుళింద మత్స్య గాం
 ధార కరూళ కేరళ విదర్భముఖావనిపాలు రున్నతిన్ ౨౮౪
- కం. అరుదెంచి ధర్మతనయుని
 బిరుదెంచి వినము లొచు ప్రియ మలర సుధా
 సరిదంచితోక్తులను మఖ
 మరుదెంచి ప్రమోదహృదయులై యున్నయెడన్ ౨౮౫
- చం హరి శిఖి ధర్మ నైర్మతి మహార్జునాధ మరు ధ్వనేశ శం
 కర రవి చంద్ర భూజ బుధ కావ్య గురు స్థిర రాహు కేతు పం
 కరుహతనూజ సిద్ధ సుర గారుడ గుహ్యక సాధ్య కిన్నరుల్
 కురుకులు లాంబికేయ కృప కుంభజ భీష్మకు లేగుదెంచినన్. ౨౮౬
- కం. ఉచితోపచారవిధులన్
 రచియింపుచుఁ దత్తదపసరంబుల బుట్టి
 క్రృదయంబు లుచితవిధులన్
 వచియింపఁ దదై కభ క్తివకుడై నిలిచెన్. ౨౮౭
- కం. అత్రిముఖాఖిలమును లౌ
 డ్గాత్రమున న్నిఖిలహోమకర్మంబులు త
 త్సూత్రవిధి నడప, ధర్మధ
 రిశ్రీపతి వారి ననుసరించి యొనర్చెన్. ౨౮౮
- సీ వివిధసంపన్నముల్ విమలశాల్యన్నము
 ల్నాపముల్ రుచిరాసురూపములును
 సరలశాకంబులు సారస్యపాకంబు
 లరసంబులు సుధాతతిరసములు

పుతములు సౌరభాయతసమస్వితములు
 శ్రీరముల్ మధురానుసారములును
 చిత్రోదనంబు లార్జితమోదనంబులు
 దధులు వజ్రోపలప్రథితసిధులు

తే. గీ. రుచుల చవిగొని మెనఁగఁ గోరుచు లలింతు
 జించి ధర్మజుఁ డటులఁ బూజించి కప్పు
 రంపు విడెముల నీయ తోరంపు మహిమఁ
 గరము జెలువొందె విప్రనికరము లపుడు

౨౮౯

కం. ఆహవనీయప్రముఖ మ
 హాహవనాగ్నులు ప్రదక్షిణార్చుల వెలఁగె
 దాహముఁ దీలఁగఁ గ్రతుపూ
 ర్ణాహతిశ్రుతిమంత్రవిధుల నటప్రేల్కుతజిన్

౨౯౦

సీ. క్రతుమహోత్సవ సమాగత విప్రభోజనా
 హ్విన రణద్యేరిభాంకృతంబు
 నఖిలభూసురదేవతార్చన నై వేద్య
 సమయ ఘంటానాదరూంకృతంబు
 నానాభినయనాట్యగానానురాగ వ
 ర్ణిత మృందంగాది గింధీకృతంబుఁ
 దాపసపూజావిధానార్ఘ్యపాద్యాది
 కూలంకషంబు ఘుంఘూకృతంబు

గీ. నొక్క మొగి దిక్కులను నెక్కి పిక్కటిల్లు
 నాద మంతటఁ ద్రిభువనాహ్లాదమైన
 భూసతీమణి దృప్తిచే బొగడె ననఁగ
 సమధికము జెందుఁ గ్రతుమహోత్సవమునందు.

౨౯౧

కం. మోదమున లక్షభూసురు
 లోదనములఁ దృప్తి నొంద నొకసారి మహా

నాదమున మొరయు దుందుభి
నాదారక మ్రోసెఁ గ్రతువున నహర్నిశలన్.

౨౯౨

సీ. హవ్యోచితద్రవ్యనవ్యసత్కృతులచేఁ
బ్రముదితాత్మం డయ్యెఁ జావకుండు
వినయ సపర్యాది సనయప్రయుక్తిచే
మది సంతసితె రాజమండలంబు
నర్వ్య పాద్యాఖిలానర్వ్య గౌరవముచేఁ
బరితుష్టి నొందెఁ దాపసకులంబు
షడ్రసోపేతభోజనదాన విధులచే
సుఖ లైరి భూసురా ద్యఖిలజనులు

తే. గీ. నిర్మలావభృదస్నానధర్మమునను
వివిధ లోకంబులెల్లఁ బవిత్రమయ్యెఁ
బరిపువిభాతి నీరీతి పాంతుసూతి
యాచరించిన రాజసూయాధ్వరమున.

౨౯౩

చం. సకలధరామరాశికి ప్రసర్పణ దక్షిణతోడ హస్తిమో
టక శిఖికారథంబుల దృఢస్థితి భక్తి నొసంగి, లోకనా
యకుఁ డగు నందనందను గృపాభిరతిన్ వివిధానుభూతియం
దొకటి గౌరంతలేకను సహోదరసేవితుఁ డౌచు నుండఁగన్.

౨౯౪

చం. మయుఁ డను విశ్వకర్మకులమండనుఁ దాసురకోటికిం జమ
త్రిక్రియలగు శాంబరీమయనికేతనము ల్విరచించి సర్వది
గ్జయమును బొందనేర్చు జయశాలి యతం డొక దివ్యమౌ సభా
లయ మొనరించి తెచ్చి యకలంకగతిం దనకియ వేడుకన్

౨౯౫

వ అది మణియును -

౨౯౬

సీ సురలోకమువిభాతి సుమనోనిధానంబు
నల్లిసంగతిబాడ బాస్పదంబు

గిరిరాజమునుబోలె సరసుల కనుకూల
మప్రభంబుగతి సత్కళాంచితంబుఁ
బ్రాగ్ధిశాసదృశంబు భాస్వదినప్రాప్తి
యటవిపోలిక వివిధాగమనిధి
ఘనవసంతముమాడ్కి గణికాభిరామంబు
బాణంబుగతిని ధర్మానుకూల

తే. గీ. మల రసాతలలీల బోగులకు వసతి
విమలసన్నజీవలెఁ ద్రాసవికహితంబు
నల శశినిబోలె సదరిభయంకరంబు
నగుచుఁ జెలువొందు మయుని సభాలయంబు.

౨౯౭

ఉ నీరము లేనిచోట నతినిమ్నజలంబులు భూరివారిసం
పూరితమైనచోట మరుభూములు, ద్వారము లేనిచో మహా
ద్వారములుం, చురాత్ములకు తత్కముగాఁ గనుబట్టి సత్త్రియుల్
జేరినచో కనత్కనకచిత్రితమై మువ మాపహించెడిన్

౨౯౮

మ. ఒకనాఁ డాసభలోన ధర్మతనయుం డుద్యత్ప్రమోదాప్తి గా
యకసామంతకపింద్రమాగధపరీహాసద్విజానీక ము
త్సుకతం గొల్వ పురందరప్రతిభతే సౌంపొందఁ జేరోలగం
బకలంకస్థితి దాను సోచరులు నిత్యానందులై యుండఁగన్

౨౯౯

సీ అకలంకబిరుదాంక సుకపింద్రు లొక వంక
న్దురుగాయకనికాచ మొక్క చారు
పటుహాటకకిరీటపతికూట మొక చోట
నుద్వేలహితజాల మొక్క మూం
సులలాతరసుకాంత సురకాంత లొక చెంత
సుద్గ్రీవరుతిరావ మొక్క క్రేవ
వనచారఘనసౌరమునివార మొక మేర
నుద్ధామభటభీమ మొక్క సీమ

గీ. పెక్కువగఁజిక్కు నటకు లొక్కొక్కదిక్కు
నుట్టిపడినట్టి మాగధు లొక్కతట్టుఁ
గొలువ కొలువున కొలువుండె నలువబెలువు
మయునిమాయామయాలయమధ్యమునను.

300

చం. అపు డతిమత్తుఁడుం దురభిహతి దయారసవర్జితం డన
త్యపథుఁ డహంకృతుండు కలుషాత్మకుఁడుం గులపాంసనుండు ।
ధుపటలవైరి యార్యజనదూషకుఁ డైన సుయోధనుండు త
ద్విపులసఖాంతరస్థలికి వే జనుదెంచె నుదంచితప్రభన్.

301

సీ. అతిచిత్రగతిమిత్రతతి వెత్రములఁ బూని
బలశీలులై వెంటబలసి గొలువ
సకలాభినయశోభితకళాభిరతులచేఁ
బ్రమదాలిన రైన ప్రమద మెసఁగ
మణికంకజాలంకరణరుంకరణము తో
రములుగా సితచామరములు పీవ
నసమానలసమానరసగాన మెనసి హృ
ద్యములుగా నిఖిలవాద్యములు సెలఁగ

తే. గీ. హితవురోహితసుత సుహృత్ప్రతివిరుత
సతతహితగతి నతికుతుకతదనర్ప
వచ్చె నచటికి నతిమద మచ్చరమున
గ్రోధమానదనుండు దుర్యోధనుండు

302

మ. చనుదేరం గపటాత్ముఁడౌ కతన నాస్థానంబు మాయావిమో
హనముం గావున నిర్జలస్థలి ప్రవాహప్రాయమై నీధము
లనుబట్టం దన చింగులెత్తుకొని డాకాలూఁతచేతం బివు
క్కున లంఘించు జలంబుగల్గునెడలం గూర్చుండు భావప్రభున్.

303

కం. ద్వారములుగలుగు నెడ - పెడ

దారిని యేతెంచి బిత్తితాడనముల - వే

సారుచు నొకచోనైనం

ద్వారము గనలేక బేలతనమున దిరిగెన్.

౩౦౪

చం మదిని చికాకుఁ జెందు కురుమందను గాంచి, వృకోదరుండు ద్రౌ

పదియును దక్కుభూపతులు ఘక్కున నవ్వఁగఁ బాండవాగ్రజుం

డది గని, గన్నుసన్నల సయంబున వారి నదల్చి లజ్జమై

నొదవ సుయోధనుండు కపితోగ్రత హస్తీపురంబుఁ జేరియున్

౩౦౫

కం. మయమాయామోహసభా

లయమునఁ గీర్తితిఁ గళదళం బగుచు నిజా

లయమునను నిలిచి యతిని

ర్థయచేఁ దత్క్షణమె ప్రతికృతం బూహించెన్

౩౦౬

మ కపటద్యూతముగూర్చి, పాండవభుజాగర్వంబుఁ బోకార్చి, రా

జ్యపదభ్రష్టత జెందఁగా శకునిమాయల్ జేర్చి, నానామహా

విపినస్థానములందు దుర్దశల పుర్చి స్సంచరింపంగ నే

నిపుడే సేయకయున్న మత్కురుకులాఫీతర్హముం జెల్లునే

౩౦౭

కిం. అని యిటుల దురాలోచన

లొనరించి సమవర్తిసూను నొయ్యన కపటా

త్మనిరూఢి హస్తినాపురి

కన్యకూల్గునివలెనె బిల్వవనంఘిన నతఁడున్,

౩౦౮

కం. శకుని సుయోధను బక్షము
నకు నిలిచి, తదక్షముల నణంగిన మాయా
వికటంబు గనక ధర్మజుఁ
డకుటిలమతితోడ జూద మాడ దొడంగెన్.

౩౦౯

ఆ. వె. జూద మనుసరించి వాదముల్ భేదముల్
దగులు ననెడి రాజధర్మ మెఱిగి
బేల యగుచు బుద్ధి పెడతలఁబట్టె ని
కేమిఁ జేయవచ్చు నీశ్వరాజ్ఞ

౩౧౦

కం. ఆదఁగ నాడఁగ, మఱుమా
టాడఁగనీకన్ సుయోధనాహ్లాదమె చే
కూడఁగ, ధర్మతనూజుం
డోడఁగ దొడఁగె నిన్వినిర్గతోల్సపలుండై.

౩౧౧

సీ. వేసారకను జూడు మీసారివ్రేటుచే
నాసారచేహాలు నడిపి గెలుతు
లేపాడనిత్తునా రాపాడి యికనైనఁ
గాపాడ నీజోడు గదలఁ దీతు
నీ పట్టు తొకసారి నా పట్టుఁ జూడు నీ
దాపెట్టు లేకుండఁ దరిమి పెడుదు
నీవంకఁ జూడకు నీవింక నిశ్శంక
నీ బింకము లడంచి నిలువరింతు

తే. గీ. ననుచు శపథోక్తులను జూద మాడ దొడఁగె
శకుని యవ్వేళ సుపథదుశ్శకునుఁ డగుచు
నిచ్చగల పందెములఁ దన కిచ్చుచుండ
సాధుబాధకుఁడై న దుర్బోధనుండు.

౩౧౨

ఉ. ఇమ్మయి ధార్తరాష్ట్రాఁడు జయింపఁగ ధర్మజుఁ డాడ నాడ న
 ర్థమ్ముల నోడె- గాంచనరథమ్ముల నోడె, గజాశ్వసద్వహ
 ఘమ్ములనోడె- సర్పకటకమ్ములనోడె- జగత్ప్రపూజ్విరా
 జ్యమ్ముల నోడె- తప్పు ననుజన్ముల నోడె నిజమ్ము నోడకన్. ౩౧౩

కం. తజీఁ ద్రుపదాత్మజబహు
 రీతులఁ బాండవుల నుద్ధరించి తగ, పున
 ద్భూతమునకు చొరకొనఁగ వి
 ఘాతకుఁడగు శకుని విషమగతి కపజితుఁడై. ౩౧౪

కం. కొందారణ్యంబుల, పది
 రండేడులు వెతల సంఛరింపఁగ మఱియొ
 క్కొండే వజ్రాతమ్మున
 నుండఁగ నియమించె నాసుయోధుఁ డంతన్ ౩౧౫

చం. సకలధరాధిపత్యము విసర్జనం జేసి సతీసహోదర
 ప్రకరముతోడ, దా నటవి పర్యటనం బొనరింపఁబూని బా
 లకు నభిమన్యుపై నెనర లంఘ్యముగావున బాయలేక కొం
 దారతడ వాత్మ చింతిలి నయొక్తులతోడ సుభద్ర కిట్లనున్ ౩౧౬

కం. ఓసాధ్వి! సిపు నీసుతుఁ
 డీ సమయము గడచ, పుట్టినింటికిఁ జని య
 త్రాసతఁ బదమూఁ డేడులు
 వాసిగ సోదరులవశత వర్తించఁదగున్. ౩౧౭

కం. అని, జననీతనయులఁ ద
 త్తణమే వీడ్కొల్పి ద్వారకాపురమునకుం

బనిచి, మహారణ్యమునకు

జనియెం ద్రుపదసుతుతోడ సహజులు గొలువన్.

౩౧౮

సీ. కుంతిని ధృతరాష్ట్రచెంత నుంచి, సుభద్ర
 నభిమన్యు ద్వారక కనుపుటయును
 ద్రౌపదితో తామరణ్యంబు జొచ్చి భీ
 ముండు కిష్కిరుని జెండుటయును
 భవుండు వరాహనెపమున బోరఁ జయించి
 యర్జునుం డస్త్రంబు లందుటయును
 గాలకేయనివాతకవచుల నాతండు
 దివమున కేఁగి వధించుటయును

తే. గీ నియతమతి ద్వైతవనమున నిల్పుటయును
 వినిన దుర్యోధనుండు విష్ణువీగుటయును
 దెలిసి జరమేజయుండు మోదించుటయును
 నవలికథ దెల్పుమని తైలు నడుగుటయును.

౩౧౯

—: ఆశ్వాసాంతము :—

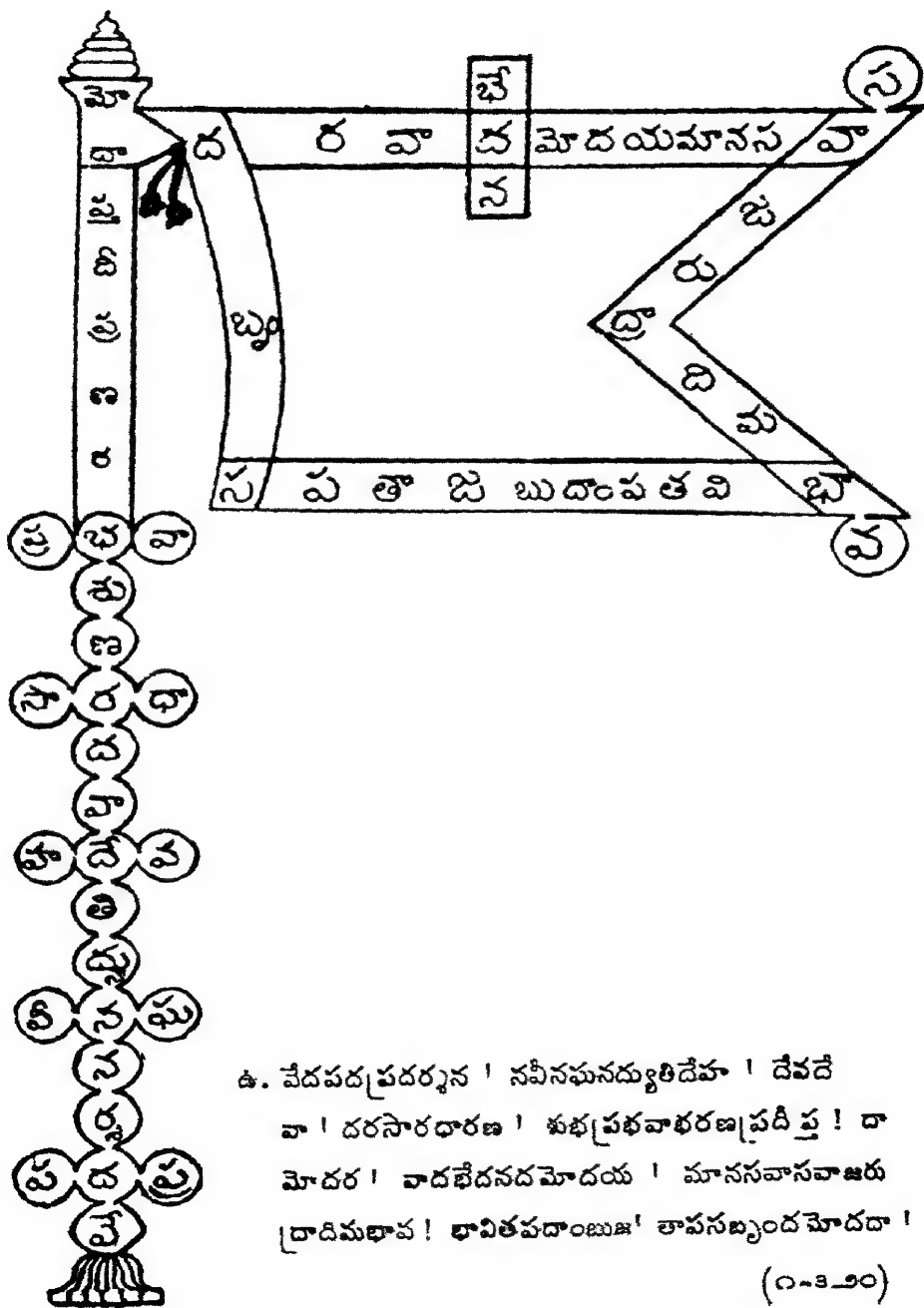
ఉ. వేదపదప్రదర్శన ! నవీనఘరద్యుతిదేహ దేవదే
 పతాక వాదరసారధారణ ! శుభప్రభవాభరణప్రదీప్త ! దా
 బంధ మోదర ! వాదభేదనదమోదయ ! మానసవాసవాజరు
 ము ద్రాదిమభావ ! భావితపదాంబుజ ! తాపసబృందమోదదా !

౩౨౦

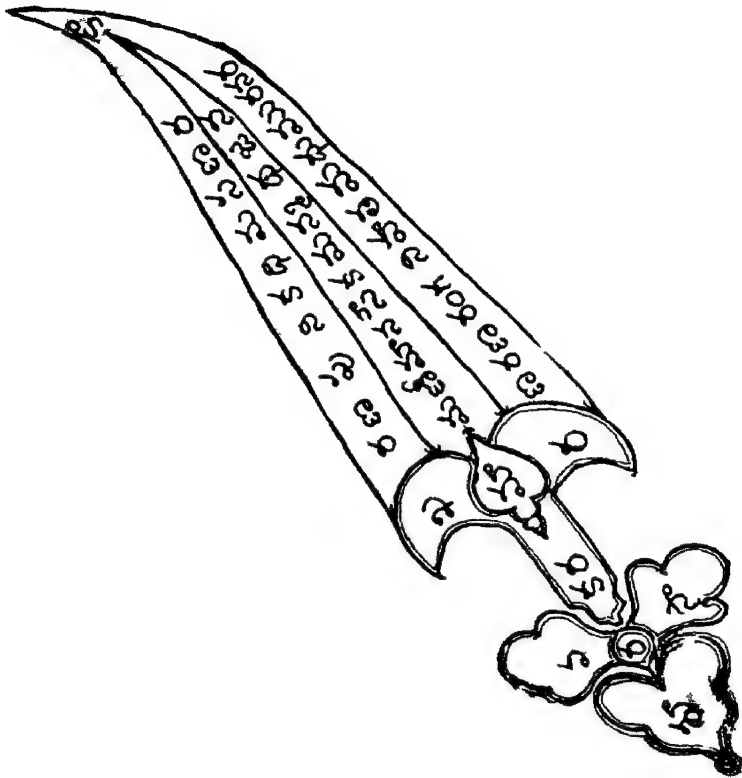
కం. శూరవరసారకరభర
 ఖడ్గ మూరణరణరంగనిహతమధుమూరసరకా !
 బంధ క్షారజనమృశికనిపుణ ర
 ము మూరమృణీమానసౌక ! మన్మథజనకా !

౩౨౧

:- పతాకబంధము :-

-: ఖడ్గబంధము :-

-కం- ఖాంబం నారికిరఖరి

మారణరణరంగనహతమధుమరనరకా ।

కారణసమధికనిపుణ ర

సూరణీమానసౌక । మన్మథజనకా ।

చం. నలినజశంకరత్రిదశనాభశరణ్ణి ' దయాంతరంగ ' స
నిరో జ్జలజశరాంగ ' సారదరశార్దగదాసిజయాగ్రసాధనా '
స్త్రియు కిలతధగద్ధగితకాంచనగల ' విశాకరాయతా
స్యలలిత ' శేషశై లఖిఖరాగ్రనికేతన ' తార్జ్యకేతనా ' ౩౨౨

భుజంగ రమాకామినీచిత్రరాజీవభృంగా '
ప్రయా నమజ్జన్యచేతోవనశ్రీకురంగా '
తము అమర్త్యదిష్టతక్కర్తమాంచత్పతంగా '
సముద్యద్విషాగాగ్రసంచారచంగా ' ౩౨౩

మ. ఇది శేషాద్రిగుహావిహారకమలా
హుత్రోల్లసద్భావనా
ర్యదయావత్సుత రాఘవార్యగురుచం
ద్రప్రాజ్ఞసోదర్యమో
హదమౌద్గల్యకులీన వేంకటస్మసిం
హాచార్యసంప్రో క్తధీ
వదతాలాంకసునందినీపరిణయా
శ్వాసంబు ప్రాధాన్యమున్ . ౩౨౪

గద్య-

ఇది శ్రీమచ్చేషధరాధరసౌధవీధీవిహారణవేంకటరమణ
చతుర్విలక్షణాక్షీణకృపాకటాక్షవీక్షణాపరిలబ్ధ
లక్ష్యలక్షణానవద్యవిద్యావిలాస శ్రీనివాస
గురుచరణస్మరణాభ్యసనరసనావికాస
నిస్తుల్య కల్యాణ సాకల్య మౌద్గల్య
గోత్ర పవిత్రభావనాచార్యపుత్ర

ప ర్వ త్ర య కైంక ర్య వి ధా న
 వేంకటస్మసింహార్యాభిధాన ప్రణీతంబైన
 తాలాంక నందినీపరిణయంబను
 మహాప్రబంధంబునందుఁ
 బ్రథమాశ్వాసము

౩౨౫

తాలాంకనందినీపరిణయము

ద్వితీయాశ్వాసము

- కం. శ్రీమహిళామలహృత్పుట
ధామా! ధామనిధిధామ! దళితారిజన
స్తోమా! దోర్దండబల
స్థేమా! శేషాద్రిధామ! దేవంలామా! ౮
- కం. జయ జగదీశ్వర జనమే
జయజనపతి యదుగః జైలజటి బల్కెఁ దదా
శయ మెఱిఁగి మృదువచస్సం
చయమృదుమధురసుధ లధికర్షురులై బొరలన్. ౨
- కా. కుంతీసూనుల నిట్టరణ్యమునకుం గ్రోదాత్ముడై బంపి ని
శ్చింతం జెంది సుయోధనుం డతులితశ్రీగర్వదుర్వార వి
భ్రాంతాపస్కృతి మిన్ను మన్ను వివరింపన్ లేక నుద్యమదా
క్రాంతుండై కుదురాజ్యసంపదల నేకచ్ఛత్రుడై యేలంగన్. ౩
- చం. శమనతనూజుఁ డిట్టనుప సాధ్వీ సుభద్ర సుతోదయప్రమో
దము విడి మేఘనాదముదితంబగు గేకి ధనుర్ద్వనిం భయ
భ్రమవడి బాణినట్టరిగెఁ బట్టిని దోడ్కొని బుట్టినించికిన్
రమణవియోగసాగరతరంగవిభంగనిజాంతరంగయై ౪
- కం. ఈరీతి వెతల సౌనా
సీరసతీమణి కుమారశేఖరుతో నా
ద్వారవతి కరుఁగుదెంచిన
సీరియు శౌరియుఁ బ్రియంపుఁ జెల్లెలిఁ గనియున్. ౫

ఉ. కొమ్మరొ! దీనికి న్వెతలఁ గుందఁగ నేటికి బాండవుల్ త్రితో
కమ్మలఁ బూజ్యు లట్లగుటఁ గౌరవకృత్యమయత్రయోదశా
బ్ధిమ్ములు శీఘ్రతం గడపి దజ్జయలక్ష్మి వరించి వత్తు రో
యమ్మ సుభద్ర నీహృదయమందున నమ్మిగదమ్మ సమ్మతిన్ ౯

మ. అదిగాకన్ భవదాత్మజుం డధికశూరాగ్రేసరుండై శుభా
భ్యుదయస్ఫూర్తి రహించఁగా గలఁడు వేరొం డేమియున్ లేక నీ
పదమూఁడేడు లిట న్వసంప నటపై బాలుం డఖండప్రభా
స్పరుడై పాండుకులప్రదీపకుం డగున్ శాతోదరీ! సోదరీ! ౧౦

కం. అని తరలనయన నీగతి
ననితరలాలన మృదూక్తు లాడిన సత్యం
తన దనయనుమతితోడం
దనతనయుఁడుఁ దాను సమ్మదమ్మున నిలిచెన్ ౧౧

ఉ. తల్లియు నౌ యశోదయు మొదల్లల యాదవభామినుల్ మనం
బుల్లిసిలం గవుంగిళుల నొత్తుచుఁ జెక్కున జెక్కు జేర్చి-మా
తల్లి సుభద్ర ! నీమది వెత ల్లననేటికి నాడు తోడులం
దెల్ల విధంబుల న్నైనరు లింతుల కొక్కటి గావె జూడ సం
పుల్ల సరోజనేత్రి యని బుజ్జగిలం బలుకం బ్రమోదియై. ౧౨

కం. అన్నలు వదినెలు నీగతి
నున్నతిఁ దను గారవింప నొక పాటిగ, దా
నన్నరు మీది! మరు లృదిఁ
గొన్నిదినంబులకు మరువుఁ గొనినటు లుండెన్ ౧౩

కం. ఇభనిభశుభగమన రమా
విజుని సమాదరణవలన వెత నుడిగి మహా

విభవ భవభూతిః దనరఃగ
నభిమన్యుఁడు పూటపూట కభివృద్ధిఁ గనెన్.

౧౦

మ. పులిగోరుం బతకంబుఁ గంఠమున సొంపునె గుల్కె ఘోరమునన్
నెలరా ల్బచ్చలరావిరేక కటిపై నిద్దంపు బంగారుకెం
పుల మొల్నూల్ రవగుల్కు టరివియలు నింపుత్మీర పాదంబులం
దులకింపున్వడి తప్పట ల్నడచు దాచు ల్కెలు లందీచుఁగన్.

౧౧

మ. మెలతల్ రుక్మిణి సత్యభామ మొదలౌ మేనత్తలుం దాము- క
న్నులు చేమోడ్చుక చక్కనయ్య యితఁడెనో పచ్చె మాయప్పడం
చెలిమిన్ జెల్వగు నంగున న్నడచి పైకేతెంచఁగా- సంబరఁ
బులచే నక్కున జేర్చి నవ్వుదురు సొంపుం బెంపు వాటిల్లఁగన్.

౧౩

కం. ఈలీల బాల జాబిలి
పోలిక దినదినము వృద్ధిఁ బొందెటి తచేతోఁ
గేలందీ పుచ్చుకొను గతి
పాలించిన చెఱకుపండు బంజినకరణిన్.

౧౪

మ. అలరుల్ బుట్టుచునే సుగంధజరకం బైనట్లు- బాలుండు కో
మలలీలం బచరించు నంతటనె రమ్మం బొప్ప నయ్యింటనే
గలిగెం బాగ్య మటంచు లోకులు సమగ్రప్రీతి భాషింపఁగా
బలభద్రాంగనయైన రేవతికి గర్భం బేర్పడెన్ రమ్మయై.

౧౫

సీ. తరుణతాగర్వసాగరమందరాగంబు
మంజుమధ్యమ నిధానాంజనంబుఁ
దతకపోలస్వర్ణదలపారదం బభి
లాషలతాలవాలస్థలంబు
సౌగంధ్యమృత్తికాశకలయాఙ్గాంకురం
బలసదావన్య మంత్రౌషధంబు

సకలభూషణతిరస్కారవిజ్ఞానంబు
ఘనమాంద్యసంధానకరణితరువు

తే.గీ. దీప్రనిశ్వాసభవనశంకుప్రతిష్ఠ
ప్రబలనిద్రాగతాంకురార్పణమహోత్స
వం బగుచు సంతకంతఁ బ్రలంబవైరి
యువిద కేర్పడె నపుడు గర్భోదయంబు.

౧౬

మ. తరణీమధ్యమృగేంద్రడింభము వయోదంతావళంబున్ మహా
ద్భురత న్మెక్కి తదీయగర్భగరిమం దోచంగ దచ్చేషమా
కరముల్ కుంభములట్ల కప్పు దనరంగా గుబ్బించదోయి యా
దురహి నిమిచెను బంకజాననకు ¹ నారు ల్జూచి మోదంపఁగన్

౧౭

చం. బిగిగల చన్గవల్ సడలి బిట్టువ జారఁగఁ బేదకౌను పె
ల్లగ నభివృద్ధి గాంచ వళులు స్థకుకు ల్వడి మాయనింపు పం
పుఁ గని బయల్పడం దలముతోవిడి మక్కులుఁ జార నారుసో
యగమున మించె నొకలిమిహాధర లేమియు లేమి కల్మియౌ.

౧౮

మ. చెలిచెక్కుల్ తెలుపెక్కెఁ, జిద్దెములు చేజేతం బ్రవేశించె, చ
న్నుల ముక్కుల్ నలుపయ్యె, పెంపెసఁగె కౌను న్లేనడలాంధ్యమై
యలరెం గోరిక లెక్కువయ్యె, నునునూగా రంతకు న్నిక్కెఁ, గ
న్ను లనిద్రాగతి జెందెఁ బోటికిని జెన్నున్ మీర నానాఁటికిన్.

౧౯

చం. గరితకుచంబు లెంతౌ గమకంబని గాచుకయున్నగౌను న
త్తటి కడకొత్తఁ దత్కపటతన్ తనలేమిడిపిడి సత్యము
న్నెరపిన మధ్యమంబుఁ గని నెవ్వగచేఁ దము దామె మిత్తనై
బరఁగెను జన్గవల్ కరినభావుల కిట్టివెకా స్వభావముల్.

౨౦

తే.గీ. మంచిదని మధ్యమము నాశ్రయించియున్న
వళుల విదనాడె దాను సత్యమును బలసి

గలిమిగలవాడు మిత్రులకడకు ద్రౌపది
టహహ ! కౌసుదే గాక సాహసము జగతి

౨౦

సీ. స్వర్ణభూధరశృంగసంగతాశ్రయ లక్ష్మి
లలిచూచుకములు నైల్యము వహించె
సితకైరవభ్రమాగతశశిమృతు లక్ష్మి
విమలాక్షిమోము వెల్వెలంగఁ బారె
జరరాంతగతశశుచ్ఛాయపెంపగురీతి
రమణినెన్నడుము గౌరవము దార్పె
యౌవనరాజ్యజయస్తంభగరిమచే
కాలికచ్చవిని నూఁగారుఁ దనరె

తే. గీ. మట్టిరుచిఁబట్టి చిట్టెముల్ చెట్టు లగుచు
సుట్లచట్టిని బాల్తోడు వెట్టినట్టు
పొట్ట బిగబట్టి యిట్టట్టు చిట్టిపట్టు
లుట్టు పొలఁతికి ప్రసవ ముద్ముక్తమయ్యె.

౨౧

కం. అల నిందుచందురుని వె
న్నెల నిండిన బగిది కమలనేత్రికి మైవ
న్నె లలిం దేలంగ దొమ్మిది
నెలలుం బరిపూర్ణమగుచు నిండిన పిదపన్

౨౨

మ. తరణిందుప్రముఖగ్రహంబులు శుభస్థానంబులం దున్నవే
శ రహిన్ శీతలవాతపోతములు లీలన్ వీవఁగా భవ్యసు
స్థిరమౌహూర్తికలగ్నమందున శుభాప్తిన్ క్షీరవారాశి నిం
దిర జన్మించినరీతి రేవతికి పుత్రీరత్నముం గల్గినన్.

౨౪

కం. ఆపురుటియింటి మణిమయ
దీపమువలెఁ జెలంగు రేవతీసుతవిలస
ద్రూపంబు గాంచి విస్మయ
లై పౌరాంగనలుఁ గౌతుకా ముత్తమతిన్.

౨౫

- చం. నెలఁతలు గోరువెచ్చకలిసీటను జిల్కుచు నొడ్డుఁ గోసి చె
క్కులు సరినొల్లి దిద్ది, తలకున్ మెయికిన్ జము రంటి చేటలో
పల నవరత్నధాన్యములపైఁ దెలిపొత్తులమీద వజ్రపు
త్తలికనుబోలు రేవతిసుతం బవళింపఁగజేసి కూరిమిన్. ౨౬
- కం. ఆమదనమోహనాక్కతి
గోముదనంబునకు వెఱఁగుగొని దమదమ చే
తోముదమున వీక్షింపుచు
నాముదమున వ్రేలు గుడిపి రంభోజముఖుల్. ౨౭
- చం. చెలఁగుచుఁ జెక్కుల న్నులిమి సీతస్కృతులం గిలగొట్టి తేతన
వ్వాలయఁగ జేసి మోములర యెంచుచు మాటికి ముద్దుముద్దనిన్
బలుకుచు మోవికెంజిగురుబట్టి బయల్గొని ముద్దువెట్టి చ
క్కిలిగిలగింత లిచ్చి నెరకేరఁగ జేసి హసింతు రొక్కటన్. ౨౮
- కం ఏనాఁడులెల్ల శిశువును
మాణిక్యపుఁ దొల్లె నునిచి మధురమధుసుధల్
రాణింపఁ జోలఁబాడిరి
వాణివీణాక్వణారవంబులు నెసఁగన్ ౨౯
- కం జోజో ! శిశుశిబింబా
జోజో ! తనువిజితజంబ సుగుణకదంబా
జోజో ! తటిదుపబింబా
జోజో ! రుచిరావలంబ ! శుభనికురుంబా ! ౩౦
- వ ఆని వచింపుచు— ౩౧
- కం. చేతోజాతప్రీతిన
మేతులునై దత్తదుచితమితదినముల న
స్సోతో త్రమకు హితంబుగ
శాతం బొనరించి రవుడు శాస్త్రోక్తవిధిన్ ౩౨

- ౪౦ బలకృష్ణసాత్యకీము
ఘట్టలు కౌతుకమున ననుంగుకూతురునకుఁ నిం
పొలయ శశిరేఖయనఁగా
కలితశ్రీదనర నామకరణం బిడియున్. ౩౩
- ౪౧ ఆశశిరేఖ నామమె యధార్థముగా నజుఁ దాననంబునన్
వ్రాసినరీతిగా దినదినంబు కళాభ్యుదయప్రహర్షమై
పేశలరుక్మిణీముఖరభీరువులెల్ల సుభద్రహర్ష చి
త్రాశయమ దైటింగి వికచాననలై పచియించి రొక్కటన్. ౩౪
- ౪౨ కొమ్మ! సుభద్ర! నీకనుఁగుఁగోడలుఁ గల్గె గదమ్మ! మాకు మో
దమ్ము లభింప నీయభిమత మొనగూడఁగఁ గుండనంపుఁగోల్
బొమ్మయు రేవతీరమణిపుత్రిక కి యభిమన్యుడే ప్రియుం
డిమ్మెయి ధాతఁ గూర్చుట్టిది యింటినిధానముగాఁ జే యేమి! ౩౫
- ౪౩ తనుదానే జలకమ్ము లార్చి నుటమీదం గావు బొట్టంచె పె
ల్లర బంగారపుదొటైలో నునిచి లాలిం బాడుచో “రేవతి
తనయా! యోయభిమన్య దృక్కు సుదదండ్రస్వాననా నిద్రదొ
మ్మ”ని జోకొట్టచు నిద్రఁ బుచ్చి మురింపెం బందుం దడై కారతిన్ ౩౬
- ౪౪ తల్లిచనుఁబాలు గ్రోలుచే దక్క నితర
పోవణాదికకృత్యవిశేషములును
దినదినం బాసుభద్రాసతీలలామ
తానె సవరించుఁ దనకోడలౌ నటంచు ౩౭
- ౪౫ ఇట్లప్రసజలోచన మవ్వంబు నివ్వటిల్లి బోషింపఁ బ్రతిపచ్చశిరేఖుం
బోలి యాశశిరేఖ దినదినప్రవర్ధమానంబుగాఁ జెరుఁగుచున్న సమ
యంబున- ౩౮
- ౪౬ పంచాబ్దమ్ముల రేవతీతనయకుం బ్రాయంబు సంధిల్ల, భ
వ్యాంచత్స ప్రశరత్సమాన్వితుఁడునై యప్పార్థసూనుండు య

క్రించిదేదమలేక శైశవశుభక్రీడావిహారంబుల-

న్మించెం బంచశరప్రభాగరిమఁ బేర్పిం జెందె నానాఁటికిన్.

౩౯

ఉ. బొమ్మలపెండి లంచ విరిపుప్పొడిఁ దిన్నెలు బన్నియాడ మే
ల్పొమ్మయె నీకుఁ గోడలని బుత్తడి యీమొగబొమ్మ నానుతుం
డిమ్మెయి దంపతీప్రతిమ లేర్పడఁగా మనకే సతీపతి
త్వమ్ము లభించె నంచుఁ బ్రమదం బెనయంగ హసించు రొండొరుల్. ౪౦

ఉ. లీలను బొట్టె చేడియలు లేగలపిండని తొంగియాడ నే
మేలగు కోడెదూడనని మేకొని రంకెలు వైచుచుం దమిం
బ్రేలుచు నందులోన శశిరేఖయె బల్సెలపెయ్య యంచుఁ బై
వ్రాలి యెదం బడుంగతిని బైకొను శైశవవేశ నీక్రియన్. ౪౧

చం. మఱియు నొకానొకప్పు డభిమర్యుఁడు నాశశిరేఖఁ జేడి క్రొ
మ్మెఱుంగుంపెన్నెఱు ల్ముడిచి మిన్నటిగా సిగవేసి తావిహ
సరములుఁ జూట్టి- బంగరుపిసారుజిలుంగు పయెంటఁ జేర్చి నీ
టరసి 'భశిరె' యంచు ముదమంది పసం దొనరించు నవ్వచున్. ౪౨

కా. ఈలీలం జిఱుప్రాఱుఁపుం జెలులతో నిచ్చావిహారంబుఁగాఁ
బాలక్రీడలు సల్పుచుండఁ గని దత్పరాంగనల్ వేడ్క ని
బ్బాలారత్నము కీతఁ డీతనికి యీబాలామణిం దైవ మి
ల్లాలుంగాఁ దగకూర్చు టబ్బురమె యం చానందముం జెందఁగాన్ ౪౩

ఉ. పుత్తడిబొమ్మలో! పెగడఁపు న్నునుదీవెలో! క్రొమ్మెఱుంగులో!
'జిత్తఱుఁబువ్వుఁదూఁపులో! శశిద్యుతులో! తులితస్వరూపసం
పత్తిని గాంచినట్టి బలభద్రసుభద్రతపఃఫలంబులో
నుత్తము లీకిశోరు లని యుత్సవమొందుదు తెల్లచూపరుల్. ౪౪

౪౫ నెం. పద్యము ౨౦డి - ౮౫ నెం. పద్యము నాల్గవ వరణము సగ
భాగము వరకు తా. ప్రతి శిథిలముగా గలవి

ఉ. ఎల్లజనుల్ నరాత్మజున కేశశిరేఖయె పత్నియౌను మే
నల్లుఁ డితం దనందగు నదంతియెగాక సమానరూపసం
భల్లతనూవిలాసములఁ బొందికజెంది రటంచు జోళ్లరో
కళ్లను బాడుచుండ మరపుస్మరుఁ డిన్నిని యూరకుండఁగన్. ౪౫

ఉ. లోకులవార్తలు నిన్నిని బలుం డభిమన్యుని రూపవిభ్రమా
స్తోకవిలాససంపదలఁ జొప్పడు నీశశిరేఖకే తగుం
గాక యటంచు నెంచి తనగాదిలిచెల్లెలితో సుధాప్రవా
హకలితోక్తులం దనదయామతి తేటపడంగ నిట్లనెన్. ౪౬

కం. ఓ! విమలగుణవతీ! నీ
వేదిధములఁ దలఁచి తటులనే సమకూడెన్
దై వానుకూలమున' య
ద్వాపం తద్భవతి'యను శుభస్మృతి సరశిన్ ౪౭

కం. కోడలికి కొడుకు కొడుకుకు
కోడలు తగినటుల రూపగుణవిభవములఁ
దీడుం జోడుం గలుగుట లా
డంబోయినను దీర్ఘమబ్బుట గాదే. ౪౮

మ. వనితా నీదు మనోరథంబునకు దై వప్రేరణం బొచు నా
తనయారత్నము నీకుమారునకు యాధార్థ్యంబుగాఁ బెండ్లికూఁ
తునుగాగన్ సృజించె నవ్విధి మనస్తోషంబు జెందం దగున్
జనవాక్యంబె ధ్రివం బటంచు ధరణిన్ శాసించవే శాస్త్రముల్. ౪౯

వ. అని యిట్లు సోదరిన్ మెదురానుమోదానువాదంబుల నాదరింపుచుఁ జేతో
జాతప్రీతిం గూతుం జామాత కొసంగుటెఱుం గెఱుంగుబడం బలుక
నమ్మచ్చకంటి నిచ్చ నిచ్చ న్మచ్చికలెచ్చన్ బొచ్చెంబులేక నయ్యభిమన్య
శశిరేఖ లనన్యగతిం బోషింపుచున్న సమయంబున - ౫౦

- మ. తనుజీవంబుఁ బాతిఁ బువ్వులను నెత్తావుల్ బలెం బాలునీ
శృనుదోలెన్ వరచంద్రచంద్రికలలీలన్ శబ్దశబ్దార్థరీ
తిని భాస్వత్కుంఠశీలసంగతిని బ్రీతిం జంటగానంటి య
ద్వనసంకర్షణపుత్రపుత్రికలు కోర్కుల్ మీఱఁ గ్రీడింపఁగన్. ౫౦
- ఉ. అంతకుఁ గొన్ని నా శృరుఁగ నాయభిమన్యుఁడు తోడిబాలకుల్
చెంతలఁ గొల్చి రాగ గురుశిష్య వహించి-సమ స్తవిద్య లా
ద్యంతము సభ్యహింపఁగ నహర్నిశలు న్మతిభీతిప్రీతిచే
చింతలచే దొణంగె నయశీలుఁడు సభ్యునానుకూలుఁడై. ౫౧
- సీ. సామాదినిగమప్రసంగము ల్పరియించెఁ
దద్రహస్యంబు లాస్థత లభించె
లక్ష్యలక్షణము లెల్లను వే నధికరించె
విమలషడంగముల్ వెస గ్రహించెఁ
బాణినీయన్యాయభాష్యాదులను నేర్చె
తాత్వికవ్యాసమతంబు దెలిసె
సాంఖ్యమనస్కాదిసాధనంబు లెఱింగె
నఖిలపురాణార్థ మాకశించె
- తే.గీ. నిఖిలనృపదండనీతుల నేర్పు లరసె
సభ్యనుతమగు వైద్యంబు నభ్యసించె
మనధనుర్వేద మఖిల మొక్కటనె జదివె
ధన్యుఁ డభిమన్యుఁ డార్యసన్మాన్యుఁ డగుచు. ౫౨
- ఉ. చారుతరార్థబోధనల శయ్యల రీతుల శబ్దవృత్త్యలం
కారములన్ రసస్ఫురణకల్పనలన్ మృదునర్మగర్భగం
భీరతరధ్వనిస్ఫురణభేదములం గుణదోషసూక్ష్మవి
స్తారములం గ్రహించి కవితల్ రచియించఁగ నేర్చె నేరునన్ ౫౩
- కం. అష్టాదశవిద్యలు గురు
నిష్ఠము శుశ్రూషఁజేసి హితమతిక్రమింపి

స్వప్నముగ మది గ్రహించి వి
శిష్టం బుపపాదనంబు సేయును మగువన్.

౫౫

కం. కరితురగరథాహుధవ
తురతన్ వివిధాశ్రయశ్రుతూచీరధసు
ర్ధరణశరముష్టిపుష్పల్
గుణుతెలిగె నతండు బమనొకొండపయేటన్.

౫౬

కా. రాజింపన్ నవశైశవాభ్యుదయసంరంభంబునందే మహా
నాణెంబై దగు గుఱ్ఱ విల్కుఁబచబాణాల్ పొట్టికోరిల్ మహా
బాణి న్నెట్టనబట్టి చెట్టుగుణులుం బాటింపుచున్ లోకసం
త్రాణుండై దనమేనమామవలె నుద్యచ్ఛారుండై భాసెన్.

౫౭

కం. ఆకలంకగతిని కురుబా
లకుఁడు చతుష్టపివిద్యలను నేరిచి దా
నొకటఁగన కొఱతలేకన్
సకలమణుల్ గలుగు జలధిసరణిం దనరెన్.

౫౮

మ. సుమిళిందాయితకాకపక్షములతో సోమాభసంస్మేరహ
ర్షము భాంభోజమ తో దయామృతరసత్రాజిర్వశాపాంగసం
భ్రమగండద్వయితో మృణాళనిభశుంభద్బాహుయుగ్మంబుతో
రమణీయంబుగ సంవరించఁ గని దూరం బయ్యె బాల్యం బొగిన్.

౫౯

ఉ శ్రీయుతమూర్తియైన నృపసింహనకుం జనియించె యోవన
ప్రాయము హిందమానపటుబాహుపరాక్రమమేరుశేఖర
ప్రాయము శాత్రుపీనిటలభాసురకుంకుమతోయమున్ సదా
శ్రేయము కొరవప్రకరణిహ్మగసంచయవై నతేయమున్.

౬౦

సీ శ్రీకరశృంగారచేష్టాపయోరాశి
యతనుసంకేతవిహారవనము

సకలాంగపటిమప్రళస్తసంజీవని
 తతముదాలోకనాదర్శనంబు
 భావగర్భప్రౌఢభాషణజనకంబు
 కోపహంకారఘంటాపథంబు
 సాహసనిపుణతాసంగ్రామరంగంబు
 భాసురసౌందర్యపణ్యపీఠి

తే.గీ. లోకనామాత్రకాముకోద్రేకలోక
 లోకనాచంచరీకనాశీకవనము
 మనముగాగను జెందె జవ్వనము నతని
 దినము దినమును జనము నెమ్మనము లలర.

౬౦

సీ. కెమ్మొవితేనెకై గ్రమ్మిన చిన్ని బీ
 మలలీల నునుమీసములు జనించె
 లలిచెక్కు లటచందురుల గప్పు కప్పు నా
 గమకమై బవిరిగడ్డము దనరై
 దొలినుంకి దన్ను నెంతోగొప్పగను బాల్య
 ముడిగిన గౌనువెంబడె కృశించె
 దనురుచిత్రివిభక్తమైనగై వడి నవ
 యవస్సురణ వేటవుచు బలిసె

సే.గీ. గామినీబిత్తశాణచక్రప్రకషణ
 జాతశాతశరవ్రాతరీతిఁ దసరె
 మంగళాభంగవిలసదపాంగగరివ
 రాజసుతునకు యౌవనారంభవేళ

౬౧

కం కుందనమునకుం బరిమళ
 మొందినగ్రియఁ జూటితేనె కొకతటితేటం
 జెందినటుల సంక్రందన
 నందననందనుని జవ్వనము భాసిల్లెన్

౬౨

చం. కనుఁగొన జంద్రపంశజుఁడు గావున దద్దిచుబింబలీల- మా
ననమున దత్కళంకరుచి నల్లనిమీసములన్ సుధారసం
బును మృదువాక్కులం, దరుణపుంజిగివాతెఱ, నిందువెన్నెలల్
దనచిటునవ్వునం బొలయఁ దా జెలువొందె మనోహరాకృతిన్.

౬౪

తే గీ. సరసునకు నిందువర్వంబు జవ్వనంబు
జెన్నుమీఱంగ నెఱికొను సన్నమయ్యె
సూనశరబాణసంపీడ్యమానలైన
చేడియలదృష్టిదాకి కృశించె ననఁగ

౬౫

సీ. కొనసాగుశశిరేఖకోర్కె లీగతియన్న
వడువున బాహువుల్ నిడుదలయ్యె
నతియావనోద్భవస్థితిఁ దెల్పుఁ జనులీల
నెగుభుజంబులు చెవుల్లగుల నుబితె
బలభద్రసుత నిందుఁ బవళింప సమకూర్పు
బలిమితైవడి తొమ్ముపటిమ దనరె
విరహాగ్నిశిఖ లికవెడలు నిట్లనురీతిఁ
గన్నుల నరుణరేఖలు జనించె

తే.గీ. భావితనుజెందు మోహాబ్ధిపగిదిఁ దోప
చతురవాక్కుల నతిగభీరతఁ దనరైఁ
దనను వలచిన రేవతీతరుణి తనయ
నెమ్మనముబోలె నతనిబాల్యమ్ము గడఁగె

౬౬

ఉ. గోరునగీరునామ మొకకొంచెముగానిడి పచ్చికస్తురిం
ధీతుచు పెన్నెలు వ్వెనుక దిద్దుచు జూరుసిగం ఘటించు వ
య్యారము గాఁగడానిజిలుఁగంచుల మేలురుమాలుజుట్టి జా
వ్వారుచి దుప్పటంబువలె వాదొనరించు నటించు నీటునన్

౬౭

ఉ ఆనెఱప్రాయ మాసౌగసు లాతొడ లానడ లాపిటుందు లా
కొనుదువార మాకలికికన్నులసోయగ మాఘెఱుంగుమే

నానుచుచెక్కు లాసొబఁగు లాతల పావల పావయారమే
మానవతుల్ గనుంగొనిన మక్కువ నెక్కొననోడి బోవరే.

౬౮

సీ. ప్రౌఢతరోక్తులు భాషింపఁగా నేర్చి
మునుబల్కు ముగ్ధభాషణము లుడిగె
శయ్యాచమత్కృతుల్ జదివి పాడఁగ నేర్చి
ఘనవేదశాస్త్రముల్ గట్టి పెట్టె
సోగకన్నుల వారజూపు జూడఁగనేర్చి
సతుల నేమరిజూచు జాడ విడిచె
సరసులౌ జాణలసాంగత్యముల నేర్చి
పసిబాలురతో నాటపాట మరచె

తే గీ. దినము దినమొకసీటుగా దిద్దనేర్చి
దాదులు నలంక్రియిల్ సేయు తలఁపు మానె
పలుకుచో శ్లేష లిమిడించి పలుక నేర్చి
జరులసహజాచులాపముల్ వినఁగ దొలఁగె

౬౯

కం. శివునిం బగఁగొని తానవ
యవముల గోల్పోక సురుచిరాంగంబులు గ
ల్గి విహారం బొనరించెడి
నవమన్మథువలెనె జవ్వనము నిండి దగెన్

౭౦

సీ కంఠీరవము నొక్కకౌశుచేతనె గాదు
ఘనపరాక్రమసమగ్రత జయించె
బద్మారి నొకముఖభ్రమచేతనేగాదు
తతయశశ్చంద్రికోద్ధతి నడంచె
గలభంబు నొక భుజాబలరూఢినే గాదు
గంభీరగమనసంగతి నడంచె
జలదంబు నొకదానశౌండిర్యతనె గాదు
నిగనిగన్నిగల పెన్నెలుల గెలిచె

౭౧

తే గీ. నాభజాసార మాతోర మావయార
మాశుభాకార మాధీర మానిగార
మామహోదార మాచార మావిహార
మాగభీరవిచారంబు లొర దెలియ.

౭౧

కం. ఆలోపల శశిరేఖా
నాశీకాననకు దినదినం బొకచాయన్
బాలుం బొంగినకై వడి
బోలిచె తారుణ్య మపు డపూర్వరుచిరమై.

౭౨

సీ. పెదవిరాగమె బెంచి పెఱమాట లనసాగె
గౌటిల్యగతిఁ బూనె కచభరంబుఁ
గన్నులు సిరులెక్కె గడకంటనే జూచె
మో మప్పటికె బొమముడి వదల్చె
గుచగర్వమున నెట్టుకొని వచ్చె వక్షంబు
నంతకంతకు జాడ్యమయ్యె నడితి
మలినమోర్వని సౌకుమర్యంబుఁ గనె మేను
కదురి త్ర దశ జూపెఁ గౌనుదీఁగె

తే. గీ. నాభిమాత్రమె గంభీరతాభిరతిని
బొలిచె నన్నిట మత్రియంబును దొలంగె
నహహ ! యిట నుండుటిక ననర్హం బటంచు
వదలి చనుమాడ్కి సతిశైశవంబు దొలంగె

౭౩

ఉ. ఆయబలామణీతనుగృహంబున గావురమున్న శైశవ
ప్రాయము నమ్మరుండు చలపాదితనంబున నిట్లువెళ్ళఁగాఁ
ద్రోయఁదలంచి తోడుతనె దొంతులకుండ బురంపువాకిటన్
వ్రేయుగతిం గుచంబులు నవీనరుచిం జనియించెఁ బోఁటికిన్.

౭౪

మ. సమముం బొంకము సోయగంబుబిగియున్ సౌందర్యమున్ పట్రువన్
గొమరుం బింకము లాపరి స్ఫునుపుటెక్కు నిక్కుటంబు న్నెడం

గు మెఱుంగుం బొడసిబ్బెపు నొగనుజగ్గ న్నిగ్గుచొక్కట మం
దములుం గల్గు చనుంగవల్ నెగడ నంతంతన్ వయస్సంపదన్. ౭౫

మ. మరునిం గెల్వ చను ల్గిశీశ్వరుని బ్రేమం గొల్చి బ్రాధించి ద-
ద్గరిమం జెంద సహింపకన్ విషధరాకారంబు నూగారు దా
బరగ న్వేనటి నీలకంఠరుచి నొప్పెన్ గొను పంచాస్యవై
ఖరిజెంద న్నుగుమోము సోముఁ డన సకాశించె నబ్బోటికిన్. ౭౬

కం. భూమిని యౌవనమహిమ ని
కేమని వర్ణించి నిర్ణయించఁదరం బా
సోముని బదియేడవకళ
కాముని యారవశరంబు గతి రంజితెన్. ౭౭

ఉ. బాలిక కాపితామహుఁడు ఫాలతలం బొకవొంటు బెట్టియున్
మేలగు కర్ణయుగ్మ మెలమి న్నవకంబులవ్రాసి భూయుగం
బోలి గనంబడం బడునొకం డిట ముప్పదిగా గుణింపఁగా
నాలలిమోము నిండునెలయామిని వర్ణనసేయు టబ్రమే. ౭౮

చం. మనసిజుఁ డన్ బురోహితుఁడు మానినియౌవన మన్ సుతుండు సం
జననము గాగ- బాల్యమను జాతకకృత్యము దీర్చ స్వస్తివా
చనమునకై సువర్ణకలశద్వయి కుంకుమబూసినిల్చిన
ట్లనె కుచకుంభయుగ్మము జెరింగె జిలుంగుపయంటమాటునన్. ౭౯

చం. గురుకుఢరాభమైన కుచకుంభయుగంబులభార మోపకం
బిటుదులు నున్నదిన్నియల నిల్చునొ నిల్వదొ కౌనటవంచు- నా
సరసిజసంభవుండు మది సంశయముం దలపోసి తా నభం
గురగతి యుక్కునారసముగూర్చినకైవడి యారు శోభితెన్ ౮౦

ఉ. మారుఁ డనేటికర్షకుఁడు మానిని బ్రాయఁపుఁ బువ్వుఁదోట శృం
గారరసంబు నింప వలిగబ్బిచనుంగవకోడెంతక నే

మో రచియించి యారనెడి మోకును జేకొని మోట్రద్రోలు కా
సారమనంగ నొప్పె చెలి చక్కనినాభి గభీరతాగతిన్.

౮౦

కం. వలిగుబ్బ లభికమో- పిఱుఁ
దుల బరువధికంబొ దీని తుల జూతు నటం
చలరు విలుకాఁడు పికికిట
బలుపట్టిన పట్టనంగ భాసితె నడుమున్

౮౧

కం. ఆనాతికనులు చారల
చేనై నం గొలువపచ్చు సిబ్బెఁపుఁ గుబ్బల్
వేనలిమి గ్రుచ్చవచ్చును
గొనున్నదొ లేదొ తెలియఁగారాదు గదా !

౮౨

సీ. తనసిరుల్ మిన్నందుకొని యున్న కౌదీఁగె
చేముష్టిమాత్రములో నణంగెఁ
దగనహీనవిభూతిఁ దనరు వేణీభరం
బునకొక నైల్యమే బొరయు చుండె
దఱుఁగని కొండంత సిరిగల జన్మవ
కేకాల ముపవాసమే ఘడించె
దినదిన శ్రీసమృద్ధిని జెందు వీనులుఁ
బోలింప నవతకే పాలు పడియెఁ

తే. గీ. గలితదరహాససంపదాకరములైన
చారుదృష్టికి శుద్ధచంచలతఁ గలిగె
సతతరుచి నాతికాభోగజంఘలకును
నాఁటికిని నేఁటికిని దొక్కులాటలయ్యె

౮౩

ఉ చిన్ననిమోమునం గనులుఁ జేగల కించుక నెక్కుడు న్నెఱ
సన్నపుమోవియం దమృతసారఘటం బతిసూక్ష్మమద్యభా
గోన్నతసీమయందు కుచయుగ్మముఁ గొండలలిల భారమం
చెన్నక నవ్విరించి సృజియించిన సృష్టికిఁ జిత్రమయ్యెడిన్

౮౪

సీ. నవలాకుచములకే నవలాకుచము లీడు
 కురులు బంభరముల కురులుఁబోలు.
 బింబంబుతోఁ బ్రతిబింబంబు గెమ్మోవి
 ఘనసారఘనసార మెనయుఁ గీర్తి
 ముఖ మిందుబింబాభిముఖమై ప్రదీపించు
 వకు లబ్ధివీచికావకుల నేలు
 పరవంపుఁ బసిఁడిపెం పరవంపు మైఁదీఁగె
 కరము లంబుజశుభంకరము లయ్యెఁ

తే. గీ. గొను మిన్నతినెన్నఁజోకొను మిన్న
 నగ్గళము శంఖసంపద కగ్గలఁబుఁ
 దమ్ములనునేలు పదిము లద్దమ్ము లగుచు
 నెంచవేయేల వేయాలకించఁ దగధె.

౯౭

సీ. దినదినం బధికమౌ చనుగొండలను మ్రోయ
 నోపలేకను దాగియున్నదేమొ !
 తను నొత్తుకొనివచ్చు తతనితంబభరంబు
 పొందికగని భయం బందెనేమొ !
 నాతి నీవీబంధనము బిగింపున కోర్వఁ
 జాలక భీతిచే జరిగెనేమొ
 ధూచుకేతుచ్చాయ రోమరాజిని జూచి
 కాలాపాయని భీతిగలిగెనేమొ !

తే. గీ. మాటిమాటికి కీల్పపాటుప్రేటు
 లోరువఁగలేక దానిగంభీరనాభి
 కూపమునదూతెనో గాకఁ గొంచెమైన
 గానరాకున్నదది యేమొ కొనుదీఁగె

౯౮

సీ. కం'ధరం' బెదిరించి కచభరంబున కోడె
 దెసఁజెడి తనుదానె దిశలు బ్రాకె
 రహి కిం'శకము' పాణి రక్తి గై కొననోడి
 యందందఁ బురివిచ్చి క్రిందఁ గూలె

ల'హరు' లాత్రివళితో సహజంబుగా నోడి
ప్రతికూల మెనయుచు భంగపడియె
సా'రసం'భావనచ్చాయ నోపక నోడి
పగలుపెంపున పంకభరిత మయ్యె

తే. గీ. మొదలు వర్ణచ్యుతిని బొంది తుది నురోజు
వాక్య, మధ్యమ, హాస, సంపద లభించె
'నన్యథా చింతితం కార్య' మన్నచోట
'దైవ మన్యత్ర చింతయే' తప్పరణి గాఁగ.

౮౮

చం. సకలసుమాళివాసనల సంక్రమతం గొను బంభరంబు నే
నకట సువర్ణజాతినగు నన్నదుపేక్ష యొనర్చె నందుఁ బా
యకి వనిలోన గంధఫలి హాళి తపం బొనరించి యింతి నా
సికగతి బుట్టఁగా నకులుఁ జేరిన కైవడి యొప్పె నేత్రముల్.

౮౯

సీ చారుపద్మసమృద్ధి చరణద్వయం బందు
పటుకచ్చపచ్చాయ ప్రపదములను
మకరసంపత్తి కోమలజంమికలయందు
మంగళవరరూప మంగగరిమ
శంఖవిస్ఫూర్తి భాస్వత్కంధరం బందు
వరరదంబుల కుందవై భవంబు
ప్రకటమహాపద్మభాగ్య మాననమందు
నీలభాస్వరత వేణీభరమున

తే. గీ. తకుకుటారు ముకుందనందనవిభూతి
నిలిపి యజుఁ డెట్లు సవినయవిధులఁ గూర్చు
లెక్క డెలియఁగ మో మిరుప్రక్కలందు
ప్రాయుగతి పీను లమరు సవ్యసజముఖికి.

౯౦

తే గీ మమ్ము కలువలచెలి తుంగమడుగు ద్రొక్కి
కొందాచెడి వెతఁ బడజాల మనుచు
జలజములు రాహువేణియౌ సతిని శరణ
మనుచు బొందినగతి చిన్నియడుగు లమరె.

౯౦

కం. చెలి యొడికట్టు బిగించిన
బలిమికి నోరువక కృష్ణఫణి నాభిగుహ,
వెలువడుచు కుచగిరీంద్రం
బుల డాగం జనెడురీతి బొలిచె స్నారున్.

౯౧

సీ. తోయజగంధి ముద్దులపల్కులే కావు
కచభరంబునగెల్పు కప్పురాలఁ
బ్రబలతనూసౌరభంబుననే గాదు
సతికంఠమున గెల్పు సంకుమదము
నవ్యకాంతిస్ఫురన్న ఖదీప్తి నే గాదు
గమనవైఖరిగెల్పు కలభములను
పాలిండ్లనేగాదు పాటలాధరముచే
గెలువఁగా జాలుఁ బ్రాఁగెంపుబంతి

తే గీ. పృథుపదంబులనేగాదు ముదిత పిఱుఁదు
పటిమనెత్తమ్ములను గెల్పు పద్మభవుఁడు
చిత్రగతి నేర్చుదనర సృజించెనేమొ
దాని కెనయైన చానఁ జగాన గాన.

౯౨

సీ ముఖ మసాధారణమ్ముగ వంచనము సేయ
సారసం బెనసె హాసంబుతోడ
కప్పులు ముఖవర్ణగతి నడంచ చకోర
కములఁ బొల్పొందె చన్దవలతోడ
కచ మధరమునయి కమలధరం బట్లు
తగు సాటిగనె హస్తయుగముతోడ

కటిసీమ వాదించి కలగింప వసుధయే
రహిఁ బూనె మధురాధరంబుతోచి

గీ భంగపడి నిల్చి మారురూపములనైన
హాసకుచయుగహస్తతలాధరములఁ
బోలెనేగాని యెడబాయజాల వయ్యె
సుదఁతియౌవనభాగ్య మెట్టిదియో గాని.

౧౧౪

కం లికుచంబు లగ్రవర్ణము
లకుఁ జెడినకుచంబులై నెలంతకలరిఁ బై
నొకస్త్రైల్య మొదవె వర్ణము
నకు జెడువారికి మొగంబు నటపగు టరుదే.

౧౧౫

చం. చెలిముఖకాంతి నవ్విదుఁడు జేకొనఁగోరి కళాభివృద్ధుడై
నిలిచి తదాననానిలవిసితసుగంధము తన్నులేమికిన్
గలితసదాకులత్వమున కార్జ్వత పాండిమ మొండెగాక భూ
స్థలి బలవద్విరోధములు తాము దలంచుట హాని జెందదే.

౧౧౬

గీ. భూధరమ్ములఁబోలు పయోధరములు
పటుపయోధరములఁబోలు భ్రమరకములు
భ్రమరకములనుబోలు నంబకయుగంబు
నంబకయుగంబులనఁగోలు శ్రీవ చూపు

౧౧౭

కం. అగగనతలముకన్న త్రి
భాగమ్ములు కౌను సూక్ష్మభావమ్మని తా
నై గణితరేఖ లఱుఁ డిడె
నాగవశిత్రయము నడుఁగ నాతికి నమరున్

౧౧౮

కం. వనితామణికిని నెఱుఁ
వ్వనమున బాహువులు నిడుదవాటిలి పీన

స్తనమేరుమందరావృత
కనకలతా ప్రాయమై ప్రకాశము జెందెన్

కం. ఘనచంద్రబింబసామ్యం
బని మోమునుజెప్ప కై శికాంగ మధరముల్
ఘన, చంద్ర, బింబ, సామ్యం
జెనసెం గద యిట్టిచిత్ర మెందును గలదే ౧౦౦

చం. చెలివదనంబు చంద్రుడని జెప్పట రాత్రి రుచించు టంతెబో
వలనుగ నీరజంబన దివంబున గాంతి వహించు టంతెబో
నలముతర ప్రదీప్తుల నహర్నిశ మభ్యుదయంబు జెందు కో
మలిముఖ మద్రమం చుభయమధ్యముగా వచియించు టొప్పుగున్. ౧౦౧

కం. కన్నియవీనులు శ్రీకా
రోన్నతిగలవౌట శ్రీల నుల్లంఘింపన్
జన్మదని నిలిచె గావున
గన్నులు తల చుట్టు దిరుగఁగా జనకున్నే. ౧౦౨

గీ. భావిబాధితమన్మథబాణవర్ష
సూచకప్రాప్తదమ్మిల్లమేచకాభ్ర
జనితసుత్రామవరశరాసనములట్లు
మొలకనగుమోమునను బోమల్ దళకుమీతె. ౧౦౩

చం. అల శశి సైంహికేయుని మహర్రికి నోడి నభంబు వీడియున్
నెలతముఖస్వరూపముననే జనియింప నతండు వెండియున్
వింశితవేణికాకపటవేషగతిం గబళించ నిల్చిన
ట్లవడె పూర్వవైర మహాహా! కడఁ ద్రోయవశంబె యేరికిన్. ౧౦౪

చం. కడలి జనించు చంద్రునిముఖప్రభతోడ జయించి యచ్చట
బొడమిన ముత్రము ల్లలమ్మ టూనె వధూమణి "లోకమందు నె

వృదుపున బ్రాజ్ఞులున్ సుగుణవంతుని మిక్కిలియాదరింపుచుం
జడమతులౌ కళంకులను జాలతిరప్పరణం జొనర్పరే".

౧౦౩

మ. మననాభీసరసిన్ మరుం డతివశ్యంగారంపునీరంపుతో
నునునూగారను వల్లరిం బెనుప పైనుల్కొన్నబాగుతులో
యన బర్హంపుఁజనుంగవ ల్పొడమఁగా వంతొప్పు సాతంబు గ్రో
ల నటన్ వ్రాలినగండుఁదుమ్మెదలలీలం జూచుకంబు ల్లగెన్.

౧౦౬

ఉ. తాను సువర్ణమంచు వనితామణి నిద్ధపుమేవితావిఁ దాఁ
బూనదలంచి యగ్నిఁబడి పొంగి పుటంబులఁ దప్తమై లవం
బై న సుగంధ సంపదలనందక పొందకయుండె నొర మే
లీనిఖిలావనిం బరసమృద్ధులకోర్వనివారి కబ్బువే.

౧౦౭

సీ. చనుదోయి నాభిహస్తతలంబు లొకరీతిఁ
దళుకొత్తుకోకనదములఁ గెల్వఁ
దనువుగెమ్మోవియాననలీల నొకరీతి
చంద్రబింబచ్చాయ చౌకశింపఁ
గచబారకటివచోనిచయంబు లొకరీతిఁ
మనసారదుచి తిరస్కరణఁ జేయ
హసనకంధరనఖ విసరంబు లొకరీతిఁ
దాకకంబులదీప్తి తారసిల్ల

గీ. నుర్జువరణయానజఃమిక లొక్కరీతి
సుషుకధిస్థితంబు లగుచు విస్ఫురణఁ దనర
దమకు దమలోన నైకమత్యంబు గలుగు
చున్నవా రెన్నటికి భంగ మొందగలరె.

౧౦౮

సీ. పొల్లితిషయోత్తరమ్ములు 'ర్షపమంజరి'
నల్లనముల్ 'కుషలయానలభ'మహిమ
మేత్రకాక్షిణ్యపుక్తి 'మేఘతందేశంబు'
విమల'చంద్రాలోకనము' ముఖంబు

దరహాస మసమ'సిద్ధాంతకౌముది' లస
 త్సుధమహాగంభీర'సూక్తి'లీల
 శ్రీరుచిప్రివళి 'శృంగారతరంగిణి'
 సాకల్య 'సుగుణరత్నాకరంబు'

గీ. కామినులలోన నదియె శిరోమణియును
 గాన యీచాన సకలకళానిధాన
 యగుట నభిమన్యునకె జోడుదగిన దాల
 తాంగి యంగజపుష్పితమాయాకురంగి.

౧౦౯

గీ. ధన్యు లాశశిరేఖాభిమన్యు లిట్లు
 బాల్యము దొలంగి యోవనస్త్రోమ్యు లగుటఁ
 దొల్లి తమమౌగ్యభావంబులెల్లఁ దొలఁగి
 రసికతానందశృంగారరసము లెసఁగ.

౧౧౦

కం. అటువలె యోవన మత్యు
 త్కటమగుతఱిఁ బార్థసుతుని గాంచినచో యె
 చ్చటనుండి గల్గెనో గద
 కుటిలాంక కపుడు క్రొత్తక్రొత్తని సిగ్గుల్.

౧౧౧

శా. ఇన్నాళ్లన్వలె నాతఁ డిట్లెదురుఁగా నేతేఱఁగాఁ దక్కుతా
 ల్లన్ను ల్వాలించి వానిసోయగము క్రిగంటం గనుం జెంతలే
 కున్నం జింతిలుఁ దల్పుచాటుఁగొని యత్యుత్సాహతం గాంచు నె
 న్నెన్నో చిన్నతనాన గొన్నబను లూహించుం దదైకారతిన్. ~ ౧౧౨

ప. ఇట్లు నిరంతరనిశాకాంతవసంతజయంతనంబమహీకాంతనితాంతకాంత
 సుందరతానిశాంతుండును దోర్విర్యదూరికృతకుమారుండును నగణ్య
 లావణ్యసింధురాట్కుమారీకుమారుండును చందవేదందతుండాయమాన
 బాహుదండపాండితీశౌండిర్యగాండివికుమారుండును నై ననయ్యభిమన్యునిం
 గాంచి, యక్కాంతదురంతలతాంతకుంతసంతానసంతాపితస్వాంతయై
 భింతిలుచుఁ ధనమనంబున,

౧౧౩

ఉ. పాయనిబ్రేమచేఁ బిలుతప్రాయమునుండి యితందు నేపయ
స్త్రోయములట్ట మైతిఁగొన దోడనె దత్పలపాత్రమై వయః
ప్రాయము సంభవించె బంభద్రుఁడు పెండిలంచు సేయునో
సేయఁడో! శంఖరారిబుణశేషవిముక్తి లభించు దెన్నఁడో. ౧౦౪

సీ. మొలకతేనియకావిమోవి యున్న ఫలంబు
కొసరి యీతని ముద్దుఁగొనఁగవలదె
గబ్బిసిబ్బెఁపుగుబ్బకవ గల్గిన ఫలంబు
యితనిపే తెదగ్రుచ్చి యేత్రవలదె
మరికప్పు మెఱుఁగొప్పు నెఱిగొప్పుగల ఫలం
బితని సందిదిలోన నిముడవలదె
కనకంబు జిగిడంబు కాయంబుగల ఫలం
బితనిమేనున జేర్చి యలయవలదె

తే. గీ. మిసమిస'బొసంగు జవ్వనం బెసఁగుఫలము
దినము నీతనిశయ్య నిద్రించవలదె
పిన్ననాఁత్తుం డీతనిగూడియున్న ఫలము
పంచబాణునికేళి గీడింపవలదె ౧౦౫

చం. అనుచు దలంచు గుట్టు బయ లందగనీక నడంచు గబ్బిచ
న్నొనలను బుల్కరించు మఱిమోహముబెంచు చలించుఁ బ్రేమ నె
మ్మనముననుంచుఁ గోరికల మాచికి రెప్పల నప్పళించు చెం
తను నతఁడున్నవేళఁ దనుదానె హసించు భ్రమించు నెంచుచున్. ౧౦౬

ఉ. శైశవవేళభే నతఁడు జెల్వగ బొమ్మలపెండిలంచు నెం
తోకుభలీలఁ నల్పఁగ- నతు బ్బురినెల్లద పార్థనందనుం
డీశశరేఖ నింక వరియించగలం దని పొటపొడి జా
యాశయ మింకమీఁదట యథార్థమొ దంభవృథానులాపమో? ౧౦౭

ఉ. ఆరుచిరాననాంబురుహ మాబెళుకుంగను లాగళంబుపెం
పారవణీయబాహుయుగ మాభుజసౌష్ఠవ మాపిఱిందుమే

లారసికోక్తు లాసొగసు లాజగదేకమనోహరాంగశృం
గారములెల్ల నాకనులగట్టినటున్న వికేమిసేయుదున్.

౧౧౮

కం. ఈయనువున శశిరేఖా

తోయజముఖి విరహజనకదోదూయత లోఁ
బాయక చింతిలుచుండఁగ
నాయభిమన్యుండు నిజహృదంతరసీమన్.

౧౧౯

కం. పిన్నతనంబున నేని

క్కన్నియతో శైశవప్రకారమ్ముల ము
న్నున్నగతిగాదు యిది నా
కన్నులకొక్కింతవితగా గననయ్యెన్.

౧౨౦

మ. పరులెంతోమనమై మనంబుధృతి నిర్మగ్నంబుగావించె ని
త్తరుణీరత్నమ నాగతం బెఱిగి కందర్పశ్రమం దీర్చుగా
పరిరంభాద్యుపచారరీతులను సంభావింపఁగాలేనిచో
మరునిం జూచిన బచ్చిబోయఁ డిక మోమోట్నంబు దానెంచునో

౧౨౧

వ. అని తనలోన -

౧౨౨

కం. పరులెవ్వరు లేనియెడన్

మఱుఁగున శశిరేఖహృదయమర్మము దెలియం
బరికింతమని దలంచును
బరులుం గనుఁగొనిన జిన్నపని యనియంచున్.

౧౨౩

సీ. కలికిచెంత వసించుఁ గొఁగిలింపఁదలంపు

మాటమించునటంచు మది భ్రమించు
తనభావ మెఱిగించుఁ దలంపున నుంకింపు

సమయంబుగాదంచు శ్రమ వహించు
వలపులు రెట్టింపు వారచూపులఁ గాంచు
నేరువు లూహించు ధూర మెఱుఁగు

సరసమాదరలంఘ సైగిలు గావించు
నీటులు బచరించు నిమ్మకాయలు

గీ. జనక గమకించు ద్వారయేల యి పిరించు
తరుణినిషించు దశరథ దా హసించు
బలితమై మించు మోహించు నిలుపించు
దర్పకుడు సించు శరముల దల్లడించు.

౧౦౪

కం. శరదించుబింబతేజ

స్ఫురణవయోరూపవిభవశోభితునకు బి
త్రణిచూపున్ మరుచూపున్
దదితీపున్ వెరపునెఱపు తహతహతోదన్.

౧౦౫

మ తొలుతం చంచలవృత్తి దోచె మది, కంఠోయిన్ విదోకింప న
వ్యలచిత్రం బనురాగముం గలిగె, క్రేవన్మోవి పిషింప-రే
పలదౌర్ద్ర్యంబు వహించె జన్ముగవభాసం బందు నిట్టట్టుగా
దొలగెన్ హారములన్ మనంబు కటినెంతో శూన్యమయ్యెన్ మదిన్.

౧౦౬

మ. అల రంభాకృతు లీతొడ ల్విమలహేమాకార మీమెను- మం
జులనాసాపుట మాతిలోత్రమ లసత్స్ఫూర్తుల్ సుధల్జిల్గు చూ
పులలీలల్ హరిజీవిలాసములు నిప్పుబోజి దేవాంగనా
వలి నొక్కొక్కటి నొక్కయంగమున గెల్వంజాలు లీలాగతిన్. ౧౦౭

పీ ఘనసంపదలను నేనెనసియున్న ఫలంబు
పదతిపెన్నెఱులు జేపట్టినపుడు
నేతులరాజాభిదానత గల్గిన ఫలంబు
చెలియమోమున మోము జేర్చినపుడు
హితవృత్తి కువలయం జేరిగోరుఫలంబు
కన్నెకన్నలు ముద్దుగొన్నయపుడు
భువనసామ్రాజ్యవైభవము గల్గు ఫలంబు
యింతి సంగజుకేళి నెనసినపుడు

గీ. నమృతసేవన మటుమీఁద నందుఫలము
కలికికెమ్మోవి చవిగొనఁగలిగినపుడు
సహహ! యిటువంటిచెలిఁ బొందునట్టి భాగ్య
మున్నదో? లేదో! తెలియరాకున్న దిపుడు

౧౨౮

కం తూండ్లవలె భుజము లతనుని
విండ్లవలెం బొమలు ధరణి నెదకిన నిదె పూఁ
బొండ్లతలమిన్న దీనిం
బెండ్లాడినవాని భాగ్యవిధి మేల్లలఁపన్.

౧౨౯

సీ తరుణికి విలసదధరముఖవర్ణలో
పంబొచుఁ దనరె గుబ్బల బెడంగు
కలికికి యాననాకార శూన్యం బొచు
నానాఁడు జెలఁగె నెమ్మేని సౌబగు
లలనజఘనమండలదీప్తిని బొసంగె
జలజాఙ్గికుంతలమ్ముల మెఱుంగు
సతికిని చరమభాయుతకరమ్ములుగాఁ బ్ర
కాశించె లసదూరుకాండయుగము

తే గీ పొలఁతి కిటువలె నవయవంబులను దామె
యొకటి నొకఁడెంచి తమతమయునికి డించి
తాదృశాకృతులకు సాటి దనరుచుండ
మామకస్వాంతమలబడు దేమివిత.

౧౩౦

సీ సారంగములమించు సతి కొప్పుననె గాదు
కనుదమ్ముల బెడంగునను హసించుఁ
బున్నాగముల మించుఁ బొక్కిలినే గాదు
గంభీరగమనసంగతి నడంచు
ఘనకాంచన మణంచు కాయంబుననె గాదు
సరసనాసావిలాసత వహించు

చంద్రఖండమునెంచు నతి చెక్కులనె గాదు
రమణీయమందహాసమున మించుఁ

తే. గీ. గాన యీచానతో నసమానమూన
బూనుననుదాని ద్రిజగాననైన నేను
గాన గానికనైన యనూనమైన
సూన బాణాన మేనూనలేను గాక.

౧౩౧

ఆ. వె. ఘనముకన్న ఘనము కవబంధనచ్చవి
మెఱుఁగు కన్నమెఱుఁగు మేని సౌఖ్యగు
విపులకన్నవిపులము పడంతి సుశ్రోణి
1దానికన్నమిన్న దాని నడలు

౧౩౨

తే. గీ. సౌరు బొలుపారు చీమలబారుఁ గేరు
నారు నలరారు నఁనటలతీరు నూరు
తారతారలఁ దూరు చెన్నారు గోరు
ఓరమణిమీరు నారు లెవ్వారులేరు

౧౩౩

చం. నరసత నీవధూటి తనసందిటిలో ననుజేర్చి గబ్బియ
బ్బురపుమెఱుంగు గుబ్బలను బొందుగ నాయురమందు జేర్చి వా
తెఱిగిడి మోముమోమున గదించి ముదంబుజెలంగ నామనో
హరము లెఱింగి కూడెడు మహావిభవంబు లభించు చెన్నఁడో.

౧౩౪

ఉ. గోరున గుబ్బిలొత్తి జడకూకటి జేకొని మోము మోమునం
జేరిచి కన్నుదమ్ములరఁజేయుచు నున్నున లేతసీతక్కరుల్
సౌరెకు సల్పి చెక్కుటరచందురులం బలునొక్కు లుంచి వే
మారు సుధారసంబు చవిమానక నీసతిగూడు చెట్టాకో.

౧౩౫

వ. ఇ ట్లభిమన్యశశిరేఖ లనోన్యమోహతిరేకంబు లేకిభవించి—బ్రహ్మాక్షంబు
తెఱుంగున బ్రచ్చన్నదారకంబై సత్కవికల్పితకావ్యంబుకరణిఁ బ్రకటి

కృతాశ్వాసంబై గ్రీష్మసమయంబుభాతి కేవలతాపోపయోగ్యంబై బ్రదోష
కాలంబురీతి విప్రలాపాధికంబై తురుష్కనాయకశృంగారంబుబోలె
విచ్చిన్నాలంకారంబై యున్న సమయంబున -

౧౩౬

మ. బలభద్రుం డొకనాఁడు హేమమయశుంభతౌదభాస్వద్విధూ
పలవేదిన్ మణిభద్రపీఠమున జెల్వంబొప్ప నాసీనుడై
లలనారత్నము రేవతీరమణి లీలం జేరి సేవింప సం
కలితామోదత నాత్మపుత్రి శశిరేఖం బిల్చి దానిట్లనెన్.

౨౩౭

చం. సుగుణవతీమతల్లి చెవిసోఁక వినందగునమ్మ మత్రిప్రియం
బగు వచనంబు లియ్యకొని యంతిపురంబున రాణివాసముం
దగ వసియించుటల్ సతులధర్మము గావున నీవు స్వేచ్ఛ నిం
పుగఁ జరియించగూడ దిట మున్ను శిశుత్వములీల పుత్రికా

౧౩౮

కం ఇన్నాళ్ళు తై శవక్రియ
నున్నటులం గాదు యౌవనోదయమున రా
కస్నియలు రాణివాసం
బున్న తెఱంగునను నీవటుండఁగ వలయున్.

౧౩౯

చం పరులను జూడరాదు బహుభాష లతిధ్వని బల్కరాదు నం
దరు విన నవ్వరాదు యిలుదాటి బహిష్ఠలి నొంటిపాటునం
దిరుఁగగరాదు ధావనగతిం గమియింపఁగరాదు దాసినే
మరి విడచాడరాదు విసుమా యవరోధవధూటికోటికిన్.

౧౪౦

కం కొమ్మా! నాయానతి గై
కొమ్మా! యిక తై శవప్రగోష్ఠిని విడుమో
యమ్మా! ముమ్మాటికి మీ
యమ్మలతో రాణివాస మట నిరావమ్మా

౧౪౧

కం. * అనయాల నింక సీతో

వినయాదిమసద్గుణాభిప్రతులయెడలన్

మనయాదవులకు గలవం

తన యామరవలదు వినుము తనయా'సనయా'

౧౪౦

చం. హరిధరుఁ డిట్లు కూర్చి తనయామణి సంతిపురంబులోపల

న్నిలిపిన చేడికాజను లనేకలుఁ గొల్పఁగ నిల్చి ఒడ్డిలో

పల నభిమన్యు జూచు దెడబాయుటకీ యవరోధబాధ నా

కలవడె నంచు దర్పకశరాహతమానసయై వసింపఁగన్

౧౪౩

ఉ. అంతట సవ్యసాచినుతుఁ డాశశిరేఖ గృహంగమంబునం

దెంతయులేమి యూడిగవుదీంతులపల్పు బలుంచు రాణివా

సాంతరసీమలో నిలువ నాజ్ఞ యొసంగింపవార్త పెంచు నం

తంత లతాంతకుంతవిశిఖాహతమానసుఁ డౌచు భీతుడై.

౧౪౪

ఉ. బాలిక నిన్నినా క్లాకటఁ బాయక పర్తిలుసంత యౌవన

శ్రీలభియింప కోర్కెలికఁ జేకురునో యనిజూడ శత్రువుం

టోలిన రాణివాసమని బుద్ధిను నామనసైనదీర నా

హాలికుచస్తనిం గనులనైన గనుంగొన నోచనైతివా.

౧౪౫

చం. అని వనితామణిం దలంచి హాలియని చింతిలు వెచ్చమార్పు చెం

తను జెలి గాంచినట్లయిన దాల్చి వహించు చలించు సంతలో

మనమున సీతిగాంచు మరుమాయ లటంచు దలంచు నింతి నే

యనువున జూతునంచును దదాకృతులెల్ల గణించుచుండఁగన్.

౧౪౬

కం. వలరాజు వలన బొలిచెటి

యలరుల దూపులకు విలువనలనిగనక న

క్కలకంఠకంఠిపైఁ గల

వలపోపక మందిరోపవనముం జేరెన్

౧౪౭

సీ మరువక చక్రిసంస్మరణయే గావించుఁ
 గలికి కీర్తిడ పొడగట్టినపుడు
 తోడనే పూర్ణవిదుద్యాన మొనరించు
 నింతినెమ్మొము నూపించునపుడు
 మతిలోన శ్రీధరస్థితి చింతనమొనర్చుఁ
 తరుణిచన్దవఁ బుద్ధిఁ దలఁచినపుడు
 తరలక హరిపదధ్యానమే యొనరించు
 వెలఁదిలేఁగొను భావించినపుడు

తే. గీ పరుల తలయెత్తి చూడఁడు పలుకనోపఁ
 డితర మేమాట విననొల్లఁ డెచట నిల్వఁ
 డా రతీశ్వరవిగళితస్మారకప్ర
 సక్తి వివిధానుభోగవిరక్తుఁ డగుచు

౧౪౮

చం. జలధరమేచకాలకను జంచలలోచన నాత్మలోన నె
 క్కొలిపెఁ దడియకాంతిఁ గనగోరిన నాన్యపసూతికిం తదు
 జ్వలతరకాంతు లిట్టివని జక్కఁగ జూపి ముదం బొనర్తునం
 చలవడినట్లుగాఁగ జలదాగమముం గనుపట్టె నత్రణిన్.

౧౪౯

సీ. భూరిజలోత్తిర్ల భుజగావలోకనా
 భీతమండూక సంఘాతరవము
 భీతమండూక సంఘాతాభయప్రద
 కేకారవాహ్వన కేకీ'లము
 కేకారవాహ్వన కేకీగణప్రాశ్న
 నాయాతపటుగర్జితాభ్రవయము
 నాయాతపటు గర్జితాభ్రసంతోషిత
 కలనాదనుత చాతకప్రజంబు

గీ. చాతకాశనిసంపాత ఘాతనాతి
 భీతచేతోమరాళ సంఘాతములకు

చిమ్మచీకటి తారాగృహమ్ము లట్లు
గాగ బెంపొందె నప్రాప్తదాగమంబు.

౧౧౦

చం. కలిగె ఘనాగమంబు ఘనగర్జితమం దుడుడుక్కమ్రోయ చం
చలవలవా దొనర్చి హరిదాపము జాబిలి రేఖఁ బూని నె
మ్మల బలుకేకలున్ శకునముల్ దగ నంచలకున్ బలాకికా
వలికిని కీడు మే లైలుపవచ్చిన యా దుడుడుక్కవాడనన్

౧౧౧

కం. గగనమున వానజేగురు
లగబడ గాలాహిసాధ్యసాకులతదిశరీ
దగలఁ దెగటిగెనను బొ
ల్పుగఁ దెమ్మర లవుడు నేలబొరయుచు వినరెన్.

౧౧౨

చ. అల జలదం బనేటి గణకాగ్రణి వానకు లెక్కఁజేయుచో
నిల నొకకొంత, కాననమహీస్థలి కొంత, మహాజలార్జవం
బుల నొకకొంత, సప్తకులభూధరకోటులకొంత యంచు ము
వ్వలుగల గిల్కుగంటముల వ్రాయు రవంబన నొప్పె గర్జనల్

౧౧౩

మ. తమముం దేజము లోకమెల్లఁ గొని హుద్దాహుద్ధి శంపాభరూ
పములం బోరఁగ దత్కచాకచిన దెంపై ధారుణిన్ వ్రాలు ఖం
డములో నాదదగండ్లు జూపడియె వేండంబె చ దద్రత్తబిం
దుమతిభ్రాంతిదమై జనించె భువియందున్ శక్ర గోపావళుల్.

౧౧౪

కం. మునుపటి మాయప్పులు మర
ల నొసంగు మటంచు భూమిలలనామణి పం
పున నభ్రభటుఁడు గిరగీ
సినగతి పరివేష ముల్లసించెఁ దరణికిన్

౧౧౫

సీ సతతోపవాసాచరిత చాతకవ్రత
పరిపూర్ణశుభ ఫలప్రదగురుండు

తతశ్చైలకంధరస్థలి విహారిమయూర
 నర్తనశిక్షావిసయనటకుఁడు
 ధరణీసతీగ్రీష్మ తాపజ్వరనిరాస
 ఘనరసౌషధ వైద్యకర్మచణుఁడు
 మహితబిసగ్రాస మదమరాశపిశాచ
 మండలోచ్ఛాటన మంత్రవేది

గీ. కేవలామూలశిథిలిత కేతకీప్ర
 హాసకారణ చిత్రవైహాసికుండు
 ననెడు చెల్వైన దగె నిఖిలావసీజ
 నౌఘహర్షాగమంబు వర్షాగమంబు.

౧౫౬

చం. అతఁడును గర్భితంబును మహాజయభేరిని మ్రోవఁజెయఁగా
 నతులితనిలకంఠభటు లార్పటిల నిర్విరహీజనశ్రమో
 ధ్గతముఖవాయువు ల్లిశలఁ గ్రమ్మినకైవడి మింట మంట ను
 ద్ధతిని సహిరవారములు దార్కొని పీఠె సమగ్రవేగమై.

౧౫౭

చం. జలదమహార్పణీశ్రవణసాధ్వసతన్ సమయాండజోదరం
 బెలమి విభిన్నమై రుధిరమెంత దివి న్గరడైనయట్టు ను
 జ్వలరవిబింబ మొప్ప నతివాయుహతిం బ్రవహించి రేఖఁగాఁ
 బొలిచినరీతి భాసితె ఋభుప్రభుకార్ముక మానగస్థలిన్

౧౫౮

చం. అమరనదీస్థలంబు సవనాలయముం దటిరగ్నిహోత్ర మ
 ర్యమవరమండలంబు వృషదాజ్యసుపాత్రయు కార్మగుళ్లును
 త్రమఘనవేదికల్ సలింధారలు యూపములున్ మయూరసం
 ఘము లతిథుల్ బొసంగెను మఖంబు ఘనాఘనయజ్ఞివ్రేల్వఁగన్.

౧౫౯

కం. ఆసమయంబున బువ్వుశ
 రాసనశరవిసరవిదళితాంగుండై సం
 త్రాసమతి నీరధరు ను
 ద్దేశింపుచు నులికి పలికె దీనాననుడై.

౧౬౦

సీ. తగు పెంపొనఁగవె యా పగవారితైనను
 జయముల నీవె కుజనులకైన
 కడిమి భరింపవే కడవారి నిధులైన
 గని పూనవే పరాగంబు నైనఁ
 బ్రియము గూర్చవె సర్వభయదాయకులకైన
 నాజ్ఞతో జనవె గోత్రారితైన
 దము నింపలేవె యెంత జడాశయులనైనఁ
 గలిమి నీలేవె చంచలులకైన

తే.గీ. యిట్టి నీసిరి శరసావహించియున్న
 నీలవేణికి మధులొంది జాలిచెంది
 వరలు నాసేమ మరయఁగా వచ్చినావా
 వానవోపరిసమదేహ వారివాహ.

౧౬౧

చం. అల శశిరేఖగీతకలనాభ్యుదయోన్నతిఁ జెందు నీవు న
 చెల్లితలమిన్నగారచముచే మును బెంచు శిఖావళార్చకా
 వళికి ముదంబుగా నటనవ ర్తన జూపుచు దద్ద్రహింగణా
 కలితవనాశివృద్ధి గనఁగాఁ దగుఁ బ్రోచెదవే బలాహకా

౧౬౨

సీ. పెనువిరహోర్తి సిఘ్రేపుగుబ్బ సెగలపై
 జల్లిన పన్నీటిపెల్లు పొగలు
 మరుతాపవహ్నిఁ బ్రజ్వలించు మేననలంచు
 ఘనసారమున రవు క్కొనిన దీప్తి
 పరిలిప్తపాటీర పంకమహాదారు
 జోశ్వాసమున వెడలుడుకు గాలి
 నెదనించు పల్లవచ్చదముల సెగనుబ్బ
 గుబ్బతిల్లుచు బయల్గొనిన చెమట

తే.గీ యిటుల శిశిరోపచారంబు లింతు లిడఁగ
 ధూమవిజ్ఞోతి సలిలవాతూల మొకటిఁ
 జేర్చి నిన్నై సృజించి యాచెలియ నాకు
 చెలియఁగా బంపె నేమొకో దెలుపు జలద.

౧౬౩

సీ సీచంచలములట్ల నేచెలి విరహాగ్ని
 వడిహెచ్చెనని దెల్పువచ్చినావో!
 కనకాంగినయనాశ్రుకణములు నీవాన
 వలె నొప్పెనని దెల్పు వచ్చినావో
 పొలఁతికి నీమబ్బుపోల్కె నేతమమెన
 హెచ్చెనంచని దెల్పు వచ్చినావో ?
 బోఁటిఘర్మోదకంబులు సీకరకలట్ల
 వాటించెనని దెల్పు వచ్చినావో ?

గీ. దీశలు మెఱిసె మహావృష్టి దేరి కురిసె
 నిరులు దొరసె జలాశ్మనికరము లురిసె
 గాన భవదాగమం బికనైన దెలుపు
 నీమనంబున దయఁ బూని ధూమయోని.

౧౬౪

చం. వినగదవయ్య నామనవి, వేగమె మత్రియురాలిపాలికిం
 జనఁగదవయ్య నాకు దీవనం బొక యేఁడుగ దోచియున్నదం
 చనగదవయ్య, చిన్నతనమందున నాదీన ప్రేమ మానవ
 ద్దనగదవయ్య మ్రొక్కెద దయాభివిశారద సీలసీరదా !

౧౬౫

కం. సీవారవములబెంప వ
 సీవారము లుల్లసింప నిఖిలదిశాశిన్
 సీవారవముల నింప ధు
 సీవారుల నిమ్మడింప నీవే గావే

౧౬౬

కా. చేతోజాతమనార్తచే బొరలు నాసేమం బపేక్షింపఁగా
 దే తన్వంగితనూస్థితుత్ దెలిపి ప్రీతిం జీవనం బిచ్చి తీ

రీతి న్నాతికి నావిధం బరుగ బెర్కిం చెల్పు నీమేలుమి
చేతోపిధి సహర్షిశంబు విదకం జింతింతు దాదాధరా.

౧౧౪

చం. అని వినుతించి కౌంతతద వాత్మ వలంపి యిహా ' మితండు మ
మబ్బున బెడబొబ్బలన్ వదులుబోతని నేవినియుండి తెల్పి లే
కను వినుతించు జీవెతలుఁ గైకొని యాసతితోడఁ చెల్పు నే
వనిత సరోజనేత్ర యని వైరమునం గనిదీర్చకుండునే

౧౧౫

కం. పెడబొబ్బ లటచుకొనుచున్
సుడిగాలిన్ సోకి దిరుగుచును బెనుదాలన్
వడి రువ్వి పిడుగు వైచెడి
చెడుగును ఘనుఁ డనుచు విసుతిసేయం దగునే.

౧౧౬

సీ. తేజమెల్ల నడంచె రాజుని చూడక
పటుసంపదల బాపె పద్మినులను
కడలఁ ద్రోయుచు నైల్కగతిఁ జూపె ఘనులను
గిలఁగించెఁ బంకిలగతి సరసుల
మేలోర్వక గుదించె పితృప్రతాపంబు
బోనడంచెను తపస్సుఁగి నెల్ల
కొంచకరూపు మాయించె సత్పథమును
జడిపించె పరమహంసవ్రజములఁ

గీ. దాను జంచలవృత్తి నెమ్మేన బూనఁ
గొను బొగలెక్కు విషధరాగమముతోడ
నెఱులఁ దరియింప వశమునేఁ డింకమీఁద
నహహ శరదిందుముఖిరూప మరయకున్న.

౧౧౭

కం. అంత నిరంతరచింతా
క్రాంతస్వాంతమ్ముచే నృకాంతుఁ డుపవనా
భృంతరమున వెత జెందఁగ
సంతశిలో ! పాపఁడాగమాంశం బగుటన్

౧౧౮

సీ పనితలేనవ్వుతో నెనయు వెన్నెలఁ జూపి
 నెవదీర్తుఁ గువలయనేత కనియొ
 పొలఁతి వాల్గన్నుల బోల్తామరలఁ జూపి
 మురిపింతు సరసశేఖరుని యనియొ
 మగువయారును బోలు మదరేఖయును జూపి
 దనియింతు పున్నాగమునకు ననియొ
 కలికినాభిని బోలఁ గలగొలంకుల జూపి
 భ్రమగూర్తు రాజమరాళి కనియొ

తే. గీ. గాకయుండిన జగతి నల్లదల మించి
 మెఱుఁగువెన్నెలగాయ తా మొఱుబుజేయ
 కొలఁకులకు నెల్ల ముదము దంతులకు మదము
 గదర నేతించె వరశరత్కాల మపుడు

౧౧౭౬

మ. శరజన్మప్రహతప్రణశ్రమను నిచ్చల్ జెందఁగా గంధసిం
 ధురదంతాహతి పెల్లుగానెగయ నందుం గల్గ నెమ్ముల్మహా
 ధ్దురతం జాణినరీతిగా సితగురుస్తోమంబులం గ్రౌంచభూ
 ధరరంధ్రాంతరమందునుండి వెడలెం దద్రాజహంసావళుల్.

౧౧౭౭

ఉ క్రౌంచమహామహీధ్రవివరం బిటువంకలనుండి వచ్చు రా
 యించలపంక్తి యొప్పె శరదంగనకంఠమునందు మౌత్తికో
 దంచితహారము ల్పాలెనె యందు సరోవరదీప్తి కొల్కిఁగా
 మంచినబాసయుం బలెనె యొప్పెఁ ద్రిలోకమనోహరాకృతిన్

౧౧౭౮

చం. తొలుతటిప్రావృడాగమముతోడ నిరస్తముజెందు నీపవం
 జులము ఖరద్రుమప్రజవిశుద్ధపునస్సజనై కభావుఁడై
 నలినభవుండు భూస్థలమునం డిగియుండెనొ గాక యున్నకే
 వలధవశచ్చవిన్ ద్రుహిణవాహనము ల్ధరనుండ నేటికిన్

౧౧౭౯

సీ పునమృదాశగ్రాసమున గ్రోవ్వ రాయంచ
 కూనలుఁ గన్న లేగుడ్డు లనఁగ
 భాస్వన్నయూఖిసంస్పర్శచే జనియించుఁ
 గలితసానందాశ్రుకణము లనఁగ
 పటునిశాసమయసంభవితచంద్రాతపం
 బున జనించిన వేడిబొగ్గ లనఁగ
 నురుతరత్రమరనాదోచ్ఛారణత్యర
 రాలిన వాక్కికరంబు లనఁగ

గీ. బద్ధవనలక్ష్మినిజదివ్యభవనమూలను
 కమ్రగతినుంచు వజ్రశిఖరము లనఁగఁ
 దరళతారుణ్యసీరేజదళములందుఁ
 బ్రవిమలంబైన తుహినబిందువులు బొలిచె.

౧౧౩

సీ. మెఱుఁగువెన్నెలతీరు మేనఁబూసిన నీటు
 గొనలుటంచలతండ పురుకదండ
 తలిరుపుప్రొడిమూఁక తలమీఁద గలవాక
 జలజరాగఁపుసొంపు జడతగుంపు
 కల్లారములవిప్పు కంటనఁదిననిప్పు
 కడిమిఛూన్దుటుము మేల్కొలభపటము
 సితకైరవమతల్లి పికలోనిజాబిల్లి
 కొలఁకుల చెలువమ్ము చిలువసొమ్ము

తే.గీ. పొసఁగఁ బుష్పాస్త్రుఁ డభవుని బూజసేయు
 భక్తికి నిజస్వరూపంబు భ్రమరకీట
 కప్రకారంబున నొపంగుగతిని నిట్టు
 లగుచు లోకైల్గర్వనిర్వరణుఁ డయ్యె.

౧౧౪

చం. పలుమరు హంససంఘముల బాధలువెట్టిన వార్షధార లా
 జలనిధి కెప్పటట్లఁ జన జయ్యన కుంభజహంసు డల్లిమున్
 గలఁచివాఁడు మమ్మెటుల గాచును శామతదైక్యవైరమే

దలఁచు నటంచు భీతి ధర దాగి మఱిం దలయెత్తి చూచు చె
ల్లలరంగ రెల్లుగుంపు ధవళా ప్తి రహించె దిగంతరంబులన్. ౧౭౮

సీ. సంపూర్ణరాజదర్శనసమాగతచక్ర
పటువాహనాయుధభ్రాంతిదములు
భాస్వదిరమ్మదప్రమదాంగనిర్ముక్త
శుచికంచుకాకారసూచకములు
తరణిఘృణీత ప్రతారాపథవిలేప్య
పాటీరపంకవిభ్రమకరములు
శుంభన్మరుచ్చుంభికుంభాగ్రలంఘనో
ద్ధతమ్మగేంద్రమతిప్రదాయకములు

గీ. సరసి జాకరకేళిగజప్రజాంత
లోకనామాత్రజలపానలోలమేఘ
పటలభీతిపలాయితపటుమరాళ
నికరభావదములు శరస్సీరదములు ౧౭౯

వ. ఇట్లఖిలసుమరణోవిసరధూసరభాసురంబైన శరద్వాసరంబు లవలోకిం
పుచు కూవల్లకుం డుల్లసితపల్లవభల్లప్రపుల్లవల్లవభల్లంబుల నుల్లంబు
పల్లటిల్లం దల్లడిల్లుచు నిట్లనియె- ౧౮౦

మ. సరసికేళివిహారముల్ సలుపు వాంఛన్ రాజహంసావళుల్
జరియింపం గని బూర్వవైరమున నొంచన్లేక వెల్వెల్లనై
శరచాపంబులు బోనడంచి చపలేచ్చ న్మాని నీపి వృథా
పరవిద్వేషత సంచరించుటిది దర్పంబొనె శుభ్రాభ్రమా. ౧౮౧

తే. గీ. నిరతచపలవృత్తి నీరదవిఖ్యాతి
నలరు దీవు రాజహంసతతులు
సరసులందు మెలఁగి సారమెల్ల గ్రహించి
నిన్ను వెల్లఁజేయకున్న దెలియ ౧౮౨

వ. అని రాజహంసలం గూర్చి యిట్లనియె- ౧౮౩

చం. వనితను మీరు గూర్తురను వాంఛ నిరీక్షణసేయ మత్ప్రియన్
 ఘనకదయంచు మీరలుకగా మొగమెఱుగ జేయనేం త
 ద్వనమను వాచకార్థ మధికంబునకై ఘనవేణియై దగన్
 వినుఁ డిక యంచలార సతివేసలిచే ఘనముం జయించెడిన్.

౧౦౯

సీ. తలఁపగా ఘనవిరోధము వహించిన మీకు
 పరమహంసఖ్యాతి బరఁగు దెట్లు
 పాటింప సరసుల భంగంబుగను మీకు
 మానసప్రేమ మైబూను దెట్లు
 భువనజాత మదంచి పొదచి పెంపగు మీకు
 చక్రాంగనామంబు జరుగు దెట్లు
 సత్యసంగతి విసర్జనజేసి మను మీకు
 శారదావాహి ప్రి గోరు దెట్లు

తే. గీ. ధరణి వెలిపుల్లులనుపేర దనరు మీకు
 సద్విజులలోన జేరంద జాలు దెట్లు
 గాన మీపేరువిన్నమాత్రాన నవిం
 విప్రయోగులు కడలేనివెతలఁ గనరె

౧౧౦

సీ. ఘనవిముఖావాప్తి గల్గియుండుటె గాదు
 పంకజాతాసక్తిఁ బాలుపడుట
 యప్రియవృత్తిచే నలరియుండుటె గాదు
 అచలరంధ్రాస్తేషణాప్తిఁ గనుట
 పసుధవిజాత్యనువర్తనయే గాదు
 వాఙ్మిత్రమైతిభావమున గనుట
 మానసోన్నతగర్వ మతిమెరింగుటె గాదు
 సంతతమందప్రచారు లౌట

తే. గీ. తెలిసి శుచిపక్షులని సత్యనిలయు లనియు
 మీదుముఖరక్తిఁ జూచి భ్రమించి సఖిని
 గూర్తు రంచని నమ్మి నే నార్తిచే— ను
 తించితిని మిమ్ము నోరూర నంధలార,

౧౧౧

వ. అని యితైచంగుఁడఁ జిత్తజోన్మత్తవృత్తిం దత్తరింపుచున్న సమ
యంబున.

౧౮౭

చం. మదనునకే వడంకు నభిమన్యున కింక మదాగమంబు చె
న్నాడవిన కైత్యకంప మతియున్నతియొఁ గద నేట రేపటన్
మదవతి గూడెనేని కుచమండలి యౌష్ణ్యము సేదదీర్చు నం
చవసుగనుంచి యేమొ జగమంతటఁ గ్రమ్మె హిమాగమం బొగిన్. ౧౮౮

సీ. శిశిరుండు జలజముల్ చెందాడ బరువెత్త
గా జనించిన ఘర్మకణము లేమొ !
భువనజాతమునిండి పొలము దున్నక పండ
జల్లిన శీతబీజము లేమొ !
విమలశారదలక్ష్మి వెడలఁగద్రోయ నే
ర్పరచిన శాసనాక్షరములేమొ !
తనరాకకును దిజ్ఞితంబినీజనులెల్లఁ
జల్లు క్రొమ్ముతైపు జల్లులేమొ !

తే.గీ. గాకయున్న నహినసంకాశ మగుచు
భూరితాత్పజతరుచయంబులను తుహిన
బిందుసందోహములు బోల్చి పెంపుఁ గనె ది
గంతవిశ్రాంతమగుచు పేమంత మంత.

౧౮౯

మ. సరసులలో మునింగియు బిసంబుల గానక బైటిమెట్ట దా
మరలిరవొందు తావులను మాటికిమాటికి జూచిజూచి యే
కరణి మృణాళనాళములు గానక నాకట స్రుక్కి స్రుక్కి దు
ర్భరహృదయవ్యథన్ వనటబాటిలు నంచలగాంచి యిట్టనున్.

౧౯౦

కం. తగుమాట దెల్పెదను మీ
మొగ మెఱునజేయనేల మొదటనె మిము నె
న్నఁగ మానసాసువ ర్తను
లగు వాక్ప్రియు లొట దెలియువదియుం గాకన్,

౧౯౧

సీ. కొంచెవున్నడకలో నెంచఁగారగువారు
 నొకమాటపై వెట్టుకున్నవారు
 మీవేళఁ కొలఁదిగా తావు జేరెడివారు
 విధిదప్పితే గండి వెదుకువారు
 పక్షపాతంబు లెప్పటికి మాననివారు
 మొదటినుండియు రక్తముఖమువారు
 తమ్ముల వంచించి తనువు బెంచెడివారు
 మనవిముఖత్వంబు గాంచువారు

గీ. గనుక మీరాకలఁ బ్రయోజనమె గాక
 పాలుగలవారి భేదమేర్పఱచు బుద్ధి
 మీకె గావున గలదె యేలోకములను
 చాలు నిక బొండు రాజహంసంబులార.

౧౯౨

కం. అని నిందించుచు వారల
 కనుకూలంబైన నీరజాకరముల న
 జ్ఞనవరుఁడు కోపరూప
 మ్మున గని యాక్షేపరూపమున నిట్టనియెన్.

౧౯౩

మ. అకటా ! యీ వెలిపుల్లు లంగములు మీయం దుండుటం జేసి మీ
 కొక భంగంబు మడించె నంచు మడిలో నూహింపలేనట్టి మీ
 కిక గంభీరము దక్కునే మహరసం బెక్క నిర్వివేకంబు నిం
 చుక లేనట్టి శివాత్ములన్ సరసులంచుం జెప్పఁగాఁ జెల్లునే.

౧౯౪

మ. దివి హంసచ్చవి నోర్యలేక తుహినాప్తిం గ్రమ్ము హేమంత మి
 భువి హంసచ్చవిచే విరిందనరు మిమ్ముం జూచి మీతమ్ములన్
 నెవ జెందంగ నడంచి తైత్తిళరముల్ నింపం దలంపూనె నీ
 సువివేకంబును లేమికిన్ సరసులంచున్ మిమ్మునం బాడియే.

౧౯౫

చం. ఇక మిము దూర నేమిటికి యింతిముఖద్యుతిగాంచు బాగ్య మ
 బృకమ తదాస్యసామ్యమగు పంకజదర్శనపుణ్య మబ్బె తా

పక సరసాప్రిచే సని ద్రువంబుగ నమ్మిన నాకు దైవమో
పక కనుజూపుకైన నెడబాపక వాని నడంచె నయ్యయో!

౧౯౬

సీ. ప్రియురాలి మోవితేనియబోలిన సరోజ
మకరందములు జూడ మాయమయ్యె
పొంగితిలేఁబాలిండ్ల బోలిన నాశీక
కోరకద్యుతి గాంచ దూరమయ్యె
లలనామణీబాహులతలఁబోలిన మృణా
శమ్ములు గన నదృశ్యమ్ము లయ్యె
సతికన్గవలఁబోలు సత్కుశేశయదళ
స్ఫుటదీప్తిగన తటమటములయ్యె

తే. గీ. వనితవిద్యోతమానాంగవల్లిఁబోలు
హితసదంభోజలతికావిహీనమయ్యె
నన్యుయో'యేటికో తెల్పరయ్య- భవ్య
కరములార! లసత్సరోవరములార!

౧౯౭

చ. మఱియు నాసమయంబున-

౧౯౮

మ చలిచే నభ్రపథంబునం దిరుగుచో చండాంశుఁడున్ స్రుక్కి యో
జలధిం బాడబవహ్ని క్రాగుకొని తచ్చైత్యంబు బోకార్పఁగా
దలఁపుంబూని యతిత్వరం జనుటచేతం గాదె దీర్ఘంబు 'బో
యి లఘుత్వంబును బొందె ఘస్రములు నాహేమంతకాలంబునన్. ౧౯౯

చం. చనుల జవాదిపూత లిడి సౌధతలంబుల లోపటిండిము
లనషకలాతు దోమతెఱలం దగుకప్పుల నొప్పు జాకువా
పనిదగు పద్మేమంచములపై జిగిసంపెగ పూలపాన్పులన్
వనితలు సౌఖ్యసంపదల వల్లభకోటికి గూర్తు జత్తణిన్.

౨౦౦

చం. స్మరవిశిఖాత్రి జెందు నభిమన్యుని బాధ సహింపలేక స
త్సరత హిమాగమంబు జను సంధి వసంతఁడు తన్నుబోలు భూ

వరు తనుతాపమార్చ ప్రసవంబుల సౌరభమిల్ల నెంపి త
తరుణిని గూర్తు నంచుఁ దనుఁదాఁ జనుదెంచిన భాతి భాసెనన్. ౨౦౦

చం. ఆరయ వనప్రియాకలితమై సితపత్రములు దొరింగ వే
మరు శరము ల్వికాసగరిమం గన పాంధజను ల్చిదంక ది
వ్యరుచిరదీప్తిచే కుపలయం బొక వింత జెరింగ గ్రీష్మముం
గరము రహించె సారసవనప్రియమై జలదాగమంబునన్. ౨౦౧

చం. ఘనలలితాలతాంగు లను గారవ మొప్పుఁగ దక్షిణానిలుం
డెనయ తుషారమన్ ముసుకులెత్తి విదల్చుచు పుష్పమంజరీ
స్తనములఁ బల్లవాంగుకులఁ దార్కొని యంటుచు పత్రభంగమై
జన బలుతావు లానుచు వెనం బెనగెన్ రుచిజూపి యత్తచిన్. ౨౦౨

చం. మదనుని కూర్మిమిత్రుఁ డల మాధవు పూర్వతపఃఫలంబ నా
గుడిరిన వాతపోతమునకుం బువుదేనియ జల్కమార్చియిం
పుఁదనరు పూరితోలికల పొత్తిలిలేఁ జివురుల్ మఱించి మే
లొదవఁ బిక్వరంబుల ననోకహకాంతలు బాడి రుద్యులల్. ౨౦౩

మ. తనభానుప్రభకుం దొరింగి హిమగోత్రశృంగముం జేరు శీ
తనికాయంబును బట్టి యాతని జగత్కంపప్రదాభీం భే
లనదోషాదికవృత్తి మాన్చు నెవలీలం బంకజాతావుఁ డం
తను దాక్షిణ్యమువీడి యుత్తరదిశాస్థానంబు జేరెంగదా. ౨౦౪

మ. మరుఁ దక్షిణమనధ్యజప్రతిభ గ్రమ్మన్ జైత్రముం జూడ తె
మ్మెర తేరెక్కి జనంగఁ దద్గరిమ పేర్కిం జూడఁగా సాలవి
స్ఫురసౌధాగ్రము లెక్కి పల్లవకరాంభోజంబులఁ గుట్టలో
త్కృతముం జల్లిరి వల్లికాతరుణు లుద్యద్భావిభవాప్తికై ౨౦౫

సీ మంజుల మహిళా భ్రమరకంబుల హా
హాసేయుచును బ్రాకులాఁడి యాఁడి

మాటిమాటికిని శ్యామాసమాహము నేమ
కరపత్రభంగముల్ బరపి బరపి
నిలుపులేకను బద్ధిసీకంకణగ్రహ
జాపాదియై తావు లరసి యరసి
ఘనగంధవిటపరాగప్రాప్తిని విజృంభ
మాణుడై యాశల మలసి మలసి

తే.గీ విమలవరవర్ణిసీకాంచనముల వెదకి
వనిమదుపవృత్తి సూనాసవముల మెసఁగి
యటవిపక్షులతో ఫలాహతి నొనర్చి
ధౌర్త్యవృత్తిని మలయగంధవహుఁ డలరె.

౨౦౭

సీ గున్నలేమామిడిగుంపులఁ జిగురాకు
గా సంపుఁగమికి 'తన్హా' లొసంగి
పూఁజొద ల్వరితేనె పొట్ట జీతంబుల
నల్లమూఁకకు 'మొఢాబిళ్ల' చేసి
పరువంపుదాడింబతరువుల ఫలలాభ
కారశూరులకు 'జాగీరు' లొసఁగి
బూవుపుప్పొడి దిన్నెతావునెల్లను సదా
గతివేగరులకు 'ఖిల్లతు'ల జేసి

తే.గీ. యొక్కమొగి తనఫౌజులు పిక్కటిల్లఁ
గ్రొత్తపూఁగుత్తికత్తిచే హత్తి విరహ
చిత్తవృత్తు లడంప, దండెత్తి వెడలె
కంతుఁ డుద్వేగలీల వసంతవేళ

౨౦౮

వ. అంత నబ్బాకాంతుడు నిజవిరహకీలికిలాజాలవాతూలాకారంబులగు
శుకపికశారికాచంచరీకమలయ పవనాదుల నిర్విరోకించి యుట్టనియె-౨౦౯

సీ, బంభరంబునుజూడ పటుశిలీముఖ మయ్యె
శుభగంధవహుఁ డొక సోకుఁ డయ్యెఁ

బాంధురాంభోజంబు పుండరీకం బయ్యె
 భాస్వన్మయూరంబు బర్హి యయ్యె
 చర్చింపఁగా హిమజలము విషం బయ్యె
 నవ్యమా పొన్న పున్నాగ మయ్యె
 విమలప్రసూనరజము పరాగం బయ్యె
 గురుచక్రవాకంబు కోకమయ్యె

గీ. మనవియోగాంబునిధిమగ్నతనున కిట్లు
 లీల'దై పీఠలే దుర్బలే' యటన్న
 గతిని సుఖదంబులెల్ల విక్రమము లగుచు
 నహహ! వలపంత బలపంతమయ్యె సకట.

౨౧౦

సీ. చెలిమాట లందిలే చిలుకలారా' మీకు
 దాడింబవనమెల్ల ధార వోతు
 చానగానము వింటినేని కోవెలలారా'
 మాకందవని సర్వమాస్య మిత్తు,
 దెరవనడ ల్లా చితే యంచలార! కా
 సారతీరము లగ్రహార మిత్తు
 సతికొప్పు వీక్షింపజాలితే నకులారా!
 తావి క్రొవ్విరిపొద ల్లానమిత్తు

గి సుదతియవయవ సంశ్లేష తొదివెనేని
 మనదళాంబుజమధురసంబులను మీకు
 సంతసంబున నివ సంతసంబు నందె
 జాతర తొనర్తు మానిసోత్సవము గూర్తు.

౨౧౧

సీ. తతపరాక్రమమహోద్ధతి దొలంగని మేను
 తొందరగా కంప మందనయ్యె
 ఎటుకార్యధుర్యశుంభత్కౌశలమనంబు
 తుదలేనికళవళం బొదువనయ్యె

భూరినిశ్చంచలధీరతాగరిమంబు

నూరక శిథిలమై యుండసయ్యె

నప్రతీకస్ఫూర్తి నలరెడు శౌర్యంబు

ప్రాకటంబుడిగి చికాకుపరచె

గీ. వట్టెమ్రాఁకుల చివురాకు బొట్టె కోల
బట్టి పాంథుల నిట్టట్టు నెట్టునట్టి
దిట్టసిరిపట్టిబోలినజెట్టి జగతి
గలుగునే యంచు మదినెంచు కళవశించు.

౨౧౨

సీ. కవివర్యు 'లనఘవిక్రమశీల' యని బల్క
వినుటకు లజ్జమై వెరపు దోఁచు
మాగధు 'లతిధైర్యమణి'యంచు బొగడంగఁ
జెవియొగ్గి యాలించ సిగ్గు జెందు
బుదురెల్లను 'వివేకనిధి' యంచు గొనియాడ
ననుమోదమును బాసి మనసు రోయు
జనవరు 'ల్వరబుద్ధిశాలి' యంచు నుతింపఁ
జెంపెల్లడిగి తలవంపు లౌను-

గీ. నహహ ! వలరాజు బలుదాడి కతఁడు నోడి
తాల్మిబోనాడి ధృతిపీడి తడవులాడి
తనకు రక్షకు లెవరు మున్వెనుక గనక
చింతనంతంత వలవంత జెందు నంత.

౨౧౩

గీ. 'కామబాధా దహం కిం కరోమి' యనుచు
'అన్యథోపాస్తి నాస్తి క్వ యామి' యనుచు
'విస్మయావేదనేన హతోఽస్మి' యనుచుఁ
బలువరింపఁగ సాగె సప్సార్థసుతుఁడు.

౨౧౪

కం. ఆవు దొక నర్మసఖాగ్రణి
నృపసూతిం జేరి పలికె నీయట్టిమహా

విప్రులగుణశాలి నిటపరె

దపియింపగ జేయు తరుణి దాచక చెప్పుమా !

౨౦౫

చం. అనుట స్వపాలనూతి వినయం వెనయం జెలికాద శ్రేణం

బున శశిరేఖతో చిలుతపోడిమిలీల మెలంగుచెల్ల నీ

మనమున గోచరించె యిట మానిని యౌవనవేళ రాణివా

సనియతినుండుటల్ హృదయశల్కముగాఁ దగి జాయ దక్కటా' ౨౦౬

ఉ. కన్నియ కెన్నఁడివయసుగల్గునొ దత్తురిరంభణాదినౌ

ఖ్యోన్నతు లెవ్విధిం గలుగునొక్కొ ! నిరీక్షణసేయఁగా వయో

త్పన్నముజెంద పాపపువిధాత్పవశంబున రాణివాస మం

చున్నను బాసె నాకనులఁజూచుటకైనను నోచకుండఁగన్.

౨౦౭

కం. వేడుకమాటలు బలుఁడి

చేడియకు న్నాకు బెండ్లిజేసెద సని ము

న్నాడిన శపథోక్తుల నం

నాఁడే తనమదిని మరచినాఁడేమొ జూపి.

౨౦౮

కం. అతులతరహాపరేఖా

న్వితయగు శశిరేఖ తనువినిర్మలరుచులన్

నుతియింపఁదరమె యాఫణి

పతికి బృహస్పతికి తుదికి భాషాపతికిన్.

౨౦౯

సీ. నెలఁతకురుల్ జాతిసీలంబులే గావె

ఘనమన్మనస్త్రైజగ్రాహు లగుట

నింతినెమ్మొము పూర్ణేందువే మామక

నేత్రచకోరముల్ నెవలు విడుట

పొలఁతిపయోధరంబులు మందరాద్రియే

మద్గభీరమనోబ్ధి మధనగొనుట

వనితపొక్కిలిసరోవరమె మదీయపి
క్షణమీనములె తొల్లకునికి గనుట

గీ. నింక జెప్పెడిదేమి యయ్యిగురుబోడి
కులుకుశృంగారరసములు జిలుకుతకుకు
కుందనపుబొమ్మ కలువపూగొనబురెమ్మ
సూనశరునిమ్మపలుకుల తేనెతెమ్మ

౨౨౦

ఉ. ఇంతిబోమల్ జగంబుల జయించగ నించువిలేటికందు న
క్కంతుడు తుంటవి ల్విఱచి ఖండము జేకొని బోటిమాటగా
వంతగ బల్కుచిల్కకు నవీనసుధారసమందు ముంచి దా
నంతయు మేతగా నిడుక్రియన్ మధురాధర మొప్పె బాలకున్. ౨౨౧

సీ. బంగారుగిండ్లపై పటుచాకచక్యంబు
కుంభింద్రకుంభసంరంభగరిమ
పటుతరకులతైలభవ్యమహోన్నతి
జలజకుట్టలముల గలుగు మొనలు
నెఱవేణికాయలు నెగిడువట్రువయును
జక్కవకవనొందు చక్కదనము
ప్రాగెంపుబంతులఁ బఱిగిన దార్ద్యంబు
మేటితాళపుచిప్ప జోటిసమత

గీ. గలిపి విధిసతిచనులుగా నిలిపెగాక
నీమెఱుగులీప్యథుత్వంబు లీకరినత
లీమొనలపొంక మీబటు వీదృఢత్వ
మీమెఱుగు లీసమత్వంబు లెందుగలవు .

౨౨౨

ఉ. ఏమని దెల్పుదుం గువలయేక్షణ చక్కదనంబు నెన్నవే
మోము లనేతకేయవశమో యనఁగా నితరు ల్లజింపఁగా
నేమగు దత్సతీమణి యహీననవీనవిలాసవిభ్రమ
స్తోమము లాస్థతంగనులజూచిన గాక నెఱుంగవచ్చునే.

౨౨౩

ఉ. నా మనసేమో నేడు లలనామృతముగ్ధముఁ జేరి రామ త
త్త్వముకలెను ముప్పలనే నిజమునఁ గాఢాహుతిగా
ద్వామదవాగ్ని గ్రాగెనొనితంబేని నుంచరకామ్రవాహమం
దే మటి గ్రుంపెనోభిరరహితరతస్కరుఁ వాహరించెనో. ౧౨౧

మ. బొమసింగాణిని లోచనాంబకము లింపు స్మర సంధించి యా
హిమరుగ్నింబము వెండుభండములుగా హేలాగతిం ద్రుంచి యి
య్యమృతద్రావము నింకనీక సతిదివ్యాసోరుపార్శ్వంబులం
గొమరొప్పన్ సమకూర్చి ప్లమరె చెక్కుల్ వాఁ ఘోషింబులై ౧౨౨

సీ. జనుల నెమ్మన మానఁగొనఁగఁ జేయుటఁ జేసి
యతివఙ్గరుబొమ్మ యనుట నిజము
నెచి తళుక్కుని మేను మెలయుచుండుటఁ జేసి
వనిత తొలగిరిమెయిఁ పనుట నిజము
నిబ్బచన్నుల పూపులత్తు లుండుటఁ జేసి
మంగళలతహార యనుట నిజము
చరలయామోదంబు గూర్చియుండుటఁ జేసి
మినుకువెన్నెలతేట యనుట నిజము

గీ. కులుకుజిలిదిలివలఁపుజిల్కుటలు చేసి
యలరుగేదంగిలేమొగ్గ యనుట నిజము
మతి మరులుబోదు క్షణమైన మరుపురాదు
పంకజాయతనేత్రి తాలాంకపుత్రి. ౧౨౩

గీ. హరిఁ గొలిచి కౌను తత్పదం బందె ననుచు
చన్దవ గిరీశఁ గొలిచి తత్పదతఁ జెంద
హరిహరుల కిర్వురకు ప్రేమం బందునటుల
వనితనూఁగా రహీనవృత్తిని దనరె ౧౨౪

సీ జలజముల్ తమ్ములై నిలిచె కోరిక లూర
 తరుణీచరణమైత్రీ దలచియేమొ
 పటుచక్రవాకముల్ పక్షులై విలపించె
 చెలిచన్ద్రవలసాటి జెందనేమొ
 పరగ మంతెనపూవు బంధుజీవం బయ్యె
 బాలికాధరలీల బరగనేమొ
 కుముదినీనాథుఁ డెక్కువ సత్త్రియుం డయ్యె
 నింతిహాసన మాశ్రయించనేమొ

గీ. నవియు ఘనపంకజాతంబు లగుట-రహిత
 గుణులు దోషాకరులని చేకొనదు తనదు
 మార్దవన్నిగ్ధతాహాసమంజుకళల
 నొప్పు చెలియంగకాంతులఁ జెప్పనేల

౨౨౮

చ. గరితకచంబు సాటిగనఁగా ఘన మేదిశ కేగునో ? ముఖ
 స్ఫురణ గనంగనోడి యలపూర్ణసుధాకరుఁ డెందు డాగునో
 యదుతరరోమరాజి రుచిరోన్నతి గైకొనఁగా భుజంగ మే
 బొటియలఁ దూరునో యనుచు బుద్ధిఁ దలంపు జనించు నో సఖా! ౨౨౯

గీ జలజగర్వ మణచి సత్కళాభ్యుదయమై
 తారకాప్తమైన తరుణి మోము
 నిందుబింబ మనఁగ జెందదే గాకున్న
 కలువ లనెడి పేరు కనులు గన నె.

౨౩౦

సీ. ఘనకళానిధిరేఖఁ గాబోలునని చూడ
 నతనికి నిష్కలంకతయు గలదె!
 కంతు మాయావిద్య గాబోలునని చూడ
 దానికి సశరీరతయును గలదె!
 కోమలదేవాంగనామణి యని చూడ
 నందు నిమేషదృగ్గాప్తి గలదె!

తొలుకాట మెరుముఁ దక్కులమెఱుఁ గని జూడ
నచట నిచ్చునీటిన్

గీ. యనుచు వివరింప బాలోక సత్యమోహ
వార్ధిని మునింగియున్న నాచినట దీర్చ
మనకృపాదృష్టి చైవయోగమున జేసి
యరుఁగుదెంచితి కా జీపమై పయస్క'

౨౩౦

కం పాలిండ్లను కఠినత్వం
బాలోకనములను చరిత నజుఁ తొనటిచె నీ
లింనె సతి మదిఁ గలిగిన
నేలాగు జయింపవచ్చు నిక వెలికాదా'

౨౩౧

సీ చెలిముఖం బబ్బారికళలనెల్ల హరించె
నెఱులు చీకటిగుంపు నెత్తి చ్రొక్కె
లలనకన్నులు లేటలగు చెవుల్ బట్టిడె
గళము కంఠమును పూర్వరణఁ జేసెఁ
గమలాక్షిచనులు కోకంబుల నెదద్రొక్కె
నారు భోగిని బొరదూర నడచె
నలినాక్షి కటి పులిసములు వెన్నకు నెట్టె
నంఘ్రు లంబుజముల నడుసుద్రొక్కె

గీ. తనువుచాయలు పసిఁడి తప్తం బొనర్చెఁ
బొలలి కిటువంటి యవయవస్ఫురణ గలిగి
తుంటవిల్పారినడలు నాపంటివాని
కెట్టు లొనగూడు చెలికాక యిట్టి ప్రోడ.

౨౩౨

సీ. నాతిముఖాలోకనము నే ఘ్రియించు
ప్రస్తుతపిథి సముపాస్తి ఫలము
కలిపి వమ్మిల్లగ్రహణమునకే బొందు
నీలకంఠసమర్చనీయ ఫలము

రమణిలోచనమంబనముననే సిద్ధించు
 ఓమలామహూజా ఎకరణఫలము
 పడఁతి సుధాధరహాసంబుననె దీడు
 సరుణబింబాలోకనార్థఫలము

గీ మంచి దీభామపొందు లభించెనేని
 కంతుమంత్రాధిదైవంబు గన్న ఫలము
 కోర్కె లొనగూడి యత్తన్ని గూడ నోడి
 వేరనొకమూల తపము గావించనేల

౨౩౧

సీ అతివ నెమ్మోము ముద్దాడగల్గినదాక
 నుందునా పున్నమ యొక్కప్రొద్దు
 నాతికెమ్మోవి పానక మానునందాక
 బూనుదునే ఫలదానదీక్ష
 పడఁతిపాలిండ్లు చేపట్టెడునందాక
 గావించునే హేమకలశ పూజ
 నతివ సుశ్రోణి నే నధివసించినదాక
 జనుచునా భూప్రదక్షిణముసేయ

గీ. నటు లొడంబడకున్న నే నాత్మజాత
 శాతశరజాతజాతపాతాబిభీతి
 నేగతి భరింతు విరహాబ్ధి నెటు తరింతు
 నింక నేమని యూహింతునే పరంతు

౨౩౨

కం ఈరీతిన్ మారశరా
 సారవిసారప్రసారచకితార్మకుఁడౌ
 భూరమణకుమారమణి వి
 చారము లుడుపంగ నర్మసఖుఁ డిట్టనియెన్

౨౩౩

ఉ స్వామి పరాకు'మీమది విచారమున నైత జెందనేని మీ
 శ్రీమహనీయమూర్తి గని సిద్ధనరాసురయక్షసాధ్యవా

గామదక్షిర్నుచీరమమలై న విమోహనిమగ్నులై భవ
 త్రేమ విహంపఁ గోర శశిరేఖ వశంవదయౌట చిత్రమే ' ౨౩౨

మ. అదిగాకన్ మును సీరపాణి భవదీయశ్రీకరాకారసం
 పదలన్ మెచ్చి నిజాత్మజాతను మనోవాక్కాయత స్వీకౌసం
 గెదనంచు న్నచియింపలేదె! మన శ్రీకృష్ణుండుచీకొంప నీ
 మదిలో నింతటిలోక మోహముగి నిర్మగ్నుడదౌ యాపునై. ౨౩౩

మ. అకటా ! నీ విటు లొంటిగా నిలిచి చింతాక్రాంతతం జెంద నే
 టికి యుద్ధానమున న్నికుంజవనవాటిం గేళమై మానసో
 త్సుకలీలం జరియింత మంచు మది నెంతోఁ బ్రీతి పుట్టించి ఘా
 పరుమారాగ్రణిఁ జెట్టఁ బట్టుకొని లేవందీసి తెల్పిం గొరన్ ౨౩౪

గీ మిన్న యీచున్న పన్నీట కన్నురాత్తి
 నెటు అణగగీటి సిగవేసి నిగ్గపసిడి
 తామెతులు జుట్టి పైయమా ల్లనర గట్టి
 వన్నెదుప్పటి పైవలవా చానా ౨౩౫

మ వదలంజాలని యావిరాళిఁ గొని నెవ్వల్ జెందఁగా నేర నేఁ
 డిదిగో చూడుమి నాథ! యీవనమునం దేవేశ రంజిల్లు పూఁ
 బొడఁదుం జివురుల్ ననల్ విరుల గ్రంబూపల్ శలాబుల్ ఫలా
 భ్యుదయాప్తిన్ శుకశారికాపికనినాదోతాహసౌజన్యమై ౨౩౬

చం. చిరమనసారభూషితము శ్రీకరచీరమనప్రళోభితిం
 ఋరుసుమనఃప్రియంబు గణికోజ్వల మాయతకాంచనం బ ధా
 సురవరసింకంరపరిశోభిత మాప్రతిలోత్తమంబునై
 సురగగరీప్రతిప్రతిభ శోభితె నవ్వరపాళిఁ జూడుచూ. ౨౩౭

సుర లమృతం బహర్నిశము జుట్టుటచే వెగటుం జనించి వే
 సరుట కిసన్ జలాశయరుశంబులనెల్ల శలాబికామిష

స్థిరవరకుంభజాతములఁ జేకొని నిర్జరకొదీ నోటియ
య్యరుచి హరింపనియ జనినట్లు బరంగెను నారికేడముల్. ౨౪౩

గీ. దేవ భవదీయవిమలకీర్తికి జలించి
మోము నైల్యము జెందెనేమోయనంగ
కుందగుచ్చంబులందు నిందిందిరములు
బొందియున్నవి జూడు మద్భుతము దోప ౨౪౪

మ. చిరమాకందచఃపుప్రళోభితమునై శ్రీయుక్తమై చంపక
స్ఫురితంబై లలితోత్పలావృతమునై సువ్యక్తగీతాశిసుం
దరమై యార్యవినోదమై గురుతరద్రాక్షారసామోదవృ
త్తరవోదీరితమత్తకోకిలమునై దాఁబూనె కావ్యాకృతిన్. ౨౪౫

గీ. సతత మివ్వని పున్నాగసహితమై వ
రాశిసంచార ఘగుచు నుత్తాలతాల
శోభితం బొచు రాగవిస్ఫురణ దనరి
రమ్యమై యొప్పె సంగీతరస మనంగ ౨౪౬

మ. వనభూకన్యక పల్లవారుణిమసుస్వాంతానురక్తిం ప్రభం
జనచంచత్సుమగుచ్చసుస్తనము లాస్తం జూపి దా నవ్యసం
తుని యామోదమునం బెనంగుటకు చేతఃప్రీతిచే షట్పదీ
ధర్మని దంభంబున బిచ్చునున్నవదె నాథా! చూడుమీ చిత్రముల్ ౨౪౭

కం. చిరము రజోజ్ఞంభితమై
సరసామోదమున దా కిసలయస్ఫూర్తిన్
బొరయుచుఁ దాళోన్నతమై
బరగె వనము నాట్యమంటపస్ఫూర్తి నిలన్ ౨౪౮

గీ. పనవధూమణి బాలపవనచలత్కి
సౌలతరముల నభినయసరణిఁ జూపి

భృంగనిరదసుగానంబు చెంగరింప
మోలరాడె పసంతుర డామోద మొదప.

౨౩౯

సీ. లలనాముఖమురీతి లలికాభరామంబు
వేశ్యమాడ్కిని బహువిటపయుతము
నత్రంబుగతి రాజహంసప్రకాశంబు
భాగవతము శుకప్రకటస్ఫూర్తి
క్రీడాగృహము నారికేళికానుసరంబు
రవిలీల చాయానురాగభూమి
విద్యజ్ఞసునిభాతి వివిధాగమహితంబు
ప్రావృట్ప్రతిభ కందభాసురంబు

గీ. ధాతతైవది వరశారదాప్రకాశి
కలితతైలాసగతి నీలకంఠయుతము
సవనవాటికపలె ద్విజోత్సాహమయ్యె
తావకప్రీతిగనుము సుద్ధాచరణము

౨౪౦

గీ స్వామి యిదె జూడు పుష్పగుచ్ఛములపై
గండు మగతేటిగమి వ్రాలుచుంచు టిదియె
భావిదేవర లిటు బలభద్రతనయ
కుచగుళుచ్ఛంబులను వ్రాలు గుణిని జూపె.

౨౪౧

కం. అల్లదె కనుమి రసాల సు
పల్లవముల గంట్లుజేసెఁ బరభృతములు నీ
వెల్లపుడు బలసుతాధర
పల్లవముల గంట్లొనర్చు పగిదిం జూపెన్.

౨౪౨

కం. అదె పున్నాగము పెనగొ
న్నది యొకంతకూన చనువునను శశిరేఖా
సుదఁతి లతకూన గావున
బొదవదె పున్నాగ సత్రపుభుడ పీవగుటన్.

౨౪౩

- మ. చెమటార్పఁ గడచిచ్చదంట లదె వీచెం దాశవృంతాదిక
భ్రమగా నెకు మనోజయం బిదియె భూపాలాయికన్ రేవతీ
రమణీపుత్రి యనంగ సంగరమున్ రంజిల్లుచో నీరతి
శ్రమబిందుప్రళమార్థమున్ సురటి పీచంబూను చందంబునన్. ౨౫౪
- చం. పొగరున కీరదంపతులు పూబొదలందున గేరుదున్ సుమా
శుగసమరక్రియాకలన జొక్కుచు నున్నవి జూడు మట్ల నే
తగురతికేళిలో బలసుతం బెనగొందువు యీ నికుంజపుం
జగురునికేతనంబులకు చాటుననేయనురీతి దెల్పెడిన్. ౨౫౫
- కం ఆని నర్మసఖుడు దెల్పుగ
జననాథతనూభవుండు చయ్యన యుషకే
తనకోటిమనధాటి
వనవాటిదర్శనోత్సవంబున వెడలెన్. ౨౫౬
- గీ. పార్థతనయునిరాక కవ్వనవధూటి
కీరవారాంచీతసజీవతోరణములు
నిలిపి- ఫలభారనమ్రసంకలితకదళి
దాతరుస్థితి మ్రొక్కు సంగతిఁ దనరె ౨౫౭
- చం ఆలరిన చైత్రసత్రములయందు యిధెచ్చ ఫలోపహరముల్
దలపడ మెక్కి సద్విజవితానము శ్రుత్యమృతోక్తిశాఖికా
విలసితకేసరాద్ధృకనవీనశుభాక్షతలెల్ల వ్రాల్చె న
బృలరిపుసూచుసూసునకు భావిశుభోదయసూచనార్థమై. ౨౫౮
- చం. ఆమలకుకోక్తి రామకథనాంచితగీతములన్ లతావధూ
సముదయముల్ సదాగతిని జక్కనిగెంజికురాకుపక్షైరం
బమరిచి నిగ్గుమొగ్గులవయారపుముగ్గులు తీర్చి శోభనం
బమరంగ బూవుటారతులు నత్తటి నీడె సృపాలసూతికిన్. ౨౫౯
- మ. ఆ చంద్రాశ్మనిబద్ధశుద్ధతరుమూలాలముల్ సౌరభా
కలితోద్యత్తుమనోరంజంబులును ఘాకందాదిమాధుర్యస

త్వం లంకా పలవాదనా సన్నిహితం పరిధా
తలనాథాగ్రణి కిన్నరసంతుః ధులవాల్ దాశపునః విష్ణు మం
జులౌపాంశితపాత్రలో యశోదచింత జూపట్టె విశ్వానిన్. ౨౬౦

చం. ధరణిపురార చూడగ లతాతరుణు ల్కలకంఠ రాదవి
స్ఫురగతి నొందారున్ బిలుచుచు జిగురాసుముసంగు లొప్ప బం
ధురనవగంధిం ప్రసవదూళి విదిర్చి నిరుంజనాకాం
తరములనుండి గుచ్చలవన ప్రభలం బొకసూపె నత్తటిన్. ౨౬౧

కం. ఈలీల నలరు వనిలో
తేజీలోలత జనించుక్రియ సర్వసఖుం
గేలాతగొని చరింపగ
నాలో శశిరేఖ తత్త్వియాయ త్రమిత్. ౨౬౨

ఉ. అంతిపురంబునందున హలాయుధు నాజ్ఞ వహించి నిల్చి భూ
కాంచుతనూజు రమ్యతనుకాంచులు భావమునం దలంచి వి
భ్రాంతి వహించి భావభ్రష్టపల్లవధల్లవిరంపితాగతిం
జింతిలి యంతకంతకు శజేయవియోగవయోధిమగ్నయై ౨౬౩

మ. పగడా ల్లిద్దిన కోళ్లదోమతెలు జాణాపద్మైమంచంబుపై
జిగిజిల్లారుమెఱుంగుచాందనిసిరుల్ జిల్కుం బుబిదారుమేల్
తగటుంజిల్కు బొరుంగు తక్కియల నిద్దాపాన్పునం దర్పకా
శుగపాతాహతచేతయై బొరలు లేచున్ పంతలం జింతిలన్ ౨౬౪

ఉ. అమ్మకచెల్ల పిన్నతనమందున నే నభిమన్యుతోడుతం
బొమ్మలపెండిలాటలను బ్రొద్దులు బుచ్చి ఎదేకభోగమో
హమ్ము లొకుమ్ము ధుమ్మడిచునంతటిలోపల నిట్టి రాజీవా
సమ్ము విసమ్ముకోర్కె విరసంబునకై ఘటియించె నక్కటా! ౨౬౫

సీ. నను పొత్తులో నుంచుకొని భుజించుట యేనె
చెంతలేకున్న భుజింపలేదు

నాకుఁ బోఁకలను నే నందిచ్చితే గాని
 యతఁ డొంటిగా విడె మందలేదు
 సౌరభాదిసువస్తుచయములు ననువీడి
 యేకసాక్షిగ దాఁ గ్రహించలేదు
 తోటిబాలురతోడ నాటపాటలనైన
 వెనువెంట నాజంట విడువలేదు

గీ దైవ మీనాఁటి కెడబాప దలఁచె గాదె
 యొంటిగా వానిమాని నన్నుంటఁ జేసె
 నివ్వటిల్లిన నామేని జవ్వనంబు
 నడవిగాసిన వెన్నెల యయ్యె నహహ!

౨౬౬

ఉ. హా విధి యెట్లు సేయునొ బ్రయం బలరంగను వానిముద్దుకె
 మ్మోవిని పండికొద్ది చవిముట్టఁగ గ్రోలుచు కౌఁగిలించి మే
 లొ వలిగిల్చిగుబ్బ బరమంటఁగ గ్రమ్మి యనంగకేళి పుం
 భావము జూపలేని యెలప్రాయ మికేటికి కాయ మేటికిన్?

౨౬౭

ఉ. వారి వయార మిట్టిదని వర్ణన జేయదరంబె నిగ్గునె
 మ్మేని మెఱుంగు కుందనము మించు మధువ్రతకోటి నంచు మే
 లైన కురుల్ల జించు మృదులానన మాశశినొంచు- కౌనదే
 కానఁగరాదు నాకనులగట్టినటున్న వికేమి సేయుదున్

౨౬౮

ఉ. మత్సమసద్వయస్కుఁ డభిమన్యవదుం డదిగాక రూపసం
 పత్సరసిదహంబకుఁడు ప్రాణపదంబగు మేనభావయం
 చుత్సవ మొందుచుండఁగ వియోగవశాస్పదమైన యిట్టి యా
 పత్సలిలప్రవాహ మెడబాసి కడంబడు బెట్టు దైవమా!

౨౬౯

గీ. మునుపు సౌభద్రునకు నిజంబుగను నన్నొ
 సంగెద నటంచు మాయత్త సంతసింప
 వేడుకల మాట లొకకొన్ని యాడె గాని
 ముసలిమాయయ్య మరచెనో మొధటిమాట

౨౭౦

కం. అని తనలో తను కుఃపః

మెనయగ మనసిజుని వెతలు నినుమడిగొన- జ
య్యన బొరలు లేచు డగ్గిలు
ననితరఘనతరవియోగహతమానసయై.

౨౨౦

సీ ఊరకే తలయూచు నులిరి దిగ్గునలేచు
నిలుపుటద్దము జూచు నేలవైచు
చిలుకకూతల కుల్కు పిలువకనే బల్కు
కనుల నశ్రువు లొల్కు గతికి నల్కు
మరువేదనంజెందు మది తహతహ బొందు
కళవళంబందు బెగ్గిలుచు గుందు
విభవంబులకు రోయు వెడదకన్నులు మూయు
దెసఁజెడి ధృతి బాయు దెసల దాయు

గీ. దైవమును దూఱు తగని వేదనం చారు
నెలఁతలను దువ్వు బొటవేల నేలద్రవ్వు
కాంతుని దలంచుఁ దమిలయ ల్కొఁగిలించు
మదిని యెనలేని వేతఁబూని మంజువాణి

౨౨౧

ఉ. ఎవ్వరినే భజింతు నిక నెవ్వరి కీ వెత విన్నవెంటు నేఁ
డివ్విధమెల్ల సాదీసతు లించుక విన్న ననాదరంబుగా
నవ్వుచు నర్మగర్భవచనంబులచే నను రెప్పనాడి తా
రవ్వల రవ్వలంబరపు టంటియెగాక హితం బొనర్తురే !

౨౨౩

చం. చనువున నిన్నినాళ్ళు విడఁజాలని బ్రేమ మెరింగియున్న చ
క్కనివిభుఁ బ్రాయఁపుం దఱిని కాంక్ష మెరింగనినాడు చెల్వి ! శూ
న్యనిలయమందు దీపమిడినట్లనెగాదె తలంపు వీనితో
నెనసెడి సుందరాంగి మునుపెంత తపం బొనరించియుండెనో. ౨౨౪

ఉ అద్దిర వానిచక్కఁడన మమ్మకచెల్ల తనూవిలాస మా
నిద్దఁపు జాకువా పసిఁడినిగ్గులుజిల్కు చొకాటమౌ బొమల్

దిద్దినరీతి నొప్పు జిగిదేరెడు కావిమెఱుంగు మోవియే
ముద్దులగుమ్మలుం గనిన మోహపయోధి మునుంగకుందురే.

౨౭౫

సీ. వానిముద్దులమోవి నానఁగా మదినాన
గొనుచు గ్రుక్కిళ్ళూరి కొన్నినాళ్లు
మెఱుంగువాని యెడందయురము బొందికఁ జూచి
గుబ్బలాము నణంచుఁ గొన్నినాళ్లు
తళుకులౌ వానిచెక్కుఁగొంచి యూరకే
కోరిక నోరూరఁ గొన్నినాళ్లు
దినదినంబును వాని తనురుచు ల్గని మది
గొదలేని వెతనొంది కొన్నినాళ్లు

గీ. నెదిరి చూడఁగ నేటికీ యద నొదవఁగ
దై వవిభిజే వియోగమే తారసిల్లె
నెటులఁ గనుగొందు యెవరి నింకేమ నంద
హితు లెవరు ముందు జీవనం బెట్లు గందు

౨౭౬

వ. అని యి తెఱుంగునఁ జిత్తంబు చిత్తజాయత్రంబై వియోగజనితవిఁ హదహన
దాహంబునకు మోహంబు సాహాయ్యంబై నిట్టట్టు నెట్టుబెట్టు సిట్టా
ర్పులం బిట్టదరి యెట్టకేలకుం బట్టులేక గొట్టుమిట్టాడుచు - నంతకంతకుం
దురంతకంతులతాంతకుఁతాహతస్వాంతరంగంబున నింతింతనరాని
చింతాసాగరం బనివారితంబై పెల్లుం బెల్లగిల వెల్లిగొన నల్లగ్రుడ్డులం
దల్లుకొని మేరన్నీరిన విచారంబుచే నళుకుబెళుకులం దుశకించి తమ్ములం
దొమ్ములాఁడు కందమ్ముల కందమ్ములగు కజ్జలమ్ముల కజ్జలమ్ములుగా
భెమ్ము లెక్కి మెఱుంగుం దొఱంగం జేసి లసదరుణతరతరుణ సరసీరుహపరి
మాణమ్ములగు దృక్తోణమ్ములఁ జెన్నారు కన్నీరు పూర్ణంబులై శూర్ణంబున
వెడలి కిర్ణయుగాకీర్ణం బగుట-తమతాపపుటపాకస్వర్ణకర్ణావతంసంబులం
గదయు బదునున వగలం బొగల బొగడు పొగలెగయు సుందరకరార
విందంబునం గప్పు కొప్పుప్పళింపం గప్పు కవురంపుఁ బుప్పొడులు నొప్పు
గొప్పవిరిసరులం దొరల, మబ్బునుబ్బునం గెబ్బు జేజీభరంబు వీడి

యవయవంబు లాచ్ఛాదంప - సంచరితనిభిలగ్రహగణగణంబగు గగనం
బవిసి పయింబడు తెజంగునం దోప-నిభిలంగంబుల బాదము పులక
సస్యాంకురంబులకుం బ్రవహింపం గట్టిన జలప్రవాహంబునం బ్రతి
క్షణజనితస్వేదకణగణగంగాతరంగంబులం దోజంగునకం గుడితించు
ఘటతరణీప్రతిభం దనజీ-పయంబు దొలంగి మెఱుగు బహిష్కరణబౌ
శాతకుంభకుంభోపమానవిజృంభితకుచకుంభంబు లుత్తంభంబులుగా
శూలిఫాలాభిలకిలాజాలభూతీకృతచేతోజాతవియోగజనితాకుంతం దల్ల
డిల్లి జాబిల్లిం బట్టి బిట్టుశోకించు రతీకాంత తెఱంగున నొక్క నెలతారం
దిద్దిన మెఱుంగుటరుంగునన్ మేరు జేర్చి మనస్సంగజాగరకృత్యాద్య
ఖిలదశలం గలంగుచుండునంత -

౨౭౩

మ. తనలో దా నభిమన్యురూపములనే ధానించుచుం జూచె న
ట్టనె మెచ్చుం బొలయల్కఁ జెందు మది వేడ్క న్నవ్వుచుం బల్కరిం
చును దర్శించును లజ్జ జెందును చలించున్ చిత్తము న్నిల్వరిం
చును మేలెంచును దిక్కులెల్లఁ బరికించున్ మిథ్యలం చెంచుచున్. ౨౭౪

కం. ఏతాదృశగతి చేతో
జాతశరవ్రాతపాతపకితాత్మకయై
శాతోదరి భీతింగ వి
నీతాదరు లగుచుఁ జేరి నెచ్చెలు తెల్లన్.

౨౭౯

కం. బాలా యీలాగున రవ
మేలా ! మేలాయె చిత్తమేలాగో నీ
మైలాగో ! నీలోఁ గల
యాలోచన దెలియఁ బలుకవమ్మా ! కొమ్మా !

౨౮౦

ఉ. ఎన్నఁడులేని వింత యిపు డేటికి నీవలపాతి మున్ను రా
కన్నెయ లింతహంతకముగా మదిచింత యొకింతబాని . పేన్

మిన్నతికొంత గాసిలఁగ మిక్కిలి యింత గొఱంతఁ బూనుచే
యెన్నని సంతకాంతలిక యెంతవిసంతల నెంతురో సఖీ.

౨౮౧

చం. పెనిచినచిల్కలం దఱిమిపెట్టెద వేమి?యనుంగు చేడెలన్
వెనుకకు నెట్టెదేమి? నిను వేమరు లొందు మరాళశారికా
గణముల దిట్టె దేమి?కసుగందని నీనెఱసోయగంబు క్రొ
న్ననవిలుకాని కాకల నణంగి కరంగదొఱంగె దక్కటా!

౨౮౨

సీ. ఇంపుఁగా నమృతంపు నింపఁగా తానముల్

బెంపఁగా వీణ వాయింపవేమి ?

కన్దమ్ములకుఁజూడ నందమ్ముగా మంచి

గందమ్ము మేన నలందవేమి?

దిట్టంబుగా తలకట్టుచుట్టున కలి

గొట్టుపూవుల దండఁ జుట్టవేమి?

నిద్దంపుక్రొమ్మించు టద్దంబు చేబూని

ముద్దుమోమున బొట్టు దిద్దవేమి?

గీ. కలికి!కపురంపుఁ బలుకులు జిలుకుపలుకు

లొలుక చిలుకలపిలుకల కలరవముల

నింపుమీరంగఁ దెలియ బోధింపవేమి?

మహిని గలదదె నీవంటి మచ్చెకంటి ?

౨౮౩

కం. ఇంటంగల బలుపెన్నిధి

వంటి నరాత్మజుఁడు నీకు పరుఁడౌటయె క

నొంటి మిక వేరె కోరిక

పంటలకుం గొదువయేమి?బాచేందుముఖీ !

౨౮౪

చం. మనమున నీవు వేర నొక మానవనాథకుమారుఁ గోరి యి

ప్పెనువ! లం గృశించి పుతి భీతి వహించెదొ గాక పార్థనం!

చనుని వియోగమోహపరితాపము నొందెదో? మున్ను నిన్ను జూచినగతిగాదు సీనివిఁగుచెప్పియిల్ల విచిత్ర మున్నెడిన్.

౨౮౫

కం. కన్నియల సందఱెసెం

గన్నారముగాని సిగ్గు గడకొత్తి మదిన్

మున్నరికెఱగొన్న సతిం

గన్నెల నెందైన జూడఁగా లే దబలా!

౨౮౬

ఉ. ప్రోడవుగావు జూడఁ బసిపూఁపవు నేటికి పల్లనెత్తి మా

టాడఁగలేవు యీగతి గయాతనం బొనరింపకమ్మ సీ

వేడుకలెల్ల మేమె నెరవేర్చెద మమ్మ పసిండిబొమ్మ సీ

తోడిది నమ్మవమ్మ మఱుఁ ద్రోయకుమమ్మ కురంగలోచనా!

౨౮౭

ఉ. మత్సుతకుం బ్రియాపి సఖిమన్నుఁడె భర్త యటంచు రాముఁడ

త్యుత్సుకతన్ వచింపుటది యొక్కఁడెగాదు సుభద్ర సీయెడన్

వత్సలతం గుమారున కవశ్యముఁ బెండ్లి యొనర్చు కోరికన్

హృత్సుఖలీం వర్తిరింగ నింక విచారము లేం మానినీ!

౨౮౮

మ. అని దైర్యోక్తులు నెచ్చెలుల్ బలుకఁగా నంభోజసౌగంధి నె

మ్మన మెంతే దిటమూని యాశఁగొని వేమారున్ బ్రయాధీనజీ

వనయై యొక్కనిమేష మబ్జముక్రియం భావించుచున్ మీనకే

తనబాణాసుభవప్రభీతి మది సంతాపించుచున్నంతలో.

౨౮౯

కం. ఇవ్విధమున శశిరేఖయు

నవ్వడుపున నృపుఁడు మానసాసుభవముం

న్నెవ్వగల బొగిలి రనఁగా

నవ్వలికథఁ దెలుపు మనుచు నధిపుం డడుగన్.

౨౯౦

ఆశ్వాసాంతము

ఉ. పారదశారదాభ్రదరపంకజకుందపటీరమల్లికా
నారదచంద్రఖండహిమనాగకులాధిపరౌహిణేయమం
దారమరాశచందన విదాత్సనతీశరతాహారడిం
డీరసురాధ్యజిష్ణుకరజిప్రతిభాచ్ఛయశఃప్రరీపితా !

౨౯౦

పంచచామరము —

పురందరప్రభృత్యమర్త్య
పూజితస్వపత్కజా!
మరందతుల్యవాగ్విలాస
మంజులాన్మనీరజా!
అరిందమప్రతాపనిస్తు
లాయతస్ఫురద్భుజా!
ధురంధరప్రభావతంగ
తుంగమంగళధ్వజా!

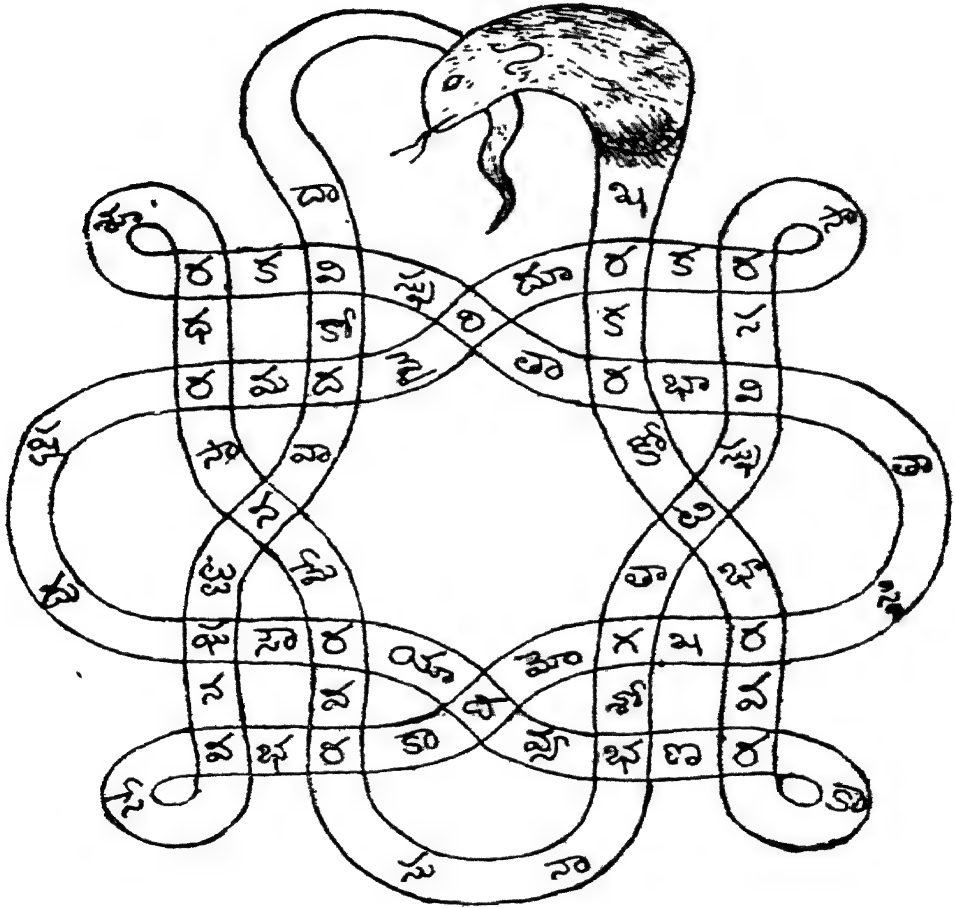
౨౯౧

నాగబంధము.

చం. ఖరకరకోటిభారవరకారణ
భవ్యదయారసౌఘదు
ష్కరమదవైరిదూరకర
సారసవిస్ఫుటితాగళోభనా !
సురవరమేనసారధర
శూరకవిస్ఫురితారభావితా
స్థిరఖగమోదకారభవ
సేవనఘట్టనవాదకోవిదా!

౨౯౨

నాగబంధము

చ. ఖరకరకోటిభారవరకారణభవ్యదయారసౌమ్య
 షక్తరమదవైరిదూరకరసారసవిస్ఫుటితాగళోభవా!
 సురవరమేనసారధరశూరకవిస్ఫురితారణావితా
 స్థిరభగమోదకారభవసేవనమృత్తనవాదకోవిదా!

(౨-౨౯౩)

మ. ఇది శేషాచలనాయకాంఘ్రియుగళి
 హృష్టాత్మశ్రీవాసవ
 ర్భదశ ద్వేంకటరామవాగ్రణియపీ
 యస్యచ్చమౌద్గల్యవం
 శ్యదమోభావనవర్యపుత్రనరసిం
 హాచార్యవాగ్భూషణా
 స్పదతాలాంకసునందినీపరిణయా
 శ్వాసద్వితీయం బిలన్.

౨౯౪

ఇది-

శ్రీమచ్ఛేషధరాధర సౌధవీధీవిహరణ వేంకటరమణ
 చక్షుర్విలక్షణాక్షీజకృపాకటాక్షవీక్షణాపరిలబ్ధ
 లక్ష్యలక్షణానవద్యవిద్యావిలాస శ్రీనివాసగురు
 చరణస్మరణాభ్యసనరసనావికాస నిస్తుల్య
 కల్యాణసాకల్య మౌద్గల్యగోత్ర
 పవిత్రభావనాచార్యపుత్ర
 పర్యత్రయకైంకర్యవిధాన
 వేంకటనరసింహార్యాభిధాన
 ప్రణీతంబైన
 తాలాంకనందినీ పరిణయం
 బను
 మహాప్రబంధంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము

తాలాంకనందినీపరిణయము

తప్తచియూశ్వాసము

కం. శ్రీరమణీకుచయుగమన
సారమృగీమదసుగంధచర్చితవజ్ర !
తారుసుమశరసదృశ
సారససదృశాక్ష శేషతైలాదృశ !

౧

కం. అవధారయ! జనమేజయ
సవరామనిధిప్రతాపునకు పైలుం డ
వ్యవధానముగ సుధాచా
రవిదాయకసూక్త లావరంజన బలికెన్.

౨

కం. అంతట శశిరేఖగృహ
భృంతరమున కుసుమతల్పమందు నొటిగి య
క్కుంతుశరకుంతసంతతి
కెంతో మది చింతనొందు నింతటిలోనన్.

౩

చం. నునుజిగురున్ ఫిరంగి సుమనోరజమన్ వడియందు నింపి గ్ర
క్కున విరిగుత్తిగుం డొకటిగూర్చి పరాక్రమ మగ్నిఁ జేసి యం
గనకుచదుర్గసీమ గుణిగా పలరాజునిఘాయైచె ఫె
ట్లన శుకశారికాదిభటులున్ పడి లగ్గలకెక్కి యార్వఁగన్.

౪

కం. ఆయేటన కోర్వక నహ
హా!యని తమిసోలి దు హాసమునన్
జేయు సుపాయములేక ని
యాయతనమువెడలి చెబుట కగపడకుండన్.

౫

చం. పనిగరితీతి మంచ మొకపట్టియ చేతుల నూత జేసి చి
వ్వున వడిలేచి మేల్ముసుగు బొందికవైచి కటిం జెలింపు వీ
డిన నెదకొప్పు వీపున నటింపగ లేజెమటల్ దొఱంగ త
న్యెనుకొను కీరశారికల వేసరిదిట్టుచు నూర్పు తొట్టుచున్. ౬

కం. వెఱపు విడి తానొకర్తుక
యురుతరవేదనల సంతికోద్యానమునం
జరియింత మను దలంపున
దరలెం దరళాక్షి మన్మథప్రేరితయై. ౭

కం. ఆరామపుత్రి యనదగు
నారామామణి గృహంగజారామమునం
ధారాధరమ్ములోపల
నైరమ్మదలతిక జొచ్చినట్టులఁ జొచ్చెన్. ౮

నీ. పిడుగులవలె వనప్రియరావ మదలింప
పులులట్ల కేకు లద్భుతము నింప
సుమపరాగము కంటకములై యడుగు లంట
సుమములు మన్మథాస్త్రముల గెంట
గండుతేంట్లు తుపాకిగుండులై యెదఁ దాక
నలసమీరము సోఁకుడగుచుఁ బ్రాక
పల్లవంబులు వాడి జల్లిటలై గ్రుచ్చ
వలిగప్పురము ధూలివలెనె హేచ్చ

గీ. తిరిగి తిరిగినచోట్లనే యరిఁగి యరిఁగి
తదసి బెడసిన గతి యుద్ధకుడిసి జడిసి
గొదల బొదలుచు మల్లెపూఁబొదల మొదల
దీనగతి కోర్చి యొక్కచో మేను జేర్చి.

చం. ఉలుకుచు నుస్సురంచుఁ దలయాచుఁ దగన్ వలవంతఁజెందు బె
గ్గిలు మదిలోన బొక్కు బులకించు నగుం బ్రలంపించు స్రుక్కు ని

శ్చలత వహించు చెమ్మటలు జారఁగ నూర్చు చలించు గద్దగా
కులత వహించు పుల్కు వెతఁ గుండుఁ గనుంగప నించు బాష్పముల్. ౧౦

కం. ఇటు లనివారిత విరహో

త్కటజనితశ్రమను మదిసి కటకటఁబడి య
క్కుటిలాలక దిటమోపక
సొటసొట కన్నీరు వడపుచుం దనలోనన్.

౧౧

సీ. మొగిలిరేకుకటారి మొనసాట రొమ్మున

గ్రుమ్మి ప్రాణమ్ము బోజిమ్ముదాన
తుంగమై బొంగు గొజ్జంగి కాలువలోన
నుంకి గుభీలున దుంకుదాన
బూవుదండకు గుఱ్ఱమావికి నురిగూర్చి
కొంచక మెడ బిగియించుదాన
తేటతేనియలోన గాటమౌ కపురంబు
మెదపి సాహసముచే మ్రింగుదాన

గీ. గాక యీకోకిలబలాకలోక కేకి

కోకమదచంచరీకశారీకదంబ
మేకమై పైకొనుచును జికాకుఁజేసి
దాక యీకాక తెటు ముందు దాకుకుందు.

౧౨

కం. బెడిదమగు తుంటవిల్లుని

యడిదంబుల కోర్కలేక నారటచే ని
క్కడ కేఁగుదెంచు టమ్ములు
వెడలిచి కొఱ్ఱొత్తినట్టి యధమై దోచెన్.

౧౩

కం. ఈలీల వియోగానల

కీలాజాలానువేలకీలితయౌ త
ద్బాలామణిఁ బొడఁ గానక
నాలో నెచ్చెలులు భయసమాకలితమతిన్.

౧౪

ఉ. అచ్చటి రత్నపంజరములందలి చిల్కలు కాంతవార్త వా
క్రచ్చి వచింపఁగా మదిని కేవల మార్తిని వారిలోన వా
రచ్చెరువందుచుం గట కటా పసిబాలగృహంబుబాసి నేఁ
డెచ్చటికేఁగె మనకి కేమి యుపాయ మటంచు నెంచుచున్. ౧౫

కం. అయ్యనుఁగుం జెలు లందఱు
లయ్యయ్యో మోసపోతి మని బెగ్గిలి దా
మెయ్యడల నిలువనోపక
తొయ్యలి నందంద వెచుకదొణగిరి వనిలోన్. ౧౬

మ. చెలి యీకప్రఁపుఁ దిన్నెలెక్కి పవళించెం జూడుడీ గుఱ్ఱుమా
వుల నీడం జరియించె గాంచుఁ డిదిగో వున్నాగమంజాంతరం
బుల గూర్చున్న దెఱుంగుఁడీ యట విధుప్రొద్దచ్చిలావేదిక
న్నిలిచెం గన్ననరమ్మ జాడ లిటు నిర్జిద్రాప్తి జూడం దగున్, ౧౭

సీ. సౌపానముల నెక్కజాలనిబాల యీ
కృతకాద్రులెట్టు లెక్కియుఁ జరించె
సుమలత ల్పొరయ నుసున నూర్చు బోఁటి యీ
మరుఁగుపూఁబొదరిండ్లు జొరఁగనోపె
వల్లకిధ్వని దల్లడిల్లు ముద్దియ యెట్లు
కోకిలల్ పెల్లార్చు ధాకకోర్చె
సురఁటిల విసర వేసరటజెందెడి ముగ్ధ
యీగాలిధూకుల కెట్లు లోపె

గీ. ముంపునిద్దంపుసొంపు తాకెంపుటిండ్లు
జొచ్చి కనువిచ్చి మెచ్చనిమచ్చకంటి
బెట్టుకలిగొట్టుచెట్టుల చుట్టుముట్టు
లెట్టు దిరిగెనొ బొట్టిరాపట్టి యిపుడు. ౧౮

సీ. మూఁకలై పధికహృద్భీకరంబులు గాఁగ
కోకిలానీకముల్ గేక లేయ

తుమ్మెద ల్బలు దుమారమ్మ లేపుచు బయల్
 గ్రమ్మి యమ్మని తంది మొనర్పఁ
 బిల్లతెమ్మెరలు మేనెల్ల చిల్లులు వోవ
 చల్లనై బెల్లుగా నల్లుకొనఁగఁ
 గప్పురంబుల బూదిపుప్పొడు ల్గొప్పలై
 తెప్పలా గుప్పున నప్పళింప

తే.గీ. నింటను చిరంటు లేవరు లేకుంటుపలన
 జంటవిడి యెంటరిగ కోనవెంట దిరిగి
 తుంటవిల్చుంటతూపుల నంటి యెంతఁ
 గంటకించెనొ గదరె వార్లంటులార !

౧౬

సీ. లలితమ్మబాళనాళమ్ము లచ్చట జూచి
 చెడుగుఁ జిల్చి లటంచు జడిసె నేమొ !
 కోకిలంబులకూక లాడులఁ బొనర్పఁ
 బెనుభూతము లటంచు వెనకెనేమొ ?
 కారువూఁబొదల మయూరంబులను జూచి
 సోఁకుమూఁక లటంచు సొలసెనేమొ !
 గుంపుమావిజిగుళ్ళజొంపంబు గనుఁగొవి
 పనహతాళనియంచు వణఁకెనేమొ !

గీ. లీలచేనైన క్రొన్ననవాలుజోలి
 మూల మెటుఁగని యిప్పసిబాలకీ వి
 రాళిఁ దూలఁగజేసె యీవేళ గోల
 నెందువెదకుదమని భయం బంది గుంటి.

౨౦

సీ. సురపొన్నమాఁకుల జోడుల నీడలఁ
 జెలువొందు కలిగొట్ల చెట్లపట్ల
 పాటలద్రుమముల తోఁటలమాటుల
 లలితవాసఃతికాళితల జవల

సురభితసురసా లతరువుల మరువులఁ
 గ్రీడావినిర్మితగిరుల దరుల
 సారసప్రథితమౌ సరసుల సరసులఁ
 ఋషాసవములొప్పు పొదలఁ మొదల

గీ. నారయుచు వేర నొకమేర సౌరభప్ర
 పూర లతికాకుటీర విస్ఫారచారు
 సౌర సుమనోరజాప్త శృంగారవేదిఁ
 జేరి బొగలెడి సీరిశుమారి నెదుట.

౨౦

మ. ముసుకుం బాయఁగ ద్రోచి నల్లడల నెమ్మొమెత్తి వీక్షించి తో
 నుసురంచు న్మరుసంప చిచ్చుటకు నిట్టూర్పు ల్విడంబింప దృ
 గ్విసజాతంబుల బాష్పము త్థొరగ కంపీభూతసర్వాంగయై
 యసిధారాపథరీతి దల్లడిలు నయ్యబ్జాక్షినిం దవ్వలన్.

౨౧

కం. కాంచి యుదంచితధైర్యస
 మంచితమతి యంచలంచ లట బొంచి నిదా
 నించి సమీపించి సతీ
 సంచయము లొకెంచుకన్ విషణ్ణహృదయలై.

౨౨

సీ. ముత్యపుఁజిప్పలఁ బొలుచు కెంపులరీతి
 కనుఁగవ లరుణత గాంచు లేమి ?
 హోమకుంభముల మోసెత్తు నీలము లట్లు
 పాలిండ్లపులక లేర్పడుట లేమి ?
 శంఖరాజము వజ్రశకలము ల్గనులీల
 గళమున్ మర్మాంబుకణము లేమి?
 కప్పుమబ్బున మరకతము లుట్టినభంగి
 జడవీడి వెండుకల్ జెదురులేమి?

గీ. యచుచు విస్మయమున నహహా!యటంచుఁ
 దర్శనీన్యస్త నాసికాతలము లమర

నతివిషాదభ మావృతస్సాంత లగుచు
చుట్టుచుట్టుక వెఱుగంది చూచి చూచి.

౨౪

సీ. వెడవిల్లుని కిరంగి వెడలు నీరనజారు
కన్నీరు పెన్నీటఁ గలయఁ దుడిచి
తమి మిక్కుటంబైన తలకెక్కి సుడిఁ గొను
గంనున్న పెన్నెఱుగ్ గలయ దువ్వి
చనుజక్కవలుబెట్టు పెనుగ్రుడ్డులో యన
జిక్కుజెందిన సరు ల్చిక్కఁజేసి
యహరహం బరురాగలహరి బయల్పొంగు
పగిదిజారిన కావిపైట దిద్ది

గీ. జివురులవ్వుట్టి మావిని జెంగలించు
సరణి జెదిరిన మణినరు ల్సవరపఱచి
కొఁగిట గడించి బొదవుచు గారవించి
చనువు నొనరించి తనుతాపమును హరించి.

౨౫

తే. గీ. ఫలము లందులు కింజల్కములును గొన్ని
మించుఁబోడికి మైసురాళించి వైచి
బొమలసందున గపురంపు బూదివెట్టి
కంఠసీమను కురువేరుగట్టి యనిరి.

౨౬

చం. కులుకుమిటారి గబ్బివలిగుబ్బలు గ్రాగి మెలంగనేల క్రొం
దకుకుపసిండి వన్నెల సడల్పెట్టి మేను గలంగనేల క
న్నుల నునుగెంపు చెంపల బెనుంగఁగనేల మెఱుంగుకప్పు వే
నల జెదరంగనేల లలనా నగుబాటిదిగాదె బోఁటికిన్.

౨౭

కం. తెలుపఁగరాదో మా కది
తెలియంగా రాదా! తెలిసితే పనిగాదో?

తెలియుటకు మాకు వలదో!

తలఁపునకున్ రాదో! తెలుపతగ వడిగాదో?

౨౮

ఉ. ఇమ్మెయి ముమ్మరంపు వెత నేటికి గుందెదవమ్మ యివ్వనాం
తమ్మన హంతకమ్మన పదమ్మలు నొవ్వఁ జరించెదమ్మ చొ
క్కమ్మగు నెమ్మగమ్మ కసుగందెగదమ్మ రయమ్మ లెమ్మ మా
యమ్మ మనమ్మ నుమ్మలికనందక సమ్మతిలమ్మ కొమ్మరో?

౨౯

సీ. చండాలు లొచు కుజససంగతి మధు
పానదుర్మత్తు లీభ్రమరకములు
పాంథభీతి ప్రదార్పటు లొనర్చుచు హరి
ప్రద్యేషులైన యీబర్హిణములు
కాలాకృతిని పలుగాకులలోఁ బుట్టి
పంచమరీతులీ పరభృతములు
ఘరవిమృఖత్వంబు గని విషావాసులౌ
జాలపదంబు లీ సరసిజములు

తే. గీ. పుణ్యతరులను ఫలభంగముల నొనర్చు
పక్షపాతంబులీ శుకప్రకరములకు
భావమున భీటలేక నీవేవిధమున
ధీరమతి నుంటివమ్మ బంగారుబొమ్మ!

౩౦

చం. మదనసమానమూర్తి యభిమన్యుఁ డనన్యమనీషి యెల్లి నేఁ
డిదె నిను కూర్చి బూని వరియించగలండు నిజమ్మ నమ్మ మో
మదకలహంసయాన వినుమా' యనుమానము మాని పూలుగో
యుద మికలెమ్మ రమ్మ వని నుత్సవలీల జరింపఁగా దగున్.

౩౧

కం. అని యనుఁగుంజెలు లావని
తను తనుతాపంబు దీర్చదగు మాటల నె
మ్మన మనుమతింప నన జ
వ్వని వనితలతోడఁ గూడి వనిలోఁ జొచ్చెన్.

౩౨

సీ. తేటికూటుకదీటు మేటికొప్పుల సీటు

తేటికూటువుల జంఝాట మణిప
తక్కుకప్రము లొల్కు కల్కిపల్కుల కుల్కు
చింకపింకలకు మేకుంజూపు
సిరిప్రాపులను జూపు నెఱజూపు సుషవాపు
తూపురూపుల నేపు మాపుజేరు
నివ్వటిల్మవ్వంపు నవ్వలై యవ్వల
దవ్వల పువ్వల రవ్వజేయ

గీ. లతలకన్నను తనుమ్మదులతలు గొన్న
పనిత లందరు జొచ్చి యవ్వనితలమున
నిరతిశయమానసానందనిరతిజెంద
జూద నొకవిత విహరింపుచుండి రంత.

౩౩

సీ. దిగుచరాలినపండ్లు చేరిజూడక నుండె
పతితపస్తున్నర్క పాప మునుచు
సుమనికుంజంబులఁ జొచ్చి మెచ్చకనుండె
చందాలులకు నివాసంబు లనుచు
జేముట్టి కసుమముల్ జిదుమగోరక నుండె
రహ రజస్సరి నింఁదరా దింబు
తలిరుటకుం పందిరులను నిండ్రిక నుండె
గురుమధుప్రియసక్తి గూడదనుచు

గీ. తలఁచియో లేక నాథుని వలచియో, మె
ఱుంగుబోడి వనక్రిడకుం గడంగ
కున్న భావం బెరింగి యక్కన్నె లెల్ల
వనవిహారంబునకు బాళిమొనయఁ జేసి.

౩౪

ఉ. తేఱులఁ బారద్రోలి విరితేనెరుచు ల్గని గ్రోలి పూఁబొదల్
మాటికిదూరి సౌరభసమగ్రసుమమ్ముల నేరి పుప్పొడుల్

వేటులనాడి యుండొరులు వేడుకగూడి మరాళకోటిస
య్యాటలఁ గొల్చి యవ్వనవిహారము సల్చి రనల్పలీలన్ .

౩౫

చం. చెలువగుడాక పందిరులచెంగటి క్రొన్నెలరాల దిన్నెప
జ్జల నెరిగుజ్జుమావిగమి చక్కనిగొజ్జఁగితేటనీట వా
కలదరి కుందకుంజలతికానికరంబుల నీడగుంపు గుం
పులుగొని వేడుకల్నిగుడ ప్రోడలు క్రీడయొనర్చి రవ్వనిన్ .

౩౬

సీ. ఎలుగెత్తి యొండురు ల్గలయ దా బిల్చుచో
కలకంతకలకంతముల నదల్చి
మందప్రచారలై యదంద మెలఁగుచో
కాదంబకాదంబగర్వ మణచి
పచరింపుచో కుచపాళి పైట దొలంగ
చక్రచక్రస్ఫురచ్ఛాయ నొంచి
వాతెఱ ల్గదలవాక్పాతురుల్ జిల్కుచో
ప్రతిబింబప్రతిబింబ పటిమ నెరపి

తే.గీ. ఒక రొకరిగేరుచో పకాపకను నగవు
లలర దాళిమములబోలు నలరదాళి
కాంతలు జెలఁగ మెలఁగి రక్కాంత లధిక
యౌవనోత్సాహమునజేసి యవ్వనమున.

౩౭

సీ. మరుమావుపిండ్లు గ్రుమ్మరు మావిపం డ్లనే
కములు గారాపట్టి కాన్కబట్టి
గములు గానలరు పూఁగములగోసి పడంతి
బావం బెరింగి 'యుల్పా' లొసంగి
కేసరంబులనొప్పు కేసరంబులు కొన్ని
నాతికోరిక మెచ్చి 'నజరు' లిచ్చి
కోకిపల్లవమంటి గొననిపల్లవ మంట
ఫంజు లెల్లనుజూపి భ్రమత రేఖి

- గీ. యిదిగో గొజ్జంగిపన్నీటి యేటితేట
నీట నానాట నాటుపూదోట మాటు
చోటులనుచును జూప నచ్చోటు వెడలి
వని జరించెను ప్రోడజవ్వనులతోడ. ౩౮
- కం. చలితాంఘ్రిద్యయనూపుర
కలనాదార్పటులు విమలకాసారచర
త్కలరాజహంసవితతుల
చెలిమిం గొనజేర బిలుచుచెయివు దలిరెన్. ౩౯
- సీ. ఈచంపకద్రుమం బెక్కి పూల్గోయవే
ఖంజనేక్షణ నీకు గలదు బ్రీతి
యీదాడిమఫలంబు లెక్కి చేనందవే
శుకవాణి నీకు నించుక యపేక్ష
యీగుజ్జులేమావి యిగురులే గోయవే
కోకిలమ్మడువాణి నీకు కోర్కె
యీపూవుబొడిదిన్నెపై పవ్వంపవే
యలివేణి నీకు మహాదరంబు
- గీ. కొమ్మ మీకోర్కెగని తెల్ప కోపమేమి
పైతెగయనేమి?ముఖ మెట్టబార నేమి?
యిటుల కన్నుల తెంపుదయింప నేమి?
మఱి మొరయనేమి? పోరె మీ చుననుకొలది. ౪౦
- కం. వనితామణు లేగతి య
వ్వనితావుల నెరయు కోర్కె వాటిల్లని కుం
జనితాంతవిమలసౌరభ
జనితానందమున బ్రొద్దు జరుపుచు క్రిడన్. ౪౧
- సీ. శుకవాణిమావికొమ్మకు తారసిలె బిం
బోష్టి నీవచ్చోట నుండకమ్మ

గజయాన విరిమాఁకు గవిసెను శతపత్ర
 నేత్రీ నీపచ్చోట నిల్వకమ్మ
 ఘనవేణి క్రీడానగము జేరెను మరాళ
 యాన నీవచ్చోటి కరుగకమ్మ
 భుజగరోమా? యిప్పుడె తొగల్ గొననేగె
 చంద్రాన్య నీవిందు జనకుమమ్మ

గీ. యనెడు సతితోడ వేరొకవనిత జూచి
 మోస మికనేమి?సాంక వామోదలనమ
 సింహమధ్యలు పావనచిత్రచరిత
 లజ్జవదనలు వీరికేమరుచు బలికె.

౪౨

సీ. కొందఱు కౌఁదీగె లందంద జలియింప
 లలికావితానముల్ లాగి లాగి
 కొంద ఋన్నతకు చగుచ్చంబులు వడంక
 మంచిపూఁగుత్తులే ద్రుంచి ద్రుంచి
 కొంద అడుంగు జిగుళ్లు తొట్రువడంగ
 కిసలయంబుల నెల్ల గిల్లి గిల్లి
 కొందఱు భుజమూలగురుహేమరజ మొల్క
 పుప్పొడు ల్పయలంట గుప్పి గుప్పి

గీ. పాణికిసలాదరోష్ఠబింబభుజనాళ
 ముఖసరోజంబులకు తూఁగి మూఁగుపైక
 శుక మరాళాశులకు భీతి జొక్కి జొక్కి
 సతులు పుష్పోపచయకేళి సల్పి రపుడు.

౪౩

చం. ముగుద యొకర్తు సూనశరముల్ చెఱుకున్విలుఁ బూని బొడ్డునం
 దిగురుకటారిదాలిచి యహీనశుకాలిమరాళ కౌటిలో
 నెగురుచు నేమనోభవుడనే యని కాపసులెల్ల భీతిజెం
 దగ బెదిరించె యౌచనమదప్రమదంబున ద్రుశ్చియాడుచున్.

౪౪

చం. కురులు జడల్ బడం గలకు గూటిపి పువ్వుడిమాకి మేన గ
చెరువుగ దాల్చి దానలుతచ్చికినిమల్లెసరాలుబాసి క
ప్పలము లలాటపట్టిరిను బూలివలన్దొంగులైనెంచి న
హరుడ నటంచు దానిభయముచగన జేసె నొకర్లు గ్రమ్మరన్. ౪౧

సీ. చరణాహరి నళోకతరువు నొక్కపడంతి
పొదిగింట కురవకంబును నొకర్లు
నూరువుచే సింధువారము నొకలేమ
కనుచూపులను తిలకంబు నొకతె
చేజాచి సహకారభూజంబు నొకయింతి
యుమియుచు వకుళంబు నొక్కబోటి
గానంబొనర్చి ప్రేంకణము నొక్కవదూటి
పకపకనగి పొన్న నొకలతాంగి

గీ. ముఖవిడి ప్రిని చంపకమ్ము నొకభామ
కలికి పలుకులగోగు నొక్కపికవాణి
యలరు తెత్తించి రాయావిహారగతుల
బయలుపడనీక దోహదక్రియలు నెఱపి.

౪౬

కం. మఱి యవ్వన మెల్లను ద్రి
మ్మరి యౌవనగరిమ జెంగ మహిళామణు అ
వ్విరిబొదం బొదలు మహిమలు
విరిబోణికి వేరువేర వినబల్కి రొగిన్.

౪౭

సీ. మల్లికావల్లికాతల్లజమంజరీ
మధుమదానందితమధుకరములు
సహకారఫలపూరసారసుధాహార
చంచద్యనీశుకసంచయములు
కాండజాతాహీనషండజాతగ్రాస
లోమ త్రమరాళబాలకములు

నవరసాంచితసుపల్లవరసాస్వాదనా
కాకలీకృతమదకోకిలములు

గీ. కృతగిరిస్రవనిర్ద్వరోద్ధుతనినాద
వనదగర్జభ్రమానటద్వనమయూర
వితతులను జూడు మంగళవిమలగాత్రి
పంచజాయతనేత్రి తాలాంకపుత్రి.

౪౮

కం. మంగళము లలరు నీవా
లుంగనులకు శంఖరంబులోఁబడి భీతిం
జెంగునను బఱచె చూడుమి
రంగద్గంగాతరంగ రమ్మత్రివళి.

౪౯

తే. గీ. భవదధరసీమ బింబవిభ్రాంతి దోచి
శుకనికాయంబులెల్ల గాఁచుకొని తిరుగు
చున్నవిక జూడుమమ్మ నీ కన్నులెత్తి
కుందకుట్టలరదన రాకేందువదన.

౫౦

ఉ. కాయజుఁ డవ్వియోగులకు గల్గు రుజన్ హరియింప దాగులన్
ప్రేయనిజప్రతాపశిఖి వ్రేల్చు సలాకులలీల రక్తిమ
చ్చాయలపల్లవంబు లతిసాంద్రములై తరులం జనించె చూఁ
డీయెడ పద్మపత్రరుచిరేక్షణ సుందరతావిలక్షణా.

౫౧

చం. హరుఁ డలనాఁడు ద్రుంచు కుసుమాస్త్రీఁడు క్రమమృగాగా జనించు సం
బరమున మన్మథుండు మును బ్రార్థన మ్రొక్కిన గండదీప మి
త్తటి తలనెత్తెనో యనువిధంబున బుష్పితచంపకద్రుమం
బరుడుగ శోభిలెం గనుమి హల్లక బంధుజయాననాంబుజా!

౫౨

కం. ఈరీతి న్వనమహిమలు
నారీతిలకంబునకు మనం బరిర సుధా

సారాతిరీతిఁ బల్కుచు

కోరకకుసుమాః ప్రియంబు కోరిక యారెన్.

౫౩

సీ. సుందరీమణి యోర్తు కుందమ్ములను ప్రియంబె
కలికి యొక్కతె చంపకముల దులిచె
నెలఁత యొక్కతె పుల్లసీఁజముల్ నేర్చె
చెలి యోర్తు భాండీరములను సేయె
పొంతి యొక్కతె పొన్నపూవులనే గోసె
మొగిలపూవుల నొక్కముగద జిడిమి
తరుణీమణి యొకర్తు దాసనంబుల రాల్చె
లలన యొక్కతె పాటలము - ప్రియంబె

గీ. పనిత లట యౌపసోత్సాహమున స్పృశీయ
రదన నాసాంప్రీభుజనాభివదన నిర్మ
రాధరాంగసుగంధమహావిభూతి
సాటిరావని నిరసించు సరజి బోప.

౫౪

సీ. రసదాడిమము జేరరాకు సాంకవగంధి
కీరధ్వనుల నారికింపవలయు
గుఱ్ఱమావికి జేరకుమి చంచలాలోక
విమలపికార్చటు ల్విసంగవలయు
సుమనికుంజంబుల జొరకు చంపకగంధి
చంచరీకముల నీక్షించవలయు
కమలాకరముల వంకకురాకు ఘనవేణి
సొగసైన యంచల జూడవలయు

గీ. నంతియేగాక వాని కాహారమైన
వలము లలరులు విరులు తూడులును బాప

పాపమేగాని దాన లాభంబు గలదె
పోదమిక రారె మనము సమ్మోదనమునను.

౫౫

వృషభగతిరగడ

వనితరో యీ వనితలంబున
ననతిదూరము జనితివే మది
ఘనతరప్రేంఖణ తరుద్యుతి
యనితరప్రియ వినుతియైనది.

కన్నె యింతటికన్న మిన్నతి
కన్నెగేదగి యున్నచోటికి
క్రొన్ననలు గైకొన్నసతి దా
కొన్నదని బైకొన్నచేటికి.

తమ్ములను మొత్తమ్ముగా త్రుటి
తమ్ముజేయ హితమ్ము గాదని
తమ్ము పికణితమ్ము లనవర
తమ్ము గలిసిన నమ్మురాదని.

కోరికలు చేకూర కాంచన
కోరకమ్ముల నేరికోయకు
సారసముల విసారముల ని
స్సారమని వేసారి ద్రోయకు.

మారుఁ డిట పలుమారు మెలఁగు ను
మారుగని యామారుకేఁ గుమి
వేరుగని నవ్వేరు నీనెల
వేరుకొని కురువేరు లాగుమి.

రంగుదనర కురంగనయనల
రంగమే బహిరంగ మయ్యెను

పంగి పంగి పుష్పలత నా
వృంగి చెనది పంపి వీయను.

మించు బోధుల మించి పుష్ప
మించి వనిని భ్రమించె శేలను
మంచితావులు మించు కొమ్మల
వంది క్రొవ్విరి ద్రుంచు లీలను.

ఇందుముఖి నీ మించుపెరుల ప
యిం దురాశ మెందు చలంపకు
కుంచరద మనకుం దగిన మా
కందరసముల క్రింద నొంపకు.

నేరవున గన్నేరుఁబూర్చి
శేరుకొన యానేరు మాటికి
మీర లెటుకో వేరు సారెకు
మేరమీరు సమీరధాటికి.

కందములు మాకందములు కురు
విందములు కనువిం దొనర్చెను
తుందముల సుమరందములు సుమి
శిందములు ప్రేయమంది చేర్చెను.

కాంత యీరితికాంతమున రతి
కాంచుఁ డతిపల నింతి నొంచెను
సంతతంబు వసంతుఁ డీ వా
సంతిలతికా సంతసించెను.

కమ్మవిట్టుని గమ్మకొన్న శు
కమ్మ లీలింకమ్మ మానవు
నిమ్మశముగా నిమ్మ యీ గజ
నిమ్మకొమ్మ ఫలమ్మ గానవు.

యేటికో యీ బోటుగునకై
మాటికిటు లారాట మొందెదు
బోటిరో యీపాటలం బొక
వ్రేటు కేటికొ సూటిఁ జెందదు.

తాముదము జతనాముకొను తా
మరలు గోతాముగా యని
రామ యీ యారామము న్నిడి
రామి కింత విరామ మాయెను.

మావుల న్మరుమావు లొక్కట
ప్రోవులై వాపోవు మానక
తావులుంగల తావులకు -బో
తావు మునుపటితావు గానక.

కోరినట్లు చకోరనయనల
కోరకమ్మల నేడుకొమ్మను
వారిజాక్షిరో ! వారి దరిగని
వారి త్వరఁగను వారిరమ్మను.

౨౬

మ. వనకేళివిభవంబునం దనిసి యవ్వామాతృ లెల్లం దనూ
జనిత సేవదకణప్రశాంతికరచంచత్సారసానూననూ
తననిష్ఠ్యందమరందబిందుచయ ప్రోద్యద్బాలవాతూలశో
భనసారభ్యసరోవిహారవికసద్భావంబునం గుంపులై .

౨౭

సి. విరహిణీజనచి త్తవికలీకరణశంఖ
రారాతిబాణతూణీర మనఁగ
వనరమామణిమాధవప్రియార్చితమణి
ప్రకటనీరాజనపాత్ర యనఁగ
చక్రాంగయుగపంచశర కేళికాక్రియ
కల్పితమృదుసుమతల్ప మనఁగ

నవసీసతీరాజహంసార్థవిరచిత
తతరత్నకంబళాస్తరణ మనఁగ

గీ. సరిదధీశ్వరు డత్రనిర్జ్వరిణి కౌసఁగు
సకలమణిగణభరితపేదీక యనంగ
బరగు పథికశ్రమవిమోచి బహుళవీచి
సరసిరుహరోచియగు సరోవరము జూచి.

౩౮

పీ. సలిలపూరితకమండలుసమప్రతిభగా
లలితమరందోత్పలము జెరింగ
హస్తలంబితనలినాక్షమాలిక భంగి
వనజాగ్రగతమదువ్రతము లంఠ
కటితటకాషాయపటము కైవడి గళ
త్రటతరుజీర్ణచ్ఛదంబు లంఠ
మనజటాపటంబుగతి ప్రసూనపరాగ
జాలసద్భన్నశైవాల మమర

గీ. తరుణినాభిగభీరతఁ దా ధరింపఁ
గోరి- తాపసవేష మిక్కొలను జూని
వని తపం బాచరించెనో యన జెరింగె
ననుచు చెలు లెల్ల విస్మయం బావహిల్ల.

౩౯

సీ. వరపద్మశంఖమకరకచ్చపాన్వితం
బై ధనేశ్వరుగేహ మనుకరించె
పటుశంఖచక్రవిభ్రాజితంబై రమా
పతికరద్యయిరీతి పరిధవిల్లె
అనిమిషామృతపరివ్యాప్తమై పాకారి
మందిరప్రతిభ నానంద మందె
సంచితఘనరాజహంససంకాశమై
తారకాపథదీప్తిచే రహిఁచె

- గీ, కుముదవరపుండరీకాదివిమల మగుచు
లాలితం బయ్యె దిజ్జుండలంబు కరణీ
ననుచుఁ దత్సరసీతటంబునను జేరి
వసనమజీభూషణము లొకవడి సడల్చి. ౬౦
- ఉ. కుచ్చెలు విగ్గగట్టి కుచకుంభయుగంబుల బంటి నీటిలో
జొచ్చి యొకమ్మడిం దరుముచుం దమలో దము నోలలాడుచు
న్వివృలపీడి నీదుచు నవీనవిహారవిసోదలీలలం
బెచ్చుపెరింగి యొక్కొకటి జేర్కొనుచు న్విహరించి అత్తఱిన్. ౬౧
- చం. ఒక గజయాన వెంటఁబడి యొక్కమ్మగేంద్రసుమధ్య- నీటిలో
నికి బడగ్రుంగఁదీయ గని నిత్యముఁ దానములందు భృంగకై
శిక లొకకొండ తెచ్చటికొ జేరిరి మేలున జేరువార లో
పికఁగొని యాపద ల్లుగువేశల చెంతలకై న వత్తురే !” ౬౨
- తే.గీ. ఉవిద యొక్కతె వెతికిలనుండి యీద
గోటిపోటుల చనులుఁ గన్గొనఁగనయ్యె
నంకుశక్షతరేఖల నలరు మరుని
మత్తమాతంగకుంభయుగ్మంబు పగిది. ౬౩
- చం. సరఁగున షట్పదావళులఁ జంపకగంధి యొకఱ్ఱు జోపఁగా
నఱిముఱి యంచబోదలఘనాలక పెంపఱసేయఁగా బిసో
త్కరముల నొక్కమ త్రగజగామిని ద్రుంపఁగ చక్రవాకులం
దరిమెను చంద్రబింబసమతాముఖి యొక్కతె చిత్రలీలలన్. ౬౪
- మ, తమనీద ల్సరసిం గనుంగొనినమాత్రన్ చిల్వరాకన్నెలన్
భ్రమచే కౌగిట చేర్చఁబోవుపగిదిన్ బాహులత జ్ఞాపి- నీ
రమునం దీదుచు లోమునింగి తమి మీరన్నల్లడ ల్లాంచి-రి
త్రమతిం దేలుచు నిల్చి రట్టితరకాంతల్ కొంద అగ్నింపఁగన్. ౬౫
- ఉ. చేత మృజాళనాళ మొక చిమ్మనగ్రోవిగఁ బూని యొక్క సం
గాతవుచేడె మీదబడఁగా తనపుక్కినీరు జిల్కి త-

దీప్తిని నీటిలో మునుగవీడిన దానికచం బటంచు నా
నాతిసతుల్ హసింప నొకనాచును బట్టుకలాగె వేగమున్.

౬౬

సీ. ముఖసరోజ్జలాంతి ముసరెడి తుమ్మెదల్
నాసికాచంపకోన్నతిని జూచి
భుజమృణాళభ్రమ చొరయు హంసావళల్
జలదసదృగ్జేటిచయము జూచి
ఘననాభికాసరోగతరథాంగంబులు
విమలాననేందుబింబముల జూచి
భాసురాధరబింబధీసమాగతకీర
తతి సాంకవామోదతసులు జూచి

గీ మొఱలిడుచు వెల్లినై మిన్నుముట్ట నెగసి
కనులగ త్రిమ గొనుచు చికాకు చెంద
సతులు జలకేళికాసముత్పాహ లగుచు
మెలఁగు తద్వైభవము వేరె దెలుపనేల.

౬౭

సీ. శశిముఖీ ! పద్మలోచనతో కంహమేల
వీక్షింపు మది రాహువేణి సుమ్ము
పగయేల కలకంఠి ! పల్లవాధరితోడ
నది విమర్శింప రామాంగి సుమ్ము
గజయాన ! పద్మాక్షికడ పంతగింపకు
మిథ్యగా దది హరిమధ్య సుమ్ము
వరదీయాన ! మృణాళవల్లికాభుజితోడ
కనలకు నుది తదిద్గాత్రి సుమ్మి

తే.గీ. యనుచు నునుజూడ్కులను మైత్రి బెనుచుకొనుచు
కలికిచిలుకల కొలుకులు గలసి మెరిసి
సరసిసరసీవినోదము లరసి మురిసి
తలఁపునింపున జలకేళి సలిసి రవుడు,

౬౮

ఆ.వె. చాన యొకతె యప్పులోన మునింగియు
 తేలలేక సుడిని దిరుగ జూచి
 పడఁతి యొకతె కొప్పుఁ బట్టుక దిగిచె నేఁ
 'దప్పులందు బడిన యటులగాదె'.

౬౯

చం. సరసిరుహంబుల న్మెలఁగు షట్పదకోటుల నొక్కబోఁటి న
 త్వరగతి జోపి తద్వదనవారిరుహంబున వ్రాల, హస్తపం
 కరుహముల నివిదిర్ప విడగాగ బెనంగెటి వాటి కొప్పునం
 గరము రహించు సంపెఁగల గాటఁపుపుప్పొడి గుప్పె గుప్పునన్. ౭౦

సీ. కమలాక్షి నీ గజగమన గాసియొనర్చె
 సింహమధ్యమ బుద్ధిజెప్పవమ్మ
 చక్రవక్షోజ నీచంద్రానన గలంచె
 నహిరోమరాజి నీ వడుగవమ్మ
 సుకరబింబోష్ఠి నీశుకవాణి యడలించె
 శుభగసాంకవమోద చూడవమ్మ
 ననఁబోడి నీపికస్వని వంచన మొనర్చె
 రామాంగి నీవైన రాగదమ్మ

తే.గీ. యనుచు సరసోక్తులను మేలమాడుకొనుచు
 కలితకలకంఠకలరవ కలకలంబు
 లాజలక్రీడగన వేడుకై జెలంగెఁ
 గరము జెలువొందుఁ బంకజాకరమునందు.

౭౧

తే.గీ. చిరశీలీముఖసంతతిచే మునింగి
 నట్టి పద్మిని ఘనశరఘట్టనముల
 భంగమొంది కలంగి శుంభద్దళముల
 విరిసె నిట నుండవలదని వెడలి రపుడు.

౭౨

తే.గీ. అటుల వెలువడి కాసారతటమునందు
 నిలువ కచభారముల జారు. నీర్మజూఢ

క్రాన్తైః లేఘసంపద గౌర్వకతః
లీల వర్షించెనేమొ ధారాళగతిన్.

౭౩

కం. అంతట శశిరేఖామణి

నెంతయుఁ గైదండనొసఁగి యింతులు పడనా
భృంతరము జేర్చి యొకళి
కాంతమణిస్థగితవేదికాస్థఁమందున్.

౭౪

సీ. ఒకబోఁటి మేన్దడియొత్తె మెత్తనిచేరి

తనువున విసముంటఁ దగ దటంచు
నొకసతి తడివల్లి యంచక సడలించె
కపటముందుట మేలుగా దటంచు
నొకకాంత మేనహొందికగ పాపద దీర్చె
నప్పుదీరిన బాగ్గి మొప్పు ననుచు
నొకలేమ కురులార్చి యొప్పుకొ ప్పమరించె
ఘనరసం బొదల నెనయ దనుచు

తే.గీ. నొకరొకర లిట్లు లలింపిధోపచార

ములను మణిభూషణంబుల నంపరించి
మంచికస్తురి కపురమ్ము మైనలంది
బొదలు నెత్తావి విరులు కొప్పునను దుటిమి.

౭౫

కం. కొమ్మా సమ్మతి మున్నుగ

నిమ్మెయి జలకేళిసలిపి తికమిదట న
క్కమ్మవిలుతుఁ బూజితము
రమ్మని దోడ్కొనుచు హర్షరస ముప్పతిలన్.

౭౬

మ. చలువల్ దేరెడి క్రొత్తగొజ్జఁగివిరుల్ జాల్కొన్న పన్నీటివా
రలచెంతం గపురంపుమ్రాతుం తడిం గన్నట్టి లేఁగున్నబొ
న్నలపైఁ బెన్గొనుమాధవీతలక్రిందం పుబ్బొడిం దిన్నెపై
యెలమిం క్రొంబదనైన గస్తురిరజం బింపొందఁ బై జల్లియిన్.

౭౭

- గీ. కదళికాండములను నల్గడల నిలిపి
మల్లెపువ్వుపందిరుల నుల్లసిల్ల నల్లి
కేతకీదళముల దట్ట గీలుకొల్పి
తలిరుటాకుల తోరణమ్ములు ఘటించి. ౭౮
- చం. గమకఁపు కప్పురమ్మున చొకాటఁపు మ్రుగ్గులు దీర్చి సౌరభో
త్తమలవలీదళమ్ములను దర్శకునిన్ రతినిన్ లిఖించి, యా
హిమకరముఖ్యతద్బలము లీతల నాతల వ్రాసి వేదియం
దమరిచి ధూవదీపకుసుమాక్షతలాదిగ షోడశోపచా
రము తొనరించి కాంతలు నిరంతరభక్తి నుతించి రొక్కటన్. ౭౯
- సీ. దండంబు కుసుమకోదండపాణికి నమ
స్కారం బదృశ్యతాకారునకును
వందనం బిదె శుకస్యందనునకును ప్ర
ణామంబు రతివధూకాముకునకు
శరణు త్రులోకసంచరణసాహసునకుఁ
బ్రాంజలి విటవిఠీభంజనునకుఁ
బ్రణుతి భృంగస్వనక్రణితానుమోదికి
నతి సమంచితపరభృతవితతికి
- గీ. సకలకాముకజనమనస్సప్తదీప్త
కీలికీలాసమిత్రాయకేవలప్ర
తాపసుమచాపునకు వివిధోపచార
మనుచు నొక్కట వినుతించి యతిశయించి. ౮౦
- సీ. కనులెఱ్ఱఁగొనక హంకారించు భటకోటి
మేన గాయంబు గానీని తూఁపు
మొద్దున చిగురాకు మొలిపించు సేనాని
యిందందు నిలక మిన్నందు రథము
ఖండించినను వేళ్ళుగలయ మొల్పెడి విల్లు
సంచరింపుచు ఝంకరించు నాధి

గంభీరమగ్రసాకలితమ్ బెక్త్రెంట్
పండ్లుగీటుచు తోడబలుకు లేడి

తే. గీ. యట్టి నిరిపుట్టివై పుట్టినట్టి జట్టిఁ
గంటిమే మున్నుతిగవంటి కంటిమంట
నంటి పెనఁగిన మంటిల్లంబు వీవె
చిరవిరహిజీవనత్రాత చిత్తజాత.

౮౧

ఉ. ఇంకి భవత్రుతాపము నుతింప దరంబె త్రిమూర్తులన్నిరా
తంకముగాఁగ నొక్కొకరిఁ దాక్కొని మేళు సగం బొనర్చి ని
శ్శంకత తొన్ను దట్టి వెలుచందగు నేర్పున నోరుగట్టి య
త్రంకవకీర్తిగన్న నిగు బ్రార్థన జేసెద మో మనోభవా

౮౨

ఉ. ఇన్ని వచింపనేల నిపు వీరకళేఖను బార్థనందనుం
దున్నతిమీర నీపసుల నుచ్చుకలీల మెలంగు సౌఖ్యసం
పన్నతగల్గెనేని సులభంబుగ నీకును నీభటాకిన్
మిన్నతిగా మహోత్సవ మమేయత జేయదుమయ్య మన్మథా.

౮౩

కం. అని వినుతింపుచు వనజా
నన నాననవియనకు మనం బలర ప్రయో
క్తిని వేడుకొను ముందును
చనువున బోధించి రుచితసమ్యక్పణితిన్.

౮౪

సీ. దర్శింపవమ్మ గంధవహమహాస్యంద
నుని కప్పుకొప్పువాసనలు నిగుడ
నుతియింపవమ్మ సంతతశుకారోహిని
కుల్కుచక్కెర లొల్కు పల్కుఁజిల్కు
సేవింపవమ్మ నెచ్చెలి నెలయల్లుని
కలవలనెనయు కన్గవలు నిలిపి
మ్రొక్కవమ్మా! శీలముఖగుణధనిని
విమలకోమలకరకమలమలను

- గీ. నింకమీదట గల భవదీప్సితంబు
సఫల మొందింపు నాశీకసాయకునకు
చిత్తకమలసమర్పణ జేయవమ్మ
రేవతీపుత్రి పుల్లశిరీషగాత్రి. ౮౫
- కం. ఈచందంబున కామిను
లాచరితవ్రతసకలఫలావాప్తిగ వా
గ్వైచిత్ర్యగతిని బొగడి య
థోచితగతి మెలఁగుచున్ సముత్సాహమునన్. ౮౬
- చం. తొలుత వసీవిహారమున దూలి తుదిం జలకేళి దేలి య
వ్వల వలరాజుపూజ లనివారితభక్తి నొనర్చి ప్రైపయిం
బలువగు మోహదాహ మొకపాటిగ నెమ్మది మజ్జిగించి యా
నలినముఖిన్ విహారభవనంబునకుం గొని దెచ్చు నంతటన్. ౮౭
- గీ. మెలఁత విరహానలజ్వాల మిన్నుముట్టి
తనమయాభానలోష్మంబు నెనసినపుడె
భానుమండల ముష్ట ముష్టైన శీత
ల మ్మనెడి రీతి ప్రౌఢు చల్లగను దోఁచె. ౮౮
- గీ. తనదు జనకుని మందేహ దనుజవరులు
దినము బొడువఁగ యమునానదీజలములు
వెంటఁబడి వాని దఱిమెడి విధము దనర
ఛాయలెల్లను బిచ్చిమాశకు గమించె. ౮౯
- సీ. కుముదకుట్మలముల కొనలు మెత్తగిలంగఁ
దనమది మెత్తనై దడబడంగ
కమలంబు లఱమోడ్చుగని నెవ్వగల జెందఁ
దనగన్ను లరమోడ్చుఁ గనుచు డింద
శశికాంతలుఁ గఱంగి సరగున జాల్యార
తనచిత్తము గఱంగి తాపమూఠ

హరిచక్రముచిహ్నము లజవేడిమిని గుంగ
తనమేను నజవేడిమిని గుంగ

గీ. విన్నదనమును గలిగి మ్రెవన్నె దొలగి
జిగిదిగి సదర్పి తనవాని చెడు ఓదర్పి
మగని తొలగిన మిగులనెవ్వగం దొగిలి
చంచలింపుచు వెతనొక్క చక్రవాకి.

౯౦

మ. పవలుం బుప్పిణియైన బద్ధిని పరింపం బూని దా లోకబాం
దపుడై సద్విజకోటులం దరిమి దిక్రాపంబు జూపించె నె
రవి యంచుం జనురాదు నిందలకు నోర్చన్ లేపికిం బశ్చిమా
ర్థవమధ్యంబున దూకినం గువలయాదాతత్వముం దీసెనే!

౯౧

సీ. సూర్యోపలచ్చవి సుమధన్వి కద బెంచె
సుమధన్విజదత కోకముల బొంచె
కోకసంఘముదీ ప్తి కువలయంబుల నొప్పె
కువలయశ్రమ కంజకోటి గప్పె
తమ్ములును చకోరతండమ్ము లన నొప్పె
నెనచకోరులకాక విటుల నొంచె
విటజనావళి మనఃకుటిల మింతులఁ జేరె
నింతుల సిగ్గు లంతంత జారె

గీ. నఖిలఖగకోటి నీరము లరసి జొచ్చె
మిన్ను లేసంజకెంజాయ మిగుల హెచ్చె
బరిసి చీకట్లు చిగురించి బయలుబొంగె
జరరథానుండు పశ్చిమజలధి క్రుంగ.

౯౨

శా. ఏ నుష్టాంతుడ రాజు వెందవితె నేఁ డెట్లేగి యెట్లాచ్చునో
గాన న్నేనిఁట నుండనం చపరదిక్కంధిం బ్రవేశించిన
ట్లాసీరేజహితుండు న స్తగిరిశృగాగ్రంబునం దొప్పె నె
త్తైనం దీక్షు దనంగినం గువలయాహ్లాదంబు సంధిల్లె.

౯౩

మ. సలిలాధీశ్వరుదిక్సతీమణి నిజస్థానంబునం భానుమం
 దలముం జేర బ్రయంబునం జనులనిండం గుంకుమంబూని కెం
 పుల మిన్నామినుకుల్ ధరించి యరుణంపుం బట్టుపుట్టంబు మై
 ని లలిం దాల్చి కనుంగొనం గతినిబూనె న్నాంధ్యరాగద్యుతుల్. ౯౪

సీ. ఇనుఁ డపరాంబుధికేగఁగా నెదురేగు
 బడబాగ్నిశిఖి శిఖాపటల మొక్కొ?
 కోకదంపతులపై కుసుమాస్త్రం దరిబోయు
 నతులితాగ్నేయబాజార్చు లొక్కొ?
 గగనాటపీసహకారభూజంబున
 జనియించు పల్లవచ్చాయ లొక్కొ?
 దినకరుం డరుఁగువెంటనె దిక్సతుల్ జేర్చు
 ముఖముపై మేల్కమ్మి ముసుఁగు లొక్కొ?

గీ. పద్మకుముదావు లిరువురపాలుఁ దెగిన
 మహినహోరాత్రముల నడిమధ్యమమున
 బాతుపొలిమెరకెంపుఁ గంబంబు లొక్కొ
 యనఁగ లేఁసంజకెంజాయ లెనసె దిశల. ౯౫

ఉ. రాజగుఁగాక, సత్కళల రంజిలుగాక, బుధానుకూలుఁడై
 భ్రాజిలుఁగాక, విష్ణుపదవర్తన నొందెడుగాక - మత్రియుం
 డాజలజాపుఁడే తపనుఁడైన ఘనుండను సాధ్వీమాడ్కి నీ
 రేజము లివ్విధుంగన భరింపకనే ముకుళించె నొక్కటన్. ౯౬

మ. గగనేభేంద్రము యామినీమదముసోకం బెల్లుగా గెర్తి య
 స్తగిరీంద్రంబున బ్రౌద్ధ మావుతును ద్రోచం దతనూభిన్నమై
 నొగులు న్నెత్తురు గ్రక్కెనో యనఁగ కన్ను ల్గోరగింపంగఁ బొ
 ల్చుగ జూపట్టి దిశాచతుష్టయము దీవు ల్నాంధ్యరాగద్యుతిన్. ౯౭

సీ. అహరంబుధిని బ్రదోషాగస్త్యముని గ్రోలఁ
 బాదున గనుబట్టు పంకిలంబొ

యామినీపహ్ని యస్తాస్త్రి రవుల్కాస్త్మ
 గలిగిన దట్టంపు కాశుఁబొగయు
 కడలిలో తనమణి బడిబోయ వెదకఁగా
 జగము ద్రిమ్మరుచున్న గొనతలమొ
 వారకాయాపకందర్శనాసనఁపుల్
 జూపట్ట నిదు ముడీలేవఁబో.

గీ. యలజరావారకామినీయౌషనాంగ
 వేషసందానకరణదివ్యాషధంబౌ
 యనఁగ బెంపొందె గనుఁగొన సంతకంత
 కంధకారంబు నిఘరిదిగ్బంధురంబు.

౯౮

చం. దినకరుఁ డస్తమింపఁగను దీనత పద్మిని కప్పియో'వే
 దన నతిశీతవాతరుజ దార్కొన కాలభిషగ్గురుండు పో
 సిన బలుమందుమాత్రలు నజీర్ణములై యుదరంబునించెనో
 యన కమలాంతరాళములయందలి బంధరడింభము ల్లిగెన్.

౯౯

కం. ఈవసుధ యువజనాళికి
 భావభవాహవములీ విభావరి నగునన్
 భావమున దుర్నిమిత్తఁపుఁ
 గావురులం గప్పి యంధకారము బొలిచెన్.

౧౦౦

సీ. పెనుచీకటిమొగుళ్లపెంపుచే గుంపులై
 బడిన వర్షోపలప్రకరము లనఁ
 గోకదంపతులఁ జికాకుచేయ విధుండు
 కరనాళముల నూరు ఖండము లన
 గగనాపగాతరంగముల నొందొందుదా
 కఁగ జించు నమ్మతంపుకణగణమున
 జగములొక్కటగెల్చి జనువెంచు మగనిపై
 రతిజల్లు పుష్పలాజతరులె యన

గీ. నరుజరరుదాతపమున సంబరవహుటి
బొగలు నెమ్మేని తెమ్మటబొట్టులె యన
తెలివి బొడసూపి బీకటి తెగంబాపి
చక్కలొక్కట డిక్కుల పిక్కటిల్లె.

౧౦౧

చం. అపుడు రథాంగసంచయము లార్తిని గూయ దొడంగె మింట రా
జివు డిదె రాగలం దని దినేందిరయుం దనజేని నీగతిం
దపనుఁ డటంచు నోరువకఁ దజ్జలరాశిని ద్రోసిరంచ వి
ష్ణుపదమునంటుచున్ వెతను శోకించున్నతెఱంగు దోపఁగన్.

౧౦౨

చం. మఱుగుంకిగ్గి సొక్కుగొను మచ్చులు జల్లి భ్రమింపజేసి లో
నెఱవివరంబుసొచ్చి కడునేర్చున యిక్కువలంపుశయ్యంన్
మఱిగినవేళ గాంచి ధనవంతులసొమ్ములు దోచుకొందు టి
వ్వరునను దస్కరు ల్మిగులవారవిరాసిను లొక్కటం దమిన్.

౧౦౩

కం. తనరాకమేలుకథ కుము
డిసుంకును జకోరముంకు దెలుపఁగ మునుమున్
వనజారిబనుచు నెచ్చెలి
యనఁగా తూరుపున బాండిమాకృతి బొలిచెన్.

౧౦౪

సీ. పతిరాకకును నిశాసతిప్రేమ నెదురుఁగా
నడుఁగుల మడుఁగులు విడియేనేమొ
ప్రాకృతి శశిని గర్భముదార్చి దన్ముఖ
బింబంబుగను పాండిమంబు లేమొ !
రాజురా గని విహారమునకై సమకూర్చు
పగడంపు మణిమంటపంబులేమొ !
యంబుధీశుఁడు పుత్రాగమంబున బొంగు
తరఁగల బెరిగిన నురుఁగులేమొ

గీ. యనఁగ బ్రాగ్భిశుభ్రమా సంతలోన
కాలముని విష్ణుపదము నివ్యాశియొసఁగు

మిముఁకుకర్పూరహారతిఁగి నిలిపె
శ్రీకరుం డొచు బొలిచె సుధాచరుండు.

౧౦౫

సీ. అమరనాయకవహూహర్మాభ్రగ్విలసిత
కరకమణీప్రభాకలశ మనఁగ
బ్రాద్వికాకామిసీఘాలభాగింబున
పొంకమౌ మన్మథపంకాంక మనఁగ
దర్శకదండయాత్రాసూచింబైన
షకలాతుడేరా నిషాని యనఁగ
మననికాకాంతాముఖప్రభాలోకనా
ర్థము బూను మించుటద్దం బనంగ.

గీ. చీకటు లణంగ సారసశ్రీ చొలంగ
రలశనితి చొంగ జక్కమిద చొలంగ
గోర్చె లలరంగ తూరుపురొండమీద
వంబుమీరంగ నింబుకొంబంబు పొవమి.

౧౦౬

గీ. తపసు సాహస్రకిరణసంతప్తమైన
గగనలక్ష్మికి చంద్రికాగంధ మలది
ప్రాకృతీమణివీవ చేపట్టినట్టి
తాళవృంతంబుగతి సుధాధాముఁ డలరె.

౧౦౭

చం. కలువలు విప్పఁ బద్మినుల కాంతులు దప్ప రథాంగదంపతీ
కులములు మోము ద్రిప్ప సురకోటులు విందుల నొప్ప వారిరా
సులు పయికుప్ప వెన్నెలలసొక్కులు దిక్కులు గప్ప వింతగా
చలువవెలుంగుకుప్పరుచి సాంద్రత తూరుపుతిప్ప నొప్పగన్.

౧౦౮

గీ. సరసమై చనుగంధప్రసక్తి బూని
శతభిషక్రియ మౌచు సత్సంగతి దగి
వివిధరుజ్జ్మండలు హరించి కువలయప్ర
మోదము నొసంగె పూర్ణచంద్రోదయంబు.

౧౦౯

సీ. వితతచకోరికాపితతి దాహము దీక్ష
జతవీడి కోకదంపతులు బారె
చిమ్మచీకట్లు నొక్కుమ్మడి దిగజారె
విమలాబ్జమలలో చెమటలారె
విరహాలపై మరుం దరిదిత్తెదుపు నూరె
వివిధతస్కరకోటి వెతల బారె
కులటాంగనలకు మిక్కుటైనపు భేదంబూరె
కుముదిని కొకపింత కొమరుమీరె

గీ. తమ్మిమొగడంతేటి మొత్తమ్ము చూరె
తరుణదంపతులకు మనస్తాప చూరె
విటవిటిజను లలుక లొక్కటనె దీరె
పండువెన్నెల జగమెల్ల సిండి బారె.

౧౧౦

వ. ఇట్లబండితప్రభావిదంబితం బగుచుండు పండువెన్నెలలు మండితపుండరీక
భవాండకటాహంబున న్నిండి తండోపతందంబులుఁగ్ మెండుకొని శచీ
సీమంతినీకాంతుచతుర్దంతదంతావళంబుతో సంతంత మంతనం బొనరిం
పుచు సారకద్పూరపటిరడిండ్డిరహితారశారదమందారశరమరాశజాలం
బుల పగిది నదభ్రశుభ్రవిభ్రాజితంబై యుదయగిరిపరిసరచరద్వరముని
నికరతరణికిరణధిక్కరణసటాపాటలత్వంబును మాటిమాటికి స్మిటుచు,
చటులకిటిపటలవికటాహవనటనఘటనపాటవోత్కటసమయాఽన్యోన్య -
కతోరదంష్ట్రోద్వట్టనంబున మిట్టవడి యిట్టట్టుజారిన కట్టాణిముత్త్రయం
బుల విట్టంపుకట్టం నిట్టట్టం బొరలి చిటికొటారంబులం గ్రీడించు
విటవిటిజనంబుల మదనకదనత్వరితంబునం జిక్కువడు హీరతారహారం
బులం బేరజంబుఁ జేయుచు సనూనమానసానుమోదంబున నహీనసూన
విమానవితానంబులం దారోహించి యించువిల్కాసి పంచశరసంచలిత
హృదంచతురై సంచరించు వేల్పుమించుదోబుఱన్ రాణించు సుమనో
హరంబులగు సుమనస్సుమనఃప్రకరంబుల నదలింపుచు క్రొన్నెల
వెన్నెలలకన్న మున్నుమున్ను సుపనాథులం గన్నునన్నుల న్నెన్నుకొనం
బున్న మిచులితచతురతలం బరుల సితరేతరజను లెఱుంగని మఱుం

సముల గల వాచవాచలఁ బైడిమేడగోడకేరలం గ్రీడింబు లేడింబుల
వేడుక నాడన్ సదోజిజ్ఞాసితకారణంబై బుద్ధిద న్నగనాంధు
కండ్లపండువులుగా తోడిప్రచలంగివాడి పాయసకలమాన్మంబు లెరుకొని
ముసిముసినగపులం విశ- బసలేసఁగె మరెవకలఘోతవాత్రలం
విడియిదనిశ్చీరధారాకారంబులై సిద్ధపునెలజాలం విచ్చిర గద్దియలఁ
బద్దయుం బోరలు ముద్దియల మేసులందలి యంపియలందలి
చందనం బనం చనితీ - నితాంతపనాంతలతాంతంబుల వికసించక
వికసించినతెలం గెలుంగఁజేయుచు రలిపలియఃప్రకాపంబు లేకీభవించి
జగంబుల బొగడ నెగడె నన- యమునానదీసంగతగంగాతరంగంబులకు
కోరికలుదీర వారాపథంబునం జారిస శ్చీరధారాపరంపరలీల
తనరాత రడలిముఖవికాసంబునం బొంగు బుద్ధినిం గని సుధాకరుండు
హసించెచో యను యనువునం జెరింగి యశేషశృంగారవేషవిశేషంబులకుఁ
గడ్పులబండువై నిండుకొనియుండె నప్పడు.

౧౧౧

- ఉ. ఆనమయంబున శ్చందనుఁ బాహవదిగ్విజయాద్ధియై నము
ల్లాసమునన్ ప్రసంతుఁ దకళంకగతిం చనుకొల్ప బాణబా
వాసనతూణము ల్గాని పికాఁ మరాళ మయూరకీరళా-
రీ నముదాయ మార్పటల హృద్యముగా నడచెన్ హటాహదీన్. ౧౧౨

- సీ. డంబౌమృతాకనాళంబులే యిరుసులు
బలితంపుఁ దెలిదమ్మి బండికండ్లు
కొదుమగేదంగిలేకుల చిక్కని పరమ్మ
తొగతీవియల మేలిబిగువు నొగలు
మేఁటిగొజ్జఁగిపూల గాటంపుకాడియు
కప్పురంపు పనంటి చప్పరంబు
తెర్లి దూకెడి రాజకీరంబులగు జాలు
నిగ్గెనకురువేరు పగ్గములును

- గీ. మలయు తశరఫమున నెక్కి మత్తవిరహ
చిత్తపుత్రులు మెత్తనె తత్తరిలఁగఁ

గ్రోతముత్రైపుగుత్తుల రత్తిరేల
హత్తి చిత్రజ్ఞుడదిగొ చంద్రైత్త వెరకల.

౧౧౩

సీ. గంధసింధురదానగంధబంధురుడైన
గంధిపహండు మార్గంబు జూప
సంతతకాంతవనాంతలతాం తని
కాంతవసంతుండు చెంత నడవ
కోకిలాళారికాకేకివకాసీక
మేకిరవింబి పరాకు వెల్చ
గంగాతరంగానుషంగస్సనోత్తుంగ
భృంగసంగీతప్రసంగ మెసంగ

తే.గీ. బెండువడియుండు పాంథుల గుండెలెల్ల
భేదింగను దాంధమీనాద మొదల
బ్రబలకందర్పబహదురీపాదుషాహి
వెడలె రజరంగధీరాంకవీరుడగుచు.

౧౧౪

అయవిభాతి:-

పొంగుచును సింగముతెఱంగునను దూకి బహు
భంగుల మెరింగఁ బొదలం గలసి వేగన్
ముంగలికి వంగి కనకేఱిని ఖణింగున బొ
సంగగను మీటుచు జెరింగి యతివేర్కన్
హంగుగను మేటిగొజ్జంగిపుపుతూపులు ని
షంగము వెడల్పుచు తరంగములలీలన్
రింగున సడల్చియును నుత్తుంగగతి నార్చుచు స
నంగుడు నభంగురజయంగతి నెసంగన్.

౧౧౫

ఉ. వెన్నెలకాకతే మిగుల వేసటజెంది వియోగవేదనా
పన్నత దల్లిడిల్లు బుభద్రతనూజకుచాగ్రద్ధన్ముల్

భిన్నము జెందునట్లు వెఱపించుచు పెంజడివాసరీతిగా
గ్రాన్ననవింటిజోదు 'శంగ' శంగ'యని గ్రుమ్మ నిమ్మడిన్. ౧౧౬

కం. పొంచి వెనువెంటనే మే
న్వంచి విరింగోల వింటనుంచి గుజిం బా
దించి నవరించి పై లం
మించి సరాయించి తమి మొగించుక మించెన్. ౧౧౭

కం. ఆకోల యేటుపాటున
కోకిల లొక్కుమ్మడిగను 'కో'యని కూయన్
పైకి దువాళింపగ నా
కోకిలమ్మదువాటి యుడ్డు గుడుచుచు బలికెన్. ౧౧౮

ఉ. అమ్మకచెల్ల! యీబలుగయామరుం దతిదుండగీడు పై
గ్రుమ్మెడు సంపదిచ్చుకు కమ్మనితెమ్మెర బమ్మరింపు నొ
క్కుమ్మడి జిమ్మిరేగి నెజిహమ్మని తొమ్మున నమ్ము గ్రుమ్మె దే
హమ్ము నిజమ్ముగా నిలువదమ్ము యికేడుని తెల్పనావెతల్॥ ౧౧౯

సీ. తనసహోదరుఁ డంచు దలఁపక గ్రూరుడై
కూతుతో నెనయఁగా గూర్చె నితఁడు
తనకగ్రజనకుఁ డం చనక తాపససాధ్య
పై మరుల్ గొల్చిన పాపి యితఁడు
తనపుత్రకుఁ దటంచు తర్కింపక తపంబు
జెరిచి యోషాసక్తి జేర్చె నితఁడు
తన మేనమామ యౌ ననక దుర్బృత్తిచే
గురుతల్పగమనాప్తిఁ గొల్చె నితఁడు

ప్రబలు లదిగాక తనదేహబాంధవులగు
వారికే రోయడి శంఖరారి యహహ!
యూర్తకే నన్ను బాధింపకుండగలడె
యింక దైవేచ్ఛ యెటులున్నదేమొ కాని.

కం. అని తనలో తను విషయే

తను తనుతాపమున మిగులతహతహగౌను జ

ప్రని పనితల్లె గవిసి వ

చనరచనాసౌహృదప్రసక్తి నెఱపుచున్.

౧౨౧

ఉ. కొమ్మ నరాత్మజుం దలంచుకొంటివా? మేన్పులకల్ జనించె ను

మ్మిమ్మియి మున్నువోలె మనసిచ్చి ప్రేయమ్మున బిల్కిరించవే

మమ్మ, భవస్మృఖంబు విరహభ్రమ జూపె గదమ్మ, దాచనే

మమ్మ! పచింపుమమ్మ! వికాశాంబుజపత్రవిశాలలోచనా!

౧౨౨

చం. చతువుగ నంచలం గృనుల సైగలనైనను జేరఁ బిల్వవే

మనిశము కీరశారికలకై నను బద్యము జెప్పవేమి? పెం

చిన పటిభుక్తిశోరములు జేరిన చెక్కిలి గొట్టవేమి? యో

వనజదళాక్షి యిట్టు పంచంతల చింతిం నేమి హేతువో?

౧౨౩

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బలుకు నెచ్చెలులపలుకు లచ్చెలువ ప్రీతాభరం

బునం బరాకు చేసికొని చిఱుచెమట గ్రమ్మిన నెమ్మొగమ్ము మరంద

బిందుసందోహకందశితారవిందంబు చందంబునం దనర- నిట్టూర్పులు

నిగిడించుచుఁ గళచళించుచున్న సమయంబున-

౧౨౪

సీ. అంతకంతకు నుదయాద్రిచహ్ని జనించు

వేడివెన్నెంజూపి విధుఁడు జెలంగ

నుగ్రాశు కనుచిచ్చునోర్చి నిగ్గునదేలు

యలరువేడిమిత్వాఁపు లతనుఁ డేయ

బెనుబాముకోరి బెనఁగి కంపము సూపు

కడువినవిత్తులే గాడ్చుసోక

పోటుజెందిన గట్టుబొడియలలో దూబు

ఘనభీతి వెలిపుల్లుగములు బొదవ

గీ. నింతి యంతింతయనరాని వంతబూని

వంఁపువెన్నానితోడి నెచ్చెలులతోడ

భాషణముమాని యరవిరిపాపుపైని
నిమ్మెయిని చెమ్మటలు గ్రమ్మ సొమ్మసిల్లె.

౧౮౫

కం. అది గని బెదతినమది ప్రియ
సుదతీమణులెల్ల చుట్టుచుట్టుకొని నయం
బొదవ మదిరాక్షికోగిట
బొదవుచు వెంజుబది మేనుబుణకుచుఁ బ్రితిన్.

౧౮౬

ఉ. పిన్నతనాన మున్ను మురిపెంపంగ జూపిన మత్రియుం దయా
సన్నత నేడు జూపుమని సన్నిహితంబున దీనవృత్తిచే
సున్నవిధంబుతోప మెయినుండిన తావులుమాని బ్రాణము
ల్కన్నియ కన్ను లన్నిలిచె గవ్వొనరే యని భీతచిత్తలై.

౧౮౭

పడఁతి మనోవార్ధిఁ బడి మునింగెనొ యేమొ
తతదాక్షుజలబుడ్బుదంబు లవిగొ,
పొలఁతి యాశాలతల్ బుడ్పించెనో యేమొ
తనుచుర్మజలమరందమ్ము లవిగొ
యువిదవాంఛాధుని యుప్పొంగెనో యేమొ
మేన పాండిమఫేన మూనె నదిగొ
లలనకు విరహాసలము జనించెనొ యేమొ
నిట్టూర్పుబొగలు జూపదై నవిగొ

గీ. యక్కటా!యివి సామాన్యమని దలంప
వలయు నికనైన గాపాడవలయు పడఁతి
నట్టుగాకున్న కన్నె నిట్టట్టు జేయ
ధూర్తగతిజొచ్చు మన కపకీర్తివచ్చు.

౧౮౮

సీ. మధుపకోటికి బ్రణామముజేసి దెచ్చుచు
రందమ్ము మధురాధరమున జిల్కి
గంధవాహికి నమస్కరణఁజేసి గ్రహించు
పూవుగుత్తులు కుచంబుల నమర్చి
దినభుక్తతికి దండమొసఁగి తెచ్చిన మృణా
ళంబులు బాహువల్లరులగూర్చి

కిసలయగ్రననాకిని మ్రొక్కిడిలభించు
తలిరుటాకులు పదమ్ముల ఘటించి

గీ. తరుణి యివి పంచశరదేవతాబలంబుఁ
దత్ప్రసాదంబు లీపదార్థములవలన
వెఱఁపుదీరు నటంచు గావించి రవుడు
చతురరచనల శిశిరోపచారవిధులు.

౧౮౯

సీ. అందులు గుములు నంచని చింతపడకు వే
కలకంతిపదములు గప్పవమ్మ
యుడుకునంచని వెతనొందకు మలివేణి
సుమములు కొప్పన జుట్టవమ్మ
వాడునంచని భీతివలన దండజయాన
బాహులందు బిసాళి బన్నవమ్మ
కన్నులఁ జేర్చవే కమలముల్ చెడునంచు
కోక న్ననీ వంత గుండకమ్మ

గీ. వీటి నాహారమని చూడ పాటిగాదు
చెలిమికొఱ కెంతపనియైన జేయవచ్చు
గాని యిది కొంచెమో పనిగాని దెఱిఁగి
జేరి శైత్యోపచారముల్ జేయవలయు.

౧౯౦

సీ. చందనం బిలఁదవే శైలవక్షోజ క
ర్పూరం బొసంగు రంభోరుయుగళ
హిమజలం బిడవె తుహినమయూఖనిభాస్య
చిగురుటాకులు గూర్చు మిగుడుఁబోణి
ముత్తయమ్ములహారములు వైచు మనవేణి
కాశ్మీరమును బూయగదె శుభాంగి
మకరందబిందువు ల్మయిజిల్గు పూఁబోణి
పుప్పొడుల్ జల్లు మంభోజగంధి

గీ. యనుచుఁ దమతమ కనుకూడ మైనపనుల
నొకరినొక రుచ్చరింపుచు నోపినటుల
గూర్చి శశిశతనుతాప మార్చుకొలుకు
సకలశిరోపచారము ల్కలిపి రపుడు.

౧౩౧

చం. సరసిజనేత్ర లింతి యుపశాంతికినై శిరోపచార మీ
కరణి యొనర్చుఁగా సురభిగంధముపెట్టి పరాగమై ధరం
దొరిగె జిగుళ్ల క్రొవ్విరులు తుత్తుములుయెల్ల వినంబులెల్ల భం
గురగతి వాడె మైనినికె గొట్టఁగిసీరు మనోజవేదనన్.

౧౩౨

కం. తోడిచెలు రెట్టానర్చిన
నాదాదకు స్రుక్కువార లందరిలో బల్
నాడెమగు చేడి యొక్కతె
నాడి పరీక్షించి గుంభనంబున బలికెన్.

౧౩౩

సీ. అంతకంతకు తాప మధికమై చెలిమోహ
ముడుగదే 'పూర్ణచంద్రోదయము'న
మణిమణి ప్రబలమై మది గలంచునుగదే
యింతికి 'మదన కామేశ్వరము'న
మాటిమాటికిని యారాట మొందునుగదే
రమణీమణికి 'వాతరాక్షసము'న
గడెగడెకింక వెక్కసము జెందునుగదే
సతి'సీలకంతరసంబు'వలన

గీ. దినదినం బెక్కువగుఁగాని తీరదే'వ
సంతకుసుమాకరంబు'న సకియలార
'భూపచింతామణి'ని గాని పొలఁతి విరహ
దారుణజ్వరదోషంబు దీరదమ్మ.

౧౩౪

సీ. మరువక నిక నుగ్రమంత్రము ల్బ్రతియించి
తనుహీనభూతమ్ము దరుమరమ్ము

సత్రమోపాసనల్ సలిపి గురుదేవు
 యగు సేనాచరపీఠ నణఁపరమ్మ
 వెన నహింక్రియావిధు లొనర్చియు పెను
 గాఢసోకుడుల బో గడపరమ్మ
 మనుల ప్రార్థించి పంకప్రచారవిజాతి
 గణముల కావరం బణఁపరమ్మ

తే.గీ. యటులగాకున్న మదనశశాంకగంధ
 వహమరాళాదులకు తాళవచ్చు నటరె
 యనుచు రంభాదళోచితవ్యజగములను
 బూని వినరుచు నుపచారములు ఘటింప.

౧౩౫

గీ. అప్పు డొక్కింత తడవున కవ్వదూదీ
 యులికిపడి లేచి పవళించి కళవళించి
 కంవరించి బయల్గొంచి కౌగిలించి
 యింతులనుగాంచి దుఃఖించి యిట్టులనియె.

౧౩౬

సీ. అలవిరు లనిజెప్పి యగ్నికణంబు లీ
 వడగాడ్పులకు తోడు నిడఁగడగునె
 పన్నీరటని కాచియున్న నూనియ మేని
 వలకాకలకు దోడు జిలుకదగునె
 గోవకప్పురమంచు క్రొత్త సున్నంబు వె
 న్నెలవేడికిని తోడు నిడఁగడగునె
 చిగురాకులని యంపలెగలను మరుకైదు
 వులకుఁ దోడుగ నెద నిలుపఁదగునె

గీ. యకట చెలులార తొంటినెయ్యం బొకింత
 దలఁప కీరీతి పగదీర్చు దలఁచినారా!
 గాకయుండిన వీటికి కాకలేం
 యనుచు విలపించు మదినోడి యలరుఁబోడి.

౧౩౭

వ. అంత నయ్యింతి లతాంతకుంతసియంతి తస్మాంతయై ముంతింతనరాని
చింతాభరాత్రాంతింబున నంతకంతకుం దొంతరియను వెంతనైలంగు
మంతనంపుదీంతులం గనుంగొని యిట్టనియె. ౧౩౮

సీ. తలదిమ్ములొసగు గద్దటియమ్మెదం గొల్చి
చేయరే కనకాభిషేకమైగ
తెర్దివర్తెదు రాజకీరంబులకు మ్రొక్కి
గదపరే సాంకవగంధపూజ
కలగించు జక్కవగమిని సన్నుతిజేసి
యర్పించరే నిర్మలాబ్జములను
వెజపించు కాదంబివితతిని బ్రార్థించి
సలుపరే మనమహాత్మవవిభవము

గీ. గాఢ యుండిన మదనంచరీకృత
కౌకకలమానసౌకంబు లేకమై చి
కాకు బైకొనె మరు సంపకాక కోప
తరము గాదమ్మ దీని బోదరుమరమ్మ. ౧౩౯

వ. అని పలికిన కలికి కలికిపలుకుల కులికి యక్కలకంతకంపు లొక్క
మొగి శశికుకళారికాచంచరీకకేకీమలయపంచమరాళనమేతందగు మనో
భూతు నుద్దేశించి యిట్టనిరి. ౧౪౦

సీ. గుబ్బిలపై బయల్గొన్న చెమ్మట బొట్ల
పరిమళసలిలార్థ్యపాద్య మొసంగి
విరహానలోగ్రనంజ్వరతా సముత్పన్న
పాండిమ శ్రీగంధపంక మలఁది
తాపాతిరేకనిద్రాహీనశోభదృ
గ్జలజాతపుష్పాంజలిల నొసంగి
మహితనిశ్వాసధూమశ్రేణికాఘ్రాణ
తర్పణధూపసమర్పణ లిడి

తే.గీ. పూజ గావించుచున్న చీపువ్వుబోటి
చిత్తమున నీపుగల్లుటజేసి గాదె
మొక్కదలచిన చేతులు చెక్కదలచు
సామి తాయెను నీపూజ యోమనోజ.

౧౪౧

సీ. శరముపై గేదంగివిరితురాయియె గాని
తిరికింప చంద్రమందలముగాదు
అటుతను పరిపురస్తురిపట్టియే గాని
కాలకూటప్రభాగరిమ గాదు
కాయంబునను గంధకర్దమంటేగాని
పాటింప బూపిలేపనముగాదు
చెలియపీపునజారు సిగముడియేగాని
భయచభాస్వజ్జటాభరముగాదు

తే.గీ. కాని నీపాంథమారకక్రమము గనిన
విలయకాలోగ్రమూర్తిగా దలఁపబడియె
నకట నీకిది తగదోరి శుకవిహారి
సకలనారీమనోహరి శంఖరారి.

౧౪౨

గీ. మదనభవదంబనదనసంపద నణంచు
శశిని యర్మిలి యొనరింప జనునె శాస్త్ర
రీతులను 'సర్వనాశాయ మాతుల' యని
దెలియఁగా లేదొ ! యికనైన దెలియరాదొ !

౧౪౩

చం. హరితనయాఖ్యచే హరునహంకృతి బైకొని కాలయాపునం
గరము రహించియు నిష్క్రమకాండనిరూఢి నఖండధర్మవి
స్తరత నహించి లోకభయదాతను వృత్తిజనవ్యథోచితా
చరణత జెందు కాలయమసామ్ముడనైతివి నీవు మన్మథా.

౧౪౪

సీ. జనకఁ డంతకు పుణ్యజనపీఠన మొనర్చు
తల్లిదాంచల్యవర్తన మేరంగు

కన్నతండ్రికి భంగకార్యం కడెడు మామ
తెలిసి కూతురును వత్తిండుకన్న
ప్రజలనోటను రద్దిపాలో వదినగారు
సతతచాతివిరోధి సంగడిఁడు
మధుపానవివశదుర్మయు బంటుబలంబు
పథ మెటుంగర మండిపడియె దీవు

తే.గీ. మట్టి సేవంగడంబు పేరెత్తియైన
విన్నపెద్దం దీర కోటపట్టవగునె
మానిసులకెల్ల తలవంపులైన బ్రతుకు
గోరనేటికి నీరూపమార మార.

౧౪౪

చం. నెటి విషజాతులంపగను నీకులొ జావలమీయు కెక్కెమున్
మొరసెడి నారి నల్లగమియూర మనెంగిన మొల్కువిట్ల నొం
తొరులకు గానరాని తనువుంకొర పాంభమరౌధనంబు లీ
కరతి రహించు తన్నరశభామణి పేవెరదా మరౌధవా !

౧౪౫

సీ. ఒకపాటివాడైన చికిలిబాకుధరింప
చివురుటారునుబూన సిగ్గుగాదె
హీనుడైన యరంగమెక్కఁగా చిల్కత
త్రడి నీవుగొన కొంచెదనముగాదె
కొఱగానివాడైన కోడండము ఛరింప
లలితుంటవిలుదాల్చ లజ్జలేదె ?
తనువులు ప్రాణు లందఱికుండఁగా ననం
గుదవొచ్చు బ్రతుకుట కొదతగాదె

గీ. కాన గతిలేని యభిమానహీనవృత్తి
బతుల నెడబాయు సరులపై యమలగతు
మెత్తవిరిగు ర్తికత్తుల నొత్తదగునె
యమలితాభంగశృంగార హరికుమార.

౧౪౬

సీ. పిట్టకేక్కులంత మెట్టిపడియెదవేమి
 యది గుడ్డమైతె మన్నన దేమొ!
 చెరువుపట్నాని మున్నెచేన్దలు చేసేవు
 యది చాపమైతె మాటాడవేమొ,
 ముగురుకోరికె యంతయెగసిపో దలిచేవు
 యది పల్లమైతె త్రుళ్ళాడెదేమొ
 తనువులేకకె యంతదర్పంబు జూపేవు
 యదియున్న శివమెత్తి యాడెదేమొ

గీ. గారయండిన చుర్మదోద్రేకవృత్తిఁ
 చాచి పైకొనుటిచి లజ్జలేక గదర
 విరహిణీమార! శంఖరాసురవెదార
 మథితసుకుమార!మార!కల్పవవిచార.

౪౦౪

సీ. తుంటలై నీ విల్లు ధూళిలోన నణంగఁ
 నొలుపొందు నీ మేను బూదిగాను
 నీయంపగమివిచ్చి నేలపాలై చన
 మురయు నీ రథి మొక్క మూలఁ గూల
 చెడుగు నీసారథి యడవిలోపలఁ జేర
 నీదైన నీదెక్కి మేట గలచ
 నిను మ్రోసెడి తురంగమును సంకెన లేవ్రయ
 నీమేటి చెలికాని పాము కరవ

గీ. చెట్టుకొకటూచు నీసేనంధై గిట్ట
 నయ్యయో నీవు 'పాపీ చిరాయు' వనెడి
 నీలి నీరీతి విరహిణీమాత వైతి
 వింక మకరాంక చెలి నేచు దేమి శంక.

౪౦౬

తే. గీ. అనుచు చనజాననలు మరొకని కినుకను
 తనవి సనకను తెనఁగి యాతనివెనుకను

జేరి యానారిగావించు సీరజారి
సారెసారికు జలపోరి చూరఁగోరి.

౧౫౦

సీ. బుధనుతుండగు క్షీరనిధి కుమారుండవు
ఘనుడైన బోలెబంధునకు హితుడ
వారానవారి నెయ్యంబైన మఱుదివి
శంకరస్వామి చూడాంకమణివి
దక్షునియోజకు దగిన యల్లుండవు
విబుధక్షుధలుదీర్చు వెన్నరడివి
యసమాస్త్రినకు ఘనంబగు మేనమామవు
శ్రీదేవికిని బ్రయసోదరుడవు

తే.గీ. నట్టిసత్కులజాయెడవై దగర్చి
పరవియోగులపై వేడి బజంపదగునె
బచ్చిచారిత్ర పరహితీపాంపవైత్ర
గురుసురామయమ్మచుగాత్ర కుచుదమిత్ర.

౧౫౧

చం. మనమున సీతిలేక గురుమానిని బొందినద్రోహి వంచు నీ
చెనఁటితనం బెటంగి సిగజేర్చెను శంభుఁడు లింగరారిపం
చనెడి హితంబుగాంచి గద హా ! ధరనెట్టి దురాత్మునైన త
న్ననిశము గొల్పినంతనె మహాధికుజేయుఁ బురారి యల్పుడై.

౧౫౨

సీ. కువలయావనకీర్తిగొనినందుకు ధరిత్ర
చక్రవిద్వేషంబు సడలలేదు
విబుధానుకూలప్రవీణుండవై యుండి
మది గురుద్వేషంబు మానలేదు
ఘనవిష్టుపదన క్రకరుడవైనందుకు
నీ నిశాచరవృత్తి మానలేదు
ద్విజరాజవిఖ్యాతిదీపించుటకును స
త్సంతతి పెంపొర్చు జీంతలమ

తే.గీ. ఎనుచ వర్తింప మనమాన్గవత్త వగుచు
రాజకాంతాపకులను గలంచబూను
నెలయు సీరాజశబ్దంబు నేతివీర
కాయ గదరోరి! శశధారి! కమలవైరి!

౧౫౩

సీ. తోయధిఁ బదబాగ్నితో మొద ల్జన్మించి
హోహహలాఽనోన్మ మగుచు బెరిగి
నిలిచి యుగ్రాక్షుని నెత్తిమీఁద నబించి
యుదయాద్రిధవశిభి నొరసి మెఱసి
యంరాహదంష్ట్ర విషాగ్నితోక బెనంగి
తపసుని నెంచెరి తారసీర్ణ
భావింప నత్రతపోపహ్నిచే | గాఁగి
గురుకాపశిభి శిఖామంతః పొరలి

గీ. నట్టి చలపాదివై న నిన్నజ్ఞు లెల్ల
శీతకరుఁడని మిథ్యాప్రతీతి దనరి
బాలికామణులను నేవనేం రోరి
కామినీమానధనహారి! కమలవైరి!

౧౫౪

సీ. భగినిపుట్నించి సంపదలెల్ల బోకార్చి
పగఁబూని జనకు భంగగతు జేసి
బలిమిమేనల్లుని భస్మంబు గావించి
తలపఁ మఱించి త్రము గలంచి
తమ్ములపై విరోధమ్మున బెంపొంది
సత్సంతతులపెంపు సదలఁజేసి
సరిలేనిగురుని సంసారహాని యొనర్చి
దేవుఁడౌ హరుని నెత్తిననె జేరి

గీ. చెలిమిఁ గుజకుల నభిషృద్ధి జెందఁ జేసి
బావుగానని బలు నిశాచరుఁడ వీవు

బ్రతికియుండుట విరహిణీ ప్రాణహాని
కోకకులజైత్ర మవలయినచిత్ర.

౧౫౫

చం. నిను బెనుబాము మ్రొంగ నిక నీనిలువెల్లెడు నీటుగాను నీ
తనువు పదాఱురుంటుండు దారుణార్కత నీటు నెదుగా
దిన మొక చాయ గ్రుంక నువతీమముల గలగించు హాపమే
గునగునకాళ్ళవేళ్ళ పెనుగ్గుం చొలిగింపబడె చంద్రమా!

౧౫౬

కం. అని పలికి మదనునకు వెను
కొను మలయనమీరకేరికోకిలకపిచా
శనికాయములను గనుగొని
వనితామయ అనిక దుచితమచనకచనంగు.

౧౫౭

సీ. ఒక మహాబలమును గుడ్డువెంచె నెరీంద్రు
సాక్షియు నను మనినచో నెడ్డును
చాంతారిభూమిల నంతరించి మరలించె
కాటుపూచోదండంధు దూర బెడలి
సతత ప్రభంజనస్థితి జీవులకు జూపి
దివము రాత్రిని సదాగతి వహించి
పాంథహృద్యేచనప్రకంఠితి గమించి
నవ్యమహాబలోన్మతిని మించె

గీ. భువిని సాక్షాత్కరించు బెట్టులపి సేవు
సాధుబాధ లొనర్చు టాశ్చర్యమేమి
నిను జగత్ప్రాణుడని బిల్చి నీతియగునె
పాంథజనమారయోత్సాహ గంధవాహ.

౧౫౮

కం. చలముగొని నిన్నువిషధర
ములు మెనగంగ వానిలశము స్థిరచింపం

దలఁపవల వివధరాఖ్యత

నలరు మునుఁ దరుఁడును మహాబలివి గదా!

౧౫౯

గీ. మొదల నీమనదృశ్యమై మూలబట్టి
నరసి బెనుకొందత్రాచు నిందరిమి కరువ
నీప్రచారంబు మాత్రమై నింగి కెగయ
తుదికి నీమేను తునియలై బొదలమాట.

౧౬౦

సీ. నిను సంరెల్లయ నెలువల మెన్నంట
నెగసిపోయెదవేమి పొగరుజిల్కి
నెయిల్లు మొదలారి వోయిన కనులెల్ల
గొని చూచె దదియేమి కోకిలంబ
నీత్రుఘ్నగుణమునందే లూపులెక్కిన
ఘంకరించెదవే మదింకతేటి
నీపింఛ మణిగి వన్నియ చెట్టుపాలైన
* కేకలీడెదు కానబోక కేక

తే. గీ. పాండురుగ్భారమున దాగియుండియైన
మనుం గననోడె దదియేమొకా మరాళ
యని నిజార్థంబు లొక కొన్ని హాస్యసరణి
బలికి యంతటబోక కోపమున గెరలి.

౧౬౧

సీ. తేచి యాబింబాధరిని జేరకుమికిర
కమలాక్షిసాంకవగంది సుమ్మి
కమలాక్షియని నీవుగదియకు మధుప యీ
ననబోడి చంపకనాస సుమ్మి
ననబోడియని బ్రాంతి గొనబోకు పిక యాబి
సాంచితబాహురామాంగి సుమ్మి

యాశించి వినవాహయని తూగకు మరాళ
యీభామ ధారాభరాభవేణి

గీ. గార పవనాంకస్తరగమనములను
సాటివారలు మీరు మామూల వినక
యెగసిపోనేల ముక్కలు లిపిగ నేల
యొరలగానేల బొరె దాగియుండనేల.

౧౬౨

కం. అని విత్తటిక త్రియల
మృగసింహళగిగంధవహసమాజమును ప్రియో
త్తని దూరి రేపతీసుత
రసుకూలముగా పుచ్చించి పుచ్చమరలన్.

౧౬౩

సీ. తరువు పిలవరే తరుహగ్నిచే న్రుంగ
తులలై దావలలు ముట్టించి
మరిరభజము తుంగ ముట్టించి
శరములు పురిగెచ్చి పరిచెగూలె
చెట్టుచెట్టుకదేరి చెడజెగు నీమూలక
మొదటిగుండి రథమ్ము మూలబడియె
చెలికాడు చెనఁజెడి ము కాబడివుల
బక్షియై తురిగెలు బంపలు బద్దె

తే. గీ. నింక మరుఁడెడ మనమేడ ఎత్తనివలన
తలఁపునిలుపకుమమ్మ చెగ్గెలకుమమ్మ
సీమనోరథసిద్ధియై నెగడునమ్మ
కొమ్మ వినవమ్మ యోముద్దుగుమ్మ లెమ్మ.

౧౬౪

కా. ఈరీతిన్ శిశిరోపచారముల నయ్యేవాక్షి మోహనలా
సారంబెల్ల నణంపుచు నిర్విహిత వాక్యాతుర్యమాధుర్యముల్
మీరం బ్రౌద్ధులుబుచ్చుముచ్చటల పేర్కొని దెల్పు నారాత్రి నిం
దారన్ యామచతుష్టయం బరిగె నుద్యచ్చంద్రికాపూర్ణమై.

౧౬౫

ఉ. అంతటితో కనుక సంగసయ్యె నిభాంగయుగీదురంత దుః
ఖాంతము, సంతతాతనిసుభాషిపిశ్రమతాస్సకాంత బా
హుతర శుక్తికామతిపుటాంతరమిస ప్రతామ్రమాడకా
త్యంత నినావపూరితవిగంతమునై న నశాంత మెంతయున్. ౧౬౬

గీ. కామినిమ మలతనుభోగములనలన
పతుల నుపరతులనుదేల్పు చతురతలను
గాంచి మదినుచ్చి తలయాచుగతిని దీప
కళిక లల్లార్చు చును నిరల్గెగవం పొబంగె. ౧౬౭

శ. మారూపంబున శక్తుడే మును పిహామోసిండు నంచించె, క్రొం
చారాతిద్వజమౌట మేమె స్మరవిద్వాభ్యాసిగాఁ బాణినీతి
కూడుం జేసినవారు మత్కులజు లంచున్ సత్కులాస్థానముల్
దారై దెల్పెడిరీతి కుక్కుటమహాభాగంబులున్ రాజితెన్. ౧౬౮

గీ. ఇనుడు మరతమిస్ర మనెడు కామకపుల్లు
సమితిబొదవ కిరణజాలిసూత్ర
మిదగఁ దారలెల్ల నడలుచుఁ దముదామ
కళదొలంగెఁ దాము ఖగములౌట. ౧౬౯

చం. కమలములెల్ల నిక్క నుడుకాంతుని సత్కళలెల్ల స్రుక్క కో
కమలకు గర్వమెక్క గృహకార్యుల నిద్రలువెనక్కజిక్క దుః
ఖమున జకోరదంపతులు గళపైలమందుచుఁ జొక్క దిక్కులన్
విమలత జిక్కి తూరుపున వేగుపడుక్క జనించె బొక్కమై. ౧౭౦

గీ. తమిని బద్మిని నిదురించి తమ్మలమున
గొనిన బుక్కిటిమృగనాభిగుళికలెల్ల
కేకువను లేచి యుమిసినపిఱచు తేటి
మూలు నీరేజుముకుళాంతరములు వెడలె. ౧౭౧

సీ. కనుల నిండిరి రక్షణంబును దీర్చి
 ప్రేపరాగము పచ్చిపసు పలంకి
 కుసుమమరందము ముస్సదాంతము ముడించి
 రహిపత్రికాలంకరణ మొనర్చి
 శృంగారకర్తికాభంగనచూషియై
 భాసురహంసికాప్రాప్తి దసరి
 విమలీర్మికాకంకణములను భరియించి
 డంబుగా నుదయరాగంబు దాల్చి

గీ. మిసిమితరంగం పంపుటమునుగల దాల్చి
 మురిపెమొక్కింత మోగున నొకపు నెలవ
 మొదలఁ బెట్టిరి చూపుట కెనుచు గావె
 నేదిపట్టిని కాలి కీర్తిగానె

౧౯౨

ఉ. ప్రాకటమోదరావముల పశిరంగులు జలంగునంతలో
 వేకువదోఁటిప్రాక్షిణి వేడ్క మెలంగుచు దోహదక్రియం
 గైకొన గోగులుప్పు గొలుకం బలుకు న్రచియించెనో యనం
 గోకతతు తైలంగ తొలిగొండ నినుం డుదయించె దీపుడె.

౧౯౩

కం. ఆయవసరమాన శశిరే
 భాయతలోచనను జేటికాంగనలు నొగిం
 బాయక మెలంగి రటన్నను
 శ్రీయుతుడౌ పైలు నవలఁ జెప్పు మనుటయున్

౧౯౪

-:అశ్వాసాంతము:-

చం. పురపరిపంథిమౌళిభృతపూతపదాపగభ క్తమాన్యపా
 సోష్ఠ్య మరపరిపాలభూరమణమానవరూపతపస్థపూజ్యపా
 నిరో మరమదమన్వ బాలవిధుఫాలపరాత్పరపుష్టివాసవా
 స్థ్యము పరమతభేదభూరిభయదాధవిరామరమేశమాధవా.

౧౯౫

మానిని. విమలకమలనేత్రా పిరదై తేయజైత్రా !
 సుమళరసమగాత్రా! సూరిహృత్పద్మమిత్రా !
 భ్రమితవిషమనేత్రా! పద్మజారాకళత్రా!
 దమితవిషమగోత్రా ! తాపసస్తోత్రపాత్రా !

౧౭౬

మ. ఇదిశ్రీవాసగురుప్రమోదివృషశైలేశప్రభావా త్రసం
 పదుదారస్ఫుటభావనార్యసుతదీప్యద్రాఘవార్యానుజా
 భ్యుదయప్రాభవబంధనాటకకృతిప్రౌద్యన్మృసింహార్యదీ
 పదతాలాంకసునందినీపరిణయాశ్వాసత్పతీయం బిలన్.

౧౭౭

గద్య

ఇది శ్రీమచ్ఛేషధరాధరసౌధవీఢివిహరణ వేంకటరమణ
 చక్షుర్విలక్షణాక్షీణకృపాకటాక్షవీక్షణాపరిలబ్ధిలక్ష్య
 లక్షణానవద్య విద్యావిలాస శ్రీనివాస గురు
 చరణస్మరణాభ్యసనరసనావికాస నిస్తుల్య
 కల్యాణసాకల్య హృద్గల్యగోత్రపవిత్ర
 భావనాచార్యపుత్ర పర్యత్రయతైం
 కర్య విధాన వేంకటన్మసింహార్య
 బిధాన ప్రణీతంబైన తాలాంక
 నందినీపరిణయం ఐను
 మహాప్రబంధంబునందు
 తృతీయాశ్వాసము.

౧౭౮

తాలాంక నందినీ పరిణయము

చతుర్థాశ్వాసము

- కం. శ్రీ సనకుసుమ సైబక
స్య సైవినిస్తులిత చందనస్నిగ్ధలస
త్కస్తూరికాంక శుభవ
క్షస్త్రంసంకాశ శేషశైలనివేశా. ౧
- గీ. ఆవధరింపుము, జనమేజయాధిపతికిఁ
జైలుఁ దనవరతాచ్ఛతభక్తిలోలుఁ
దతులవాచాలుఁ దతికృపాస్పృతసుశీలుఁ
దమచిటపకారవాతాలుఁ దనియె నిట్లు. ౨
- శా. ఈలీలన్ మిహిరోదయం బగుటచే నింపొందఁగా వందివై
తాళీకుల్ మృదుగీతవాద్యగతిత్తా నుతానింప సత్యావదూ
లోలుం డంతట మేలుగాంచి, హితశీలు లెల్లంబడింపంగఁ ద
త్కాలప్రక్రియలెల్ల దీరిచి సఖాస్థానంబునం జేరియున్. ౩
- గీ. హితులు, భూపతులును, పురోహితులు, వార
సతులు, మంత్రప్రతతులు, పండితులు కవివి
తతులు, గాననిరతులు, సన్నతులు జేసి
యతుల గతులను మతుల సూరతులు దెల్పి. ౪
- ప. మఱియు నుగ్రసేనవసుదేవబలభద్రసాత్యకిసారణకృతవర్మప్రద్యు
మ్నానిరుద్ధాదియదువృష్టిభోజాంధక బంధుసందోహంబుల న
మస్కృతిపూర్వకంబుగా సంభావించి తత్తదుచితాసనంబుల నాసీను
లుగా నియమించి నిండు ఫేరోలగం బుండు సమయంబున. ౫

సీ. పటునితాఁభోజప్రభాభాసురత మేర
 పాటలచ్చటసహపం క్తి ప్రేరి
 హస్తపద్మభ్రమాయాతబంధరడింభ
 జాలపన్నలినాక్షమాల దశర
 గంగావ్యనేకాపగానీరపూరమా
 వలికేలి మనకమండలుపు మెఱయ
 స్వాంసభాగోపరిస్వరపూరమహతీ-ని
 నాదంబు 'నారాయణా' యనంగ

తే.గీ. తారహీరపజీరడింకిరసౌర
 వారణశీరకర్పూరశారదాభ్ర
 చారుతరశుభ్రదివ్యశరీరుడైన
 నారదుడు తారసిలె నంత శౌరిచెంత.

౬

కం. నిలిచిన మాసింద్రుని పద
 జలజములకు సాగి మ్రొక్కి సద్విరయముగా
 పరిగొనుచును నిది మేలని
 దలంచి విసమ్రత నుతింఁచె చగుమధురోక్తిన్.

౭

సీ. ఫణినాథుడే మాసిపాటకు ఫణులెత్తి
 యాలించు కర్ణరసాయనముగ,
 మున్ను వేదవ్యాసమునియే మహాత్ముని
 భావంబుగని జేసె భాగవతము,
 దక్షప్రజాధినేతకు నేముసింద్రుని
 చే ప్రణామపాదనస్థితి లభించె.
 మనుడు ప్రాచేతసుం డశమరామాయణం
 బే తపోనిధి యాజ్ఞచేత గూర్చె.

తే.గీ. సతతమోక్షార్థనోపాయచతురతఁ దగి
 విదితబ్రహ్మాదులను వశంపదులఁ జేయు

నేవరక్షి మతంబిపు శివరావె
సాత్త్వికాతంద్ర'వారదసంయమిండ్రి'

౮

కం. ఓ విబుధమౌని! యి... మీ
రై వేంచేయుటకు నేక్తితాచ్చుడనైతిం
గావున మీ కారుణ్యమె
భావుకకారణము లోకపాలురకెల్లన్.

౯

కం. అన విని సురసంయమి యి
ట్లనియెన్, హరి నీవు మర్త్యుఁ డాడినటుల ని
ట్లనజెల్లునే పరాత్పరుఁ
డని శ్రుతులం బల్క నించుకైన నెఱుంగనే.

౧౦

సీ. సకలచరాచరాత్మకుడవై తగు నీకు
నెలవిందు గలదని దెలుపవశమె!
బ్రహ్మాండభాండసంభరణతగల నిన్నొ
కింతవాడ వసించు నెంచవశమె!
శర్వాదులే నిరంజనుఁ డంచనెడు నీదు
రూప మిట్లని సౌటుజూప వశమె!
యవని గుణాతీతుడవని బుధుల్ దెల్పు
నీగుణం బిదిగా గణింపవశమె!

గీ. తలఁప నీవాదిమధ్యమాంతరహేతుండ
వక్షరుండ వజేయుండ వవ్యయుండ
వప్రమేయుండ వాఘ్యుండ వచ్యుతుండ
వైన నిన్నెన్నదరమె సౌఖ్యప్రదాయు.

౧౧

కం. అల వైకుంఠము విడి మీ
రిరిలోపల నవతరించు హేతువు మారా

కలఁదోకలందు భవదు

జ్జ్వలసేవ లభింప సుల్లభంబయ్యె హతీ !

౧౨

మ. అసురుం గొంత నుతించి శీఘ్రగతిగా నయ్యంబుజాతాక్షు వీ
దొచ్చి యంతఃపురిలో జనార్దనపదూకోటి నిర్మిలోకింపఁగాఁ
జనవై దర్శి సుదంతిసూర్యతనయాసాత్రాజిపీఠద్రం
క్షణభట్లాత్మజమిత్రవిందలు సముత్సాహాన్నితస్వాంతలై .

౧౩

కం చేడియసుభద్ర వారం

తోడం జనువెంచె మెలుపుతోడం గూడన్

జోడైన చంద్రకళవలెఁ

గోడలిశశేఖఁ దోడుకొని మునికడకున్.

౧౪

కం. చచ్చి ప్రణామ మొనర్పఁగ

నచ్చెలువలనెల్ల కుశలమడిగి వెనుకవి

వృద్ధుపదంతుక చెంగటఁ

జొచ్చి నిలిచియున్నబలునిసుతను గనుఁగొనెన్.

౧౫

కం. మీకన్య మరునిచేతి కు

కీకరణిం దనతె దేసికింపగు వరుఁడే

లోకమునగలఁదొ యని శుభ

లోకనమున దెలిసి బుద్ధిలోఁ దలపోసెన్.

౧౬

ఉ. ఈరమణీలరామహృదయేశ్వరుఁ డీయభిమన్యుఁ డౌట కం

భోరుహగర్భుఁడే ఘటనబూరునటంచనిదోఁచె శౌరిదాఁ

గోరినయిట్టికార్య మొనగూడదె కౌరవపక్షపాతియౌ

సీరధరుండు దీనికొకచిత్రము కల్పనజేయఁగా దగున్.

౧౭

కం. తొలుత కురుపాండవులకుం

గలవైరం బినుమడింపఁగాఁ దగు నాకుం

గలకాల మించుకై నను

కలహంబునులేనిది నము గదపగ నేలా.

౧౮

ఉ. ఈశశరేఖచక్రవర్తన మెల్లఁ గు విన్న సుయోధనుండు దా
నై శతరాకుమారునకు నంగననిమ్మని యచ్చుతానగుని
దాని పచింపఁగా నతఁ డాదంబదకుండునె యేతదర్శమై
కేశవుఁ డెల్లభంగులకు కేవలవిష్ణు మొసర్చుకుండురే.

౧౯

తె.గీ. దాని కొకరీతి కలహమే తారసిల్లు
నల సుయోధనకార్య మట్లదుగుబట్టు
బదలి చిందలవందలై చెడుటవలన
నింక మోదంబె గాని నాకేమి చింత.

౨౦

మ. అని యూహించి విదర్బరాజసుత నెయ్యంబొప్ప పిష్టాల్పఁగా
జని యాహ న్నిపురీవరంబున సభాస్థానంబునం గొల్పిదీ
ర్చిన దుర్మోధనుజేరబోవ నతఁడర్థిన్ మ్రొక్కి భద్రాసనం
బున నేమించి సుగంధమాల్యముల సంపూజ్యంబు గావించినన్.

౨౧

కం. కురునాథ ! కుశలమే మీ
గురుబంధుజనానుజాదికోటికిని, శుభం
కరమె నిజరాజ్యమును పరి
చరులు భవచ్ఛాసనంబు సలుపుదురు గదా !

౨౨

చం. అనిన నృపాలమౌళి దరహాసముఖంబున బల్కె దేవ మీ
ఘనకరుణారసంబున నఖండశుభోన్నతి గల్గుచెంత మీ
యనుగ్రహనం బితెచ్చటికినై యెఱుండియె సాదరంబుగా
వినవలతున్ భవత్కృప సవిస్తరరీతిని దెల్పఁగాఁదగున్.

౨౩

వ. అనిన రాజేంద్రునకు మునీంద్రుం డిట్లనియె-

౨౪

ఉ. ద్వారకలో యదూద్యహఁ డుదారయశోవిభవంబులన్ జగ
ద్భారకుడై హలాయుధునిభాయక కంసన్మృశంసముఖ్య సం

హారమొసర్చి సమ్మదజనావగుడై చెలువొందుచున్నయా
భారినీ గాంచి నీకొకటి చక్కనిమే లొసరింప వచ్చితిన్.

౨౫

కం. మేలనగ నేమిదలచితి
తాలాంకన కొక్కహరి తనయామణి ను
శ్రీలందు ద్వారతాపురి
బాలామణులకును మేలుబంతి యనదగున్.

౨౬

కం. భామిని చక్కదనం బిక
నేమని వర్ణించు గౌరవేశ్వర ! చెలి నె
మ్మొము గరుగొన్న మాత్రనె
నామము శశిరేఖయగుచు నామదీదోచెన్.

౨౭

కం. చెఱకునకు పండుపండిన
కరణం జనియించె కన్యకామణి తెనయే
సురకిన్నెర విద్వాధర
గరుదోరగసిద్ధసాహృకాంతలొనన్.

౨౮

సీ. గొప్పనీలపుకుప్ప లప్పుమోపరి తెప్ప
లప్పుడంతుర కప్పు కొప్పు కొప్పు
మరువాలుగమిబోలు మఱివాలుగల నేలు
కళదేలు చెలివాలుగనుల దాలు
కంబుబింకంబు పూగంబు పొంకంబు ని
క్కంబు బింబోష్టి కంఠంబు చంబు
కల్కిచింకలకుల్క మొల్కకప్రపుర బొల్క
కుల్కతేసియణిల్క చిల్క పల్క

తే.గీ. తమ్ము లద్దమ్ములను గ్రమ్ము నెమ్మొగమ్ము
మించు క్రొమ్మించు మించు నెమ్మేనినంచు
జక్కవలకెక్కు నుతికెక్కు జన్నుదోయి
దాని వగజెందు సతిముందు గాన మెందు.

౨౯

సీ. సతినెఱు లెఱ్ఱమిలిపింభమురీతిని జలంగఁ
 గాలాహిని జయింప ఘనతగాఁ,
 పడఁతిమో మిందుబింబమురీతిని జలంగఁ
 దమ్ములనెకప చిత్రమ్ము గాఁ,
 సుదఁతికెంజిగిమోప శుకతండమును బోల్పఁ
 బక్వబింబము నెంచ భరముగాఁ,
 కలికిపెందొడ లిభకరములవలె నొప్పు
 నికరంభలనుగెల్పు పెచ్చుగాఁ,

గీ. చనులు జక్కువలబెడం గనుక కించ
 తమ్మిమొగ్గలజిదుమ చిత్రమ్ముగాఁ
 తనువు బలుకప్పురఁపుదాపి నెననీనపుడె
 వివిధతాపంబు లార్పుట పితగాఁ.

౩౭

ఉ. ఎంతని నేనుతింతు తరకేక్షణ చక్రదనం బటుండ ని
 మ్మంతటిలో భవత్సుతుఁ డహీన గుణాఘ్నము లవ్వఁబుండు న
 య్యింతికి భర్తగాఁగ నొనరించితివేనియు నికుఁ గోడతా
 దింతియగాదు రాజ్యరమ కెంతయు ధూషణమై జెలంగెడిన్.

౩౮

కం. ఏమో తెల్పితి నని మది
 వేమరు సందేహసరణి వెదకకుమ యిదే
 క్షేమంకరము నిజముగా
 నామదిఁ దోచినది యిది యొనర్చుమి వేగన్.

౩౯

కం. అని చెప్పి, సురమునీంద్రుడు
 తనరాక నిరీక్షసేయఁదగు బోటికి చ
 య్యన నేఁగె కేశవధ్యా
 ననిరూఢి ఘనంబుగా మనంబున బెనఁగన్.

౪౦

కం. అంతట చుర్యోధనుఁ డ
 త్యంత ముదం బొదవ నావులగువారల నే

కాంతమునకు బిలిచి ప్రలం
బాంతకుపుత్రీకథాసమగ్రము దెలియన్.

౩౪

కం. మునివలన చనకుఁ దెలియుట
తనసుతుఁడగు లక్ష్మణునకు చక్కన్యక పెం
డ్లినిమిత్ర మడుగఁగోరుట
వినయమునం బూసగుచ్చువిధమున దెల్పెన్.

౩౫

ఉ. వారలు సమ్మతింప చగువారలఁ గార్యదురంధరై కవి
స్తారుల విప్రయుగ్మము పదంపడి బిల్వఁగ బంపి మీరలా
ద్వారక కేఁగుచెంచి బలధద్రసుతన్ శశిరేఖ కన్యకం
గూరిమిమీర లక్ష్మణునకున్ సతిగా ఘటియించు బొప్పగున్.

౩౬

చం. ఆరమరలేని చుట్టము హలాయుధుఁడు న్మనపట్ల మిత్రుఁ డం
దఱివలెఁ బక్షపాత మదిఁ దల్చుడు గావున మీరు తన్మనో
హరణ సమాపిత క్రియల నారసి యారసికాగ్రగణ్యుఁ డి
ప్పరిణయ కార్య మాస్తి నొడబాటుగొనన్ సమగూర్చుఁగా దగున్.

౩౭

కం. కౌరవనాథుం డిటువలె
గౌరవమున నానతీయఁగా విప్రవరుల్
నేరువున శీఘ్రగతిచే
ద్వారక కేఁతెంచి రతులితప్రమదమునన్.

౩౮

సీ. మగదాల వాకిళ్లు మాణిక్యపు నగళ్లు
కనఁకపుదళ్లు నంగళ్లు దాటి
యలదుల ముంగిట్ల నలరు కేలాకూళ్లు
గోపురంబుల చాళ్లు గుళ్లు గడచి
సిరిగల మగనాళ్లు సింగారమున చాళ్లు
దీరుసావళ్లు పండిల్ల దళ్లు
మగని బాసని జోళ్లు సొగసైన విటకాళ్లు
తమిమీరఁద్రుళ్లు సందళ్లు గాంచి

గీ. ధీర్థ మణిహార్థ సంసార్థ తెగువవార్థ
వీర్థ రణహార్థ బంగారుతేర్థ తీర్థ
కలిగి తొలగని కలిమిచే జెలగుచున్న
ద్వారకాపురి గాంచి మోదమున మించి.

౩౯

మ. తమరాకం దగువారిచే బలునకుం దాత్పర్య మౌనట్లు యు
క్తముగా దెల్పి తదాజ్ఞ గైకొని గృహాంతస్థానముం జేరి మో
దమునం బూజితులై ధగధగితభద్రస్వర్ణపీతంబులం
గొమరొప్ప న్నివసించి సద్వినయసూక్తు ల్శీర విహితముల్.

౪౦

ఉ. కౌరవభర్త మమృసుపంగాఁ జనుచెంచితమయ్య - మీకతం
దారయ శిష్యుఁ దాత్మహితుఁ దర్మిలి చుట్టముగాన నట్టిచో
వేరికలేమి కిప్పు డొక వియ్యముఁ గోరినవాఁడు మున్నుగా
వారును మీరు భాగ్యవిభవంబులఁ దుల్కులుగాఁచె యన్నిటన్.

౪౧

కం. రారాజు కౌరవేంద్రుఁడు
మీరును భగవత్కృపాసమేతులగుట బం
గారమున సౌరభము చే
కూరిన గతి వియ్యమందుకొన మేల్గదే.

౪౨

చం. అతనిసుతుండు లక్ష్మణుఁడునా శుభలక్ష్మణుఁ డొప్పు రూపని
ర్జితశతకోట్యనంగుఁడు రుచిప్రజబాలపతంగుఁ డార్కనం
స్తుత సుగుణానుషంగుఁ డతి దుష్కరవైరిచమూవిభంగుఁ డా
తత వరదానచంగుఁడు సదాకరుణాంహరీ తరంగుడై.

౪౩

తే.గీ. నట్టుచే నట్టి సుగుణముల్ తెట్టెబెట్టి
నట్టి కురుపట్టభద్రుని పొట్టఁబుట్టి
నట్టి రాపట్టి దిట్ట నీపట్టి చెట్ట
బట్ట కోరిరబుట్టి రాజిట్టు బనిచె.

౪౪

కం. నెయ్యమున మీకు వారికి

వియ్యముఁ దగుఁ గాక నెన్నివిధముల దంపన్

వెయ్యనఁగనేల పాలన్

నెయ్యి యొలుకురీతిగా గణించుట గాదే.

౪౫

చం. జగతిని గన్నియల్ వరుని చక్కదనంబె గణింతు రమ్మలుం

దగు ధనవంతు నెంచెవరు, తండ్రులు కీర్తిని గోరువారు, బం

ధుగణము సత్తులోన్నతగతుల్ గనుఁగొందు, రితేతరుల్ప

ర్తిగరు సుభాజ్ఞసంపదల గాంపయెనచ్చెడ రుద్వహంబునన్.

౪౬

కం. ఆదిగాన సిందలర క

భృదయమనోరథవలాప్తి నొందఁదగు మీ

రిదె కన్యకామణిని మే

లొదవఁగ లక్ష్యముని దెచ్చికొనఁగుటపంనన్.

౪౭

మ. చెలువం బొప్పఁగ పేపు లిట్లను మృదుక్షేమోక్తు లాలించి యా

హలి కౌతూహలయై ముఖాఘ్నమున హాసాంకూర భావంబునం

బులక మ్మేన జనింపఁగా భుజయుగంబుం బొంగ లోనమ్మతిం

దల నంతంత గదల్చి యిట్లనియె వాగ్దాటిసుధాపేటిగాన్.

౪౮

చం. తొలుతటినుండి దా భగినిలో వచ్చియించిన సూన్యతోక్తులం

దంపక నిట్లు బల్కె, వసుధామరులార ! కురుప్రభుండు దో

ర్బలియుఁడు రాజరాజు ప్రియబంధుఁడు పౌరుషశాలి యాఘనం

దెలమి దలంచుకార్య మిక నేవిధివై న దొంగవచ్చునే !

౪౯

కా, మాకు న్నారల కాసుపూర్వమగు ప్రేమ లీమరు సంబంధ మీ

లోకు ల్లాంచఁగ సుప్రసిద్ధ మిది యాలోచింపఁగానేల మే

ల్చేకూరంగ సుయోధనాత్మజునకుం చెల్పొప్ప మత్కన్యకన్

వే కల్యాణ మొనర్తు దైవకృతికిన్ వేరొందు సూహింతునే.

౫౦

తే.గీ. కన్య శశిరేఖ కింక లక్ష్యమై మగ్గుడు
గాన బుధులు శుభస్స శ్రేష్ఠుం బుడమి
బలుక వినియుండి యెడసేయిఁ బాడినను
యనుచు వదియించి మదిలోన నితేశ ముంచి. ౫౦

కం. తనదు పురోహితవర్గం
బును బిలిచి కురుక్షితిశఁ పుత్రుం డగు
క్షణ సార్వభౌమవరునకుఁ
దనసుత శశిరేఖ నొసఁగు తలఁపుం దెలిపెన్. ౫౧

కం. వా రవ్యధూవరులకుం
దారాబల చంద్రబల హితం బగు లగ్నం
బారసి యారసికునకు మ
నోరథ ఫలసిద్ధిగాగ పుడిపి వినయతన్. ౫౨

గీ. దేవ నేటికి యాయపదిపసముగను
శుభముహూర్తంబు గన దినశుద్ధి గల్గె
జాగుసేయకఁ దత్కార్య సరణులెల్ల
సాదరస్థితి నొనరింపఁ జాటవలయు. ౫౩

మ. అనినం గొతుకచిత్తుడై హలధరుం డప్పట్టణం దెల్ల చ
య్యన శృంగార మొసర్చ జాటిన మహాహ్లాదంబునం బొరులం
తనె వీధుల్ విపణుల్ వితిర్లు లవరోధస్థానము ల్దివ్యకాం
చనదీప్తి ముదయించి రంత నయనోత్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. ౫౪

ప. మఱియుఁ గర్పూరకస్తూరికాప్రముఖబహువిధపరిమళమిళిత కర్ణమ
(విలేపి)త రాజమార్గప్రదేశంబును - తరణికిరణప్రకరణధిక్కిరణ
మణిగణస్థగితరంగధాంగేయశృంగశృంగారితవైమా ని కా నీ కం బు ను.
జంభారికుంభినీకుంభబంభజ్యమానసంరంభోత్తంభ శా త కుంభ హీర

వారస్సారకంఠీరవాతారపిస్తాచితబహిర్ద్వారప్రదేశంబును, సకంకళాకలాప
ముక్తాఫలవిచిత్రరంగవల్లికాలంకృతబంధిన్నిలవేదికాసముదయంబును -
పురొపపన ఫలభాదనోన్మాదసంచారిత శ్రేణీభూత శుకశుకీనికరభ్రమప్రా
పితగారుత్మతతోరణాలంకృతంబును నై - సాక్షాత్కాయజారాతికాయంబు
తెఱంగున సర్వమంగళాన్వితంబై - విభావసుసూరుసభాభవనంబు లీల
సీలాంగదాలంకృత, సకలపరీవారంబై, సాకేతపురీ సదృశంబున రామ
లక్ష్మణప్రశోభితంబై ప్రాద్యుదాగమంబుభాతి ఘనవిచిత్రవ్యాపకంబై -
నభోమండంబు భంగి బుభగురుకవిరాజరాజితంబై యుండె
నంతట.

౫౬

కం. వైవాహికోత్సవమునకు
గావలయు పదార్థములు సగత్యము మీఱల్
వేవేగ గూర్చు దని బల
దేవుం డానతిడ వా రతిత్వరితమతిన్.

౫౭

సీ. తండులసూపాజ్యుతైలాప్తుఫలకటు
జ్వరగోధుమ ముద్గచణకమాష
తిలగుడఖర్జూంఫల నారికేళక్ర
ముకహరిచూర్ణజీరకమరీచి
దరిమధుక్షీరవివిధశాకసుశలాటు
కదళీఫలద్రాక్షకందమూల
కర్పూరచందనాగురుసుగంధకచూర
యేలాంబంగతాంబూలపర్ణ

తే.గీ. ముఖరవైవాహికోచిత నిఖిలఃస్తు
వర్ణము ఘటింపఁగా దగువారలకును
సీరి నియమింపఁ దత్తత్రకారములను
మంతనంబున జతగూర్చి రంతతోన.

౫౮

కం. అనవద్యహృద్యవాద్య
ద్యని సెలంగ వివాహవార్తతతపౌరజసుల్

విశజాటిసంతలోపం

గనుఁగొని మదిలో సుభద్ర కళ మళ బహుమన్.

౫౯

కం. వెంవెంనదోయి తాన

వృంధోచర కొంతపిడికి వర మున్న కీ

బలుఁ దుద్యోగించిన పెద

తలఁపుం దెలుపంగ సతఁ వివర్చకయున్నే.

౬౦

మ. అని నిశ్చయించి-

చం. కరుగవలెంపుఁ నార మది కృష్ణ మంతకు దెంపుదేర హె

చ్చెన తమ మీరఁ జిక్కుమిగి చమ్మిటబారి ప్రలంబవైరిపై

తన కసిరేర పట్టుపెడి రాతిమీమాట సరోవభేషణ

నగు మలకాక రాకమనరామవలెంతకు నేతి మట్టెనెల్.

౬౧

కం. తగునా భవద్రగ్గఱుఁ డి

ట్లగు నాయముదప్పి కన్య నన్ములకిడ మే

లగునానెటికి మీకుం

దెగు నాపాండవులతోడ నిక బాంధవమున్.

౬౨

మ. తొలుతన్ మామగవారు మీరలతియాపుల్ బాంధవశ్రేష్ఠులౌ

టలు నూహించిగదా యిట న్ముఱులనుండంజేసి తామావన

స్థలి నవ్వాజునుసంచరించ జనెంతం బెద్దమాయన్న న

న్నలయింపం దనకూఁచు మత్సుతున కియ్యంగోరి నేడిగతిన్.

౬౩

కం. కలిమి గలవా రటంచని

పలఁచి సుయోధనకుమారవరుసకు రాసఁగం

దలఁచె నిదితగవె మీకుం

దెలియని ధర్మములుఁ ద్రిజగతీస్థలి గలవే.

౬౪

- గీ. శిశువు తనకుఁబట్టి చేతులో బడునాడెఁ
పొరజులు హతులు బంధుజనులు
గాంచ మత్తుతునకుఁ గన్బ నిచ్చెదనను
బలుకు బొందజేసెఁ బాపమనక. ౬౬
- ప. అని యంతంత మరంతచెంతాభరాక్రాంతినంతాపితస్వాంతయగు
నయ్యుంటి న్మంతనంఁను నచలోకించి రుక్మిణీకాంతుం డిట్లనియె. ౬౭
- ఉ. ఓవిమలాంగి సేవు వెతనొందఁగ నేటికి దైవయోగమే
యేవిధి సంభవించురా తదేకఫలాప్తిసి దోయఁగా వశం
బే విమరింప నగ్రజానభీష్టము ద్రిప్పఁగ నెవ్వఁడోపు నై
నా వినవంతముచ్చట పెనంబడె దీనికి నమి సేయుదున్. ౬౮
- ఉ. ఖండిత మాదరా దతిని గద్దెదుటన్ సుతకున్ స్వతంత్రుఁ డా
తం దడిగాక కొరవహితప్రదుఁ డౌట ముక్తివిన్నచో
పొందవపక్షవాతి యిసి బల్కిన బల్కఁగనిమ్ము నింకవే
తొండని నమ్ము కొన్ని సునయోక్తులఁ జిత్తమెఱుంగ జూచెదన్. ౬౯
- కం. కానున్న కార్యమెల్లను
దానెఱిగి యెఱుంగనట్లు దగుమాటల న
మ్మానవతి నూఱడింపుచుఁ
దానేగెం బలునికడకు దత్సోదరితోన్. ౭౦
- కం. పోయి హలాయధుకడ- దం
దాయితపూర్వకముగా సతాంగుడౌ
నాయకుని లేవనిడి- బిగి
బాయనిమోహమున కామపాలుం డనియెన్. ౭౧
- కం. మురహర వార్తలికే మన
గడుదధ్యజుఁ డిట్లు బలికె గంభీరసుధా

కౌరవూరమధురమధుసం

భరితస్ఫురితో క్తులగు సభాజనులు మెరిసె.

౨౦

కా. స్వామి యెన్నఁడులేని మచ్చట మహాశృర్యంబుగా వింది నీ
ఘామి నృత్యతిపోగరిష్ఠులు బుచ్చి యుద్ధార్థితు ల్లానరి
ప్రామాహాత్యులు సూర్యతప్రతులు విషన్మాత్రమైనన్ వృథా
ప్రామాహాత్యులు బంధుకుండుకుగదా ' పాపాతిభీతి న్మరిన్.

౨౩

చం. మొదలి సహోదరీమణి- ప్రమోదము పొంద ననుంగుఁగూతుఁ న
మృదవతిసూనుఁడైన యతిమధున కిచ్చవలెను మాన్వతా
భృదయమతి న్నటించితిమి మయోధమహతి కొసంగి-తుచ్చసం
పదలకు మోహించి బిడి వాదముగాడె ప్రలంబభేదనా'

౨౪

గీ. నిరికోదిమలంబు బుచ్చి వాత కెల్ల
'సూర్యరా త్పాతరం పరం'దే నీమని
సత్యశౌచదయాశ్శానశాంతరసము
లందు నిత్యము నెడబాయకుండు రచనె.

౨౫

ఉ. చెల్లెలు నమ్మబల్కి తుది చేటులెటుంగక బొంతు జేసి- మే
నల్లఁడు పాత్రుఁడుండ నొకఁ డన్యఁడు కన్యకు భర్తయౌనె యీ
చెల్లనికార్యము ల్విసంగజెల్ల దటంచని నాకు దోఁచె మీ
తెల్లవిధంబుల నిర్విదమేగద సీతియనీతిరర్మమిల్.

౨౬

చం. అస విసి తోకద్రొక్కిన మహాహివిధంబున బూత్కరింపుచున్
వనజదళాక్షుఁ జూచి యిటుచంటివృథాపచనంబులేం ని
వ్వనితను మున్నొసంగ సుఖవారిధి నీగతి నోలలాడె- నిం
కను శశిరేఖనిచ్చిన సుఖంబున కేమిట తక్కువయ్యెడిన్.

౨౭

ఉ. కౌరవు నిట్టిచుట్టములు గారదె సీపు కిరీటిపక్షమై
సారెకు బల్కుచుండి కురుసంతతిపై గనలంగనేతి ని

ష్కారజభక్షభోజ్యములు కై నెడద్రోయుచు చేదుకాయలం
గోరి భజించునట్లు రాసగూడదె పాండవ బాంధవం బిలన్.

౭౮

తే.గీ. పూర్వసామ్రాజ్యవిభవసంపూజ్యులైన
వారినెల్లను విడచి దుర్వారగహన
వన్యకైలాగ్రచరుం కిక్కన్య నొసంగి
వియ్య మందంగ నూహించు వెట్టి గలడె.

౭౯

కం. అనినం గృష్టఁడు తనలోఁ
దను గనలుచుఁ బలికె పాండుతనయుల యెడలం
గనికరములేక సుతనీ
కనుకూలుల కొసంగి యూర్జితాప్తిం గనవే.

౮౦

చం. అది కనుగొందుఁ బాండుసుతు లాగ్రహలై చనుదెంచిరేని - సం
పదం మెలంగు కౌరవులపాటు లెఱుంగగవచ్చు నీకు మే
లొదవఁగ నే వచించు వినయొత్తు లెఱుంగవుగాని దైవమె
య్యది ఘటియించునో దెలియనొనె మహాత్ములకైన నగ్రజా.

౮౧

కం. అని పేతుగర్భవచనము
లనుచు సహోదరిని జూచి యమ్మా యిక నీ
తనయునకు సుత నొసంగం
దని దెలియుము దైవయోగ మది యెటుఁగలదో!

౮౨

మ. అనుచుం దిగ్గనలేచి శౌరి జనఁగా నయ్యంబుజాతాక్షి న
య్యన తాలాంకుని మోము గన్గొనుచు నన్నా నీకు మేనల్లుఁడౌ
ననిగాదా శశిరేఖ నిత్తునని యాథార్థ్యంబుగా బల్కి నె
మ్మన మాప్లాదము మీర నిన్ని దినము ల్మూటాడకుంటిం గదే.

౮౩

కం. నీమఱదు లడవికేఁగిన
దీమొదలుగ వారిశ్రమ సహింపుచు నైనన్
నీమన్ననలకు మురిపెము
చే మనితిం గొడుకుపెండ్లి జేసెద ఘనుఁడన్.

౮౪

కం. మాకుగల లేమి జూదకు

మా'కురుపతిసంపదలకు నచ్చెరుపదకీ

చీరటివెన్నెంగాదా'

లోకులసంపదలు క్షణములో జెడు హెచ్చున్.

౮౫

చం. చెలిమిని గూతు నిత్తునని చేతిలో చెమ్ముడి బాసజేయు నీ
పలుకు లబద్ధమైన నను పొందుకుమారులు చుంఁజూతురే
చలనను నీరు నీవె దయవాటిలఁగావలె గాక నొందు నీ
తలపెడలింప శక్తిగలదా శితిరంశముఖమరాశిన్.

౮౬

కం. కావున భవవసుమతి గొనె

బాపలమఱమలంప పతినిబాసిన గానిన్

చేచేల విఘ్న వాదార

తీవరమునె నెక్కు మెమ్ముఁ చేరితిఁ గదవే.

౮౭

మ. అని ప్రార్థించు సహోదరిం గని విరూపాక్షుండె బోలెన్ చల
ద్వనరాద్రాకృతి నక్కు లాబలని నిష్కారుఱ్ఱుడం చెన్న ని
ట్లనె నేరవులకంచు బిడ్డటలు యాధార్థ్యంబుగా బూని తె
వున నన్విట్టరిగట్టఁగాఁ చలఁచెదే పూర్ణేందుబింబాననా !

ఉ. కూటికిపేదలై యొరులకుం గల బిడ్డల నాసజెందు టి
పాటిఫలంబు - నీకుగల భాగ్యములెల్ల భుజింప కోదలిం
కేటికి, కొంపల నిర్విడిచి యేకత కాఱవవుల్ జరించు మీ
బోటుల కిచ్చుకంచె తెల్లబుద్ధిని నూతినిద్రోయు తొప్పగున్.

౮౮

కం. నీకున్నవారె కన్నచి

కాకులఁ బడి కూడుకోక గానక తిరుగన్

సౌకర్యమైన కోదలు

లేకున్నం గొరఁతఁ గళవళించెదవేమో !

౮౯

మ. ఇలలో పాండవు లెంతవారలైన నేమీ, కారవాధీశతో
తులదూగంగల రాజు లేడనుచుఁ దోడ్తో వియ్యమందంగ నా
తలఁపుం బూనుట కింతగా చగవ సిధర్మంబుగాదమ్మ మున్
బలిమి నిన్నిన్నోనిపోవునాటి ప్రియమౌ బాంధవ్యముం జాలదే. ౯౦

కం. అని కర్ణకులములుగా
వినిపించిన రోషదుఃఖవివశతచే న
భృనికాయ మెల్ల గనుఁగొన
దనుదానె దురంతచింతితస్మాంతయునై. ౯౧

సీ. కజ్జలంబు దొంగంగఁగా వెడల్కన్నీరు
పాలిండ్లకుంకుమ పదను చేయ
నుదుకుగా వెడలు నిట్టూర్పుచే నంతంతఁ
జిగురాకుమోవి బిట్టగిలి కంద
భిన్నతచే కళ లున్ననై యున్న నె
మోముదమ్మి యొకింత మురువుదప్ప
పవమాననిహత కల్పకవల్లికాభమై
నెమ్మే స్వదంకుచుఁ జెమ్మరిల్ల

తే.గీ. చింత నెదగూర్చి చెక్కిట చెయ్యి జేర్చి
చాల మదిరోసి బొటవ్రేలి నేలరాసి
మొదటి హలిమాటలు దలంచి మోము వంచి
బలికె నొకమాట వాక్పొగ్గి బయలునాట. ౯౨

మ. తలిదండ్రు ల్విబుధు ల్సహోదరుల చెంతన్ మున్ను నాకిచ్చు బా
సలు 'నేనవులకాడినాడ'నని కోసంబోక పల్కంగ ని
చ్చలు లిన్నేడిన లాభమేమి కురురాజశ్రీకి నొహించి పే
దలు కుంతీసుతులంచుఁ బల్కుటలు మీదం గానఁగా నయ్యెడిన్. ౯౩

సీ. ప్రియబంధువుల సంపదయు నుతించితె చాలు
నొరులలేమి కసహ్య మొందవలెనె ?

బొడ్డుకొండెములెన్ను వాడనెడు - సిరిధ
 బొడ్డున మణిగల్గి పుట్టెనేమొ :
 తోబుట్టువని నీతిదోచక పరుషోక్తి
 వచియింతు వీవన్నవా ! తలంప
 నీప్రియాన్నంబును నెఱఁకుజించుకంటె
 కారాకు దిని బ్రతుకంగపందె

తే.గీ. నీనెనఱుజూడ నిట్లంటిగాని రాజు
 కన్య లెందైన దగువారుగలరు మాకు
 నిన్నిదినములు మిముఁగోరియున్నపనికి
 కన్నెనీయక వర్తిలుఁ దన్నలార !

౯౫

చం. వనజభవుండు మున్ను తలవ్రాసినరీతి ఫలించు ధారుణీ
 జనములకున్ శుభాశుభము, శాశ్వతమై సిరిదెచ్చుకోతలం
 పునుగల నిచ్చు బెక్కనుట బుద్ధియెగా దిటమీఁద నీకుఁదో
 చినక్రియ విచ్యుమంది సుఖచిత్తుఁడవై మఱుమీ హలాయుధా.

౯౬

కం. అని యిట్లగ్రజు దూఱుచుఁ
 దనభవనంబునకు జనియె దరుణీమణి క
 స్థానల వెడ లుడుకునీరు న
 మునిపయ్యెద దడువఁ జరణములు దొట్రువడన్.

౯౭

కం. అంతన్ సాత్యకి యాహలి
 నంతకమొనరింతునని మహారోషమన
 స్సంతాపంబున గొందఱు
 చెంతంగలవారు భీతిఁజెందఁగ బలికెన్.

౯౮

మ. హరియున్ సోదరి నిచ్చుబ్రార్థనలుసేయన్ వారి నుల్లంఘ్యవా
 క్యరసాభాసముసేయఁ బాడియగునే కన్యామణిన్ వారికిం
 గుణిగానీయక యున్నమానె ఘనులం గోపించుదేనీతి-నీ
 కురురాజు న్మదిమెచ్చుచాలు నితరాక్రోశంబు నీకేటికిన్

౯౯

- కం. రణపండితుఁగు పాండవ
గుణమణులం ధిక్కరించి గొఱగాకుండిం
దృఢసమము జూతువే, మనుఁ
దణుమాత్రము నిలుచునొక్కొ యద్భుతు నెదుటన్. ౧౦౦
- కం. ఊరికడనున్న నేమీ
కారదవుల నున్ననేమి - కారవులను వి
స్తారశరధార గూల్చెటి
వారే వారనుచుఁ బెరియవలయు స్నీకున్. ౧౦౧
- ఉ. వా రిట కేఁగుదెంచి శరవర్షము నింపిననాఁడు జూడు - నీ
కారవకోటికన్నకడగం డ్లిపుడాడిన భంగి నాఁడు ని -
స్సారముసేయు బొప్పు లముసంపదలం గరివించియున్నవా
రేరణశూరులం చనెడిరీతి మెఱుంగనిమాట పాడియే. ౧౦౨
- కం. అనికనలి పలికి కురుపతి
పశువున పనివినిన భూసుపర్వులను గిరు
క్కున మరల చూచి వినయం
దైనయ సభాసదులు మెచ్చ నిట్లని బలికెన్. ౧౦౩
- కం. సీరి స్వతంత్రుఁడు గావున
గూరిమి మీ యెడల గలిగి కూతురు నొసఁగం
గారణమది యట్లుండని
మీరాక విచిత్రమౌ సుమీ నామదికిన్. ౧౦౪
- చం. జనవరబాలు రందఱకు చక్కనివాఁ డభిమన్యుఁ డర్మిలిన్
మునుకొనియున్న మేనఱికముం గొన నల్లుఁడు బాధ్యుఁ డున్నచో
కినుకను పాండవేయులకు గ్గదొనరించు సుయోధసుండు దాఁ
బనిచిన మీరలైన హితపద్ధతి బుద్ధినిజెప్పు బొప్పదే ౧౦౫

ఉ. ఏసతి నేవరుండు వరియించ నృజించె విరించి హేతు వ
 క్లే సమకూరుగాక నితరేచ్ఛల దుర్మతు లెన్ని యూహలుం
 జేసిన నిష్ఫలం బగుట సిద్ధ మటంచు నెఱింగి యీ వృథా
 యాసము మీరు జెందు టికనై నను మీదట గాన నయ్యెడిన్. ౧౦౬

కం. ఇతైః అగున సాత్వకి కతి
 నోత్తరములు కొన్ని బలుకుచుండఁగ సత్రా
 జిత్తనయ రుక్మిణీమణు
 లత్తణి విని వినయమెనయ నని రాతనితోన్. ౧౦౭

మ. ఆల సౌభద్రుఁడు మీకుఁ గృష్ణునకు మేనల్లుండో? తాలాంకున
 ర్మిలి మేనల్లుడు కాడొకో? నెనరులేమి స్మీరలి ఖండితో
 క్తులు బల్కం దమకేల కన్నియకు బాధ్యులీ తల్లిదండ్రాదులుం
 గలరుఁ గావున వారి సమ్మతము లింకం ద్రోయ నెవ్వండగున్. ౧౦౮

చం. అని యిటు లంద అన్నిగతు లాఁడుటకుం బలభద్రు డించుకై
 నను తడబాటులేక కురునాయకుఁ డంపిన విప్రయుగ్మముం
 గనుఁగొని గంటిరే కమలనాభుఁడు సాత్వకియుం గురుక్షితి
 శునియెడ కిన్కయు న్నెనును జొప్పడు పొండవపక్షవాక్యముల్. ౧౦౯

ఉ. వీరలు వెఱ్ఱులై పలుకువంతలు మీరుఁ దలంపనేల దు
 ర్వారబలారివారమదవారణవారనివారణోరుకం
 తీరవుఁడొ సుయోధను గడిందిమగంటిమి నేనెఱుంగనే
 మీర లతిత్వరం బ్రియము మీఱఁగ వీటికి నేఁగఁగా దగున్. ౧౧౦

కం. సుముహూర్తవేళకును భూ
 రమణుని వరయుక్తముగను రావింపుడు వే
 గమె యనుచు రత్నభూషణ
 విమలాంబరముల నొసంగి వీడ్కొచ్చుటయున్, ౧౧౧

ఉ. అంతకుమున్ సుభద్రను హలాయుధుఁ డట్లు నిరాకరింప నం
తంత దురంతచింతితహృదంతరయై దివసాంతవేళ భ
ద్ధాంతముఁజేరి యొక్క కఠినావని కంకటిశయ్యపైని మే
నెంతయుఁజేర్చి లోవెతం నేరికిదెల్పక కుందుచున్నెడన్. ౧౧౨

సీ. తగటుగిండేదారుతలపాగ మెంచితీ
ర్చిన కసిదాకోరుశిస్తుతోడ
చినుకుబూసం తురంజీచెరంగులరంగు
సీటుమీటిన వల్లెవాటుతోడ
మగరాతిపనిహా యల్ బిగిమొసల్పాకట్టు
కత్తిహత్తిన చామకరముతోడ
గొనఁబురాచిల్క ముక్కునదీర్చు విడిబాకు
జుట్టుకాప్తాదట్టు కట్టుతోడ

తే.గీ సకలమృగయావినోదారసతనుఁ డగుచు
ఘనహజారంబునె తురంగంబు డిగ్గి
వచ్చె తనతల్లియున్న నివాసమునకు
భద్రభుజబలరతుఁడు సుభద్రసుతుఁడు. ౧౧౩

కం. తటుకున భవనాగణమున
నిటుచటు నల్లడంనెమకి యేకతమున కం
కటిశయ్య చటుంకోపో
త్కుటగతి వెతనొంచ జనని గనుఁగొని బలికెన్. ౧౧౪

కం. అమ్మా ముమ్మరమైన భ
రమ్మన నీమేను గళ దొఱంగిన గతి నా
నెమ్మదని దోచుచున్నవి
దమ్మేమో దెల్పవమ్మ దాచకుమమ్మా. ౧౧౫

ఉ. అయ్యల కాపద ల్గలిగినట్టు వినంబడెనో మఱేమి యిం
కెయ్యెడ నెట్టివిరళ జనియించెనో మామలుఁ గూర్మితోడ ర

వియ్యక వెగ్గలించికొ సతీమణి నాకెబింగింపఁజమ్మ నే
నెయ్యము మీఱ నిడుగిల నెంజిలి బాపెదనమ్మ నెచ్చెలి.

౧౧౬

కం. చంద్రప్రౌద్భులబాహు

దండమహాభండనై కలాంకపితేః

గాంధీవపండితుని తన

యమందను నేనుండియుంబ నొందననేలా

౧౧౭

కం. అని వినయ మెగుయ బల్కెటి

తనయుని సనయోక్తు లమ్మతరాలిలుగా :

మ్మనమ్మన బెరుగొక్కగా

దనకన్నులు విప్పి గిదవన్నెల నుంబున.

౧౧౮

చం. అన్నా మీమమ్మ - కల

విక్కవను యుక్కటవె విను మిచ్చటవే

యెన్నెన్నో గలపు మామె

దన్న నను నిన్నునిగొన్న యక్కలమూర్తుల్.

౧౧౯

కం. మును - దనకుఁ గూఁతుగలిగిన

దినముననే - సకలజనులు తెలియఁగ, నభిమ

న్మున కిత్తుననుచు రూఢిగ

నను నమృతఁగ బల్కె నేడనాదిరబుద్ధిన్.

౧౨౦

చం. మనకు విపమఁడైన కరుమండలభక్త తనూభవుండు ల

క్షయఁ దనువాసికిం బలునికన్నయ నెయఁగ వేషయగ్గతయిం

బనిచిన యంతలోన జలభద్రుఁడు పెన్నిధిగన్న పేదలీ

లను మడిసుబ్బి యిత్తుననె అగ్గము నిశ్చయమయ్యె పుత్రకా.

౧౨౧

కం. అందులకు హరియు సాత్యకి

కొందల మందుచును కొన్నికొన్ని వినీతుల్

బొందింప నతఁడు పొందవ

సిందాస్పదమైన వాక్పటిత దొఱకొనుటన్.

౧౨౦

ఉ. ఏ నతిదీనతన్ హలి ననేకవిధంబుల వేడఁబోవ న
న్మాఁ మెఱుంగ కిట్టు సవమాఁముగా కురురాజ్య సంపదల్
దానె వహించినట్లు ప్రమదంబున 'సింగఁడుబుఱ్ఱఁడైన చం
దా'నకు విఱ్ఱివీగి కుపితప్రకటోక్తులు బల్కె నిర్దయన్.

౧౨౧

మ. మును నేనవ్వులకంచు బల్కుటల కేమో గట్టిగాబట్టి క
న్న నొసంగం బలుమాఱు వేడుటకు నాయందొనె- మీవారలె
ల్లను దుర్మోఁచుదాడికోడి పనులెల్లన్ సంచరింపంగ నీ
కును కోడల్ కొఱతాయె నంచు మది సంకోచించెదేమో యనన్.

౧౨౨

మ. పద్దెడుకూటికి నొంకకు బట్టకు నీడ బరుండ కొంప లే
పట్టులెక కౌరవులు పట్టపగల్ యిలు వెళ్లగొట్టఁగా
నట్టడవుల్ జరింపుచు ననాధరితీ మెలంగువార లీ
కొట్టుదొంగినప్పటికిఁ గోడలు మేడలుఁ గల్గవా యనెన్.

౧౨౩

కం. కొడుకు స్నీవును కూడుం
గుడుచుటయేకాక సింక కోడలు మాపై
బడియుండవలె నటంచును
గడువేడుక గల్గెనేమొకో యని బల్కెన్.

౧౨౪

మ. పని బూనం ధనవంతులైన బదివే ల్బంధువ్రజంబైన నీ
యనఘండో ధృతరాష్ట్రనందనుని వియ్యంబందుకంచెం ఘనుం
గన నందైనను కూటిపేదల కొసంగం బూనుట ల్మాని మె
ల్లన నూతం బద్రోయ మేరిని దురాలాపంబులాడెం జుమీ.

౧౨౫

చం నను గినియంగనాడి కురునాయకుఁ డంపిన విప్రయుగ్మముం
గనుఁగొని నేటి కాఱవదినంబున రాత్రికి లగ్ననిశ్చయం

బని పతితోడ బల్కియు రయంబున వారలఁదోడితెం దనిం
బనిచెను నేటితోటి బంధద్రవసూజ సుభద్రకోడల
ననెడు జనానులాపము వృథాయె కటంచు గృశించు పుత్రకా.

౧౨౮

తే.గీ. సత్యకథనంబు మాని యౌర్ధత్య మూని
మరల దారిద్ర్యులని చూచి మదిని రోసి
కలిమిగల కొరపుల మెచ్చె కన్య నిచ్చెఁ
బేదతన మిట్టిదియెగార్ బృథిలోన.

౧౨౯

శా. చాపల్యాంకుర మార్తికారణము భాషావృత్తయప్రాప్తి ను
ర్వావిపారాశ్రయ, మాప్రమాషితము, దైన్యాలాపజన్యంబు, హృ
త్తాపోపస్మృతి, బంధుసౌహృదవిఘాతంబైన దారిద్ర్య మి
ట్లాపాదించిన మిత్రులైన నెడసేయఁ బూను టాశ్చర్యమే.

౧౩౦

కం. ఘనులగు హిందపు లిచ్చటి
కనుమానింపకను మరల నంపెడివేళన్
వనమునకు వారితో మన
మనుగమియించక వసింబు టనుచిత మయ్యెన్.

౧౩౧

కం. చేదెఱుగని పనిజేసియు
మాటల పనియేమి - దిక్కుమాలినగతి ని
చ్చోట వసింపఁగ నేటికి
నేటగు నాయాశలన్ని నేటికి దీరెన్.

౧౩౨

కం. అని జనని వెలుపతనలోఁ
దను గనలుచు సవ్యభాచితనయుఁడు రోషా
ననజనిత ఘనతరోచ్చాప్త
సనిరూఢసఖిషబోగ్రసముద్రగగతిన్.

౧౩౩

తే.గీ. దండతాపితమౌ యుగేంద్రమ్ము లీలఁ
బదహతంబైన గృష్టసర్పంబు పగిది

పుత్రవినిక్షిప్తపావకాకృతిని గెరలి
ధీనిధిక్రోధజాజ్వల్యమానుఁ డగుచు.

౧౩౪

శా. ఏమేమీ బలభద్రుఁ డిట్లనియెనా ! హీనోక్తి - మాయయ్యలొ
ధీమత్పాండుసుతప్రభావములు బుద్ధిం దల్పలేదేమొ మ
త్సామర్థ్యం బిదె చూడు యాదవకులధ్వంసంబు గావించి - ను
త్రామాద్యష్టదిగీశు లడ్డుపడినం దడ్డించి భజించనే.

౧౩౫

కం. ధరణీతలముం గ్రుంకిన
హరిహరచతురాననాదు లడ్డంబైనం
గిరులుం బొరలిన యాదవ
విరహిత మొనరింతుఁ జూడు విశ్వం బెల్లన్.

౧౩౬

మ. బలుఁడే గాదు కృతాంతుఁడైన యెదుటం బ్రాపించినన్ మద్భుజా
ర్గళ సాబోప ధనుర్విముక్త బలవత్కాండ ప్రచండానతో
జ్వలకీలాహతి ద్వారకానగర శశ్వజ్జంతుసంతానమున్
శలభప్రాయముగా నొనరెదను మత్సామర్థ్యముం జూడవే.

౧౩౭

మ. భువినాతోడ నెదిర్చి బాహుబలిమిం బోరాడఁగా నోపు శూ
రవరేణ్యుం బరిమార్చి సంగరజయారంభేందీరన్ రేవతీ
ధవపుత్రీమణి నొక్కలగ్నమున నుద్వాహంబు గైకొందు - యా
దవులుం గీదవు లెందు డాగెదరొ చూతా మంచు నత్యుగ్రుఁడై.

౧౩౮

సీ. మహితరోషాగ్నిదూమముపైని సుడిగొన్న
చెలువున తన కొండెసిగ వెలుంగ
దిగ్దంతితుండప్రదీప్తదీర్ఘానర్హ్య
మనబాహుదండయుగంబు సెలంగ
తతపరాక్రమదేవతాదంష్ట్రలనకిప్పు
కోరమీసముల వయ్యార మమర

నడయాడు కొండపై యడరు శృంగము లట్లు
నెగు భుజంబులు చెవుల్ దగుల నుబుక

గీ. ధనువు నెక్కించి కనుల రౌద్రంబు బెంచి
సాహసం బెంచి చివ్వున చౌకశించి
శూరతను బెంచి చన నెంచు సుతుని గాంచి
దిగ్గన సుభద్ర చింతించి దగ్గఱించి.

౧౩౯

కం. అన్నా తామసి తామసి
యన్న విసీతిని దలంప వత్సగ్రుడవై
యున్నన్ మాన్పగ వశమే
సన్నతరణశూర ! సవ్యసాచికుమారా !

౧౪౦

ఉ. కౌరవులుం దురాత్మకులు గావున వారికి వశ్యుడైన యీ
సీరికుమారినే సతిగ జేకొనకున్న గొఱంతయౌనె - శృం
గారగుణాభిరామలగు కన్నియ లెందఱు లేరు తండ్రి - ని
ష్కారణవైర మేల - నుడుగందగు నింతటనైన బుత్రకా !

౧౪౧

శా. ఎతోకఁబులయందునైన గలదే యిలాఁటి దుష్కృత్య ము
త్రాలోగ్రాకృతి మేనమామలపయిం దండెత్తి భంజింప నీ
లీలం గూడదు తండ్రి కన్నియను చెల్మి స్నీకు నీకుండినన్
మేలాయెం జనదూష్యమైన పని సుష్మి కోపమే పాపమౌ.

౧౪౨

చం. అనుచు సుభద్ర కూర్మి తనయాగ్రణి చేతులుబట్టి భీతిమై
తనువు వడంక గద్గదికత న్వచియించు విసీతి బోధనో
క్తిని నిశితాంకుశంబులగతిం దగి మత్తగజంబురీతిగా
వెనుకకు ద్రొక్కి తామసమువీడక నిట్లనె తల్లితోడుతన్.

౧౪౩

మ. ధరణీభోగములెల్లఁ బోవిడిచి మాతండ్రు లృహారణ్యసం
చరులైపోవ విటుండ నీవు జననిచ్చన్లేక మీయన్నలా

దరతం గౌరవ మెంతురం చని ప్రమోదం బంది పుట్టింట నీ
కరణిన్ నిల్చుట చుల్కజూడరె మహాగర్వోన్నతుల్ యాదవుల్. ౧౪౪

కం. అమ్మా కోపము వలదని
నెమ్మదిలో నీకు దోచెనేని యిచటి పై
న్యమ్మునకు నోర్చి నెలుపు, ము
దమ్మున నే జనెదఁ బాండుతనయులకడకున్. ౧౪౫

మ. అనినం గన్నుల బాష్పము తొరుగ మాయన్నా! పతిం బాసియై
నను నిక్షేపమురీతి నిందలఁచి యిన్నాల్లిచ్చటన్ నిల్చి తిం
కను నీవే గన రక్షణం బయిన శక్యం బొనె నీవెంటనే
జనుదెంతు న్మది సమ్ముదమ్మున ధనుర్జ్వావల్లి సల్లింపవే! ౧౪౬

కం. అని కొంత వంత దీటుగ
జననీమణి బల్క నతఁడు సమ్మతిగొని ద
త్తణ మర్థరాత్రి వేశం
దన వెంటం దల్లినడువఁ దత్పురి నెడలెన్. ౧౪౭

కం. భూపాల యేమి జెప్పడు
నాపార్థసుతుండు శరశరాసనయుతుఁడై
కోపాగ్నిశిఖలు వెడల వి
రూపాక్షుని రూపమున నులుప్రభ నఱిఁగెన్. ౧౪౮

మ. తనయునితో సుభద్ర వెసుదౌలుచు నేఁగుచు నించుకేనియుం
జనకుని దల్పు దన్నల ప్రశంసల నెన్నదు, తల్లినైన బే
ర్కొనదు - మహాంధకారమునకున్ భయమందదు, రాచకూతు నె
మ్మనమున వెగ్గలం బగుచు మార్కొనురోషరసం బదెట్టిదో! ౧౪౯

తే.గీ. ఎండకన్నును నీడక న్నెఱుఁగకుండఁ
బాదముల ముద్దరా లొత్తఁ బరగునతికి

ఎండకన్నును నీడక న్నేకమగుచుఁ
బాదముల ముద్దజ్ఞా లొత్త పథిగమించె

౧౫౦

కం. ఈరీతి సర్వరాత్రిని
ఘోరాటవిలోన జొచ్చి కొడుకుం దాన
య్యేఱులు పల్లేరులు న
ల్లేఱులుఁ బొదలెల్ల గడచి యేఁగెటివేళన్.

౧౫౧

గీ. సతతవంశానువ ర్తనోన్నతయశునకు
సతతవంశానువ ర్తనోన్నతి లభించె
వితతసద్విజ్ఞనికరానువృత్తునకును
వితతసద్విజ్ఞనికరానువృత్తి గలిగె.

౧౫౨

చం. చని చని కాంచె ముందట రసాల, తమాల, విశాల సాల, చం
దన, కృతమాల కౌశుక, రథద్రు, కపిత్థ, కురంట కాభయా
ర్జున, వకుళాష్ట, పీతనఖరోచనతాల, కదంబ, నింబ, కాం
చన, కరవీర, వీర, జల, జైత్ర, వట, ప్రముఖద్రుమావళుల్.

౧౫౩

ఉ రాకుమారశేఖరుం డరణ్యభూమి గాంచె భ
త్సహ.ల్లాకము ల్వనౌకము ల్లూకము ల్బలాకముల్
ఘూకము ల్మహాకులోగ్రకోకముల్ నిహకముల్
దాకిమూఁకలై చికాకు దాకొసంగ బైకొనెన్.

౧౫౪

కం. ఈరీతి జనగ చనగా
తూరుపు తెలతెల్లవారెఁ దోయజముకుళా
గారములు వెడలె మధుపము
లారవి యుదయాద్రిశిఖర మధిరోహించెన్.

౧౫౫

చం. అపు డభిమన్యుఁ డగ్గహనమందున హల్లకతల్లజస్ఫుర
ద్విపులసరోవరంబు గని వేగమె తత్తటమం దహర్ముఖా

భ్యుపచితకృత్యము ల్గడపియుం జననీమణి తానుగొంత పా
పపువిధి దూఱుచుం ద్వయితవన్యపప్రభుమణానుతాపియై.

౧౫౬

చం. జనకులు నుండు చొప్పెఱుగజాలక గాఢతరుప్రకీర్ణకా
ననగతసింహభల్లహరిణవృకశంఖరశల్యముఖ్యస
త్వనికరఘూర్ణితధ్వనులు తల్లికి దల్లడమంద మామజే
సినయవమానశల్యమది చిత్తము పెళ్ళగిలం బెకల్పగన్.

౧౫౭

మ. విలునమ్ము ల్దినజోడువీరులుగ హద్వీధి న్మహాదైర్యని
శ్చలుడై కాఱుపొదల్ నదుల్ విపినముల్ శైలంబులుం దాటి య
వ్వల నొచ్చొట్ట ఘటోత్కచాశమము క్రేవన్ గండభేరుండసిం
హులాయవృకశంఖరాద్యఖిలసత్వార్భాటమోరాటవిన్.

౧౫౮

మ. తనయునితో సుభద్ర ఇవతం గమియింపగలేక నుస్సురం
చని యడుగుల్ దడంబడ ముఖాజ్ఞము బిట్టగలంగఁ జెమ్మటల్
బెనఁగొని దప్పిచే గళవళింపుచు-నిద్దుర మేనదూగఁగా
గని యభిమన్యుఁ డవ్యవధిగా జని యొక్కసర స్తటంబునన్.

౧౫౯

కం. చల్లనితోయంబులు తన
తల్లికి దాహంబు లిడి లతాకుంజములన్
మొల్లమగు మృదులతలమున
బల్లవము ల్విరులు పాన్పు బఱచి ప్రియమునన్.

౧౬౦

కం. పవళింపజేయు తనయుని
సవినయసకలోపచారసౌఖ్యంబులమై
నెవదీటి కంటనిద్దుర
దవిలి వసింపగ మనోవ్యథాకలితుడై.

౧౬౧

మ. అకటా! దైవనియోగముం గడప శక్యం బొనె గాకున్న నే
నొకటిం దల్కఁగ దైవ మొండొకవిధం బూహించె తాలాంకపు

త్రికపై మోహవిదాహతం బొరలు టింతేగాని తదోగ మిం
చుక చేకూరని హేతునన్ జనని కిచ్చో వెచ్చనూర్చుంబడెన్.

౧౬౨

కం. అహహా! యీ బలుకోనల
బహుళవ్యథ స్రుక్తె గమనభరమున నేడి
మిహిరాకరాస్య నెటువలె
గహనంబున ద్వైతవనముకడ జేర్చనగున్.

౧౬౩

తే.గీ. మామ ననుజేయు యాయవమానమునకు
తామసంబున వెడలునంతనె పిఱుంద
యేటి కరుదెంచె యీమృగార్భాటములకు
మనునె యీరాత్రి సుమసుకుమారగాత్రి.

౧౬౪

సీ. పదములఁ గర్కశోపలము లొత్తివేళ
సొటసొటబోయి యుస్సురని స్రుక్కు
మిటమిట నెండలొక్కట మిక్కుటంబైన
మిగుల పెందగల నెవ్వగల నొగులు
బెడిదంపు వడగాడ్చు లుడుకులై యెదురెక్క
సుడిబడి యక్క డక్కడనె నిల్చు
బెల్లాకటను దల్లడిల్లి పెల్లున బేలి
బహుళమార్గాయాసభరము జెందు

గీ. నిట్టి సుకుమారి నెటువలె నెట్టుకొనుచు
నడచి కౌంతేయులున్న వనంబు గాంతు
నని వితర్కించు దైర్యంబు ననుకరించు
దల్లివెతలెంచు మదిలోన దల్లడిల్లు.

౧౬౫

సీ. రమణీయమందిరామసౌఖ్యముమాని
ఘోరాటవులను సంచార మొదవె
కేళీసరోవరక్రీడాసుఖము వీడి
ఫంకాలవాలవిభ్రమణ దవితె

కమనీయతరతూలికాతల్పముల డించి
చటులశార్కరిలభూశయ్య గలిగె
కాంచనమయదోలికానిద్రలు దొలంగి
కంటకవల్లికాకషణ మొదవె

తే.గీ. శారీకాపికశుకరవశ్రవణ దొలంగి
కతినతరయుల్లికారవాకర్ణన దగె
నహహ విధిక్పత్య మింక నేమనగవచ్చు
మామజేసిన యపకృతి వలన మాకు.

౧౬౯

మ. అనుచుం బెక్కువిధంబులం జనని మార్గాయాస మూహించి యం
తనె దైర్యంబు ఘటించి వన్యమృగసంత్రాసప్రదోద్యద్ధను
ర్గుణతంకారమహాధ్వను ల్లిశల బెక్కు స్మీయ సన్నద్ధమా
ర్గుణుడై తల్లికెడ న్వసించి శశిరేఖం జిత్రమం దెంచుచున్.

౧౬౭

ఉ. హా విమలాంగి! హా లలన! హా మధురాధరి! హా తలోదరీ!
హా వనజాతనేత్రీ! దరహాసముఖీ! హరిమధ్య! హా సతీ!
హా విరిటోణి! హా రమణి! హాతరుణి! శశిరేఖ-నేడు నన్
హా విడనాడితే యహహ! హా! విధి యింతగ హాని జేసెనే.

౧౬౪

ఉ. పిన్నతనాననుండి యొకపెన్నిధిగన్న సమున్నతోన్నతిం
గన్నియ నిన్ను మిన్నగొని కన్నెదనంబును వెన్నుదన్ని వై
సెన్నెడు వచ్చునంచు మదినెన్నుచు నున్న విపచ్చు నన్ను నీ
క్రొన్నన వింటిమన్నె పయిగొన్నను కన్నెడసేయ న్యాయమే!

౧౬౯

మ. మదనాయాసము తెల్ల దెల్పి చెలి నన్ మన్నించుమంచు న్మహా
పదచే మ్రొక్కగ నన్ను నెత్తి కుచకుంభంబు ల్వడిం గ్రుచ్చి క్రొం
బెదవిం బానక మిచ్చి నాకొఱకు నొప్పిం జెందితొ నాథ!యం
చు దయాదృష్టిని మేను చేనిమిరినన్ సొక్కించు టింకెన్నఁడో

౧౭౦

ఉ. మామకహృత్ప్రభేదియగు మారునకుం గడుమిక్కుటంబులొ
కోమలిగబ్బినిబ్బరపు గుబ్బ బరమ్మున గ్రుచ్చి కౌగిటం

బ్రేమ ఘటించి నావగల బెం పణగించి సుధాధరంబు చే
వేమరు లంచమిచ్చి యరవిందదళాక్షి రమించు పెన్నుతో.

౧౩౧

సీ. చేగొనుమని బంధుటాకుల మడుపుల
నధరంబుపై జూపి యాస గొలిపి
యది గ్రహించుటకు నేగదియగానీ కను
గికురించఁ బొలయల్గు గినుకనెవ్వ
గలఁ బొందు నన్ను జెక్కిలిగొట్టి బలిమిచేఁ
దమి బెనంగ జెలంగి తమల మిచ్చి
మొనపంట చుఱుకంట మోవినొక్కుచు గబ్బి
గుబ్బ బురమున జేర్చి గుస్తరించి

గీ. యేలరా నన్ను, యీకోపమేలరా య
టంచు మదనుని దైర్యంబు లెంచి మించి
మమత రెట్టించి మన్నించి మదిగరంచి
యిందు విలుకేళి నన్ను లాలించు పెపుడో !

౧౩౨

కం. మాకులమున కాద్యుం డగు
రాకాశశియే నిరాదరంబున బ్రేల్చెన్
లోకమున బలిమి జెడిన న
హా కూరిమి బంధువర్గ మహితు ల్గారే !

౧౩౩

మ అని చింతించిన యంత నంతటనె దైర్యం బుంచి ప్రోద్యద్దను
ర్గుణనాదంబున దల్లికి న్నిదుర మేల్కొనెనానాకో యంచు ద
వ్వున దానిల్చి మదేభసింహాశరభపూహంబులం జేరనీ
కను బాణాసనబాణము ల్గొనుచు జాగ్రద్భావుడై నిల్చినన్.

ఉ. అంతట ద్వారకానగరమం దభిమన్యసుభద్ర లిట్టు ల
త్యంతవిషాదచిత్తమున నర్ధనిశీధి సరణ్యగాములౌ
టంతయు పౌరులుం జనకుఁ డంతిపుంబున సత్యరుక్మిణీ
కాంతలు విన్నమాత్రమున గళ్యళమందుచు శోకమగ్నులై.

౧౩౪

తే. గీ. అయ్యయో! మున్ను పతిబాసినప్పుడై న
వెతల నెఱుంగని యిమ్మానవతికి నేడు
దుర్గమంబైన కాంతారమార్గములను
కోడుకుతోగూడి వెతలెట్టు గుడిచె నొక్కొక్క. ౧౭౬

సీ. నెలఁతవాల్చూపు లేణీదృశంబు లటంచుఁ
బెబ్బులుల్ పైబడి బెనఁగెనేమొ!
కోమలిపాలిండ్లు కుంభికుంభములంచు
బెఱికి సింహములు పైకుఱికెనేమొ!
పడఁతియూరువులు రంభాస్తంభము లటంచు
వేదండములు ద్రుంచివేసెనేమొ!
లేమజంఘికలు శాలీగర్భము లటంచుఁ
గ్రోడము ల్గవిసి కోలాడెనేమొ!

తే. గీ. తోడెవరులేక పసిబిడ్డతోడ నటిగె
నహహ గుణవతికింత ఘోరాత్రి గలిగె
నేమిసేయుద మేమంద మెందు గంద
మక్కటా! యింతజేసెనే హలధరుండా. ౧౭౭

వ. అని యనేక ప్రకారంబుల నివ్వలపించుచు సద్గుణవతియగు
రేవతిం జూచి యిట్లనిరి- ౧౭౮

చం. తగునటనమ్మ మేనటికధర్మము లుండఁగ లోకికంబులం
దగవు లెఱుంగనట్లు మఱద ల్నిఱుపేద యటంచు నాథునిం
దగ నెసగొల్పి యిల్వెడలుదాక గలంచితి రాడుబిడ్డ ని
ట్లగడుపడంగ ద్రోచి సుత నన్యులకియగ కోర్కె గల్గెనో. ౧౭౯

మ. అదిగాక న్మును గూఁతు నిత్తునని సత్యాలాపము ల్కొన్ని- మా
యెడుటం బల్కుట లింతలో మరచి నేడితుచ్చకొరవ్యసం-
పద కాశించి యనన్యమాన్యుడగు సౌభద్రుం డనర్హుండటం
చదయా ప్తిన్ నడురేయి కాఱడవిపాలై ద్రోయఁగా బాడియే, ౧౮౦

చ, అని తనుకర్ణభూలముగ నాడెడి రుక్మిణీసత్యభామలం
గనుఁగొని రేవతీరమణి గాధదీకన్ వచియించె నయ్యయో!
మనమున మత్కుమారి నభిమన్యున కీయక నన్యరాజనం
దనున కొసంగువార్త శతధా కలనైన నెఱుంగ నక్కటా! ౧౮౧

కం. భూనభము లగ్రసాక్షిగ
నేనెన్నం డిట్టివార్త లెఱుంగను ననుమే
తొనాడి సిందసేయఁగ
మీ నో రెట్లాడెనమ్మ మెలఁతుకలారా! ౧౮౨

కం. ఏ భామతోటి సాటిగ
మీభావ మదాజ్ఞమేరమీతినడువఁ డే
మో భామలార మీమది
నాభావమెఱింగి దెప్పనగునటనమ్మా. ౧౮౩

చం. మదనసమానమూర్తి యభిమన్యుడె యిల్లిటపల్లుఁడంచు- నె
మ్మది ముద మందుచుండి యొకమాయనెఱుంగని నన్ను నూర కి
ట్లదయమతిం గతాగతము లన్నియెఱింగి యెఱుంగనట్లు- నా
కిది యొకలేనిపాపముల నిట్లాడిగట్టకుఁడమ్మ మ్రొక్కెదన్. ౧౮౪

కం. దవలిన బాంధవ్యము విడి
యవివేకముతోడ కన్య నన్యులకొసఁగన్
ధవుని కిటు బోధజేతునె
యువిదల పుట్టింటియాశ లొక్కటిగావే! ౧౮౫

కం. అని పలికి బాష్పభరితా
ననయై శోకింపుచున్న నాతి వినిర్దో
వనిరూఢభావముం గని
వనితలు చెలిఁగూడి వెతలువడుచున్నయెడన్. ౧౮౬

ఉ. అంతిపురంబునందు చెలులందఱు లొక్కట గుంపులై, ప్రలం
బాంతకుఁ డాకురుక్షితివరాగ్రణిపక్షముగాన కూతు న

క్కంతుసమానుఁ డట్లుసకుగాదని లక్షణనామధేయుఁ డ
త్యంతహితుండుగాఁ బరిణయం బొనరింపు తలంపుబూనుటన్. ౧౮౭

చం. చెలియలి నిందసేయుట కృశింపుచు నాసతిపట్టితోట ని
ల్యెలువడి దుర్గమాటవులవెంట గమించుట నేటరేపటం
దలఁపడి లక్షణాఖ్యునకు దన్నునొసంగెడివార్త లించుకన్
వెలఁదులచే నెఱింగి మదివేదనతో శశిరేఖ యిట్లునున్. ౧౮౮

చం. ఇది యొక వింతబుద్ధి బలుఁ డింతటిదాక సహోదరీసుతున్
మది నొక పెన్నిధానము సమానము జూచి మచుద్వహంబు సొం
పొదవఁగ వానికే శుభమహోన్నతి జేతునటంచు బల్కి నేఁ
డిది కడఁద్రోచి యీధనమదాంధసుయోధనసూతి కిచ్చినం
బదఁపడి ప్రాణమైన నెడబాసెద నయ్యభిమన్యు బాతునే! ౧౮౯

చం. పరమదయాళుఁడైన హరి పాండవపక్షుఁడె గాన సీరి యా
హరివచనంబు మీరఁడు యథార్థముగా నభిమన్యుఁడే ననుం
బరిణయమంద గూర్చు ననుభావముచే నొగిబాయలేని సు
బరముననుండు నన్ను నెడబాపునొకో విధి నేఁడు దైవమా! ౧౯౦

చం. తలఁపగ పాండవేయు లతిధర్మవివర్ధకు లందులో మహా
బలుఁ డభిమన్యుఁ డంగజితపంచశయం డదిగాక వానిపై
తలఁపువహించి యేను బ్రహదంబున నుండ బలుండు నేఁడు కే
వల మవిసీతబుద్ధిఁ బెరివారల కీయదలంచె నక్కటా! ౧౯౧

మ మతిలో కొండొకనాటనుండి యతిప్రేమ శ్రీర మాలోనమే
మతికొత్తూహలవృత్తుల నైలఁగ తాలాంకుండు దుష్కృతిమా
న్వితుఁడై వానికొసంగ సమ్మతిలక న్వేరొండు నూహించె నా
బ్రతుకుం గోరి సుఖించుకంటె బలవత్ప్రాణాంతమే మేలగున్. ౧౯౨

కం. మాట లిక జల్లుపొల్లులు
కోటి యసం దగదు వానికూటము విడువన్

యేటితో నీటితో త్రాటితో

నేటితో తోటిసతు లఱయ నేమృత నౌదున్.

౧౯౩

మ. అనుచుం గన్నులుమూయు విప్పు తడబాటౌ పాన్పునం బండు లే
చును గూర్చుండు నగుం భ్రమించుఁ దలయాచుం దత్తరించుం జలం
బునలో నున్ను రటంచు బెగ్గిలు నభంబుం గౌఁగిలింతున్ మనో
జనితాంతవ్యథబూని మ త్తగజహ స్తగ్ర స్తపద్మాకృతిన్.

౧౯౪

కం. అంతటిలోపల దనుము

న్నంతిపురంబునను బెంచినట్టి చిలుక య

క్కొంతవెతదీర్చ పచ్చల

బంతివలె న్నాలె నంసభాగముమీఁదన్.

౧౯౫

ఉ. పిన్నతనంబునుండి తనుబెంచిన బ్రేమ జెలంగఁబల్కెనో
వన్నెలచిల్క నీవిపు డవశ్యము నాయెడ కేఁగుదెంచు మే
లెన్నదరంబె దీనికొక హేతువు నామదిలోని కోరికల్
ము న్నభిమన్యుపైఁ గలుగు ముచ్చట లిచ్చట నీ వెఱుంగవే.

౧౯౬

ఉ. అందున నొక్క వింత ముసలాయుధుఁ డాకురురాజుజూతికా
సందమునొంది నన్నతనినందను కీయఁగ కొంతసమ్మతిం
బొందుట మృత్యునోహరునిపొం దెడలించుట దానజేసి పౌ
రందరసూతి చింతిలి యరణ్యము కేఁగుట వింటి కీరమా !

౧౯౭

ఉ. శైశవవేళగూడిన ప్రశంసలు మాటికి నెన్నుచున్న నా
యాశలు నేటితో విఫలమౌ తఱిగల్గెను నేటికైన బ్రా
ణేశుని చెంత కీవు జని యేననినట్లు వదించి నేఁడు నా
గాసి సడల్చి నావిభునిగైకొని రాగదె నీకు మ్రొక్కెదన్.

౧౯౮

ఉ. ఉత్తముఁ డన్నివిద్యలఁ బ్రయోజకుఁ డుజ్జ్వలరూపశాలి లో
కోత్తరసద్గుణాఢ్యుఁడు మహోగ్రబలుం డధిగాక నాకు మే

నత్తకుమారుఁ డంచు హృదయఁబున నమ్మిన నన్ను పాపపుం
జిత్తజుబారిబాపుమని చిల్క మృదూక్తుల జిల్క బల్కవే. ౧౯౯

కం. తానెత్తటి జనుదెంచునొ

కో ను త్రమకుసుమశయ్య నొయ్యన దనతో

నే నత్తమిల్లి యెన్నఁడు

మేనత్తసుతుం బెనంగి మేనెత్తుదునో!

౨౦౦

సీ. మదిగుట్టు జెడనీక నిదురింతమని జూడ

దడదడగుండెలో దల్లిడిల్లుఁ

దల్లిడం బుడుప నంతటలేచి పచరింప

నట్టె వెన్నున నెట్టి నట్టులొను

నటులాయెనని గన్ను లఱమోడ్చి కూచున్న

తనుదానె మేన్గుడించినట్టు వడకు

చడఁకుచో మైకొంతవడికి యూరటజెంద

నీవమెత్తినట్లనే చిత్త మడలు

తే.గీ. సడలుటయెగాని యొకవెట్టికైన గొంత

వడికిని వివేకమును మహావనధిబడిన

వాని కొక నావయును దైవశత నొదవు

గాని నారీతి దుర్నీతి గాననైతి.

౨౦౧

ఉ ఇన్ని వచింపనేల నీక నెన్ని యుపాయమలైన బన్ని - నే

నన్నవిధమ్ము లన్ని దెలియ న్నరనాథుని కూర్మి రంజిలన్

విన్నప మాచరించి యతివేగమె ద్వారకజేరఁ జేర్చు - నీ

కన్న మదావు లెవ్వరను గానను మాటికి మాటలేటికిన్.

౨౦౨

కం. మరు సంప చిచ్చుటకు - నే

కరణిం బ్రాణములు నిల్పగల నీవైనం

గరుణించు మిక 'నహింసా

పరమో ధర్మ' మను శాస్త్రపద్ధతి వినవే!

౨౦౩

- కం. సకలోపయుక్తుల న్వా
నికి నాకొనగూర్చు నేర్పు నీచఱుగవె - యిం
కొక నూరు కల్లలాడిన
నొక పెండ్లియొనర్ప ధర్మమున్నది చిలుకా ! ౨౦౪
- తే.గీ. వాని నెందేని వెదకి తేబూనితేని
బ్రేమ నీకును నీకుంస్వాములకును
జానకంబును వడపప్పు పంచదార
బంతి సాగించి విం దొనరింతు చిలుక . ౨౦౫
- చం. ఉపమగ నిట్లు బల్కు పినయోక్తుల కాశుక మీయకొన్న దై
రెపరెప టెక్కలార్చియు పరిభ్రమణంబున గొంతసేపు న
చ్చపలమృగాక్షికిం గమనచాతురిజూపి యతిత్వరం జనెన్
విపులమహాటవిన్ గగనవీధిని నయ్యభిమన్యుపాలికిన్ . ౨౦౬
- చం. చని యొకచో నికుంజసుమశయ్యను నిద్దురజెందు తల్లిచెం
తను ధనురేంబకంబుల నుదగ్రగతిం గొని యుజ్జ్వలద్ధను
ర్గుణరవ ముగ్రసత్వముల గుండెలు ప్రక్కలుగా బెకల్చు - ఫ
ల్గుణసుత్తు నొక్కచెట్టు కొనకొమ్మననుండి గనెం బ్రియంబుగన్ . ౨౦౭
- గీ. అంత నొక్కింత తడవు నవ్వెంతచిలుక
జూచి చేజాచి యాసవ్యసాచిసుతుడు
పట్ట సమకట్టి మది కోర్కె లట్టెబుట్టి
పొంచి హర్షించి మించి వర్ణించదొడగె . ౨౦౮
- కం. ప్రతిలేని చిలుక యిది-బా
రతిచేగల శుకమొ లేక రతిచే శుకమో
సతతము మాశశిరేఖా
సతిచేతిశుకంబొ కాక సతిచేశుకమో ! ౨౦౯
- కం. అని పొంచి పొదలమాటున
తనువొంచి తదేకదృష్టి దగనుంచి జివు

క్కున చౌకశించి తనుజా
చిన చెయ్యంకించి యొడిసి చిలుకం బట్టెన్.

౨౧౦

కం. పట్టుబడి జాతిచేష్టల
నిట్టట్టుం గొట్టులాడి యెట్టనకను రా
పట్టు పనిదిట్ట పఱవఁగ
బట్టిన గుట్టునను మనుజభాషల ననియెన్.

౨౧౧

కం. పక్షులవంటి మముం గృహ
రక్షింపుమటన్న నృపులు రక్షింపరె - నే
సాక్షాత్పక్షిని గద - నీ
వక్షమమతి బట్టుకొన ననర్హముగాదే.

౨౧౨

సీ. సర్వకాలం 'బహింసా పరమో ధర్మ'
మని బల్కు శాస్త్రంబు లవియు వినవె
నిరతంబు 'పాపాయ పరపీడన' మటంచు
తెలివి జెప్పటలు బుద్ధిని దలఁపవె
సతతమ్ము 'నాత్మవ త్సర్వభూతాని' యన్
ధర్మవర్తనల పద్ధతులు గనవె
సుప్రసిద్ధిగ 'నధర్మః ప్రళయం యాతి'
యని సీతికోవిదు లన నెఱుఁగవె

గీ. హింస కుభయంబుఁ బరపోషణేచ్ఛ - భూత
సమత ధర్మానుకూల నాసక్తి గలుగు
నీవు నను బట్టినట్టి దుర్భావమేమి
ధన్య యభిమన్య సకలరాజన్యమాన్య.

౨౧౩

కం, అని వినయ మెనయ బలికెటి
తనచేతిశుకంబు మేను దగ నిమిరి చురు
క్కని మనము గలఁగి యిట్లను
దనదు వచోనిచయమమృతధారలు గాఁగన్.

౨౧౪

కం. నీ పుట్టు మొదలు దెలియక
జేపట్టి నింతెగాని చిలుకా యిక నే
నేపట్టిన నీపట్టున
పాపం బించుక దలంచి పట్టుటగాదే !

౨౧౫

తే.గీ. ప్రేమచే వ్యాసనందన పేరు మోసి
యాదిలక్ష్మీ సుతునకు వాహనమ వగుచు
ఘనతరులఁ గూడి ఫలలాభమున జెలంగు
శుకవతంసమ నిను హింసజ్ఞానుపఁ దగునె.

౨౧౬

చం. ఆన విని యాదరోక్తు లిటులాడెడు నయ్యభిమన్యుతో శుకం
బనియె - నృపాగ్రణీ భవదుదంచితబుద్ధికి సంతసించి - నీ
మన మరయంగ నేననెడి మాటలమాత్రమెగాని నీప్రియాం
గన శశిరేఖ బెంచిన శుకంబను సన్గన నేఁగుదెంచితిన్.

౨౧౭

తే.గీ. ఇంతి యంతంత కుండి లతాంతకుంత
తాంతసంతాపచింతితస్వాంత యగుట
లింత గానక యిటుల నేతెంతురయ్య
యింతవాడవు తగుదువీ వెంతకైన.

౨౧౮

కల. బెండంతపనికి నీవొక
కొండంత నృదినిబెంచుకొని వచ్చినచో
చెండాడకున్నె మరుఁ డతి
చండాలులతో మెలంగు సాహసిగాడే !

౨౧౯

కం. నరవర నిను మది దలఁచిన
తరుణికి రణమయ్యె పరభృతధ్వనులు - నిశా
చరుఁ డయ్యె కుముదమిత్రుఁడు
మణిమణి పెనుసోఁకుఁ డయ్యె మరుదంకురముల్.

౨౨౦

సీ. ఒకవేళ మరుశరాళికి భీతిని వడంకు
 నొకవేళ శశిదీప్తి కుడ్డుగుడుచు
 నొకవేళ తనుదానె యున్నురంచని స్రుక్కు
 నొకవేళ సఖుల జీరక నదల్చు
 నొకవేళ భవదాకృతికి చిత్తమున మెచ్చు
 నొకవేళ తనుసుఖాప్తికిని రోయు
 నొకవేళ బ్రాణముల్ బెకిలించ నూహించు
 నొకవేళ జనకు నూరక శపించు

గీ. నొక్కవేళను తనమేడ నెక్కి నిక్కు
 నిక్కి నీరాకగోరి నల్లిక్కు లరయుఁ
 బిన్నతనమున మీరున్న వన్నెలెన్ని
 కన్నెతమి గొన్న చిన్నె లెన్నెన్నో గలవు.

౨౨౦

చం. ఎవరికి దెల్పరా దనుచు నింతి మనోవ్యథవే గలంగు- నిం
 కెఱికి దెల్పకున్న గత మట్లని చింతిలు- తెల్పవారు వా
 రెవరి కెఱుంగజేసెదరొ యిట్టి వినిష్ఫలితప్రచింతనల్
 వివర మెఱుంగరంచు ధృతివీడును యెప్పుడు వేడు దై వమున్. ౨౨౧

గీ. అతివ తపియించు విరహాగ్ని కౌషధంబు
 నీదు ముఖబింబపూర్ణచంద్రోదయంబు
 నీకుగల్గు వియోగరుజ్జ్వలచయ మణఁప
 తరుణిమధురాధరంబె చింతామణియును.

౨౨౩

ఉ. అంగన నిన్ను చిత్రపటమందు లిఖించు- లిఖించి కోర్కెలు
 పొంగఁగ జూచుఁ జూచి వలఁపుంగొని మెచ్చును- మెచ్చి నీపరి
 ష్వంగమె గోరు- కోరి వలవంతలఁ జింతిలు- చింతిల న్మన
 స్సంగతి నూర్చు- నూర్చి సరసంబు విసంబుగ దా గనుంగొనున్. ౨౨౪

ఉ. ఇంతి భవద్వియోగదశకే విలపింపఁగ నంతకన్న న
 త్యంతవిషాదసంజనకమైనదిగాదె- సుయోధనాత్మజుం

డింతటిలో వరింపఁగలఁ దెల్లి వివాహ మటంచు వార్త వి
న్నంతనెగాన నీవు క్షణమాలసింపఁచ హితంబుగా దిక్సన్.

౨౨౫

కం. కౌరవవారము నీశర

ధారాసారమున బాఱదరిమి యశోవి

స్తారమున రేవతీసుత

సారసలోచనను రాక్షసమున గొనఁదగున్.

౨౨౬

చం. అని సకలంబుఁ దేఱపడ నాడు శుకంబును జూచి బల్కె- నో
వనజశరాశ్వరత్నము ? భవత్కరుణన్ శశిరేఖ సేమమున్
వినఁబడె నింక నా హృదయవేదన నేమని దెల్పు నేటికై
నను నినుగాంచు కారణమునందను నిల్చిన దింతె మేలగున్.

౨౨౭

ఉ. ఎన్నడు రాణివాసమున నింతి వసించెనొ- నాఁటనుడి య
త్యున్నతమోహవేదనల నొంద సుయోధనసూతి కింతలో
కన్నియ నీయఁగా దలఁచు కర్ణకఠోరపుదుష్టవార్త నే
విన్నదిగా మొదల్ హృదయవేదన నేమనిజెప్ప కీరమా !

౨౨౮

మ. మును నాకున్ శశిరేఖ నిత్తునని రాముం డర్థి సత్యోక్తి మ
జ్జనసీరత్నము నమ్మ బల్కి యిపు డాచందంబు పాఠోవిలే
ఖనమం జేసి సుయోధనాత్మజునకుం గన్యామణిన్ బెండ్లిసే
యను యూహించిన వార్త విన్నక్షణమైనా నిల్చనే కీరమా !

౨౨౯

ఉ. కావున నింకమీఁదట నఖండబలోన్నతులైన పాండుపు
త్రావలిలోన నేగలసినంతట చూడుము యెల్లి నేఁడు దు
ర్భావులఁ గౌరవాన్వయుల భర్జనజేసి యదువ్రజంబులన్
వావిరి నొంచి రాక్షసవివాహమునన్ వరియింతుఁ గన్యకన్.

౨౩౦

చం. తను నెడబాసి వచ్చిన మొద ల్మరునంపల కాక, కేకికా
గణముల కేక, కోకిలశుక్రభ్రమరంబుల డాక, యోషధి

శుని బలురాక తెమ్మెరులు సోక, తదేకవితోకనైకజ్ఞం
భణమున నున్నవాడ ననుమా యనుమానములేక కీరమా ! ౨౩౦

చం. కకగిరింద్ర మిట్టటులుగా చలియించగ భూనభంబులం
తనుదను దానె దాకినను తారలు ఝల్లన నేలవ్రాలినన్
వననిధు లింకినన్ జలజవల్లభుఁ డస్తగిరిం జనించినం
దన నిక నేవరించు టిది తధ్య మటంచు వచించు కీరమా ! ౨౩౧

కం. ఒంగరుచిలుకా నీవలె
నింగితము లెఱుంగు జాణ లెవ్వరు నీచా
కృంగతుల నేర్పు దనర - శు
రంగాక్షికి దెల్పు పోయిరమ్మని బనుపన్. ౨౩౨

కం. రివ్వనను యెగసి చని చని
యవ్వనజాతాక్షి సౌధమందు నడిగినన్
నెవ్వగల బొగలు నచ్చెలి
నవ్వచు చేసాచి యెదురునడచి ప్రియమునన్. ౨౩౩

కం. ఓయి శుకరాజ వచ్చితి
వా ! యెచ్చట గంటి వర్జనాత్మజు - నీవుం
బోయిన కార్యం బెల్లను
కాయో పండో వచింపఁగాదగు వేడ్కన్. ౨౩౪

కం. కంటివె మత్తాణేశ్వరు
వింటివె తన్మధురతరసవీనోక్తులు - నీ
వంటివె నేననినట్టుల
నంటివె తద్బావమరసియని కొంతవడిన్. ౨౩౫

చం. ఆనిన శుకంబు బల్కె భవదాజ్ఞను నాతలఁదాల్చి - భూరికా
ననము లతిక్రమించి విజనస్థలమైన ఘటోత్కచాశ్రమం

బున సుమశయ్యపై నిదురఁబోయెడి తల్లికడ న్వసించు - న
మృనసిజదృక్పరీరు నభిమన్యుఁమారునిగంటి నక్కరో ! ౨౩౭

కం. కని యానతశై - నేనా
తనితో నతిసీతిననిన తనుదానే - న
న్నెనలేని నెనరుగను మన
మున గనుఁగొని యనియె వినయమును జెనఁగొనన్. ౨౩౮

చం. నిను మది సంస్మరించుకను నిదురలేక తపించు - తాళలే
నని భ్రమియించు - సౌఖ్యముల నన్ని త్యజించు - వియోగసాగరం
బున బడి తల్లడించు నినుబోలు సతిం గననంచు నీరు నిం
చిన కను లప్పళించు నిక జెప్పెటిదేమి కురంగలోచనా ! ౨౩౯

మ. ఇదిగో నేఁడె వివాహలగ్న మనఁగా నేతెంతుఁ గౌరవ్యదు
ర్మదహంకార మడంచి యాదవుల సంరంభంబు బోకార్చియ
భ్యుదయాప్రిం జనులక్ష్యతో నెనసి నిన్నుద్వాహముం జెంద - నె
మ్మది నుద్యుక్తతనున్నవాఁడ సనెనమ్మా ! నమ్మవమ్మా సఖీ! ౨౪౦

కం. క్రిందటినుండియు దను-నా
యందుం దనయందు నేను నలరెడి ప్రియముల్
డెందమున మరవవలదని
పొందికగా జెప్పిరమ్ము పొమ్మని బలికెన్. ౨౪౧

ఉ. కావున నీవు గోరినటుగా ఫలకాలము సంభవించె న
మ్మా విను మింక నిన్ను నభిమన్యుని యాపరమేష్ఠి దంపతీ
భావమునం సృజించుట ధ్రువంబు భవచ్ఛుభలగ్నవేశ యం
దేవిధివై న వాని వరియింతువు గాంతువు నిక్క మింతయున్. ౨౪౨

కం. అని సత్కృమంబుగా - పో
యినపని వివరింప రుతుక మెసఁగగ చిలుకం

గని ముద్దుగొని బ్రయఁబున
పసజాయతనేత్రి హర్షవార్ధిని దేలెన్.

౨౪౩

చం. ఆట నటవిం ధనుర్గుణమహారవమభ్రధరాతలంబు బు
త్కటముగ నిండి మ్రోయ దనతల్లికడ న్వనియించు భూపధూ
క్షణి నభిమన్యు దత్పరిసరస్థనిజాశ్రమదుగ్గమార్గప
ర్యటన మొనర్చుచుం గనె భయంకరమైన ఘటోత్కచుం డొగిన్. ౨౪౪

చం. పెటపెట పండ్లు గీటి యతిభిమపరాక్రమకంఠకాహళా
ర్పణి దళది క్తటుల్ బెటిల బ్రద్దలుగాఁగ హుటాహుటిస్వదో
స్తటపటుధాటన ల్పెలఁగ దర్జనభర్జనజూపుచు న్నటన్
నిటలతటాక్షునిం బలెనె నిర్భయుఁడై చనుదెంచి యిట్లనెన్. ౨౪౫

ఉ. ఎవ్వఁడ వీవు నిర్భయత నిట్లడవిం బటుక్రూరసత్వముల్
నెవ్వగ జెంద చావగుణ నిస్సనము బ్రృకటించుకొంచు క్రొం
గ్రొవ్వన నిల్చినాఁడ వశుకున్ మదిలేక యనన్యభాజనం
బివ్వనవాటి సీవెఱుఁగవేమొ ఘటోత్కచు నాశ్రమంబుగన్. ౨౪౬

కం. సీమదిని మీఁదెఱుంగ వి
దేమొ, మదాశ్రమముజొచ్చి యెవ్వఁడు మును ను
త్రామముఖరామరాఘట
మామకబాణానలార్చి మ్రగ్గక జగతిన్. ౨౪౭

కం. తులలేని గర్వమున నొక
విలునమ్ములు బూని పెద్దవీరునివలె నే
పొలమెల్లఁ ద్రిమ్మరిలె దిదె
గలిగెను కాలంబు డింభకా నిను మ్రింగన్. ౨౪౮

ఉ. కావున దైవయత్నమున గల్గెను నేఁడు నరామిషంబు మ
ద్భావము సంతసించెఁ బలుపల్కు లికేటికి నేటికూటికే

సీవనవాటి దాటి జననిత్తునె నిల్వొ మటంచు బల్కెనం
గేవల రోషభీషణద్యుగీముఖుఁ డౌచు బిరాన లేచియున్.

౨౪౬

సీ. ముఖబహిర్గతకోపశిఖిశిఖాతతు లట్లు
జతఁగొను పల్లమీసములవాని
కెరలి న బ్రళయాగ్నికిరణజాలము భంగి
రహి నించు దంష్ట్రాంకురములవాని
విలయమృత్యుజయ వీక్షణద్యుతిమాడ్కి
మిడిగ్రుడ్ల మిరుమిట్లు మెఱయువానిఁ
గల్పాంతకాలభాస్కర పరిధికియ
వికటభ్రుకుటితటాలకసువాని

తే.గీ. క్రొవ్వి నడయాడు కాటుక కొండ పగిది
మేన నల్లనిఛాయల మించువాని
భుజగమునుబోలు నొకవిల్లుబూనువాని
జూచి యిట్లనిబల్కె నారాచపట్టి.

౨౪౭

శా. ఏరా యెచ్చఁడవీవు మద్యుజబలాఽహీనప్రతాపంబు నిం
దారం గానక దుర్మదప్రథితదుష్టాలాపముల్ బల్కు లే
శూరు ల్మెత్తు రనం జయించి జయముం జూపించితే చాలదే
వేరే నీవు నుతించుకోవలెనె దోర్విరళప్రతాపొన్నతుల్.

౨౪౮

మ. అనినం దైత్యుఁ డహంకృతిం గెరలి సైరా ! వీనివాగ్దైత్యనే
మనఁగావచ్చు మదీయగర్జనల కింతైనం భయంబందఁ డీ
మనగర్వం బరిమార్చి వీనితనువుం ఖండించి మచ్చాసనం
బున వర్తించెటి భూతకోటి కితనిం బూర్ణాహుతిం జేసెదన్.

వ. అని తలంచి విశ్రాంతింబి యభిమన్యుం గాంచి యిట్లనియె.

౨౪౯

ఉ. వేళకు హారలేక పలవించెటివానికి వంటయింటికుం
దేలును గాంచి నట్లఱుగుదెంచితి వీవు మదాశ్రమంబునన్

వ్రాలిన నెవ్వడేని సమవర్తిపురిం దనుదానె జేరు నా
భీల ఘటోత్కచుం డనెటిపేరు వినం జగముల్ వడంకవే !

౨౫౪

తే.గీ. నిదురబోయెటిసింగము నైదిమినట్టు
లట్టి నినుజూచి కోపంబు బుట్టె నాకు
నింకవిలునమ్ములును గొని బింకమునను
బ్రేలఁగానేల రమ్మని బిలువ నతఁడు.

౨౫౫

కం. దనుజుండను పరుషోక్తికిఁ
గనలుచుఁ గోపంబు రూపుఁగైకొనిన ట్లం
ధనురంబకతూణీరము
లను సవరింపుచును నిట్టుల న్యచియించెన్.

౨౫౬

కం. డింభకుండని జూడకు నను
దంభో? యదెంత ? భూమిధర మెంత?జయా
రంభహరి యెంత—మదన
త్తుంబింద్ర మదెంతజొడ్డు కొంచెముగలదే!

౨౫౭

చం. సమరచణుండవై నిఖిలశక్తులు గల్గినవాడవై న స
త్కృమమున నీపరాక్రమముఁ గన్నులజూపుచె సాక్షిగాక-తు
చ్చములగు వాక్ప్రచారములు సజ్జనసమ్మత మౌనె సంగరా
ధములగు వార లీగతి వృథావచనంబులు బల్కుచొప్పగున్.

౨౫౮

మ. అనినన్ రోషకషాయితాక్షుఁ డగుచున్ హైడింబు డుద్యద్ధను
ర్గుణతంకార మొనర్చి యార్చి దిశలుం ఘూర్జిల్ల- కోలాహలం
బున నాశీవిషతుల్కశల్యముల నాభూపాలువక్షఃస్థలం
బున నాటం గురిజూచి యేసె వినయంబుం బెంపు శోభిల్లఁగన్.

౨౫౯

కం. అంత నృకాంతుఁడు విలయకృ
తాంతునిగతి గెరలి పటుతరాంబకమున న

ద్వాంతచరు నిశితబాణము

లింతింత నృకలములుగ నిరిచియు కినుకన్.

౨౬౦

మ. పటునారాచము వింటనెక్కిడి నభోభాగంబు గంపింప ది
క్రటముల్ మ్రోయ శిలోచ్చయంబుల ప్రతిధ్వనంబు గల్పింప నె
క్కట నాకర్ణతలాంతమంద గొని వీరకన్ వ్రేయ పైడింబు హృ
త్పుటము న్నాటె మహేంద్రుఁ డద్రినిడుదంభోశిప్రభాభాసమై

౨౬౧

ఉ. దానికి భీమనందనుఁడు దల్లడమంది చుహాశసీసమం
బైన శరత్రయంబు విజయాత్మజు రొమ్మున నాటనేయ రో
షానలదీపుఁడై బదియు నైదుశరస్ముల నొక్కపెట్టు సం
ధానముజేసి వ్రేయ నవి దాకె మటోత్కచ కీచుకీలునన్.

౨౬౨

కం. అందున దానవుఁ డలిగి పు
రందర పౌత్రుని భుజాంతరాశంబున - నం
దంద ఖరశరపరంపర
కొందల మందంగ నుడ్డు గుడువఁగ నేసెన్.

౨౬౩

మ. ఆపు దామర్గణజాలముల్ తృటిని మాయంజేసి సౌభద్రుఁ డ
స్రవణాహాయుగ ముగ్రబాణముల లక్ష్యం బుంచి హుంకించి దో
ర్నిపుణత్వంబు సెలంగ నవ్యవధిగా నిర్భీతి నేసెం ద్రివి
ష్టప సంచారులు మిట్టిపాటున నఖండధ్వనము లేపెయగన్.

౨౬౪

కం. ఈకరణి నొకరి కొకరు - చి
కాకు పడ న్వేయు చండకాండ ప్రహతిం
బై కొన్న మేనిగాయఁపు
మూకలు జల్లెడను రంధ్రముల గతి నొప్పెన్.

౨౬౫

ఉ. ఈరసము త్థొలంగక నహీనగతిం దము దాము బోరు త
ద్వోరశరానలార్చి గనుఁగొన్న బగల్వలె నొప్పె రాత్రి యా

హరులమేన నెత్తురులు జొత్తిలె నత్తటి కాననంబునన్
భూరి వసంతకాలమున బూచిన మోదుగులట్ట చిత్రమై.

౨౬౬

కం. కరభుజగళచుబుకములన్
ధర గండభూలలాటతల నాభీకం
ధరజానుజంఘివక్షో
దరముల నిరువురకు బాణతతి నిండుకొనెన్.

౨౬౭

శా. ఆవీరప్రబలాట్టహాసములు నాయాశింజినీ నాదముల్
దేవవ్యాహజయధ్వనుల్ వినిన భీతిన్నిద్రలో కంపితం
బై వామాక్షి సుభద్ర మేల్కొని - సుతుం దాభీలకల్పాంతవీ
రావేశ ప్రమథాధినాయకునిఛాయం బోరుట ల్లాంచినన్.

౨౬౮

కం. తనుజుఁడు దనుజుం డిగతి
ననిలో ననిలోపమానులుగ తీక్షణులై
పెనుఁగు పెనుగాయములు దను
గనుఁగొని కనుఁగొనల బాష్పకణగణగతయై.

౨౬౯

కం. కట్టా యీపసిబిడ్డం
డిట్టుల సంగ్రామరంగ మెన్నఁ డెఱుఁగ డీ
పట్టుననె దారసీలె నిటు
కెట్టుల గానున్నదో రమేశ్వరు నాజ్ఞన్.

౨౭౦

కం. ఏలా హలిపై నలిగితి
నేలా వికబాటవులకు నేతెంచితి నిం
కేలాగుబ్రతుకు నీపసి
బాలుం దాలమున భీమబలదనుజులతోన్.

౨౭౧

సీ. తామసం జెవరికి దగదంచు దెలసి మా
యన్నకూతురును నేనధుగులేమి?

కూతురు రాజాజుకొడుకు కీయగ వెట్టి
తెఱుగున మగుడ బ్రార్థించుదేమి?
ప్రార్థించితే నన్నుబలుడు తూలాడంగ
కూడుగ్గబట్టి నేగునియనేమి?
గునిసి నాలోననే గుములుచు నుండక
తెలియనిసుతునకు దెలుపుదేమి?

తే.గీ. తెలుప కోపించి యీతఁ డేతెంచుదేమి ?
తడయ కీతనివెంట నేదవులుదేమి?
దవుల నన్యాయధౌర్త్యవాదం బిదేమి
బావురే దీనికింక నుపాయమేమి?

౨౭౨

కం. బలునియెడ కినుకచే నే
నిలు వెలువడి కొడుకుతోడ నేతెంచుచేఁ
బలునోటం బలుమాటలు
బలుకరె గయ్యాళియీసుభద్ర యటంచున్.

౨౭౩

చం. తగుప్రా పెవ్వలులేక నొక్కరుఁడు కాంతారంబునం దుండఁగా
పగదీఱం గురురాజు మత్పుతుని జంపం బంపెనో వీని యీ
జగదుత్పాతమహాహవంబు గన నాశ్చర్యంబుగా నున్న దె
ట్లగునో గాని నిశాచరాధముఁమాయల్ మబ్బుచాయల్లదా!

౨౭౪

కం. హితు లెవరులేని తఱి ని
ర్జితశత్రుండైన తండ్రి చేరువనున్నన్
సుతునిపయి సీగ బొరయునె
యతిభీకరదనుజు లెంద అడ్డంబైనన్.

౨౭౫

కం. కనురెప్ప లిడక బెగ్గిలి
తనయునిబరివిక్రమప్రథం గనుచుండెం
దనయుఁడు జగదద్భుతముగ
ననిసేయుచు నుండఁ దల్లి హర్షత గనియెన్.

౨౭౬

చం. ఆపుడు హిడింబి పార్థతనయప్రకటాహవధై ర్యధుర్యదో
 ర్నిపుణత గాంచి యాత్మసుతునిన్ రణకేశినితం డకారణం
 బిపుడు వధించునం చనెటిహేతువు నామది దోచుచున్నదీ
 యపరిమితోగ్రమూర్తి విలయాంతకుఁ డాకృతిబూని వచ్చెనో ? ౨౭౭

కం. మును దైవనిర్ణయం బి
 ట్టనుకూలంబై లభించె నదిగాకను నా
 తనయుండు గెల్వనేర్చునె
 యని పెక్కుగతు ల్గణించి యడలెడువేశన్. ౨౭౮

మ. దనుజుం డంతటజోక భీకరధనుర్ధ్వానంబు గావించి- ది
 గ్గన రోషానలమెల్ల వక్త్రమున గ్రక్కన్ సింహనాదార్పణం
 గినుకం బాడబతుల్యజాజ్వలన మాగ్నేయాస్త్ర మెక్కించి- గ్ర
 క్కున సౌభద్రునివేసె భూనభము లాక్రోశింప రౌద్రాకృతిన్. ౨౭౯

ఉ. ఏసిన భగ్గుభగ్గున నహీనతరాగ్నికణంబు లొల్కు మో
 రాశనిరీతి రా గని రయంబున నవ్విజయాత్మజుండు దోః
 కౌశల మొప్ప దాని శతఖండములై చన కాలదండనం
 కాశితవారుణాస్త్రము నఖండగతిం గుఱిజూచి యేసిన్. ౨౮౦

కం. ధారాశమైన సలిలా
 సారమలఁ దదస్త్రజనితసంతాపము- చ
 ల్లారిచియు భీమసేనకు
 మారుఁడు దుడుకుడువసంబుమయముగజేసెన్. ౨౮౧

ఉ. అంత ఘటోత్కచుండు వరుణాస్త్రజబాధ లణచుకొంచు క
 ల్పాంతకృతాంతునిం బలె మహాగ్రహఁడై భుజగాస్త్రమెత్తి- క
 స్థాంతముగా ఘటించి విజయాత్మజు రొమ్మన గ్రుమ్మ దానన
 క్ష్యంతవిషాహిజాలకసహస్రములై తనువెల్ల గ్రుమ్మినన్. ౨౮౨

కం. తమి నభిమన్యుఁడు గరుడా
 త్రము నభిమంత్రించి వేయుతఱిని శతసహ
 స్రములైన పన్నగాశన
 సముదయ ముదయించె చిత్రసంకాశముగాన్. ౨౮౩

కం. కొన్నింటి జించి పదహతిఁ
 గొన్నేటి విదళించి తుండకులిశాగ్రమునం
 గొన్నింటి జించి భుజంగాల్
 చిన్నాభిన్నములుగాఁగ జేసి మెఱసినన్. ౨౮౪

కం. అది గనుఁగొని హైడింబుం
 డదయమతిన్ రాక్షసాస్త్ర మరిజోసి భయా
 స్పదసింహనాదముల పె
 త్తొదరుచు హంకించి మించి యురువడినేసెన్. ౨౮౫

సీ. ఆశస్త్ర మసురమాయామోహితం బొట
 శరభసింహవ్యాఘ్రశల్యభుజగ
 పరశుతోమరశరప్రాసఖడ్గసూం
 పాషాణముఖభయాస్పదము లెల్లఁ
 గురియింపుచుంట గన్గొని సుభద్రసుతుండు
 తదుపసంహతచికిత్సానిరూఢి
 తడవు యొచించి గంధర్వాస్త్ర మరిజోసి
 విధివిధాయకమున వ్రేయ నదియుఁ

తే.గీ. బెక్కుగతులను ద్రివిజగదాభీం మగుచుఁ
 బ్రశయకాలానలజ్వాల బగిదిదోప
 మింటమంటను మంట లొక్కంట నంటి
 దనుజమాయామయోద్ధతుల నణఁచె. ౨౮౬

కం. పొరి పొరి బెబ్బులు లట్టుల
 నిరువుర బలములను దక్కు వెక్కువలేకన్

కరి కరియుం గిరి గిరియున్

హరి హరియుం బెనఁగినట్టు లాహవ మయ్యెన్.

౨౮౭

కం. అంతం దెలదెల వేగుట

లెంతయు గని దనుజుఁ డలిగి యిదిగో నిను ఖం

డింతునని యార్భటింపుచు

పంతంబున నెక్కుబెట్టె బ్రహ్మాస్త్రంబున్.

౨౮౮

ఉ. ఆమహదస్త్ర మెక్కిడుట నర్జునసూనుఁడు జూచి యుగ్రుఁడై

ధీమతి వజ్రఖండమును ద్రెంపఁగ వజ్రమెగాన దీనిను

ద్దామ మణింపఁగా నదియె దక్క మఱొండు శరంబులే దటం

చామితదైర్యదుర్మతఁ దదస్త్రము నెక్కిడు సంతలోపలన్.

౨౮౯

కం. ఆబ్రహ్మాస్త్రము లిరువురు

చేఁబూనిన దిశలు చిట్లు చీకట్లమయం

బై బడబవహ్నికీలల

నాబహుళతరాగ్నికణము లవనిన్ రాలెన్.

౨౯౦

చం ధరణితలంబు దద్దటిలె తారలు గూలె నభంబు దిద్దిరం

దిరిగె సుధాంశుభాస్కరుల దీధితి క్రుంగెను బ్రద్దలె దిశల్

దెరిచెను పచ్చిగోడలగతిం జతురంబుధు లింకె నద్రులున్

మొఱసె నభంబునన్ సురసమూహము బారె విమానపంక్తి త

త్తరమున డుల్లె వాయువు ధ్రువం బణఁగెం బ్రళయాంతసూచనన్.

౨౯౧

ఉ. ఆసమయంబునన్ మునికులగ్రణి నారదమౌని యాగమో

ల్లాసుఁడు కోటిభాస్కరచిలాసుఁడు మాధవనత్కథాసుధా

భ్యాసుఁ డనారతాంభదుపవాసుఁడు వారలముందటం దయా

భాసురమూర్తియై నిలిచి బల్కె ననాగతవేది గావునన్.

౨౯౨

శా. ఓహో విక్రమధుర్యులారతగు నుద్యోగంబు బాటిలె ని

స్సాహా న్యుంబున నన్నదమ్ము లిటులన్ సంగ్రామముం జేయుని

రోహప్రక్రియ లెందుగానముగదా ! మూర్ఖాశిసంభావ్య మీ
యాహ జ్ఞాలుడు గుందు వైరము మచీయొక్తు ల్విస న్మేలగున్. ౨౯౩

కం. మీరలు భీమార్జునుల కు
మారులు-రణరంగజితకుమారులు మీలో
మీరు కలహింప దుర్జయు
లీరసములు మాని యుపశమింపుడు శరముల్. ౨౯౪

కం. భవదగ్రజనకుడై దగు
పవమానసుతుండు దనుజభామహిడింబిం
దవిలి చరింపంగ తద్ద్యుతి
భువిని ఘటోత్కచుఁ డనంగ బుద్ధై నితండున్. ౨౯౫

కం. నీపర్జునువలన గుణ
ప్రావీణ్యత దనరు కృష్ణభగిని సుభద్రా
దేవి జతరాంతరంబున
నావిర్భవమొంది నాడవౌ నభిమన్యా! ౨౯౬

కం. మీ రన్నదమ్ములై యీ
ఘోరాహవమునను బోరగూడ దటొండెన్
ధీరులు రణశూరులు-దో
స్సారులు నొకరొకజేఁ-గెలువ శక్యం బగునో. ౨౯౭

మ. అనుచు న్వారలవావులు న్వరున లిట్లన్యోన్యసౌహృద్దనం
జనితప్రక్రియ తేటఁగాఁ దెలిపి స్వేచ్ఛాగామియై వల్లకి
ధ్వని నారాయణశబ్దముం గొలువ నంతర్ధానముం జెంది నం
తనె నిర్విఙ్గమునోగతిం దడవు చైతన్యక్రియాశుశ్చులై. ౨౯౮

కం. మును దెలిపిన పదనంబుల
కనుతాపముఁ జెంది శరశరాసనములు స

య్యన నేల వైచి యాలిం

గనమొనటిచి కనుల బాష్పకణగణ మెనయన్.

౨౯౯

ఉ. అన్నపు నాకు నీవు దనుజాగ్రణి నేననుజుండ నయ్యయో
మున్నిటు నేనెఱుంగమిని మోసమువచ్చెను సీతిమార్గమం
చెన్నక నీపయిం దొడరి తింతటిలో సురసంయమిండుఁ డా
పన్నశరణ్యుడై తగవుఁబాపి నిను న్నను బ్రోచె నర్మిలిన్.

౩౦౦

కం. అనిన ఘటోత్కచుఁడుం గు
బ్బున గౌఁగిటఁ జేర్చి విజయపుత్రుని మేనం
గను గ్రొత్త గాయములు చే
బునుకుచుఁ గనుగొనల నీరు పొటపొట దొరఁగన్.

౩౦౧

కం. మాయన్న దీన నీకు న
పాయము నినుమంతయైన బ్రాపించిన - నా
కాయం బికేల - ధీరో
పాయం బికనేల ధర్మపద్ధతు లేలా!

౩౦౩

శా. తండుల్ కౌరవకై తవప్రబలబాధబద్ధులై యున్నచో
వేండ్రంబైన మనోవ్యథం బొరలు నీవీరప్రతాపంబులం
దీండింపం దిననీక నిష్క్రియత వర్తింపంగ నేనూరకే
తండ్రీ నేడొక కీడుజేసితిగదా'ధర్మేతరాచారిన్.

౩౦౩

కం. పావనుఁడౌ సురముని - మన
లావు లెఱింగించి దుష్టవార ముడిపి స
ద్భావమున శరణ మయ్యెం
గావున మన మిహుడు బ్రతుకు గంటి మవరజా.

౩౦౪

చం. అనుచు ఘటోత్కచుఁడు నెనరాముకొన న్వచియించు నంతఁ ద
జ్ఞునని హిడింబి - నారదవచస్సరణిం దనతోటికోడలౌ

ననుచు సుఖద్రుంఢుం దెలిసి యాదరవృత్తి పయంబుకొంగునం
గనుగవ నీరు బోదుడిచి గాఢదికధ్వనితోడ నిట్లనున్.

౩౦౫

చం. చెలియల నీమది నైతల జింతిలనేలఁ దనూజు లీగతిం
దలువని తల్పుఁ జోరుటలు దైవకృతంబగు చిత్ర మీగతిం
దలఁపడ దీనికి న్వగవ ధర్మమె నారదుఁ డన్నదమ్ములన్
పొలుపుగ దెల్పుఁగా మరలబుట్టినచందము లిద్ద టిద్దరన్.

౩౦౬

చం. ఇరువుర లింకఁ బోరిన మరేమగునో దలపోయ నెన్నిటన్
సురమునివంటి బాంధవుని జూడము మేలిచె చాలుఁ జాలు- కీ
దెఱుంగక నాసుతుండు మిము నిట్లొనరించె నటన్న నేరముల్
మరువుము తల్లి పీఠం శమం బొనరించుట సీతి యన్నిటన్.

౩౦౭

కం. అని యిట్టు లూరడిల్లఁగ
ననుకూలనయొక్తి దెలిపి యతివయు దానున్
మన మలర మెలఁగుతఱి న
ద్దనుజుండు సుఖద్ర గని పదంబుల కొఱిగెన్.

౩౦౮

మ. జననీ యెన్నఁడు రానిదాన విటు లాశ్చర్యంబుగా నేఁడు- నీ
తనయుం దోడ్కొని రాగ మత్కలుష చిత్రప్రక్రియన్ సోదరుం
డని యూహింపక నేనెదిర్చినవిధం బాధర్మరాజాది మ
జ్జనకు ల్విన్న నీసీ! ఘటోత్కచుండు దౌర్జన్యం డటం చెన్నరే.

౩౦౯

కం. కావున తమ్ముం డితఁడని
భావమునం దెఱుకలేని పనిజేసితి - నీ
వేవలననై న నేరము
గావు మటం చతఁడు మ్రొక్కఁగా నిట్లనియెన్.

౩౧౦

శా. అన్నా నీచడలంగ నేమిటికి దైవాయత్ర మిట్లయ్యె - ము
న్నెన్నం చేతఁడు నిన్ను నీవితని మున్నీక్షించి మీలోన మీ

రన్నల్లమ్ములగా నెఱుంగమిని యిట్లన్యాయవైరంబు లా
సన్నఁబై మునిరాట్కొప్పామతి పునర్జన్మంబు నొందె న్నుతా. ౩౧౦

శా. నీవి ట్లజ్ఞనిరీతిగా బొగలఁగా నీతమ్ము డత్యంత దుః
ఖావాప్తిన్ వగవం దొణంగె నిక శూరాగ్రేసరు ల్లోకమం
దేవేశన్ వెతనొందఁగాదగునె తండ్రి నేటికై న న్మహా
భావజ్ఞుండగు మానికీల్దెలిపి మీ ప్రాణప్రదుం డాయెఁగా. ౩౧౧

కం. అని పెక్కు విధము లాసతి
తను నూఱడిలంగఁ బల్కు దనుజాగ్రణి నె
మ్మనమునను కలఁతవిడి - త
మ్ముని కౌఁగిటఁజేర్చి మోదమును బెనఁగొనఁగన్. ౩౧౨

కం. కడువేడ్క వార లిద్దఱు
కొడుకు లగుట - తాము తోడికోడం ద్రగుటల్
జడదారివలన గని మది
నెడలేని ప్రయంబు జేసి రింపెసలారన్. ౩౧౩

చం. అపుడు ఘటోత్కచుం డనుజు నజ్ఞననిం దనయాశ్రమంబునం
దపరిమితద్యుతి ప్రచురమౌ నొక శైలగుహాంతరంబునన్
విపులచిరత్నరత్నమయవేదికయందున జేర్చి సందియం
బుపశమనం బొనర్చుచు నయోత్తుల నిట్లనియెన్ సుఖద్రతోన్. ౩౧౪

కం. ఓ తల్లి మున్ను వింటిని
ద్వైతవనంబునను ధర్మతనయుఁడు చెల్పున్
నీ తనయునితో ద్వారక
కేతెంచుట - నీదుకుశల మీట మీఁదెఱుఁగన్. ౩౧౫

కం. ఇదియేమి వింతకార్యం
బొదవెనా! నడిరేయివేళ నుగ్రాటవిలో
బెదు రెదురులేక నీ గతి -
సుదతీ విచ్చేయఁదగునె సుతుఁడు న్నివున్ ! ౩౧౬

చం. చెలు లిలుబాసి చచ్చుటల శీలముగాడె ముకుందుఁ డీసడిం
దెలిసిన మిమ్ము నట్టడవి ద్రిమ్ముఁజనిచ్చునె యిట్టి సాహసం
బులు దలపోయ నేమి పనిబుదైనా దాచక దెల్పవమ్మ ను
మ్మలికలకేల నేను నభిమన్యుఁడు నీసుతు లుండియుండఁగన్. ౩౧౮

మ. అన నిట్టూర్పులు బుచ్చుచుం గనుల బాష్పాసారము తొల్క నా
ననము న్నెల్వెల బార- చెమ్మటబు మేనం గ్రమ్మ దైన్యంబు సి
గ్గును రోషంబు జనింప గాధదిక నెల్లం దోప- కెమ్మోవియ
ల్లన గంపింపఁగ మోము వంచి విగతోల్లాసంబుగా నిట్లనె. ౩౧౯

కం. వినుమన్నా! మాకతలే
మని తెల్పం బిడియ మగును నలరారు భవ
జ్జనకు లనుపంగ ద్వారక
కును నేఁగుట నీవుఁదెలిసికొన్నవియగదా ! ౩౨౦

సీ. ఆద్వారవతిలో మదగ్రజుఁ డైనట్టి
హలికిని శశిరేఖ యనఁగ నొక్క
కూఁతురు త్రిభువనాతీతసౌందర్యవి
ఖ్యాతిచేఁ దనరు నక్కన్యనతఁడు
మన యభిమన్యునకు నొసంగెడి నంచు
నెమ్మి నాతో మున్ను నమ్మబలికె
జను లెల్ల విని మహాత్మాహంబునను జెంద
నంతఃపురీకాంత రతిశయింప

తే.గీ. సుదతి నాట్నుండి యభిమన్యు సొమ్మటంచుఁ
గోరి యాబాలగోపాలకులు వచింప
నది మొదలొకని నాకోడ లొనటంచుఁ
బ్రేమ నానాట ముప్పుటఁ బెంచుచుంటి. ౩౨౧

- కం. ఆలోపల కురుపతి యా
బాలామణి నాత్మసుతుని బరిణయమునకై
తాలాంకుని యడుగుటకు దు
రాలోచనజేసి బనిచె నవనీసురులన్. ౩౨౨
- ఉ. అందుకు కన్య నిచ్చుటకునై హలి మి న్నటచేతనొడ్డి న
ల్లెందున లేని మోదము వహించెను - లగ్నము నేట రేపటం
బొందెను - దానికై యదువిభుడు సాత్యకి గూడదంచు - కా
శిందివిభేదను స్మదిజనింపగ జేయగలేక యుండినన్. ౩౨౩
- కం. నేయేమి కీడెఱుంగక -
మాయన్నగదా యటంచు మఱి నేవేడం
బోయిన నామది లోబగ
బాఱుని పరుషోక్తు లాడె పాండవులయెడన్. ౩౨౪
- కం. ధృతరాష్ట్రసుతుడు సముపా
ర్జితయశః డతివై భవుం డజేయుం డత్యా
ర్జితవిహితబంధుఁ డాతని
సుతునకు మత్కన్యనొసఁగ శుభముంగాదే. ౩౨౫
- కం. ధనవంతుడు కురుపతినిం
బొనఱ జయించెదరె పాండవులు గిండవులుం
గనుఁగొనఁగ వెన్నముద్దకు
మునుకోఱలువచ్చి దూలములు గంకునొకో. ౩౨౬
- చం. అతఁ డిలువెళ్ళగొట్టఁగ మహాటవులం జరియించి కూటికిం
గతి జెడి యాలుబిడ్డలును గానక వర్తిలువారితోడ నే
హితమతి వియ్యమంది సుఖియించుటకన్నను పెద్దనూతిలోఁ
జతికిలఁ ద్రోయ మేలని విషప్రచురో కులఁ బల్కెఁ బుత్రకా' ౩౨౭
- కం. అడవుల కారాకులు దిను
బడుగులు పాండవులతోటి బాంధవ్యము నీ

కొడుకు స్నివును గూటికి
బడియుండఁగ కోడ లొకతి పైఁబడవఁసెన్.

౩౨౮

మ. అని యిట్లాడినవాక్యముల్ హృదయశల్యప్రాయమై నిల్వ లే
కను నేనయ్యభిమన్యుతో దెలుపఁగా కంఠీరవాకారభీ
షణిరోషంబున నర్థరాత్రి జను లీషన్మాత్రముం గానకుం
డను సం దోడ్కొనివచ్చె సీకరణి వేండ్రంబైన ఘోరాటవిన్.

౩౨౯

చం. నిలయమునుండి వెల్వడియు నేటికి నాల్గుదినంబు లాయె- సీ
నెలవున నీవనంబునకు నిన్నటిరాతిరివచ్చి నిద్రనే
నొలసి పరున్న వేశ ననుజుండును నీవు మహాహవంబునన్
మెలఁగెడి భీకరధ్వనుల మేల్కొని లేచితి- చూచి తింతయున్.

౩౩౦

కం. అకటా సురసంయమి నై
జకటాక్షమువలన మజలజసియించిన య
ట్లుక మిమ్ము జూడఁబడె నిం
తకుమించిన మేలుగలదె దనుజవరేణ్యా.

౩౩౧

సీ. ఇఁక నీసహోదరుం డెవరిప్రా పెఱుఁగక
మగువపై యాపన్నుఁ డగుచు నుండి
యల యెండమావుల నాశించు మృగ మట్ట
మామచే సుతుఁ డవమాన మొందె
కోమలి కురురాజు కోడలైపోయె మా
యన్న మాటలు శూలమగుచు దవితె
నన్న! నిన్నెఱిగిన యప్పాటనుండి నా
తలఁపు నొక్కింత చింతలు దొలంగె

తే.గీ. నీదినంబున కిట్టిమే లింతె చాలుఁ
దలఁచి వేదన బడనేల దైవవిధికిఁ
దడ వికేటికి నడవి మీతండ్రులున్న
పథము జూపించి మము వేఁగ మనువుమయ్య.

౩౩౨

కం. అని బాష్పనిష్పత్తితలో
చన యగు సుభద్ర తనవిచారము దెలుపన్
విని రోషభీషణాకృతిఁ
గనలుచు హైడింబు డంతకప్రతినిధియై.

౩౩౩

సీ. మొదల కౌరవుల రాముఁడు మెచ్చె నన్నచో
రవరవ రోషాగ్ని రవులుకొనియె
నాతి నయ్యభిమన్యునకు నీయఁ డన్నచో
వేడి పొగ లేమన వెడలదొడఁగెఁ
దుది పొండుపుత్రుల దూషించె ననినచో
కణుకునిప్పులు నోట గ్రక్కఁబడియెఁ
గన్య లక్ష్యణున కింక నొసంగు నన్నచో
చటులాస్య నిర్గతజ్ఞుల లెసఁగె

తే.గీ. నంతకంతకు నిశ్వాస మధిక మగుచుఁ
బ్రళయకాలకృతాంతుని బగిదిఁ గెఱలి
పటపటన పండ్లు గీటి దర్పంబు సూపి
పలికె నిట్టని యతఁడు సుభద్రతోడ.

౩౩౪

కం. ఏమేమీ బలభద్రుఁడు
నీమహి నొవ్వంగ బలికెనే హైడింబుం
డి మహిసీ యున్న దెఱుఁగడు
గామోలు కురుక్షిత్తిశుగర్వబలమునన్.

౩౩౫

సీ. మతోపదావాగ్నిమహిమ విశ్వంబెల్ల
దర్పించి భస్మం బొసర్పజాలు
ఘనతరమన్ను ప్రిఘాతాశసిపాత
కులగిరుల్ భిన్నమై కూల్పజాలు

మత్స్యత్వ మఖిలభూమండలం బాచక్ర
వాళాద్రి సహిత మార్పంగజాలు
మత్పాదఘట్టన మహిత హేమాచల
శృంగభంగంబు సేయంగజాలు

గీ దేవతిర్కృజ్మనుష్యాదిజీవతతికి
నుడ్డు గుడిపించఁజాలు నాయోగమాయ
నిట్టి నను కన్నుగానక హీనుడైన
కౌరవాధము నుతియించెఁగా బలుండు.

౩౩౬

కం. తనతనయను గైకొన నా
యనుజుండేగాక యితరుఁ డగుచే కుంతీ
తనయులను గినిసి బలికిన
యనుభవ మికదోడుతోడ నగుపడు హలికిన్.

౩౩౭

మ. మరకు న్యావనకోటికిన్ బెడయు దుర్మంత్రాంగముం జేయు దు
ర్గుణు దుర్యోధను ద్రుంచి, సైంధవుని గర్జన ద్రోణు దుశ్శాసనుం
ఘరముష్టిప్రహతిన్ వధించి బలుఁ డాకంపింప కౌరవ్యయో
ధనికాయంబుల నొక్కపెట్టననె మూర్ఖంబుల్ దెగం గోసెదన్. ౩౩౮

కా. మాతండుల్ బహుశవ్యధ ల్గాని వసీమార్గంబులన్ పెల్ల మీ
డే తాదృగ్విభవంబునం ధరణి దానేలంగ నెట్లోర్తు మ
ద్వాతప్రక్రియచే గిరుల్ శకలము ల్లావించి లోకత్రయం
భూతిం జేతు బలుండు దీనముఖుడై బోలించి నం జూడఁగన్. ౩౩౯

కా. తల్లి నీకు ఘటోత్కచుం డనెటి పుత్రగ్రామణిం గల్గ నీ
యుల్లంబు న్వెతనొంద నేమిటికి మాయోపాయము ల్బిన్ని నేఁ
డెల్లిం గన్నియ నిందు జేర్చి భవదీయేచ్ఛాగతిం బెండ్లి శో
భిల్లం జేసెద నీతనూజునకు సంప్రీతి నివ్విలోకింపవే!

౩౪౦

మ కొడుకుం గోడలు నిన్ను దోడుకొని యాకుంతీతనూజాతు లుం
డెడుచోట నిన్ను డించెదం జనని నేడే చూడనౌ రేవతీ
శుభ కన్యామణి నెట్లు లక్ష్మణున కిచ్చుం దానివైనంబు నే
పొడసూడం దగు నాకు సెల్వొసంగు మఁభోజాతపత్రేక్షణా. ౩౪౦

ఉ. పౌరులు బాంధవుల్ వినఁగ బల్కినబల్కు లబద్ధ మిప్పుడే
తీరున నౌనౌ చూడు సుదతిం గొని నేనిటఁ దెచ్చు నంతకున్
మీరు సుఖాప్తి నిందు శయనించుఁ డటంచు వచించి కోపహం
కారసమగ్రుఁ డెచు చనఁగా సమకట్ట సుభద్ర యిట్లనెన్. ౩౪౧

కం. ఆసురేంద్ర కోపమేటికి
వసుధను దానంబు దాతృవశమన వినమే
ముసలాయుధుండు కన్యక
నాసఁగని హేతువున వెతలనొందఁగనేలా ! ౩౪౨

ఉ. కారవకోటి పాండవు లగాఢబలోన్న తచండబాహువి
స్సౌరధనుర్విము క్తపటుబాణపరంపరగూర్పఁగా జగ
ద్వీరప్రతిజ్ఞసేయుటకు వేగిరపాటున నీవు గూల్చితే
శూరులు పాండవోత్తముల చుల్కనగా గణియింపరే ధరన్. ౩౪౩

ఉ. కావున వారిగర్వ ముడుప న్నడుపాయ మొనర్చి కన్యనేఁ
డే విధినైన తమ్ముని కహీనతఁ బెండ్లి యొనర్చు నేర్పు నీ
భావసునం దలంచు టిది బాగని దోఁచె మఱొండుహేతువన్
నీవిట నాలసింపకుమి నేటికి మూడవనాఁడు లగ్నమౌ. ౩౪౪

చం. అది గనుకన్ ముహూర్తసమయంబున కచ్చటి కేఁగుటొప్పు గా
కిదిసమయంబుగా దచటిహేతు వెఱిఁగి యెఱొచ్చునో! ముదం
బొదవఁగ నంతదాకను సహోదరుగూడి యిట స్వసింపు మం
చొదివిన కూర్మితో బలుకుచున్న సుభద్ర కతండు నప్రముఁడై. ౩౪౫

మ. జననీ నీనియమప్రకారమున రోపంబెల్ల బోకార్చి యొం
డనక స్నీకడ నిల్చి లగ్నసమయం బందేగి తాలాంకనం
దన నిచ్చోటికి జేర్చి నీమదికి మోదంబందఁగా జేసి దో-
డనె కొరవ్వుల కార్యము తైరచి మీదాపుం బ్రవేశించెదన్.

౩౪౭

చం. ఆనుచు సుభద్ర సమ్మతిలునట్లు వచించి సహోదరుండు తా
నును జననీమణు ల్గనకనూత్నమణిద్యుతి నొప్పు కందరం
మ్మున వసియించి కందఫలమూలరసాదుల దృప్తిజేసి యి
చ్చను శశిరేఖ పెండ్లిదివసంబునకై కనుబెట్టి యుండగన్.

౩౪౮

కం. గతకాలవార్త లెన్నుచు
హితగోష్ఠి న్మౌలఁగుచుండి రిట, మీదటి సం
గతి దెల్పుమని ధరణి
పతిఁ గనుగొని పైలుఁ డమృతభాషల ననియెన్.

౩౪౯

—:ఆశ్వాసాంతము:—

కం. సురుచిరశరరుహచరణా
దరిదరకరభరణదురితహరణాజివణా
స్ఫురదరినికరవిదారణ
గిరిధరకరిశరణశేషగిరివరశరణా.

౩౫౦

కృ. కరుణాసేచన ! కంజులలోచన !
రాజ కలుషవిమోచన ! గానహితా !
విరాజి సురరిపునిగ్రహ ! సుందరవిగ్రహ !
తము. శుభసదనుగ్రహ ! సూరినుతా !
గురుజనపోషణ ! కోమలభాషణ !
కుమతవిభీషణ ! గోపనుతా !
తరణివిలోచన ! తత్త్వవివేచన !
తాపససూచన ! భక్తిరతా !

౩౫౧

సోష్ఠ్య మాపాభూభామాపా
 త్ర్యక్షర మాపై పైబ్రాముబాము మాపుమి ప్రాపై
 కందము మీప్రేమబాపమీపై
 మాపాపపుమోపుబాపుమా మాబాహూ.

౩౫౨

మ. ఇది శ్రీశేషకుభృచ్చిరస్తటకుటీ
 రేచ్చానువత్రిప్రధా
 మృదుశ్రీవాసగురుప్రసాదకలనా
 మేయాధ్యమౌద్గల్యవం
 శ్యదయాసంయుతభావనార్యజని
 శశ్వచ్చీన్మసింహార్యమో
 హదతాలాంకసునందనోద్వహ
 చతుర్థాశ్వాస మొప్పు న్భువిన్.

౩౫౩

గద్య

ఇది శ్రీమచ్చేషధరాధర సౌధవిధీవిహరణ చక్షు
 ర్విలక్షణాక్షిణకృపాకటాక్షపీక్షణాపరిలబ్ధలక్ష్యలక్ష
 ణానవద్య విద్యావిలాస శ్రీనివాస గురు
 చరణస్మరణాభ్యసనరసనావికాస నిస్తుల్య
 మౌద్గల్య గోత్రపవిత్రభావనాచార్య
 పుత్ర పర్వత్రయకైంకర్య విధాన
 వేంకటన్మసింహార్యాభిధానప్రణీ
 తంబైన తాలాంకనందినీ
 పరిణయంబను మహా
 ప్రబంధంబునందు
 చతురాశ్వాసము

౩౫౪

తాలాంక నందినీ పరిణయము

పంచమాశ్వాసము

- కం. శ్రీమత్కౌస్తుభమణిసుష
మామయ వక్షోవిశాల మంటపసాక్షా
ప్రచీమంగాంగన నయన
క్షేమంకరరూప శేషగిరిమణిదీపా! ౧
- తే.గీ. చిత్తగింపుము జనమేజయోత్తమునకు
పైలుఁ దీట్లని బల్కె - శుంభత్రతాపుఁ
డౌ ఘటోత్కచుఁ డచలగృహాంతరమున
నుండి గనిపెట్టియుండె ముహూర్తమునకు. ౨
- ఉ. అచ్చట ద్వారకానగరమందు కురుక్షీతినాథుఁ డంపఁగా
వచ్చిన విప్రయుగ్మము వివాహముహూర్తము నిశ్చయించి వా
క్రుచ్చిన రేవతీరమణుకోరిక పీడ్మొని రాజరాజు కీ
ముచ్చట దెల్పు హస్తీపురముం దగజేరి కుతూహలీన్నతిన్. ౩
- ఉ. స్వామి భవన్ముఖప్రథితశాసనముం దలదాల్చి ద్వారకా
నామక రాజధానికి జనన్ బలభద్రుఁడు కూర్మి జేసి మీ
క్షేమము మాటిమాటికి వచింపఁగ కౌతుకమందుచో కుమా
రీమణి లక్ష్మణాఖ్యుఁడు వరింపఁగగోరు ప్రశంసజేసినన్. ౪
- కం. స్వామీ యేమని దెల్పును
ప్రేమన్ బెన్నిధినిగన్న బేద తెఱఁగునన్
రాముండు సంతసించెను
ఘీమీయచురక్తులందు మేలెట్టిదొకో! ౫

- కం. సతి దొసఁగవలయునని - తన
మత నతికౌతుకమునంది మంత్రిహితపురో
హితతతిని బిలిచి సుతఁ గురు
పతిసుతున కొసంగు తనదుభావము దెలిపెన్. ౬
- కం. వశుఁడగుచు రౌహిణీయుఁడు
నిశితబలోపేతుఁడైన నీతనయునకున్
శశిరేఖ నొసఁగ రేపటి
దశమికిని ముహూర్తనిశ్చితం బయ్యె నృపా. ౭
- ఉ. దానికి కొన్నివిఘ్నములు దానవవైరి సుభద్రసాత్యకుల్
బూని వచింప దత్సరణి బుద్ధి దలంపక సీరపాణి మా
తోననె వీరి వీరి మడిఁదోచినయట్లు వచింప నిమ్ము యె
ఠైన కురుక్షితిశతనయాగ్రణికిన్ శశిరేఖ నిచ్చెదన్. ౮
- కం. ఇప్పగిది నీతిరీతుల
చొప్పెఱుఁగక నెంతటె ట్లసూయతపడినం
దప్పదు నాపలు కితరులుఁ
దెప్పిన వగపేమి యలిగితే భయమేమి ! ౯
- ఉ. కావున లగ్నకాల మవకాశము లే దటుగాన-కౌరవ
జ్ఞావరుబంధుసంయుతముగాఁ జనుదేర నొనర్చు మన్నచో
దేవరచెంత కేమరుగుదెంచితి మీదశమి న్ముహూర్తమౌ
వావిరి మంగళార్థరసవర్గములున్ సమకూర్చుఁగా దగున్. ౧౦
- చం. అన దుర్భేధరుఁ డంతరంగమున నాహ్లాదింప - దుశ్శాసనా
ద్యనుజన్ము ల్విస బల్కె సీరధరుతో నత్యంతబాంధవ్యమి
ట్లనుకూలించుట - యాదపు ల్మనసహాయంబైనచో పాండునం
దనులున్ జెక్కలులేని పక్షులవలెన్ దైన్యంబు పాటించరే ! ౧౧
- కం. యాచవుచున్ మన మొక్కటి
గా దొరకొని నవుడె దీనగతి నడవులలో

ఫేదమున నడలఁగా నట
మీదఁట నిరసింపజేయమే పొండవులన్.

౧౨

కం. కావున నాలస్యం బిక
గావింపఁ బనేమి బంధుగణములనెల్లన్
రావించి పుర మలంకృతి
గావితము త త్రదుచితకార్యానుగతిన్.

౧౩

కం. అని దుశ్శాసనుఁ డన్నకు
వినయమునం దెల్ప నగరవీధుల నెల్లం
బనిబడి శృంగారింపఁగ
జనులకు విశదంబుగాఁగఁ జూపించుటయున్.

౧౪

కం. వేడుకతోడుత నారా
తేడిగతిసాట తత్పురీజనులెల్లన్
వాడల మేడల గోడల
తోడ నలంకృతులుఁ జేయఁ దొడగిరి ప్రీతిన్.

౧౫

కం. సకలపదార్థము లెల్లను
శకటానడ్వాహకలభసముదయముల - ది
క్రృకరముల కనచి గూఱిచె
నొకనిమిషములోన సముచితోత్సాహుండై.

౧౬

కం. ధరణీసురులను సన్నుని
వరులను హితబాంధవప్రవరులను ధాత్రీ
వరులను హితవరులను నుతి
పరులను బిలిపించెఁ బ్రమదభావముమీఱున్.

౧౭

సీ. అపుడు భీష్మద్రోణు లది గనుంగొని సుయో
ధన యీప్రయోజనం బనుచితంబు

కన్యకావణి కభిమన్యుడే పతియంచుఁ
 బుట్టినపుడే పేరు బెట్టియుండె
 నది గాక మాధవుం డచట పాండవపక్షి
 బలుఁ డొక్కఁడుండె మనపట్టు గలగి
 నిలిచి యీశపథంబు నిర్వహింపగలండె
 హరికోపమే కార్యహాని యగును

తే.గీ. నందు నభిమన్యుఁ డధికశౌర్యాన్వితుండు
 చర్చసేయక నిదిజూచి యోర్చగలఁడె
 గాన మనలక్షణునకు నిక్కన్య నొసఁగు
 టుడిఁగి యెండొకసతిఁ గూర్చు టుచితమయ్యె.

౧౮

ఉ. నావిని వ్రేటుచాటు మృగనాథుని రీతి పృషద్వృతోజ్జ్వల
 త్పావక మూర్తియై యదిరిపాటునలేచి వచించె పాండుపు
 త్రావళి పక్షపాతమతులౌట యెఱుంగనె మిమ్ము మున్ను. మేల్
 దీవన లచ్చటం - గెఱలి తిట్టుట లిచ్చట సంతతంబు మీ
 జీవము లిచ్చటం జెలిమి సేయుట లచ్చట మీకు నైజముల్.

౧౯

కం. నేనేది దలంచినచో
 దానికి విఘ్నములు సేయఁగలపడు టంతే
 గాని - కురువృద్ధు లగుటకుఁ
 బూని మదీయానుగతిని బొందఁగవలదా !

౨౦

కం. పొం డనిన బోయి రడవికి
 పాండుతనూజాతు లిట్లు పట్టుకపడిరే
 కొండాటములకు మీరే
 పండితులై యుంచి రరులపక్షముబలుకన్.

౨౧

కం. మాచీకి మాచీకి నిటువలె
 పోటఁదింబంటులకు పిఱికిబుట్టించెడు మీ

మాట లికేటికి పాండవ

కోటికి సాటికిని మేమగుదుమే దలఁపన్.

౨౨

చం. బలియులు కర్ణసౌబలులుఁ బల్కరె మీవలెనెన్నఁడైన దు
ర్బలవచనంబు లిట్లు యదువర్గము మాహితులైన పాండవా
వళి యననేమి యాత్రిపురవైరియు నేమి - బిడౌజుఁ డేమి - మ
త్కులిశగదాప్రభాతమునకుం బొడరంగలరే కనుంగొనన్.

౨౩

చం. పలుమఱు లీనిషేధములు బల్కకు, డింతట మామనంబు రం
జిల కనకాభిషేకములు జేసినయట్లు భవత్ప్రియోక్తులం
జెలిమిని చెవ్వియొగ్గిన వచింపుడు పెండిలిమేలుఁ జూడకో
రెక్కలు గలవేని రండు యిది కిడనిదోచిన రాకుఁ డింతటన్.

౨౪

కం. పలుఁ బల్కు లనఁగ నేటికి
బలరాముం డొకఁడు మాకు పట్టెయున్నం
బలియులగు పాండవేయుల
దల నెత్తఁగనీక బాట దఱుమఁగలేమే.

౨౫

కం. □ అని యుల్లసోక్తు లాడఁగ
విని భీష్మద్రోణు లపనివిభునకని రయో
జననాథ ! కోపమేటికిఁ
గనియెదుగా కింక కార్యగతఫలసిద్ధిన్.

౨౬

ఉ. కాలము దేశముం దెలియకన్ పచియించెటి వారినెల్ల-మే
ల్మేలని మెచ్చె దీవిపుడు మీరటు హానిదలంప నీమతిం
బేలరొ : పాండవోత్తము లహీను లటంచు దలంచె దిండుకన్
తాలిమిలేక నీకు తలఁదాకిన నాటి కెటుంగ నయ్యెడిన్.

౨౭

□ ఈ పద్యము తరువార పండి 'ముచుటక రాజమున్' అను పద్యము
వరకు 'లి'లో పూర్తిగా లేవు. 'తా'లో అనమగ్రములుగా గలవు.

ఉ. ఇక్కరణిన్ వచించి దమయిండ్లకు నేగటి ద్రోణభీష్ములం
దక్కఁగ దక్కు కౌరవహితప్రదులెల్లఁ దదాజ్ఞబూని దా
మొక్కమొగిన్ వివాహసమయోచితకృత్ పరతంత్రులౌచు న
ల్లిక్కులభారుజీకుల సుభీజనులం బిలిపించి వేడుకన్. ౨౮

చం. పురము నలంకరించుటయు భూసుర భూపవణ్ణిగ్దనాదు ల
ప్పరిణయదర్శనప్రమదభావమునం జనుదెంచుటన్ శుభం
కరవరభేరికామరజకాహళనాదము లుగ్గడించుటల్
కర మనురక్తితోడ గని - కౌరవనాథుఁ డతిప్రమోదుఁడై. ౨౯

కం. సాధుమతి సకల భూసుర
యాధమునకు భక్ష్యభోజ్యయు క్తముగ - సమా
రాధనముజేసి పూర్వని
శీధిని పైనమున కాజ్ఞఁజేసిన యంతన్. ౩౦

వ. అప్పు డప్పురంబున గలుసౌజన్యమాన్యులగు రాజన్య కన్యలును
కరుణాగభీరసింధువులగు - బంధువులును - బంధుసమాదరులగు
సోదరులును - వినిర్జితక్రోధు లగు యోధులును నిభిలకార్యానుగతస్వ
తంత్రులగు మంత్రులును - శరీర సుఖమారేందిరాకుమారులగు
రాకుమారులును మంగళభాజనంబులు నగుపుణ్యాంగనాజనంబులును -
వినిర్జితవిటమాన ధనంబులునగు విలాసినీజనంబులును, శర్మతరకర్మ
ధర్మాచరణభాసురులగు భూసురులును, శిబికాందోళికాకరితురగరథాచూఢు
లై దన్నుఁ బరివేష్టించి కొలువ పురంబు వెడలె-నంత. ౩౧

సీ. కృపవివింశతి యజ్ఞకేతుసుషేణులు
బలసి ముందరబరాబరులు సేయ
తపననందనజయద్రథ బాహ్లోకాదులు
విచ్చుకత్తులుబూని వెన్న నడవ

శకునిదుశ్శాసనాశ్వత్థామముఖ్యులు
 జాగ్రదుద్వృత్తి పార్శ్వముల నేగ
 నైరావణోన్నతస్ఫూర ద్వీరదమెక్కి
 కడఁగి మధ్యమున లక్ష్మణుఁడు సెలఁగ
 తాను మణిగణకాంచనస్థగితరథము
 నెక్కి తనయునిచేరువ ప్రక్క నిలిచి
 వారివారికి ప్రీయమైన వాహనముల
 నెక్కివచ్చుటఁ జూచుచు వెడలె పురిని.

సీ. దంతావళంబు లింతస్థశైలంబులై
 యుద్యత్తురంగంబు లూర్జులయ్యై
 హాటకద్యుతినొప్పు నరదము ల్దీపులై
 చటులభటుల్ నక్రచయము లయ్యై
 తత హేతినంతతిప్రతతిమీనంబులై
 చక్రముల్ జలచక్రజాలమయ్యై
 కరభేటకంబులు ఘనకచ్ఛపంబులై
 భటహుంకృతులు జలార్భటము లయ్యై

చంద్రవంశజ రాజరాజేంద్రురాక
 కలిరి చతురంగసైన్యమహోరవంబు
 యదుజనామరనిధి తన్ను నెదురుకొనఁగ
 సరసశరజాలములతోడఁ బరఁగె నడచె.

కం. పందిజనుల్ వైతాళిక
 బృందములుం బొగడ దుందుభీటూర్జములం
 దందవడి మ్రోయ రాజపు
 రందరుఁ డాద్వారకాపురముకడ విడిచెన్.

౩౪

మ. బలభద్రుండు నృపాలురాక విని సద్బంధుప్రముక్తుండుగా
 పిలసత్కాహళతూర్జనాదములు వేవే తోక్రియ సుద్భిత్తుచూ

హలుడై తోడను బుణ్యభామినులు డాయంగా నెదుర్కొంచు-వే
డకలచే పుప్పులచప్పురంబు విడి దిండ్లం జేర్చె వేవేగమున్. ౩౫

కం. వారల కనుభవయోగ్యం
బారసి రసనిఖిలసత్పదార్థంబులు వి
స్తారగతి నొసఁగి దత్త
త్పారంభవిజృంభమాణభావుకమతియై. ౩౬

కం. అమీదటఁ బుణ్యాంగన
లామోదముమీఱ లక్ష్మణాభిఖ్యన్యవ
గ్రామణీకిని పరిణయదీ
జ్ఞానంగళమజ్జనంబు గావించి రొగిగ్. ౩౭

సీ. సీతైన గొజ్జంగినీట జలక్రము లార్చి
కురులుగోరున గీరి కొండె దీర్చి
ఘనకిరీటము మస్తకమున శృంగారించి
సమధికవస్త్రభూషణము తొసఁగి
మృగనాభినామంబు నగుమొగంబున దీర్చి
వన్నెపావడ వల్లెవాటూనర్చి
కటకాంగుళీయముల్ కరముల గీర్చించి
యులుతారహారంబు లలుత వైచి

తే. గీ. విమలమణిమయసింహాసనమునఁ జేర్చి
నవ్యమంగళసీరాజనం బొసంగి
విధివిధాయకమున ధర్మవేద్యు లెల్ల
వెన సమావర్తనాదికవిధులు దీర్చి. ౩౮

మ. బలభద్రుండు- ధరామరప్రతతికిన్ భక్షాజ్ఞ ప్రధా
నలనదోజనభాజనక్రియల సన్మానించి మాల్కాంబరం
బుల సద్రత్నవిఘ్నావహంబులఁ బ్రయింపి న్మీఱ నర్పించి య
వ్వల పుత్రీమణిఁ బెండ్లిటూఁతు నొనరింపంగా నియోగించినన్. ౩౯

చం. మును శుకరాజముం దెలుపు ముచ్చట నమ్మి మహార్తివేషి గ్ర
కున్న నభిమన్యు గాంతునని కోరిక శీరికలైత్ర చేటికా
జనులకు దెప్పకన్ గునుమశయ్యను నిద్దురజెందు బాలికా
మణిని బ్రియాంగన ల్గలిసి మాటికి బుజ్జగిలంగ లేపియున్.

౪౦

సీ. కలిక యొక్కఱిత ముక్కలిపీట యమరెచ్చ
కొమ యొర్తు గంధతైలము తలంబె
రమణి యొక్కతె కప్పురము మేన నలుగిడె
సకి యొర్తు గంధామలక మలందె
మగువ యొక్కతె శిరోమజ్జరం బొనరించె
పొలఁతి యొక్కతె తడిబోవఁ దుడిచె
చేడె యొక్కతె చల్వజిలుఁగు పావడ దీర్చె
వరవర్ణి యొక్కతె పెన్నెఱుల నార్చె

తే.గీ. నగరుధూపంబు లొకయింతి యనువుపఱచెఁ
గురులు జడఁదీర్చి యొకలేమి విరుల జుట్టె
చెక్కులజవాది నిడె నొక చిగురుఁబోణి
రతనముల కంచుకం బొకరమణి దొడఁగె.

౪౧

ఉ. పాపెటబిందియల్ పసిడిపావడ లందియలు న్నెఱుంగు ని
ద్దాపవడంపుఁ జీకటులు దండెకడెంబులు బాజుబందు లు
ద్దీపితతారహారములు తెఱగుకమ్మలు బావిలీలు మి
న్నాపని మేల్బులాకి రతనంబుల బేసరి దీర్చి రెంతయున్.

౪౨

ఉ. కన్నుల కజ్జలం బునిచి కస్తురినామము గోట నీటుగా
నెన్నొసటం ఘటించి రమణీయమృగీమదచందిరంబులం
జస్నుల చెక్కుల న్మకరసంజ్ఞల పత్రికరేఖ లుంచి య
త్యున్నత హేమపీఠమున నుంచిరి లోకవిమోహనాకృతిన్.

౪౩

కం. కన్నియ నిటు పయ్యారముఁ

జెన్నాడఁగ బెండ్లికూతుఁ జేసిరి పడతులీ

గన్నులఁ గన కన్నుల వి

లొన్నెవతంసుని హుమావునకు సూరొడ్డుగతిన్.

౪౪

చం. పరిణయవేశ వచ్చెనని బంధుజను ల్పరిచారకుల్ హితుల్

పరిమళవస్తువు ల్గానుచు బర్విడుచందములోన దాము వే

గిరిపడుచుండుదెల్లఁ బరికించి షేదిన్ శశిరేఖ సాధ్యసా

తరళితచిత్తయై శుకవతంసపచస్సరణిం దలంచియున్.

౪౫

కం. చిలుక మును కొన్నివార్తలుఁ

దెలిపిన నిజమనుచు నమ్మితిం గాని విభు

డెలమి నికయేల వచ్చును

కలిబోసిన యుట్టవంక గనుఁగొననేలా.

౪౬

కం. ఇది యెదురుకోలునకు గా

గదలుచు నున్నా రరణ్యగతులకు నేని

దైదిరెదిరి చూడఁబడు నా

మది వెఱ్ఱితనంబునకు విమర్శలు గలవే.

౪౭

ఉ. ఎక్కడి లక్ష్మణుండు,వరియించుట లెక్కడ జేకురున్ వృధా

వెక్కురు సౌఖ్యమే నశుభవించుట లెక్కడ పార్థనందనుం

దక్కి బెనంగ కోరిక వెతావెతలై చనె నింక మీద వే

రొక్కని బొందుకంటె మెయిసుండిన జీవమడంప మేలగున్.

౪౮

కం. కలకాలము ఘనతరులన్

ఫలభంగ మొనర్చు పక్షపాతములగు యీ

చిలుకల మెలఁకువ లెఱిఁగి- వి

మలమతి నొ మదవివేకమతి ననవలెగా.

౪౯

సీ. స్వప్నలక్ష్మములై న సౌఖ్యసంపద లట్లు
 1 జలముపై వ్రాయు నక్షరములవలె
 చిత్రారుద్రప్రతిమల సింగారములభాతి
 త్యాగభాగవిహీనధనము భంగి
 విపినంబులను నిండువెన్నెల పోలిక
 2 వెలివానిపై మోహవేదనగతి
 చిరకృతఘ్ననకు జేసిన యుపకృతిచాడ్పు
 దారిద్ర్యుని మనోరథము తెఱఁగు

తే.గీ. చౌటభూమిని జల్లు బీజములవిధము
 పథమెఱుంగని మన్మనోరథములెల్ల
 నిష్ఫలమెగాక తథ్యమై నెగడ గలవె
 వానితో పొందు నావంటిదాని కెందు.

౫౦

చం. అని తలపోసి దుఃఖవివశాకులచిత్తముతోడుతన్ చివా
 లున వెసలేచి యాపెగటిలో నొక కుందనికుంజమందిరం
 బున బవడంపుమంచమున పువ్వులసెజ్జను బవ్వళించి నె
 మ్మనమున మాటిమాటి కభిమన్యుని చింతనజేయు చున్నెడన్.

౫౧

ఉ. అంత ఘటోత్కచుం డడవియందుననుండియు ద్వారకన్ ప్రలం
 బాంతకునింట లగ్నసమయంబును దాకొనఁగా నహస్కరుం
 డంతట గ్రుంకుటం గని లయాంతకునిం బలె దోషవహ్నియం
 తంత జెలంగఁ దమ్మునకు నమ్మలకుం దెలియంగ జెప్పియున్.

౫౨

కం. గగనతలమునకు చివ్వున
 నెగసి ఘటోత్కచుఁడు యదుకులేశ్వరుభవనం

1. తిథియించు జలముపై తివులమాడ్కి

2. వెలయాలిపై మోహవేదనగతి. 'మూ'

ఒగు ద్పారకాపురముకడ
డిగి మెల్లన సందెచీకటిం బురిసొచ్చెన్.

౫౩

చం. ఎలమిని దా నదృశ్యత వహించి పురంబును జొచ్చి వీధివీ
థులు బరికించి కాహళికదుందుభిశూర్యము లాలకించి యా
బలుని నిశాంతముం జొరంగ బాటి వివాహమహోత్సవత్వరన్
మెలగెడువారి సందడు లమేయకృధారనదృష్టి గన్గొనన్.

౫౪

సీ. కవగొన్న మణిదీపకళికలకడ నిల్చి
యెలిమి నొండొరు లంద మెన్నువారి
మొనసి పన్నీటిచెంబులు నింపి వియ్యంపు
టిడుగడదొరల కందిచ్చువారి
సుమగుళుచ్చములు కస్తూరీకరాటముల్
బూని హర్షమున నుప్పొంగువారి
నెమ్మిసంపెగనూనియబుడ్డ నటుడించి
సొమ్ముల నాణెముల్ జూచువారి

తే.గీ. వచ్చిరదె పెండ్లివారు సవాఁరి జూడ
పదుపదుండని తోదోపు లొదుగువారిఁ
గినిసి గని పండ్లు పటపట గీటుకొనుచు
రాక్షసేశ్వరుఁ డంతఃపురమున వెదకి.

౫౫

మ. ఒకచోటం దనతోటిచేడియల సంయోగంబు వర్జించి నా
యక చింతావివశాత్మయై కుసుమశయ్యం జెందు తాలాంకపు
త్రిక నీక్షించి సుఖద్ర మున్ను తన కర్థిం దెల్పురీతిం దొలం
గక చూడన్ శుభలక్షణంపు శశిరేఖాకన్యగా నెంచియున్.

౫౬

కం. తరుణీమణి నా తమ్ముడు
వరియింపఁగ నిట్టు లుండవలదేయని సం
బరమొంది నై జమాయా
పరవశమున నిదురఁగొను నుపాయమొసరెన్.

౫౭

చం. మఱదలి ముట్టగూడదని మంచము తోడనె లేవకెత్తి శాం
బరవరశక్తి చే దివి సుపర్వలు నార్యుగ నభ్రమార్గ సం
సరణి వినిర్గమించి యనుజ్ఞుడు తల్లులు విస్మయంబుచే
నరయగ మంచముం బొలఁతి నగ్గిరిశీమను డించి యిట్లనెన్. ౫౮

ఉ. కాంచనగాత్రి నిచ్చటికి గైకొని దెచ్చుట పెద్దగాదు - క్రో
ధాంచితగర్వలై పరిణయత్పరనుండిన కౌరవావళిం
జించి చికాకుజేసి నృపశేఖరులెల్ల గనుంగొనంగ నొ
క్కించుక దుర్దశం బఱప కింతట సూరకయుంటఁ బాడియే. ౫౯

చం. నరపతులెల్ల గొల్వ కురునాథుఁ డవారితగర్వదుర్యుధై
పరిణయలోలతనె మిడిసిపాలున నుండినవాఁడు గాన-నే
కరణి సహింతు - నేడు తచెగల్గెను మజ్జనకాళి సౌఖ్యముం
దెఱుఁగ జేయు నాచివగఁదీర్చక నేవిడనాడవచ్చునే ! ౬౦

చం. అనుచు సుయోధనోన్నతుల నన్న వచింప ధనంజయత్మజుం
డనలములో మృతం బిడినయట్లుగ నిర్లుచు లేచి యచ్చటం
దను నిలువంగనోపక సతంద్రశరాసనబాణపాణియై
దనుజుని జూచి యిట్లనె మదద్విరదప్రతిబృంహితధ్వనిన్. ౬౧

కం. మనమిరువుర మొక్కటియై
జనకుల పగఁదీర్చ నిదియె సమయం బయ్యెన్
నను డించిపోవఁగా నీ
యనువున నొదిగుందునటనె యాడుదిబోలెన్. ౬౨

కం. కౌరవపతి గర్వసమా
చారము విన్నపుడె మానసం బఱనిముసం
బూరకను నిలువనొల్ల -చి
కేరీతిని నైన వత్తు నే నీ వెంటన్. ౬౩

కిం. భీమార్జును లెనసినగతి
గా, మనమిరువురము గలిసి కౌరవులను సం

గ్రామమున మద మణంచి - మ
హామహిమ న్నతిని బెండ్లియాడుట యొప్పున్.

౬౪

చం. అనిన ఘటోత్కచుం డతని హస్తతలంబులుబట్టి పల్కె ని
ట్లన బనియేమి కొరవులహుంకృతి మాన్పఁగ నేనొకండ జా
లును, నతఁ డాజి మద్భలము లోగొనలేఁ డదిగాక వారి గీ
టణపఁగ వల్లటంచు భవదంబనియామక మున్నదే గదా !

౬౫

కం. ఇంతన నేటికి వారల
గంతులు వేయించి తికమక న్గడుపగనే
డింతియెగాని తదీయుల
నంతము నొందింప దలఁప నది యట్లుండెన్.

౬౬

తే.గీ. నీవు మేనల్లుఁడవు, రాహిణేయుమీదఁ
గత్తిగట్టుట న్యాయంబుగాదు తండ్రి,
పోయి కురురాజు నిరకటంబునను ద్రోయ
జాలుదునుగాని నీపైన మేలనయ్య.

౬౭

కం. అదిగాక కాననంబున
ముదితలనిడి క్రూరసమరమున కిరువురమున్
గదియుట లధర్మమని నీ
మది నెఱుఁగవె రాజనీతిమర్మము లెల్లన్.

౬౮

కం. అని యనుజు నూఱడించుచు
దనుబట్టిన కేలు విడిచి దనుజేంద్రుఁడు గ్ర
క్కున బొబ్బ లిడుచు చివ్వున
వినువీధికి నెగసె సురలు విస్మయమందన్.

౬౯

గీ. అప్పుడు శశిరేఖ దనుజమాయాసుషుప్తి
నెడలి కన్నులువిచ్చి నల్లడలుఁ జూచి

గగనపరిచుంబితద్రుమాకలితగహన
వాటిపొడనూడ యబ్బురపాటుతోడ.

౭౦

కం. బలభద్రతనయ యెదుటం
బలవిక్రమరుచినమాజు పార్థతనూజుం
దిలకించి విస్మయము బా
టిలఁగ సుభద్రాసతిన్ హిడింబిని గనియెన్.

౭౧

ఉ. ఎక్కడిద్వారకాపురము, నెక్కడియివిపినంబు కన్నుగూ
రెక్కడ నిద్ర మేలుకొనుచెక్కడ, దవ్వుననుండు మత్రియుం
డెక్కడ, నేడు నేను గను చెక్కడ, మున్ను శుకంబుపల్కె-న
మ్మక్క ముహూర్తవేళ నభిమన్యుని జూచెదవంచు నిక్కముల్.

౭౨

గీ. అనుచు దిగ్గునలేచి మేనత్తపాద
ములకు మ్రొక్క ననుంగుకోడలిని దిగిచి
శిరము మూర్కొని కౌగిటఁ జేర్చుకొనుచు
హితవచోరూఢి నలయించి యిట్లు లనియె.

౭౩

మ. మును మాయన్న యనాదరోక్తులను నిర్మోహంబుచే వన్యభూ
మిని నేసీయభిమన్యుతోడఁ జనగా మీబావ మాబావకుం
దనయందైన ఘటోత్కచుం డిచటి కాంతారాశ్రమంబందు నుం
డిన నన్నోదరు నాదరింపఁ బొడగంటి న్నిన్ను చంద్రాననా !

౭౪

కం. అనుజునికొఱకై గాదే
నిను మాయానిద్ర బుచ్చినేడిట దెచ్చెన్
వనితా నీ తలిదండ్రుల
గనియెద విక నేటినాలుగవచాటి కొగిన్.

౭౫

చం. అని శశిరేఖ సమ్మతిల నయ్యభిమన్యు నపాంగదృష్టిచే
గని యనురాగ మగ్గలముగా గనురెప్పల నప్పళించుచున్

మును దనునోచినట్టి వ్రతము ల్పలియించె నటంచు నెంచుచుం
దనతలిఁదండ్రులన్ హితులఁ దల్పకయుండె తదేకమోహియై.

౭౬

చం. అపు డభిమన్యుఁ డత్తరుణియంగవిలాసముఁ జూచి చూచి మో
హపరవశంబునన్ మనసిజాస్త్రివికంపితుఁడై ఘటోత్కచుం
డెపు డరుదెంచునో యని నిరీక్షణ సేయుచు మన్మనోరథం
బిపుడు ఫలించెనేమో తరళేక్షణ గంటినటంచు మెచ్చఁగన్.

౭౭

చం. అవల ఘటోత్కచుండు గగనాధ్వమునం బటుసాహసప్రభా
జవమున నిర్గమించుచుఁ గుశస్థలి జేరి సురద్విషోచిత
ప్రవిమలశక్తిచే నొకయుపాయముఁ బన్ని బలాత్మజాకృతిం
భవనము జొచ్చి యొక్కెడల బంగరుమంచమునం బరుండియున్.

౭౮

చం. వెఱవక దైత్యమాయ నెఱవిద్యను తచ్చశిరేఖరీతిగా
కరము లురంబు గండమును కన్నులు చన్నులు మోము కంఠమున్
శిరము పదంబులు న్నడుము చెక్కులు ముక్కులు మాల్యభూషణాం
బరము లనన్యభూజనవిభాసితమై గనుపింపనున్నెడన్.

౭౯

తే.గీ. కన్నుగూర్కునట్లు కడుభీతి గొనినట్లు
చిన్నఁబోయినట్లు జెలఁగినట్లు
దవిలియున్న సిగ్గు తలకెక్కినట్లుగా
మోము వంచియుండె ముగ్ధ పగిది.

౮౦

కం. బలభద్రుండు ముహూర్తము
దెలిసి సుయోధనునికడకుఁ దెలియుటకై వి
ప్రులఁ బంప వారలతిముద
మలరఁగ భూషణవిభూషితాంగులు సగుచున్.

౮౧

సీ ఘనమురజాదిమంగళమహావాద్యముల్
కకుబంతములు నిండి పికిలపాటి
కొనల ముత్రైపుజంపు గొడుగుల పడగల
తుదలభ్రములను తోదోవులాడ

బాణతూణకృపాణపాణులౌ భటకోటి
పదఘట్టనల దిగిభములు మ్రొగ్గ
వేణువీణానాదవిభవముల్ రంభాది
నిర్జరాంగనలు నిర్దిద్ర గొలువ

తే.గీ. కమ్రదంతావళమున లక్ష్మణుని నునిచి
మనరభారూఢుడై దాను కౌరవేంద్రుఁ
డాత్మతనయునిముండట ననుగమించె
వసుధదిగివచ్చు జంభారివై భవమున.

౮౨

సీ. కర్ణాదియోదనికాయంబు లొకవంక
కర్ణోత్సవంబుగ గదిసి పలుక
గాయకవందిమాగధసూతు లొకవంకఁ
బద్యగద్యాదులఁ బ్రస్తుతింప
ధరణీసురశ్రేణి,తాపసు లొకవంక
జయజయస్వస్తివాచన మొనర్చ
ప్రజ లద్భుతం బంద-నిజకాంత లొకవంక
ఘనవాహనము లెక్కి కదిలి చనఁగ

గీ. తనుజు లనుజులు బంధువుల్ దవిలి నడువ
భటులు దౌవారికులు వేత్రపాణు లగుచు
పటుతరార్భటులను బరాబరులు సేయ
నడచె రారాజు పురవీధి కొడుకుతోడ.

౮౩

కం. కరదీపికాసహస్రము
లరుదుగ శోభిలఁగ వేశ్య లాటల నాడం
బురవీధి కెదురుకోలున
కరుదేరన్ రోహిణేయుఁ డంతటిలోనన్.

౮౪

చం. పరిణయవస్తువుల్ కనకపాత్రములం దొనగూర్చి పుణ్యసుం
ధరులు పిలుంద కొంధలు జనన్ వసుధామరు లాగమధ్యనుల్

నెఱిముఱిగా వచింప ధరణీవరకన్యలఁగూడి రేవతీ
తరుణియు వెంటరా నడిచెఁ దత్కురురాజు నెదుర్కొనన్మతిన్. ౮౫

గీ. సారణానిరుద్ధసాంబోద్ధవాక్రూర
చారుధేష్టముఖ్యు లీరసములు
మదిన దగి విలంబమందక పోరామి
వలన పెండ్లిజూడవచ్చి రపుడు. ౮౬

కం. హరి సాత్యకియుం దక్కఁగ
పురమునగలసకలయాదవులతోఁగూడన్
బురికొల్పి రౌపిణేయుఁడు
కురురాజుకుమారు నెదురుకొనఁగా నేఁగెన్. ౮౭

చం. అనఘుఁడు రేవతీరమణుఁ డంతిపురం బటు నిర్గమించి- వా
ద్యనినదమల్ జెలంగఁ గలశాంబుధిఁ బొంగినయట్లు సంబరం
బున నృపపుంగవుల్ బుధులపూర్వహితుల్దగ వారి వారి వా
హనముల నెక్కిరాఁ గదను హాటక దీప్తఁఢాధిరూఢుఁడై. ౮౮

మ. దివిటీల్ వెన్నెలపంతియల్ మెఱుపుబత్తి ల్కాగడా లారతుల్
భువనద్యోతులు మందుబుడ్లు బిరుసు లోంబత్తు లొక్కొక్కచా
లు వెయిల్వెల్ల సుయోధనుం డెదురుకో ల్కాడంగ నేతెంచె బం
ధువితానంబులు విప్రసంఘములు దోడ్తో వెంట నేతేరఁగన్. ౮౯

కం. యమునానదీప్రవాహం
బమరనదీపూర మెనసినట్లు పరీవా
రము దాము నెదుర్కొను కురు
సముదయమున్ వాహనములసరగు నడిగియున్ ౯౦

తే. గీ. విరులు గంధవత్స విమలశుభాక్షత
లొకధికొకరుఁ జల్లుచుండునంతఁ

దత్పరాగమునను ధరణీతలం బెల్ల
చిత్రలేఖనావిచిత్రహయ్యే.

౯౦

మ పునుఁగుం గస్తురి క్రొవ్విరుల్ సురభి కర్పూరంబు జవ్వాదిప్రే
మను నొండొర్ల కలంకరించుకొని సన్నానంబుగా నాదర
ప్రణతాశీర్వచనానులాపముల సంభావింపుచున్ వారివా
రిని యాలింగన మాచరించి వినయప్రీతిన్ సుఖాసీనులై.

౯౧

కం. అపుడు కృతవర్మముఖులు
కృపసైంధవకర్ణశకునిగురునందనులన్
విఫలమతిఁ బూజజేసిరి
కుపితమతిం బ్రజలు మెచ్చుకొఱకు నరేంద్రా !

౯౨

ఉ. యాదవకౌరవప్రమద లందలముల్ డిగి యొండొరు ల్మహా
హ్లాదము మీఱ చందనసుమాక్షతలుం బ్రియమొప్ప నిచ్చుచో
మేదురనర్మగర్భరసమేళనసూక్తులు సఖ్యతాసము
త్పాదనగా వచింపుచు హితక్రియఁ బూజ లొనర్చి రెంతయున్.

౯౩

ఉ. ఆయెడ రేవతీరమణి యర్జునసూచున కాత్మపుత్రికం
బాయక నిత్తు నన్నలు కబద్ధము నొటకు నెమ్మదిం బగిం
బాయని చింతతోడ నిజభర్తనియోగమునం గురుక్షిప్తీ
నాయక పత్నినిం గలిసి నవ్వుచుఁ బూజ లొనర్చె నర్మిలిన్.

౯౪

చం. ఇరుదెసవారలుం గవిసి యీగతి మంగళతూర్జనాదముల్
మొఱయఁగఁ బుణ్యభామినులు ముందట నాట్యము నల్ప వేత్రసం
భరణభటావళుల్ పథము బాపి బరాబరిజేయ సీరి మం
దిరమునకుం గమించిరి మదించి,గజేంద్రము లట్లు మెల్లగాన్.

౯౫

కం. ఇరువు రల భాగ్యవైఖరి
పురజను లీక్షించి తాము బుద్ధిని తర్కిం

చిరి హలికి తగునె యీదు
ష్కరకౌరవనందనునకు కన్యక నానగన్.

౯౭

సీ. తనసహోదరితోడ తగ నమ్మబల్కిన
మాటనేటులు నేట నేటఁ గలిసె
హరిసాత్యకులనీతు లవ్వలఁ బడద్రోసి
యల్లుని జెల్లెలి నడవి కనిచె
మఱుఁ డర్జునునియెడ కసిఁబెంచి తలిదండ్రు
లెల్లభంగులఁ జెప్ప నీసడించె,
దారిద్ర్యులని పొండుతనయుల నిందించి
బలుఁడౌ సుయోధను కలిమి వలచె

తే.గీ. కోరి యపకీర్తి వెలఁబెట్టి కొనఁగదలఁచె
గాని, కలకాల ముకరీతిఁ గలవె సిరులు
ధర్మవిదులైన పొండునందరుల వలన
జెలిమి దప్పించె నిదియేమి చేటు హలికి.

౯౮

కం. అని గుంపుగుంపులై పుర
జను లచ్చట నచ్చటం బ్రశంసలుసేయన్
మనుజాదినాధుఁడుం దా
నును కౌరవభోజయదుజనులతో నడచెన్.

౯౯

ఉ. లీలను లక్షణాహ్వయుసశిందధరాతలమందు - మత్తశం
దాలము డించి, ద్వారనికటఁబులఁ జిత్రితశాలలం సము
త్తాలగరుత్మదోపలవితాన సమంచితతోరణంబులన్
వేల సత్క్రమించి శుభవేదికయందున జేర్చి తూర్జితన్.

౧౦౦

చం. తరతమభావరీతులను దామును వారును చిత్రకంబళా
స్తరణముల న్వసింప వసుధాదివిషజ్జను లాగమోచితా
చరణశుభక్రియ ల్గులుప సంభ్రమతం గరదీపికాసహ
స్రరుచిరమై జెలంగు శుభసద్భము కన్నులపండువై దగెన్.

౧౦౧

చం. సరసిజలోచనుం డపుడు సాత్కేతియుం దను గొల్చిరాగ - చ
త్పరిణయమంటపంబునకు దానయి దా నడుదెంచి యొక్కచో
స్థిరమణిపీఠి మందు నివసించి కనుంగొనుచుండె - నందుకొం
దరు యదువృద్ధులుం తదుచితస్థితు లారసి ముచ్చటాడగన్. ౧౦౨

చం. అపుడు సుయోధనుండు దనుజాంతకుఁ డున్నతెజం గెఱింగి - త
త్తపనతనూభవాదిమప్రభానుల గన్గొని గంటిరే హరి
న్నిపుణత పొండవాత్మజుల నిందయొనర్చు ప్రలంబవైరిపైఁ
గుపితమనస్కుఁ డౌచు పగగొన్నదెఱంగున నున్నవాఁ డిటన్. ౧౦౩

కం. తన పూనిక దప్పెనటం
చని మనలం జూడనోడె నటుగాకున్నన్
తనుదానె పెక్కుఁబోకల
పనులుం గొని విఱివీఁగి బాల్పడకున్నే. ౧౦౪

కం. ఇతఁడే ప్రాపని కుంటి
సుతు లతులితగర్వమణిని జూచుచునున్నా
రితరములు మాని మనమ
ద్భుతగతి దరుమంగతేమె పొలిమెరదాటన్. ౧౦౫

మ. తనతో మంచితనంబు జేయుటకునై మౌనాప్తి నున్నాఁడు నే
కనుసైగం బిలువంగవచ్చు గతిగా గన్పట్టె నేనేల నీ
తని బిల్వం బనియేమి కాగలపనుల్ దప్పించునే యంచు సం
జనితాక్రోశమున న్నవించి విని యాసైనేయుఁ డత్తుగ్రతన్. ౧౦౬

కం. కురుపతిని దదృలంబును
బరిమార్చెద నంచు రోషపరవశమున భీ
కరమూర్తియగుచు లేచిన
హరి గనుఁగొని యుపశమంబునగునటు బల్కెన్. ౧౦౭

ఉ. కాగలకార్యముల్ కనులగాంచక నింతటిచోన సిమిదన్
వేగిరపాటుఁ జెంద నివివేశయుగాదు దురాసులాప మీ

లాగువచించు నందు కవిలంబముగా ననుభావ్యకాల మె
ట్టాగతమౌనొ దాని నటయందగుఁ దాల్చి వహింపఁగాదగున్. ౧౦౮

గీ. తడవులేదిక నీసుయోధనములులకు
డాయు పడుబాట్లు నీవె చూడంగలావు
కార్యము తెఱంగు గానక గర్వమునను
ద్రుశ్లేదరు వీరు దుష్టబాంధవులుగాన. ౧౦౯

కం. హరి యీలాగున సాత్యకి
తెఱిగించిన తాల్మిచే గ్రహించి పరిణయాం
తరభావికార్య మరయుచు
పెఱిగిన రోషానలంబు పెల్లడఁగించెన్. ౧౧౦

కం. అంతన్ రాజపురోహితు
లెంతయు లక్ష్యుని సుమణిహితపీఠమునన్
వિంత ల్గులుకఁగ నునిచి య
నంతరనియతోపకరణనయమార్గవిధిన్. ౧౧౧

చం. రయమున నాచరించుచు విరామములేదు ముహూర్త మంతరా
లయముననున్న కన్య నవిలంబముగా గొనిదెం డటన్న ద
త్రియమతి చేటికల్ కపటవేషమునం బవళించుబోటి ని
శ్చయశశిరేఖగా గని హసన్ముఖలై వచియించి రర్మిలిన్. ౧౧౨

కం. నీ వత్తింటికి జన బల
దేవుండును మేము నిన్నతిప్రేమగనన్
వేవేగ వచ్చుచుందుము
మావలని దయా ప్తి నెట్లు మనచెదొ తరుణీ. ౧౧౩

ఉ. వీని పరిచితేని యరవిందదళేశ్వణ రాజరాజు స
న్మానమునేయు నిన్ను, కురుమండలికిం దొరసాని మౌదు భా

గ్యానుభవంబులం గొఱతలందని సౌఖ్యములందె దింక - నీ
యానవివాహమంటపమునందు వసించెను చూడు లక్ష్మణున్. ౧౧౪

కం. ఈలాగున కాలోచిత
లాలనలం బలుకు చేడెలం గని - మాయా
బాలామణి కుపితానుగ
తాలాపముల న్వచించె నందఱితోడన్. ౧౧౫

తే.గీ. దీరుఁ డభిమన్యుఁ డడవి కేతెంచినపుడె
గుండుకట్టుక నొకనూత గూలనైతి
నింక నామేలుజోలి మీకేలనమ్మ
నన్ను నిద్దురమేల్కొల్పుకున్న జాలు. ౧౧౬

చం. మగఁడిక లక్ష్మణాహ్వాయుఁడు, మామ కురుక్షితి నాథుడైన యీ
మగువలతోడ నాకు మొగమాట మికేమి ప్రియుండు నాయడం
దగునెనరంటె నేని హలధారియె గాని విధాతగాని - నే
వగలకునైన నింటితలవాకిలి ద్రొక్కఁగ నిత్తునే యింకన్. ౧౧౭

కం. మాయంటికొడలే యని
మాయత్రయు మామ నాకు మాఱాడినచో
వాయెత్త నీక నొకయెడ
నేయొత్తిగిలంగఁ ద్రోయనే యడుగంటన్. ౧౧౮

కం. అనినన్ మాయాకన్యక
యని దెలియకఁ దత్పతీచయము వెల్వెలనై
కనురెప్ప లార్చుచుం దమ
కనుకూలముగా వచించి రచ్చెరువగుచున్. ౧౧౯

చం. అలుక లికేల నీవసినయ త్స్థానరించెడుగాని తెమ్ము తె
మ్మలికులవేణి నీచిచట నాలసియింపకు లగ్నకాలమ

వ్వల నిదెదాకొనెం దడవువల్లిక నిన్నొనిదె మ్మటంచు - న
బ్బలు డిట బంపె మాకు పలుబల్కులికేటి కటంచు లేపినన్. ౧౨౦

తే.గీ. బిట్టు పెనుభూతములు మిమ్ము బట్టినట్లుఁ
పరుల బరువెల్ల మీనెత్తిఁ బడినయట్లు
వచ్చి పలువురు పలునోళ్ల వదలుఁదగునె
యెవరికోపంబు నాకేటి కింతులార. ౧౨౧

కం. అంగన లందఱ సీగతి
గొంగటిలో రాళ్లువైచి గ్రుద్దినగతి పల్
భంగులఁ బల్కుచు దంభకు
రంగేక్షణ లేచె ముఖదరస్మితమొప్పన్. ౧౨౨

కం. మగవారి కెన్నడుం దా
నగపడని తెఱంగుదోఁప నతిభీతి మెయిన్
మొగమవని వ్రాల్చి మదమే
నుగ నడక నలరఁగ మేడనుండి దిగి వచ్చెన్. ౧౨౩

ఉ. కౌను జలింప నెమ్మొగము కాంతి వహింప త్రపాతిభీతిమై
యానము మందగింప నయనాబ్జములు న్ముకుళింప నూపుర
ధ్వని మడంప తోటినెలఁతల్ తనచుట్టును సందడింప నె
మ్మేను జెమర్చ నింపుజెలిమి న్నతిబెంప గమింపఁగాఁ దగెన్. ౧౨౪

తే.గీ. ఇట్లు జనుదెంచు దంభకుంభీంద్రగమన
సగ్రజన్ములు విధివిధాయకనిరూఢి
తత్తదుచితక్రియలు వధూధవుల కవుడు
ప్రేమ నొసరించి పరిణయపీరించుచి. ౧౨౫

కం. ఇరువురల ప్రాక్రప్తీచీ
హరిదభిముఖములుగ నిలిపి యంతటిలోనన్

నెఱివట్టు పుట్టమున నొక
తెరపట్టుగ బట్టఁగా విధించిరి విధిగన్.

౧౨౬

చం. మురజమృదంగదుండుభులు మ్రోయ శుభోన్నతితోడ పృథ్విభూ
సురవరు లాగమప్రథితసూక్తుల దీవనలీచు వారసుం
దరులును బుణ్యకాంతలు యథావిధి మంగళము ల్వచింప ద
త్కురుకులరాట్కుమారుని వహూమణినిం వెఱచాటు నిల్పినన్.

౧౨౭

కం. మెప్పుగ లక్ష్మణుఁ డాపులు
జెప్పుగ మునువిన్నకతన చేడియనిక నే
నెప్పుడు జూతు నటంచని
రెప్పరినిడకం దదైకదృష్టిఁ గనుగొనెన్.

౧౨౮

చం. తదుచితగోత్రనాచుములు తజ్జనకప్రపితామహాదిసాం
ప్రదముల నుచ్చరింప నరపాలురు హేరులు గుంపుగుంపులై
పొదవుచు వేడ్కఁ చూడ రవిపుత్రజయద్రథస్రైంధవాదు లిం
పొదవఁగ నవ్వధూవరమహోత్సవము ల్గునుగొంచు నుండఁగన్.

౧౨౯

కం. జీరకగుడముల నిరువురు
కోరిక శిరములను నుంచుకొని తెరనెత్తం
గారాబుబలునిపట్టిని
యారాజకుమారుఁ డధికహర్షత జూడన్.

౧౩౦

కం. కుందనఁపుబొమ్మవలె జను
లందఱకుం గానుపించి యాలక్ష్మణు డిం
పొంద పొడసూడఁగా నొక
కుందేలై ముసుఁగులోన గునగుననెగిరెన్.

౧౩౧

సీ. ఓదియేమొ నేదప్పు సీక్షించితి నటంచు
గనుఁగొన నొక విల్లిగతిఁ దనరెప్ప

వెండి యతం డాత్మ వెఱగంది చూడఁగా
 కోరియై తనమ్రొల కొక్కిరించె
 బ్రమసితి నంచుఁ దప్పక నిరీక్షింపఁగా
 భీకరాకృతిని భల్లూకమయ్యె
 ఇది యద్భుతం బేమిహేతువో యనిదల్చు
 బలుకొండ ముచ్చు రూపంబు జూపె

తే. గీ. తొలుత బంగారు బొమ్మగాఁ దోచినట్టి
 కలికిమాటికి నొకవంత గానఁబడియె
 భ్రాంతియో లేక వలరాజు వలువతనమొ
 సిగ్గు మదిమాని యెవరికి జెప్పరాని
 కార్య మొదనె నిదేమంచు గళపళించు.

౧౩౨

ఉ. ఈతరుణీలలామను మునీంద్రుఁడు మున్నభివర్ణనీయవా
 క్పాతురిమీఱఁ బల్కుట నిజంబని నమ్మితిఁ గాని నేటికే
 రీతి ననేకరూపవిపరీతములై గనుపించె సిక్కిమా
 నాతి యిదేని నాకిటు గనంబడనొనె వికారరూపముల్.

౧౩౩

కం. ఐనా మన్మదనాతుర
 తానిరతిం జూడచూపుఁదట్టె నిదేమో
 కానియని కనులుదుప్పటి
 చేనొత్తుచు మగుడ తెలివిజేకొని చూడన్.

౧౩౪

చం. గరళము గ్రక్కుచున్ ఫణవికాసము జూపుచు క్రూరదంష్ట్రవి
 స్ఫురితకరాళవక్త్రమున పూత్కృతులు న్వెడలింపుచు నిర్విభా
 స్వరరసనాగ్రముల్ వెలికిఁ జూపుచు క్రూరభుజంగ మాకృతిం
 బెరిగి పయిం బయిం బడిన బెగ్గిలి పండ్లగిలించి మూర్ఛితన్.

౧౩౫

చం. అది గని రాజకాంతలు ధరాధిపులుం దసుజేంద్రు మాయగా
 మదిఁ గనలేక లక్షణకుమారుని నష్టవికారచేష్టలం

గదియుట వింతలై పిఁవిక న్నుగఁగా మది సిగ్గుజెంచి న
ట్లు దలనువంచె నక్కవటలోలవిలోచన మోహనాకృతిన్. ౧౩౬

తే. గీ. లక్ష్మణునకునుమాత్ర మేలాగు దోచి
నితరజనులకు భువనమోహినితెఱఁగున
గానఁగానయ్యె నింతటిలోన నతఁడు
తెలివినొందిన మతితోడ దేరిఁజూడ. ౧౩౭

చం. మునుపటి రూపులంద ననుమోసముపుచ్చిన భీతిచే గనుం
గొన నొక బెబ్బులింబలెనె కోటలుగీటుచు భీమహంకృత
ధ్వనులెసఁగం గరాళతరవక్త్రముజూపి చివాలునం బయిం
బెనుగొని దూకినట్లయిన ఫితిలి పెద్దయెలుంగుతో ననెన్. ౧౩౮

ఉ. పాపపు గబ్బిబెబ్బులిని బల్నియటంచని బెండ్లిజేసి నా
రూపఁగించ నేటికి మొరోమొరో పెండిలికూతుగాదయో
యీపగిది న్యదువ్రజము లిండ్లమెలింగెడి పెద్దదేవరం
జూపి వివాహమంచు పెనుసోకుడుపాల్ ననుజేతు రయ్యయో. ౧౩౯

కం. కలమేన బ్రాణముండిన
బలుసాకుఁ న్మృగియైన బ్రతికెద నిక న
న్నిలుజేర్చుము తండ్రి- నా
తలపై పదివేలయేండ్లు ధరణిన్ మనవే ౧౪౦

ఉ. ఎక్కడిపెండ్లికూతు రికయెక్కడ సుద్వహ మింతలోన నం
ద్రొక్కి వధింపదే యడుగు దొల్లగనిచ్చునె మేనబ్రాణముల్
దక్కినజాలు రాజ్యసుఖదంబులు కామినులేల మీకునే
మ్రొక్కెద నన్నలార పులిముందఱ ద్రోయక పోవనీయరే. ౧౪౧

గీ. తొలుతఁ గన్నులబండువై దోచి తుదకు
కోతికొండంగ కుందేలు గుడ్డివెలుగు

పెద్దపులుట యాదవుల్ బెంచియున్న
దయ్యములజూపి నను జంపదలచిరేమొ.

౧౪౨

కం. నే మొట్టోయని వలలగ
పాముల గాములను దెచ్చి బలవంతముగా
కామినియని జూపెద రది
సేమమె నాపెద్దపెండ్లి తీసెదరేమో !

౧౪౩

కం. అన్నారదుపచనంబులు
విన్నడిగా మొదలు ప్రీతి వెన మజ్జనకుం
డిన్నాళ్ల నన్ను బెంచి మ
హోన్నతశార్థాలభుక్తి కొనఁగు నిజముగన్.

౧౪౪

కం. అని వాచఁబడి కురురా
త్తనయుని గని జనము లద్భుతమున సమీపం
బున కేఁగి వెన్ను జఱచుచు
సనయత మాయాబలాత్మజాతం జూడన్.

౧౪౫

చం. పలుచని మోవితో మెఱుఁగుబంగరు మేనితో సోగముక్కుతో
తెలిసగుమోముతో కనులదీర్చినకాటుకనిగ్గుతో తళ
త్తళరుచివేడితో మృదుపదంబులతో చిఱునవ్వుతోడ నీ
గ్గొలయఁగ జూచువారి నయనోత్సవమై గనిపించె నత్తఱిన్.

౧౪౬

చం. అది గని యచ్చటం గల జనావళి యచ్చెరువంది పల్కి రీ
సుదతి మనోహరాకృతిని జూడఁగనోడి మనోజవేదనన్
గుడిగొని వెఱ్ఱివానివలెఁ గూయదొడంగెను యిట్టి దుర్దశా
స్పదునకు సుందరాంగిని యొసంగఁగ నెట్లు విధాత గూర్చెనో !

౧౪౭

తే.గీ. కాంచనమునకు మణి యలంకారమైన
మాడ్కి శశిరేఖ కయ్యభిమన్యుఁ డుండ
వీఁ డనుభవింపఁగోరుట వెఱ్ఱిగాదె
లక్ష్యబుఁడు గాదు వీఁ డవలక్షణుండు.

౧౪౮

ఉ. అందుకుఁ గల్గఁముఁబ్బులు మహాద్భుతమందుచు బల్కి రిట్లు-మే
ల్కుందనఁపున్ సలాకు వగ గుల్కెడు కన్యను జూచి లోకు లా
నందముఁ జెంద సీపు మదనత్వర నున్ముదివై దురూక్తులన్
నింద యొనర్ప సీకు దగునే యిటు చక్కని రాజకూఁతురిన్. ౧౪౯

కం. పెనుభూతము నిను సోకెనొ
కనులం గనుఁగొనవొ కన్యకామణి రూపుం
గని కళవళించె దోపులి
యని యెలుఁగని భూతమని మహార్పటు లేలా. ౧౫౦

కం. చెలు లెల్లఁ జూచి రోయం
బలభద్రుని మనసు నొవ్వ బంధులు నొవ్వన్
గలవార లిట్లు వడఁబుట
తలవంపులుగావె నీకు తలిదండ్రులకున్. ౧౫౧

కం. నిను చుట్టుముట్టి మేమీ
యనువున గాపాడుచుండునంతటిలోనన్
మినుతూఁటు బుచ్చుకొని వ
చ్చెనె బెబ్బలి వినఁ గన న్నిచ్చిత్రముగాడే ! ౧౫౨

కం. ఐనా యింకొకసారి - ని
దానింపుచుఁ జూడు మనుచు తరుణీమణితై
వాని మరల్చి కనుంగవ
చే నీరును నొత్తి బుద్ధిఁజెప్పిన నతఁడున్. ౧౫౩

తే.గీ. బంధుజను లిట్లు దెల్పి నిర్బంధమునను
గడుభయంబున మూసిన కనులు దెఱచి
గడగడ వడంకి పెదవులు దడపుకొనుచు
గ్రమ్మఱను జూడ దనుజుఁ డుగ్రగతితోడ. ౧౫౪

కం. మిడిగ్రుడ్లుం బెడకోఱులు
కడువిపులశిరంబు తొట్టికడుపు న్నిడుపుం

జడలుం బిగియొడలుం గల

బెడిదఁపుభూత మయి పయిఁ గభీలున దూకెన్.

౧౫౫

చం. కనుఁగవ విస్ఫులింగములు గ్రక్కుచు శూలము కేల ద్రిప్పచుం
గినుకను నోట నెత్తు రొలకింపుచు కోజలు గీటుచు న్నహా
ధ్వనుల భయావహంబుగ నదల్పుచుఁ బై నొకభూతమై - చివా
ల్పను బడిదూకిన ట్లయిన లక్ష్మణుఁ డార్చుచు భీతచిత్తుడై.

౧౫౬

తే.గీ. మేన తలగుడ్డ మొలగుడ్డ మాని పుడమిఁ
బడుచు గిజగిజ కొండొక తడవుఁ బొరలి
లేచి వడఁకుచు చేతులు జూచి నిఖిల
బంధుతతి జూడ నిట్లనె భయముతోడ.

౧౫౭

చం. పొలతియె గాదుగాదు పెనుభూతమె గాని మదీయమృత్యువై
దలఁపడు టింత గానక హితప్రతతిం బలె గుంపుగుంపులై
పలుమలు చుట్టముట్టి నను బాధలు బెట్టఁగనేల నయ్యయో
నెలకొని మేన బ్రాణములు నిల్చిన జాలిక పోవనీయరే !

౧౫౮

తే.గీ. చెలిమె నీరు ద్రావి చెట్లాకు దుంపలు
మెక్కు మౌనిమాట నిక్క మనుచు
నమ్మి పెండ్లిజేయ నాతండ్రి సమకల్పై
నిచట నాదుప్రాణ మేగవలసి

౧౫౯

చం. అని శుభవేది డిగ్గి జను లందఱు త న్వైరగండి జూడ న
య్యన నొక గుంపులోఁబడి దిగంబరుడై వడిఁ బాట వెంటనే
దనుజుఁడు భూతమౌచు వెనుదొలుకనార్వఁగ భీతమానసం
బున దలిదండ్రులన్ హితుల భోరున బిల్చుచు కంపితాంగుడై.

౧౬౦

చం. అసురుఁడు భీతభూతభయదాకృతి నీగతి వెంటనంటఁగా
ధిసమొల గంతులేయుచును దీనత కొందఱికాళ్ళవేళ్ళ మా

తెనఁగ బెనంగుచున్ మరుఁగుటిండ్రను దూఱుచు వెల్కిబాఱుచుం
బుసబుస రోజుచుం ధరణిఁ బొర్లుచు లేచుచుఁ బాఱుచు న్నెడన్. ౧౬౧

గీ. ఆంసురమౌళి తన మహామాయవలన
విషభుజంగమతతుల వేవే తొనర్చ
నవి భయంకరపూత్కార మడర వెడలి
విప్రతతి వెంటఁబడ వారు వెఱచి పలుచి. ౧౬౨

చం. పరువడి వార లొండొరుల పైఁబయి వ్రాలుచు లేచి పౌరులం
దరుగని దల్లడిల్లఁగ బదంబులు నొట్రటిం గంతులేయుచున్
నెఱి సిగముళ్ళు వీడగను నెవ్వగ మేనులుఁ జెమ్మరింప దు
ర్భరత మొరో మొరో యనుచు బాఱిరి క్రూరభుజంగభీతులై. ౧౬౩

కం. అంతట మాయాదనుజుం
డంతంతకు చిత్రగతుల నాశీవిషముల్
వెంతలగు వృశ్చికాదిమ
జంతువు సృజించె సకలజనభయదముగన్. ౧౬౪

కం. కాకోదరవృశ్చికతతు
లీకరణిం బొడమి బ్రజల నిట్టట్టుగ చీ
కాకుపడ వెండనంటె మ
హాకులమతి కామపాలుఁ డచ్చెరువందన్. ౧౬౫

తే గీ. శకునిబాహ్లికకర్ణదుశ్శాసనాది
యోధు లాసర్పవృశ్చికబాధలకును
దిగులుమదిజాలి వెడలఁగా తెఱువుమాలి
నిలిచి నిశ్శేష్టితాకృతుల్ బొలచి రపుడు. ౧౬౬

కం. ఆయెడ దానవమాయో
ఫాయఁబునన్ వృకతరక్షుభల్లంబులనే

కాయత సంఖ్యలు బొడమఁగ
మాయాశశిరేఖ మాయమాయె గృహమునన్.

౧౬౬

గీ. ఆవికారమృగావళి నఖిలజనులు
జూడ లక్ష్మణువంత భూసురుల చింత
బలునిధావంత మార్పులొ ప్రజయలంత
నొగిలె నంతంత ద్వారకానగరమంత.

౧౬౭

ఉ. పాములు తేళ్ల జెఱులును భల్లము లుగ్రతరక్షజాల మీ
హామృగము ల్పహస్రములునై జనియించియు వృద్ధిబొంది గో
త్రామరరాజపౌరజనతాపరిపీడన జేయ భీతిమై
వేమరు రామునిం గవిసి వేమరులై పెడబొబ్బ లేయుచున్.

౧౬౮

సీ. కాళ్ళచేతుల నుగ్రకాలాహులు బెనంగ
వదిలించుకొనలేక వణకువారు
కలుకుతేళ్లను మండ్రగబ్బ లంటించిన
విదలించుకొనలేక వెదుకువారు
బొబ్బలేయుచు కాలుబెబ్బలు ల్గవిసిన
వలువలు వీడంగ వలువారు
తమకెదుర్పడు రాజతరుణులతో నైన
మెడ కౌగిలించుక మిడుకువారు

తే.గీ. భల్లవృకముల గనుగొని భయము జెంది
యురుకుచో నొక్క రొకరిపై నొలుగువారు
మోటుమెకముల గని యాటబోడిగముల
చింగులమరుంగులోన నణంగువారు.

౧౬౯

చర. కలుకుమెకంబులుం గదియఁగా గని భీతిని విప్రు లన్యసుం
దరుల స్వభార్యలే యనుచు దాపునకేగి పయంట లిగ్గుచున్
వెలువకుఁ డంచు వెంజుబి వేరొకవాడల గోడమాటుకుం
బిరిబొరి వారి నీడ్చుకొనిబోవుచు నుండు ధురాత్మవిస్తృతిన్.

౧౭౦

సీ. ఒడలెఱుంగనిభీతి నొండొరు ల్దాకుచో
నడియాసమును గ్రుద్దులాడువారు
మెసలనీక భుజంగవిసరము ల్గవయుచో
పందిటికంబముల్ బ్రాకువారు
తొడిబడి క్రూరజంతువు లడ్డుపడినచో
ఎదలు మోదుకొని బిట్టేడ్చువారు
నెట్టిహినుఁడు తమ కెదురేగుచున్నచో
రక్షించుమనుచు బోరగిలువారు

తే.గీ. మఱదు లత్తలు మామలు మగలుజూడ
వెలఁదు లార్తిని గంతులువేయువారు
క్రూరదానవమాయాప్రచారములకు
భీరముల మాని బొరియల దూఱువారు.

౧౭౧

ఉ. కౌరవయాదవావళి చికాకున మేనులు ద్రిమ్మరింప వి
స్తారభయాకులత్వమున దల్లడ మందుచు గుంపుగుంపులై
బాటిరి యందులో నొకఁడు పాండవపక్షముగాన మాధవుం
డూరకి జూచుచుండె దనుజోజ్జ్వలమాయ లడంపజాలియున్.

౧౭౨

కం. దనుజుం డీగతి జననీ
మణి నెవ్వగ మదిఁ దలంచి మాయోపాయం
బున చిందఱవందఱలై
జన నందర గర్వభంగసరణి నడంచెన్.

౧౭౩

చం. అవుడు కురుక్షితీశుఁ డరుణాత్మజ సైంధవశల్యముఖ్య దీ
నిపుణుల గాంచి యిట్లనియె నెమ్మిని మీర లఖండదైర్యని
శ్చపలత గల్గి భీరువులచాడున నిట్ల చికాకుజెందుటల్
నృపతికి తొకికంబున కనీతియు లాఘవముం ఘటింపదే.

౧౭౪

మ. ఎవఁడో పాండవపక్షపాతమతి నేఁడిలాగు దుర్వృత్తికిం
దవులంబోలు నటంచుఁ దోఁచె మనమీ దైర్యంబు బోకార్చుటే

యవమానం బటుగాన సీరిభవనం బందుండి సాధింపఁగా
నవశంబౌ పురినుండి వెల్వడిన బాహాబాహి పోరందగున్.

౧౭౫

చం. అని పురికొల్పినన్ సమరథాతిరథాదులు శస్త్రపాణులై
మొన లొనగూర్చి సద్భటసమూహముతో శరచాపఖడ్గసా
ధనములఁ బూని బాహుబలదర్ప మెలర్ప నహంకరింపుచుం
గనుగొనుచుండ చండరవిత్తైవడి కౌరవభ ర్త వెల్వడెన్.

౧౭౬

చం. అటువలె రాజరాజు బలునంతిపురంబు వినిర్గమించి యు
త్కటభటవాజిసింధురరథప్రచయంబు స్వపక్షరాజరా
ట్టటల మొకుమ్మడిన్ నభము బ్రద్దలువాయ వికారహంకృతా
ర్భటు లెసఁగన్ బురంబు నలుప్రక్కల గ్రమ్మి రనేకభంగులన్.

౧౭౭

ఉ. ఆయెడ భీమసూనుఁ డతియాగ్రహుఁడై దివి నంటి నైజమా
యాయుతశక్తితోడ బ్రశయాంబుదమున్ స్పృజియింప నల్గడల్
బాయక చిమ్మచీకటులఁ బన్ని మహాధ్వని మింఁ గర్జనల్
జేయుచు చిమ్మిరేగె జనచిత్తభయంకరజైకహేతువన్.

౧౭౮

చం. మెఱుపులు గ్రమ్మి చూడ్కి మెఱుమిట్లు గొనంగ తళత్తళదృశ్తిం
బెరిగెను నీరదంబు లటభీమగతిం దశదిక్తటంబులం
దురిమె మహాశనిప్రచయ ముగ్రగతిం ధరఁహలె చేటతో
జెఱగినరీతిమై నురిలె శీతజలాశ్మనికాయ ముద్ధతిన్.

౧౭౯

సీ. బలువిడి గుడ్లగూబలు కూత లిడినట్లు
వలగొన్న నక్కలు వఱలినట్లు
కఱకుటా బోతు లొక్కట రంకె లిడినట్లు
చెరరేగి పులులు మోషించినట్లు
గండుబిల్లులు గూడి కొట్లాడుచున్నట్లు
సింగంబు లార్భటుల్ జేసినట్లు
ఘోరభట్టుకముల్ గ్రుద్దులాడినట్లు
మొగి సారమేయముల్ మొఱిగినట్లు

తే.గీ. గుంటలో గాండుకప్పలు గూసినట్లు
ధరణి జనులెల్ల గుండెలు తల్లడిల్ల
హల్లకట్టోలముల మింటనెల్ల కడల
దవిలి చెలరేగి ఘోషించె దశజవరుడు.

౧౮౦

చం. సురుచిరగీతవాద్యములు సుస్వరభాస్వరవేదశాస్త్రవి
స్ఫురితనినాదముల్ ద్వీరదపూతకృతబృంహితముల్ తురంగమీం
కరణములున్ ఖరారృటవికారములుం దివినుండి యొక్కమై
మొరసె దిగీభకర్ణపుటముల్ బధిరీకృతభావ మేర్పడన్.

౧౮౧

సీ. తొలుదొల్ల నుణిమి నెత్తురువాన లొల్కెనం
తట వర్షపాషాణతతులు గూలె
ఫెళ ఫెళధ్వనులచే పిడుగు లిమ్మడిదొల్లె
చలితేళ్ళమూక జల్జలున రాలె
గండశిలాదిప్రచండపాతము దోచె
కణకణచటులాగ్నికణము లురిలె
ముసలముద్గరముఖామోఘసాధనలచే
భటశిరస్తాడనారృటు లెసంగె

తే.గీ. దనుజుఁ డుద్ధండగతి నిట్లు తాండవింప
నపుడు గంధర్వకిన్నరయక్షసాధ్య
గణము లుత్సాహలీల నాకాశవీధి
నుండి కన్యంబు గనుఁగొనుచుండి రంత.

౧౮౨

గీ. అపుడు నారదమానీంద్రుఁ డతిప్రయత్న
మల్లనాట్నుండి తాఁజేయునట్టి పనికి
నేడు ఫలకాల మిట్లు చేకూరె ననుచు
మానసంబున సంతోషియై నటించె.

౧౮౩

కం. ఈరీతి దనుజవరుఁ డతి
ఘోరవ్యభఁ జెందఁజేయ కురుబల మొకచో

తారసిలి శింజినీతం

కారంబు లొనర్చి రౌద్రగతి గర్జిలుచున్.

౧౮౪

గీ. కర్ణసైంధవశల్యవికర్ణశకుని
గురుతనూభవకృపముఖ్యకురుబలంబు
లార్చి పేర్చి నభంబున కభిముఖముగ
మొనసి నిష్ఠురశస్త్రాస్త్రములను బఱప.

౧౮౫

మ దనుజుం డాగ్రహవిగ్రహుం డగుచుఁ దత్తన్మార్గజలేణి తు
త్తునియల్ గా శరఖడ్గతోమరముఖాస్త్రోకాయుధానీక మ
ల్లన వర్షింపుచు శాంబరీమహిమలీలన్ వారణస్యందనా
శ్వనికాయంబు భటవ్రజం బతులితాశ్చర్యంబుగా బన్నినన్.

౧౮౬

సీ. దివినుండి వెడలు దంతివ్రజంబులు- కురు
క్షీతినాథు దంతి సంతతిని దురిమె
బొరిబొరి నాకసంబుననుండి బొడమిన
హరులు కౌరవరాజు హరులదరిమె
మించి మింటను సంభవించిన రథపంక్తి
రారాజురథరథ్యరథస మణఁచె
పిడుగులవలె నింగిబొడమిన భటకోటి
ధార్తరాష్ట్రుల భటోద్ధతులగూల్చె

తే.గీ. సంత విసువక దానవుం డంతకంత
కోలభల్లూకశరభశార్దూలములను
భయదగతి శత్రుసైన్యంబువైన గఱప
నుటికి కోలాడ చెండాడుచుండె నపుడు.

౧౮౭

మ. ఉరగద్రౌణలులాయసింహశరభవ్యాహంబు లొక్కొక్కవేల్
కురురాత్నైన్యములం దలంపడుచు ముక్కుల్ డొక్కలం జెక్కులున్
శిరముల్ మైనరముల్ కరంబు బురముల్ చెండాడి తూలించి తు
త్తురుముంజేసి హరించె కల్బలము తోడ్తోడం జికాకొందగన్.

౧౮౮

ఉ. ఈగతి మాయనొందిన మదేభరథాశ్వభటాదు లొక్కటన్
మూగిన రాజసైన్యములు మ్రొగ్గె తురంగము లార్చుచుం ధరం
దోగె మదేభసంఘములు దుత్తుము రయ్యె రథంబు లుర్వి పే
వేగ దొఱంగె వాసవపవిత్రహతాద్రుల భంగి భంగమై.

౧౮౯

సీ. భల్లపం క్తులు చిత్తజల్లులై వర్షింప
తల్లడిల్లుచు నేల దొర్లువారు
మిన్నుజూడఁగ బోవ మెఱుఁగుటమ్ముల నాట
కనుగ్రుడ్డు లూడి బెగ్గటిలువారు
తలమీ ద పిడుగు లుద్ధతిగూల తనువులు
నుగ్గునుగ్గుగ నేల మ్రగ్గువారు
ఖడ్గముల్ బూని లంఘనసేయ గమకింప
కులిశపాతంబున గూలువారు

తే.గీ. దుష్టజంతుతతుల్ పైకి దూఁకినపుడె
గుండె లవియఁగ నార్చుచు గుబులు గుబుల
కండలును నెత్తురుల్ నోట గ్రక్కువార
లైరి యారీతి దనుజమాయాభీతి.

౧౯౦

తే.గీ. పఱచువారలుఁ దముగని పఱచువారు
నఱచువారలఁ గూడి వాచఱచువారు
సోలువారలపై దాము సోలువారు
వ్రాలువారలపై దాము వ్రాలువారు.

౧౯౧

చం. పొరిపొరి మాయచే దివిని బుట్టిన తద్రథసద్భటాశ్వకుం
జరములు శల్యఖడ్గవృక సైరిభముల్ కురురాజసేనలం
గరచి బెనంగి డొక్కలును కంతములుం దెకిలించి చించి దో
శ్శిరము లురంబులు న్నమిలి చిందలవఁదల జేసె ధౌర్జతన్.

౧౯౨

సీ. బలితంపుపిడుగు పైఁబడ ఘీంకరింపుచు
నిలమీద నొలుగు గంధేభములును

పటుకుతారవ్రాతపాతమాతకు మేను
 లవసి ప్రోగై న తీవ్రాశ్వములును
 ముసలముల్ దివినుండి మ్రోయుచు ప్రైబడ
 సమసిన భటపీరసముదయములు
 గండశిలావినిర్గతమాతాహతి
 చిందఱలౌ మణిస్యందనములు

తే.గీ. నగు రణక్షోణిజనభయం బావహిల్లఁ
 గ్రూరదనుజుండు వీరాంకవీరుఁ డగుచు
 దివిని నబియించె దుష్టకౌరవబలంబుఁ
 బొలయఁగా జేసి యంతటఁ బోక గవిసి.

౧౯౩

సీ. శతసహస్రవ్యాఘ్రచయములు విడిబడి
 కడిమి నొక్కొకతురంగమును గ్రుమ్మె
 లక్షలకొలఁది హర్యక్షంబు లుదయించి
 యొక్కొక్కదంతిపై యురికి బెఱికి
 శరభంబు లొకకోట్ల సైన్యము జనియించి
 తీరుగా నొక్కొకతేరు డులిచె
 బహుళార్బుదముల దుస్సహజంతుసంతతి
 బరదెంచి యొక్కొకభటుని బొదవె

తే.గీ. రణితచటులాశనీనికరం బసంఖ్య
 బొడమి యితరజనంబులఁ బొలయఁజేసి
 చెలఁగి దానవుఁ డిట్లు గర్జిలుచు మింట
 వివిధగతులను మెలఁగె భూవిభులు బెగడ.

౧౯౪

కం. మలమూత్రశోణితమ్ములు
 పలలోపలములు - కరీషపటలంబులు, గ్గుల్
 ఝులున గురిపించె కౌరవ
 బలములు వెన నుడ్డుగుడిచి బాఱ కడంకన్.

౧౯౫

కం. మగధత్రిగ ర్తమాశవ

భగద త్తవిరాటమత్స్యపాండ్వాదిన్మపుల్

నొగిలి నిరాయుధు లగుచును

దగుబీరము లుడిగి చనిరి తమతమపురికిన్.

౧౯౬

చం. ఆపుడు వివాహకార్యమునకై బఱతెంచిన కౌరవాపులౌ

న్యవవరులం బురీషమున నింపి మృగేంద్రలులూయభల్లుక

ద్విపినముఖాగ్రజంతువితతిం బురికొల్పి రథాశ్వసద్బట

ద్విపములనెల్ల ద్రుంప నతిదీనతఁ గొందఁమంది కొందఱున్

౧౯౭

కం. విచ్చలవిడి దానపుడు - వి

యచ్చరమార్గమున నిలిచి హతమొనరింపన్

విచ్చిరి నొచ్చిరి చచ్చిరి

మచ్చరమున జనులు మారి చుసలినభంగిన్.

౧౯౮

చం. పరువడి భీమసత్త్వములు బైకొన కౌరవసేన నల్గడల్

బఱచెడువారు - శస్త్రతతిఁ బాఱగవై చి దిగంబరాంగులై

మొఱలిడువారు - రక్తమలమూత్రపురీషనిపాతభీతిమై

మఱుగులఁ దూఱువా రగుచు మ్రాన్పడి రంద రనేకభంగులన్.

౧౯౯

సీ. వెండి యతం డభ్రమండలమ్మున నుండి

తండోపతండప్రకాండకాండ

తండంబు లొండొంట గండభేరుండముల్

పుండరీకములు దిజ్మండలముల

కుండలీకృతమై ప్రచండాప్తి నిండియు

ఖండశోణితకాండమండలంబు

మెండుగా గురిసి బ్రహ్మాండఖాండము నిండ

నండపిండాండముల్ గుండె లవిసి

తే గీ. బెండుపడియుండ కండలుకొండలుపలె

దండదతిగినగతి మెండు నిండినపుడె

భండనంబున కెదిరింపఁ బెండుపడుచు
నొండుదోచక భటకోటిగం డడంగె.

౨౦౦

గీ. విరథులును వీతవాహనుల్ వికృతతనులు
విరహితాస్త్రిలు విస్వరుల్ విగతమతులు
వికలితాసులు విధ్వస్తవివిధయత్ను
లగుచు బఱచిరి కురుపక్షమైన నృపులు

౨౦౧

కం. గండశిలాఘాతముల న
ఖండాశనిపాతముల వృకద్విపముఖరో
ద్ధండమృగపీడనంబుల
వండం దఱిగినటు సైన్యవర్గము మడసెన్.

౨౦౨

వ. ఇవిధంబున సంబరాడంబరుండై హైడింబుండు యుగనిగమనారంభ
విజృంభమాణ శుంభత్సంరంభసంపర్తనాంభోధరగంభీరరవంబులను
విలయసమయసముదితశంకరహంకారశంకాసంపాదితంబుగా సురాసుర
విసరమథితమహార్థవోదీర్ఘమూర్ఛాయమాననినాదంబున కనువాదంబుగా
ఘల్లుఘల్లున గర్జిల్లుచు కుంతతోమరప్రాసశక్తిశూలాద్యనేకాయుధంబుల
నిగుడించుచు నగ్నికణంబుల నశనిపాతంబుల నస్త్రాసారంబుల
నఖండగండశిలాపాతంబుల నతివర్షోపలంబుల నమేధ్యంబుల నశ్రాంత
మూత్రధారాపాతితంబుల ప్రతిపక్షబలంబులు బడలుపడ న్నిగుడింప
నబ్బలంబు లబ్బరంబైన రథంబుల న్నిబ్బరంబుగా బఱపుచు లాఘవ
లక్ష్యదృఢత్వంబులు మెఱయ రయంబున సంపఱపరంపరలపెంపున
కోదండపాండిత్యంబు నెఱపు తత్తత్ప్రహరణంబులు కృతఘ్నోపకృతిం
భాతి నిరర్థకంబుగా బొరయ నతం డంతకంతకుం గోపంబు తాపం
బునుం గదుర నభోమండలంబునందుండి యాఖండలాదిదిక్పతిమండ
లంబులుం బెండువడియుండ, మారాండప్రభాడంబరవిడంబనుండై
సురాసురవిసరదుర్నిరీక్ష్యంబుగా మాయామేఘమండలంబునం దణంగి
ధుష్టోరగశిలాసత్వంబులం బ్రయోగింపఁ దదీయసైనికానీకంబున
తుండంబులు ఖండంబులై పీనుంగులైన యేనుంగులును, కాయంబులు

గాయంబులై దుధిరధారాతరంగంబులైన తురంగంబులును - రిఘ్వంశులు
 వధ్యంబులై హతాంగంబులైన శతాంగంబులును, కహంబులు
 విహంబులై గదాహతులైన పదాతులును, రదంబులు పదంబులు
 పగిలి బెరిగె లయ్యును, పాటులు కృపాణులు తునిసి తుత్తుములును,
 ఉరంబులు శిరంబులు చీలి చిద్రవలయ్యును, మర్మంబులు చర్మంబులు
 వీడి వికలంబు లయ్యును, వెన్నులు చన్నులు వ్రేల దూలియును,
 ప్రక్కలు డొక్కలు గూలి వ్రాలియును, పీనులు జానులు నొచ్చి
 నొగిలియును, నేత్రంబులు గాత్రంబులు కుమిలి కమిలియును,
 ఫాలంబులు కపోలంబులు తునిసి సునిసియును, తొడలు మెడలు విరిగి
 యొరిగియును, వ్రేళ్లు గోళ్లు మడసి గెడసియును, అపరిమితరక్త
 దారాసిక్తంబైన సంగరాంగణం బతిమోరంబై యుండె నప్పడు. ౨౦౩

సీ. చూర్ణితకేశవిస్తీర్ణశైవాలంబు
 ఖండితానలసత్కమలచయము
 పతితభుజాదండపాతీననికరంబు
 పుంఖీభవత్కంఠశంఖచయము
 శిథిలితభూషణసికతామయస్థలి
 ద్వీరదకశేబరద్వీపయతము,
 భీకరదుందుభీభేకసంకీర్ణంబు
 మనతురంగాంగనక్రప్రచయము

తే.గీ. మాంసమస్తిష్కమనకర్దమప్రయతము
 నగుచు నెత్తురుచేరులై యవనిబొరల
 దనుజుఁ డీభంగి నింగి ధూర్తత జెరింగి
 కొరవావలి నెల్ల చికాకుపఱచె.

౨౦౪

ఉ. అంతట బోక భూతవికృతాకృతి బూని తదీయసైనికా
 భ్యంతరమందు జొచ్చి ముసలాగ్రగదాహతిచే శిరంబు లిం

తింతగ వ్రక్కలించి యితరేతరకోటి కదృశ్యరూపుడై
యంత వియత్పథంబునకు నాగహృదై చనుదెంచి క్రమ్మఱన్. ౨౦౫

సీ. మరల కర్ణునిశిరోమధ్యంబున నిగిడ్చె
సునిశితాస్త్రంబుల శూలములను
పాషాణశతుల దుర్భరగదాహతుల చే
ద్బడజేసె నంత సౌఖ్యనిబలము
సముదగ్రలీల దుశ్శాసను తనువెల్ల
పరశుఘాతంబుల బగల నణచె
చటులాశనీ మహార్పటనిపాతంబుల
రారాజురథ్యసారథుల దునిమె,

తే. గీ. సైంధవుని కత్తశము ద్రుంచె సకలయోధ
తతిని భూరిశ్రవుని ద్రోణతనయు నొకట
ఘోరతాడనముల మూర్చగొన నడంచె
మనతచే మించె నభ్రపీఠిని నడించె. ౨౦౬

చం. మును తనతో సుభద్ర కురుముఖ్యుల జంపకు మంచు బల్కుటల్
మనమున నెంచి వారివధ మాత్రము మాని తదీయసైనికా
జనముల నొక్కయుద్ధవిడి జంపి పురీషకరీషమూత్రమ
జ్జనమున నమ్మహారథుల శక్తి నణచె ననేకభంగులన్. ౨౦౭

కం. ఈరీతి న్మాయాకృత
ధారాధరములను డాగి తత్కురుబలముల్
భీరుపడ భంగపఱచుచు
రారాజుం గూర్చి భీమరవమున బలికెన్. ౨౦౮

౮౮. జనకు లరణ్యభూమి ననిశంబు బరింపఁగ బంపినాడ నం
చని మదగర్వహుంకృతిని నయ్యభిమన్యుఁడు గోరియున్న క
న్యను గొఱగాని లక్ష్మణున కర్థిని గైకొనబూని పొందునం
దనుల పరాక్రమంబు మదిదల్పని దత్తులమబ్బె నేజికిన్. ౨౦౯

చం. నిను మది నమ్మి వచ్చు ధరణీతలనాథులు మద్భుజావళే
పనఘనబాణజాలదవపావకకీలల మ్రొగ్గి మ్రొగ్గి రిం
తను మునుమాయజూదమున ధర్మజు రాజ్యము గెల్చి సీకొసం
గినఘనశూరు సౌబలుని గీ టణగించెద చూడు మింతటన్. ౨౦౦

గీ. ధర్మజాదిమపాండునందనుల కీవు
కీడా సర్పిన ఫలము చేకూరె నేడు
శకునిభానుజసైంధవసహితముగను
నిన్ను జంపకమాన నాకన్నులాన. ౨౦౧

చం. అని యతఁ డట్టహాసమున నార్చి నిశాతశరాశ్రవజ్రపా
తనిహతిచే మహారథుల దర్పమా లార్పఁగ డస్సి సైనికుల్
జను లతిభీతి బర్వ నిల శక్యము గాక కృపుండు ద్రోణుఁ డ
జ్జనపతితోడ కార్యసువిచారనయోకుల బల్కి రొక్కటన్. ౨౦౨

కం. కురునాథ! యిట్టి సీవె
క్కుఱు మంత్రాంగమున నింతగూడెను మనతో
డరుదెంచు నృపులు దిశలం
బఱచిరి హతశేషు లగుచు బ్రతికినవారల్. ౨౦౩

గీ. మాయగజములచే మ్రగ్గె మనగజములు
మాయహయములచే గూరె మనహయములు
మాయరథములచే డులై మనరథములు
మాయసేనచె మనసేన మాయమాయె. ౨౦౪

మ. మొదల న్నాండవపక్షపాతి హరి యేమో వింత గావించె ని
ట్లదిగాకం బుదుహాతముఖ్యసుర లత్యంతాపులుం గాన నె
య్యది సాహాయ్య మొనర్చిరో తెలియరా దీమాయ లీచాయలి
ట్లాదవెం గావున దీనికై ప్రతికృతం బూహింపఁగా దోచడే. ౨౦౫

మ. మును భీష్మాదులు సహితమ్ముకొఱకై ముమ్మారు బోధించి యి
ప్పని సేయం దగదంచు బల్కుట మదిం బాటించఁగా లేక న

త్యనయోపేతుల పాండుసూతులను దుష్టాలాపము ల్బల్కి చే
సిన తప్పుల్ తలఁదాకినప్పుడుగదా చింతింపఁగా నయ్యెడిన్. ౨౧౬

కం.. నీవుం గర్జముఖాదిమ
హావీరవరేణ్యు లేకమై మదిఁ గనకం
గోవిందుని నిందించితి
రే వికృతికి మూల మాతఁడే సుమి జూడన్. ౨౧౭

కం.. హరిఁ గొలిచి ధర్మజాదులు
నిరుపమసత్కిర్తిపూర్తి నెగడిరి నీచా
క్కరుఁడ వహితుండ పగుటకు
కొఱవిం గొని నెత్తి గోకుకొనుగతి గాదే. ౨౧౮

కం.. తలమీఁద తాలు పిడుగులు
నిలమీదం దేవుఁ బాము లేకం బగుచున్
నిలనీక దిరిగె మేనులు
మలమూత్రకరీషరుధిరమయ మయ్యె నృపా! ౨౧౯

కం.. ఒకయెడ సింహనికాయం
బొకయెడ భయదాహిజాల మొకచో శరభ
ప్రకరంబు లొకట మదగజ
నికరము లొకదిశ తరఘ్నిచయము గవిసెన్ ౨౨౦

కం.. అకటా రథరథ్యాయుధ
వికలులమై ప్రాణ మొండు వేదక్క బలం
బొకటి గనలేక సూరక
నికయేటి రణంబొ దీన నేటి జయంబో ! ౨౨౧

మ.. అదిగాక నృనసేనలో నొకఁ డదృశ్యాకారుఁడై జొచ్చి పెన్
గుదెచే నందఱ మోదఁగా దొణఁగె నాక్రోశంబునన్ వానినె

దైదిటింప న్వశమౌ బహునబయలం దెబ్బంగి జీవింప దో
చదు మున్నెప్పటితావు కేగుట విశేషం బంచు దోచె న్మదిన్. ౨౨౨

ఉ. నావిని కర్ణశల్యకురునాథు లదైర్యమనీషులై భయం
బావహిలన్ హలాయుధు శుభాలయము న్వెనజొచ్చి కంపితాం
గావయవంబులం జెమట లాముకొనం గళనీతజీవులై
లావు దొలంగి యొక్కెడ నిలంబడు టల్గని సీరపాణియున్. ౨౨౩

మ. శశిరేఖామణి మాయమౌట విషదుర్జుంతువ్రజంబు ల్సహ
స్రశతంబుల్ జనియించుటల్ కురుకులక్ష్యానాథసైన్యంబు దు
ద్దశలం జెందుట లక్ష్యుణుండు భయదాక్రందధ్వనిం బాటుటల్
కుశిగుంపుల్గొని యాదవు ల్పురజనుల్ ఘోషించుట ల్గాంచియున్. ౨౨౪

చం. హలముసలంబుల న్నిజభుజార్గళపీరి నమర్చియు న్మహో
జ్జ్వలవిలయాంతకాకృతి నవారితభీషణరోషదీ పుండ్రై
బలువిడి శోణనాంగణ మభంగురలీల వినిర్గమించి ది
క్కులు బఱికించి దివ్యభిముఖం డగుచున్ ముసలంబు ద్రిప్పినన్. ౨౨౫

కం ఆప్పుడు దనుజుం దార్కుచు
తెప్పలుగా పులులు ఫణులు తేళ్లును డాలున్
నిప్పుల కుప్పలు గుప్పున
గుప్పెం బలభద్రుఁ డుడ్డు గుడువఁగ మింటన్. ౨౨౬

చం. పిడుగుల పెల్లుగూల్చి వెనువెంటె ఖడ్గదాత్ర్యశత్రుము
ల్లదబడ చిత్రజల్లులవిధంబున పైనిగిడింప నబ్బలుం
డడలుచు లాంగలంబు ముసలాయుధము న్వడి ద్రిప్పి వానిపె
ల్లడఁపగ కాలుడై నిముస మార్చగలేక చలించి శిక్షుడై. ౨౨౭

మ. ఇదియేమో బలువంత బుట్టె విమతుం డెవ్వండా దొర్జన్యుడై
యొదుధున్ లేక నభంబున న్నిలిచి నేడిలాగు మాయాధణం

బొదవింప న్నమకట్టెఁ దత్ప్రతికృతం బూహింపఁగా బుద్ధిదో
చ దటంచుం దిగులొంది శ్రీహరినివాసం బాత్తుఁడై చేరియున్. ౨౨౮

కం. పెదవులు దడవుచు నాగఁబి
గుదెరోకలికోల గోడకున్నైచి భయం
బొదవ మధుసూదనుని క
ట్టెదుట నిలిచి గాద్దదోక్తి నిట్లని బలికెన్. ౨౨౯

౯. శ్రీకృష్ణా యిది యేమొ వింత జనియించెం గాక యారాత్రి చీ
కాకై లోకులకూత లార్పటులు భూకంపంబుగాఁ దోచె ని
శ్రీకంబై శశిరేఖ గేహమున వీక్షింపగలేదయ్యె నేఁ
డికృత్యం బతిఘోరకర్ముఁ డెవఁడో హీనుం డొనర్పందగున్. ౨౩౦

కం. మొదటన్ లక్ష్మణుఁ డాఁరిని
బెదఱుచు మొలచీరసడలి భీమార్భటిఁ బె
ల్లదిఱి చనునపుడె పెండిలి
తుదిముట్ట దటంచు నాకు దోచె నిజముగాన్. ౨౩౧

మ. పులులున్ సింహములున్ వృకంబులు మహాభూతంబులు న్నల్గడల్
గలయం బర్వగ భూపతు ల్లజతురంగశ్రేణితో వానితో
జలపోర న్నమకట్టి దోర్బలవినిస్సారాంగులై మ్రగ్గిరే
సలన న్నిల్వవశంబులే దిఁకను దైవప్రేరితం బెట్టిదో ! ౨౩౨

కం. పెండ్లిం జూడఁగ వచ్చిన
వాండ్రెల్ల మహాశనీనిపాతంబులచే
పండ్లీలగఱచి కొందఱు
గుండ్లపయిం దొఱఁగి నేలఁ గూలి రనేకుల్. ౨౩౩

చం. విరిగె రథవ్రజం బఖిలవీరభటావలి గూఁతె భీకర
ద్విరదము లొక్కట న్మడిసె, తీవ్రహయంబులు డులైరాజశే

ఖరులు వధూజనంబులు చికాకున దిగ్వసనాంగులై వడిం
బఱచిరి భూమి నెత్తురులు బాటఁ బ్రవాహము లొచు నెల్లెడన్. ౨౭౪

కం. చీకటులు గవిసె మింట న
నేకబాహకనికాయ మెఁసగి రుధిరధా
రాకలిత మగుచు పిడుగుల
మూఁకలు లోకులు చికాకుమూకొన దాకెన్. ౨౭౫

కం. ఏనంతట కయ్యంబున
కై నేగి నభంబుజూడ నతిరొద్రతర
ధ్యానములు జేయుచుం బ్రళ
యానలకణగణము రాల్చి నవశం బయ్యెన్. ౨౭౬

కం. కౌరవరాజు వినిర్గత
శూరుండై మేను నొచ్చి శుద్ధాంతమునం
జేరి తడఁబడుచు నున్నాఁ
దారయ తలవంపులయ్యె నచ్యుత నాకున్. ౨౭౭

మ. ఇక నేమంచు వచింప క్రూరదనుజుం డెవ్వండొ మాయాబలా
హకపంక్తిం దగ చాటు చేసికొని హాహాకారరోషోగ్రుండై
యొకచో గంతులు వేయు నొక్కయెడ నత్యుత్సాహుడై గేరు వే
రాకమూలం దిరుగున్ హసించు నొకచో నొక్కొక్కచో నేడుచున్.

కం. ఉఱుములు మెఱుపులు పటుభీ
కరగండశిలాశసీనికాయంబు మహా
ద్వరగతిని బఱప నిల్వఁగ
వెఱచిట జనుదెంచితిన్ భవిష్యతి దెలియన్. ౨౭౮

ఉ. నీవఖిలార్థవేద్యుడవు నేతవు దాతవు నన్ను బ్రాతగా
భావమునం ధలంచుట ప్రపంచవిరోకవిడంబనార్థమే

గావున నీవెటుంగనిది గల్గునె లోకమునందు నెందు నేఁ
డీవిధ మెట్టిదో తెలుపవే మధుసూదన వై రిభేదనా !

౨౪౦

చం. అనిన జనార్దనుండు దరహాసముఖంబున నన్నతోడ ని
ట్లనియె మదగ్రజుండ విటు లాడఁగనేల యెఱింగి మున్ను చే
సినపని నింతలో మఱచి చింతిల నేటికి నీవె సోదరిం
గినిసి పరాభవించుటకు కేవల మిట్టొనగూడు టబ్రమే.

౨౪౧

మ. తొలుత స్త్రీవు పరాభవించుటకు పుత్రు న్వెంట దోడ్కొంచు కే
వలగాఢాంధతమంబునన్ వెడలిపోవం దుర్గమార్గాటనో
జ్వలబాహాబలుఁడౌ ఘటోత్కచుఁ డట న్నాహాయ్యమై వారిస
బ్బులుకోనన్ నిలజేసి నిశ్చలసుహృద్భావంబుఁ బాటించినన్.

౨౪౨

తే.గీ. వానితోడుత నీవన్న వార్త తెల్లఁ
దెలుప దానవుఁ డతిరోషదీప్తుఁ డగుచుఁ
దల్లికిని దమ్మునకుఁ బ్రియం బుల్లసిల్ల
పొలఁతి నింతకుమున్నె గొంపోయె నటకు.

౨౪౩

కం. అతఁ డతుల దనుజమాయా
చతురతలన్ విభ్రమించి శశిరేఖాయో
షితరూపము గైకొని భవ
దతులితభవనమున మోహనాకృతి నిలిచెన్.

౨౪౪

కం. వనితామణి నితరజనుల్
గనుఁగొన శశిరేఖవలెనె గాన్పించుచు ల
క్షణున కతి వికృతరూపము
లను జూపెం దనుజమాయలన్ వివిధగతిన్

౨౪౫

చం. జనకులదుఃఖముల్ హృదయశల్యములై మదినాటియుంటచే
దనుజుఁడు లక్షణుం గలచెఁ దత్కరురాధృలమెల్ల నార్చి తెం

పునమును జేయు కర్మములు భుక్తము గాక దొలంగుచెట్లు న
జ్జనులగు పాండవాత్మజుల శౌర్యము నేఁ డెఱుగంగనయ్యెనే. ౨౪౬

మ. అని దామోదరుఁ డాసభాసదుల కత్యాశ్చర్యమై దోచ నే
ర్చున బల్కన్ పటురోషభీషణవిదీపుండై హరిం జూచి యి
ట్లనియెన్ సోదరిపుట్టనింటికి విరోధాపాదియై యాగతిన్
మనయం దీర్ష్యయు బెంప ద్రుంప నిది ధర్మంబొనె దర్శింపఁగన్.

తే.గీ. మనసుగలసినచోటికి మగువ నొసఁగ
జనులకెల్లను నిది సుప్రశస్తమయ్యె
కొడుకుతో కొన్ని కొండెముల్ నొడివి నన్ను
భూభుజుల నిట్లు బెదరింపఁబూనఠగవె.

౨౪౮

కం. మానిసి సాహసగుణముం
బూనుటయేగాని యికను బుత్రీమణి నె
త్తైన నొసంగుదునే తన
సూనునకుం దనుజుఁ డనికి జొచ్చినమాత్రన్.

౨౪౯

చం. వనిత నొసంగ నంచని ద్రువంబుగ బల్కితిగాని వెళ్లిపో
మ్మని దన నెవ్వఁ డైనను బ్రయాసల బెదైనె నన్ను రద్దిపా
లొనరఁగజేయ నిట్టి చెడునూహలు జేసిన జేయనిమ్ము నా
తనయ నరణ్యవం దెచటదాచిన నే షణమందు దెచ్చెదన్.

౨౫౦

చం. నరపతులెల్ల నన్ను కని నవ్వఁగ నిట్లవమానమొంది యే
కరణి సహించవచ్చు నదిగాక మదాత్మజ నాహరించు దు
ష్కరుని దదీయకింకరనికాయముతోడ వధించి సూన్యత
స్ఫురితవచోక్తి నిల్చి కురుసూనున కంగననిత్తు రూఢిగాన్.

౨౫౧

మ. ఇపుడే రక్కసుకోస కేఁగి సకలోర్విశుల్ నిరీక్షింప పా
పపుదైత్యాధము దుర్మదం బణఁచి శుంభచౌర్యధుర్యుండనై

చాపలాక్షిం గొనిదెత్తు నం చని యలక్ష్యం బొప్ప భాషించు ధీ
నిపుణున్ రాముని జూచి శౌరి నగుచున్ నేర్పొప్పఁగా నిట్టనెన్. ౨౫౨

కం. రామా నీవచనంబుల
కేమనగలవాఁడ విహిత మెంచక చెలియ
లేమూఱు వేడ లముగతి
గా మునువిదళింప మేలుకలుగునె మనకున్. ౨౫౩

సీ. మునుమున్నె నీకూర్మిపుత్రి నిత్తు నటంచు
భగినితో నమ్మికల్ బలుకుచేమి ?
యింతలో కురురాజు హీనసంపదగోరి
వాని కాత్మజ సీయఁ బూనుచేమి ?
చెలియతిండికి పంచ జేరియున్న దటంచు
కర్ణకఠోరముల్ గడపుచేమి ?
తతపరాక్రమపాండుతనయుల నిందించి
పరుషోక్తు లొకకొన్ని బలుకుచేమి ?

తే.గీ. తలఁపులో కోర్కెలీభంగి దప్పెననుచు
డెందమున గుంది కొందలం బందుచేమి
యఖిలవిధముల దైవప్రయత్నమునను
జెడిన కార్యంబునకు జింత సేయుచేమి ? ౨౫౪

మ. వనితనొసంగకన్ బరుషవాక్యము లీవు వచించుటల్ నికే
తనమును వెళ్ళద్రోయుటగదా ! మఱి వేఱవమాన మున్నదే
యని తనయుండు దాను వికటాటపులం జరియింప దానవుం
డనుజునకున్ సహాయగతియయ్యె నతం డవిజేయుఁ డౌటచేన్. ౨౫౫

గీ. రావణునకన్న మాయాధురంధరుండు
వాని నిర్జించెద నటంచుఁ బూనె దీవు
మనలనందఱ మార్కొని మడియజేయ
కింక నీమేర నిలిచిన నింతె ఛాల్చు. ౨౫౬

చం. సతి వెత జెందుటల్ సుతు విషణ్ణతయు నివసేనేని యర్జునుం
డతులితరోషభీషణలయాంతకునింబలె కౌరవాన్వయ
ప్రతతి నొకుమ్మడిం గవిసి భండనగాండివముక్తకాండఖం
డితులను జేసి మీకిక కడిందిమగంటిమి జూపకుండునే. ౨౫౬

కం. ఒంటరిగ నిలిచి మును ము
క్కంటిని యెదిజించి యుగ్రకాండము గొని బల్
బంటుతన మెనయు విజయుని
కంటికి కౌరవులు మళకగతిగారె గనన్.

కం. ఒకఁడె ఘటోత్కచుఁ డీగతి
తికమక నొందించె కురుపతిన్ భీమసహ
యకుఁ డగుచు ననికి దొరకొన
నిక విజయున కెదుటనిల్వ నెవ్వం డోపున్. ౨౫౯

కం. నీవు ఘటోత్కచు నాశ్రమ
మేవిధమున జొచ్చి వాని కెదిరింపఁదరం
భీవేశ వానిమాయలు
బోవిడిపించుకొని సాగిపోవ వశంబే. ౨౬౦

ఉ. వాని నెదిర్పఁగా విధిశివప్రముఖుల్ దగ రన్నచో చలం
బూని కులాధముండగు సుయోధనుపై మరులొంది యార్యస
న్మానుల పాండుసూనుల నమర్షణబుద్ధి పరాభవించు టె
ఘ్నై న ననర్హమంచు మతియందు దలంపకనుంటఁ బాడియే. ౨౬౧

మ. మృగధూర్తంబుల గాంచి సింగములు బల్మిన్ వంచనల్జేయు న
ట్లుగ నీవిట్టి దురాత్మకౌరవుల మేలుంగోరి పాండవ్యులం
బగచే వంచనజేసి సూన్యతము తప్పందోచుటంగాదె యి
ప్పగిది న్యాదవసత్తముం దగని యాపద్రాపతులై పాఱుటల్. ౨౬౨

చం. పలికినమాట బొంకపడు పాతకమున్ మనయందుగల్గి యా
చెలియలి నేరమెంచుటకు జెల్లునె దోర్ణయశీలు లాత్మజుల్

గలిగిన పీరపత్ని తనుగావున నిట్లానరించె దానవుం
దలఘపరాక్రముండు భవదాశయ మించుక సాగనిచ్చునే. ౨౬౩

తే.గీ. దానవుఁడు బూను మాయావిధానములకు
ప్రస్తుతోద్యుక్తసత్కారఫణితి నెఱిఁగి
యుపమచే సంధి గావించు టుచిత మనుచుఁ
బలుకు హరితోడ హలి మాటుపలుకకుండె. ౨౬౪

మ. అవుగా దంచని మాటుబల్కుని ప్రలంబారాతిభావంబు దై
త్యవరేణ్యుండు మదిం గ్రహించి హరిసత్యాలాపముల్ మెచ్చి కౌ
రవనిశ్శేష మొనర్చుకున్న హరిసంరంభంబు బోపిడ డం
చు వియన్మార్గమునం దదృశ్యగతుఁడై శుంభత్వతాపంబునన్. ౨౬౫

మ. పునరుత్పాత మొనర్చ దైత్యుఁడు నభోభూగర్భము ల్పిండ చి
ట్లన పీఠక ట్లానరించి యార్చి భువనాటోపంబు దీపింప ధా
రుణి యక్కుమ్మ 'సారెరీతి పలుమాటుం దిద్దిరం ద్రిమ్మరం
గనులంజూడ భయంకరాకృతిని భూకంపంబు గల్పించియున్. ౨౬౬

మ. దివి యొక్కుమ్మడి గ్రుంగి ప్రైబడినరీతిం జంద్రమాదిత్యు ల
వ్యవధిం తారలతో ధరనైఋగుఛాయన్ సప్తసింధువ్రజం
బవియం జొచ్చినభింగి శాశ్వలితకీలాభీలదావానల
స్రవకల్పాంతములీల నొప్పె సుర లాశ్చర్యంబుగా జూడఁగాన్. ౨౬౭

చం. కినుకను దత్తుణంబె నిజకింకరకోటిని బిల్వ వారలు
గ్రనిరతి రోషభీషణముఖంబుల నదృతశూలధారులై
జనవరసేనలం గవిని సాహసబాహుసమగ్రశక్తిబ
కొని వడినార్చి బేర్చి 'శలగోశలగో' యని గ్రుమ్మి రొక్కటన్. ౨౬౮

గీ. దపిలి బలక్కష్ట లిరువురు దక్క నిఖిల
కఠితురంగమరథసైనికానికాయ

సహితముగ రాజవరులను చక్కదంచి
దనుజభటు లిట్లు బీభత్స మొనర జేసి.

౧౬౯

చం. పురమున దైత్యకింకరులు బోగన జొచ్చి శుభాలయంబునం
బరగు సమస్తవస్తువులు బల్మి పయోనిధి బాణవైచి యు
ద్ధరగతి పౌరులం దఱిమి దోర్బలదుర్జయులై గదాహతిం
దురగరభేభసైన్యముల ద్రుంచి చికా కొనరించి రెంతయున్. ౨౭౦

సీ. ఒకచోట సైంధవు సిక చేనొడిసిపట్టి
లోపోటులను గ్రుద్ది యేపుమాపె
నొకచోట సౌబలు ముఖము క్రిందుగదీసి
కొప్పుబట్టిచ్చి చీకొట్టి విడిచె
నొకచోట భూరిశ్రవుకరమ్ములు బిగబట్టి
బడద్రోసి చెంపలు బగలవై బె
నొకట బాష్టికు కుత్తుకబట్టి గెట్టించి
మెదలనీకుండ మేన్ జిదిమి మెదిపె

గీ. నొక్కచోటను గురునూను నొడిసిపట్టి
కదలనీకను జాళ్ళ మోకాళ్ళ బొడిచె
నొక్కయెడ కర్ణు కర్ణంబు లూతజేసి
మెదలపైకి ధువాళించి మేను జించె. ౨౭౧

చం. మును ద్రుపదాత్మజన్ నృపసమూహము జూడంగ మానభంగ మీ
వొనఱుచు పాపజాతి విడిగో ప్రతికారము ప్రాణభంగ మే
నొనరుతు నంచు దైత్యభటుఁ డొక్కరుఁ డుగ్రత దుస్ససేనుతో
బెనఁగుచు ప్రాణ సుడ్డుకొన భీకరముష్టి నడంచె జొమ్మునన్. ౨౭౨

చం. బలువున మాయజూదమని బన్ని యుధిష్ఠిరు సర్వసంపదల్
గలిచి కురుక్షితిశునకు కేవల మాప్రతఁ బెండ్లిపెద్దవై
నిలిచితివే యటంచు శకునిం గని యొక్కసురారి కింకరుం
డలఘుతరాశనీతులితమౌ కరముష్టి నడంచె నుగ్రుఁడై. ౨౭౩

మ. అమరద్యేషి యొకండు ద్రోణుని కృపాచార్యు నివలోకించి హీ
నమతిం బెండ్లి గనుంగొనందలచి యానందంబున న్వచ్చి క
ష్టములం బొంది కులాభిమానములు నాశంబొంద హైడింబుచే
సమయం దుస్సమయంబు చేకూఱగదా సౌజన్యలౌ మీకిటన్. ౨౭౪

చం. ముదిమికి ముప్పువచ్చె పెనుమూర్ఘ సుయోధనుమైత్రి నెమ్మది
న్యదలక పొట్టకూటికిని వానికడ న్వసించుటింక మీ
కిది తగదంచు బల్కి యొకయిట్టి కళాసము షెళ్ళుషెళ్ళునన్
విదిలిచి పెంటపైబఱచి వేవసియింపుఁ డటంచు బల్కియున్. ౨౭౫

చం. ఒకయెడ డాగియుండిన సుయోధనసూనుని బట్టితెచ్చి యో
వికలితచిత్త పెండ్లిగొనువేడుక వచ్చినవాఁడ వీగతిన్
మొకమిటు నేలవైచికొని మూల్గెదు నీ కడుపాఱ కూటికిం
బొకబొకబొక్కు నీకు పువుఁబోలుల సౌఖ్యము తక్కువాయెనే! ౨౭౬

చం. ప్రేయమున గోరితెచ్చుకొను పెండ్లికుమారుఁడ వేమొ నీ వనా
శ్రయగతి నిట్లు దుఃఖవివశంబున బ్రేలుటకంటె చచ్చుచే
నయమని తోచెడిం బ్రతికి నల్లరిలో తలనెత్తి యేగతిం
బ్రయమతిఁ జూడనోపెదవు పెండ్లిపెటాకులుజేసి లక్షణా. ౨౭౭

కం. ఈపగిది విలయకాల వి
రూపాక్షునివలె సనేకరూపముల మహా
టోపమును జూప బలుఁడు భ
యాపాడితుఁ డగుచు హరిగృహంబున కరిగెన్. ౨౭౮

మ. చని నిశ్చేష్టితుఁడై నిలంబడిన యానంకర్షణం జూచి చ
య్యన దామోదరుఁ డంజలీకరతలుండై స్వామి విచ్చేయు కా
రణ మేమంచు వచింపగాఁ విగతసంరంభంబునం గద్గద
ధ్వని నిట్టూర్పులు బుచ్చుచుం బలికె చింతాక్రాంతచేతోగతిన్. ౨౭౯

ఉ. కూతురు మాయమయ్యె జనఘోష దిగంతము నిండె పజ్రని
ర్హతశిలాతిపాతముల తొరవ సైన్యము మ్రొగ్గె మగ్గె నీ

రాతిరి తెల్లవారుట దురత్యజమై మదిఁ దోచె దీని నే
రీతి శమింపజేసెదొ హరీ! నీవుగాక మతెవ్వ రీధరన్.

౨౮౦

చం. చెలిమిని మున్ను దాస్యములు చేకొనలేదె ఘోరరాకృతిం
గలిగిన నాతో రెండవయుగంబున శ్రీరఘరామమూర్తివై
యలరి సహోదర ప్రియము లన్ని విధింపవె నేటి కగ్రజా
ఖ్య లభితమయ్యెనంచ భవదాజ్ఞ మరల్చి స్వతంత్రమున్నదే!

౨౮౧

చం. అవని నశక్తునిం భుజబలాధికు జేయఁగ దోర్బలాఢ్యు ని
ర్జవగతుఁగా నొనర్చ నతిజాడ్యుని పూజ్యునిజేయ బూజ్యునిం
భవమతిగా నొనర్చఁగ భవన్మహిమ ల్గణితింప సీరజో
దృవభవశక్రముఖ్యుల కభావ్యముగాదె సరోజలోచనా!

౨౮౨

కం. ఇది యేమొ తెల్పినానని
మది సంశయమిడక మ త్కుమారీమణి నిం
పొదవ నగుపఱచి యీదు
ర్మదదనుజాటోప మణఁచి మనుప దలఁపవే !

౨౮౩

మ. అనుచుం దీనముఖాబ్జుడై పలుకు తాలాంకు నిర్వలోకించి - యి
ట్టనియెన్ స్వామిటులాడనేల భవదీయాజ్ఞం దలందాల్చి తో
చినరీతి నిర్వనిపింతు - దేవర లుపేక్షింపంగ నూహింప కి
ట్టనుకూలించితిరేని సర్వజనతాస్థోదంబు బ్రాపింపదే.

౨౮౪

మ. మొదల న్నేవినిపించు నీతములనేమో చిత్తమందన్యథా
స్పదమై తోచి కురుక్షితీశ్వరుని సంపన్నోపవై సత్కృతా
భ్యుదయుం డయ్యభిమన్యుఁ డెవ్వడని కోపోద్వృత్తిచే సోదరి
నిర్వదళింపం జెడుబుద్ధి నీకొదవె భావిశ్రీచళోహానికన్.

౨౮౫

ఉ. దానికి పార్థనందనుఁడు దల్లిని దోడ్కొని పోవ కానన -
స్థానమునం ఘటోత్కచుఁడుఁ దారసిలం భవదుల్లసోక్తుల

మ్మానిని దెల్పుఁగా నతఁడమర్షత నీర్ష్యనుబూని యభ్రపం
ధానముజేరి కౌరవులహంకృతి బాపె నదృశ్యరూపుఁడై.

౨౮౬

ఉ. తల్లియు తమ్ముడు నైతలఁ దల్లడమందుటచే ఘటోత్కచుం
డుల్లమునన్ సహింపక శుభోత్సవభంగ మొనర్చె కూతు మే
నల్లున కిత్తునంచు నికనైన దృఢస్థితి నీవు బల్కితే
నుల్లసితాత్ముఁడై దనుజుఁ డుర్విని దిగ్గి శమించు నింతయున్.

౨౮౭

చం. నలలితమౌ మదు క్రికి బ్రసన్నుఁడవై యెలుఁగెత్తి దానవుం
బిలచి తదాశయం బెఱిఁగి బ్రీతి సమస్తజనానుకూలని
ర్మలమతి నాత్మపుత్రి నభిమన్యునకుం భగినీమరౌరథం
బలవడ పెండ్లిసేయుట నయం బభయంబు ప్రియం బితెన్నిఁటన్.

౨౮౮

ఉ. వ్యర్థమనీషుఁ డౌ కురుగులాత్మజు నర్థి వరించుకంటె - ని
ప్సార్థతనూజుఁడే మనకు బాధ్యుఁడు సాధ్యుఁడు నేటికైన యీ
యర్థము మీఱ లియ్యకొని యవ్యవధి న్నమకూర్చుటే మహా
సార్థకమంచు దోఁచె మది సంశయమేల ప్రలంబభేదనా.

౨౮౯

మ. అనుచున్ శౌరి వచించు సజ్జనహితంబౌ నీతివాక్యంబులన్
విని డోలాయితబుద్ధి కొంతతడవు స్వీక్షించి - గోవింద నీ
కనుకూలం బెటుగల్గునో యట జయం బౌ టబ్రమే లోకవ
ర్తనవై శద్యవిభాగనిర్ణయకళాధారుండ వీహౌటచేన్.

౨౯౦

కం. ఈవిధమున ననుకూలుం
డై వచియింపుచు నిజానుజానుమతి - సుహృ
ద్భావమున నాఘటోత్కచు
నావాహనజేయ నిట్టులని యెలుఁగెత్తెన్.

౨౯౧

ఉ. ఓయి ఘటోత్కచా ! దివి మహాగ్రపరాక్రమశాలివై జయం
బీయెడజెంది తీవు తమి నింకిటమీఁద శమించి- నీయభి

ప్రాయమదెట్టిదో ! తెలియఁబల్కితివేని ఫలించు దీన నే
మో యనఁజోకు నీకు మదిమోద మొనఁగెద రమ్మ నమ్మికన్. ౨౯౨

ఉ. దానికి దానవుం డతిముదంబున రాముఁడు చేతఁజిక్కె నె
త్తైన మదీప్సితంబు ఫలియించె నటంచు గణించి పల్కె నో
హోనలినాక్ష ! యో హలి ! మదుత్కటరోషము నెన్ననేల దు
ర్మాని కురుక్షితికు నవమానము జేయదలంచి తింతియే
గాని జగద్ధితాత్ము లవికారులు మీకొకకీడు కూర్తునే. ౨౯౩

శా. ఐనా నామది నొక్కకోర్కె గల దెట్టంచేని నేఁడీ కురు
త్మానాథున్ హతశేష సేనలను వీకం ద్వారకాప్రాంతమెం
దేని న్నిల్యఁగనీక బోదఱిమితే యేనై భవత్సన్నిధిం
ద్యానప్రీతిని విన్నవించు నపరాధక్షానార్థోక్తులన్. ౨౯౪

చం. అనుచు నదభ్రవిభ్రమమహాభ్రవభ్ర మనభ్రవీధి బో
రున వడిమ్రోయఁగా విని- కురుక్షితినాథముఖావనీకు లా
ర్తిని హతశేషసైన్యవితతిన్ విడనాడి వినిర్గతావలే
పనఁపతిఁ దామొకం డొకనిబట్టుక నేగిరి హస్తినాపురిన్. ౨౯౫

మ. విరభు ల్వీర నిజాశయుల్ విగతదోర్విర్యు ల్విహీనాయుధుల్
విరసోద్యోగులు విప్రయత్నమతులై వేపాఱుభూపాలి నం
బరమందుండి ఘటోత్కచుండు గని కోపంబెల్ల బోకార్చి గ
హ్వరికిం డిగ్గి హరిన్ హలాయుధుని డాయన్వచ్చి నమ్రాస్యఁడై. ౨౯౬

మ. నిటలన్యస్తకరాంజఱుం డగుచు సాన్నిధ్యంబు నంజేరి ని
ష్కుటిలప్రీతి పునఃపునఃప్రణమితాంగుండై సభక్తిస్ఫుర
ద్భటనం బల్కె నిజాపరాధములు సొకల్యంబు బోకార్చి ధూ
ర్జటిజూటానటదభ్రనిర్జరచరజ్ఞంకారవాచార్పణిన్. ౨౯౭

శా. పంచే సుందర మిందుబింబవదనం వందారుబృందావనా
నందస్యందిమరందతుందజలజస్పందాక్షపీఞ్ఞాంచితమ్
కందాభం దరకుందకంధరరదం నందాదిమందారకం
మందోద్భాసితమందహాస మిహ గోవిందం ముకుందం పరమ్. ౨౯౮

సీ. జయయదుకులదీప జయపరాత్పరరూప
జయధర్మసంస్థాప జయరమాప
జయరుక్మిణీలోల జయజగత్ప్రియపాల
జయచంద్రమయచేల జయసుశీల
జయపాతకవిభంగ జయసత్కృపాపాంగ
జయపతంగతురంగ జయశుభాంగ
జయపుండరీకాక్ష జయదానవవిపక్ష
జయభక్తజనరక్ష జయకటాక్ష

గీ. జయకుశేశయనయన భుజంగశయన
జయపురంజయమిత్ర శశ్వచ్చరిత్ర
జయశయాంచితచక్ర చక్రహతనక్ర
జయవిజయశీల గోపాల సరసఖేల.

౨౯౯

కం. పరుఁ డవ్యయుండ వాదిమ
పురుషుండవ చిచ్చిదాత్మభూతాంతర్భా
సురుఁ డవతర్క్యుఁడ వజ్రఁడవు
పరమేశుఁడ వైన నిన్ను బ్రణుతింతు హరీ.

౩౦౦

సీ. ధర్మార్థకామసంతతివివర్ధనుఁడవు
వివిధరాగద్వేషవిరహితుఁడవు,
త్రైవల్యసంధానకారణభూతుండ
వారూఢతత్వనియామకుఁడవు
నఖిలసముండ వాద్యంతశూన్యుండవు
నిరతప్రియాప్రియవిరహితుఁడవు

నతినిగ్రహానుగ్రహసమర్థుడవు మహా
మహాః డ వాశ్రితదృశ్యమానమూర్తి

తే గీ. వట్టి నీకు బ్రణామంబు లాచరింతు
త్రిభువనక్షేమశతశతాదిత్యధామ !
రూపజితకామ ! నిత్యకారుణ్యసీమ !
సద్గుణస్తోమ ! యాదవసార్యభామ !

సీ. తాపత్రయాభీలదావాగ్ని జల్లారు
నే దేవు గుణరసాస్వాదనమున
సలలితసకలార్థఫలలాభము లొసంగు
నెవని శుభాంగసమీక్షణమున
తాత్త్వికభువనోన్నతిత్వంబు నొందించు
నేశారి చరణసేవేచ్ఛవలన
కౌటిల్యతనుబంధనంబుల విడజేయు
నేఘనునామోక్షహితమువలన

తే.గీ. నట్టి నీ కేను వందనం బాచరింతు
శ్రీమనోహరి! పోషితాశ్రితవిసారి!
దనుజకులహారి! గరుడవాహనవిహారి!
దోషసంహారి! సుందరవేషధారి!

౩౦౨

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వృత్తోదరనందనుం డమందానందకందశిత మంద
స్మితముఖారవిందంబున-మరందబిందుబృందమ్ములు జిందుచందంబున-
వీనులవిందుగా నందనందను నబినందించి ముందటం జెన్నొందు కాళిందీ
భేదను సుందరపదారవిందంబుల కందంద వందనం బాచరించి
యిట్లనియె.

౩౦౩

సీ. మొదల శ్రీమదనంతమూర్తివై దీపించి
పివప రామానుజాభిధత గాంచి

యిటు రౌహిణీయప్రకటనామము పహించి
ముసలహలాయుధముల గ్రహించి
వితతకాశిందినీభేదన మొనరించి
కపటప్రలంబాదిఖలుల ద్రుంచి
యకళంకగతి నచ్యుతాగ్రజాఖ్య రహించి
రేవతీసతిని వరించి మించి

తే.గీ. నిత్యకరుణామయుండవౌ నిను గుఱించి
ప్రాంజలి యొనర్తు నన్ను నిప్పొటనుంచి
దయ నిరీక్షించి మదపరాధము లణించి
కావవే నన్ను నీవానిగా గ్రహించి.

౩౦౪

చం. తెలుపఁగనేల వేఱె భవదీయశమక్షమమందు లోకని
ర్మల తరకిర్తిశాలి యభిమన్యుఁడు మీకతిబాధ్యుఁ డాతనిం
దొంగఁగ ద్రోచి కౌరవసుతు న్వరియించుటచే ననర్థమి
ట్లవడె నింకనైన భవదాత్మజ నల్లున కిచ్చు టొప్పగున్.

౩౦౫

గీ. ప్రీతి నీరీతి వినుతించు భీమసూతి
సద్వినయ మెల్ల మది నిండి సంతసిల్లి
కార్య మూహించి వానిహృద్దైర్య మెంచి
బలికె నొకమాట తనదు వాక్ప్రాధీనాట.

౩౦౬

మ. దనుజాధీశ్వర సీమనోరథమె సిద్ధంబయ్యెగాదే! సుయో
ధనముఖ్యుల్ భవదాచరత్ప్రబలబాధాబద్ధులై ధూపలా
యనులై రింతటనైన సంభరితశాంతాత్ముండనై కన్యకా
మణి నెచ్చోటను డిచిరో! తెలిపి నైర్మల్యాత్ములం జేయవే!

౩౦౭

చం. మఱి నివుగోరినట్టు లభిమన్యునకిచ్చుట తెచ్చుకోలు చు
ట్లఱితముగాది సందియపడం బనిలే దది ధై వయత్న మి

తైఱుగున సంభవించె నిక దీర్ఘగ నేరితరంబు భావని-
ప్పరిణయ మీవొనర్పఁదగు భావమునం దనురాగ మేర్పడన్.

౩౦౮

తే.గీ. అన్న! యభిమన్యుఁ డెచ్చట నున్నవాడో?
యవిద శశిరేఖ నెట దాచియుంచినావో?
వార లిటువచ్చుతైఱుగు భావమున దలచి
నీయభిప్రాయమున బెండ్లి సేయవయ్య.

౩౦౯

చం. అని బలభద్రుఁ డాడెడి ప్రియాదరణోక్తుల నాదరించి య
ద్దనుజవరేణ్యు డిట్టలనె తావకపుత్రిక నీక సోదరిం
గినిసి నిరాకరించుటకు కేవలదై న్యవిషణ్ణచిత్తయై
తనయునితో మహాటవిపథంబున నేగ మదాశ్రమంబునన్.

౩౧౦

చం. కనుఁగొన మత్సహోదరుఁడుగా సురసంయమి తేటజేయ, నే
విని భవదుల్లసోక్తులు సవిస్తర మంబ వచించుట ల్మనం
బున సహింపలేక పువుఁబోణ నదృశ్యత నర్థరాత్రిగై
కొని జవత న్సుభద్రకడకుం జని కోడలి నప్పగించితిన్.

౩౧౧

కం. అంతట విసుగక కౌరవ
సంతతి నీగతి మహేంద్రజాలసుశక్తిం
గంతులు వేయించుట కీ
వంతలు గల్పించితిం దివిం భువి బెగడన్.

౩౧౨

కం. నీమేనల్లుఁ డతండగు
మామలు మీరగుదు రతని మాన్యతజేయన్
మీమీరలేకకృతి గొన
మామావ్యాపారములు సమర్థములగునే!

౩౧౩

తే.గీ. సకలవిధబాధ్యులైన మీసముఖమునను
మేము విజ్ఞాపనముజేయ నేమిథలము

కడకు నూనియ నూవు లేకంబెకాని
గాండ్రవాఁ డొక్కరుఁడె తేఱగాఁడుకాడె.

౩౧౪

కం. పంచాస్యభోగ్యవస్తువు
కొంచెపు శునకము భుజింపఁగోరినగతి గా
మించి యభిమన్యుపత్ని న
కించనుఁడగు లక్ష్మణుఁడు సుఖించఁగవశమే!

౩౧౫

కం. నీమేనల్లుఁడు సుత భగి
నీమణి యీమువ్వు రెనసి నిరుపమకుతుక
శ్రీమీర మదాశ్రమమున
సేమంబున నున్నవారు చింతిలనేలా !

మ. భవదుత్సాహముమీఱఁ బౌరజనసద్బంధుప్రయుక్తంబు వై
భవలీలం ఘనతూర్యనాదములు మ్రోవన్ వే-మదీయాశ్రమా
ఁగి వి కేతెంచి సహోదరీమణికి వేడ్కం జెంద కల్యాణ మ
ఁగి వధిం జేయఁగ దోడితె మృఖిలలోకానందసంధాయివై.

౩౧౬

తే.గీ. తమా కనన్యఁడు పల్లణాత్మజుఁడు గాన
వేఱే మాబోఁటులిది విన్నవింపవలెనె
తిలపెఱుంగక నేజేయు ధౌర్జ్యములకు
మదపరాధసహస్రముల్ మాన్పవలయు.

౩౧౭

చం. అని వినయంబునం దనుజుఁ డాడిన మాటల కచ్యుతాగ్రజుం
డనుమతిఁ బల్కె సీయభిమతార్థము మా కనుకూలమయ్యెఁ గా
వున నిక మాసుభద్ర కిది బోధపడ నిన్వినిపించి కౌతుకం
బెనయఁగ జేయు కార్యకృతహేతుసమర్థుఁడ వివె గావునన్.

౩౧౮

ఉ. భీమతనూజ యీజగదభేద్యు సుయోధనుశక్తి సీదుమా
యామహిమం జయించి విజయం బిట జెందితి వింకప్పిఁడ ను

త్రామతనూభవాత్మజు యథాశుభసత్కృతి నిందుఁ దోడితే
నేమఱుదెంతు మీవచటికేగు విలంబము మాని జాగ్రతన్.

౩౨౦

మ. అని వీడ్కొల్పిన వందనం బిడి నిలింపారాతి కౌతూహలం
బున నభ్రంబున కుగ్గళించి దిశ లబ్బుల్ మ్రోయ కోలాహల
ధ్వని గావించి యఱక్షణంబున నిజస్థానంబునం జేరి చే
సిన గార్యంబు సవిస్తరం బెఱుగజేసెం దల్లికిం దోడుకున్.

౩౨౧

సి. శశిరేఖ నిటఁ బ్రవేశముజేసి తాదృశ
రూపంబు బలునింట జూపుటయును
తుది ఘోరవికృతాకృతులు బిన్ని లక్షణు
నగ్నాంగమున బాఱనడుపుటయును
దదుపరి కన్య నంతర్దాన మొనరించ
నచ్యుతాగ్రజముఖ్యు లడలుటయును
దాఁజేయు మాయాకదనమున కతిరధ
సమరథసైన్యము ల్సమయుటయును

తే.గీ. నార్తి బలభద్రుఁ డాహరి నడుగుటయును
దెలిసి యతఁ డియ్యకొనఁగ బోధించుటయును
బూసగ్రుచ్చినరీతి నద్భుతముగాను
సర్వ మెఱిఁగించుచున్నట్టి సమయమునను.

౩౨౨

చం. తెలతెలవాఱ తారకల దీ పులు రాలె - రథాంగకోటి నె
వ్వలు మదిలోన దూఱె, కృకవాజ్ఞినదంబులు మీఱె, సారసం
బుల ముద మారె, చీకటులు భూధరగర్భములందు దూఱె - క
ల్వలయెడ నిద్ర జేరె, రవి ప్రాక్కిఖరిన్ రుచిదేరె తోరమై.

౩౨౩

శు. హిమభానుం దుదయంబునంది విధియయ్యె న్మున్ సువర్ణద్యుతి
న్విమలందై - యటమీఁద సోముఁ డనఁగా వెల్గొందె శుభ్రప్రభం
గ్రమమొప్పన్ హరిగాన నైల్యరుచి సంకాశించె మూర్తిత్రయా
ఖ్యమహి న్సత్యము సత్యమంచు కృకవాకర్షానము శ్రోమ్యఁగన్.

౩౨౪

కం. సతతము సున్నేహించిత

గతిని దమంబెల్ల నడచి కలితనిజతపః

స్థితిచే సాత్విక మెనసిన

గతిగా ధవళిమను దీపకళికలు దోచెన్.

౩౨౫

చం. గుఱుతుగ తమ్మిపూవనెడు కుందెనలో సుమనోరజంబునే

పరిమళరాజనంబులు ప్రభాకరధీధితికాంత లుంచి - సం

బరమున ఝంకృతిధ్వనుల పాటలు బాడుచు దంచుచున్న బం

ధురముసలప్రభాగరిమ దోచె తదుత్థితబంభరధ్వనుల్.

౩౨౬

కం. సంతతదోషాకరుడు - న

నంతమహారాజ్యపదవి నతిమత్తుండై

యంత నధోగతి డిగెఁ రా

జ్యోతే నరకం ద్రువం బటన్న విధమునన్.

౩౨౭

కం. రాజీవాఘ్రుడు బలుఁడే

యోజను బరిణయ మొనర్చిరో యనుచుఁ దపో

బ్రాజిష్ఠుఁ బైలునిం, జర

మేజయుఁ డవ్వలి కథాప్రమేయ మకుగుటన్.

౩౨౮

—:ఆశ్వాసాంతము:—

కం. బక్షిపదలాఢారస

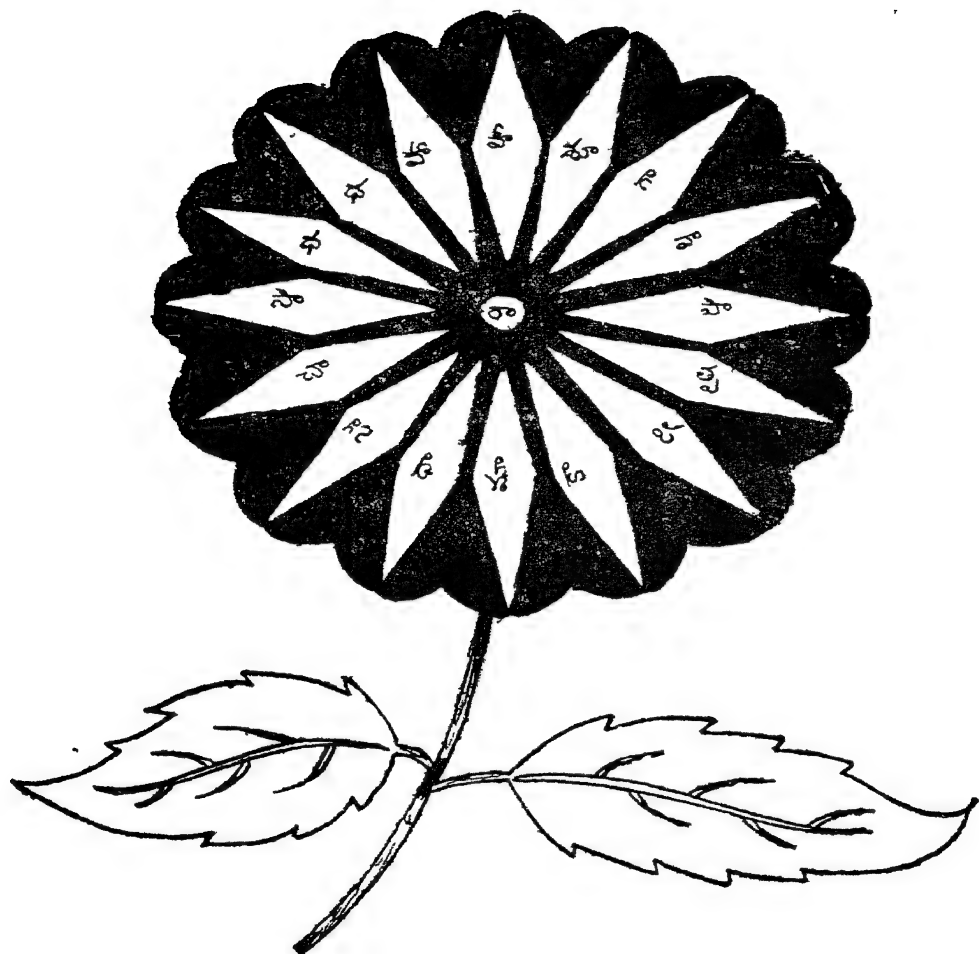
సాక్షాచ్ఛ్రివత్సవక్ష సరసిరుహాక్ష

రక్షోగణశిక్షాచణ

రక్షితపాలాక్షఖలమురప్రతిపక్షా.

౩౨౯

సుమగుళుచ్చబంధము

సారాచారా సారాధారా
 మారాకారా పరాత్పరా
 పారావారా గారాశూరా
 హారాహారా ధరాధరా !

సుమగుళుచ్చ బంధము —

సారాచారా ! సారాధారా !
 మారాకారా ! పరాత్పరా !
 పారావారా ! గారాశూరా !
 హీరాహారా ! ధరాధరా !

౩౩౦

మాలిని. కుమతకులవినాశా ! కోటిసూర్యప్రకాశా
 శమదమగుణకోశా ! సాధుచేతోనివేశా !
 రమితతతపలాశా ! దానవారాత్యధీశా !
 విమలిననిజదేశా ! 'వృషగిరిశ్రీరమేశా !

౩౩౧

మ. ఇదిశ్రీ శేషధరోపమానసుషమే
 భేంద్రారిహృత్సర్వబో
 ధదశ్రీమత్కనగంటిగోపవిభు - బ
 ధృశ్రీమణింగంటికో
 విదశ్రీరాఘవవర్యసోదరసుధీ
 విద్యన్నునింహార్యశం
 పదతాలాంకసునందినీపరిణయా
 శ్వాసంబు పంచాఖ్యమై.

౩౩౨

గద్య

ఇది శ్రీమచ్చేషధరాధర సౌధవీధీవిహరణ వేంకటరమణ
 చక్షుర్విలక్షణాక్షీణకృపాకటాక్షవీక్షణాపరిలబ్ధలక్ష్యల
 క్షణానవద్యవిద్యావిలాస శ్రీనివాసగురు
 చరణస్మరణాభ్యసనరసనావికాస నిస్తుల్య
 కల్యాణసాకల్యమౌద్గల్యగోత్ర పవిత్ర
 భావనాచార్యపుత్ర పర్వత్రయకైం
 కర్యవిధాన వేంకటన్నునింహారి
 ధానప్రణీతంబైన తాలాంక
 నందినీ పరిణయం బను
 మహాప్రబంధంబునందు
 పంచమాశ్వాసము.

౩౩౩

తాలాంక నందినీ పరిణయము

షష్ఠాశ్వాసము

- కం. శ్రీ తరుణీతరుణోరో
జాతాలయనీతపూతచందనవక్ష
స్సీతశరజాతజాతసు
గీతప్రియచేతశేషగిరిమృగపొతా. ౧
- కం. చిత్రావధాన పైలుం
దత్తణి జనమేజయున కనంతకథ వా
గ్వృత్తమది దెలియఁబలికె వి
యత్తదీనీపీచికామహ తరఫణితిన్. ౨
- చం. అపు డరుణోదయం బగుట నంతకుమున్నె ప్రభాతగీతివా
జ్జీవుణసినాదమోదితమనీషులునై బలకృష్ణు లా సుషు
ప్తి పరవశంబులం గలకదేటి సమంచితకాల్యకృత్యముల్
విపులమతి న్నభక్తి నెరవేర్చి సభాభవనంబుఁ జేరియున్. ౩
- తే.గీ. వన్నెలజిలుంగు తాప్తాతివాసిపైన
సొన్నమఖమల్గలీబపై బన్నియున్న
దక్కియలనాని కొలువుండి రక్కజముగ
హితపురోహితసుతమిత్రతతులు గొలువ. ౪
- సీ. ఒకచోట నృత్యగాయకకూట మనురక్తి
కాలతాలక్రియాగతి నదీంప,
నొకవంక విద్వాంసు లకశంకగతి నహం
పూర్వ మహంపూర్వముగ వచింప

నొకత్రేవ సంతతోత్సుకభావపౌరాణ
కథకులు చిత్తవైఖరులు దెలుప
నొకయోర మాగధాదికవార మతిభక్తి
జయవిజయభవచ్ఛాయఁ బొగడ

గీ. మేలిమికదాని నిండుపేరోలగమున
శారితోఁ జేరి కొలువుండి నీరపాణి
నుమదుమధురసుధారసస్ఫూర్తి రహరిఁ
దోలుచిట్టని సాత్యకితోడ బలికె.

౫

చం. మునుపటినుండి నీకు యదుముఖ్యులకుం బ్రయమైనరీతిగా-
మనశశిరేఖ నిప్పు డభిమన్యున కీయఁగ మన్మనోరథం
బెనసె ఘటోత్కచాశ్రమముకేగి వధూవరయుక్త మిందు స
గొయ్యన గొనివచ్చి యిప్పరిణయం బొనరింత మనన్యభావనన్.

౬

క. జాగేల పురి నలంకృతి
గాఁ గయిచేయుటకు జాటఁగా వలయును వే
వేగమున నిఖిలబంధుస
మాగత మొనరింపు నీవనన్యమనీషన్.

౭

గీ. కానిపో నిదొకటి కళ్యాణమని మున్ను
పుర మలంకరింప బొసఁగ నిట్లు
రక్తజలపురీషసిక్తమౌట పునఃప్ర
యత్న మొనరుటొప్పు నూత్నరుచిని.

౮

కం. అని యుక్తరీతి దెలిపిన
సనయోత్తుల నాలకించి సాత్యకి మదిలో
ననురక్తిసీయఁ గొని దా
పునరుక్తి వచింపకం బ్రమోదహృదయుఁడై.

౯

చం. పుత్రజనకోటికిం దెలియ భూరితర్పాటదుందుభీధ్వనుల్
మెఱయఁగజేసి పట్టణ మమోఘశుభాప్తి నలంకరించుఁ డి

త్రణి (మన) బాలభద్రకి హితంబుగ నయ్యభిమన్యశానికిం
బరిణయమెల్ల దాకొనియె పౌరజను ల్విసంగా దగుం జుమీ.

౧౮

తే.గీ. అవిన పౌరులు కర్ణరసాయనముగ
విని యఖర్వముదంబు హృద్వీధి బర్వ
కోటలను పౌధపంక్తులఁ గ్రొత్తడముల
విపణిపీఠుల శృంగారవిధు లొనర్చి.

౧౯

మ. భవనములన్ వితర్దుల సభాస్థులు నివహివ్రజంబుల
న్నవమనసారసి క్తమృగనాభిజలంబుల జిల్కి మేలిక్రొం
బవడఁపు గుఱ్ఱఁగంబములఁ బచ్చలతోరణముల్ ఘటించి సాం
కవరసకుంకుమాగురుసుగంధిలధూపము లుంచి రెత్తయున్.

౨౦

సీ. సాంకవపాటీరపంక మేళనమైన
కాశ్మీరచూర్ణంబు గలియ నలికి
పన్నీటము తెంపునన్నంపు సున్నంపు-
టలుకుచిలుకులు రంగుదొలుక జిలికి
కమనీయకస్తూరికాకర్ణమము నిండు
సాదుపద్దెల సాలు సంఘటించి
కర్పూరచందనకలితమౌ గొజ్జంగి
పూవునీటను కలాపులను జల్లి

తే.గీ. ముంగిట బయళ్ల ముత్యాలముగ్గు దీర్చి
బంగరుజిలుంగుటనఁ జీగంబముల నిలిపి
తళుకుమరకతతోరణముల నమర్చి
యపు డలంకృతి గావించి రప్పరంబు.

౨౧

గీ. పురుషు లతివ లఖిలభూషణవస్త్రనూ
ల్యానులేపనముల నలరి వివిధ
హృద్యవాద్యతతు లవద్యమై మ్రోయ మ
హోత్సవమున పురము నొప్పె కరము.

- మ. పుర మిబ్బంగి నలంకరింప బలదేవుం డచ్యుతుం డర్థి భూ
సురసంఘంబుల గాంచి యిట్లనిరి పూజ్యు ల్మాకు మీరౌట—మ
ద్వరపుత్రీమణి నర్జునాత్మజున కీయన్ బుద్ధి దోచెన్ శుభ
స్థిరమౌహూర్తికలగ్న మవ్యవధి యోచింపందగు న్సత్కృపన్. ౧౫
- కం. అనిన హలి నిజమృదూత్తుల
కనురాగమునొంది విప్రులందఱ లిది మే
ల్పని యని యనుకొని - మునుకొని
కనుగొని యనుగెనయ వినయగతి బల్కి రొగిన్. ౧౬
- చం. తరుణికి పంకజప్రియహితంబు పదంబులయందు, తారకా
వరవరమైత్రియు న్నఖరపంక్తిని, మంగళశాలిదీప్తి-వి
స్ఫురతరజంఘల, స్రుచిరవేణిని రాహుహితంబు చన్దవ
స్థురుసుకరావలోకనము గూడె నిదే సుముహూర్త మెల్లియున్. ౧౭
- చం. అనుటకు సంతసింపుచు నృపాధ్యులకున్ శుభలేఖ లంపు మే
ల్కనకపుఁ గాగితంబులను కస్తురిసారపునిగ్గు శాయచే
సనయతగా లిఖించి తనచక్రమునన్ మొహరాత్రిపంపె న
వ్వనజదళాక్షుఁ డాత్మజవివాహసమాగతసూచనార్థమై. ౧౮
- కం. ఆశుభలేఖల భటు లవ
నీశుల కెల్లెడలవారి కిచ్చిన హరి ని
ర్దేశమని హర్షమానసు
లై శీర్షములం ధరించి యతివేగమునన్. ౧౯
- మ. హలికన్యాప్రదుఁ డర్జునాత్మజుఁడు మేనల్లుండు బాధ్యుండు ద
త్తులసంధాయకుఁ డౌ చతుర్భుజుఁడుగా భావించి యామేలువా
ర్తలు విన్నంతఁ గుతూహలం బెనయఁ దత్తద్దేశభూపాలమం
డలి విచ్చేసిన బంగరంపు విడిదిండ్ల న్నింపె సైనేయుఁడున్. ౨౦
- చం. మును పరుదెంచినట్లు మునుముఖులు రాజులు బిప్రులుండ ద
క్కిననకలాపనీకసులు కనఁగి మీయభిమన్యుపెండీఁ

గనుఁగొను కోరిక ల్నిగుడఁగా జనుదెంచిన వారలం గన
త్కనకగృహంబుల నివిడిదిగా నియమించి బహుకరింపుచున్. ౨౦

చం. మన యదువృష్టిభోజకులమండలితోడ ఘటోత్కచాశ్రమం
బున కరుదెంచి వేగ బలపుత్రిక నయ్యభిమన్యుని నున్నభ
ద్రను గొనితేఱగావలయు దంతిరథాశ్వభటాంగముఖ్యసా
ధనము లలంకరించుమని దానవభేదనుఁ దానతీయఁగన్. ౨౧

గీ. పతి నియోగింప సాత్యకిప్రముఖు లెల్ల
వేణువీణామృదంగనిస్సాణతూర్య
దుందుభీనాదములు మింట నంది మ్రోయ
తత్త్వజమునందె కట్టాయితం బొనర్చి. ౨౨

సీ. పటురథాంచితచిత్రపటపటపటరవం
బటఘంటికామహార్యటుల నెసఁగ
భటపటలీనముత్కటహటాహటిధాటి
పటహతమ్మటలజంఝటల నొడుగ
చండవేదండప్రకాండఘీంకరణ మా
ర్తాండమండలమెల్ల నిండియుండ
వరతురంగమఖరఖరఘర్షణధ్వని
భీషణహేషాతిఘోష నెనయ

తే.గీ. చలితచతురంగబలమహాకలకలముల
నిలకులాచలజాలముల్ దొలకిపొరలఁ
గేశవుండు ప్రలంబవినాశసుండు
పయనమాచున్నతఱిని జూపఁజై బురిసి. ౨౩

చం. హితులు పురోహితు ల్యసుమతీకులు మౌనితతు ధ్వలాసిని
వతులు చిరంబికాసతులు వందిభటప్రతతుల్ నిజాహితుల్
వితతసుతుల్ మహోన్నతు లవీరత శ్రీరణహరతాదివా
గతులితరీతిఁ దెల్పుఁగఁ బ్రయాణములై బంకృష్టు లున్నతీన్. ౨౪

గీ. సాంబకృతచర్మసాత్యకీప్రసారణప్ర
ముఖుల కుచిశాశ్వగజవాహముల నొసంగి
నడుమ వసుదేవు నుగ్రసేనప్రముఖులఁ
గలసి తామొక శతాంగమున నెక్కి.

౨౬

సీ. భటకోటికహకహార్భటులచే సన్నద్ధ
శస్త్రులై యుభయపార్శ్వముల నడవ
గద్యపద్యముల మాగధు లుగ్గడింపుచు
రమణీయమణిచామరములు వీవ
ధాండమీధక్కాహాథక్కాదివాద్యని
నాదంబు దశచిశల్ భేదిలంగఁ
బుణ్యాంగనామణుల్ పణ్యాంగనాజనుల్
గంధపుష్పాక్షత లాగ్నగ్న లొసంగ

తే-గీ. గిరుల నిరులను బోల్మత్తకరులు హరులు
సురలు మరులొందు సంగీతపరులు వేత్ర
ధరులు భూవరు లనుకూలపరులుఁ దాము
నడచి రాసిరిశౌరికాననము దారి.

౨౭

చం. చని పురతస్థులిం గనిరి సాలతమాల కపిత్థపంజాళా
ర్జునవకుళాష్ట సిపవటరోచనపాటల నాగరంగచం
దనకృతమాలిందుక రథద్రుమనింబలవంగలుంగ కాం
చనకరవీరముఖ్యతరుషండ వినిర్గమదుర్గమార్గమున్.

౨౮

మ. తురగస్యందనకుంభినీతతికి దోడోడై వడిన్ మ్రోసె శం
బరకంఠీరవఖడ్గకోలచమరీభల్లూకశార్దూలకా
సరశల్యవృకముఖ్యసత్వములు పర్జన్యధ్వనిన్ లోకదు
ర్భరమాయాఘటుఁడౌ ఘటోత్కచుని జేరంబోవు మార్గంబునన్.

౨౯

సీ. ఇదిగో దరులయంద మదిగోధికాబ్బంద
మెదగోలుజెంద పెట్టాదరుచుండ

తండోపతండవేదండప్రకాండ ము
 ద్దండమై యిక్కొండనిండ సుండ
 నల్లదే భయభూతభల్లరుత్తివ్రాత
 హల్లధ్వనులఁ దల్లడిల్లఁజేయు
 నాలంబుననుబోరి జాలంబులై దూరి
 కోలంబు లీదారి గోలలాడ

తే.గీ. గాన యీకాన కెనయఁగా గానమనియ
 నూనతామానసానుమోదానుగతిని
 సానువులమంజుకుంజవితానములను
 గడచి కతిపయడిసశీఘ్రగుతుల నడచి.

౩౦

చం. అని యిటుల న్నుతించి వికటాటవి మించి గమించి మించి భీమనం
 దనునిగుఱించి చిత్రఘటితక్రియ లెల్ల దలంచి విస్మయం
 బున మది నుత్సహించి నిజపుత్రిఁ గనుంగొను వాంఛ నుంచి య
 ల్లన జనుదెంచి తద్దనబిలస్థలి గాంచి రుదంచితంబుగాన్.

౩౧

ఉ. అంతకుమున్ ఘటోత్కచుఁ డహార్యగుహాంతరసీమఁ జేరి దా
 నెంతయుఁ బోయివచ్చు తెఱఁగెల్ల సుభద్రకు దెల్పుచుం బ్రలం
 బాంతకుఁ డచ్యుతుండు సుత నల్లని దోడ్కొనిపోయి పెండిం
 త్యంతముదంబునన్ సలుప నర్థిని వే జనుదెంతు రెల్లియున్.

౩౨

మ. అని యాద్యంతము దెల్పుచో హృదయమం దయ్యద్భునం డెట్లు లీ
 తని కల్యాణమహోత్సవంబు గనుసందర్శంబు బాటించునో!
 యని యాఙ్గండలుతో సుధర్మసభయం దర్ధాసనాసీనుఁడై
 యునికిం గాంచి యుపాయ మొక్కగతి దా నూహించె నుత్సాహియై.

౩౩

గా. శ్రేయోభూతముగాగ నుద్వహశుభశ్రీలేఖికల్వ్రాసి నా
 వాయవ్యాస్త్రము కంటగట్టి దివము న్నాటించి నేసూటిగా

ప్రేయన్ వాసవవాసవీప్రముఖుల స్వీక్షించి వేగం బిటం
దాయె న్యచ్చెద టింతకన్న మదిజూడన్ లే దుపాయం బికన్.

౩౪

చం. మది నిది నిశ్చయించి యభిమన్యసుభద్రల కి తైజంగు స
మ్మద మొనరించి యుద్వహసుమంగళపత్రికయున్ లిఖించి నె
మ్మది ననిలాస్త్రమం దనుపమానముగా ఘటించివేసె నా
త్రిదశసభన్ బిడౌజముఖదేవగణం బతిచిత్ర మందగన్.

౩౫

ఉ. ఆమహదస్త్రరాజ మపు డర్జునుడున్ శతమన్యుఁ డున్న చిం
తామణిభద్రపీఠిని ద్రుతంబున వ్రాలిననంతలోన సు
త్రామముఖామరాళి ప్రమదంబున గన్గొని తన్నిబద్ధమై
ప్రేమ నలంకరించు శుభలేఖను గైకొని వేవచింపగన్.

౩౬

ఉ. “శ్రీకరసర్వదిగ్విరవశీకరబాహుబలప్రతాపుఁ డౌ
పాకవిభేదిసన్నిధికి ప్రాంజలుఁ డౌచు ఘటోత్కచుం డనే
కైకనమస్కృతోక్తి లిఖించిన విన్నపపత్రిక న్మదిం
గైకొని మన్మనోరథ మఖండగతి న్నెరవేర్చు వేడెదన్.

౩౭

చం. మది ముదమందగా నిపుడు మాయభిమన్యుని ఐండ్లికై సమ
స్తదివిజులాన్ బృహస్పతికృశానుముఖాభినదిగ్వరు ల్ప్రియం
బౌదవఁగ నర్జును న్సుతమహాత్మవలగ్నవిలోకనార్థమై
సదయత బోధఁజేసి కామసన్నిధితోడుకరాదగుం జుమి.”

౩౮

కం. ఈరీతిం జదివి సునా
సీరుం డర్జునుడు వెలుగుజెందెటి వేళన్
ద్వారావతినుండి మహా
దారుడు నారదుడు తనకుతాఁ జనుదెంచెన్.

౩౯

ఉ. వచ్చిన సంయమీంద్రునకు వజ్రశచీసతితోడ గూడి వి
వ్యచ్చుడు దానెదుర్కొని సువర్ణమణిస్థగితాసనంబునన్

మెచ్చ వనింపఁజేసి మతిమించిన భక్తి నుతించి కూర్చిమై
నచ్చుపడ న్ముఖాంచితకరాంజలుఁడై వచియించె నమ్రతన్. ౪౦

ఉ. దేవగ లెందునుండి చనుదెంచితిరో! గత మేమో! పాండుపు
త్రావలి సంపద ల్లోని యహంకృతితోడ సుయోధనుండు స
ద్భావుకుఁడై సుఖించునెగదా! విజయం డిట సున్నవాఁడు యిం
కీవల చిత్రమేమో వచియింపఁగదే సురసంయమీశ్వరా! ౪౧

చం. మఱి యిదిగాక నిప్పు డభిమన్యుని బెండి లటంచు దానవే
శ్వరుఁడు ఘటోత్కచుండు త్రిదశప్రయుతంబుగ నన్ను నడ్డునున్
బరువడి రమ్మటంచు శుభపత్రిక వ్రాసినవాఁడు నేఁడు యి
తైఱఁ గెటువంటిదో! మదికి తేటపడన్ వివరింపవే దయన్. ౪౨

ఉ. ఎక్కడివారైయో దనుజుఁ దేగతి నీశుభకార్య మెన్న డే
చిక్కున నాచరించునొ సతీమణి యెవ్వరికూఁతు రెట్టులీ
చక్కి బొసంగునో యనుచు సందియమొందుచు సవ్యసాచి నే
నెక్కడ దోచకంగలగ నింతటిలో మిముగంటి మున్నతిన్ ౪౩

కం. ఇది వినినప్పుడె మోదా
స్పద మయ్యెంగాని దీని సాకల్యముగా
మది దెలియకున్న ద్రిజగ
ద్విదితాత్ములు మీకు విన్నవింపఁగవలసెన్. ౪౪

చం. అనిన సురర్షి యిట్లనియె నద్రినిసూదన కౌరవేశ్వరుం
డనుపమభోగవై భవము లందెను దాని నటుండనిమ్ము సౌం
పెనయ ఘటోత్కచుండు లిఖియించిన యీశుభలేఖ భావమే
పనిబడి నీకు పార్థునకు బాల్పడి తెల్పఁగ నేఁగుదెంచితిన్. ౪౫

సీ. ఆద్వారకను సుభద్రాభిమన్యులు నుండ
బలునకు శశిరేఖ గలుగుటయును
దానిమేనల్లున కే నొసంగెద నంచు
భగినీమణికి నమ్మబలుకుటయును

తఱువాత కురురాజతనయునకును కన్య
నీయఁగా నొకలగ్న మీడుటయును
నందుకు తల్లి దా నర్థరాత్రిని లేచి
యభిమన్యఁ డడవుల కరుగుటయును

గీ. నట ఘటోత్కచుఁ డనుకూలుఁడైన పిదప
దానవుఁడు ధౌర్జ్యమాయాపిధానములను
తరలివచ్చిన కౌరవతతులనెల్ల
వెతలఁబెట్టుటఁ దెల్పెద విను బిడౌజ.

౪౬

శ్లో.గీ. అన్న యన్నమాట కర్థరాత్రమునందు
కొడుకుతో సుభద్ర యడవికఱుగ
విట్టనన్ను లరసి వీరుఁ డంచని పార్థ
సుతునితో ఘటోత్కచుండు గవిసె.

౪౭

ఉ. ఆయభిమన్యుడుఁ దనుఁజుఁ డన్నలు దమ్ములు నౌ దెఱుంగమిం
జాయని రోషభీషణత బాహుబలంబులఁ బోరునంత నే
నాయెడ కేగుదెంచి యుభయత్రల చుట్టఱికంబు దెల్పుఁగా
నాయువుదక్కి వారికి ప్రేయంబున సౌహృదభావ మేర్పడెన్.

౪౮

శు. తనయుండైన ఘటోత్కచుం గని సుభద్రాదేవి యాసీరి త
న్నును నిర్మానుషవాక్యము లైలుప నుగ్రాకారుఁడై తత్క్షణం
బున ద్వారావతికేగి యాహలిగృహంబున్ మాయచే జొచ్చి క
న్య నదృశ్యాకృతి తోడిదెచ్చి యభిమన్యస్వామి కొప్పించియున్.

౪౯

కం. ఆకన్యకాకృతిం దా
గైకొని లక్ష్మణుని లగ్నకాలంబున దు
ర్భీకరరూపముజూపి చి
కాకునవా డదఱిపాఱఁగా వడి దఱిమెన్.

౫౦

కం. మాయాకన్యక నంతట
మాయము గావించి యుభ్రమండలమున దు

రేయగతి నిలిచి నిఖిలో
పాయములం గౌరవుల విభంగ మొనర్చెన్.

౫౦

సీ. శరభసింహులాయ శార్దూలముఖదుష్ట
జంతుసంతతు లార్చుఁ గొంతసేపు
భటరథద్విరదాశ్వపటలమహార్పాట
మంతంత గల్పించుఁ గొంతసేపు
గండశిలాశనీకరకానలాసార
ఘోరకృత్యము జూపి కొంతసేపు
మాంసమస్తిష్కాశ్రులమూత్రకర్షమా
క్రాంతంబుగ నొనర్చి కొంతసేపు

తే.గీ. కురుబలంబుల నిట్లు గగ్గోలుపఱచు
నట్టి వార్తలు మననోట బెట్టరాదు
తెలిసికొ మ్మొక నొకమాట బలికెద విను
యమపురంబున లేదంత శ్రమకరంబు.

౫౧

చం. కురుబల మీగతిం జెడుటకున్ భయమంది జనంబు హస్తినా
పురమునకున్ పలాయనము జెందుటచే బలభద్రునిన్ రమా
వరుఁ డొడబాటుజేసి వరవర్ణిని నయ్యభిమన్యశౌరికిం
బరిణయ మాచరింప మతిబాల్చుడి రెల్లి ముహూర్త మయ్యెడిన్.

౫౨

మ. తనయ నోదరి నల్లునిం బురికిమోదం బొప్ప దోడై జనా
ర్దన తాండ్యజసాత్యకీప్రముఖు బుత్సాహంబునం ద్వారకా
జన మాబాలయదుప్రయుక్తముగ భాస్వన్మంగళాచారవా
ద్యనినాదంబులు మ్రోయ నేఁ డఱిగి రాస్తన్ బంధుయుక్తంబుగన్.

౫౩

చం. కనుక ఘటోత్కచుండు కుతుకం బెనయన్ శుభపత్రికాముఖం
బున దెలియంగజేయఁ దనపుత్రుని పెండ్లికి నర్జునుండు ని
న్నొని తనురాగలం డనెడి కోరికనుండినవాఁడు నీవు నీ
యసుచరు లర్జునుండు షణ్ణ మానిసియింఘఁగ నేగఁగా ధగున్,

౫౪

- కం. తడవాయె నిన్నినాళ్ళకు
కొడుకు వివాహంబు జూడకోరికచే క
వ్యధి వచ్చి నాకుఁ గన్నులఁ
బడునేమో యని సుభద్ర ప్రలపించునుమీ! ౫౬
- చం. దివిజముసీంద్రుఁ డిప్పగిది తేటపడ న్వచియించి స్వేచ్ఛ న
వ్యవధి ముకుందకీర్తనలు బాడుచు నాడుచు నేగి సంత వా
సవధిషణ్ణార్జునాదిదివిషజ్జను లిట్టి ఘటోత్కచుండు కౌ
రవబల మాహరించిన ధురంధరవృత్తికి సంతసింపుచున్. ౫౭
- సీ. చెలి నెత్తుకొనిపోయి చెలిరూపు తానయ్యె
నన్న విస్మయరసం బావహించె
నాలక్ష్మణుండు దిగంబరుండై పాతె
ననిన హాస్యరసంబు ననుకరించె
రౌద్రజంతువులు కౌరవులఁ బ్రేత్సెనటన్న
సరణి భీభత్సరసంబు వొడమె
తమను కర్ణుండు నిందలు వచించె నటన్న
బెలుచ పీఠరసంబు విక్కుటిల్లె
- గీ. తుదకు రాముండు కన్యనిత్తునని బల్కె
నన్న శాంతరసంబు మైచెన్ను మిగిలె
పెండ్లికి సుభద్ర నినుజూడ ప్రేమఁగోరె
ననిన శృంగారరస మంతకంత జలఁగె. ౫౮
- చం. హరిహాయుఁ డర్జునుండు పరమాద్భుత మందుచు దైత్యుఁ డా వృకో
దరసుతుఁ డొటకుం దగినదైర్యము శౌర్య మయారె యంచు న
త్తటి నభిమన్యు బెండ్లిగను దత్పరతం దిగధీశకోటి న
పురసరి నమర్త్యులన్ భటుల పైనమొనరెట్టి యంతలోపలన్. ౫౯
- మ. పదిరెండేడు లరణ్యవాసనియతిం బార్థుండు చింతించి నె
మ్మిది నూరం జొఱ సూనృతంబునకు ధర్మం బొనె కీర్తిక్షయా

స్పృహముం గాదె మదగ్రజుండు వినితాపం బందఁడే చూడ నా
కిది లోకత్రయదూషితం బనిన దేవేంద్రుండు దానిట్లనెన్.

౬౦

శా. ఏమీ ఫల్గుణ వెణ్ణివై పలికె దీ పీలాగు నీపుత్రుఁ డ
త్యామోదంబున బెండ్లియాడ నెనఱింతైన న్మదిన్లేక నే
మేమో న్యాయము లెంచి రాననుచు నూహించేవు నీముచ్చటల్
మామా! చా లిటువంటి సంగతుల కేమాయె నివృత్తింపగన్.

౬౧

చం. ధరణికి డిగ్గకేను సతతంబు నభశ్చరవృత్తినుండి యీ
పరిణయలోకనభ్రమను బాల్పడి యేగఁగ నాఁడు వెంట నీ
వఱుఁగుటచే యశోనియతహాని యటంచు దలంచనేల శ్రీ
హరిగలఁ డచ్చట స్మృతలకన్నిట నెన్న శుభప్రదాయుడై.

౬౨

చం. హరి యఖిలార్థవేద్యుఁ డగు టంతియెగా కతఁడున్న భూమియే
పరమపదం బనన్యజనభాజన మవ్యయ మద్భుతంబు నౌ
దెఱిఁగి తదంఘ్రిసేవనము కేగిననేమి కొఱంత యిప్పుడి
సురపురిఁ జేరఁ దత్పురము జొచ్చుట ధర్మవిరుద్ధ మాయెనే.

౬౩

చం. పదఁపడి తత్పదాంబుజప్రపత్తి యొనర్చుటచే ప్రతిజ్ఞలె
ల్లఁ దిరముగా నొనర్చినఫలంబు లభించదె ద్వారకాపురం
బదియొక పుణ్యభూమి యది యక్షయమోక్షనిధాన మంచు నా
రదననకాదిమౌనులు తిరంబుగ వచ్చుచుఁ బోవుచుండరే.

౬౪

కం. హరిసేవ కఱుఁగ దనయుని
బరిణయ మొనగూడ చూడప్రాప్తంబగు ని
త్రైకైగెల్ల మాని రమ్మని
సరుఁ డియ్యకొనంగ నాకనాథుం డలరెన్.

౬౫

ఉ. ఆవిధిగా నొడంబఱచి హరికిరీటవిభూషియై శరీ
ధేవియుఁ దాను ఫల్గుణుఁ డతిత్వర దంతచతుష్టయాభ్రదం

తావళమెక్కి వెంట విబుధప్రతతుల్ త్రిదశత్రికోటి సం
భావనసేయ స్వర్గ మతిభాసురవై భవలీల వెల్వడెన్.

౬౬

కం. సురలోకభోగ్యమై దగు
పరిమళవస్తుప్రచయము బరిచారులు బం
గరుపశ్చరముల గొని తే
నరుదుగ నియమించె వృత్రహరుఁ డత్రిపీఠిన్.

౬౭

సీ. శక్రుఁ డప్పరవధూసంగీతసంస్తుతి
నిగమస్వరానందనియది వహ్ని
సకలధర్మప్రళంసధ్వని శమనుండు
పుణ్యజనస్తవంబుల పలాశి
వరుణుండు వాహినీవరమహారవముల
లలితవేణుస్వరంబుల ననిలుఁడు
కిన్నరీగానసంకీర్తన రారాజు
డమరుకారవములఁ బ్రమథరాజు

తే.గీ. నొక్క మొగిమించి నడవఁగా నుత్సహించి
హితవరుల గాంచి దగు పను లేర్పఱించి
ప్రభులదంభోళి యుపించి భీర మెంచి
శౌరి నెదనుంచి భీమజాత్రమముఁ గాంచి.

౬౮

కం. హృతకగర్భుఁ డొనర్చిన
సూటికి చిత్రము ఘటోత్కచుం డున్న వసి
వాటికి నబ్బలసూదను
వీటికి సూత్ర మిడినట్లు వెనఁ జని రమరుల్.

౬౯

చం. కతిపయదూరమందె సురకాంతుని గాంచి ఘటోత్కచుండు హృ
ద్గతపరితోషియై యెదుఱుఁగా జని తోడుకవచ్చి సన్మణి
ప్రతతవిభావిభాసురప్రపాతమునన్ విడియించి గౌరవ
స్థితిఫలమూలభాజనవిశేషములం బరితృప్తు జేసినన్.

౭౦

చం. మరుదధినాధుఁ డద్దుఁడు మక్కువతో నభిమన్యుఁడున్న ద
ద్దిరిగుహ కేగఁగా నతఁడు గేవలభక్తి నమస్కరించినం
గరముల లేవనెత్తి చుబుకింబు బుణుంకుచు హర్షబాష్పముల్
దొఱయఁగ కౌఁగిలించి దయ దొట్టిల నంకములందు జేర్చియున్. ౨౦

శా. అన్నా నీవిటు మామపై నలిగి ఘోరారణ్యమార్గములం
దెన్నం డొందని బాధలం బొరయ నేడిచోట పైడింబుఁ దా
సన్నంబై యనుజప్రియాప్తి నలయించ న్నివు నీ తల్లియున్
మన్నారితయె జాలు తండ్రి యిది సేమంబయ్యె నీనాఁటికిన్. ౨౧

చం. అని ప్రియభాషలం బలికి యవ్వల నాశశరేఖనున్ సుభ
ద్రను గనుగొంచుఁ దత్తదుచితస్థితు లేర్పడ నాదరించి యం
తనె దనుజేంద్రునిం బొగడి దద్దయు వారును వారు మైత్రినె
మ్మన మలరన్ సుగంధసుమమంజులకుంజముల న్వసించఁగన్. ౨౨

చం. అదె బలకృష్ణసాత్యకులు హస్తీరథాశ్వభటార్పణీజగ
ద్విదితము గాగ బంధుపరివేష్టితులై కలశాబ్ధివీచికా
భ్యుదయగతి న్వదూవరుల నొయ్యన దోడ్కొని బోవ వచ్చిరం
చు దనుజకింకరు లైబుప శూరవరుండు మఱొక్కఁడుం డొగిన్. ౨౩

చం. సురలను హెచ్చరించి బలసూదను లెమ్మని విన్నవించి ఖ
ద్విరద మలంకరించి దిగధిప్రభులం గని తీవరించి వా
ద్యరవము లుగ్గడించి పినతండ్రి కిరీటిని కౌఁగిలించి స
త్వరగతి మించి సీరిహలధారి నెదుర్కొనఁగా దలంచియున్. ౨౪

సీ. పాండురవేదండహిండదున్నతపీఠి
గాండివియాఖండలుండు జెలఁగ
మేషాదిసత్వరోన్మేషవాహము లెక్కి
హుతభుజప్రముఖదిక్పరులు నడవ
చటులాశసీసముత్కటహుటాహుటినట
త్పటుభటార్పటులు దిక్పటము లొరయ

గద్యపద్యాదివైశద్యవాద్యనిరూడి
సాధ్యవిద్యాధరస్తవము లెసఁగ

తే.గీ. ధరణి యీనినగతి సురాసురబలములు
శ్రీరమణునకు నారేవతీరమణున
కెదులు నడచి మనోమైత్రి కుదుకుపఱచి
తోడుకొనివచ్చి నిఖిలసంస్తుతు లొనర్చి.

౭౬

ఉ. ఉన్నయెడన్ బలుండు హరియున్ శశిరేఖను జేరనేగి యో
కన్నులకల్కి రమ్మనుచుఁ గౌఁగిటజేర్చి నిజాంకసీమయం
దున్నతినుంచి కన్గవలినాపైడు హర్షజలంబులన్ శిరం
బు న్నెనరంట మూర్కొనుచు బుజ్జగిల న్వచియించి రర్మిలిన్.

౭౭

శా. తల్లి తల్లులఁబాసి యేపగిడి సంతాపించితో దైత్యుఁ డు
ద్యల్లిల న్నడిరేయినిన్ గగనపంథానంబునం దెచ్చి యీ
భట్టోలూకభయంకరాటవిని జేర్చు స్నివు భీతి న్మనః
కట్టోలంబున నెంతతల్లిడిలితో కఁ - - - - - తేక్షణా.

౭౮

కం. ఐనా వగపేటికి నీ
మేనత్తకడ న్వసించి మెలఁగుటచే ని
త్యానందమైన ద్వారక
తోనున్నటులగాదె లోలలోచన నీకున్.

౭౯

మ. శరజాలాంబకరూపశాలియగు నీజంభారిపౌత్రుండు ని
న్వరియింపంగలఁ డర్జునుం డతులితవ్యామోహతం గోడలం
చు రహిన్నంతస మందఁగా కొఱత లిచ్చో గల్గునే నీకు ని
త్రణి గల్యాణ మొనర్చఁగా దలఁచి మాతల్లి యిట న్వచ్చితిన్.

౮౦

చం. సుత నిటు లూరడించి నిజసోదరి నల్లుని గాంచి మీమన
స్థితహితకార్య మిప్పటికిఁ జేకురె మత్కృతవాక్రచారసం

గతుల దలంపకన్ బ్రకృతకార్య మెఱుంగుట నన్యబంధుసం
తతి కిదియే హితం బఖిలధర్మము లార్యులు జెప్ప గానమే. ౮౧

ఉ. అంతట నర్జునుండును సురాగ్రణియు న్బలభద్రద్రుక్మిణీ
కాంతలకుం బ్రదక్షిణముగాగ నమస్కృతు లాచరింప వా
రెంతయు సంతసించి హిత హేతునయొక్తుల నాదరించి ధీ
మంతు ఘటోత్కచుం బొగడి మాటికి మాటికి సుత్సహింపుచున్. ౮౨

కం. కురురాట్కమారునిఁ దా
నరలేకం గోరితెచ్చినందుకు నసితాం
బరుఁ డించుక సంకోచం
బటిముటిగొని మగుడ మఱచినట్టుల నుండెన్. ౮౩

చం. వనజదళాక్షుఁ డద్దనుజవల్లభు గాంచి మహాద్భుతంబు నీ
హాసరిచినట్టికార్య మొహాసహో బలవిక్రమశాలి వీవు పె
క్కన జనియేమి తల్లివెత లన్నియుఁ బాపి బలాత్మజాతఁ ద
మ్మున కొనగూర్చఁ బూనితి వమోఘయశోనిధివో ఘటోత్కచా. ౮౪

కం. నీవలన పాండవులకుం
గేవలసత్కిర్తియు న్నిఖిలధనవిభవం
బీవేళ గలిగె మామా
భావంబులు జెలఁగె నీప్రభావమువలనన్. ౮౫

కం. తమ్మునివైవాహికము హి
తమ్మున నొనఱింపఁగా ముదమ్మున భటబృం
దమ్ములతో నమ్ముఁతో
రమ్ము భరమ్మునక సత్వరమ్మున నెమ్మిన్. ౮౬

చం. హరి యిటు లానతీయ దనుజాగ్రణి చేతులు మోడ్చి స్వామికిం
కరుఁడ ననుం ఘనుం ధనుట కారణమేమి భవత్కృతాక్ష మె

వ్యరియెడ గల్గఁగా నతఁ డవార్యపరాక్రముఁ డౌచు నెట్టిదు
స్తరమదవైరినైన బలదర్ప మడంచి వధించుటబ్రమే !

౮౭

ఉ. పాండుసుతు లృపచ్చరణపద్మములే నెఱనమ్మి గాదె స
త్పాండురక్తి ర్తిసంపదల భాసిలి రట్టభిమన్యతౌరికిం
బెండి లొనర్చఁగా భవదభిప్రియమైనను నేనొకండ రా
కుండిన నేగొఱంతయగునో ! మధుసూదన వైరిభేదనా !

౮౮

గీ. అనుట యభిమన్యుఁ డన్నఁగాఁ డనుటదెలిసి
విన్ననైయున్న యాసన్న వెన్నుఁ డెఱిఁగి
దనుజునికడమ్ము తనకరమ్ముననుబట్టి
బలికె నిట్టిని కపురంపుఁ బలుకు లొలుక.

౮౯

మ. తనకల్యాణము కీవు రావనెడి చింత నోదరుం డున్నవాఁ
డెనయ స్నీవిటు దల్ప తమ్మునకు ప డైవ్వండగుం దండ్రుల
వ్వనిలో నుండఁగ నీవొకండ వనుకంపన్ వచ్చితే వారలె
ల్లను విచ్చేసినరీతి మామదిని నుల్లాసంబు సందిల్లెడిన్.

౯౦

కం. అడుగో చూడుమి సీత
మ్ము డు నీవటరానిభావముం గని మదిలో
నడలుచును మౌనమున ధృతి
జెడి చింతిలు వానికేమిజెప్పెదు హితవుల్.

౯౧

చం. అనిన సురద్విషాగ్రణి నిజానుజుఁ డున్నతెఱం గెఱింగి యి
ట్లనే నభిమన్య నే నురకనాడితిగాని భవద్వియోగముం
క్షణము సహింతునే జనకసంతతి నీకడలేనివేళ వే
రణమున కేనురాక మదిరంజిల నిచ్చట నుండనేర్తునే !

౯౨

కం. జనకులగు ధర్మముఖులు
గనకుండుట మన యభాగ్యకర్మంబునకే
మనవచ్చు ననుచు నాలిం
గన మొనరింపుచును బ్రహ్మోదకలితుం జేయన్,

౯౩

చం. రమణి సుభద్ర బావలు మఱుందులు లేని సుతోద్భవాంబు - వి
క్రమముగ జేయఁగావలసెగా యని గన్నుల నీరునింప శ్రీ
రమణుఁడు సోదరిం గని దరస్మితుఁ డాచు వదించె పాండవుల్
సమయప్రతిష్ఠనుండి యవశంబున రామికి చింతఁ జేతురే.

౯౪

కం. ఎప్పటిమే లప్పుడె దగు
చాపైఱుఁగక చింతజేసి శుభకార్యవిధిం
దప్పింప నెవరివశమగు
నప్పొట 'శుభస్య శీఘ్ర'మని యన వినవే!

౯౫

ఉ. కాననసీమ వెల్వడి సుఖంబుగ పాండవు లేగుదెంచి న
త్తైనను కోడలిం గొడుకు నారసి వేడుక జెందరాదె మే
లైన బ్రయోజనంబునకు నొనని మీఁదట మెత్తు రింతియే
గాని నిజా ప్రబాంధవులు గారటె యాదవులెల్ల సోదరీ.

౯౬

కం. అనుచు సుభద్రామణి న
వ్వనజోదరుఁ డూరడించి వాసవముఖదే
వనికాయ మెల్ల సత్వర
మున పైనమొనర్చ దేవముఖ్యుం డంతన్.

౯౭

చం. అనుజుని బెండ్లికై దగు నిజానుచరు ల్మణిపాత్రలం గన
త్కనకవిభూషణాంబరనికాయము చాలినరీతి కానుక
ల్గొని తనవెంటరాగ సురకోటుల కద్భుతముల్ ఘటెంపఁగాఁ
దనవిపులోన్నతాకృతిని దాలిచి సత్వరితప్రయాణుఁడై.

౧౮

ఉ. అందఱు లి తైఱంగున బ్రియంబు నయం బెనయంగ రోహిణి
నందను నాజ్ఞబూని పయనంబునకు న్నమకట్టి వారణ
స్యందనమోటకప్రముఖశశ్వదలంకృతవాహనంబు లిం
పొంద ఘటించి శీఘ్రగమనోన్ముఖులై రతులప్రమోదతన్.

౯౯

మ. చతురంగంబుల ని తైఱంగు నిలుపం జంభారి పోలోమితో
నతిమోదంబున న్నభ్రశుభ్రగజపృష్ఠారోహియైన న్మణి

ద్యుతిఁ దీండ్రించు రథంబున న్బలుఁ డుపేంద్రుం డర్జునుం డెక్కి ధీ-
హితు సౌభద్రుని చెంత నుంచుక ప్రమోదై కాగ్రచిత్రాబ్జులై. ౧౦౦

తే.గీ. అల మఱోత్కచుజననితో నాసుభద్ర
పెద్దముతై దువలు మీరు పెండ్లిజూడ
రావలయునంచుఁ గేల్పాని లేవనెత్తి
ఘనతరాందోళికల నెక్కి కదలి రపుడు. ౧౦౧

గీ. ప్రమదదంతావళంబులపై దనర్చు
డాంధములు మ్రోసె కమలజాండంబు నిండ
సకలదిగ్భాగముల వర్షసమయమునను
గర్జనలు సేయు కాలమేఘములకరణి. ౧౦౨

సీ. ఘణఘణాచ్ఛృతఘంటికాసహస్రాంచిత
కుంజర పుంజంబులుం జెలంగ
చెంగున గుప్పించి చిందులాడెడి తురం
గంబు లాచరమభాగమున దసర
సైనికాంభోధిమధ్యేనటన్మందరా
గమమూర్తులై శతాంగంబు లొప్ప
ఘనవజ్రశకలసంకాశులై కహకహః
ర్భటసురాసురయదుభటులు నడవ

గీ. డమరుడిండమతమ్మటడాంధమీహు
డుక్కడక్కాదివాద్యము ల్పిక్కటిల్ల
పాలమున్నీటితరంగ లేర్పడినయట్లు
నిర్గమించిరి ద్వారకామార్గమునను. ౧౦౩

సీ. ఘనసుస్వరానంద గంధర్వగానంబు
ఘనసుస్వరానంద కలితమయ్యె

హితసముత్తాల శోభితమృదంగధ్వనుల్
హితసముత్తాల శోభితములయ్యె
లలితాప్సరోనర్తనలు గోచరములాట
నవిగోచరంబులై యతిశయిలై
భాషావిలాసశోభనదేవసంతతుల్
భాషావిలాస సంభరితమయ్యెఁ

తే.గీ. జూడచిత్రంబుగా జనులాడుకొనఁగ
శంఖకాహళపటహనిస్సౌణరవము
లోక్కమొగి దిక్కులకు నెక్కి పిక్కటిల్లఁ
బురికి నేతెంచి రవ్యధూవరులతోడ.

౧౦౪

చం. పురవరకాంత లుజ్జ్వలితభూషణముల్ ధరియించి సౌధముల్
బరువడినెక్కి హస్తతలభాస్వరకంకణకింకిణీధ్వనుల్
మెఱయఁగ లాజలుం గుసుమము ల్వెదజల్లిరి యాత్మదృక్పరం
దరమణియు క్రమోక్తికనుదామము లాస్తినొసంగుకై వడిన్.

౧౦౫

చం. అతివ యొకర్లు మంజులసహస్రదళాబ్జము కేల ద్రిప్పుచుం
ద్రుతగతితోడ జూడ నఱుదెంచిన గానఁగనయ్యె యిట్టిదం
పతులను గాంచ నిక్కమలపత్రములం బలె వేయిగన్ను లా
శతధృతి నాకొసంగినను జాలవటంచని జూపుకై వడిన్.

౧౦౬

చం. తిలకము దిద్దుచో నొకసతీమణి యద్దము కేలఁ బూని వా
రలఁ గన నేగుదెంచె ముకురంబిదె జూడుడి మన్ముఖద్యుతుల్
దలపడి దా హరించుటకు తస్కరవృత్తిని జొచ్చె దీనినే
ర్పులర విమర్శసేయఁదగునం చని పట్టుకవచ్చినట్లుగాన్.

౧౦౭

ఉ. ఆననసీరజాతరుచిరాధరబింబఫలాంఘ్రిపల్లవా
శానిరతి స్మదాళిశుకశాఠిపికావలి వెంటనందీరా
చాన యొకర్లు వారిఁ గన సయ్యన వచ్చె మరుండు బంపఁగా
దాసయి దాను దదృలహితంబుగ వచ్చెడి మోహినిక్రియన్.

౧౦౮

సీ. ఎంతవెంతను ఘటియించెనో ధాత యీ
 భానుతేజునకు నీపద్మనయన,
 యేరీతిఁ జేసెనో భారతీనాథుఁ డీ
 విమలేందుముఖున కికుముదనేత్రి
 యేలీలఁ గూర్చెనో నాశీకగర్భుఁడీ
 ఘనచూడునకు నీశిఖండిగమన
 నేవిధి గావించె నీ విధి ప్రౌఢ యీ
 కమలాంఘ్రునకు నీమధుకరసువేణి

తే.గీ. యహహ దాంపత్య మిట్లుంట సహజమండ్రు
 గాని కానిది కొనసాగ నొనె యనుచుఁ
 బురవరారోహలెల్ల సంబరము మీఱఁ
 గూడి యాడాడ ముచ్చట లాడుకొనఁగ.

౧౦౯

చం. మగకులమం దితం డనుపమాన శరీరునిగాగ యీసతి
 న్మగువలలో గణింప నసమానముగా రుచిరాంగ సంపద
 ల్లగునటు సృష్టిఁజేసి ప్రమదంబున గూర్చు విధాత కింక కే
 తొగ్గించి తదున్నతక్రియకు మ్రొక్కుగవచ్చు నటంచు నెన్నుచున్. ౧౧౦

సీ. ధవళచతుర్దంతదంతావళముపైన
 వనితయుఁ దానున్నవాఁడు జూడు
 జాతరూపకతాళ కేతనమణిమయ
 పరరథారూఢుఁడౌ వాని జూడు
 గారుడధ్వజశతాంగంబుపై నిక్కి పా
 వనమూర్తియై వచ్చువాని జూడు
 హనుమదాంకస్యందనారోహణ మొసర్చు
 పూనిక బలతెంచు వాని జూడు

గీ. మదిగొ 'పాకా నీరి ఘురారిసురారి
 మనసుభద్రామనోహరి యనుచు నొకరి

కొకరు కేల్తాపి జూపుచు యువతులెల్ల
సంతసించిరి హేమసౌధాంతరముల.

౧౧౧

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యమత్రిదశదనుజసముద్రముంబు రయంబున సంబరం
బంబరం బంద సవధూవరంబుగా బురంబు జూచు బొరయు
సమయంబున తాదృశశ్రీకరమహోత్సవాలోకనానేకబలాహకాచికంబుల
కైవడి మవ్వంపుజవ్వను లివ్వలవ్వలం జివ్వజివ్వన స్విసరుస్వచ్ఛవమన
పుచ్చంబు లవిచ్చిన్నంబులై మెఱయ, స్వకులప్రదీపకుం డయ్యభిమన్యుం
డని దదీయకల్యాణవిలోకనకుతూహలసమాగతుండగు హిమాంశుకిరణ
ప్రకరంబుకరణి చంద్రజ్యోతు లిరుగడల మెఱుంగుబఱుంగ
దదనుచరగ్రహగణప్రముఖతారకానికరంబు సాక్షాత్కరించినచందంబున
చిరంటికాకదంబంబు లిరుగడల న్నిలచి మణిగణవ్యంజనంబులన్
పీవ సారసౌరభాపూరకర్పూరగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాది విస్తారస
మస్తవస్తుస్తోమంబులు విమలమణిమయ *భూషణంబులు వివిధ
చిత్రాంబరంబులు పసిండిపల్లెంబుల నిడుకొని కొంద తెంచువదన
లానంద కందళిత హృదయారవిందలై యందంద సందడింప
శ్రీకృష్ణుని మనోరథం బిప్పట ఫలించెనని తదీయాశ్రురాశంబగు
సుదర్శనం బనౌకరూపంబుల నతికుతూహలంబున నెదుట నటించిన
భంగి భిక్షబాణంబు లందంబులై వెలుంగ నచ్చర మచ్చకంటు లచ్చ
టచ్చట స్మచ్చటదీఱ బచ్చవిల్లుని మచ్చరంపుఁ బను లుచ్చరింపు
చుం బెచ్చుఁ బెఱిగి, టుచ్చమెచ్చుం గ్రుచ్చులాడు వసంతగంధ సార
సారంబుల నామూలసార్థకంబులై వికసించు కనకలతాసుమంబుల
సమంబులై మెఱయుబిరుసు లఱుదు పఱప నెడనెడళిఖావళగమన
లతిమధురషడ్ స్వరానులాపంబులఁ గర్పూరనీరాజనంబులఁ బాటలుం
బాటిల శంఖకాహళపటహడిండిమనిస్సాణజర్ణరవేణువిజానినాదం బను
మోదంబున సంపాదింప మహావిభవంబునం జని కురంగట నుత్తుంగ
మంగళాలంకృతప్రతిగృహప్రాంగణంబును బ్రవర్ధమాననిఖిలానవద్య
గీతవిద్యావై శిష్యహృద్య వాద్యనాటకాభినయశోభితంబును పరిణయ
మహోత్సవసమాగతసౌజన్యమాన్యరాజన్యమూర్ధన్యచండవేదండశుం డా

* ఇచ్చటనుండి ౧౧౬ పద్యము చివరవఱకు 'తా' భ్రష్టము.

దండపదమండలీవిగళన్మదధారాసారపరిషిక్తరథ్యాసము దయంబును,
 ఖభసూచనాలంకృతరంభాస్తంభశాతకుంభవిజ్ఞంభమాణమండపసౌరభ
 సంరంభకుంకుమపటిరమ్మగీమద కర్పూరాగరుదూపదీపాదిపరివేష్టితం
 బును అసమసుసరసకుసుమకేసలయవననచిసరమణిగణితోరణవిరాజిత
 వివిధవితర్దికాకవాటగేహశీప్రకేష్ఠవలభీవిటంకప్రముఖంబును, విచిత్రపట
 కేతనాలంకృతరథసౌధాట్టాలకంబు నగుపురంబుఁ బ్రవేశించి, బహిర్దా
 రంబునం గణహయందోళితస్సృందనావతరణంబొనర్చి, కక్ష్యం
 తరంబులుఁ గడచి, యభ్యంతరమందిరంబునం బ్రవేశించి
 యప్పుడు.

౧౧౨

చం. హరిహయముఖ్యనిర్జరుల కర్ణములౌ విడిదిండ్ర నిర్మలా
 స్తరణలు తారతమ్యనియతంబు లెఱింగి బహుకరింపఁ ద
 త్పరిణయశాల నిండి ప్రమదంబు జెలంగ వసించియుండు న
 త్తఱిఁ గననయ్యె నచ్చటను ధర్మసఖాసమఖాసమానమై.

౧౧౩

ఉ. కూరిమితో సుభద్ర తనకోడలిఁ దోడ్కొని తల్లిదండ్రులం
 జేరి నమస్కరింప దయజిల్కఁగ లేవఁగనెత్తి కౌఁగిటం
 జేరిచి శేత్రవాష్పములు జిప్పిల కూతురు నూరడించి వే
 మారు మనోగతవ్యథను మాన్పఁగ నిట్లని బల్కి రున్నతిన్.

౧౧౪

శా. తల్లి నీవిటు లన్నపై యలిగి సంతాపించుచుం బట్టితో
 భల్లోలూకభయంకరాచవి గమింపన్ భీతిమై నెట్టు శీ
 కల్లోలంబు నహించితో యిక మనఃకౌటొల్పముం ఖానీ హృ
 త్సల్లాపంబున రాము నెగ్గులనక న్సంతోషివై యుండుమా.

౧౧౫

కం. మున్నెన్ని మీరలెట్లను
 కున్నను వేరున్నదటవె యూహింపఁగ మీ
 యన్నగు నీరాయుధు డీ
 వెన్నిట సోదరి వపోహ యేటికి తనయా !

౧౧౬

చం.. అని సుత నూటడించుతఱి నద్దునభీమతనూజు రాత్రి మ్రొక్కిన గని దీవనోక్తు లిడి కేవలమైత్రిని తండ్రి మిమ్ములన్ గనుఁగొన నేటికిం గలిఁగెఁ గాయనకన్నుల హర్షబాష్పముల్ బెనఁగశిరంబు మూర్ఛొనుచు బిగ్గన కౌఁగిటఁ జేర్చి రర్మిలిన్. ౧౧౩

చం. అనఘుడు రేవతీరమణుఁ డంతట పుత్రిని బెండ్లిహూతుఁగా నొనరుప నాజ్ఞసేయ వివిధోన్నతశంఖమృదంగభేరికా ధ్వనులు సెలంగ విప్రవనితామణు లాశశిరేఖనున్ గన త్కనకవితర్దికామణుల గడ్డియపై వసియింపఁజేసియున్ ! ౧౧౪

కం. 'మంగళనీరాజనము లొ నంగి సుమాక్షతలు చాలఁ జల్లుచుఁ బ్రియమొ ప్పం గౌరీకల్యాణమ సం గడువేడుకను దీవనల నిడిపి దగన్. ౧౧౫

ఉ. వ్రేలెడుతారహారములు వెనక్కు వ్రాల్చి వడంకుకొనుకుం గీలుజడం బిగించి దులకించు చనుంగవ గెంటనీక పై మేతిపయంట చోలఁబిగిమెల్చి మెఱుంగుచెఱుంగు బొడ్డునం గ్రాలఁగ జెక్కి యొక్కకలకంఠి తలంఁచెను వాలుగంటికిన్. ౧౧౬

చం. చను లొరయంగ నూర్పులు బొసంగ మొగమ్మున గ్రమ్ము చెమ్మటల్ మినమిన బొంగ మధ్యగతి మేఖలఘంటల రంతెసంగ హ రనిచయము ట్టొలంగ మణిరంజితకంకణముల్ ఝళంఝళ ధ్వని మెఱయంగ గంధఫలితైలమునన్ శిరసంబె బోఁటికిన్. ౧౧౭

చం. ఒక తనుమధ్య సన్మణిగఱోజ్జ్వలపీఠిని దా వసించి యిం చుక నిరుప్రక్కలం దొడలు సోకఁగ హత్తిలఁజేసి వెన్నుచూ చుకముల నాని పెన్నెఱులు చుల్కన చిక్కులు పీడదీసి-నా తికి ఘనసారతైలమున తిన్నఁగ దువ్వి ఘటించె క్రొమ్ముడిన్. ౧౧౮

గీ. సప్తతాళభేదనాప్రిసదంబక రమ్య మగుచు రాగరసము నెఱపి

సుదతి శిరమునంటె సుగ్రీవమైతిని
గనుగొనంగ రామకథ యనంగ.

౧౨౩

చం. హితకరరాగసంభృత మహీనసుఖాచితపారవశ్యసం
గతముకుశీకృతాంబకయుగంబు, గళచ్ఛలకేశబంధ మా
తతపులకీకృతాంగక ముదంచితనిశ్చసనావిలాసమౌ
రతిసుఖతుల్యమై దగె శిరంబున సంపెంగతై ల మంటంగన్.

౧౨౪

గీ. కమ్మతేనె వెడలగ్రక్కు భృంగము లట్లు
సురభితైలమంట కురులు దనరె
బుష్పధూళిదోఱయు పూవుటమ్మన బచ్చి
పసపుటటక లిడంగ బడతి దనరె.

౧౨౫

కం. కుటిలాలకకును గందపు
టటకలు పన్నీరు కురులయందు జిలుకుచుం
గిటగిటను నులిమె కరయుగ
కటకరటరుళఁరుళత్ప్రకటరప మెసంగన్.

౧౨౬

మ. సమశీతోష్ణసుగంధజీవనములం జల్లింపుచుం గొండ టిం
చుముఖు ల్గోరులఁ జిక్కువాపుచు లసద్వ్యోవాహినీవారికుం
భములం బంగరుచెంబుముంచుచు లసత్ప్రాధస్థితిన్ రేవతీ
రమణీపుత్రికి జలక్మార్చిరి శుభారంభక్రియాలోలతై.

౧౨౭

సీ. ఆననేందుద్యుతి నలమి దృగ్జలజముల్
దెప్పజిల్లఁగనీక గప్పి గవిసి
భాసురతాటంకభాస్కరదీధితుల్
ధారాశక్తిలాభధార ముంచి
బుడ్డిచెంబులు ముంచు బుడబుడాత్కారముల్
ఘనగర్జితధ్వను ల్గలయఁ బర్వి
బాహుమూలప్రభాబహులచకచ్చకల్
మెఱుపులై వక్షోజగిరుల గ్రమ్మి

తే.గీ. తరళదృశపెన్నెఱుల కప్పు టిరుల గెరలి
తేట గాటంపు గొజ్జంగి నీటివాన
గురియుచో నంగదేశంబు నెరయ గ్రమ్మి
బొడ్డుబొడ్డెన బావి యుప్పొంగి పొరలె.

౧౮౮

కం. అత్తటి నొకబిత్తటి తడి
యొత్తుచు పావడ సడలె నొయ్యన తనలో
హత్తిన క్రొత్తని సిగ్గున
జిత్తము తత్తటిలుచున్న నీమంతినికిన్.

౧౮౯

తే.గీ. జలరుహానన కీరీతి జలకమార్చి
చలువవలువల తడినొత్తి సంభ్రమింపఁ
బ్రేమ సౌవర్ణమణిమయపీఠమునను
జల గడిగినట్టి ముత్యమువలెనె నిలిచె.

౧౩౦

కం. తలనీరార్చుచు కురులం
జెలు వలరంగ దువ్వి జారు సికవేసిన న
క్కలకంతకంతి మధులి
ట్యలితలలితకిసలయానుగతలతవోలెన్.

౧౩౧

కం. ఒక నీరజాక్షి నవచం
పకదామము సికను ముడిచి బాటింప చక
చ్చకితతటిదావృతబలా
హకమాలికభంగి రమ్యమై భాసిల్లెన్.

౧౩౨

సీ. ఈపద్మలోచన హితమెఱింగి యొసంగు
కలికిరో యుదయరాగంపుచీర
యీ మానినీరత్న మామోద మౌనట్లు
హేమభూషణములు నిడవె తరుణి
యీ సైకతశ్రోణి కిష్టమైయున్నట్టి
గురుహంసతత్తు లొసంగుమి శుభాంగి

యీకల్పపూజెమ్మ కిచ్చజెందిన చంద్ర
 కావి యొసంగు మో కమలనయన
 గ్రందు ముత్యాలపందిరికింద నిందు
 మానినీమణి నీలతకూన నునిచి
 చిలుకపిలుకలు బింబోష్టిఁ జేరకుండ
 కావలిగనుండు సాంకవగంధి నీవు

౧౩౨

సీ. ఒకకాంతచెంతఁ బాయఁక పువ్వు సురఁటిన
 పెన్నెలు ల్పడియార్చఁ బ్రేమ వినరె
 నొకమత్తగజయాన చికురము ల్మెల్లన
 కొనగోళ్లగీటి చిక్కులు సడలె
 నొకలేమ దంతంపు చికిలిదువ్వెన బూని
 కుటిలాలకలు తక్కుమనఁగ దిద్దె
 నొకమానినీమణి చకచకత్కచపాళి
 నగరు సాంబ్రాణి క్రొంబొగలఁ జొనిపె

గీ. కురులజడబడఁగను నల్లికొండె దీరె
 కొప్పు సవరించె నొప్పులకుప్ప యొకతె
 తాళుతాళుమటంచుఁ బూదండ దురిమి
 మించుడద్దంబు నెదుట జూపించె నొకతె.

౧౩౩

చం. మనత ననంటికంబఁపు చొకాటములై న మిటారిపెందొడ
 ల్గనపడనీక చందిరపు కావిమెలుంగుల వల్వగట్టి బి
 గ్గన వలిగబ్బిగుబ్బలను కంచుక ముంచి పయంట దిద్ది నే
 ర్పున విరిదమ్మికై వడి మెలుంగులచింగుల కుచ్చు దీర్చినన్.

౧౩౪

గీ. రమణి కవ్వేశ నుదయరాగంపు చీర
 చింగు లొనరించి కనుఁగొన రంగెనంగె
 బాలలేదొడ లనఁటికంబబు లగుట
 కలరుబూసిన మొగ్గలో యవెడి గభిని,

౧౩౫

సీ. తశుకుల మగజాల గిలుకు మట్టియలకు
 పదనభాగ్రద్యుతు లొక్కదువదీర్చు
 చొక్కమౌ కెంపులముక్కు ముంగరకాంతి
 నధరారుణచ్చవి నడ్డగింప
 నలరుపాపడఁ జేరి హరినీలములదీప్తి
 కుప్పించ నొప్పు ముంగురులు మెఱయ
 తాటంకమౌ క్రికధళధళద్రుచులను
 మందస్మితచ్ఛాయ మాటుసేయ

తే గీ. బహుళపుటపాకకాంచనాభరణములకు
 నిగ్గునెమ్మేనికాంతి వన్నెల నొసంగ
 భూషణములకుఁ దనమేను భూషణంబు
 గా రహింపుచు నుండె నక్కిరవాణి.

౧౩౭

వ. ఇవ్విధంబున నవ్యధూతిలకంబునకు న్మవ్వంపుపువ్వుఁబోలు లభంగ
 మంగళానుషంగశృంగారతరంగంబులుం బొసంగు సింగారంబుం దొంగి
 లింప, నుద్దామసౌదామిసీధామస్తోమప్రతీమంబుగా కోమలసుషమాదంబర
 విడంబితంబై ముఖహిమకరకబళనాయాతవేణీవిధుంతుదవదనాంతని
 ర్జాంతసారసుభారసధారాయితంబై, యసమకుసుమవిసరమాలికాజాలం
 బులు వ్రేల సీమంతినీలలామంబున కంతంత దురంతమోహచింతాభర
 ధ్యాంతంబుం దలకెక్కి ఘనీభవించిన తెఱంగున న్మెఱుంగుదొఱంగుకచ
 భరంబునం బ్రచురంబై, కాశ్మీరసౌరభ్యసమ్మిళితసీమంతముక్తాహారంబు
 లాననేందుబింబంబునం దొఱయ దొఱకొను నుడుగణంబుల వడుపుననడరు
 చేర్చుక్తకుం బ్రక్షల గ్రొక్తారు నన్నిక్తు శక్రధనుర్లతాగతిం జతురత నతిశ
 యిల్లు భూవల్లికల తుదలం దుల్లసిల్లు నఖముఖాలిఖితమకరికాప'త్రంబు
 లచే నిద్దంబులై న చెక్కుటద్దంబులం దద్దయుం బ్రతిఫలించు తాటంకంబులచే
 నలంకృతంబై, శ్రీకారంబుల న్మోకారించు నుదీర్ఘకర్ణంబుల సవతీర్ఘం బొన
 ర్చుచాడున ధగద్ధగితంబులై న కజ్జలాంచద్దగంచలకనీనికాతశత్రుల
 చంద్రికాసందర్శంబున నిందుబింబంబునం బొందు రోహిణీసుందరీ
 చందంబునం బఱుంగు వెఱుంగుముంగరంగల గ్రొత్తముత్తియంపు

నెమ్మెలం జిమ్ముకెమ్మోవి కమ్మదనంబునకుం దీటూటకు నెమ్మెలంగి యలిగి
 యలిగి యధోగతంబగు బెల్లంపు టచ్చు బిళ్లయుంబోలి హెచ్చున
 నెచ్చదగు చుటుకంబునం దవిలి విరళపరిమళచందనచర్చితసుందర
 తరానుకారంబై నిజవర్తులతాస్నిగ్ధగంభీరరవంబుల దరమునదర దలు
 ముచు రేఖాత్రయశాసనప్రసిద్ధప్రకటం (బు) బిరుదుగట్టినచందంబున
 నందంబుగా బిత్తరంపుముత్తియంబుల సరంబులచే కరంబు తిరంబై
 మాటునం జటిముత్తియంపుల అవికకుట్టుం జిట్టున బికిలించు సిబ్బెంపు
 గబ్బిగుబ్బలం గుబ్బతిలు సాంకవకుంకుమామోదంబునం బాదుకొను
 బాహుమూలముకురంబులకు నెఱుంగులొసంగు కేయూరపద్మరాగమణి
 గణపుణు లకుంతితపద్మరాగానురాగఝుంకారితనిష్కలంకకంకణకింకిణీ
 మంజుశింజారవాంచచ్చంచరీకసమంచితనాదంబులం బొలయు బాహుబిస
 షండమండితమనస్సరోవరంబునం తానం బొనర్చి యనూనసూనప్రధాన
 బాణుండు వశిత్రయసోపానపంధానంబునం గట్టిగా తడియార గట్టిన నీలి
 పట్టు సికచుట్టుతాడు పోడిమినమీఱ నూగారుకారుచీమలబారుం జేరు
 బొడ్డుపుట్టం గొట్టిమెట్టాడు వయోవేదఢశుండాదండంబుల న్మండితం
 బగు దృష్టిదండల డంబువిడంబించు చంచద్వంటికాసమంచితకాంచీ గుణ
 మరకతతోరణం బమరించు మీనకేతననికేతననికర్షణభూతలంబున నూత
 నంబగు శుంభదూరుయుగళాతకుంభరంభరంభాస్తంభంబుల బై పొఱలు
 నెఱయు తెఱంగునం బరంగు రంగుచలువచెంగావిదువ్వలువ చింగులుం
 పొసంగ పదాంగుళంబులం దరహసనపరిభవితహిమకరకిరణంబులు శర
 ణం బని చరణంబుల నెఱుంగుభంగిం గరంబు సుకరంబగు సఖముఖం
 బులం దనటి యిత్తుధనుస్సాక్షాత్కృతజగన్మోహనమంత్రాధిదేవతయుం
 బోలి మవ్వంపుజవ్వను లివ్వలవ్వలం గైదండ యొసంగ వేణీశ్రోణీభారం
 బున మందగింప నొక్క మణిగణవేదికాస్థలంబునకుం దోడ్కొని వచ్చి
 ఖంత -

౧౩౮

సీ. గౌరవర్ణవరాంగఘననితంబచ్చాయ
 ధవళాంశుకచ్చాయ నవఘళింప
 గజ్జలుమ్రోయఁ దిగ్గనలేచి నడచుచో
 గబ్బిసిబ్బెపు గుబ్బ లుబ్బి పొరలఁ

దనసుబిల్వఁగ గిరుక్కున మోము మరలింపు
బెళుకులేజూపు ముద్దులు నటింప
వలపలవంక చెల్వలరఁ దిద్దిన కొప్పు
విరిసరు ల్బుజమున వ్రేలిదూల

తే.గీ. తావిడెంగావివిడెఁపుఁ గెమ్మోవితీవి
శారికాకీరపంక్తి నోరూఱఁ జేయు
తొయ్యలు లెల్లమెల్లన దోడితెచ్చి
విమలమణిమయసింహాసనమున జేర్చి.

౧౩౯

ఉ. మానిను లితైఱంగు నభిమన్యుని బెండ్లికుమారుఁ జేయఁగా
బూని యవద్యవాద్యములు బోరుగలంగ చిరత్నరత్నసం
ధానిత హేమపీఠిని ముదం బలరంగను జేర్చి గౌరి క
ల్యాణ మటంచుఁ బాడుచు శుభాక్షత లిచ్చి రతిప్రమోదలై .

౧౪౦

సీ. కటకకంకణరుణత్కారానుకారమై
కిరకంజములు నృత్యగతి నటింప
కరకంజములు నృత్యగతి మేళవింపఁగా
గబ్బిసిబ్బెఁపుగుబ్బలుబ్బి యాడ
గబ్బిసిబ్బెఁపుగుబ్బ లుబ్బ నిబ్బరమునఁ
గ్రొత్తముతైఁపుసరుల్ బిత్తఱింపఁ
గ్రొత్తముతైఁపుసరుల్ బిత్తఱింపఁగ నోప
లేక లేఁగొను మెల్లన వడంక

తే.గీ. శతమఖోపలరుచి చకచ్చకితములగు
సోగకురులకు చాంపేయసురభితైల
మలఁది యుత్సాహమున నొక్కవెలఁది యెడట
నంటి యభిమన్యునకు శిరసంట దొణఁగె.

౧౪౧

చం. సురచిరకేతకీచ్చదవిశుద్ధములైన నఖాగ్రపంక్తిచే
కుగులను బాగు గీటి మెఱుఁగు లొనచిక్కులు దీసి హస్తపం

కరుహర్షుశంఝాకలితకంకణనాదము బుల్లసిల్ల బం
ధురతర సౌరభామలకతోయమునం బులిమెన్ శిరోజముల్. ౧౪౨

చం. కనకఃపుభద్రపీరిని నృకాంతుని జేరిచి జారుపయ్యెదన్
వెనుకకుఁ జెక్కి చన్గవలు నిక్కఁగ మోము జెమర్చ కాంచికా
గుణరవముం జెలంగ నొకకోమలి నవ్వుచు బాహుమూలసం
జనితచకచ్చక ల్వలయ సయ్యన మజ్జనమార్చె వానికిన్. ౧౪౩

సీ. ఒకలేమ తడియాట నొత్తై కుంతలములు
వలిపెంపు చలువ దువ్వలువఁ బొదవి
యొకకాంత చిక్కుబో జికురము ల్సవరించెఁ
బచ్చికస్తురినూనె పదనునంటి
యొకబోఁటి సొగసుతీరికె కొండె సికవేసి
మల్మలీజిలుఁగు రుమాలుఁజుట్టె
నొకవధూటి మెఱుంగు చికిలి బంగరురంగు
పట్టుపుట్టము మేన గట్టి నొసఁగె

తే గీ. నొక్కసతి వజ్రముల ముద్దుటంగరాలు
మేలుమగతాల దండకడేలు సరిఫి
ణీలు పోంచీలు బన్ననాలు కుండ
లాలు హారాలు వాని కలంకరించె. ౧౪౪

కం. విమలార్థచంద్రఫాలమ్
న మృగీమదతిలక మిడియె నరపుత్రున కా
సుమళరునిధనుర్దండము
నమఱుచు నీలోత్పలాస్త్రమన రుచి బొసఁగెన్. ౧౪౫

చం రమణి యొకర్లు మిన్నమగతాలను జెక్కిన తాళిబిళ్లతో
నమరిన మౌక్తికప్రథితహార మలంకరణం బొనర్చఁగా
విమలభుజాంతరాళమున వేడుక జూడఁగనయ్యెఁ దారకా
సముదయమధ్యవర్తియగు చంద్రునిభంగి బొసంగి సంగతిన్. ౧౪౬

ఉ. లాలితరత్నకుండలములన్ మకరస్థితనేత్రయుగ్మమున్
 లీల మహాత్పలప్రతిభ లేమొగ మైందవమైత్రి కైశికా
 జాలవిసీలిమచ్చటలు చంచదుదంచితకంకణప్రభల్
 గ్రాలుపయోధి నిట్టిగుణరత్ననిధిన్ మరులొందు టబ్రమే ! ౧౪౭

చం. అతివ యొకర్లు దర్పణగృహంబున రాసుతుఁడున్న హస్తసం
 భృతసితచామరంబునను పీవఁగ దద్రుచిరాంగలోకనా
 నిర్వితవివశంబు నొంది ప్రతిబింబితవిగ్రహమున్ భ్రమించి యం
 చితగతివీవ చేడెలు హసించిరి దానికి సిగ్గుదోషఁగన్. ౧౪౮

సీ. వృత్తనితంబ నీవిత్తటి గురుప్రీతి
 మన్నించి యుత్పలమాల నొసఁగు
 ముత్పలప్రియముఖీ సత్పథంబు గ్రహించి
 లలిఁ జేయు మంబరాలంకృతంబు
 నంబరతులితమధ్యా ఘనురాలవా
 సారంబుఁగని ఘనసార మొసఁగు
 ఘనసారగంధి చక్కనిదాన వౌదువు
 రణితానుకూలకంకణము లొసఁగు

తే గీ. మనుచు నర్మప్రయుక్తరసానుకూల
 వచనరచనాచమత్క్రయాభ్యుచితగతుల
 సూనశరమూర్తియౌ రాజసూసునకును
 లలి నొనర్చిరి పరిణయాలంకృతంబు. ౧౪౯

ఉ. తోయజగంధు లీగతి వధూవరుల న్నదలంకృతాప్రిఁ గై
 సేయఁగ సేరి యాననకుశేషయము నివకసింపఁ బ్రోల్లన
 త్కాయజసుందరాంగుఁ డగు కవ్వడిపట్టిని ధౌమ్యముఖ్యును
 శ్రీయుతవిప్రవర్యులు హసింపుచుఁ దోడుకవచ్చి జచ్చటన్. ౧౫౦

సీ. అతిచిత్రవస్త్రసమావృతకాంచన
 ఘణిమయ స్తంభతోరణకాలితము

నకళంకమా క్రికప్రకర సూనానూన
 దీప్రకాంచనర్పుల్లరీప్రయుతము
 లలితపలాశపల్లవసుశాల్యక్షత
 ప్రకటకాంచనపాత్రభాస్వరితము
 కుశలాజగోమృతకుసుమప్రముఖదివ్య
 సౌరభ్యవస్తువిస్తారహితము

గీ. భవ్యసమిదగ్నికుంభ విభ్రాజితంబు
 బహుళకళకళ విప్రసంభాషితంబు
 నైన కల్యాణవేదికాస్థానమునకు
 జేర్చి మణిమయపీరికాసీను జేసి.

౧౫౧

గీ. అనఘ ధౌమ్యప్రముఖ విప్రాననాజ్ఞ
 సుకరనిగమప్రసిద్ధవచోమరంద
 బృందసానందజనదృగిందిందిరముల
 సుందరంబయ్యెఁ గల్యాణమందిరంబు.

౧౫౨

కం. సురసరణివిమానము లన
 గరికరమరుదైన హర్మ్యగణములయందు
 న్వరమతి సురతతిపురసతు
 లురుతరగురుతరత గురిసిరొగి విరులజడిన్.

౧౫౩

కం. సూరిజనసమ్మతమున శు
 భారంభహితోపవిధుల నలఱిచి నిగమా
 చారక్రత హోమకర్మము
 లారూఢి నొనర్చఁ బూని రభ్యుదయమునన్.

౧౫౪

కం. ఆవేశ విప్రవర్యులు
 'దేవీం వాచ మజనయన్త దేవా' యనుచు
 న్నేవేగ సుచ్చరించి య
 థావిధి శుభకార్యధుర్యతత్పరు లగుచున్.

౧౫౫

- కం. భూసురపుణ్యాహధ్వని
భాసురవీణామృదంగపటహధ్వనియా
రాసుతుల కంకణధ్వని
భూసురవర్తములు నిండి భోరున మ్రోసెన్. ౧౫౬
- చం. సరఃగున లగ్నకాల మదె సన్నిహితించె నటంచు నద్దరా
మరులు వచింప రాముఁ డభిమన్యునకు నిర్విధియుక్తిగా మహా
భరణసుఖాసనార్ఘ్యమధుపర్కసుగంధసుమాక్షతాదిస
త్సరిణయమంగళార్థహితపద్ధతిఁ బూజ లొనర్చి యంతటన్. ౧౫౭
- ఉ. తోడనె పెండ్లికూఁతు నిట దోడ్కొనిరమ్మని యాజ్ఞసేయఁగా
చేడియల్లె కొతుకముచే శశిరేఖను జేరి కూర్చి యా
ప్రేడితమై జిలుంగలరు మేలిముసుంగు ఘటించి యారతు
ల్వేడుక బాడుచు న్నువణివేదికకుం గొనితెచ్చు నంతటన్. ౧౫౮
- చం. వలపుమెఱుంగు క్రొన్నెఱుల వన్నెలచె న్నలరారు నెన్నొస
త్రిలకము రంగెసంగ మయిదేట మిటారఁపుఁ గప్పురంపు మే
ల్కలపము తావి ఘుమ్ము రనఁగా సరిగంచుల చల్వవల్వ చిం
గులు దొలకింపఁగా బలునికూఁతును దోడుకవచ్చి రంతయున్. ౧౫౯
- సీ. నూత్నకాంచనదీప్తి రత్నభూషణకు నె
మ్రేనికాంతి వన్నియల నొసఁగ
కందర్పసాయకాకారనేత్రద్యుతు
ల్గండద్వయంబులఁ గాంతి నింప
తరళకాంతిస్ఫురత్రారహారమ్ములు
గుబ్బచన్నులఁ జెలంగుచు నటంపఁ
బదసరోజన్యాసపద్యసమీచీన
ధాత్రి లాక్షారసచిత్ర మెనయ -

తే.గీ. బంగరుమెఱుంగుచేలి ముసుంగువైచి
యిరుగడల నిల్చి బోటు లెచ్చరిక దెలుప
నతులితప్రీడ తనమందగతులఁ బెనఁగ
కొమరు దళకొత్తవచ్చె నాభ్రామరవేణి. ౧౬౦

గీ. ఒకరి కొకరి ప్రేమ లుక్కటం బగుటకు
మొనసి దృష్టిదోష మెనయు ననుచు
మాటినట్టు వారిమధ్యన నొకతెర
పట్టు పుట్టమునను బట్టి రపుడు. ౧౬౧

ఉ. మానిను లిట్లు దంపతుల మధ్యను బంగరువన్నెపుట్టముం
బూని తెర స్వటింపఁగ మనోగతరాగరసంబునిండి మో
పై నిగుడించి రెండుదెసలందు వెలుంగుచు దూటి పాతె నా
సూనశరుం డట న్ముఖముజూడని చుట్టటికం బొనర్పఁగన్. ౧౬౨

కం. సరఁగున తెరయైతిన న
వ్యరవర్ణిని ముఖవిదీప్తిఁ బాటించినచో
శరదభ్రము విడి వెలువడు
పరిపూర్ణశశాంకబింబభాస్వర మయ్యెన్. ౧౬౩

గీ. పెండ్లికూఁతురువలన నప్పెండ్లికొడుకు
పెండ్లికొమరునివలన నప్పెండ్లికూఁతు
విమలమణిబంధముల మనఃకమలములను
ఘనత ధరియించిరో కౌతుక ద్వయంబు. ౧౬౪

చం. సరఁగున లగ్నకాల మదె సన్నిహితించె నటంచు మున్ను ము
న్గిరములయం దొకళ్లొకరు జీరగుడంబు లిడ స్విధిజ్ఞభూ
సురవరు లాగమప్రథితసూక్తుల త త్రదవశ్యమం గళా
చరణవిధు ల్ఫటింపుచు నొసంగిరి తన్మధుపర్క మయ్యెడన్. ౧౬౫

కం. కమలాస్త్రిని రణజయశం
ఖము గెలచెడికొరకు బిరుదుగట్టిన గతి నా

రమణీమణి గళమున ను

త్రమమంగళసూత్రమును హితంబున గట్టెన్.

౧౬౬

చం. చెలియపదంబు రాజకులశేఖరుఁ డాత్మకరాంబుజంబున
నైలకువబూని సన్నెకలు మీఁదకు సప్తపదంబు లుంచఁగా
నలఘుగతి న్నడంపె పొలయల్కల దీర్చెడినాటి కిట్లనే
యలవడునంచు వావిగల యంగనలెల్లి హసించి పల్కఁగాన్.

౧౬౭

మ. ధరణీదేవసువాసిను ల్దవళ గీతధ్యానము లే్నయుచో
కరకంజంబుల నాణిముతైముల¹ చొక్కంబొ తలంబ్రాల ప
ల్లెరముం బూనుక నీవలావల గుబాళింపంగ దోయిళ్లనిం
పి రయం బొప్ప తెర న్న డల్చి ఫలితప్రీతి ని్యిలో కింపఁగన్.

౧౬౮

చం. సలితబాహుమూలరుచి జగ్గులు నిగ్గులుదేర గబ్బి గు
బ్బలపొగరుబ్బి గుబ్బతిల భామ యొకించుక నిక్కి నిక్కి క
న్గలువల సిగ్గు వెగ్గలముగా పతిపై తలఁబ్రాలు నోసె మం
జులకరకంకణకృణవిశుద్ధనిసాదవినోదలీలన్.

౧౬౯

గీ. ఆణిముత్యాల తలఁబ్రాల నతివమౌళిఁ
బ్రియుఁడు దోయిట ముంచి కుప్పించి నించె
భ్రమరములు డొల్చు కుందకుట్టముల భాతి
మెఱుఁగుక్రొమ్ముడి దొఱుఁగుట లెఱుకపఱప.

౧౭౦

కం. వైవాహికమౌహూర్తిక
మీవిధి నెరవేర్చి ధౌమ్యహితగతి విప్రుల్
దీవింపుచు శుభవేది వ
ధూవరులం జేర్చి రఖిలతూర్యము లొలయన్.

౧౭౧

మ. గురురత్నంబులగూర్చి దంపతుల కొంగు ల్కొట్ట బంధించి భూ
సురకాంత ల్కొప్పురంపు టారతులచే సొంపొంద వీణారవ
స్ఫురణ న్మంగళ మంచు వ్రీడ నగుమోము న్వంచి దీవించి పా
డిరి హస్తాంబుజకంకణకవ్వణనిరూఢిం దాశమానంబుగన్. ౧౭౨

తే. గీ. దినచతుష్టయ మిట్లు విధిప్రయుక్తి
వివిధమంత్రాహుతుల వ్రేల్చి వీతిహోత్రుఁ
డతులగతి దక్షిణావర్తనార్చి యగుచు
వెలిగె నుద్వాహనమోదకలితుఁ డగుచు. ౧౭౩

సీ. నేత్రము ల్మెయినిండ నిండిజూచె బలారి
యగ్ని తేజోమయుండై జెలంగె
కాలుఁ డుద్ధండసంకాశుడై హర్షించె
యాతుధానుఁడు తమిం బ్రీతినొందె
భువనోన్నతవిభూతి బొందె నవ్వరుణుండు
ప్రవిమలామోదుడై పవనుఁ డలరె
కిన్నరేశ్వరుఁ డుబ్బె పెన్నిధి గనుమాడ్కి
భవుఁ డుత్సవమున తాండవ మొనర్చె

తే. గీ. నమరస ముదయమెల్ల మిన్నంది బొంగె
నిలువుగన్నుల నప్పరోనివహ మరసె
భూనభోంతరముల నసమాన మగుచు
ఘనత జెలువొందుఁ బరిణయకాలమందు. ౧౭౪

గీ. వరుస నిబ్బంగి లొకికవైదికప్ర
దానహోమాదికర్మము ల్లగ నొసర్చి
హితపురోహితసుతమిత్రతతికళత్ర
సహితముగ భోజనోత్సవాసక్తు లగుచు. ౧౭౫

మ. సరసాన్నంబులు సూపముల్ ఘృతములు న్నౌరభ్యశాకంబులుం
బరమాన్నంబులు పిండివంటలు నపూపంబు ల్దధిక్షీరముల్
వరలేహ్యంబులు చోష్యము ల్మధుఫలప్రాతంబులు స్మిగడ
ల్పరిపూర్ణప్రియత న్పజించి రపుడా జాలాదు లామోదులై.

౧౭౬

సీ. ఇదె తృప్తదీర్ప సీయేదగల్గియున్న నిం
పునఁ బయోధరకుంభముల నొసంగు
మదభిలాష లెఱింగి మన్నింపఁ దలఁచితే
లలి సుధారసఫలంబుల నొసంగు
నచ్చెఱువయ్యె నాయిచ్చలో సీయెడఁ
గల దతిరసరుచి తెలిసికొనఁగఁ
దగినట్టులున్నది తలఁచి చూచితిసుమా
కారంబు నెచ్చట గానమిట్టు

గీ. లనుచు నిజభాగగర్భోక్తు లినుమడించి
భుక్తిగొను వార లలర నర్మోక్తు లొసఁగి
సకలజనులకు భక్ష్యభోజ్యములఁ దృప్తి
గాగ వడించి రాజోనకతై లవుడు.

౧౭౭

మ. పరిమోదంబున బండుటాకు మడుపు ల్బాగాలు పచ్చాకు న
త్తరుపన్నీరును జాపురా స్పృనుఁగుగందంబు స్మృగీనాభి క
ప్పరము నేలగు సారసౌరభములు న్నూషాంబరంబు ల్ధరా
మరరాజోరుజహద్రకోటికి బహుమానంబుగా నిచ్చియున్.

౧౭౮

గీ. మితదినాంతరమున తద్ధితపుణీతిని
యిష్టకులదేవతాపూజలెల్లఁ దీర్చి
ప్రతిసరంబును విడి నిజబంధువృద్ధ
వితతికి నమస్కరించి దీవెనలు గాంచి.

౧౭౯

ఉ. దేవవిభుండు దిక్పతు లతిప్రమదంబున సీరితోడ సం
భావితులై జనార్దనుని బ్రస్తుతిఁ జేసి ధనంజయహృత్తజుం
దీవెనలిచ్చి యప్పరసతీజనసంయుతుఁ డౌచు నర్జును
న్యే వెనువెంటఁ దోడ్కొని ద్రివిష్టపము న్వెసజేరె నున్నతిన్. ౧౦౮

కం. 1 తొకికవై దిక్కకర్మల
సీకరణిం దీర్చి ప్రౌఢలెల్లను గుములై
యాకాంతాకాంతులకు ని
షేకోత్సవముం ఘటింపఁ జెలఁగుచు పేర్పిన్. ౧౦౯

సీ. పవడంబు సకి నెలపట్టె మంచము దోమ
తెర గలిపా పట్టుదిండ్లు హంస
తూలికాతల్పంబుఁ దూఁగుటుయ్యెల రత్న
దీప ముల్వట ప్రేళితేట సురటి
కపురపుఁ బరణి బంగారుముక్కలిపీట
నిల్వటద్దంబు పన్నీటిగిండి
చిలుకపంజరము మేల్చిటిచాప దువ్వెన
గందమ్ము కుడుక బాగాలడబ్బి

గీ. పునుఁగుజవ్వాది చందువ ల్పాలబంతు
లగరు సాంబ్రాణి ధూపంపుఁ బొగలుపసిడి
గిలుకపావాలు వీణె రంజిలుమఁ జూడ
నందమౌ నొక్క కేళికామందిరమున. ౧౧౦

ఉ. అంతకుమున్నె గొందఱుఁ బ్రియాంగన లయ్యభిమన్యు జేరి సు
స్వాంతములం గుతూహలము జాల్కొన పుష్పసుగంధమాల్యము

ల్వీంత నలంకరించి యతివేగమె తన్మహాసేయదివ్యశు
ధ్వాంతమునందు కేళిభవనాంగణముం దగ జేర్చి యంతటన్.

౧౮౩

వ. ఇత్రైతంగున నందు కొంద టిందుపదన లమందానందకందశితహృద
యారవిందలై యిమ్మందగమన లందందుం గవిసి బొదివి తోడుకొనిరా
నయ్యిందువదన మందస్మితసుందరవదనారవిందంబుతో ధారాధరవినిర్గ
మితతట్టిల్లతాప్రతిభ నతిశయిల్లుచు సుధాకిరణుం గికురించి వరించు
హరిణీడింభంబు తెఱంగున సురాసురవిసరమధితపాథోనిధిం జనయించు
మంగళదేవతయుం బోలి సుందరతరారవిందబృందంబులం బొంది యం
దందమందగతిం గమించు మారాళబాలికానుకారంబున గుబ్బులుల నెబ్బు
గబ్బిసిబ్బెంపు గుబ్బులనుబ్బు నిబ్బరంపుభరమ్మ నగడగడ వడంకునె
న్నడుముతో కంకణకింకిణీవలయభద్రముద్రికాపుంజరంజితమంజుమణిగ
ణకిరణస్ఫురణసుషమాప్రళస్తంబగు హస్తంబున నొక్కవేదండయాన
కైదండ నొసంగ నిద్దంపునెలతాలం పిద్దిరి గడ్డియం డిగ్గి చంచత్కాంచన
సమంచితకాంచీగుణఘంటికాఘణఘణనినాదం బనుమోదసంపాదకంబుగా
మండితమణిఖచితకుండలంబుల డంబు విడంబింపుచు చొకాటంపు
గండద్వయంబులం దాండవింప శుంభదంభోజసౌరభసంరంభంబుచే
విజృంభించు బంభరడింభంబుల చెలువున ముఖమండలంబున మాటిమాటికి
నె్మెలుంగుటుంగరంపు ముంగురులుం జెలంగ దిశల బసలెసంగ ముసి
ముసినగవుల నసదృశలజ్ఞాభరం బాచ్ఛాదింప శోణాధరమణిఘృణి
గణంబులు దంతకుందకుట్టులంబుల కనురాగం బొనర్చ చేతోజాతాతత
నూతనకేతనంబు భాతి జంటనంటిన పయంటగెంటెంబువేరి గ్రోత్రము
త్రియంబుల నొరబెఱికి ధశధశ న్మెరిపించుచు చిత్తజుం డెత్తిన పువుగుత్తి
కత్తులమొత్తంబుగతి నభంగురశృంగారతరంగితాపాంగ విలోకనంబు
చూపరులమనంబులు మిరుమిట్లుగొలుప నయ్యిక్షుధనుస్సాక్షాత్కృతవీర
మోహినితెఱంగునం బరంగు నబ్బాలికామణిం గాంచి.

౧౮౪

క౧. నేరువునం బ్రౌఢాంగన

లారమణి న్నిభుని శయ్య కంపంగ మదిలో

కోరిక చేకూరఁగ శృం
గార రసోక్తులను హర్షగళిమానసలై .

౧౮౫

సీ. చెలువుండు బట్టిన బెదఱకుండఁగ జుట్టు
మమ్మ ధమ్మిల్లమ్మునందు విరులు
ఘర్మాంబుకణముల గరగకుండఁగను క
స్తురిబొట్టు దిద్దుబేర్చుక్క నడుమ
నేరీతి బెనఁగిన నిట్టట్టుఁ జెడకుండ
గందంపుఁ గుంకుమ గలయ నలఁదు
ప్రియుఁడు సయ్యాటలఁ బెనఁగిన విడకుండ
నీవిపై మొలకట్టు నెఱి బిగింపు

గీ. నెలఁత మీకిచ్చు కానుక ల్నిజ మటంచు
ప్రోడలై నట్టి వారలతోడ దెల్చి
సతికి నూతనసంగమోచితములైన
బొలుపు దీర్చిరి రేవతీపుత్రి కపుడు.

౧౮౬

కం. కొమ్మా ప్రియునకు నేఁడు వి
డెమ్మియ్యఁగవలయు నిప్పుడే కోపమున
నృమ్ము బెనంగెడ వేమిటి
విమ్మట నీవల్లభునితో పెనఁగుమి తరుణీ.

౧౮౭

సీ. వల్లభుం డనుకూలవశుఁ డౌచు పిలువఁగా
మఱివానితో మారు మసలకమ్మ
వెసపండుటాకుల విడె మిచ్చెనా ప్రీతిఁ
జేచాచకను కక్కనించకమ్మ
హితవుగా తొడలపై నిడ బాఱఁజూచితే
పొలయల్క నిట్టట్టుఁ బోపకమ్మ

వేడుక నీమాట వినఁగోరి పిలిచితే
మాటుబల్కుక మోము మలపకమ్మ

గీ. చెలువుఁ డొకవేళ కొంత సిగ్గులకునైన
మందలించనివాని నెమ్మన మెఱింగి
కదైదు బొకింత నిలక నిట్టిట్టు కడల
తలగిపోకమ్మ తొలకరితఱుకుబొమ్మ.

౧౮౮

తే.గీ. చెప్పవలసిమేము చెప్పితి మింతయే
గాని మీరు మీరు గలసినపుడె
మనసు నిలుపగలరె మామా హితోక్తులు
గట్టిపెట్టలేరె గుట్టు విడచి.

౧౮౯

సీ. నివుగాక నితరులు నేర్పితే పలుకు దా
చిలుకతో ప్రొద్దుబుచ్చెద విదేమి
పనిగల్గుఁతి గలిఫా తీసి యింతలో
మేళవింపుచు వీణె మీటవలెనె
చిత్రశాలలఁ దీర్చు శృంగారములనెల్ల
నింతలో నీక్షింప నేగ దేమె
యనదృశాంకారమా కవిత్వము నేఁడె
తోచె నంచును మిన్ను జూచె దేమి!

గీ. తడవులేదు ముహూర్తంబు తారసిలె న
టంచు వచియించు పలుకు లాలించవేమి?
టమ్మ లెమ్మన తత్తల మనెదదేమి
బాల యీలీల జపమేలఁ బలుకవేల?

౧౯౦

చం. మును తనుగోరి యుండిన విభు న్గవయం దఱిగల్గునప్పు డీ
యనువున సిగ్గుజెందు చెలి యంగన నెక్కడనైన లేదయో

వినఁగ విచిత్ర మిప్పగిది వింతలు పల్కెడివారె రేపె పో
పెనిమిటి బైపెనం గొనఁగ బిగ్గన లగ్గలకెక్కువారలున్. ౧౯౧

కం. తగు నొకమాట రహస్య
ముగ చెప్పదుమో సదస్యముగ జెప్పదుమో
మగువా నీమది కోపం
బగునేమో యనుచు సందియం బొను మదిన్. ౧౯౨

గా. నీపుట్టింట బ్రియుండు పెంపుఁ గనఁగా నిత్యోత్సవం బేర్పడ
న్నీపై ప్రేమ నతండు నాతనిపయి న్నిప్రేమ సంధిల్లఁగా
నేపట్ల ల్మన సేగతిం జెదఱెనో యేకాంతమం దెట్లు మీ
చూపు లేపులు మీనంబు లెఱుగు న్మోధింపలేముం గదా. ౧౯౩

మ. మరునిం జూచిన తీవ్రచిత్తుఁ డిక మోమోటంబు చూడండు నీ
వరునింజూడఁగ నంతకన్న నతితీవ్రప్రాజ్ఞుఁడౌ వారలి
ద్దఱ నేలంగల తీవ్రపాకి వికమీద న్నీకు నీసిగ్గుదాం
తర లెచ్చొట నణంగుచో గన నహో తస్వి కురంగేక్షణా. ౧౯౪

చం. ఇక మము కోపగించి కను లెఱ్ఱన జేయుచు చేవిదిల్చి నె
మ్మొక మటు మల్చి కన్నామలు మోచ్చిన కాదననేల నీకు వా
నికి మన సొక్కలైనగతి నెమ్మది మాకెఱుగంగనయ్యె నీ
విక పదివేలబాసలు పయింబయి జేసిన నమ్మ మమ్మరో. ౧౯౫

ఉ. మంచిదిగాని దచ్చనలమాటల నవ్వితి మింతెగాని చా
లించెద మిట్టి హాస్యరసలీలల కే మికనైన జాగుగా
వించక లెమ్ము సమ్మతిన వేమఱు నీమదిగోరినట్లు నే
కం చటువంటి కాపురము గల్గెగగా కొదువేమి నీమదిన్. ౧౯౬

చం. అని యిటు లూరడించి యొక యంగనయుం గయిదండ నీయ నొ
క్కనలిననేత్రయు న్నిఖముఖంబుల పెన్నెఱు లంటదువ్వ శో

భనమనియొక్క చంద్రముఖి పాటలు బాడఁగ వచ్చె మున్నుజే
రొక్కను తన మందయానమునకు న్నెఱిముప్పిరి తో డాసంగఁగన్. ౧౯౭

చం. మనమున దై ర్యముం దొలిఁగి మాటికి కంపభయప్రమోదము
లైనఁగొన మోమునం జెమటబిందువు లల్లుకొనంగ మెల్లమె
ల్లన నడగొంక పద్మముకుళ స్తని వచ్చె ధనాధ్యుపాలికి
న్మనవి యొనర్చ వచ్చు ఘనమానుషశాలివలె న్నతాస్యయై. ౧౯౮

ఉ. అండజయానకేళి భవనాంగణ మీగతి జేరవచ్చుచో
నిండె సువాసన ల్మణివినిర్మితగేహములందు దట్టమై,
నిండె తదంగకాఁతులు మనీభవమై దళది క్తటంబుల
న్నిండె నృపాలహాళికి మనీషను మోహపుఁగోర్కె లెక్కువై. ౧౯౯

సీ. లలన లివ్వల నవ్వలనుగమ్మి నడిపింప
రిక్కలనడి చంద్రరేఖఁ బోల్చు
పటుహాటక స్తంభపంక్తి మర్చన నిల్వ
మరునికిల్బొమ్మ వైఖరి జెలంగు
సిగ్గున తెరచాటు జేరుచో జలధర
తతి సమావృతతటిద్గతి దనర్చు
చెలులు కట్టెదుట జేర్చిన పద్మినీబృంద
గత హంసడింభకాక్కుతిని మెలఁగు

గీ కేలు లందించి పాన్పు నెక్కింప నిగుడ
గిరిసమారోహబర్హిణీక్రియ నొసంగు
సరసునకు దన్ను సమకూర్చు సమయమునను
గొంత లజ్జను తలవంచి సంతసించి. ౨౦౦

కం. చనుచో ననుమానించెటి
వనజేక్షణ నరసి చూడవలెనని కోర్కు
ల్లన మాటు నృపుని నరసియు
షనితామణు లనిరి ప్రౌఢవచనరచనలన్. ౨౦౧

మ. చెలియా యెవ్వరికోసమీ వగల నాజేపించె డేమమ్మ త
త్రలు మంచునె్వసనంటి యవ్విభునిచేత న్నిల్పఁగా మారుఁడ
వ్వలఁ బోనీయక నానబెట్టుగతి త్రేవ న్నిల్చి నప్రమాస్యయై
తలపైకెక్కిన సిగ్గుభారమగుటం దా మోయలేనట్లుగన్. ౨౦౨

కం. తీరిచిన మరునిత త్రడి
తీరున చెలువొందు యీసతి న్నెఱవిద్దెం
దీరుచుకొని లేఁగేదఁగి
తీరుదొరఱుణం బికెట్లు దీరుచుకొనెదో ! ౨౦౩

చం. ఇదివరదాక నిట్టిగొడ వేమియెఱుంగనిగోలసుమ్మి ని
న్గదిపెడికోర్కె దక్క పలుగంటుల కోర్వదటం చెఱింగి నె
మ్మది నెనరంటఁగా నడుపుమా రసికాగ్రణి పుష్పగుచ్ఛసం
పద గలయింతి గబ్బిచనుబంతులు నీయఱచేతిసొమ్మగున్. ౨౦౪

తే.గీ. వనితయెడ నవ్యశృంగారవై భవములఁ
దెలిసి భోగింపఁదగు నహో ధీవరేణ్య
రసికుఁ డిదె మెచ్చి తాంబూల మొసఁగినపుడె
నవ్వుమొగమెత్తి గని గైకొనంగ రాదె. ౨౦౫

చం. మదనసమానమూర్తి యభిమన్యుఁడు నీప్రియుఁడయ్యె నింకనీ
కొచువ లికేలనమ్మ! మదిఁ గోర్కెలుఁ దీరుగదమ్మ! గుట్టుమై
నొదగకుమమ్మ! వాని రసికోక్తుల మర్మ మెఱుంగుమమ్మ! జె
ప్పఁదగిన మర్మము ల్మనుపె పల్కఁ గలేదటవమ్మ కొమ్మరో. ౨౦౬

కం. అని వనితామణి కరమా
తనికరమున నిడెడు చతురతం గని నరనం
దనుఁడు మదిమెచ్చు సమయ
మ్మున నెనయు ముహూర్తకాలముం దాకొనఁగన్, ౨౦౭

సి. గడెలెన్ని యాయెనో గనివచ్చెద నటంచుఁ
దలుపు గిట్టునదీసి దాటి నొకతె
పోయిన చెలిరాకపోయెఁ బిల్చెదనంచు
సతుల నిట్టయిఁద్రోసి జారె నొకతె
కుంకుమబగణి గైకొన నేమరిచితి నిదె
తెచ్చెదనంచు నేతెంచె నొకతె
నెలఁత యెచ్చటికేగె నే బోయెద నటంచు
దాని వెన్నకు నెట్టి దాటె నొకతె

గీ. సకియ లొక్కొకపేరు బెట్టుకొని పోవు
నంతవారలతోడనే కొంత సిగ్గు
జనుట సన్న లెఱింగి యాసరసమాళి
చెంతరాదీసి పిడె మిచ్చు నంతలోన.

౨౦౮

కం. దంతఁపుఁ దలుపు తటాలున
నింతులు గికురించి మూసి యిట్టటు కెళవు
లొక్కంతవడి బొంచి కని యే
కాంతసమయమగుట తూర్ణగతి జనిరంతన్.

౨౦౯

గీ. కాంతుఁ డంతంత తాల్మి యొక్కింతలేక
నించు విల్వించి యిరువురఁ గాంచి పొంచి
నారి నెక్కించి కుప్పించి బీరమెంచి
సూటి బాటించి తొమ్మున నాట నేసె.

౨౧౦

గీ. కాంతుఁ డపుడు కుచాగ్రదుర్గముల నంటి
మధ్యదేశంబునం గల మర్మముగన
కాఁగల దిదేమొ వలరాజు కయ్య మనుచు
ఫరజఘనభూమి గడగడ వణక దొణఁగె.

౨౧౧

బెనఁగి డాతొడఁ గూర్చుండబెట్టె నపుడు
సిగ్గు కడదేఱి చెలువుండు చెలువుమీఱి.

౨౧౪

కం. చనుబంతు లంటఁబో సి
గ్గున కరముల భుజము లబ్బుకొని గప్పుకొన
న్ననవిల్లు కయ్యమునకు
న్వనిత భుజాస్ఫాసనంబు వాటిందుగతిన్.

౨౧౫

సీ. తేనెలొక్కఁగ బల్కితే చాలదే మన
సారంపుబాగా లొసంగవలెనె
గోటనీచెక్కులు మీటితే చాలదే
తెలియాకు మడుపు లంఘీయవలెనె;
కిసలయాధరము నీ వొసఁగితే చాలదే
మెత్తనిచే నంఘ్రు లొత్తవలెనె
వలపుటూర్పులు మేన నొలసితే జాలదే
విరుల దీవెనలచే విసరవలెనె

తే.గీ. సౌఖ్యరతి నన్ను నేలితే జాలదే స
మస్తసేవావిధుల వెతమాన్పవలెనె
తదపు జేసెదవేల నే తాళజాల
కరుణ నీవేళఁ గొఁగిలీగదవె బాల.

౨౧౬

చం. అని తమి నిల్చలేక చరణాబ్జము లొత్తెడి బాలికామణిం
దనయురమందుఁ జేర్చుకొని తద్దయు నిద్దఁపుప్రక్కనుంచు నం
తనె సతికంచుకంబు తనుదానె ముడి న్నదలంగ దంపఱి
తనువులు పుల్కరించె సుమధచ్ఛుఁడు నించిన ముల్కులో యనన్. ౨౧౭

సీ. నెనఱున మెఱుఁగొప్పు నెఱిగొప్పు నమరఁగా
కమ్మచెమ్మట చెక్కుగవ జనించె
చెక్కులు మునిపంట నొక్కఁగా గమకింపఁ
బులకాంకురములు గుబ్బల బొసంగె

సీ. పెదవి నానునటంచు పెడమోము మల్పుఁగా
 నిద్దంపుఁజెక్కిలి ముద్దులందు
 బిగిగుబ్బలంటున స్థితి నొత్తిగిలంగ
 చక్కిలిగింతల జకుకుదీర్చు
 చేజాప చెక్కిలిఁ జెనఁకునో యని తొడ
 ల్గదియింప కళలంటి గరుగజేయు
 దగ్గఱించె నటంచు సిగ్గున కనుమూయఁ
 బాటించి నయనచుంబన మొనర్చు

తే.గీ. నతను పరవశుఁ డభిమన్యుఁ డనుటగాదు
 బడుగుజడతరి వడయుల కడిమిజెడఁగ
 నడుచు వెడవిల్లుపువుటంపుఁ జడికి నుడికి
 సుడిని తడఁబడ నితరులఁ దడవనేల.

౨౦౨

సీ. సరసతరప్రభాకరమనోహరములౌ
 జక్కవలను మాట నిక్కమయ్యె
 కనుఁగొన మకరలాంఛనమనోహరములౌ
 దర్పకశ్రీ లన తథ్యమయ్యె
 సంతతశృంగారసరసోన్నతంబులౌ
 లకుచంబు లనుటయే లక్ష్యమయ్యెఁ
 బ్రీతి పయోధరాఖ్యంబులౌ పూర్ణకుం
 భద్యయం బన గుఱుతులయ్యె

గీ. ననుచు వర్ణించి చూపెడునట్ల చనుల
 నంట గమకించు తీర్చి పయంట నుంచు
 మణిసరు ల్చిక్కు సడలించు మదిఁ గలంచుఁ
 దాల్చి మది నుంచు నంతంత దగ్గఱించు.

౨౦౩

తే.గీ. ఒడయఁ డయ్యింతి చెయిబట్టి విడువకున్న
 చిడిముడిన కొంత పెడమొగం బిడెడు నంతఁ

బెనఁగి డాతొడఁ గూర్చుండబెట్టె నపుడు
సిగ్గు కడదేఱ చెలువుండు చెలువుమీఱ.

౨౧౪

కం. చనుబంతు లంటఁబో సి
గ్గున కరముల భుజము లబ్బుకొని గప్పుకొన
న్ననవిల్లు కయ్యమునకు
న్వనిత భుజాస్ఫలనంబు వాడించుగతిన్.

౨౧౫

సీ. తేనెలొక్కఁగ బల్కితే చాలదే మన
సారంపుబాగా లొసంగవలెనె
గోటనిచెక్కులు మీటితే చాలదే
తెలియాకు మడుపు లంఘియవలెనె;
కిసలయాధరము నీ వొసఁగితే చాలదే
మెత్తనిచే నంఘ్రు లొత్తవలెనె
వలపుటూర్పులు మేన నొలసితే జాలదే
విరుల దీవెనలచే విసరవలెనె

తే.గీ. సౌఖ్యరతి నన్ను నేలితే జాలదే స
మస్తసేవావిధుల వెతమాన్వవలెనె
తదపు జేసెదవేల నే తాళజాల
కరుణ నీవేళఁ గొఁగిలీగదవె బాల.

౨౧౬

చం. అని తమి నిల్చలేక చరణాబ్జము లొత్తెడి బాలికామణిం
దనయురమండుఁ జేర్చుకొని తద్దయు నిద్దఁపుప్రక్కనుంచు నం
తనె సతికంచుకంబు తనుదానె ముడి న్నడలంగ దంపతి
తనువులు పుల్కరించె సుమధమ్మఁడు నించిన ముల్కులో యనన్. ౨౧౭

సీ. నెనఱున మెఱుఁగొప్పు నెఱిగొప్పు నమరఁగా
కమ్మచెమ్మట చెక్కుగవ జనించె
చెక్కులు మునిపంట నొక్కఁగా గమకింపఁ
బులకాంకురములు గుబ్బల బొసంగె

గుబ్బ లక్కున జేర్చి గుస్తరించెడునంత
 నెఱిపొక్కిలినయంటు నీవి నడలె
 నీవితేనంట కన్నియమేన తనుదానె
 జలదరింపుచు వివశతను జేందె

తే.గీ. నంత కాంతుఁడు కెమ్మోవి యానినపుడె
 కేళినీలీలఁ దేలెనో లోలనయన
 కెరుకలేని మహామోహభరము గప్పి
 కనుల నఱమోడ్చి సౌఖ్యసాగరము దేలె.

౨౧౮

కం తెలిపెటిదేమిక నవ్వల
 నల పార్థతసూభవుని సుఖాలింగనమ
 క్కలకంఠకంఠి కలయిక
 లెలమి మహానందవిభవ మిడె నిర్దురకున్.

౨౧౯

చం. తనుమృదుభావ మెన్నక నెదం గతినంబుగ జేర్చి పల్లవం
 బున కెనయైన మోవి జిగి బొక్కఁగ నొక్కి యలంచి చన్దవ
 ల్గనలు నటంచు నెన్నక నఖంబుల గ్రుచ్చి దయావిహీనుడై
 వనితను గోరె-ధాత్రి మగవారు స్వకార్యధురంధరుల్ గదా !

౨౨౦

సీ. నవఘర్మకణగణప్రవణకాశ్మీరాంగ
 రాగం బరుణమృత్పరాగ మనఁగ
 మహితగాఢలింగనహితసన్నేళన
 లమితబాహాబాహి ననుకరింప
 నధరసమాకర్షణాన్యోన్య రదపంక్తు
 లిక నౌడు గఱచుట లెరుకఁజేయ
 లసదురోఘటనగల్గరిచపేటాదుల
 నినదము ల్ముష్టితాడనము దెలుప

గీ. కోపుచూపుల బింకము ల్కాజితములు
దీర్ఘనిశ్వాసములు మనస్తప్రగతులు
సమములొచును మల్లయుద్ధమును బోలె
రతుఁ దేలిరి సతిపతు లతులగతుల.

౨౨౧

సీ. వేనలిబాసి క్రొవ్విరి దండ బెనఁగొన
గస్తూరితిలకింబు కడలజెదఱు
తావి దక్కఁగ సుగంధము మేన విడిబోవ
కవగుబ్బ లిట్టట్టుగా చలింప
వగ గుల్కు ముంగురు ల్వదనాంబుజము గప్ప
నఱమోడ్చుగందోయి యొరపు నెఱప
చిఱుచెమ్మటలు తక్కుచెక్కుల బదనెత్త
తావి నిట్టూర్పుల మోవి గదల

గీ. మనసు గుదిరించి ప్రేమ నిమ్మడిగ బెంచి
కళలఁ గదలించి నేర్పున గారవించి
సొక్కి సొక్కించి కౌఁగిట నుక్కించి
కలయికన వోడ నిటు ప్రౌఢగా నొనర్చె.

౨౨౨

సీ. ముహు రప్రయత్ననిర్ముక్త నీపీబంధ
మవిభక్త సంశ్లేషితాంగయుగళ
మాసాంతపరిగృహీతాధరపల్లవ
మనురాగసంవర్ధితాంతరంగ
మతికుతూహలబాష్పగతలోచనద్వంద్వ
మనువేలదంతక్షతాంతగండ
మధికసీతక్రమణితాదిసుఖానంద
మాలింగితభుజాలతాకూల

తే.గీ. మభినవోద్ధామకామజలాభిరామ
మనమనుభవారవశ్యశయ్యాసిపాత

మంచితభూలతాసమాకుంచితాస్య
మై దనర్చెను నూత్నసమాగమంబు.

౨౨౩

గీ. కులుకు వలిగబ్బిగుబ్బలు త్లోట నదిమి
తొడలనంటుల నిట్టట్టుఁ దొలగ నడచి
సుడికొలంకు గలంచి యర్జునతనూభ
వాఖ్య కందర్పగందేభ మపుడు జెలఁగె.

౨౨౪

కం. ఇరువుర లీగతి సరిసరి
పరిరంభవిజృంభమాణభావంబులచే
నెఱి గుఱిగ నురువడించిరి
పరికింపం గుసుమసౌరభన్యాయమునన్.

౨౨౫

ఉ. ఆలనామణిన్ నృపకులాగ్రణి యీగతి సౌఖ్యసంపదన్
దేలిచె కండచక్కెరల తియ్యని కెంజిగురాకు మోవియున్
గ్రోలి మెఱుంగుఁ బూమొగడ గుబ్బల నొక్కట నొక్కి పొక్కిలిం
గేల నమర్చి చెక్కులను గీటి నవోడరతి నివోలుఁడై.

చం. నరసుతుఁ డీగతి స్మితదినత్రితయం బతిప్రీతిఁ గేశికా
భిరతిని దీక్షమై గడపి విష్ణుటఁ దచ్చశిరేఖభోగసం
భరణకుశూహలాపి బిగిబాయక జంభవిభేదిసౌఖ్యవి
స్ఫురణ నఖండసంపదలఁ జొక్కుచు వర్తిలుచుండి అంతటన్. ౨౨౬

సీ. పాకారికుంభికుంభములు చేగొనినట్లు
పడతివక్షోజకుంభములు గొనుట
నరువుఁ గాహరిచందనం బలందినయట్లు
నాతి గాఢాలింగనంబు గొనుట

గంధర్వవీణాసుగానము ల్వినినట్లు
 సుదఁతి సన్నజితాదిసూక్తి వినుట
 బహుశసుధారసపాన మద్భినయట్లు
 సతితావికెమ్మోవి చవులుగొనుట

గీ. సంతసంబున సంతతం బింతితోడఁ
 గవయుట(ను) స్వర్గభోగసంకాశ మగుచుఁ
 బ్రీతి నీరీతిఁ బ్రతిబలారాతి భాతి
 ధన్యుడై యొప్పె నయ్యభిమన్యవిభుఁడు.

౨౨౭

మ. నరనాథుండు క్రమక్రమంబునను తన్నారీశిరోరత్నము
 న్నరసక్రీడలఁ గేళికావనుల భాస్వచ్ఛంద్రశాలాపరం
 పరల న్నారసరోవరంబులను శుంభద్రత్నగేహంబులం
 బరిరంభింపుచు గారవింపుచు మనోభావంబు లీడెర్చుచున్.

౨౨౮

సీ. చెనక నంటఁగఁగి చితిముడి కొన్నాళ్లు
 తోర్కదాఁ బొసఁగుట కొన్నినాళ్లు
 బలిచిన సిగ్గుచే బెనఁగుట కొన్నాళ్లు
 గుఱిని దాపున నిల్చి కొన్ని నాళ్లు
 ప్రౌఢోక్తులకు మాటుబల్కమి కొన్నాళ్లు
 కోడిగంబు లొనర్చి కొన్నినాళ్లు
 బలవదాలింగనాకలితము ల్గొన్నాళ్లు
 గురుస్వయంఽగ్రహణము ల్గొన్నినాళ్లు

గీ. నంతకంతకు కాంత విభ్రాంతితోడ
 రసముల నెఱింగి గాఢానురక్తితోడ
 నతిగుఱోపేత తాలధ్వజాత్మజాత
 ప్రీడఁ బోనాడె నానాఁడు ప్రోడ యయ్యె.

౨౨౯

శా. ఈలీల స్పృహవాసరంబు లతిభోగేచ్ఛావిహారంబులన్
 తాళింకాత్మజతో మెలంగు సటమీదం బొండుసూను జ్ఞయ

శ్రీలం జెంది త్రయోధశాబ్దముల బాటించిరి సౌభద్రును
తాలప్రక్రియ తల్లితో మగుడ నింద్రప్రస్థముం జేర్చియున్. ౨౩౦

చం. కొడుకును కోడలిం గని యకుంతకుతూహలు లొచు నక్కులం
దిడుకొని ధర్మజప్రముఖు లెంతయుఁ దాము వివాహకాలమం
దెడపడయుంటచే మది నొకింతఁ గొఱుంతను నుత్తరాసతిం
దడయక పెండ్లిసేయఁగను దానికిఁ గల్గె పరీక్షితికుడున్. ౨౩౧

కం. అతఁడె భవజ్ఞనకుండై
యతులితభరతాన్వయంబు నలఱించెను ద
తృప్తినిధివి నీవు నిఖిల
క్షితిపాలనజేయు సుప్రసిద్ధుడవు గదా ! ౨౩౨

అయావృత్తాంతము వాక్
శ్రీయుక్తి నవి స్తరముగఁ జెప్పితి మునుపే
వేయువిధంబుల నీమది
నేమెడ మఱుపొందునే మహితలనాధాః ౨౩౩

కం. ఈపగిదిం జనమేజయ
భూపతికిం బైలుఁ డమృతపుంజరసోక్తుల్
జూపట్టఁ దెలిపి తత్పతి
చే పూజితుడై నిజేచ్ఛచే జరుదెంచెన్. ౨౩౪

—: ఫలశ్రుతి :—

కం. శేషాద్రినాథభక్తిమ
నీషం దాలాంకనందనీపరిణయముం
భాషించిన విని వ్రాసిన
దోషములఁ దొలంగి ముక్తి తుది లభియించున్. ౨౩౫

సీ. భానుఁ డెందాక నభ్రగతుఁడై జరియించు
చంద్రుఁ డెందాక తేజస్వియౌను
ధరణి యెందాక సుస్థిరరూపమున జెందు
గగన మెందాక నూర్థ్వగత మొందు
నుడుగణం బెందాక నడుచు హౌమాద్రిపై
జ్వలనుఁ డెందాకఁ జాజ్వల్యుఁ డౌను
మహిని నెందాక రామాయణంబు బఱంగు
ధర విభీషణుఁడు నెందాక నేలు

తే.గీ. నిగమసారంబు లెందాక నెగడుచుండు
భూమిభారంబు నెందాక బూనునయ్య
సంత నామఘణీశ్వరుం డంతదాక
బఱగు తాలాంకనందినీపరిణయంబు.

౨౩౬

— : ఆశ్వాసాంతము : —

కం. తుంగపతంగతురంగా
రంగత్కరుణాయతాంతరంగా! మదసా
రంగావనమంగాహృద
యాంగణవినివేశవేంకటాద్రిరమేశా.

౨౩౭

ఉ. వై రివిఫాలఫాలదృశవందితనిర్మలభావభావజా
కారవికారదూరదరకంధరకంధరదేహదేవదే
వారవినేత్ర-నేత్రహితభర్మవృషాచలవాసవాసవా
దారహరాజరాజబలిదానవదానవహానుమోదనా.

౨౩౮

భ్రుజంగ మదారాతికుంభీంద్రమాన్యన్మృగేంద్రా!
ప్రయా పదాబ్జాసతాజేశబర్హిర్ముఖేశా!
తము ముదాలోకనాదత్తముక్తిప్రకాశా!
సదాసంచరచ్చేషశై లిపదేశా

౨౩౯

మ. ఇది ధారాళమరందమాధురివచోఁపీనప్రదారాఘవా
ర్యదినేశానుజభావనార్యతనుజప్రౌఢాంకమౌద్ధల్యభూ
విదితోద్వేల్లితకీర్తిసారసరమాద్వీనారసింహార్యపా
పదతాలాంకసునందినీపరిణయాశ్వాసంబు షష్ఠం బగున్. ౨౪౦

—: గ ద్య :—

ఇది శ్రీమచ్చేషధ రాధరసౌధవీధీవిహరణవేంకటరమణచక్షుర్విలక్ష
ణాక్షీణకృపా కటాక్షవీక్షణాపరిలబ్ధలక్ష్య లక్షణానపద్యవిద్యా
విలాసశ్రీనివాసగురుచరణస్మరణాభ్యసనరసనావికాసనిస్తు
ల్యకల్యాణసాకల్యమౌద్ధల్యగోత్రపవిత్ర భావనాచార్య
పుత్ర పర్వత్రయకైంకర్యవిధాన వేంకట
న్యసింహార్యాభిధాన ప్రణీతంబైన తాలాంకనందినీపరి
ణయంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును ౨౪౧
షష్ఠా శ్వా స ము

“కలియుగ శాలివాహనశ
కంబులు వేదరసాచలేందు సం
ఖ్యలఁ జన నందు నాంగిరస
హాయనభాద్రపదాఽసితాష్టమిన్
గలిత మృదూక్తి నీ సరస
కావ్యము పూర్ణముగా రచించె న
త్యలఘుఁడు శేషశైలశిఖ
రాగ్రవిహారి లసత్కృపామతిన్.”
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
అస్మద్గురుభ్యో నమః
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

తాలాంకనందినీపరిణయము

గద్యపద్యప్రథమపాదసూచి

	పుట		పుట
అంకితము మాకు	౬	అంతట బోక భూత	౩౦౫
అంగన నిన్ను చిత్ర	౨౪౦	అంతట మాయాదను	౨౯౫
అంగన లందఱు	౨౮౮	అంతట రాజసూయ	౬౩
అంగీకృతరంగ	౧౬	అంతట విసుగక	౩౨౫
అండజయాన కేళి	౩౭౫	అంతట శశిరేఖ	౧౪౭
అంతం గ్రమక్రమం	౬౩	అంతట శశిరేఖ	౧౬౯
అంతం దెలితెలి	౨౫౨	అంతట సవ్యసాచి	౧౦౯
అంత ఘటోత్కచుం	౨౫౦, ౨౭౫	అంతటిలో కనుం	౧౯౬
అంతకంతకు తాప	౧౮౫	అంతటి లోపలి	౨౩౫
అంతకంతకు నుద	౧౮౨	అంతట నభూకాంతుఁ	౧౨౪
అంత కిరీటి రాక	౪౭	అంత నయ్యింతి లతాం	౧౮౭
అంతకు గొన్నినా	౮౮	అంత నిరింతర	౧౧౫
అంతకుమున్ ఘటోత్కచుఁ	౩౩౭	అంత నృకాంతుఁడు	౨౪౬
అంతకు మున్ సుఖద్ర	౨౨౦	అంత నొక్కిత తడవు	౨౩౭
అంతకు మున్నె	౩౭౦	అంతన్ రాజపురో	౨౮౬
అంతట దుర్యోధను	౨౦౫	అంతన్ సాత్యకి యీ	౨౧౭
అంతట ద్వారకా	౨౩౧	అంతరాశమున	౮
అంతట నక్కాంతల	౫౨	అంత లతాంత	౫౯
అంతట సద్గునుం	౩౪౭	అంతలోన సుఖద్ర	౫౭
అంతట పాకశాసని	౪౭	అంతిపురంబునందు	౨౩౩

అంతిష్ఠరఘనందున	౨౩౩	అటుల వెలువడి	౧౬౮
అం దందము తాల	౧౮	అటువలె యోవన	౧౦౨
అందఱు లితైఱంగున	౩౪౯	అటువలె రాజరాజు	౨౯౮
అందఱిలో మధ్యముఁడు	౪౩	ఆట్టి కోవిదునకు	౧౧
అందుకు కన్య నిచ్చు	౨౫౮	అడవుల కారాకులు	౨౫౮
అందుకుఁ గర్ణముఖ్యు	౨౯౩	అడుగో చూడుమి	౩౪౮
అందున దానవుఁ	౨౪౭	అతఁ డతుల దనుజు	౩౧౨
అందు భవన్ముఖో	౧౮	అతఁ డతుల ప్రభావ	౧౭
అందున నొక్క వింత	౨౩౫	అతఁ డిలు వెళ్ళగొ	౨౫౮
అందులకు హరియు	౨౨౧	అతఁడును గర్భితం	౧౧౨
అకటా దైవనియో	౨౨౮	అతఁడె భవజ్ఞున	౩౮౪
అకటా నీ విటు	౧౩౩	అతనికి బ్రభువాహ	౫౨
అకటా యీ వెలి	౧౨౧	అతని సుతుండు	౨౦౭
అకటా రథ రథ్యా	౩౦౮	అతి చిత్రగతి	౭౦
అకటా సురసంయమినై	౨౫౯	అతి చిత్ర వస్త్ర	౩౬౩
అకలంకగతిని	౮౯	అతివ తపియించు	౨౪౦
అకలంక బిరు	౬౯	అతివ నెమ్మొము	౧౩౨
అఖిలలోకాధి	౪౦	అతివ యొకర్లు	౩౫౧, ౩౬౩
అఖిలార్తిజన	౬౫	అతివలు సౌధ	౨౮
అచ్చట ద్వారకా	౨౬౫	అతులతర రూప	౧౨౭
అచ్చటి రత్న పంజ	౧౫౦	అత్తఱి నొక బిత్తఱి	౩౫౭
అజ్ఞాన మెల్ల	౩౩	అత్తఱి శేషహోమ	౫౭
అట పొందు క్షితి	౪౧	అత్రిముఖాఖిల	౬౬
అట నటవిం ధను	౨౪౪	అది కనుగొందు	౨౧౪
అటు గాన మీర	౧౮	అది గని బెద	౧౮౩
అటు తటుకున	౪౯	అది గని యచ్చటం	౨౯౨
అటుపురి వెలువడి	౪౬	అది గని రాజ	౨౯౦

అది .గనుకన్ ముహూర్త	౨౬౨	అని చెప్పి సుర	౨౦౫
అది గనుగొని	౨౫౧	అని జనని దెలుప	౨౨౩
అది గాక కాన	౨౭౮	అని జననీ జనకుల	౭౩
అదిగాకన్ భవ	౮౦	అని తనతో తను	౧౩౯, ౧౮౨
అదిగాకన్ మన	౩౦౮	అని తనలోన	౧౦౪
అది గాకన్ మును	౧౩౩, ౨౩౨	అని తను కర్ణ	౨౩౩
అదిగాన నిందజల	౨౦౮	అని తమి నిల్పలేక	౩౭౯
అదె పున్నాగము	౧౩౫	అని తరలనయన	౮౦
అదె బలకృష్ణ	౩౪౫	అని తలచి విజృం	౨౪౫
అది మఱియును	౬౮	అని తలపోసి	౨౭౫
అద్దిర వాని చక్క	౧౩౯	అని దామోదరు	౩౧౩
అనఘ ధామ్య	౩౬౪	అని దుశ్శాసను	౨౬౭
అనముడు రేవతీ	౨౮౨, ౩౫౫	అని ధైర్యోక్తులు	౧౪౩
అన దుర్యోధనుఁ	౨౬౭	అనినం గన్నుల	౨౨౬
అన నిట్టూర్పులు	౨౫౭	అనినం గృష్ణుడు	౨౧౪
అనవద్య హృద్య	౨౧౦	అనినం గౌతుక	౨౦౯
అన విని తోక	౨౧౩	అనినం దైత్యుఁ	౨౪౫
అన విని పైలుఁ	౧౯	అనిన	౪౬
అన విని యాదరోక్తు	౨౩౯	అనిన జనార్దనుండు	౩౧౨
అన విని వన	౫౩	అనిన ఘటోత్కచుం	౨౭౮
అన విని సుర	౨౦౧	అనిన ఘటోత్కచుఁ	౨౫౪
అని కనలి పలిక	౨౧౮	అనిన నృపాల	౨౦౩
అని కర్ణశూలములుగా	౨౧౬	అనిన పౌరులు	౩౩౩
అని కొంత వంత	౨౨౬	అనినన్ మాయా	౨౮౭
అని గుంపు గుంపులై	౨౮౪	అనినన్ రోష	౨౪౬
అని ముతించిన	౨౭౧	అనిన రాజేంద్రు	౨౦౩

అంతిపురమునందున	౨౩౭	అటుల వెలువడి	౧౬౮
అం దందము తాల	౧౮	అటువలె యోవన	౧౦౨
అందఱు లితైఱంగున	౩౪౯	అటువలె రాజరాజు	౨౯౮
అందఱిలో మధ్యముఁడు	౪౩	ఆట్టి కోవిదునకు	౧౧
అందుకు కన్య నిచ్చు	౨౫౮	అడవుల కారాకులు	౨౫౮
అందుకుఁ గర్ణముఖ్యు	౨౯౩	అడుగో చూడుమి	౩౪౮
అందున దానవుఁ	౨౪౭	అతఁ డతుల దనుజ	౩౧౨
అందు భవన్ముఖో	౧౮	అతఁ డతుల ప్రభావ	౧౭
అందున నొక్క వింత	౨౩౫	అతఁ డిలు వెళ్ళగొ	౨౫౮
అందులకు హరియు	౨౨౧	అతఁడును గర్భితం	౧౧౨
అకటా దైవనియో	౨౨౮	అతఁడె భవజ్ఞున	౩౮౪
అకటా నీ విటు	౧౩౩	అతనికి బ్రభువాహ	౫౨
అకటా యీ వెలి	౧౨౧	అతని సుతుండు	౨౦౭
అకటా రథ రథ్యా	౩౦౮	అతి చిత్రగతి	౭౦
అకటా సురసంయమినై	౨౫౯	అతి చిత్ర వస్త్ర	౩౬౩
అకలంకగతిని	౮౯	అతివ తపియించు	౨౪౦
అకలంక బిరు	౬౯	అతివ నెమ్మొము	౧౩౨
అఖిలలోకాధి	౪౦	అతివ యొక్కరు	౩౫౧, ౩౬౩
అఖిలాత్రిజన	౬౫	అతివలు సౌధ	౨౮
అచ్చట ద్వారకా	౨౬౫	అతులతర రూప	౧౨౭
అచ్చటి రత్న పంజ	౧౫౦	అత్తటి నొక బిత్తటి	౩౫౭
అజ్ఞాన మెల్ల	౩౩	అత్తటి శేషహోమ	౫౭
అట పొండు క్షితి	౪౧	అత్రిముఖాఖిల	౬౬
అట నటవిం ధను	౨౪౪	అది కనుగొందు	౨౧౪
అటు గాన మీర	౧౮	అది గని బెద	౧౮౩
అటు తటుకున	౪౯	అది గని యుచ్చటం	౨౯౨
అటుపురి వెలువడి	౪౬	అది గని రాజ	౨౯౦

అది .గనుకన్ ముహూర్త	౨౬౨	అని చెప్పి సుర	౨౦౫
అది గనుగొని	౨౫౦	అని జనని దెలుప	౨౨౩
అది గాక కాన	౨౭౮	అని జననీ జనకుల	౭౩
అదిగాకన్ భవ	౮౦	అని తనతో తను	౨౩౯, ౧౮౨
అదిగాకన్ మన	౩౦౮	అని తనలోన	౧౦౪
అది గాకన్ మును	౧౩౩, ౨౩౨	అని తను కర్ణ	౨౩౩
అదిగాన నిందజల	౨౦౮	అని తమి నిర్పలేక	౩౭౯
అదె పున్నాగము	౧౩౫	అని తరలనయన	౮౦
అదె బలకృష్ణ	౩౪౫	అని తలచి విజృం	౨౪౫
అది మణియును	౬౮	అని తలపోసి	౨౭౫
అద్దిర వాని చక్క	౧౩౯	అని దామోదరు	౩౧౩
అనఘ ధామ్య	౩౬౪	అని దుశ్శాసను	౨౬౭
అనఘుడు రేవతీ	౨౮౨, ౩౫౫	అని ధైర్యోక్తులు	౧౪౩
అన దుర్యోధనుఁ	౨౬౭	అనినం గన్నుల	౨౨౬
అన నిట్టూర్పులు	౨౫౭	అనినం గృష్టుఁడు	౨౧౪
అనవద్య హృద్య	౨౧౦	అనినం గౌతుక	౨౦౯
అన విని తోక	౨౧౩	అనినం దైత్యుఁ	౨౪౫
అన విని పైలుఁ	౧౯	అనిన	౪౬
అన విని యాదరోక్తు	౨౩౯	అనిన జనార్దనుండు	౩౧౨
అన విని వన	౫౩	అనిన ఘటోత్కచుం	౨౭౮
అన విని సుర	౨౦౧	అనిన ఘటోత్కచుఁ	౨౫౪
అని కనలి పలికి	౨౧౮	అనిన నృపాల	౨౦౩
అని కర్ణశూలములుగా	౨౧౬	అనిన పౌరులు	౩౩౩
అని కొంత వంత	౨౨౬	అనినన్ మాయా	౨౮౭
అని గుంపు గుంపులై	౨౮౪	అనినన్ రోష	౨౪౬
అని చుండిన	౨౬౧	అనిన రాజేంద్రు	౨౦౩

అని నర్మసఖుఁ	౧౩౬	అని యిటు లంద	౨౧౯
అనిన శుకంబు	౨౪౨	అని యిటుల దురా	౭౧
అనిన సురద్వి	౩౪౮	అని యిటున న్నుతిం	౩౩౭
అనిన సురర్షి	౩౩౯	అని యిటు లుత్స	౫౧
అని నిందించుచు	౧౨౧	అని యిటు లూరడించి	౩౭౪
అని నిశ్చయించి	౨౧౧	అని యిట్లు లూరడిల్లఁగ	౨౫౫
అని పలికిన	౧౮౭	అని యిట్లగ్రజు	౨౧౭
అని పలికి బాష్ప	౨౩౩	అని యిట్లాడిన	౨౫౯
అని పలికి మద	౧౯౩	అని యిట్లు	౮౭
అని పురికొల్పినన్	౨౯౮	అని యివ్వధంబున	౩౨౩
అని పెక్కు విధము లా	౨౫౬	అని యుక్తరీతి	౩౩౨
అని పొంచి పొదల	౨౩౭	అని యుల్లసోక్తు	౨౬౯
అని ప్రార్థించు సహో	౨౧౫	అని యూహించి	౨౦౩
అని ప్రియభాషలం	౩౪౫	అని రాజహంస	౧౧౮
అని బలభద్రుఁ	౩౨౫	అని వచించి	౬౩
అని బాష్పనిష్ప	౨౬౦	అని వచింపుచు	౮౪
అని బిత్తఱిక త్రి	౧౯౫	అని వనితామణిం	౧౦౯
అని యంతంత	౨౧౨	అని వనితామణి	౩౭౬
అని యక్కడలి	౫౪	అని వాచఱచెటి	౨౯౨
అని యుతఁ డట్ట	౩౦౭	అని వారిజనాభుని	౬
అని యనుఁగుం జెలు	౧౫౪	అని వినయంబునం	౩౨౬
అని యనుజు నూఱ	౨౭౮	అని వినయమునను	౬౪
అని యనేక ప్రకా	౧౮౨, ౨౩౨	అని వినయ మెసయు	౨౨౧, ౨౩౮
అని యభీష్ట దేవతా	౯	అని విని యెనలేని	౫౦
అని యాద్యంతము	౩౩౭	అని వినుతించి	౧౧౫
అని యిత్రైఱంగునఁ	౧౨౦, ౧౪౦	అని వినుతింపుచు	౪౯, ౧౭౧

అని పీడ్కొల్పిన	౩౨౭	అనుజుని బెండ్లికై	౩౪౯
అని శశిరేఖ	౨౭౯	అనుటకు సంత	౩౩౪
అని శుభవేది	౨౯౪	అనుట నృపాలసూతి	౧౨౭
అని సకలంబు	౨౪౧	అనుట యభిమన్యుఁ	౩౪౮
అని సత్కృమంబుగా	౨౪౩	అన్నతు లనాచారు	౩౨
అని సుత నూటడించు	౩౫౫	అన్నకు మ్రొక్కి నీదు	౪౫
అనిన హలి నిజ	౩౩౪	అన్న యన్నమాట	౩౪౦
అని హేతుగర్భ	౨౧౪	అన్న యభిమన్యు	౩౨౪
అనుచుం గన్నులు	౨౩౫	అన్న యెడ రుక్మిణి	౫౬
అనుచుం గొంత	౨౦౨	అన్నల యనుమతి	౫౪
అనుచుం దిగ్గున	౨౧౪	అన్నలు వదినెలు	౮౦
అనుచుం దీన	౩౧౯	అన్నవు నాకు	౨౫౪
అనుచుం బెక్కు	౨౩౦	అన్నా తామసి తా	౨౨౫
అనుచు ముటోత్క	౨౫౪	అన్నా నీ వడలంగ	౨౫౫
అనుచు దలంచు	౧౮౩	అన్నా నీ విటు మామ	౩౪౫
అనుచు దిగ్గున లేచి	౨౭౯	అన్నా మీ యయ్యల	౨౨౧
అనుచు నద్రభ	౩౨౧	అన్నారదు వచ	౨౯౨
అనుచున్ శౌరి	౩౨౦	అపు డతి మత్తుడుం	౭౦
అనుచు వనజా	౧౯౦	అప్పు డప్పరంబున	౨౭౦
అనుచు వృషాచ	౭	అపు డభిమన్యుఁ	౨౮౦, ౨౨౭
అనుచు శశిరే	౨౭౮	అపు డరుణోద రుం	౩౩౧
అనుచు సుభద్ర	౨౨౫, ౨౬౩	అపు డామర్గణ	౨౪౭
అనుచు సుభద్రామణి	౩౪౯	అపుడు కురుక్షి	౨౯౭
అనుచు సుయోధనో	౨౭౭	అపుడు కృతవర్ష	౨౮౩
అనుజుం డను మాటకు	౫౪	అపుడు ముటోత్క	౨౫౬
అనుజుని కొఱకై	౨౭౯	అపుడు నారద	౨౯౯

అపుడు భీష్మద్రోణు	౨౬౭	అరుదెంచి ధర్మ	౨౬౬
అపుడు రథాంగ	౧౭౬	అల ఘటోత్కచు	౩౫౦
అపుడు వివాహ	౩౦౩	అల చంద్రాశ్మనిబ	౧౩౬
అపుడు సుయోధనుండు	౨౮౫	అల సుదం	౧౧౧
అపుడు హిడింబి	౨౫౦	అల నిండు చందు	౮౩
అపుడొక నర్మ	౧౨౬	అలయాల నింక	౧౦౯
అప్పు డీటువంటి	౭	అల రంభాకృతు	౧౦౫
అప్పుడు దనుజుం	౩౦౯	అలరిన చైత్ర	౧౩౬
అప్పు డొక్కింత	౧౮౬	అలరులు గుములు	౧౮౪
అభ్రదంతిని ఢికి	౨౧	అలరుల్ బుట్టుచు	౮౧
అమరద్వేషి యొకండు	౩౧౮	అలవిరులని	౧౮౬
అమరనదీ	౧౧౨	అల వైకుంఠము విడి	౨౦౧
అమరనాయక	౧౭౭	అల శశిరేఖ	౧౧౩
అమలశక్తి	౧౩౬	అల శశి సైంహి	౧౦౮
అమ్మకచెల్ల	౧౩౭	అల సౌభద్రుడు	౨౧౯
అమ్మకచెల్ల యీ	౧౮౧	అలుక లికేల	౨౮౭
అమ్మా కోపము వల	౨౨౬	అల్లదె కినుమి	౧౩౫
అమ్మా ముమ్మరమైన	౨౨౦	అవధరింపుము	౧౯౯
అయ్యను గుంజెట	౧౫౦	అవధారయ జన	౧౪౭
అయ్యల కాపద	౨౨౦	అవని నశక్తు	౩౧౯
అయ్యయో మున్ను	౨౩౨	అవల ఘటోత్క	౨౮౦
అరమరలేని	౨౦౬	అవు గాదంచని	౩౧౬
అరయ వన	౧౨౩	అష్టాదశ విద్యలు	౮౮
అరయ సర్వమంగ	౪౮	అసురుడు భీతభూత	౨౯౪
అరిదిం జూడంగ	౩౩	అసురేంద్ర కోప	౨౬౨
అరుణ పల్లవము	౫౫	అహరంబుధిని	౧౭౪

అహహ! యీ బలు	౨౨౯	ఆ మహదీశ్ర రాజ	౩౩౮
అకన్యకాకృతిం	౩౪౦	ఆ మహనీయాన్వ	౧౧
అకాంతాతలకం	౪౦	ఆ మీదటఁ బుణ్యాం	౨౭౨
అకోల యేటు పాటున	౧౮౧	ఆ యనఘుఁడు	౧౭
అగగన తలము	౯౯	ఆ యబలామణీ	౯౩
అడఁగ నాడఁగ	౭౨	ఆ యభిమన్యుఁడుం	౩౪౦
అణి ముత్యాల తలఁ	౩౬౭	ఆ యవసరమున	౧౯౭
అతఁ డేరితి నీల	౪౪	ఆ యసురమాళి	౨౯౫
అతఁడు రైవతుం	౩౮	ఆయా వృత్తాంత	౩౮౪
అతఁడీ ద్రుపదా	౭౩	ఆ యెడ దానవ	౨౯౫
అదరహాస	౪౭	ఆయెడ భీమసూనుఁ	౨౯౮
అద్వారకను	౩౩౯	ఆయెడ రేవతీ	౨౮౩
అద్వారవతిలో	౨౫౭	ఆయేటున కోర్వక	౧౪౭
ఆ నంబెరుమా	౧౦	ఆ రామపుత్రి యన	౧౪౮
ఆ నగరంబులో	౩౧	ఆ రుచిరాననాంబు	౧౦౩
ఆనన నీరజాత	౩౫౧	ఆరమ్మున ముర	౩౭
ఆనయమతికిని	౧౨	ఆ లలనామణిన్	౩౮౨
ఆ నాతి కనులు	౯౫	ఆలోపల కురు	౨౫౮
ఆ నెఱ ప్రాయ	౯౧	ఆ లోపల శశిరేఖా	౯౩
ఆపుట భేదనా	౧౯	ఆ వికార మృగా	౨౯౬
ఆపురుటి యింటి	౮౩	ఆవిధిగా నొడంబ	౩౪౩
ఆపూప పాప	౪౭	ఆవీర ప్రబలా	౨౪౮
ఆబ్రహ్మశ్రము	౨౫౨	ఆవేళ విప్రవ	౩౬౪
ఆభావన గురు	౧౩	ఆశశిరేఖ నా	౮౫
ఆ మదనమోహ	౮౪	ఆశశ్రు మసుర	౨౫౧
ఆ మహదీశ్ర మెక్కి	౨౫౨	ఆశాంత విశద	౪౦

ఆశుభలేఖల	౩౩౪	ఇట్లు జనుదెంచు	౨౮౮
ఆసమయంబున		ఇట్లు నిరంతర	౧౦౨
౧౧౨, ౧౫౨, ౧౭౯		ఇట్లు శ్రీమద్వృష	౩
అసూరికుల	౯	ఇఁకదే ప్రాపని	౨౮౫
ఆహవసీయ	౬౭	ఇతైఱంగున నందు	౩౭౧
ఇంత భవతృతా	౧౭౧	ఇతైఱంగున సా	౨౧౯
ఇంటం గల బలు	౧౪౨	ఇదిగో నేఁడె వి	౨౪౩
ఇంటి కేతెంచి	౪౫	ఇదిగో దరులయంద	౩౩౬
ఇంతన నేటికి	౨౭౮	ఇది ధారాళ	౩౮౬
ఇంటి బోమల్ జగం	౧౨౮	ఇదే తృష్ణదీర్ప	౩౬౯
ఇంటి భవద్వియోగ	౨౪౦	ఇది యెదురుకోలు	౨౭౪
ఇంటి యంతంత కుంది	౨౩౯	ఇది యేమి వింత	౨౫౬
ఇంపుఁగా నమ్మ	౨౪౨	ఇదియేమొ తెల్పి	౩౧౯
ఇఁక నీ సహోదరు	౨౫౯	ఇదియేమొనే దప్పు	౨౮౯
ఇఁక నేమంచు వచిం	౩౧౧	ఇది యోమో బలు	౩౦౯
ఇఁక నొక రక్షకుల్	౨౧	ఇది యొక వింత బుద్ధి	౨౩౪
ఇఁక మము కోప	౩౭౪	ఇదివరదాక	౩౭౬
ఇఁక మిము దూర	౧౨౧	ఇది వినినప్పుడె	౩౩౯
ఇక్కరణిన్ వచించి	౨౭౦	ఇది శ్రీశేషరు	౨౬౪
ఇటులం బెండ్లి	౫౧	ఇది శేషాచల	౧౪౬
ఇటు లనివారిత	౧౪౯	ఇది శేషాద్రిగుహ	౭౭
ఇటు లా కుటిలా	౫౫	ఇది శ్రీమచ్చేష ౭౭, ౧౪౬, ౧౯౮,	
ఇట్లఖండిత ప్రభా	౧౭౮	౨౬౪, ౩౩౦, ౩౮౬	
ఇట్లఖిలసురు	౧౧౮	ఇది శ్రీవాసగురు	౧౯౮
ఇట్లఖిమన్య	౧౦౭	ఇది శ్రీశేషధరో	౩౩౦
ఇట్లవృనజ	౮౫	ఇనుఁ డపరాంబుధి	౧౭౪

ఇనుడు ఘనతమిస్ర	౧౯౬	ఈ త్రిభువన జనముల	౩౩
ఇన్నాశ్శన్వలె	౧౦౨	ఈదృశమహిమా	౧౬
ఇన్నాశ్శు శై శవక్రియ	౧౦౮	ఈ పగిదిం జనమే	౩౮౪
ఇన్ని వచింపనేల	౧౩౬, ౧౭౦	ఈ పగిది విలయ	౩౧౮
ఇప్పుడే రక్కసు	౩౧౩	ఈ పద్మలోచన	౩౫౭
ఇభనిభ శుభ	౮౦	ఈ యనువున శశి	౧౦౪
ఇప్పగిది నీతి	౨౬౬	ఈ రమణీలలామ	౨౦౨
ఇప్పగిది నౌప్పు	౩౦	ఈ రసము త్థొలంగక	౨౪౭
ఇమ్మెయి ధార్త	౭౩	ఈ రీతిం జదివి	౩౩౮
ఇమ్మెయి ముమ్మ	౧౫౪	ఈ రీతి జనగ	౨౨౭
ఇరుదెనవారలుం	౨౮౩	ఈ రీతి దనుజు	౨౯౯
ఇరువురల ప్రా	౨౮౮	ఈ రీతి నర్దరా	౨౨౭
ఇరువురల భాగ్య	౨౮౩	ఈ రీతి నష్టమహిషీ	౩౭
ఇరువుర లింక	౨౫౫	ఈ రీతి స్మాయాకృత	౩౦౬
ఇరువుర లీగతి	౩౮౨	ఈ రీతి స్మార	౧౩౨
ఇలలో పాండవు	౨౧౬	ఈ రీతి స్వనమ	౧౬౦
ఇవ్విధంబున నంబ	౩౦౪	ఈ రీతి స్థితిరో	౧౯౫
ఇవ్విధంబున	౩౫౩, ౩౫౯	ఈ రీతి వెతల	౭౯
ఇవ్విధమున శశి	౧౪౩	ఈ లాగున కాలో	౨౮౭
ఈ కన్యకామణికి	౫౧	ఈ లీలం జిఱుప్రాయం	౮౬
ఈకరణి నొకరి	౨౪౭	ఈ లీల గర్భచిహ్న	౫౯
ఈ గతి మాయ నొందిన	౩౦౧	ఈ లీల నలరు	౧౩౩
ఈ చందంబున	౬౨	ఈ లీల స్పహ	౩౮౩
ఈ చందంబున కామి	౧౭౨	ఈ లీల స్మిహి	౧౯౯
ఈ చంపకద్రుమం	౧౫౭	ఈ లీల స్పృఖ	౫౮
ఈ తరుణీలలా	౨౯౦	ఈ లీల బాల	౮౧

ఈ లల ఎయ్యాగా	౧౪౯	ఎన్నఁడు లేని	౧౪౧
ఈ వసుధ యువ	౧౭౫	ఎలమిని దా నద్ద	౨౭౬
ఈ విధమున నను	౩౨౦	ఎలుగెత్తి యొందు	౧౫౬
ఈ విధి రైవత	౫౩	ఎల్ల జనుల్	౮౭
ఈ శశిరేఖ చక్క	౨౦౩	ఎవఁడో పాఁడవ	౨౯౭
ఉపమగ నిట్లు	౨౩౭	ఎవరికి దెల్పరా	౨౪౦
ఉపవన సంచర	౨౮	ఎవ్వఁడ వీవు	౨౪౪
ఉత్తము డన్నివి	౨౩౫	ఎవ్వరినే భజింతు	౧౩౯
ఉన్నయెడన్ బలుం	౩౪౬	ఏనాఁడు లెల్ల	౮౪
ఉచితోపచార	౬౬	ఏతాదృశ గతి	౧౪౧
ఉరగద్రౌణులులా	౩౦౦	ఏనంతట కయ్యం	౩౧౧
ఉరుతర కంద	౯	ఏనతి దీనతన్	౨౨౨
ఉఱుములు మెఱు	౩౧౧	ఏ నుష్టాంశుఁడ	౧౭౩
ఉలుకుచు నున్ను	౧౪౮	ఏ భామతోటి	౨౩౩
ఉవిద యొక్కతె	౧౬౬	ఏమని దెల్పుచుం	౧౨౮
ఉర్రేకే తల యూచ	౧౩౯	ఏమీ ఫల్గుణ వె	౩౪౩
ఉరికడ నున్న	౨౧౮	ఏమేమీ బలభద్రుఁడు	౨౨౪, ౨౬౦
ఎండ కన్నును నీడ	౨౨౬	ఏమో తెల్పితిని	౨౦౫
ఎంతని నే నుతింతు	౨౦౫	ఏరా యెవ్వఁడ వీవు	౨౪౫
ఎంత వింతను	౩౫౨	ఏలన్వలె నితఁడే	౪౩
ఎక్కడి ద్వారకా	౨౭౯	ఏలా హరిపై నలి	౨౪౮
ఎక్కడి పెండ్లి కూఁ	౨౯౧	ఏ లోకంబుల యందు	౨౨౫
ఎక్కడి లక్ష్మణుం	౨౭౪	ఏనతి నేవరుండు	౨౧౯
ఎక్కడి వార్తయో	౩౩౯	ఏసిన భగ్గు భగ్గున	౨౫౦
ఎప్పటి మే లప్పుడె	౩౪౯	ఐనా నామది నొక్క	౩౨౧
ఎన్నడు రాణివాస	౨౪౧	ఐనా మన్మద నాతుర	౨౯౦

ఐనా యింకొక	౨౯౩	ఓ విబుధ మౌని యట	౨౦౧
ఐనా వగపేటికి	౩౪౬	ఓ విమల గుణవతి	౮౭
ఓంటరిగ నిలచి	౩౧౫	ఓ విమలాంగి నీవు	౨౧౨
ఒక కాంత చెంత	౩౫౮	ఓ సాధ్వీ నీవు నీ	౭౩
ఒక గజయాన వెంట	౧౬౬	ఓహో విక్రమ	౨౫౨
ఒక చోటం దన	౨౭౬	కంటిమి మిము	౧౦
ఒక చోట నృత్య	౩౩౧	కంటివె మత్స్యాజ్ఞేశ్వరు	౨౪౨
ఒక చోట సైంధవు	౩౧౭	కంఠీరవము నొక్క	౯౨
ఒకటిన్ రెంటిని	౨౩	కంధరం బెడిరించి	౯౬
ఒకఁడె ఘటోత్కచఁ	౩౧౫	కజ్జలంబు దొఱంగఁగా	౨౧౬
ఒక తనుమధ్య	౩౫౫	కటక కంకణ	౩౬౧
ఒకనాఁ డాసభ	౬౯	కట్టా యీ పసిబిడ్డం	౨౪౮
ఒక నీరజాక్షి	౩౫౭	కడలి జనించు	౧౦౦
ఒక పాటివాఁడైన	౧౮౯	కడు వేడ్క వార	౨౫౬
ఒక బోఁటి మేన్దడి	౧౬౯	కలిపయదూర	౩౪౪
ఒక మహాబిల	౧౬౩	కదళికాండము	౧౭౦
ఒక యెడ డాగియుం	౩౧౮	కనక గిరింద్ర	౨౪౨
ఒక యెడ సింహ	౩౦౮	కనకపు భద్ర	౩౬౨
ఒకరి కొకరి	౩౬౬	కని యానతనై	౨౪౩
ఒక లేమ తడి	౩౬౨	కనియెం బుత్రుం	౫౯
ఒక వేళ మరు	౨౪౦	కనుక ఘటోత్కచం	౩౪౧
ఒడయ డయ్యింతి	౩౭౮	కనుఁగవ కెంపుఁ	౨౧౧
ఒడ లెఱుంగని బీతి	౨౯౭	కనుఁగవ విస్సు	౨౯౪
ఓ తల్లి మున్ను	౨౫౬	కనుఁగొన జంద్ర	౯౧
ఓయి ఘటోత్కచా	౩౨౦	కనుఁగొన దళుకు	౪౯
ఓయి శుకరాజ	౨౪౨	కనుఁగొన మత్స	౪౨౫

అపుడు భీష్మద్రోణు	౨౬౭	అరుదెంచి ధర్మ	౭౬
అపుడు రథాంగ	౧౭౬	అల ఘటోత్కచు	౩౫౦
అపుడు వివాహ	౩౦౩	అల చంద్రాశ్మనిబ	౧౩౬
అపుడు సుయోధనుండు	౨౮౫	అల సుదం	౧౧౧
అపుడు హిడింబి	౨౫౦	అల నిందు చందు	౮౩
అపుడొక నర్మ	౧౨౬	అలయాల నింక	౧౦౯
అప్పు డీటువంటి	౭	అల రంభాకృతు	౧౦౫
అప్పుడు దనుజుం	౩౦౯	అలరిన చైత్ర	౧౩౬
అప్పు డొక్కింత	౧౮౬	అలరులు గుములు	౧౮౪
అభ్రదంతిని ఢికి	౨౧	అలరుల్ బుట్టుచు	౮౧
అమరద్వేషి యొకండు	౩౧౮	అలవిరులని	౧౮౬
అమరనదీ	౧౧౨	అల వైకుంఠము విడి	౨౦౧
అమరనాయక	౧౭౭	అల శశిరేఖ	౧౧౩
అమలకుకోక్తి	౧౩౬	అల శశి సైంహి	౧౦౮
అమ్మకచెల్ల	౧౩౭	అల సౌభద్రుడు	౨౧౯
అమ్మకచెల్లి యీ	౧౮౧	అలుక లికేల	౨౮౭
అమ్మా కోపము వల	౨౨౬	అల్లదె కినుమి	౧౩౫
అమ్మా ముమ్మరమైన	౨౨౦	అవధరింపుము	౧౯౯
అయ్యను గుంజెలు	౧౫౦	అవధారయ జన	౧౪౭
అయ్యల కాపద	౨౨౦	అవని నశక్తు	౩౧౯
అయ్యయో మున్ను	౨౩౨	అవల ఘటోత్క	౨౮౦
అరమరలేని	౨౦౬	అవు గాదంచని	౩౧౬
అరయ వన	౧౨౩	అష్టాదశ విద్యలు	౮౮
అరయ సర్వమంగ	౪౮	అసురుడు భీతభూత	౨౯౪
అరిదిం జూడగ	౩౩	అసురేంద్ర కోప	౨౬౨
అరుణ పల్లవము	౫౫	అహరంబుధిని	౧౭౪

అవాచా యా బలు	౨౨౯	ఆ మహదేస్త్ర రాజ	౩౩౮
ఆకన్యకాకృతిం	౩౪౦	ఆ మహానీయాన్య	౧౧
ఆకాంతాచిరకం	౪౦	ఆ మీదటఁ బుణ్యాం	౨౭౨
ఆకోల యేటు పాటున	౧౮౧	ఆ యనఘుఁడు	౧౭
ఆగగన తలము	౯౯	ఆ యబలామణీ	౯౩
ఆడఁగ నాడఁగ	౭౨	ఆ యభిమన్యుఁడుం	౩౪౦
ఆణి ముత్యాల తలఁ	౩౬౭	ఆ యవసరమున	౧౯౭
ఆతఁ డేరితి నీల	౪౪	ఆ యసురమాళి	౨౯౫
ఆతఁడు రైవతుం	౩౮	ఆయా వృత్తాంత	౩౮౪
ఆతఁడీ ద్రుపదా	౭౩	ఆ యెడ దానవ	౨౯౫
ఆదరహాస	౪౭	ఆయెడ భీమసూనుఁ	౨౯౮
ఆద్వారకను	౩౩౯	ఆయెడ రేవతీ	౨౮౩
ఆద్వారవతిలో	౨౫౭	ఆయేటున కోర్వక	౧౪౭
ఆ నంబెరుమా	౧౦	ఆ రామపుత్రి యన	౧౪౮
ఆ నగరంబులో	౩౧	ఆ రుచిరాననాంబు	౧౦౩
ఆనన సీరజాత	౩౫౧	ఆఱమ్మున ముర	౩౭
ఆనయమతికిని	౧౨	ఆ లంనామణిన్	౩౮౨
ఆ నాతి కనులు	౯౫	ఆలోపల కురు	౨౫౮
ఆ నెఱ ప్రాయ	౯౧	ఆ లోపల శశిరేఖా	౯౩
ఆపుట భేదనా	౧౯	ఆ వికార మృగా	౨౯౬
ఆపురుటి యింటి	౮౩	ఆవిధిగా నొడంబ	౩౪౩
ఆపూప పాప	౪౭	ఆపీర ప్రబలా	౨౪౮
ఆబ్రహ్మేస్త్రము	౨౫౨	ఆవేళ విప్రవ	౩౬౪
ఆభావన గురు	౧౩	ఆశశిరేఖ నా	౮౫
ఆ మదనమోహ	౮౪	ఆశస్త్ర మసుర	౨౫౧
ఆ మహదేస్త్ర మెక్కి	౨౫౨	ఆశాంత విశద	౪౦

అశుభలేఖల	౩౩౪	ఇట్లు జనుదెంచు	౨౮౮
ఆసమయంబున		ఇట్లు నిరంతర	౧౦౨
౧౧౨, ౧౫౨, ౧౭౯		ఇట్లు శ్రీమద్వృష	౩
అసూరికుల	౯	ఇఁకనే ప్రాపని	౨౮౫
ఆహవనీయ	౬౭	ఇత్రైఱంగున నందు	౩౭౧
ఇంత భవత్రతా	౧౭౧	ఇత్రైఱంగున సా	౨౧౯
ఇంటం గల బలు	౧౪౨	ఇదిగో నేఁడె వి	౨౪౩
ఇంటి కేతెంచి	౪౫	ఇదిగో దరులయంద	౩౩౬
ఇంతన నేటికి	౨౭౮	ఇది ధారాశ	౩౮౬
ఇంతి బోమల్ జగం	౧౨౮	ఇదే తృష్ణదీర్ప	౩౬౯
ఇంతి భవద్వియోగ	౨౪౦	ఇది యెదురుకోలు	౨౭౪
ఇంతి యంతంత కుంది	౨౩౯	ఇది యేమి వింత	౨౫౬
ఇంపుఁగా నమ్మ	౨౪౨	ఇదియేమొ తెల్పి	౩౧౯
ఇఁక నీ సహోదరు	౨౫౯	ఇదియేమొనే దప్పు	౨౮౯
ఇఁక నేమంచు వచిం	౩౧౧	ఇది యోమో బలు	౩౦౯
ఇఁక నొక రక్షకుల్	౨౧	ఇది యొక వింత బుద్ధె	౨౩౪
ఇఁక మము కోప	౩౭౪	ఇదివరదాక	౩౭౬
ఇఁక మిము దూర	౧౨౧	ఇది వినినప్పుడె	౩౩౯
ఇక్కరణిన్ వచించి	౨౭౦	ఇది శ్రీశేషకు	౨౬౪
ఇటులం బెండ్లి	౫౧	ఇది శేషాచల	౧౪౬
ఇటు లనివారిత	౧౪౯	ఇది శేషాద్రిగుహ	౭౭
ఇటు లా కుటిలా	౫౫	ఇది శ్రీమచ్చేష ౭౭, ౧౪౬, ౧౯౮,	
ఇట్లఖండిత ప్రభా	౧౭౮	౨౬౪, ౩౩౦, ౩౮౬	
ఇట్లఖిలసురు	౧౧౮	ఇది శ్రీవాసగురు	౧౯౮
ఇట్లభిమన్య	౧౦౭	ఇది శ్రీశేషధరో	౩౩౦
ఇట్లవ్యనజ	౮౫	ఇనుఁ దపరాంబుధి	౧౭౪

ఇనుడు ఘనతమిస్ర	౧౯౬	ఈ త్రిభువన జనముల	౩౩
ఇన్నాశ్శన్వలె	౧౦౨	ఈదృశమహిమా	౧౬
ఇన్నాశ్శు శైశవక్రియ	౧౦౮	ఈ పగిదిం జనమే	౩౮౪
ఇన్ని వచింపనేల	౧౩౬, ౧౭౦	ఈ పగిది విలయ	౩౧౮
ఇపుడే రక్కసు	౩౧౩	ఈ పద్మలోచన	౩౫౭
ఇభనిభ శుభ	౮౦	ఈ యనువున శశి	౧౦౪
ఇప్పగిది నీతి	౨౬౬	ఈ రమణీలలామ	౨౦౨
ఇప్పగిది నొప్పు	౩౦	ఈ రసము త్థొలంగక	౨౪౭
ఇమ్మెయి ధాత్ర	౭౩	ఈ రీతిం జదివి	౩౩౮
ఇమ్మెయి ముమ్మ	౧౫౪	ఈ రీతి జనగ	౨౨౭
ఇరుదెసవారలుం	౨౮౩	ఈ రీతి దనుజ	౨౯౯
ఇరువురల ప్రా	౨౮౮	ఈ రీతి నర్దరా	౨౨౭
ఇరువురల భాగ్య	౨౮౩	ఈ రీతి నష్టమహిషీ	౩౭
ఇరువుర లింక	౨౫౫	ఈ రీతి స్మాయాకృత	౩౦౬
ఇరువుర లీగతి	౩౮౨	ఈ రీతి స్మార	౧౩౨
ఇలలో పాండవు	౨౧౬	ఈ రీతి న్వనమ	౧౬౦
ఇవ్విధంబున నంబ	౩౦౪	ఈ రీతి నిశిరో	౧౯౫
ఇవ్విధంబున	౩౫౩, ౩౫౯	ఈ రీతి వెతల	౭౯
ఇవ్విధమున శశి	౧౪౩	ఈ లాగున కాలో	౨౮౭
ఈ కన్యకామణికి	౫౧	ఈ లీలం జిఱుప్రాయం	౮౬
ఈకరణి నొకరి	౨౪౭	ఈ లీల గర్భచిహ్న	౫౯
ఈ గతి మాయ నొందిన	౩౦౧	ఈ లీల నలరు	౧౩౩
ఈ చందంబున	౬౨	ఈ లీల నృహు	౩౮౩
ఈ చందంబున కామి	౧౭౨	ఈ లీల నిమి	౧౯౯
ఈ చంపకద్రుమం	౧౫౭	ఈ లీల న్సుఖ	౫౮
ఈ తరుణీలలా	౨౯౦	ఈ లీల బాల	౮౧

ఈ లీల వియోగా	౧౪౯	ఎన్నఁడు లేని	౧౪౧
ఈ వసుధ యువ	౧౭౫	ఎలమిని దా నద్ద	౨౭౬
ఈ విధమున నను	౩౨౦	ఎలుగెత్తి యొందు	౧౫౬
ఈ విధి రై వత	౫౩	ఎల్ల జనుల్	౮౭
ఈ శశిరేఖ చక్క	౨౦౩	ఎవఁడో పాడవ	౨౯౭
ఉపమగ నిట్లు	౨౩౭	ఎవరికి దెల్పరా	౨౪౦
ఉపవన సంచర	౨౮	ఎవ్వఁడ పీవు	౨౪౪
ఉత్తము డన్నివి	౨౩౫	ఎవ్వరినే భజింతు	౧౩౯
ఉన్నయెడన్ బలుం	౩౪౬	ఏనాఁడు తెల్ల	౮౪
ఉచితోపచార	౬౬	ఏతాదృశ గతి	౧౪౧
ఉరగద్రౌణులులా	౩౦౦	ఏనంతట కయ్యం	౩౧౧
ఉరుతర కంద	౯	ఏనతి దీనతన్	౨౨౨
ఉఱుములు మెఱు	౩౧౧	ఏ నుష్టాంశుఁడ	౧౭౩
ఉలుకుచు నున్ను	౧౪౮	ఏ భామతోటి	౨౩౩
ఉవిద యొక్కతె	౧౬౬	ఏమని దెల్పుచుం	౧౨౮
ఉఱికితే తల యూచు	౧౩౯	ఏమీ ఫల్గుణ వె	౩౪౩
ఉఱికికడ నున్న	౨౧౮	ఏమేమీ బలభద్రుఁడు	౨౨౪, ౨౬౦
ఎండ కన్నును నీడ	౨౨౬	ఏమో తెల్పితిని	౨౦౫
ఎంతని నే నుతింతు	౨౦౫	ఏరా యెవ్వఁడ పీవు	౨౪౫
ఎంత వింతను	౩౫౨	ఏలన్వలె నితఁడే	౪౩
ఎక్కడి ద్వారకా	౨౭౯	ఏలా హలిపై నలి	౨౪౮
ఎక్కడి పెండ్లి కూఁ	౨౯౧	ఏ లోకంబుల యందు	౨౨౫
ఎక్కడి లక్ష్మణుం	౨౭౪	ఏనతి నేవరుండు	౨౧౯
ఎక్కడి వార్తయో	౩౩౯	ఏసిన భగ్గు భగ్గున	౨౫౦
ఎప్పటి మే లప్పుడె	౩౪౯	ఐనా నామది నొక్క	౩౨౧
ఎన్నడు రాణివాస	౨౪౧	ఐనా మన్మద నాతుర	౨౯౧

ఐనా యింకొక	౨౯౩	ఓ విబుధ మౌని యట	౨౦౧
ఐనా వగపేటికి	౩౪౬	ఓ విమల గుణవతీ	౮౭
ఓంటరిగ నిలచి	౩౧౫	ఓ విమలాంగి నీవు	౨౧౨
ఒక కాంత చెంత	౩౫౮	ఓ సాధ్య నీవు నీ	౭౩
ఒక గజయాన వెంట	౧౬౬	ఓహో విక్రమ	౨౫౨
ఒక చోటం దన	౨౭౬	కంటిమి మిము	౧౦
ఒక చోట నృత్య	౩౩౧	కంటివె ముత్రాజ్ఞేశ్వరు	౨౪౨
ఒక చోట సైంధవు	౩౧౭	కంతీరవము నొక్క	౯౨
ఒకటిన్ రెంటిని	౨౩	కంధరం బెదిరించి	౯౬
ఒకఁడె ఘటోత్కచఁ	౩౧౫	కజ్జలంబు దొఱంగఁగా	౨౧౬
ఒక తనుమధ్య	౩౫౫	కటక కంకణ	౩౬౧
ఒకనాఁ డాసభ	౬౯	కట్టా యీ పసిబిడ్డం	౨౪౮
ఒక నీరజాక్షి	౩౫౭	కడలి జనించు	౧౦౦
ఒక పాటివాఁడైన	౧౮౯	కడు వేడ్క వార	౨౫౬
ఒక బోఁటి మేన్దడి	౧౬౯	కతిపయదూర	౩౪౪
ఒక మహాబిల	౧౬౩	కదళికాండము	౧౭౦
ఒక యెడ డాగియుం	౩౧౮	కనక గిరీంద్ర	౨౪౨
ఒక యెడ సింహ	౩౦౮	కనకపు భద్ర	౩౬౨
ఒకరి కొకరి	౩౬౬	కని యానతనై	౨౪౩
ఒక లేమ తడి	౩౬౨	కనియెం బుత్రుం	౫౯
ఒక వేళ మరు	౨౪౦	కనుక ఘటోత్కచుం	౩౪౧
ఒడయ దయ్యంతి	౩౭౮	కనుగవ కెంపుఁ	౨౧౧
ఒడ లెఱుంగని బీటి	౨౯౭	కనుగవ విస్సు	౨౯౪
ఓ తల్లి మున్ను	౨౫౬	కనుఁగొన జంద్ర	౯౧
ఓయి ఘటోత్కచా	౩౨౦	కనుఁగొన దళుకు	౪౯
ఓయి శుకరాజు	౪౪౨	కనుఁగొన మత్స	౪౨౫

కనురెప్ప లిడక	౬౧,౨౪౯	కల దభ్రంకష	౧౯
కనుల బెడంగులున్	౩౯	కల మేన బ్రాణ	౨౯౧
కనుల నిందిందిర	౧౯౭	కల యని వెర	౭
కను లెఱ్ఱఁ గొనక	౧౭౦	కలవేదశాస్త్ర	౧౨
కన్నియ కెన్నఁడి	౧౨౭	కలిక యొక్కఁటిత	౨౭౩
కన్నియ నిటు వయ్యా	౨౭౪	కలికి చెంత వసించు	౧౦౪
కన్నియల నెంద	౧౪౩	కలిగె ఘనాగమంబు	౧౧౧
కన్నియ వీనులు	౧౦౦	కలిమి గలవా	౨౧౧
కన్ను గూర్కునట్లు	౨౮౦	కలియుగశాలి	౩౮౬
కన్నుల కజ్జలం	౨౭౩	కలువలువిప్ప	౧౭౭
కన్య శశిరేఖ	౨౦౯	కల్యాణకరణ	౯
కపట ద్యూతము	౭౧	కవగొన్న మణిదీప	౨౭౬
కమలము లెల్ల	౧౯౬	కవితా కల్పన	౭
కమలమ్ము చెలు	౩౮	కవివర్యు లనఘ	౧౨౬
కమలాక్షి నీ గజ	౧౬౮	కౌంచనగాత్రి నిచ్చ	౨౭౭
కమలాస్త్రుని రణ	౩౬౬	కౌంచనమునకు	౨౯౨
కమ్మతేనె వెడల	౩౫౬	కౌంచి యుదంబిత	౧౫౨
కరదీపికా సహ	౨౮౧	కౌంతు డంతంత	౩౭౭
కరభుజగళ	౨౪౮	కౌంతుఁ డపుడు	౩౭౭
కరితురగరథా	౮౯	కాకోదర వృశ్చిక	౨౯౫
కరుణాసింధువు	౩౭	కాగల కార్యముల్	౨౮౫
కరుణాసేచన	౨౬౨	కాననసీమ వెల్వడి	౩౪౯
కర్ణసైంధవ శల్య	౩౦౦	కానిపోని దొకటి	౩౩౨
కర్ణాదియోధని	౨౮౧	కానున్న కార్యమె	౨౧౨
కఱకు మెకంబు	౨౯౬	కామబాధా డహం	౧౨౬
కలకాలము ఘన	౨౭౫	కామినీమణుల	౧౯౬

.కాయజు డవ్వి	౧౬౦	కురురాట్కు-మారుని	౩౪౭
కాలము దేశముం	౨౬౯	కురులు జడలు	౧౫౯
కాళ్ళ చేతుల	౨౯౬	కురువంశవల్లికా	౫౯
కావున తమ్ముం	౨౫౫	కులుకు మిటారి	౧౫౩
కావున దైవ య	౨౪౪	కులుకు వలిగబ్బి	౩౮౨
కావున నాలస్యం	౨౬౭	కువలయావన	౧౯౦
కావున నింకమీ	౨౪౧	కూటికి పేదలై	౨౧౫
కావున నిట్టఖిల	౪౦	కూతురు మాయ	౩౧౮
కావున సీవు గోరి	౨౪౩	కూరిమితో సుభద్ర	౩౫౪
కావున భవదను	౨౧౫	కృపవి వింశతి	౨౭౦
కావున లగ్నకాల	౨౬౬	కైమ్మోచి తేనెకై	౯౦
కావున వారి గర్వ	౨౬౨	కేసరి మీసము	౨౨
క్రినుకను తత్వణంబె	౩౧౬	కైదండఁ గొన	౨౫
కుంఠిని దృతరాష్ట్ర	౭౪	కొంచెపు నడ	౧౨౧
కుంతీసూనుల	౭౯	కొంఠారణ్యంబుల	౭౩
కుందనపు బొమ్మ	౨౮౯	కొందఱు కొదీగె	౧౫౮
కుందనమునకుం	౯౦	కొడుకుం గోడలు	౨౬౨
కుచకోకముల	౫౭	కొడుకును కోడలిం	౩౮౪
కుచ్చెలు బిగ్గగట్టి	౧౬౬	కొడుకు స్నీవును	౨౨౨
కుటిలాలకకును	౩౫౬	కొనసాగు శశిరేఖ	౯౧
కుమశకుల వి	౩౩౦	కొన్నింటి జించి పద	౨౫౧
కుముదకుట్మల	౧౭౨	కొమ్మ నరాత్మజుం	౧౮౨
కురునాథ కుశలమే	౨౦౩	కొమ్మరొ దీనికిన్	౮౦
కురునాథ యిట్టి	౩౦౭	కొమ్మ సుభద్ర	౮౫
కురుపతిని దద్బలం	౨౮౫	కొమ్మా ! నా యానతి	౧౦౮
కురుబల మీగతిం	౩౪౧	కొమ్మా ! ప్రియునకు	౩౭౨

కొమ్మా ! సమ్మతి ము	౧౬౯	గతకాలవార్త	౨౬౩
కోడలికి కొడుకు	౮౭	...గదను గొని	౧
కోరిక చే భ్రమించు	౪౪	గబ్బి సిబ్బెపు గుబ్బి	౨౯
కొను జలింప నెమ్మొ	౨౮౮	గమకపు కప్పు	౧౭౦
కొరవకోటి పాం	౧౬౨	గరళము గ్రక్కు	౨౯౦
కొరవనాథుం	౨౦౬	గరితకచంబు	౧౩౦
కొరవపతి గర్వ	౨౭౭	గరితకుచంబు	౮౨
కొరవభర్త మమ్మ	౨౦౭	గౌరామున గోరిన	౩౭
కొరవయాదవా	౨౯౭	గున్న లేమొమిడి	౧౨౪
కొరవరాజు విని	౩౧౧	గున్నె మిన్నగు	౬౨
కొరవవారము	౨౪౧	గుబ్బింపై బయ	౧౮౭
కొరవు లిట్టి చుట్ట	౨౧౩	గురుకుధరాభ	౯౪
కొరవులుం దురా	౨౨౫	గురుతమోహరి	౧౪
క్రతుమహోత్సవ	౬౭	గురునియామక	౧౪
క్రిందటి నుండియు	౨౪౩	గురురత్నంబుల	౩౬౮
క్రొంచ మహామహీ	౧౧౬	గుఱుతుగ తమ్మి	౩౨౮
క్షుద్రారి మద	౩౭	గెలుతము శాత్ర	౬౩
ఖండితమాడరా	౨౧౨	గొప్ప సిలపు	౨౦౪
ఖరకర కోటి	౧౪౪	గోపాలగ్రణి	౫౪
గండ శిలాఘాత	౩౦౪	గౌరున గీరు	౯౧
గంధ సింధుర	౧౮౦	గోరున గుబ్బి	౧౦౭
గంభీరనిధి యుధి	౬౪	గోగవర్జ వరాం	౩౬౦
గగన తలము	౨౭౫	ఘణఘణాద్యుత	౩౫౦
గగనమున వాన	౧౧౧	ఘనకళానిధి	౧౩౧
గగనేభేద్రము	౧౭౪	ఘన చంద్ర బంబ	౧౦౦
గడి తెన్ని యాయెనో	౩౭౭		

మన చక్ర ప్రభ	౨౨	చనుదోయి నాభి	౧౦౧
మనత ననంటి	౩౫౮	చనుబంతు లంట	౩౭౯
మననాభీసర	౧౦౧	చనుల జవాది పూత	౧౨౨
మనమణిలోన	౩౮	చను తొరయంగ	౩౫౫
మనము కన్న ము	౧౦౭	చనువుగ నచలం	౧౮౨
మనమురజాది	౨౮౦	చనువున నిన్నినాళ్లు	౧౩౯
మనమృణాళ	౧౧౭	చరణాహతి	౨౫౮
మన లలికా	౧౨౩	చలముగొని నిన్ను	౧౯౩
మన విముఖా	౧౧౯	చలిచే నభ్ర	౧౨౨
మన సంపద	౧౦౫	చలితాంఘ్రిద్వయ	౧౫౭
మన సుస్వరా	౩౫౦	చలువల్ దేరెడి	౧౬౯
మనులగు పాండ	౨౨౩	చల్లని తోయంబు	౨౨౮
చండ ప్రోద్బల	౨౨౧	చాన యెకతె య	౧౬౮
చండాలు లొచుకు	౧౫౪	చాపల్యాంకురమూర్తి	౨౨౩
చందనం బలద	౧౮౪	చారుతరార్థ	౮౮
చంద్ర ప్రస్తర నిర్మి	౪౧	చారునఖద్యు	౫౫
చతురంగంబుల	౩౪౯	చారుపద్మసమృ	౯౭
చని చని కాంచె	౨౨౭	చాలిన పంటచే	౨౫
చని చని యని	౪౮	చిత్తగింపుమా జన	౨౬౫
చని నిశ్చేష్టితుఁ	౩౧౮	చిత్రావధాన	౩౩౦
చని పురతస్థలిం	౩౩౬	చిత్రసుచరిత్రు	౧౬
చనియొక చో	౨౩౭	చిన్నని మోముసం	౯౫
చనుఁగవ పొంకముం	౫౨	చిరకావ్యక్తియ	౨౩
చనుచో ననుమా	౩౭౫	చిర ఘనసార	౧౩౩
చనుచో పంచము	౫౨	చిరమాకంఠచయ	౧౨
చనుదేరం	౭౦	చిరమై న్నదే	౧౫౪

చిరశీలముఖ	౧౬౮	చెలుల విడి	౫౩
చిలుక మును	౨౩౪	చెలు లిటు బాసి	౨౫౭
చీకటులు గడి	౩౧౧	చెలు తెల్లఁ జూచి	౨౯౩
చుంచుం బుత్తడి	౬౨	చెలువం బొప్పగ	౨౦౮
చూర్జితకేశ	౩౦౫	చెలువగు డాక	౧౫౬
చెనక నంటఁగ	౩౮౩	చెలువుండు బట్టి	౩౭౨
చెప్పవలసి మేము	౩౭౩	చెల్లెలు నమ్మఁ	౨౧౩
చెప్పినట్టుల నా	౪౬	చేగొనుమని బండు	౨౩౧
చెమటార్పం గద	౧౩౬	చేఁబెఱుఁగని పని	౨౨౩
చెఱకునకు	౨౦౪	చేడియ సుభద్ర	౨౦౨
చెలగుచుఁ జెక్కుల	౮౭	చేత మృణాళనాళ	౧౬౬
చెలిచెక్కుల్ సదలి	౮౨	చేతోజాతఘ	౧౧౪
చెలి నెత్తుకొని	౩౪౨	చేతోజాతప్రీతి	౮౪
చెలి మాట లందితే	౧౨౫	జిగతిని గన్నియ	౨౦౮
చెలిమిని గూఁతు	౨౧౫	జనకు దంతకు	౧౮౮
చెలిమిని మున్ను	౩౧౯	జనకుని భంగపె	౨౦
చెలిముఖంబుబ్బా	౧౩౧	జనకులకు ధర్మ	౩౪౮
చెలిముఖకాంతి	౯౯	జనకుల దుఃఖ	౩౧౨
చెలిమె సీరు ద్రావి	౨౯౪	జనకులు నుండు	౨౨౮
చెలియ పదంబు	౩౬౭	జనసీ నీ నియమ	౨౬౩
చెలియల సీమది	౨౫౫	జనసీ యెన్నఁడు	౨౫౫
చెలియలి నింద	౨౩౪	జనమేజయ నర	౧౭
చెలియా యెవ్వరి	౩౭౬	జనవరణాలు	౨౧౮
చెలియా కప్రఁపు	౧౫౦	జనుల నెమ్మన	౧౨౯
చెలి యొడికట్టు	౯౮	జనులయం దుద్గా	౪౨
చెలి వదనంబు	౧౦౦	జయ జగదీశ్వర	౧౯

జయ యదుకూల	౩౨౨	...తత్వ స్తుహృదతవ్	౨
జలజగర్వ	౧౩౦	తదుచితగోత్ర	౨౮౯
జలజముల్ తమ్ము	౧౩౦	తన కల్యాణము	౩౪౮
జలద మహార్ప	౧౧౨	తనచే శాపవి	౫౨
జలధరమేచ	౧౧౦	తన తనయసు	౨౬౧
జలరుహానన	౩౫౭	తన తురంగం బున్న	౨౭
జాగేల పురిన	౩౩౨	తనతో మంచిత	౨౮౫
జీరక గుడముల	౨౮౯	తనదు జనకుని	౧౭౨
జూద మనుసరించి	౭౨	తనదు పురోహిత	౨౦౯
జ్ఞోజ్ఞో శిశుశశి	౮౪	తన పరివార	౪౬
డంబౌ మృణాళ	౧౭౯	తన పూనిక దప్పె	౨౮౫
డింభకుఁ దని	౨౪౬	తన పూర్వభాగ్య	౩౪
తండ్రుల సూపాజ్య	౨౧౦	తన భానుప్రభ	౧౨౩
తండ్రుల్ కౌరవ	౨౫౪	తన మంత్రివరు	౫౬
తగటు గిండేదారు	౨౨౦	తన మనుమని	౫౧
తగనాండ్రసం	౧౨	తనయ న్నోదరి	౩౪౧
తగునటనమ్మ	౨౩౨	తనయ వాక్పౌఢ	౧౧
తగునా భవద	౨౧౧	తనయాలు సాధ్య	౨౩
తగునొక మాట	౩౭౪	తనయుండైన	౩౪౦
తగు పెంపొసఁగ	౧౧౩	తనయునితో సు	౨౨౬, ౨౨౮
తగుప్రా పెవ్వలు	౨౪౯	తన రాక మేలు	౧౭౬
తగు మాట దెల్పె	౧౨౦	తనలో దానభి	౧౪౧
తటుకున భవ	౨౨౦	తన సహోదరి తోడ	౨౮౪
తడవాయె నిన్ని	౩౪౨	తన సహోదరుఁ	౧౮౦
తడవు లేదిక	౨౮౬	తన సిరుల్ మిన్నందు	౯౫
తతపరాక్రమ	౧౨౫	తను జీవంబుల	౮౮
తత్పుటభేదన	౩౩	తనుజుఁడు దనుజుం	౨౪౮
తత్రదేశంబున	౪౮	తను దానే జల	౮౫

తను నెడబాసి	౨౪౧	తలదిమ్ము తొసగు	౧౮౭
తను మృదుభావ	౩౮౦	తలనంటి మేన	౬౧
తనువు చెమర్ప	౫౮	తలపు సుభద్రపై	౪౬
తనువున నంటు	౫౭	తలనీ రార్చుచు	౩౫౭
తనువు ఫాలాక్ష	౧౯౫	తలపగ పాండ	౨౩౪
తపను సాహస్ర	౧౭౭	తలపగా మన	౧౧౯
తమ కనన్యఁడు	౩౨౬	తలప సనంతుఁ	౩౭
తమకై తాము	౮	తలమీద జాలు	౩౦౮
తమ చంచలతలు	౨౯	తలిదండ్రు ల్విలు	౨౧౬
తమ నీడ ల్సరసిం	౧౬౬	తల్లి చనుఁబాలు	౮౫
తమ పద వేగము	౨౨	తల్లియు తమ్ముడు	౩౨౦
తమముం దేజము	౧౧౧	తల్లియు నౌ యశోద	౮౦
తమ రాకం దగు	౨౦౭	తల్లి తల్లుఁ బాసి	౩౪౬
తమి నభిమన్యుఁడు	౨౫౧	తల్లి నీకు ఘటో	౨౬౧
తమిని బద్ధిని	౧౯౬	తల్లి నీ విట లన్న	౩౫౪
తమ్మునితో నన	౪౬	తళుకుల మగ	౩౫౯
తమ్ముని యెడ	౩౮	తానుచైత్రశ్రవ	౨౨
తమ్ముని వై వాహిక	౩౪౭	తాను శ్రీనాథుఁ	౨౪
తమ్ములకు రథ	౬౩	తాను సువర్ణమం	౧౦౧
తరణి కిరణ	౪	తానెత్తటి జను	౨౩౬
తరణిందు ప్రము	౮౩	తాపత్రయాభిల	౩౨౩
తరణిమధ్య	౮౨	తామసం బెవరికి	౨౪౮
తరతమభావ	౨౮౪	తీరముగ కోట	౧౯
తరళదృశపెన్నెఱుల	౩౫౭	తిలకము దిద్దు	౩౫౧
తరుణతాగర్వ	౮౧	తీరిచినట్టులు	౨౪
తరుణికి పంకజ	౩౩౪	తీరిచిన మరు	౩౭౬
తరుణికి విలస	౧౦౬	తుంగ పతంగ	౩౮౫
తరుణిమణి నా	౨౭౬	తుంగములు వైరి	౩౧

తుంటలై నీ విల్లు	౧౯౦	తోడి చెల్లు చెట్టా	౧౮౫
తుంట విల్లుని గను	౧౪	తోయజగంధి	౯౮
తురగ స్కందన	౭౩౬	తోయజగంధు	౩౬౩
తులలేని గర్వమున	౨౪౪	తోయధిఁ బడఁజ్	౧౯౨
తూండ్లవలె భుజ	౧౦౬	దండంబు కుసుమ	౧౭౦
త్రుటిత సముత్కట	౧౭	దండతాడితమా	౨౨౩
తెచ్చిన గోగణములఁ	౪౫	దంతఁపు దలుపు	౩౭౭
తెలతెలవాఱు	౩౨౭	దంతావళంబు లంత	౨౭౧
తెలిపెటిదేమిక	౩౮౦	దనుజాధీశ్వర	౩౨౪
తెలుపగనేల	౩౨౪	దనుజుం దంతట	౨౫౦
తెలుపఁగరాదో	౧౫౩	దనుజుం దను	౨౪౬
తేజమెల్ల నడంచె	౧౧౫	దనుజుం దాగ్రహ	౩౦౦
తేట కాటుక దీటు	౧౫౫	దనుజుం డీగతి	౨౯౭
తేఱుల బార	౧౫౫	...దరము, సదా	౧
తేనె తొల్కగ	౩౭౯	దిర్శింపవమ్మ గం	౧౭౧
తొలుతం చంచల	౧౦౫	దవిలిన బాంధవ్య	౨౩౩
తొలుత కురుపాం	౨౦౨	దవిలి బలకృష్ణు	౭౦౬
తొలుతఁ గన్నుల	౨౯౧	దాన ముంహరియకా	౪౭
తొలుతటినుండి	౨౦౮	దానపుఁడు బూను	౩౧౬
తొలుతటి ప్రావు	౧౧౬	దాని కొక రీతి	౨౦౩
తొలుత న్నిపు పరా	౩౧౨	దానికి కొన్ని విఘ్న	౨౬౬
తొలుతన్ మా మగ	౨౧౧	దానికి దాతవుం	౩౨౧
తొలుత వసీ విహా	౧౭౨	దానికి పార్థనంద	౩౧౯
తొలుదొల్ల నుటిమి	౨౯౯	దానికి భీమనం	౨౪౭
తొల్లె పై పికిలి	౬౧	దిగువ రాలిన	౧౫౫
తొడలా రంభ	౩౯	దినకరు డస్తమిం	౧౭౫
తొమ్మిది నెల	౫౧	దినచతుష్టయ	౩౬౮
తోడనె పెండ్లికూఁ	౩౬౫	దిన దినం బధి	౯౬

దివిజమునీంద్రు	౩౪౨	ధరణీదేవ	౪౨
దివిటీల్ వెన్నెల	౨౮౨	ధరణీదేవసువా	౩౬౭
దివినుండి వెడలు	౩౦౦	ధరణీభోగము	౨౨౫
దివి యొక్కమ్మడి	౩౦౬	ధరణీసురుల	౨౬౭
దివి హంసచ్చవి	౧౨౧	ధర్మజాదిమ పాం	౩౦౭
దీని కొక మేర	౪౬	ధర్మార్థకామ సం	౩౨౨
దుడదుడ నడుగులు	౬౨	ధవళ చతుర్దంత	౩౫౨
		ధారలఁ దగి సక	౨౨
దురమున శాత్ర	౨౧	ధారాళమైన	౨౫౦
దురితౌఘ దూరితం	౧౧	ధీమతి యా ఘనుండు	౧౪
దుష్టయులు ధర్మ	౪౨	ధీరుఁ డభిమన్యుఁ	౨౮౭
దేవ నేటికి యాట	౨౦౯	ధృతరాష్ట్రసుతుఁడు	౨౫౮
దేవ భవదీయ	౧౩౪	నందుం డాదిగ	౫౪
దేవర లెందునుం	౩౩౯	నగరిన్ సౌధ	౩౩
దేవ విభుండు	౩౭౦	నట్టు లేనట్టి సుగు	౨౦౭
దైవ వశమున	౪౫	నను గినియంగ	౨౨౨
దొంగల నంగలోఁ	౪౫	నను పొత్తులో నుంచు	౧౩౭
దొంగవలెన్ సుభ	౫౮	నయ మీ క్రతువు	౬౩
ద్వారకలోపల	౪౪	నరనాథుండు	౩౮౩
ద్వారకలో యదూ	౨౦౩	నరపతు లెల్ల	౨౭౭, ౩౧౩
ద్వారకవాటము	౧౯	నరవర నిను	౨౩౯
ద్వారములు గలుగు	౭౧	నరసుతుఁ డీ గతి	౩౮౨
ధనవంతుఁడు కురు	౨౫౮	నరుండుం గన్న	౬౦
ధన్యుఁడు కల్పక	౬౦	నరునకు భోజ	౫౬
ధన్యు లా శశిరేఖా	౧౦౨	నలినజ శంకర	౭౭
ధరణికి డిగ్గ	౩౪౩	నలుదెగులం జయిం	౬౪
ధరణితలంబు	౨౫౨	నవ ఘర్మ కణ	౩౮౦
ధరణీపురాక	౧౩౭	నవనిధు లిం	౨౪
ధరణీతలముం	౨౨౪	నవలాకుచము	౯౬

నా తనయుని గతి	౭	నీ మేనల్లుడు సూత	౩౨౬
నాతి ముఖావలో	౧౩౧	నీరజపత్రనేత్రి	౪౭
నానావిధ వాద్యం	౫౮	నీరములేని చోట	౬౯
నా మనసేమొ	౧౨౯	నీ వఖిలార్థ వేద్య	౩౧౧
నా విని కర్ణశల్య	౩౦౯	నీ వత్తింటికి జన	౨౮౬
నా విని వ్రేటు	౨౬౮	నీ వద్దును వలన	౨౫౩
నిటలస్యస్తకరాం	౩౨౧	నీ వలన పొండవు	౩౪౭
నిదురబోయేటి	౨౪౬	నీ వారవముల	౧౧౪
నిను చుట్టుముట్టి	౨౯౩	నీ విట్లజ్ఞుని	౨౫౬
నిను బెనుబాము	౧౯౩	నీవుం గర్హముఖా	౩౦౮
నిను మది సమ్మి	౩౦౭	నీవు మతోత్కచు	౩౧౫
నిను మది సంస్మరించు	౨౪౩	నీవు మేనల్లుడవు	౨౭౮
నిను సంకెల లేవయ	౧౯౪	నును జిగురున్	౧౪౭
నిరత చపల వృత్తి	౧౧౮	నూత్న శాంచన దీప్తి	౩౬౫
నిరతాఖిలావసీ	౧౫	నెనరున గుంతి	౬౦
నిలయమునుండి	౨౫౯	నెనరున మెఱుగొ	౩౭౯
నిలిచిన మాసీం	౨౦౦	నెయ్యమున మీకు	౨౦౮
నిలిపి సుభద్రా	౫౪	నెఱి విషజాతులం	౧౮౯
నివుగాక నిత	౩౭౩	నెలత కురుల్	౧౨౭
నీకున్నవారే కన్న	౨౧౫	నెలతలు గోరు	౮౪
నీ చంచలము లట్ల	౧౧౪	నెలత వాల్చాపు	౨౩౨
నీదైన గొజ్జంగి	౨౭౨	నేత్రము త్మయి	౩౬౮
నీతికోవిదులగు	౨౧౩	నే నేది దలంచిన	౨౬౮
నీ పుట్టింట బ్రయుం	౩౭౪	నే మొఱ్ఱోయని	౨౯౨
నీ పుట్టు మొదలు	౨౩౯	నే యేమి కి డెఱుం	౨౫౮
నీ మదిని మీఁ దెఱుంగ	౨౪౪	నేరుపునం బ్రౌఢాం	౩౭౧
నీ మఱదు లడవి	౨౧౪	పంచాబ్జముల	౮౫
నీ మేనల్లుడతం	౩౨౫	పంచాస్య భోగ్య	౩౨౬

పండిన ధాన్యరాసు	౨౫	పరుఁ డవ్యయుం	౩౨౨
పక్షులవంటి మముం	౨౩౮	పరులను జూడ	౧౦౮
పగడా ల్లిద్దిన	౧౩౭	పరు లెవ్వరు లేని	౧౦౪
పటుతర కంకణ	౨౬	పరువడి భీమ	౭౦౩
పటు నారాచము	౨౪౭	పరువడి వార	౨౯౫
పటు రథాంచిత	౩౩౫	పటచు వారలుఁ	౩౦౧
పటు సితాంభోజ	౨౦౦	పలికిన మాట	౩౧౫
పట్టుబడి జాతి	౨౩౮	పలుచని మోవితో	౨౯౨
పద్మైడు కూడికిన్	౨౨౨	పలుఁ బల్కు లనఁగ	౨౬౯
పడతి నడఁకకు	౫౦	పలుమఱు లీనిషే	౨౬౯
పడతి మనోవా	౧౮౩	పలుమరు హంస	౧౧౭
పతి నియోగింప	౩౩౫	పవడంబు సకి	౩౭౦
పతి రాకకును	౧౭౬	పవలుం బుప్పిణి	౧౭౩
పదఁపడి తత్పదాం	౩౪౩	పవళింపఁ జేయు	౨౨౮
పదములఁ గర్క	౨౨౯	పాండుర వేదండ	౩౪౫
పదములు లేఁజి	౪౩	పాండు సుతు ల్బవ	౩౪౮
పది రెండేడు లర	౩౪౨	పాకారికుంభి	౩౮౨
పనిగల రీతి	౧౪౮	పాథోధిజాపయో	౧౬
పనిచిన నాతఁ	౫౦	పాపపు గబ్బి బెబ్బ	౨౯౧
పనిబూనం ధన	౨౨౨	పాపెట బిందియల్	౨౭౩
పరగ నందుని	౩౫	పాములు లేళ్లు	౨౯౬
పరమ దయాకుఁ	౨౩౪	పాయని బ్రేమచే	౧౦౩
పరమయోగి హృ	౪	పారద శారదా	౧౪౪
పరిభాసీరము	౨౦	పార్థతనయుని	౧౩౬
పరిభాసాల	౪౧	పాలిండ్లను కఠి	౧౩౧
పరిణయ వస్తు	౨౮౧	పాలేటి తరఁగల	౭౬
పరిణయవేళ	౨౭౪	పావనుఁడౌ సుర	౨౫౪
ఫరిమోధంబున	౩౬౯	పిట్టనెక్కి యింత	౧౯౦

పిడుగుల పెల్లు	౩౦౯	పెట పెట పండ్లు	౨౪౪
పిడుగుల వలె	౧౪౮	పెడ బొబ్బ లఱచు	౧౧౫
పిన్నతనంబున	౧౦౪	పెదవి నాను నటం	౩౭౮
పిన్నతనంబునుండి	౨౩౫	పెదవి రాగమె	౯౩
పిన్నతనాననుండి	౨౩౦	పెదవులు దడవుచు	౩౧౦
పిన్నతనాన మున్ను	౧౮౩	పెనిదిన చిల్కలం	౧౪౨
పుండరీకాక్షుఁ	౪౦	పెనుచీకటి మొగు	౧౭౫
పుట్టు పిన్నతనాన	౩౪	పెనుభూతము నిను	౨౯౩
పుత్తడిబొమ్మలో	౮౬	పెను విగహార్తి	౧౧౩
పునరుత్పాత మొ	౩౧౬	ప్రాంగుచును సింగ	౧౮౦
పునుగుం గస్తురి	౨౮౩	ప్రాంచి వెనువెం	౧౮౧
పురందర ప్రభృ	౧౪౪, ౧౪౫	ప్రాండనిన బోయి	౨౬౮
పురజన కోటికిం	౩౩౨	ప్రాగరున కీర	౧౩౬
పుర పేరిపంథి	౧౯౭	ప్రారి ప్రారి బెబ్బులు	౨౫౧
పుర మిబ్బంగి నలం	౩౩౪	ప్రారి ప్రారి మాయ	౩౦౧
పురమున దైత్య	౩౧౭	ప్రాంతి పయోధ	౧౦౧
పురము నలంకరించుట	౨౭౦	ప్రాంతియె గాదు	౨౬౪
పురవరకాంత	౩౫౧	ప్రాంతి హలాయుధు	౨౧౨
పురవరసౌధ	౨౬	ప్రారులు బాంధవుల్	౨౬౨
పురసౌధాగ్రము	౨౮	ప్రతిలేని చిలుక	౨౩౭
పురి పరిభాయి	౨౧	ప్రమద దంతావ	౩౫౦
పురుషు లతివ	౩౩౩	ప్రాంజలి ప్రణుతి	౨
పులిగోరుం బత	౮౧	ప్రాకట మోదనా	౧౯౭
పులిన శ్రీకటి	౪౯	ప్రాచీన దక్షిణ	౬౪
పులులున్ సింహము	౩౧౦	ప్రియ బంధువుల	౨౧౬
పూర్వ సామ్రాజ్య	౨౧౪	ప్రియమున గోరి	౩౧౮
పెండ్లి కూతురు	౩౬౬	ప్రియరాలి మోవి	౧౨౨
పెండ్లిం జూడగ	౩౧౦	ప్రితి నీరితి విను	౩౨౪

ప్రీతిన్ రైవత	౫౪	బాలా యీలాగు	౧౪౧
ప్రేమచే వ్యాసనం	౨౩౯	బాలిక కాపితా	౯౪
ప్రోడవు గావు జూడఁ	౧౪౩	బాలిక నిన్నినా	౧౦౯
ప్రౌఢతరోక్తులు	౯౨	బిగిగల చన్దవల్	౮౨
ఫణినాథుడే మౌని	౨౦౦	బిట్టు పెనుభూత	౨౮౮
ఫలము లలరులు	౧౫౩	బుధనుతుండగు	౧౯౧
ఋంగరు కొండ	౪౮	బెండంత పనికి	౨౩౯
ఋంగరుకోట పశ్చెర	౨౦	బెడిదమగు తుంట	౧౪౯
ఋంగరు చిలుకా	౨౪౨	బొమ్మల పెండ్లి	౮౬
ఋంగరు గిండ్లపై	౧౨౮	భగిని పుట్నించి	౧౯౨
ఋంధుజను లిట్లు	౨౯౩	భటకోటి కహక	౩౩౬
ఋంభరంబును	౧౨౪	భల్ల పంతులు చిత్త	౩౦౧
ఋలకృష్ణసాత్యకి	౮౫	భవదగ్ర జనకుడై	౨౫౩
ఋలభద్రతనయ	౨౭౯	భవదధర సీమ	౧౬౦
ఋలభద్రుండు ధరా	౨౭౨	భవదుత్సాహము	౩౨౬
ఋలభద్రుండు నృపా	౨౭౧	భవనములన్ విత	౩౩౩
ఋలభద్రుండు ముహూ	౨౮౦	భానుడెందాక	౩౮౫
ఋలభద్రుం డొక	౧౦౮	భామిని చక్కదనం	౨౦౪
ఋలితంపు పిడుగు	౩౦౧	భావిబాధితమ	౧౦౦
ఋలియులు కర్ణ	౨౬౯	భాషాసతీకచ	౧౩
ఋలిసదనాపగాంత	౨౦	భాసురమగు	౩
ఋలుఁ డా రేవతితో	౩౯	భ్రీమతనూజ యీ	౩౨౬
ఋలుఁడే గాదు కృ	౨౨౪	భీమార్జును లెనసిన	౨౭౭
ఋలుని యెడ కినుకచే	౨౪౯	భుగ భుగ వాసిం	౫౩
ఋలువిడి గుడ్డ	౨౯౮	భువి నాతోడ నె	౨౨౪
ఋలుపున మాయ	౩౧౭	భూధరమ్ముల బోలు	౯౯
ఋపురె యర్గ	౨౦	భూనభము లగ్ర	౨౩౩

భూపాల యేమి జె	౨౨౬	మదారాతి కుంభీ	౩౮౫
భూమిని యౌవన	౯౪	మది గుట్టు జెడ	౨౩౬
భూరిజలో తీర్థ	౧౧౦	మదిని చికాకు	౭౧
భూసుర పుణ్యాహ	౩౬౫	మది నిది నిశ్చ	౩౩౮
మంగళ నీరాజ	౩౫౫	మది ముదమందగా	౩౩౮
మంగళము లల	౧౬౦	మధుపకోటికి	౧౮౩
మంచిదని మధ్య	౮౨	మధుర వృత్తులు	౫౧
మందిది గాని దచ్చ	౩౭౪	మనకు న్యాదవ	౨౬౧
మంజుల మహిళా	౧౨౩	మనకు విపక్షుడైన	౨౨౧
మండిత తారకా	౩౧	మన మిరువుర	౨౭౭
మంత్ర మంత్రార్థ	౧౦	మనమున ధైర్య	౩౭౫
మగకులమం	౩౫౨	మనమున సీతి	౧౯౧
మగఁ డిక లక్షణా	౨౮౭	మనమున సీవు	౧౪౨
మేగధ త్రిగర్త	౩౦౩	మన యదువృష్టి	౩౩౫
మగరాల వాకిళ్లు	౨౦౬	మనసిజుడన్	౯౪
మగవారి కెన్నడుం	౨౮౮	మనసు గలసిన	౩౧౩
మతికేను భూప్రద	౪౫	మనుజులు పురు	౩౫
మతిలో కొండొక	౨౩౪	మమ్ము కలువల	౯౮
...మతిన్ విరచనా	౧	మయమాయామోహ	౭౧
మతోపదావాగ్ని	౨౬౦	మయుఁ డను విశ్వ	౬౮
మత్సమ సద్వయ	౧౩౮	మరల కద్దని	౩౦౬
మత్సుతకుం బ్రియా	౧౪౩	మరుఁ డక్షీణ	౧౨౩
మదన భవదంబ	౧౮౮	మరు దధినాథుఁ	౩౪౫
మదన సమానమూర్తి	౧౫౪, ౨౩౩, ౩౭౬	మరు దధీశుండనే	౨౩
మదనాయాసము	౨౩౦	మరు నంప చిచ్చటకు	౨౩౬
మదనునకే వడం	౧౨౦	మరునిం గెల్వ చను	౯౪
మదనుని కూర్మి	౧౨౩	మరునిం జూచిన	౩౭౪
		మరుమావు పిండ్లు	౧౫౬

మరులెంతో ఘన	౧౦౪	మాయ గజములచే	౩౦౭
మరువక చక్రి	౧౧౦	మాయన్న దీన నీ	౨౫౪
మరువక నిక	౧౧౫	మాయా కన్యక నం	౩౪౦
మఱదలి ముట్ట	౨౭౭	మా యింటి కోడలే	౨౮౭
మఱి నివు గొరి	౩౨౪	మారుఁ డనేటి కర్ష	౯౪
మఱి యవ్వన	౧౫౯	మా రూపంబున	౧౯౬
మఱి యిదిగాక	౩౩౯	మిడి గ్రుడ్లుం బెడ	౨౯౩
మఱియుఁ గర్పూర	౨౦౯	మిత దినాంతర	౩౬౯
మఱియు నా సమ	౧౨౨	మిన్న యౌచున్న	౧౩౩
మఱియు సుగ్రసేన	౧౯౯	మీ కన్య మరుని	౨౦౨
మఱియు నొకా	౮౬	మీ పంపున గాదే	౬౪
మఱుగుల కిగ్గి	౧౭౬	మీ రన్నదమ్ము	౨౫౩
మలమూత్ర శోణి	౩౦౨	మీరలు భీమార్జు	౨౫౩
మల్లికా వల్లికా	౧౫౯	ముఖ బహిర్గత	౨౪౫
మహి వరాహీశ	౨	ముఖ మసాధార	౯౮
మహిత రోషాగ్ని	౨౨౪	ముఖ సరోజ బ్రాం	౧౯౭
మోకు గల లేమి	౨౧౫	ముగుద యొకర్తు	౧౫౮
మాకు న్వారల	౨౦౮	ముత్యపుఁ జిప్పలఁ	౧౫౨
మా కులమున కా	౨౩౧	ముదిమికి ముప్పు	౩౧౮
మాట లిక జల్లు	౨౩౪	మునివలన దనకుఁ	౨౦౬
మాటికి మాటికి	౨౬౮	మును తనతో ను	౩౦౬
మా తండ్రుల్ బహుళ	౨౬౧	మును తనుగోరి	౩౭౩
మానిను లిట్లు	౩౬౬	మును దనకు గూఁతు	౨౨౧
మానిను లిత్రైంగు	౩౬౧	మును దెలిపిన వచ	౨౫౩
మానిసి సాహస	౩౧౩	మును దై వనిర్ణయం	౨౫౦
మాపాభూభామా	౨౬౪	మును ద్రుపదాత్మ	౩౧౭
మామక హృత్పథే	౨౩౦	మును నాకున్ శశి	౨౪౧
మామ ననుజ్ఞేయు	౨౨౯	మును నే నవ్వల	౨౨౨

మునుపటి నుండి	౩౩౨	మొదటనో లక్షణు	౩౧౦
మునుపటి మా	౧౧౧	మొదల కొరవుల	౨౬౦
మునుపటి రూపు	౨౯౧	మొదల నీమేన	౧౯౪
మునుపది సంక్షే	౧౯	మొదల స్నేహిని	౩౧౯
మును పరుదెంచి	౩౩౪	మొదల న్నాండవ	౩౦౭
మునుపు సౌభద్రు	౧౩౮	మొదల శ్రీమదనం	౩౨౩
మునుపే వాసవి	౫౬	మొదల సహాదరీ	౨౧౩
మును భీష్మాదులు	౩౦౭	మొలక తేనియ	౧౦౩
మును మాయన్న	౨౭౯	మోదమున లక్ష	౬౭
మును మున్నె నీ	౩౧౪	యలిపతి యొక్క	౯
మును శుకరాజ	౨౭౩	యమునానదీ ప్రవా	౨౮౨
మును శ్రీకృష్ణుడు	౨౦	యాదవ కొరవ	౨౮౩
మున్నెన్ని మీరతె	౩౫౪	యాదవులున్ మన	౨౬౬
మరజ మృదంగ	౨౮౯	యోగ్యం బేమో	౪
మరహరవార్త		రంగదనంగ	౪౯
ముసుకుం బాయగ	౧౫౨	రణ పండితులగు	౨౧౮
ముహు రప్రయత్న	౩౮౧	రమణి కవ్యేశ	౩౫౮
మూఁకలై పథిక	౧౫౦	రమణి యొక్క	౩౬౨
మృగధూర్తంబుల	౩౧౫	రమణి సుభద్ర	౩౪౯
మొప్పుగ లక్షణు	౨౮౯	రమణీ మమందిరా	౨౨౯
మెఱుగు వెన్నెల	౧౧౭	రమాకామినీ	౭౭
మెఱుపులు గ్రమ్మి	౨౯౮	రయమున నాచరిం	౨౮౬
మెలతల్ రుక్మిణి	౮౧	రసదాడిమము	౧౬౧
మెలత విరహ	౧౭౨	రాకుమార శేఖరుం	౨౨౭
మేన తలగుడ్డ	౨౯౪	రాజగుఁ గాక న	౧౭౪
మేరు చతుర్థిశా	౬౬	రాజీవాక్షుడు బలుఁ	౩౨౮
మేలనగ నేమి	౨౦౪	రాజింపన్ నవ	౮౯
మొగిలరేకు కటారి	౧౪౯	రామకవాణ్ని	౮

రామా నీ వచనం	౩౧౪	వన పథూమళి	౧౩౪
రారాజు కౌరవేం	౨౦౭	వనితను మీరు	౧౧౯
రావణున కన్న	౩౧౪	వనిత నొసంగకన్	౩౧౪
రివ్వనను యెగసి	౨౪౨	వనిత నొసంగనన్	౩౧౩
ఠేచి యీ బింబా	౧౯౪	వనితయెడ నవ్య	౩౭౬
లక్ష్మణునకును	౨౯౧	వనితరో యీ వని	౧౬౨
లక్ష్మీపదలాఢా	౩౨౮	వనిత లేనవ్యతో	౧౧౬
లలన లివ్వల	౩౭౫	వనితా నీదు మనో	౮౭
లలనలు మేఘ	౨౭	వనితామణికిని	౯౯
లలనాముఖము	౧౩౫	వనితామణి నితర	౩౧౨
లలిత మృణాళ	౧౫౧	వనితామణు లే	౧౫౭
లాలిత రత్నకుం	౩౬౩	వన్నెల జిలుంగు	౩౩౧
లికుచంబు లగ్ర	౯౯	వర గంధర్వచ	౩౧
లీలను బొద్దె	౮౬	వర పద్మ శంఖ	౧౬౫
లీలను లక్ష్మణాహ్వ	౨౮౪	వరుస నచద్య	౫౧
లోకుల వార్తలు	౮౭	వరుస నిబ్బంగి	౩౬౮
లౌకిక వైదిక	౩౭౦	వలపు మెఱుంగు	౩౬౫
వందిజనుల్ వైతా	౨౭౧	వలరాజు వలన	౧౦౯
వందే సుందర మిందు	౩౨౨	వలిగుబ్బ లధికమో	౯౫
వచ్చిన సంయమిం	౩౩౮	వల్లభుం డనుకూల	౩౭౨
వచ్చి ప్రణామ మొ	౨౦౨	వశుఁ డగుచు రోహి	౨౬౬
వచ్చి ప్రభాస తీర్థ	౫౨	వాని తోడుత నీ	౩౧౨
వడి వెంట నడచి	౪౫	వాని నెందేని వెదకి	౨౩౭
వదలంజాలని యీ	౧౩౬	వాని నెదిర్చుగా	౩౧౫
వనకేశీ విభవం	౧౬౪	వాని మద్దుల మోవి	౧౪౦
వనజదళాక్షు	౩౪౭	వాని వయార మిద్దె	౧౩౮
వనజభవుండు	౨౧౭	వారల కనుభవ	౨౭౨
వనభూ కన్యక	౧౩౪	వారల నలుపురిలోన	౧౮

చారల మహిమలు	౧౦	వృత్తస్థితంబ	౩౬౩
వారలు సమ్మతింప	౨౦౬	వృషగిరీశు కటాక్ష	౧౪
వా రవ్వధూవరు	౨౦౯	వెండి యతం డ్రభ	౩౦౩
వారికి ముద్దుచెల్లెలు	౩౯	వెడవిల్తుని ఫిరంగి	౧౫౩
వారిట కేగుదెంచి	౨౧౮	వెన్నెల కాకకే	౧౮౦
వా రిరువురిలో	౧౨	వెఱపు విడి తా	౧౪౮
వావి దప్పు విధాత	౪౧	వెఱవక దైత్య	౨౮౦
విచ్చలవిడిదాన	౩౦౩	వెల వెలన బోయి	౨౧౧
విజయం దాసతి	౫౦	వేడుక తోడుత	౨౬౭
వితత చకోరికా	౧౭౮	వేడుక మాటలు	౧౨౭
వితతద్యుతి	౪౨	వేదపద ప్రద	౭౪
...విధేయుని దోర్జవ	౧	వేనలిబాసి క్రొ	౩౮౧
వినగదవయ్య	౧౧౪	వేమారు బ్రీతిమై	౨౫
విశుమన్నా మాక	౨౫౭	వేయాలకింపు మా	౪౩
విమలకమల	౧౯౮	వేళకు కూరలేక	౨౪౫
విమలజ్ఞానము	౧౮	వేసారకను	౭౨
విమలార్థచంద్ర	౩౬౨	వైరివిఘాల ఘాల	౩౮౫
వియదాదర్శన	౨౦	వైవాహిక మౌహూ	౩౬౭
విరథులును వీత	౩౦౪	వైవాహికోత్సవ	౨౧౦
విరహిణీజన	౧౬౪	వ్యర్థ మనీషుఁ డా	౩౨౦
విరథు శ్రీత నిజా	౩౨౧	వ్యాధిస వై ఖానస	౬౫
విరిగె రథ ప్రజం	౩౧౦	వ్రేలేడు తారహార	౩౫౫
విరులఁ దొఱంగు	౨౭	శకుని బాష్టాక	౨౯౫
విరులు గంధవల్ల	౨౮౨	శకుని సుయోధను	౭౨
విలు నమ్ము ల్దిన	౨౨౮	శక్రుఁ డప్పరచధూ	౩౪౪
వివిధ సంపన్నముల్	౬౬	శతసహస్ర వ్యాఘ్ర	౩౦౨
వీని వరించిలేని	౨౮౭	శమన తనూజుఁ	౭౯
వీరలు వెఱులై	౨౧౯	శరజన్మ ప్రహత	౧౧౬

శరజాత ప్రభ	౫౯	శ్రీమద్వేంకట రాఘవ	౧౪
శరజాతాంబక	౩౪౬	శ్రీ మహిళామల	౭౯
శరదీనుబింబ	౧౦౫	శ్రీయుతమూర్తియైన	౮౯
శరభసింహ లులాయ	౩౪౧	శ్రీరమణీకువ	౧౪౭
శశిముఖీపద్మ	౧౬౭	శ్రీరమణీ మణి	౯
శశిరేఖ నిట	౩౨౭	శ్రీ రమాంశసుజన్య	౩౬
శశిరేఖామణి	౩౦౯	శ్రీస్తన కుసుమ	౧౯౯
శాస్త్రనిషిద్ధాన్య	౧౩	శ్రీస్తన స్తబక	౩౩
శిరముపై గేదంగి	౧౮౮	శ్రేయోభూతముగాగ	౩౩౭
శివునిం బగఁగొని	౯౨	శ్వేత ద్వీపమున	౩౩
శిరుండు జల	౧౨౦	సంగర రంగవైరి	౩౮
శిశువు తనకుఁ	౨౧౨	సంజయాదిన్మపా	౬౩
శుకవాణి మావి	౧౫౭	సంతదోషాక	౩౨౮
...శుక వాల్మీకి వ	౨	సంతతనితాంత	౧౭
శుకవాల్మీకి	౭	సంపూర్ణరాజ	౧౧౮
శూరవరసార	౭౪, ౭౫, ౭౬	సకలచరాచరా	౨౦౧
శేషాద్రినాథ భక్తి	౩౮౪	సకలధరాధి	౭౩
శైశవవేళ గూడిన	౨౩౫	సకలధరామ	౬౮
శైశవవేళనే	౧౦౩	సకల పదార్థ	౨౬౭
శ్రీకర శృంగార	౮౯	సకలాగమాంత	౬౦
శ్రీకర సర్వదిగ్విర	౩౩౮	సకలతోపయుక్తు	౨౩౭
శ్రీ కృష్ణా యిది	౩౧౦	సకలవిధబాధ్యు	౩౨౫
శ్రీగంధ వన లస	౨౮	సకలసుమాళి	౯౭
శ్రీ తరుణి తరు	౩౩౧	సతత మివ్వని	౧౩౪
శ్రీ తిరువేంగఁడప్పని	౪౯	సతతము సున్నే	౩౨౮
శ్రీ ధనుష్కోటి స్నానంబు	౪౯	సతతవంశాను	౨౨౭
శ్రీధరుం డరుణ	౩	సతతోపవాసా	౧౧౧
శ్రీమత్కృష్ణభమణి	౨౬౫	సతి దొసఁగవల	౨౬౬

సతి నెఱు తెమిలి	౨౦౫	సర్వకాలం బహిం	౨౩౮
సతిపతు లీరీతి	౫౮	సాంకవ పాచీర	౩౩౩
సతి వెత జెందుటల్	౩౧౫	సాంబకృతవర్మ	౩౩౬
సత్యకథనంబు	౨౨౩	సాధుమతి సకల	౨౭౦
సప్తతాళభేద	౩౫౫	సామాదినిగమ	౮౮
సమముం బొంకము	౯౩	సారంగముల మించు	౧౦౬
సమరచణుండవై	౨౪౬	సారణానిరుద్ధ	౨౮౨
సమశీతోష్ణ సు	౩౫౬	సారతరనిగమ	౧౮
సరఁగున తెర	౩౬౬	సారము, దాసా	౧
సరఁగున లగ్న	౩౬౫, ౩౬౬	సారాచారా సౌరా	౩౨౯, ౩౩౦
సరఁగున షట్ప	౧౬౬	సీరి స్వతంత్రుడు	౨౧౮
సరసగుణాకరుం	౧౫	స్మందరీమణి యోర్తు	౧౬౧
సరసత నీవధూటి	౧౦౭	సుగుణవతీమతల్లి	౧౦౮
సరసతరప్రభా	౩౭౮	సుతనిటు లూర	౩౪౬
సరసమై వసు	౧౭౭	సుమిళిందాయిత	౮౯
సరసాన్నంబులు	౩౬౯	సుముహూర్తవేళ	౨౧౯
సరసిజనేత్ర	౧౮౫	సురగురు ప్రముఖు	౪౨
సరసిజలోచనుం	౨౮౫	సురపొన్న ప్రమాకు	౧౫౧
సరసిరుహంబుల	౧౬౮	సురలను హెచ్చరించి	౩౪౫
సరసికేళి విహా	౧౧౮	సురలమృతం బహ	౧౩౩
సరసునకు నిండు	౯౧	సురలోకభోగ్యమై	౭౪౪
సరసులయందు	౨౮	సురలోకము విభాతి	౬౮
సరసులలో	౧౨౦	సురసరణి విమా	౩౬౪
సలలిత బాహు	౩౬౭	సురుచిర వృత్త	౮
సలలితమా	౩౨౦	సురుచిర కేతకీ	
సలిలపూరిత	౧౬౫	సురుచిర గీత	౨౯౯
సలిలాధీశ్వరు	౧౦౪	సురుచిర శర	౨౬౩
సవరముల నెంచు	౩౯	సూన్యత జన్మభూమి	౪౪

సూరిజన సమ్మత	౩౬౪	హరి యీలాగున	౨౮౬
సూర్యోపలచ్చవి	౧౭౩	హరియున్ సోదరి	౨౧౭
సౌపానముల నెక్క		హరి శిఖి ధర్మ	౬౬
సౌరు బొలుపారు	౧౦౭	హరి సాత్యకియుం	౨౮౨
స్మర విశిఖార్తి	౧౨౨	హరిసేన కఱుగ	౩౪౩
స్వప్న లబ్ధములై	౨౭౫	హరిహయ ముఖ్యు	౩౫౪
స్వర్ణ భూధర	౮౩	హరిహయు డర్జు	౩౪౨
స్వామి పరాకు మీ	౧౩౨	హరు డలనాఁడు	౧౬౦
స్వామి భవన్ముఖ	౨౬౫	హలధరుఁ డిట్లు	౧౦౯
స్వామి ఇదె జూడు	౧౩౫	హలముసలంబుల	౩౦౯
స్వామీ యెన్నడు లేని	౨౧౩	హలి కన్యాప్రదుఁ	౩౩౪
స్వామీ యేమని దెల్పు	౨౬౫	హలికులిశాంతి	౨౨
హతదోషున	౧౬	హల్లికప్రసవ	౨౬
హరిఁ గొలిచి కౌను		హవ్యోచిత ద్రవ్య	౬౮
హరిఁ గొలిచి ధర్మ	౩౦౮	హాటక గర్భుఁ డొన	౩౪౪
హరితనయాఖ్యచే	౧౮౮	హా విధి యెట్లు	౧౩౮
హరితో స్వర్గము	౪౪	హా విమలాంగి హా	౨౩౦
హరిపదసక్తులుం	౮	హీతులు పురోహి	౩౩౫
హరిపాదోద్భవ	౩౮	హీతులు భూపతు	౧౯౯
హరి యఖిలార్థ	౩౪౩	హీతు లెవరు లేని	౨౪౯
హరి యిటు లాన	౩౪౭	హిమకరరాగ	౩౫౬
		హిమభానుం డుద	౩౨౭

స వ రణ లు

(పీఠిక)

పుట	పంక్తి	ఉన్నది	ఉండవలసినది
౨	8	ద్రామాజుల	ద్రామానుజుల
౩	2	కూరేవ	కూరేశ
౩	9	యమ్మను	యమున
౯	16	1961	1964
౧౩	5	నరసింహ	నారసింహ
౧౬	15	24-9-1972	24-9-1872
,,	,,	అనినప్పుడు ౬	అనినప్పుడు, రస-౬
౧౭	12	వారినుండి	వారివరకు
౧౮	27	ఒక + పరిశీలన	ఒకపరిశీలన
,,	౩1	విరాళకు	విరాళాలకు
౨౦	1	౯	౬
,,	5	నేనే	నేనీ
,,	12	౧౧/౨	ఒకటిన్నర
౨౬	7	వల్లె	వన్నె
౩౦	10	రసజ్ఞునుడు	రసజ్ఞులు
		(దీనితర్వాతగల 11 వరుస అనవసరము)	
౪౦	26	కాశ్చరణ	కశ్చరణ

TEXT

౨౩	24	నాంబకా	నాంబక
౩౩	1	సౌఖ్యగ్ర	శిఖ్యగ్ర
౩౯	15	హోమ	హేమ
౪౦	3	,,	,,

౪౩	8	తగ్గ	తద్గ
,,	20	కేనయే	కెనయే
౫౩	4	పనుప	మునుప
౫౫	8	రాహిమాంబువు పూజకని యొసంగును తన హాసంబునకు సాటియన్నయట్లు ఈచరణమును చేర్చుకొనవలెను.	

౫౮	12	వారి	వారినెడిచ్చియీ
౫౯	10	ఘనగాత్రుజైత్రున్నచ్చ	ఘనగాత్రున్ సచ్చ
౬౦	21	వర్ణ	వర్గ
౬౦	6	దీవెనె	దీవెన
౬౧	13	రించ	చంచ
౬౩	4	నన్నఆ	నన్న
౬౪	7	ప్రాచీన	ప్రాచీ
౭౭	8	ధగద్ధ	ధగద్ధగ
౮౦	8	కుండగు	కుండగు
౮౫	16	మరింపె	మరిపె
౯౦	22	న్నెఱువ్వె	న్నెఱువ్వె
౧౦౧	19	దటిరగ్ని	దటిదగ్ని
౧౦౭	24	లోకైల్	లోకైక
౧౩౩	12	అణగ	లణగ
౧౪౪	8	తాహార	తారహార
,,	4	రీపితా	దీపితా
౧౫౦	4	కేగ	కేగనో
౧౫౨	19	హోమ	హేమ
౧౫౪	7	కుజన	కుజన
౧౮౮	4	సామి	సామె
౧౯౦	2	మిన్నదె	మిన్నందె
౧౯౨	17	పుట్టించి	పుట్టింది
౧౯౩	13	లలంత	లంత

౧౯౬	10	బాణినిం	బాణిన్ఱిన్
౧౯౯	10	తానుతా	నుత్తా
౨౦౭	7	ధగద్ధగిత	ధగద్ధగద్ధగిత
౨౦౮	15	వేన	లేన
	17	భగినితో	భగినితో
౨౧౬	23	లిన్వేడి	నిన్వేడి
౨౨౦	8	సీటు	సీటు
౨౨౫	15	యిలాటి	యిలాటి
౨౩౫	15	నొక్క	నొక్క
౨౪౩	2	దృక్కు	దృక్కు
౨౪౫	7	మృత్యు	మృత్యుం
౨౪౬	13	మదన	మదవ
౨౪౮	17	నిఱుకె	నికనె
౨౬౨	2	నిన్ను	న్నిను
౨౬౪	23	చతురా	చతుర్థా
౨౬౬	1	దొసగ	నొసగ
౨౯౮	18	మిం	మింట
౩౦౬	23	బరింప	జరింప
౩౦౭	22	బుదుహుత	బురుహుత
౩౦౯	9	ద్దశ	ర్దశ
౩౧౧	4	బాహక	బలాహక
౩౧౪	1	చాపలా	చపలా
౩౧౬	14	క్కుమ్మ	క్కుమ్మరి
౩౨౪	24	ట్టటితముగాది	ట్టటికముగాదు
౩౨౭	9	బిన్ని	బన్ని
౩౨౮	5	జంబునే	జంబనే
౩౩౦	7	రమిత	దమిత
౩౩౨	7	రహరి	లహరి

౩౩౮	16	ఖిన	ఖిల
,,	18	కామ	తమ
,,	23	వజ్ర	వజ్ర
౩౪౦	2	మీడు	మిడు
౩౪౪	8	నియతి	నియతి
౩౫౦	14	దనర	దనర
౩౫౦	13	దృక్పథం	దృక్పథం
౩౫౨	25	పాకా	పాకారి
౩౫౫	15	మేతి	మేలి
౩౬౬	4	భ్రామర	భ్రమర
౩౭౩	17	శాంకార	శాలంకార
౩౭౪	9	లృన	స్మన
,,	22	కల్లెగగా	కల్లెగదా
౩౮౪	20	నందనీ	నందినీ
౩౮౫	5	హోమాది	హేమాది
,,	౨౦	గేంద్రా	గేశా

